RESPONSA
DE
IVRE CANONICO
PRÆSERTIM
NOVISSIMO.

AVCTORE
FRANCISCO ZYPÆO
I. C. PROTONOT. APOST.
CANONICO, OFFICIALI,
ARCHIDIACONO ET VICARIO
GENERALI ANTVERPIENSI.

Editio poſtrema ab Authore aucta & emendata.

ANTVERPIÆ,
pud Hieronymum & Ioan. Bapt. Verduſſen.
M. DC. LXXV.

Cum gratia & Priuilegio.

INDEX
TITVLORVM
RESPONSORVMQVE
LIBRI PRIMI.

De ſumma trinitate, & fide catholica.

Reſponſum. I. De certa fidei profitendæ formula. 1

De reſcriptis.

Reſp. I. De triennali poſſeſſore, & Concordatis Germaniæ, omiſſa mentio, an vitiet reſcriptum? 2

Reſp. II. An Iudex reſcripto datus, cum clauſula de attentatis ante omnia reuocandis prout iuris, cognoſcat de renuntiatione, quæ hinc ſponte facta dicitur, inde per carceres extorta, poſt appellationem? 3

Reſp. III. De ſub & obreptione in reſcriptis. 4

Reſp. IV. An Iudex cui commiſſum ſuper reuocatione attentatorum iudicare, cognoſcat etiam de electione, & in locum reſignantis per attentatum ſubrogatione, aduerſus electam? 5

De electione.

Reſp. I. An concurſui ſubſint parochiæ Melitenſibus competentes. 8

Reſp. II. De abbatiſſarum, præſertim exemptarum confirmatione. 9

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

Reſp. I. De priuilegijs regularium adeundi alienos Epiſcopos. 10

Reſp. II. An minores ordines & ſubdiaconatus ſimul ſuſcipi poſſint? 11

De ætate & qualitate præficiendorum.

Reſp. I. An religioſus, qui ob exceſſus incarceratus, & ſecundùm ſtatuta Ordinis inhabilis ad dignitates factus erat, tamen Prouincialatum alibi geſſit, ad ſuos reuerſus prærogatiuis Ordinis frui debeat, quæ defunctis Prouincialibus deferuntur? 12

Reſp. II. De Ordine præbendæ annexo, non mox, ſed intra annum reſidentiæ ſuſcipiendo ex ſtatuto. ibid.

De maioritate & obedientia.

Reſp. I. De exemptione Ordinis S. Saluatoris, & in quibuſdam ſubiectione. 13

§. I. Quæſitum eſt 1. An hi regulares ſint exempti? an obedire teneantur? 13

§. II. Quis erit d. c. 26. (quod retulimus) & horum verborum *pater*, *viſitator*, & *Iudex* ſenſus? 14

§. III. Quæritur igitur, an Ordinarius regularibus his leges ferre, ſeu ſtatuta præſcribere poſſit? 15

§. IV. De Confeſſoris confirmatione, & alijs ab Ordinario poſtulandis. 16

§. V. De vſu, aut abuſu contrario. ibid.

§. VI. De Regularium confeſſione, promiſsione, renuntiatione contraria. 18

§. VII. De Nouitiarum receptione. ibid.

§. VIII. De modo probandæ exemptionis. 19

§. IX. An ex approbatione Confeſſariorum reſultet ſubiectio? 20

§. X. De priuilegijs huiuſmodi quid Conciliũ Trid. decreuerit, aut poſteriores Conſtitutiones? ibid.

De officio Archibresbyteri.

Reſp. I. Quis clerico aduenæ ægro ſacra miniſtret? 21

De officio Iudicis Delegati?

Reſp. I. De Delegato exercitus Belgici. 24

Reſp. II. An in cauſa appellationis ſuper amotione confeſſorum, interdicto, & ſimilibus delegatus Epiſcopus poſsit ſubdelegare canonicum Cathedralem, Iudicem ſynodalem? 26

De his quæ vi aut metus cauſa.

Reſp. I. De ſubdiaconorum cœlibatu, vi & metu in Ordinis ſuſceptione, reuerentiali patrui, proteſtatione, & probatione; ſufficientia ex additione ſolidæ atque opimæ hæreditatis, ſi nepos ſacris ſe vouerit; comminatione priuationis, ſi deflexerit. pronuntiatione ſuper nullitate, tranſitu in rem iudicatam, matrimonio, appellatione tanquam à die notitiæ, cauſæ deuolutione, viribus citationis ad domum, retractatione primæ ſententiæ in ſecunda inſtantia. huius examine in tertia. 28

LIBRI SECVNDI

De iudicijs.

Reſp. I. De indicta comparatione ipſorum litigantium. 32

Reſp. II. Summariè decidendas eſſe cauſas monachorum, & clericorum. 34

De foro competenti.

Reſp. I. Fori priuilegium laicis conceſſum communicatur clericis. 35

De ferijs.

Reſp. I. Quæ feſta hodiè obligent ex præcepto? & quid circa illa, aliaque obſeruandum? 36

De ordine cognitionum.

Reſp. I. De exemptione antè cognoſcendum, quàm

quàm de crimine inobedientiæ, & infractæ clauſuræ. 38
Reſp.II. Quæſtionem profeſſionis terminandam ante petitionem hæreditatis. 38

De exceptionibus.

Reſp.I. De recuſatione Iudicis. 40

De iureiurando.

Reſp.I. Rectè reo impoſitum iuramentum aduerſus quem non probatum ſatis, ſed aliqua præſumptio eſt. 41

De teſtibus.

Reſp.I. Singulares an fidem faciant? 42

De ſententia, & re iudicata.

Reſp.I. Regula & priuilegia Ordinis S. Saluatoris in quibuſdam Regulares ſubijciunt Ordinario, in quibuſdam eximunt: quid ſi ergo Ordinarius pleno iure velit viſitare, ordinare, exequi; & Regulares quaſi plena exemptione illum excludere? 44

De appellationibus.

Reſp.I. Ordinarius quædam in Regulares ſtatuit, & executus eſt, quæ à iure permittuntur non obſtante appellatione, & exemptione: quædam non ſic permittuntur: quodnam erit officium ſuperioris in huiuſmodi contentione? 45
Reſp.II. An ſententia reuocatoria attentatorum appellatione, aut inhibitione ſuſpendatur? 46.
Reſp.III. An Iudex non obſtante appellatione & inhibitione progredi poſſit, qui pronunciauit ſuper reuocatione attentatorum: an ſuperior cauſam principalem penes ſe retinere, ſaltem allegata nullitate? 47
Reſp.IV. de Apoſtolis. 49
Reſp.V. An appellanti quaſi pro ſua defenſione apologeticum vulgare liceat? 50

LIBRI TERTII

De vita & honeſtate clericorum.

Reſp.I. De delatione rocheti. 51

De præbendis.

Reſp.I. An ad præbendas graduatis affectas dignior ſit aſſumendus? 53
Reſp.II. De Commendis. 54
Reſp.III. De Regula Cancellariæ, de triennali poſſeſſore. 56
Reſp.IV. A quo tempore computandi ſint 20. dies in Reg. Canc. de infirmis? 60

De inſtitutionibus.

Reſp.I. Diſpenſatus ſuper ætate quoad ordinẽ, an eo nondum accepto promoueri poſſit ad præbendam, cui ille eſt annexus? 61

Ne Sede vacante.

Reſp.I. Conſtitutus Vicarius an habeat iuriſdictionem contentioſam. 63

De feudis.

Reſp.I. De diuerſis dominis vnius feudi, & iure venandi. 63

Mandati.

Reſp.I. Commiſſio Apoſtolica nullatenus eſt excedenda. 66

De rerum permutatione.

Reſp.I. An vicariæ perpetuæ permutatio fieri poſſit ſine aſſenſu parochi primitiui. 67

De teſtamentis.

Reſp.I. De tranſlatione monaſterij, & bonorum. 68
Reſp.II. De inſtitutione liberorum, & bonorum diuiſione per teſtatorem facta. 70
Reſp.III. De teſtamento à notario, teſtatore, & teſtibus ſignato quidem; ſed in quo nec ſignationis, nec interrogationis, an ſcribere poſſent, eſt mentio. 71
Reſp.IV. Si quis aliquem teſtari prohibuerit, an hodiè pœnæ legales obtineant? 72
Reſp.V. Si quis aliquem teſtari prohibuerit, qua pœna fiſco, aut quæſitori criminali teneatur? 73

De ſepulturis.

Reſp.I. Vbi ſepeliendi ſint coniuges? 74

De parochijs.

Reſp.I. An rector aut decimarum poſſeſſor teneatur, præter ſummum ſacrum, ad aliud pro populi commoditate? 74
Reſp.II. De congrua parochorum & Vicariorum portione. 75
Reſp.III. De finibus parochiarum. 78
Reſp.IV. De Mendicantium prædicationibus in parochijs. 79

De decimis.

Reſp.I. An decimæ agnorum ſequantur conditionem prædij? 80
Reſp.II. Hodiè decimas in laicos etiam via permutationis transferri non poſſe. 81
Reſp.III. De Noualium immunitate à regularibus cultorum. 85

De regularibus.

Reſp.I. De Donatis, an ſint veri religioſi? 86
Reſp.II. De receptione valida, à qua inchoetur nouitiatus, & poteſtate recipientis. 87
Reſp.III. De anno probationis. 88
Reſp.IV. De corrupta profeſſa, in abbatiſſam electa. 90
Reſp.V. Ex clauſura an Abbatiſſa extrahi poſſit, ex cauſa inobedientiæ, & incorrigibilitatis? 91
Reſp.VI. An aſyli cauſa ingredi clauſuram liceat? ibid.
Reſp.VII. Licentiam ingrediendi monaſterium monialium quis dare poſſit? ibid.
Reſp.VIII. De duplicibus monaſterijs Ordinis S. Saluatoris. 93
§ *I.* De ſuperioritate, & præfectura eiuſdem Ordinis. 93
§. *II.* De reuocatione admiſſionum confeſſariorum. 94
§. *III.* De dimiſſione Confeſſorum generalium Ordinis S. Saluatoris. 95
§. *IV.* De diſſolutione duplicium monaſteriorum S. Saluatoris. ibid.
§. *V.* De incommodis diſſolutionis non ritè factæ. 97
Reſp.IX. De tranſitu ad aliud monaſterium, ſeu Ordinem. 98
Reſp.X. De fratribus Cellitis. 99

Reſp.

Reſp.XI. Monialibus ſub conditione, ſi diſpergantur, vt relinqui poſſit. 102
Reſp.XII. De congregationibus regulariũ. 102
Reſp.XIII. Profeſſus egreſſus ſi vxorem duxerit, vbi ea de re inſtituenda cognitio? 104
Reſp.XIV. Teſtator legatum perpetuum reliquit, conſanguineis ſoluendum cùm ad ſtatum peruenerint: quæſitum eſt, an quæ beginagium ingreſſa, & illius more profeſſa eſt, ad ſtatum peruenerit, & legati capax ſit facta? 105
Reſp.XV. Mortuo Abbate an Conuentus nouitios ad profeſſionem recipiat? 110

De religioſis domibus.

Reſp.I. Non ſunt extinguenda monaſteria leproſis ſeruientia, etſi pauci aut nulli nunc ſint, aut non approbati Ordinis arguantur; nec bona illorum alio diuertenda. 110
Reſp.II. Hoſpitale olim exemptis vnitum, non fieri exemptum. 116

De iure patronatus.

Reſp.I. De Aduocatis. 116
Reſp.II. De iure quaſi patronatus per territorium vniuerſali. 118
Reſp.III. Quid hodiè ad acquirendum patronatum requiratur? 119
Reſp.IV. Cedi ſine ſolemnitatibus non poteſt ius patronatus. 121
Reſp.V. An regula Cancell. de infirmis reſignantibus obtineat in beneficijs iuris patronatus? 121

De cenſibus.

Reſp.I. De viſitatione. 124

De baptiſmo.

Reſp.I. De Baptiſmo extra templum non conferendo, niſi magnis Principibus. 125

De ædificandis eccleſijs.

Reſp.I. De erectione nouarum parochiarum. 125.

De conſecratione eccleſiæ.

Reſp.I. De ceremonijs poſitionis primarij lapidis non repetendis. 127

De celebratione Miſſarum.

Reſp.I. De modo rem diuinam peragendi. 128

De immunitate Eccleſiæ.

Reſp.I. Miles literas ſalui conductus Principis diſcerpens, an aſylo gaudeat? 129
Reſp.II. De immunitate homicidarum non proditoriorum. 130

LIBRI QVARTI

De ſponſalibus & matrimonio.

Reſp.I. De matrimonio inuito, nec intelligente parocho, attentato. 134
Reſp.II. De proprio parocho. 135
Reſp.III. De milite mutante locum ad tempus expeditionis, non præſidium. 136
Reſp.IV. De matrimonio contracto de licentia generali parochi, coram alio ſacerdote. ibid.
Reſp.V. De putatiuo paſtore. 139
Reſp.VI. An coniuges citra parentum aut tutorum aſſenſum coniuncti, inuicem hic alimenta debeant? 141

Qui filij ſint legitimi.

Reſp.I De natis ex matrimonio putatiuo. 142

Qui accuſare matrimonia poſſint.

Reſp.I. Periculum peccati, & fauor matrimonij, facit ne tam facilè ſoluatur contractum, quàm impediatur contrahendum. 144

De diuortijs.

Reſp.I. De ſæuitia. 145
Reſp.II. De cauſis non ſufficientibus ad diuortium, cenſura tamen Iudicis tollendis. 147
Reſp.III. De cauſis ſoluendorum ſponſaliũ. 149

De ſecundis nuptijs.

Reſp.I. Vt leges non retrotrahantur, & quid in negotio imperfecto? 153

LIBRI QVINTI

De accuſationibus.

Reſp.I. De carceratione, & detentione clericorum. 154
Reſp.II. De tranſlatione captiuorum. 156

De ſciſmaticis, ſeu de ſeditioſis, & qui plebem colligunt.

Reſp.I. Ad priuilegia communia defendenda an liceat conciuium auxilium implorare? 157.

De magiſtris.

Reſp.I. Non rectè citra formam Concilij Trid. ſtatui de contributione ſeminarij, & quis de eo cognoſcat? 158
Reſp.II. Priuilegia ſtudioſorum an extra vniuerſitates obtineant? 158
Reſp.III. An ſub nominationem academicam & prouiſionem Romanam cadat præbenda theologalis? 161

De adulterijs & ſtupro.

Reſp.I. De regulari circa crimen carnis inquiſito. 162

De vſuris.

Reſp.I. De vſuris ex forma chirographi, & re geſta iudicandis, & in ſortem imputandis. 164.

De priuilegijs.

Reſp.I. De exemptione, quibus verbis inducatur? 167
Reſp.II. Quæſtuationes Mendicantium quæ prohiberi poſſint ab Ordinarijs? 169
Reſp.III. De ſubiectione ordinaria parochorum regularium. 170
Reſp.IV. De arreſto ſub religioſo facto. 174
Reſp.V. De Minoritarum priuilegijs quoad ſepulturas. 175
Reſp.VI. De naturalibus & diœceſanis. 178
Reſp.VII. De priuilegiarijs regularum monaſticarum mitigationibus. 179

De exceſſibus prælatorum.

Reſp.I. De exercitio pontificalium. 180
Reſp.II. Vniti beneficij onera, vt antè, explenda. ibid.
Reſp.III. De vnione reuocanda. 182

De purgatione canonica.

Reſp.I. Clericus an torturæ ſubijci poſsit; qua cauſa & modo? 185

De pœnis.

Reſp.I. An obtineant pœnæ taciti fideicommiſsi accommodati incapaci; cùm alteri relinquitur, quod reſtituatur monaſterio? 187.

De pœnitentijs & remiſsionibus.

Reſp.I. De approbatione ſacerdotum, ad audiendas confeſsiones, & reprobatione. 188

Reſp.II. Mulieri vt prædicatio ſit interdicta. 189.

Reſp.III. De correptione publica, atque pro concione. 190

Reſp.IV. Literæ Iubilæi tribuunt electionem confeſſarij ab Ordinario approbati: quæritur quis hic ſit? 193

Reſp.V. De altari priuilegiato. 195

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti.

Reſp.I. Non facilè confulendæ cenſuræ; ſed circumſpectè, & non niſi in extrema neceſsitate, cùm ſperantur probabiliter profuturæ. 196

Reſp.II. De clerici percuſſore, compotatore, in cenſuram incidiſſe declarato, denunciato. 197

Reſp.III. De abſolutione pœnitentiali. 199

Reſp.IV. De abſolutione ad cautelam. 200

Reſp.V. De interdicto. 201

FINIS.

APPROBATIO.

RESponſa de Iure Canonico Clariſſimi & admodum Reuerendi Domini FRANCISCI ZYPÆI I.C. Protonot. Apoſt. Archidiaconi & Vicarij generalis Antuerpienſis, ad reſolutionem plurium caſuum & difficultatum paſſim occurrentium vtilia & oportuna, magno Reipub. bono in lucem emittenda cenſeo, 10. Februarij 1643.

P. COENS S.T.L. *Canonicus & Librorum Cenſor Antuerpienſis.*

RESPONSA DE IVRE CANONICO PRÆSERTIM NOVISSIMO.

LIBER PRIMVS.

De ſumma Trinitate, & Fide Catholicâ.

RESPONSVM I.

De certa fidei profitendæ formulâ.

TRADITIO Eccleſiaſtica eſt, Apoſtolos antequàm per orbem vniuerſum diſpergerentur, vt docerent omnes gentes, & euangelium prædicarent omni creaturæ, contexuiſſe fidei, quam docerent, formulam: quod ſymbolum Apoſtolorum dicimus. quo catholica Eccleſia vſa eſt; etiam in miſſa ad plura ſæcula. Cûm autem Arius alijque hæreſes in Eccleſiam inuexiſſent, Concilium Nicænum coactum eſt, in quo aliud ſymbolum editum eſt, quo explicatiùs aduerſus illos articuli quidam fidei exponuntur. quo nunc Eccleſia vtitur in miſſa. quod etiam Concilium Tridentinum Patrum exempla ſecutum tanquam ſcutum contra omnes hæreſes propoſuit in principio ſuarum actionum *ſeßione 3.* & ſecundùm temporum neceſſitatem, ſi quæ nouæ hydræ emerſerant, diuerſæ confeſſiones, hæreſum naſcentium reprobatoriæ in diuerſis Conciliis fuerunt propoſitæ. quinimò multi ſingularem ſuam formam vel pietate catholicâ, vt Athanaſius in ſuo Symbolo; quo etiam vtitur Eccleſia Romana in officio diuino; alij peruerſitate hæreticâ, *vt abducerent diſcipulos poſt ſe*, vt loquitur Paulus *Act. 20.* alij ſub impia calliditate verborum conceptam, vt ne viderentur diſcedere à Concilio Nicæno, alijſve œcumenicis, dum incautos deciperent, ediderunt. *vt videre eſt in Annal. Eccl. Baronij, Spondani aliorumq́;.* Ipſe etiam Iuſtinianus de aſſenſu Epiſcoporum quorundam ſingularem profeſſionem edidit *in l. redentes. C. de ſum. Trinitat.* quam *ibidem* confirmat Ioannes Papa *l. inter claras. & l. liquet.* cui *confeßioni, ac fidei*, inquit, *quiſquis contradictor exſtiterit, alienum ſe ipſe à ſancta communione, alienum ab Eccleſia iudicabit eſſe catholica.* Sic & Innocentius III. in Concilio Lateranenſi profeſſionem fidei propoſuit *relatam in c. 1. & 2. X. hoc tit.* Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi *relatam h. t. in 6.* Clemens V. in Concilio Viennenſi. *eod. in clem.* Eugenius IV. in Concilio Florentino, ſuper Græcis, Armenis, & Iacobitis vnientibus ſe S. Romanæ Eccleſiæ. denique Concilium Trid. *ſ. 25. c. 2. ſ. 24. c. 12.* à promotis ad Epiſcopatum, dignitates, Cathedrales præbendas, beneficia curata exigit, vt faciant fidei orthodoxæ profeſſionem; & in Romanæ Eccleſię obedientia ſe permanſuros ſpondeant, ac iurent: & ob hæreſes rurſus enatas, omnia & ſingula quæ ab hac ſancta Synodo definita & ſtatuta ſunt palam recipiant: certa tamen alia forma non præſcripta. quare & Bulla cœnæ, noſtro ſæculo accommodata, pro catholicæ fidei vnitate, atque integritate retinenda, & ne fideles Chriſti circumferantur omni vento doctrinæ, excommunicat primo loco quoſcumque Huſſitas, Wicleſiſtas, Lutheranos, Swinglianos, Caluiniſtas, Hugonotos, Anabaptiſtas, alioſque hæreticos, quorum peruerſa dogmata à d. Synodo Tridentina damnata ſunt. denique Pius IV. obligationem faciendæ profeſſionis fidei extendens ad regulares præfectos, *bulla incip. iniunctum Id. Nouemb.* 1564. decreuit, vt vnius & eiuſdem fidei profeſſio vniformiter ab omnibus exhibeatur; vnica & certa illius forma innoteſcat, publicetur, & vbique gentium per eos, ad quos ex decretis ipſius Concilij, & prædicta conſtitutione ſpectat, obſeruetur; ſub pœnis per Concilium ipſum in contrauenientes latis: quam formam ibidem

præſcribit, complectentem initio ſymbolum
Nycenum ac deinde pluresalios fidei articu-
los aduerſus præſentium temporum hæreſes
plenius declaratos, cum illarum anathema-
tizatione. Igitur illi qui à Concilio, aut d.
conſtitutione expreſſi non ſunt, ad formam
illam non tenentur. quare & breuior pro aliis
propoſita à Synodo prouinciali Mechlinienſi
anni *1607.tit.1.ar.3.& 4.* fuit à Sede Apoſto-
lica approbata, vt in calce apparet.

Quæſitum eſt igitur an profeſſio fidei fa-
cta à canonico cathedrali, non ſecundùm for-
mulam Pij IV. ſed ſub generalibus tantùm
clauſulis *d.c.12.ſ.24. d.c.25. Concilij Trident.*
propoſitis, ad hoc ſufficiat, vt fructus faciat
ſuos, & illi poſſeſſio ſuffragetur? & videri
non poteſt ſufficere; vbi d. conſtitutio Pij
IV. iuxta Concilium publicata, & recepta
eſt. dum ſecundùm illam profeſſionem fieri
iubet, ſub pœnis per Concilium ipſum in
contrauenientes latis. neque fruſtrà ex dictis
apparet certam formam fuiſſe præſcriptam.
Nihilominus, ſi bona fide, & ex vſu iam poſt
Concilium antiquo, præſtità eſt fidei profeſ-
ſio; ceſſare poſſe videtur rigor ille pœnalis. ſi
non improbabiliter Diana *& ab eo citati p.3.*
& t.2.reſ.8. dixerint eandem Pij IV. conſti-
tutionem, vel vſu non eſſe receptam, vel con-
trario vſu abolitam, quoad regulares. præſer-
tim cùm intentioni Concilij Trid. ſatisfactum
videatur, & generales clauſulæ omnes fidei
articulos, omneſque ſectarum ſpecies comple-
ctantur: ſpecialis autem expreſſio, quamuis
in modo perfectior ſit, in ſubſtantia tamen
non differat. & d. Concilij decretum ipſaque
Pij IV. conſtitutio poſitiui iuris ſit, ac mul-
to magis modus illius, & formula: cui con-
traria conſuetudo poſſit derogare: non quo-
ad fidem; ſed factum ipſum dumtaxat pro-
feſſionis, ac formulæ. ita tamen vt ſi formula
Pij IV. exigatur, nulla ſit in præſtandâ ter-
giuerſatio: quippè quæ hodiè pro teſſera
agnoſcitur orthodoxorum.

De Reſcriptis.

RESPONSVM I.

De triennali poſſeſſore, & concordatis Germaniæ, omiſſa mentio, an vitiet reſcriptum?

MVlta reſcripto obijciuntur: ſed enim-
verò in reſcriptis iuſtitiæ ſubreptio &
1. obreptio non ita curatur, quin ſi reſcriptum
datum fuiſſet in forma communi, & delega-
tus procedat ſecundùm formam iuris, omiſſa
forma reſcripti. *c. ſuper. X. de reſcript. l.1. & 2.*
C. ſi contrarius vel vtil. pub. Itaque ſi orator nihil
aliud dixiſſet, quàm ſibi collatum eſſe à ſua
Sanctitate perſonatum, & aduerſarium illum
detinere; mandaſſet Pontifex delegato; vt
partibus auditis ius diceret. ideòque erit illud
hîc faciendum, cùm & illud ſolum manda-
tum ſit; etſi narrata non vera eſſent: nec ex-
ceptionum obiectio remoratur litis conteſta-
tionem. *c. 1. de lit. conteſt. in 6.*

In reſcriptis iuſtitiæ cùm reducuntur ad formam communem vt ſubreptio non obſit.

Duo tantùm ſunt ex obiectis quæ remo-
rari poſſint. 1: quod de pacifica poſſeſſione
triennali dicitur, vt moleſtari poſſeſſor ne-
queat, *ex regula 36. Cancellariæ.* contra quam 2.
obtentæ impetrationes, & reſcripta nulla
ſunt; nec moleſtari per eadem poſſeſſor po-
teſt. vt in eadem regula dicitur, & vſus ſer-
uat. etiam in Francia ex Concilio Baſilienſi,
& pragmatica ſanctione. *Rebuff. ad conſt. reg. de*
cauſ. benef. poſſeſſ. ar. 7. gloſſ. 1. n. 10. & ſeqq. & in
tract. de pacif. poſſeſſ. n. 41. & 73. adeò vt hu-
iuſmodi exceptio impediat litis ingreſſum, pe-
rimatque reſcriptum. *d. c. 1. in fin. de lit. conteſt.*
in 6.

Pacifica triennalis poſſeſſio an non obſtet reſcripto.

Quod autem Concilium Triden. *ſ. 24. c.* 3.
20. nolit cauſas beneficiales etiam aliis com-
mitti, quàm Ordinariis locorum; per exce-
ptionem duorum caſuum quam fecit; non
excluſit alios caſus, in quibus ius vetat Ordi-
narium eſſe Iudicem. contra ius autem eſt, vt
in ſua cauſa quiſpiam, qui ſuperiorem recog-
noſcit, Iudex ſit. atque ea propter ceſſat eo
caſu diſpoſitio Concilij Tridentini vetante
iure ne quis in ſua cauſa ius dicat. id quod his
verbis exprimitur in reſcripto; *quia Ordina-*
rius loci habet intereſſe; eoque inſinuatur quod
Concilij diſpoſitio obtinere hîc nequeat.

Primæ inſtantiæ cognitio admitur ordinario ſuſpecto aut ſi ſua intereſſit: non obſtante Trid. ſ. 24. c. 20.

Quare *in c. ſtatutum §. 1. de reſcript. in 6.* de- 4.
cretum eſt, vt cui actio dirigenda eſt aduer-
ſus ſuum Ordinarium, petere is Iudicem
poſſit, extra ciuitatem, & diœceſim illius. ita
tamen vt intra vnam dietam: quod iterum ex-
tenſum ad duas. & ferè Concilium Trident.
tum viciniores compellat in aliis caſibus; eo-
que reſpicit & hæc clauſula; *Ordinarius loci,*
& alij viciniores ad inſtar intereſſe habent.

Ideoque quia Ordinarius in hac cauſa be-
neficij à ſe collati pars eſt; ſeu intereſſe habet;
Iudex eſſe non poteſt. ſicut iis, quos cauſa
primariò tangit, ſeu ab aliis cauſam habent,
ſententia nocet. *c. 25. X. de ſentent. l. ſæpè D. de*
re iudic.

Manet ergo reſolutum, quod vbi Epiſco-
pus pars eſt, ſeu illius intereſt; nec ille Iudex
eſſe poſſit; nec vetetur à Concilio pars extra
ciuitatem & diœceſim Iudicem petere, etiam
in prima inſtantia.

Neque obſtat, quod huic caſui à iure pro-
uiſum ſit, vt cum Iudex Ordinarius ſuſpectus 5.
eſt, alium dare poſſit. *c. 5. c. ſi quis contra. X. de*
for. compet. c. cum ſpeciali. X. de appell. c. ſecundò
requiris. §. 3. X. de appell. ideoque ratio recuſa-
tionis allegari, & probari debuiſſet coram
Ordinario, & arbitris: *d. c. cum ſpeciali, Rebuff.*
ad conſt. reg. tract. de recuſ. ar. 3. gl. 5. n. 2. 3. 4. 5.
quia hîc, vt mox dictum eſt, Ordinarius non
tantum eſt ſuſpectus; ſed pars; ex facto ſuo;
quo conceſſit idem beneficium reo; quod Pa-
pa contulit actori. idem ius, eadem cauſa eſt

Quamuis & ordinarius ſuſpectus prouidere poſſit.

donan-

donantis, & donatarij; cedentis, & ceſſionatij; beneficiarij, & collatoris; ex ijs quæ mox citauimus. deinde loca quæ citantur, vt Ordinarius recuſatus Iudicem dare poſſit; non ſimul vetant, ne tali in caſu adiri Papa poſſit:
6. Non vetitus adiri Papa.
qui totius orbis eſt Ordinarius: vel ne ille delegare poſſit: & quicquid non eſt prohibitum, cenſetur permiſſum: præſertim Pontifici; cui in beneficijs competit plenitudo poteſtatis. ac demum quidem ſucceſſit Concilium Trid. quod *ſ.24.d.c.20.* generaliter vetuit, ne alius in prima inſtantia Iudex ſit, quàm Ordinarius:
7. Generalis locutio qualiter temperanda?
ſed ea generalitas per alia iura temperatur: vt tit. C. *vt nemo in ſua cauſa ius dicat.* & in generali locutione non cenſentur comprehenſa, quæ quis in ſpecie non eſſet conceſſurus. *c. in generali, de reg. iur. in 6.* vt non reſpondiſſent Patres Tridentini ſe per *d.c.20.* decretum generale etiam velle, vt Ordinarius, quamuis pars eſſet, in prima inſtantia Iudex eſſet. Quin imo in caſu ſuſpicionis tantum, permiſit *d.c. ſtatutum* in prima inſtantia alium Iudicem, etiam extra diœceſim, impetrare. vt cùm, non ipſe tantùm Epiſcopus, ſed vel Capitulum ipſius eſt conueniendum. *§. cùm verò ibid.* qui caſus à Conſilio Trid. non ſunt excluſi. quomodo etiam accipiéndum eſt *c.10. ſ.25. Conc. Trid.*

8. Neque obſtent edicta Belgica.
Neque verò edicta Principum turbare nos debent, præſertim poſt ſententiam Concilij Brabantiæ, quæ caſſationem, ob illorum quaſi neglectum petitam, reiecit. quippè ea ſunt exaudienda ſecundùm iuris dictamen, vt nemo Iudex & pars ſit. eoque minùs obſtant, quia, quod quis iubet; permittit: atqui in placito à Rege Actori conceſſo ſuper diplomate ſuo beneficiario fuit eidem iniunctum, vt in petitorio Iudicem peteret delegandum in partibus, poſt primam inſtantiam coram Ordinario peractam; atque adeò, cùm Ordinarius Iudex eſſe non poteſt: vt hîc cùm pars eſt, ſeu intereſſe habet.

9. An concordata Germaniæ obſtent reſcripto?
De concordatis Germaniæ quæri poſſe videtur, an obiecta aduerſus reſcriptum, ſubreptitium illud reddere poſſint, ita vt litis ingreſſum impediant? & ſanè ſi liquidum eſſet ea hoc in caſu, & tractu obtinere; adeoque ſi expreſſa fuiſſent, Pontificem neque prouiſionis bullas, neque reſcriptum delegationis conceſſurum fuiſſe; dicendum eſſet litis ingreſſui hîc obſtare, *iuxta d.c. ſuper in verbis, quia tacitâ*
10. Liquida.
vel expreſſâ nos nullas litteras dediſſemus, à Delegato non eſt aliquatenus procedendum: at verò vbi concordata Germaniæ liquidò obtinent, Pontifex nullas litteras contrarias daret: tum quia id promittitur in concordatis, quod menſibus Ordinario per illa conceſſis nullatenus ſe immiſcebit, neque illum impediet, quo minùs illis liberè vtatur; tum etiam quia regula 8. Cancellariæ, menſium Apoſtolicorum reſeruatiua, diſertè excipit beneficia concordatis ſubiecta: & in fine decretum contraria
11. Non illiquida.
irritans ſubiungit. Enimuerò ſi Papæ expoſitum fuiſſet, liquidum non eſſe, an in loco perſonatus de W. concordata obtineant; vtique & prouiſionis bullas, & reſcriptum Delegationis conceſſiſſet, vt Delegatus ea in re faceret, prout de iure eſſet faciendum, id eſt, de cauſa cognoſceret, partium allegationes audiret, probationes reciperet, & pro iuris dictamine ſententiam diceret, adeoque hæc concordatorum Germaniæ obiectio, quæ illiquida ſunt an hîc obtineant, non retardabit proceſſum delegati; ſed de illis in cauſa principali permittet illum cognoſcere, ſicut de cæteris pro ſub & obreptione ſuprà allegatis, *d. c.1. de lit. conteſt. in 6 in verb. licet dicat obiector quod reſcriptum non fuiſſet obtentum, ſi, quæ ſunt impetranti oppoſita, fuiſſent expoſita deleganti.*

Id quod eo magis dicendum eſt, quod d. regula 8. Cancellariæ excipit ab illa quidem 12.
concordata; ſed non ſimpliciter; at *per vos,* Acceptata & obſeruata.
inquit, *qui illa acceptare, & obſeruare debuerant, acceptata, & obſeruata:* atqui nec ponit quidem reus, minùs quippiam probat, Ordinarium, ſeu eius anteceſſores in illa ſede, ſeu olim Cameracenſi, quoad tractum perſonatus de W. acceptaſſe concordata, & obſeruaſſe; vel impræſentiarum in aliis beneficiis, aut caſibus illic obſeruare.

Concordata quidem Germaniæ per Brabantiam paſſim non obtinere, ſed Niuellæ quidem obſeruari, diximus *latè in Conſult. can.* 13.
de præb. conſ. 3. & 5. ſed tamen non ponitur Hîc illiquida.
hîc à reo locum de W. eſſe de ipſo territorio Niuellenſi: imo Actor negat concordata obtinere extra muros Niuellenſes: per quam inficiationem iterum fit illiquida concordatorum ratio; *c.1. V. nec ad alia de off. deleg. in 6.* vt non obſtent delegato, quo minùs ad cognoſcendam cauſam principalem procedere, & in ordine ad illam de concordatis & allegationes audire, & probationes recipere poſſit.

RESPONSVM II.

An Iudex reſcripto datus, cùm clauſula de attentatis ante omnia reuocandis prout iuris, cognoſcat de renuntiatione, quæ hinc ſponte facta dicitur, inde per carceres extorta, poſt appellationem?

MAndato delegati id comprehenſum, videtur negari poſſe; eò quod reſcriptum expeditum ſit ante huiuſmodi renuntia- 1.
tionem: ſed dicimus reſcriptum ſecundùm Omnia attentata reuocanda, etiam facta poſt expeditionem reſcripti.
ius intelligi; vt non tantùm tempore illius iam attentata, ſed & deinceps attentanda intelligantur. Quid enim abſurdius dicatur, quàm negare non reuocanda attentata poſt tempus reſcripti? nam ita omni caſu poſſet fraus legi fieri. ſed verbum illud *attentatum* præteriti ſignificatiuum, fertur etiam in tempus futurum, quo Iudex ad quem, oblato re-

ſcripto, fungetur officio, vt & iam tunc erunt attentata. & c. non ſolùm *de appell. in 6.* omnia indiſtinctè attentata poſt appellationem dicit reuocanda; neque addit, aut alij canones legéſve tempus, poſt quod attentata non ſint reuocanda. & in c. dilect. *X. de except.* reuocandum dicitur quidquid attentatum eſt: & obiectum fuerat vt hîc quod excommunicationis in reſcripto non fiebat mentio. ſed quia poſt appellationem acciderat; & ſi non expreſſa; dicitur illa tamen; & quidqnid attentatum fuerat, eſſe reuocandum.

2\. Adeoque de attentatis cognoſcens, & de reſignatione & ſecuta electione cognoſcit.

Vt meritò *c. 2. X. de reſtit. ſpoliat.* poſt ſpolium renuntiantem, ita pro ſpoliato habet, vt nolit de ſpontanea voluntate renuntiantis inquiri, antequam ſit reſtitutus. cùm & iuris præſumptio ſit renunciationem non eſſe voluntariam C. *ſuper hoc. X. de renunciat.* vnde *in c. venerab. X. de off. deleg.* irritatur proceſſus, Epiſcopo reſtitui iuſſo factus, illo non plenariè reſtituto. plura ſunt apud Gratianum *c. nullus. & tot. q. 2. cauſ. 2. q. 2. cauſ. 3. q. 3. cauſ. 3.* vt linceis hîc oculis Argi, quos aduerſarij exigunt, opus non ſit; ſed ſufficiat talpam non eſſe, vt quis perſpiciat quomodo hæc attentata ad iudicem appellationis pertineant.

3\. Quoniam igitur de attentato, de ſpolio, de coactione debet cognoſcere delegatus; de renuntiatione, an ſpontanea an extorta, inquirere debeat; an carcer non irritauerit illam, *iuxta clem. multorum. de pœn. & c. ad audientiam. X. de his quæ vi vel met.* vel etiam iuratam metus cadens in virum conſtantem: vt eſt carceris. *l. 7. D. quod metus cauſ. Qui in carcerem,* inquit, *l. 22. D. eod. quem detruſit, vt aliquid extorqueret; quidquid ob hanc cauſam factum eſt, nullius momenti eſt.* quamuis Iudex fuerit. *l. 3. D. eod.* vnde & Iudices regij taliter ſpoliatos mox redintegrant in beneficiorũ poſſeſſionem. *iuxta c. 2. & 3. X. de his quæ vi aut metu. Rebuff. de benef. l. 3. de reſig. metu extort. n. 5.* quo in negotio & hoc tractandum venit, quod canonica renuntiatio facienda ſit coram ſuperiore. *c. admonet. X. de renunt.* coram alijs facta ſit irrita. *c. quod in dubijs. c. dilecti. X. eod.* adeoque abbatis exempti reſignatio, & alterius electio irrita & inanis cenſeatur, non facta ex Papæ licentia. *cùm,* inquit, *cedere ſine licentia noſtra nequiuerit; nos tam electionem quàm ceſſionem prædictas decernentes irritas & inanes; mandamus quatenus abbatem ipſum loco ſuo reſtitui faciatis, quo integrè reſtituto, vice noſtra recipiatis ceſſionem ipſius.* hæc forma eſt canonicæ ceſſionis: & niſi ſeruata ſit; reſtitutionis. agimus autem hîc de exemptis, qui coram Ordinario renunciarunt.

RESPONSVM III.

De ſub & obreptione in reſcriptis,

ARguitur reſcriptum ſubreptionis. 1. quod ſubticita ſit confeſſorum amouibilitas ad beneplacitum Epiſcopi: 2. cauſa amotionis aduerſus c. dilectus 26. *X. de reſcript.* 3. litis pendentia coram Internuntio: *c. inter. X. de re iudic. in verb. tum etiam quoniam de proceſſu negotij coram primis iudicibus nihil in ſecundis litteris dicatur; quod ſi fuiſſet expreſſum, obtineri minimè potuiſſent.* 4. res iudicata: *c. expoſita X. de arbitr.* 6. ſubmiſſio & concordia: *ex multiplici. X. c. de decim.* 5. expreſſio falſæ exemptionis: *c. ſuper. X. de reſcript.* 6. denique conquerentes de interdicto, ſubticent iam illud fuiſſe amotum. ſpecioſa hæc ſunt omnia. ſed ſpeciem tantùm habent iuris, non vires. ſiquidem omnis virtus reſcripti eò refertur, quod oratores ſint exempti; Ordinarius tamen hæc vel illa ſecerit aduerſus exemptionem. ideoque nihil huc facit firmitas vel amouibilitas confeſſariorum; ſed tota quæſtio eſt, ſi ſint amouibiles, per quem poſſint amoueri. præterquam quod beneplacitum ad cuius durationem admiſſi dicuntur, exigat arbitrium boni viri; neque extendi poſſit ad cauſam infamantem, niſi cognitam, & probatam. *vt diximus alibi* neque hæc litis ingreſſum, progreſſúmve impediunt. *c. 1. de lit. conteſt. in 6.*

1\. Vitia reſcripto oppoſita.

Solutio 1. obiectionis de ſubticita amouibilitate confeſſariorum.

2\. De ſubticita cauſa amotionis.

Quoad ad ſubticitam cauſam amotionis: nihil etiam pertinet ad non habentem amouendi poteſtatem. & volunt aduerſarij hîc ariolari oratores, & cauſam amotionis exprimere; quam amouens ipſe non expreſſit, ſed in mente retinuit: *ob cauſas,* inquit, *animum noſtrum mouentes.* porrò c. dilectus. *X. de reſcript.* non ob quamcumque amotionis cauſam ſubticitam reſcriptum irritat: ſed, *ſi ita eſt,* inquit, ſeu *ſi preces veritate nitantur,* & narrata ſint vera: narratum autem ibi ſic erat; amotionem factam in viſitatione; per viſitatorem apoſtolicum (ecce iudicem competentem) & *ob graues,* inquit, *exceſſus, & manifeſtos:* (ecce cauſam ſufficientem, & euidentia ſua probatam) at hîc nihil ſimile: Arguitur iudicis incompetentia, negatur iuriſdictio, cauſa non profertur: ſi ergo viſitator ille Apoſtolicus non ob illos graues, & manifeſtos exceſſus proceſſiſſet aduerſus amotos; ſed vſus tantùm fuiſſet hac præfatione, *ob cauſas animum noſtrum mouentes;* non irritaſſet Pontifex reſcriptum in forma communi conceſſum: ſed imo iuſſiſſet ſpoliatos reſtitui: quæ eſt forma communis. *gloſſ. in d. c. cum dilectus in fin.* & communior adhuc noſtri reſcripti, vt ſuper narratis & petitis delegatus *faciat, prout de iure fuerit faciendum.*

3\. Litis pendentia.

Quod attinet ad litis pendentiam coram Internuntio; non fuit ibi actum negotium vt loquitur d. c. inter, cauſa aut lis: ſolùm hîc erat petita delegatio, ſeu iudicum deputatio, & Internuntio cunctante, petitio delegationis Romam tranſlata; ibidemque diſputata. vbi ſi ſuper hac litis pendentia exceptum non fuit; renuntiaſſe cenſetur Ordinarius, aut ſibi imputandum habere: ſin autem exceptum fuit, nihilominus reſcriptum conceſſum; damnata eſt exceptio, dum conceſſa delegatio. dum interim & ab Internuntio nihil eſt

hil eſt actum, & acerrimè obſtitit Ordinarius Romæ, ne reſcriptum daretur.

4. Re iudicata. Quod ſpectat ad rem, vt volunt, iudicatam; vtique non cognita cauſa, ſed ex ſimplici confeſſione, ſeu voluntaria condemnatione, cùm ea ſolo conſenſu, ſeu confeſſione nitatur; non alias habet vires, quàm ipſe conſenſus, aut confeſſio. *l. ſi conuenerit. D. De re iudic.* ſi ergo conſenſus coactus metu carceris, aut cenſuræ, aut aliàs, irritus eſt, ſi confeſſio falſa, irrita eſt ſententia. *l. 1. & 2. C. ſi ex falſ. inſtrum.* atqui non obſtante profeſſione ſubiectionis, promiſſione obedientiæ, & fide interpoſita, ſeu iuramento, eiuſmodi promiſſio non tenet: *c. 13. de maior. & obed. d. c. cum tempore. X. de arbit.* ergo nec ſententia, aut res iudicata, quæ confeſſioni æquiparantur. Vt omittamus confeſſionem coram incompetente iudice, vt eſt ordinarius reſpectu exempti, nihil operari. *c. etſi clerici. X. de iudic.* præſertim qua iura & libertates minuantur. *c. 2. in verb. recognoſcendo ſeu profitendo. de reb. Eccl. non alien. in 6. Martha & multi quos citat de Iuriſd. p. 4. c. 139. n. 19. & ſeqq.*

5. Submiſſione. Eadem dicenda ſunt de ſubmiſſionibus. vt omittatur expreſſas eas eſſe per interdictum quo tot menſibus tenebantur: cuius metus, & iugum, morti æquiparatur: *c. nemo epiſc. 11. q. 3.* & vel conſtantiſſimum Herculem proſternit.

6. Concordia. Quoad concordiam; vt detur ſubeſſe, quæ non ſubeſt; tamen rurſus repugnabit d. c. cum dilectus. *d. c. cum tempore. d. c. 13.* adeoque etiam hac conuentione expoſita, non reſcriberet Pontifex eam ſeruandam eſſe: vt in *c. ex multiplici. X. de decim.* quia priuilegiatis quoad decimas licet componere cum parochis, ſuper priuilegio: *c. ſuper. X. de decim:* non autem exemptis ſuper exemptione, ſeu libertate. *d. c. ex tempore in verb. cùm etſi ſponte volueris, de iure tamen nequiueris renunciare priuilegiis, & indulgentiis libertatis.*

7. Exemptionis allegatione. Quæ de falſitate expreſſa exemptionis dicuntur, ſolutione alia non egent, quàm quod principium petant; & controuerſiam ſpectent principalem; de qua contenditur. *ſi talis,* inquit d. c. ſuper *litteris. X. de reſcript. expreſſa ſit falſitas, vel veritas occultata, quæ quamuis fuiſſet tacita, vel expreſſa, nos nihilominus in forma communi litteras dediſſemus; delegatus, non ſequens formam in litteris ipſis appoſitam, ſecundùm ordinem iuris in cauſa procedat.* nnn ergo hic poſſet viribus vacuari reſcriptum, quamuis daretur aliqua eſſe ſubreptio; quin in vim illius delegatus ſecundùm iuris formam procederet. *c. ſuper. X. h. t. l. 1. & 2. C. ſi contra ius vel vtil. publ.* adeoque attentata ante omnia, vt forma iuris eſt, reuocaret.

8. De interdicto. Quod pertinet ad interdictum; non conſiſtit illud in nuda verborum forma; ſed in ſua cauſa, origine, ac iure. cauſa huiuſmodi magis attenditur quàm factum. *c. occidit, 23. q. 8. c. fin. X. de reſtitut. ſpoliat.*

9. Eiuſque cauſa. Quamuis ergo amotum dicatur interdictum; vt executio eſt, & effectus; non tamen cum cauſa ſua, ſeu præcepto de recipiendis, & obſeruandis ſtatutis; ſub pœna interdicti: propter quorum recuſationem ob exemptionem illa indicta; inflictum hoc erat. quamdiu ergo non amouetur præceptum iſtiuſmodi; non poteſt dici amotum eſſe interdictum: cuius cauſa non tranſiuerat in iudicium; nec finita erat, vt iuſtitia: *iuxta c. forus. X. de verb. ſignif.* quæ vtique exigit reſtitui omnia in ſtatum priſtinum; *reſtituere autem is videtur, qui reſtituit, quod habiturus eſſet actor, ſi controuerſia ei facta non fuiſſet. l. reſtituere. 75. D. de verb. ſignif.* quomodo ſpoliator damnaretur ab eodem Iudice ad rem cum omnibus acceſſoriis. *c. grauis. de reſt. ſpol.* non igitur amotum hîc cenſetur interdictum, niſi illius decretum, & ſententia, quæ cauſam complectitur, amoueatur.

Denique, quidquid ſit; debuiſſet coram delegato allegari quæcumque prætenditur ſub vel obreptio. *d. c. ſuper. in verb. delegatus poſtquam ſibi ſuper hoc facta fuerit fides,* & partium altercatione audita, deſuper decerni, quod iuris fuiſſet. non verò licuit vel ipſi Internuntio quicquam inaudita parte ſtatuere. quod nec Imperatori licuiſſe vult clementina paſtoralis *de ſent. & re iudic.* & de ſe ipſo Pontifex *in c. 1. X. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. nec nos,* inquit, *contra inauditam partem aliquid poſſumus definire:* quo ergo iure poſſit Internuntius; ſi non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum?

RESPONSVM IV.

An Iudex cui commiſſum ſuper reuocatione attentatorum iudicare, cognoſcat etiam de electione, & in locum reſignantis per attentatum ſubrogatione, aduerſus electam.

QVæri poteſt an eligentes & electa cenſeantur attentare, & ab illis acta, nomine attentatorum, ex ea clauſula ſint reuocanda? 1. An eligentes & electa attentare cenſeantur? idem quidem vocabulum tertio, quod parti, & Iudici tribuit c. Romana. § *in alium. de appell. in 6.* negat tamen Iudici ad quem in tertium ob id competere iuriſdictionem. & 2. Et ob id competat in eas iuriſdictio? pro regula iuris eſt, vt res inter alios actæ aliis non præiudicent. ſed regula quidem hæc eſt; patitur verò illa ſuas exceptiones. vt *in l. ſæpè D. de re iudic.* vt cùm vna quæſtio vnum primariò, alterum ſecundariò tangit; cùm vnus ab altero, ſeu per alterum cauſam habet; ex eodem iure actio ſeu defenſio competit. & propterea 3. Cùm ab attentato cauſam habent. *gloſ. in c. non ſolum in verb. reducendum. De appell. in 6. quod de tertio dicimus, de tali tertio,* inquit, *intelligas, qui cum parte vel Iudice nihil attentat illicitum, nec ab eis cauſam cœpit habere. c. ad hoc de except. rei Ind. &c.* & in terminis docet Ioan. Andreæ in *d. c. non ſolùm* ſi Iudex à quo priuat aliquem dignitate, vt

v.g. abbatia, & alium eligit, confirmat, benedicit; nomine attentatorum omnia reuocari. quia communis eſt actio, & non iam tertij, ſed initiata potiùs ſimul proſequentis, & cauſam habet à priori attentato. non enim poteſt eligi, confirmari, aut benedici, niſi in vim priuationis, ſpoliationiſve iam factæ. non enim aliter vacat. vna igitur vtriuſque eſt actio; vnum fit vtriuſque, ſeu commune attentatum. niſi enim in d. renuntiatione ſe fundaret electa; iam incurreret excommunicationem, infamiam, aliaſque pœnas, quas canones infligunt his, qui in beneficia viuentium inſtituuntur. *c. audiuimus. 3. q. 6. c. 1. & tot. tit. X. de conceſſ. præb. vel eccl. non vacant.* fures & latrones vocant. *c. non furem. 7. q. 1.* quemadmodum lite ſuper aliqua dignitate aut beneficio pendente procedi prohibetur, ſub pœna nullitatis, ad aliam electionem, collationem, ſeu prouiſionem. *c. 1. & 2. vt lite pendent. in 6.* & ſecùs factum vocat attentatum d. c. 1. *attentata*, inquit, *electio iure viribus non ſubſiſtit.* lis autem pendere incipit etiam per ſolam citationem. *c. gratum. X. de off. deleg.* ſic & *in c. cantа. X. de exceſſ. prælat. c. cum vniuerſ. X. de rer. permut.* quæ ex principali cauſam trahunt ſimul eodem iudicio comprehenduntur. eadem nullitas attentatæ electionis liquet *ex c. conſiderauimus. c. cum nobis. c. quod ſicut. X. de elect. c. 1. c. bona. c. 23. 45. 46. X. de appell.*

4\. Ad idem reſcriptum pertinent, & iudicem.

Quin imò, quamuis annexa, connexa, incidens, dependens, vel emergens tantùm eſſet huiuſmodi electæ cauſa; ad idem reſcriptum ſpectaret. *d. c. 1. c. ſignificauit X. de off. deleg.* quare *in c. tanta. X de exceſſ. prælat.* amoto Epiſcopo, qui cenſuras Eccleſiæ contempſerat, & ſibi adhærere nolentes beneficijs ſpoliauerat, iubet Pontifex amoueri ſimul omnes in huiuſmodi beneficia intruſos; irritam ſimul declarans omnem huiuſmodi deſtitutionem ſimul & inſtitutionem. quemadmodum adeò & in omnibus reſcriptis apoſtolicis, quibus mandatur alicui prouideri, inſeri ſolet hæc clauſula, *amoto exinde quolibet illicite detentore.* ſicuti *in c. cum vniuerſor. X. de rer. permut.* vbi querela erat vnius permutantis ab altero decepti: & tamen eâdem operâ, eodemque reſcripto mandatur conſanguineo decipientis auferri præbendam, cui alter renuntiauerat; & quam compermutans in tertium illum conſanguineum tranſtulerat. quod ſcilicet cauſam ille habebat ab eodem decipiente, & ex dicta permutatione. ſimile eſt *in c. 1. & 2. X. de alien. Iudic. mut. c. 1. X. de off. deleg. c. romana. de pœn. in 6. c. nuper c. ſi concubinæ. X. de ſent. excomm. c. propoſuit. de conceſſ. præbend.* vbi ad reſcriptum, imò

5\. Imo ſententiam.

ſententiã pertinent nõ nominati in illis, quemadmodum rectè à philoſophis traditum eſt axioma; vt quidquid eſt cauſa cauſæ, ſit etiam cauſa effectus. quin & in iure receptum eſt, vt à cauſa pendeat effectus. *l. ſed etſi quis. §. interdum. D. de vſufruct. l. 1. & ibi DD. C. per quas perſon. nob. acq. l. rem nouam C. de iudic.* & inſpicimus principium, quando finis pendet à principio: *l. damna. l. 1. §. Sabin. D. de dam. infect.* vt pendet hîc electio à iuſta vel iniuſta depoſitione; ſpontanea, vel coacta reſignatione prædeceſſoris. &, cùm quid à lege prohibetur, prohibentur omnia quæ ſequuntur ex illo. *c. cum quid de reg. iur. in 6. l. non dubium. C. de leg. §. ſed & ſi quid.* vt, inquiunt, infectâ causâ primitiuâ, infecta etiam cenſetur deriuatiua. *c. cum quid prohibetur. de reg. iur. in 6.* & *vt dicit Baldus in l. 1. D. de ſenat.* extincta radice, ramos exſiccari oportet: ſiue eadem infecta, inficiuntur & palmites: neque maiores vires habent, quàm ab illa receperunt. non tantùm ergo citari potuit electa; ſed etſi nec citata quidem fuiſſet, ſed cauſa tantùm proceſſiſſet aduerſus Ordinarium, à cuius actis geſtiſque illa cauſam habuit, cùm ſciret illum in lite conſiſtere, ſententia aduerſus illum lata, huic etiam præiudicaſſet: quamuis in lite non fuiſſet. *quamuis regulariter*, inquit Gregor. X. *in c. 25. de ſent. alijs non noceat res inter alios iudicata, attamen, qui cum ſibi primum de ea re actio vel defenſio competebat, ſuſtinuit ſequentem agere, ac illi etiam qui paſſus eſt eum, à quo cauſam habuit, experiri; eſt præiudicium generatum.* vt omittam quod correlatiuorum eadem ſit ratio. *Euerard. in loc. leg. loc. à correlat.* eoque, dum citari ac inhiberi poteſt benedicturus, poteſt & benedicenda.

6\. Delegatio ſpectat ad omnia ad cauſam pertinentia.

His accedit quod Iudex *ex eo, quod ſibi cauſa committitur*, inquit c. cum *præterea X. de off. deleg. ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem*: ad cauſam verò benedictionis pertinet quæſtio, quomodo huc intraſti? & reſponſio; per electionem & confirmationem: rurſus; quomodo in beneficium viuentis? per ceſſionem: at

7\. Sorites huius quæſtionis.

qualiter, & vbi factam? in carcere; ſed ſponte; imo per vim & metum; qui in ſpoliato præſumitur. *c. ſuper hoc. X. de renunc.* ideoque *de renuntiatione*, inquit *c. 2. X. de reſt. ſpol. ſponte facta, antequam ſpoliata reſtituta fuerit, teſtes non admittas*: vides vt per ſoritem tota hæc benedictionis, ſuperinductionis, & reſignationis cauſa ad delegatum pertineat? neque cauſa principalis tantùm, ſed & quæcumque acceſſoria in reuocationem attentatorum cadant? *c. dilecti. 55. X. de appell.*

8\. Soluuntur obiecta.

Supereſt ſolutio obiectorum. 1. c. quia *nonnulli. X. de reſcript.* quod cùm reſcripta ſint ſtrictè accipienda, perperam ad futuras trahantur controuerſias, quæ nondum fuerunt tempore impetrationis: 2. c. *P. & G. X. de off. deleg.* quod non poſſint prorogari ad perſonas in illis non nominatas: 3. c. cum *dilect. X. de reſcript.* quod proceſſus contra formam reſcripti factus declaretur irritus: 4. c. cum *olim X. de off. deleg.* quod ad delegatos non pertineat damnorum cognitio, quorum in reſcripto non erat mentio; eoque excommunicationem ab eis latam nullam eſſe: 5. clementina *literas. de reſcript.* vbi mandatum de prouidendo non porrigitur ad beneficium pòſt creatum: 6. deciſio Rotæ 157. quod reſcriptum ſuper cauſis motis, & mouendis, non extendatur ad alias, etiam mox poſteà exortas: *Abbas in d. c.*

cum

cum. olim. n. 3. ſi Iudex, ait, *procedit ſuper aliis rebus in reſcripto non comprehenſis, cautelam eſſe, vt contradicatur, & appelletur*: & *n.* 7. extendi tantùm ad acceſſoria ex contractu ad intereſſe; ex poſſeſſione ad fructus; ex ſpoliatione ad reſtitutionem ſpoliationis, & damnorum; quippè acceſſoriorum ad interdictum: c. grauem *de reſtitut. ſpoliat.* aut niſi ex natura actionis principalis veniant: *ex Euerad. loc. legal.* 35. mandatum ad litem, & iuriſdictionis æquiparari; & in neutro venire id, quod non exprimitur: ſed hæc omnia facilè ſoluuntur. ſiquidem d. c. qnia nonnulli tam inuehitur in eos,

9. *Qualiter reſcripta ad futura porrigantur.*

qui eoſdem aduerſarios ad diuerſos Iudices trahunt, quàm qui diuerſas res aut perſonas ad eundem. multo magis iura illis indignantur, qui continentiam cauſarum cupiunt diuidere. *l. nulli. C. de Iud.* præſertim, vt hîc, cùm ex iiſdem cauſis, & principiis deciſiones deſumunt, vt hîc ex ſubiectione, vel exemptione. & multo maximè ſi quid ex cauſa principali naſcatur, vel dependeat; vt attentatum. adeoq́ue deciſum eſt *in c. dilect. X. de except.* poſt appellationem reſcriptum impetrantem non teneri mentionem facere de excommunicatione poſtmodum lata: ſed illam, quandocumque poſt latam, per delegatum irritari. & *quidquid*, inquit, *poſt huiuſmodi appellationem inueneris attentatum.* qui dicit omnia, ſeu quidquid, nihil excludit. & rectè dicit Panormitanus ex eo capite poſſe colligi regulam, quod de innouato poſt appellationem non eſt neceſſe in reſcripto facere mentionem. & Viuianus *in Rationali iuris pontif. ad d. c. dilecti.* rationem aſſignat; quod, quæ poſt appellationem fiunt, nullius ſint effectus *c. cum ſpeciali X. de appell.* nec præſtet impedimentum quod de iure non ſortitur effectum. &, qui per appellationem à Iudice receſſit, non teneatur curare, quid ille poſteà faciat, *c. bona. de confirm. vtil. vel inutil.*

10. *Et perſonas in illis non nominatas.*

Porrò quod ſecundò obiicitur, quod reſcriptum non extendatur ad perſonas in eo nō nominatas: pro regula quidem traditur; *vt diximus*: ſed fallit in iis, quorum eadem eſt cauſa. *iuxta l. ſapè. D. de re iudic.* vt anteceſſoris & ſucceſſoris: *l. 1. C. quando libell. princip.* & ſpecialiter deciſum eſt in iis, qui ſuccedunt in eiuſdem rei vitium. *c. quia. X. de iudic. vbi DD. & latè Butrius.*

11. *Et formam in aliis literis expreſſam.*

Quâ ratione etiam ſoluitur, quod tertiò obiectum ſuit, quod proceſſus contra formam reſcripti, ſit irritus: quippè *in d. c. quia.* expreſsè deciditur formam in prioribus literis præſcriptam extendi, & ſeruandam eſſe etiam in illis, qui ſuccedunt in vitium.

12. *Damna.*

Quod 4. de damnis *ex d. c. cum olim. X. de off. deleg.* adfertur; nihil vrget, quia de rebus ſtatuit omninò ſeparatis, quam vel reſcriptum Papæ, vel rei mandatum procuratorium exprimeret, videlicet de damnis in nemoribus & aliis rebus datis: cùm illa tantùm de ſtagno, molendino, & domo loquerentur. quod ſi autem damna in his accidiſſent; vtique ex cauſæ continentia, & vt acceſſoria ad eoſdem Iudices ſpectaſſet cognitio. *d. c. grauis. arg. c. de prudentia. X. de donat. inter vir. & vxor. c. acceſſorium de reg. iur. in 6.*

Clementina litteras 5. loco obiecta, nihil etiam ad rem facit. illius ratio eſt, quia non 13. *Nondum exiſtentia.*
entis nullæ ſunt qualitates. beneficium ergo, quod in rerum natura non eſt, non venit in reſeruationem: ſed effectus attentati, qui in ſua cauſa continentur, commiſſa cauſa commiſſi eidem delegato cenſentur. *d. c. dilect. X. de except.*

Quod 6. obiicitur *ex deciſione Rotæ 157. quæ in impreſſione Colonienſi 1581. eſt in nouis 18. de* 14. *Cauſas futuras.*
reſcript. fundatur tantùm *in d. c. quia nonnulli.* vt reſcriptum ſimpliciter conceptum non trahatur ad cauſas futuras. tamen, cùm cauſa iuſta eſt, nihil eſt dubij, quin Pontifex reſcripta ad præſentes & futuras cauſas poſſit extendere. vt euidens eſt in Iudicibus conſeruatoribus, & attentatis *d. c. dilecto. d. c. bona.* atqui reſcriptum, de quo quæritur, præter appellationis, nullitatis, & attentatorum cauſas, committit omnes, quas Impetrantes habent nōn tantùm, & mouent; ſed & omnes, quas habere & mouere volunt, & intendunt; adeoq́ue futuras. atque ita potiùs cenſendum eſt hanc clauſulam reſcriptis interſeri ad derogationem d. c. quia *nonnulli.* neque enim aliter velle pontifex, aliter ſcribere dici poteſt. *L. Labeo. §. Idem Tubero. D. de ſupell. leg.*

Cautela verò quæ ex Abbate refertur *obiectione* 6. vt appelletur tanquam à non haben- 15. *Qualiter ab incompetenti Iudice appellandum ſit.*
te iuriſdictionem; & quæ vlteriùs de acceſſoriis dicuntur rem noſtram, vt eam deduximus, confirmant. vt & auget æquiparatio mandati rem procurandi, & iudicandi. ſæpè enim illud extenditur ad res, & perſonas diuerſas, ac futuras. *Specul. tit. de procur. n. 8. & 9. VVeſenbec. in paratit. eod. n. 9. arg. l. fin. C. quæ res pignor.*

Aiunt denique citatum, qui citari non de- 16. *A citante non citandum.*
buit, rectè appellare: *ex c. cum olim. c. ſignificantibus c. cum cauſa. X. de off. deleg. canoniſt. in c. præterea. X. de dilat. Guido Papa deciſ. 436. Scaccia de appell. q. 17. lim. 47. n. 24. Abbas in d. c. cum olim n. 3.* vt ſi delegatus citet extra comprehenſa in reſcripto; *cautela eſt*, inquit, *vt contradicatur, & appelletur.* ſed contra dicere eſt comparentis, & in iudicio allegantis, ſeu exceptionem declinatoriam proponentis. & ita factum erat *in d. c. cum olim*; & reiecta exceptio; ſecuta appellatio; quæ ibidem probatur. idem accidit *in d. c. cum cauſa & in d. c. ſignificant.* vbi iuriſdictionem Iudices reſumpſerunt, cùm antè declaraſſent ſe non eſſe competentes. nec vſpiam horum locorum dicitur vocatum comparere non debere, priuilegium ſuum allegaturum. cæterùm ſi euidens eſt vocatum nullatenus ſpectare ad iuriſdictionem vocantis; tum, quia comparere non tenetur; quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur; *l. fin. D. de iuriſdict. om. Iud.* recipi poteſt, vt vocatus appellet. non ſi aliquatenus dubitari poteſt. *l. 1. §. & ſi dubitetur. D. de iudic. gloſſ. & DD. in d. l. ſi quis D. eod. diximus in Conſult.*

can.de appellat.conſ.vlt. qui notoriè ad Iudicem non pertinet, legitimè (quo vocabulo vtitur d.c.præterea) vocari non poteſt. *d.l.fin.* & Abbas *vbi ſuprà* ſubiungit, quæ dixerat intelligenda eſſe iuxta ea, quæ docuerat in *c.1.eod.* vbi *ad fin.* multam energiam tribuerat notorio. eodem modo citatus ad locum non tutum, comparere non tenetur: appellare poteſt. *clem.paſtoral.§.notorium §. vt illud.de ſent. & re iud.* at hic non dubitari tantùm debuit, ex libello poſtulatæ inhibitionis; ſed euidenter oſtenſum eſt hanc cauſam inhibitionis ſpectare, & natam eſſe, & pendentem ex principali; attentatâ ſcilicet extractione, reſignatione, & ſuperinductione in dignitatem, non aliter vacantem.

17. Cauſæ continentia non diuidenda. Quinimò electa ab ipſo delegato petiit inhibitionis reuocationem: quo iure? niſi quia & ipſa ad illam ſpectare cauſam agnoſceret? *Neque enim ab eo quæreret ſalutem, quem non crederet ſaluatorem*, inquit Gregor. *homil.28. in Euang.* Cauſæ continentiam diuidi vetat d. lex *nulli C. de Iudic.* ad cauſam verò benedictionis pertinere quæſtionem, quomodo huc intraſti? & quæ inde ſequuntur, mox oſtendimus. ſed & in materia etiam iuriſdictionis, foriq́ue competentis, non obſtante etiam appellatione fruſtratoria, Iudex, à quo prouoca-
18. Et friuola ſuper incompetentia appellatio reiicienda ac contemnenda. tum eſt, procedere iubetur *in c. qualiter. X de Iudic. c. licet. X.de for.compet.* & generaliùs friuolas appellationes non eſſe attendendas decernitur in *c. ſuggeſtum.c.paſtoralis. X.de appell.* & hanc porrò friuolam eſſe liquet ex eo, quòd friuola habenda ſit omnis, quæ fit aduerſante iure, vt hîc, & ſic Conc. Trid. *ſ.13.c.1.* vbi dum vetantur appellationes in cauſis viſitationis, correctionis, & criminalibus, ſubiungitur vt conſequens; *nec Epiſcopm ſeu vicarim appellationi tanquam friuola* (nota) *deferre teneatur.* & , quidquid demum eius rei ſit, ſemper verum manet, proponi ab appellante coram
19. Coram delegato proponenda. Iudice debuiſſe: & tum porrò, ſi definitiuè ſuper competentia pronuntiatum fuiſſet, appellari. *d. c.cum olim. de off. deleg.* ſi probabilis foret appellatio, non ſi friuola. *d.c. qualiter. d. c.licet.*

20. Vt curandæ inhibitiones non ritè factæ, negocio deuoluto. Præterquam quod iubeat Conc.Trid. *ſ. 22. c.7.* vt in concedendis inhibitionibus Iudices teneantur ſeruare conſtitutionem Innoc. III. *in c.Romana de appell. in 6.* quæ vetat eas concedi, niſi conſtiterit negotium eſſe ad concedentem deuolutum. *alioquin*, inquit Trid. *inhibitiones, & proceſſus, & inde ſecuta quæcumque ſint ipſo iure nulla.* at hîc ne quidem propoſita fuit declinatoria coram delegato; ſed tantùm coram notario allegata appellando incompetentia. quomodo ergo ab illo potuit ad Internuntium deuolui? quomodo inhiberi? niſi cum finali clauſula d.c.7. *vt inhibitio & proceſſus, & quæcumque inde ſecuta ſint ipſo iure nulla?*

De electione.

RESPONSVM I.

An concurſui ſubſint parochiæ Melitenſibus competentes.

AN commendatarij Melitenſes ex priuilegio concurſum excludant à ſuis parochialibus Eccleſiis, inſpiciendum illud eſſet: *c. porrò X. de priuileg.* ſi quidem aliquod eſſet poſt Concilium Trid. impetratum. nam an-
terioribus priuilegiis, exemptionibus atque indultis qualibuſcumque derogauit ſ.24.c.18. *verſ. non obſtantibus.* Priuilegia Melitenſium, ſed alio in genere, nonnihil attigimus *in Conſul.can.de ædif.eccl.conſ.2.* 1. Antiqua priuilegia abrogata, noua inſpicienda ſunt.

Deinde inſpiciendi ſunt tituli ex quibus d.commendatarius in d. Eccleſiis parochiali- 2. Et tituli.
bus aliquod ius habeat. ſi illud ſit ius patronatus veri nominis, ei præſentatio veri nominis, & Epiſcopo inſtitutio competit; ſed exa-
minatorum per concurſum: quod ſi alteri 3. Si ſint iuris patronatus locus vt ſit concurſui.
competit inſtitutio; tunc Epiſcopo competit dignioris electio; alioquin commendatario, tanquam patrono. *d. c.18.§. ſi verò iuris patronatus eccl.*

Quòd ſi ex titulo apparet commendatarium plenum ius habere in d. Eccleſiis, tam quoad ſpiritualia, quàm temporalia: *iuxta c.3.§.in eccleſ.X.de priuileg.c.viſis.16.q.2.* admit- 4. Si pleno iure competant:
ti quidem debet concurſus, examen, approbatio, & electio dignioris: *ſecundùm præſcriptum d.c.18.* ſed ipſa inſtitutio & deſtitutio ſecundùm d. *§.In Eccleſiis*, competens, manet in antiquis terminis: ſecundùm quos, ſi commendatario competat inſtitutio, per decretum Concilij tribuitur Epiſcopo dignioris electio. ſed vt hanc nanciſcatur exactè debet obſeruare, quæ Concilium præcipit. *Azor. Inſt.mor.p. 2.lib.6.c.22.q.15.* in quibus ſunt omninò multa apud Barboſam, ex quibus ab eo citati, ſi non obſeruentur, nullitates concurſus inducunt: qui non præſtarent impedimentum liberæ commendatarij prouiſioni, ſi de iure non ſortiantur effectum. quæ tamen moderanda exiſtimauimus *in Conſult. can. tit. de elect. conſ.1.*

5. Si iure quaſi Epiſcopali: Quòd ſi commendatario ſpeciatim vel ordini generatim competat etiam iuriſdictio quaſi Epiſcopalis; tunc nec omittendus foret concurſus; ſed videndum an Epiſcopus, an commendatarius illum deberet inſtituere. *per ea quæ tradunt authores citati à Barboſ.in Collect. DD.ad Conc.Trid.ad d.c.18.n.46.& ſeqq.* quod nullibi factum vidi.

6. Si iure primitiui parochi: Denique ſi olim d. Eccleſiæ parochiales ſimplicibus tantùm terminis fuerint vnitæ, vt commendatario ius competat primitiui parochi; tunc an ille deputare tantùm debeat vicarium, quamuis perpetuum; & examinari illum

lum & idoneum admittere ſine concurſu debeat Epiſcopus; an verò inſtituere poſſit concurſum; dixi *in Iur. Pont. non.anal. præſertim edit.*1641. *de elect.n.*15.§.*animaduertendum.*

7. Edere titulos debet commendatarius.

Edere autem debet commendatarius ſuos titulos, vt Epiſcopus vniones examinare poſſit; ex decreto Conc. *Trid.ſ.*7.*c.*6. & priuilegium. *c.cum perſonæ. de priuil.in* 6. quod ſi refragetur, interim videnda eſt formula ſecundùm quam conſuetum eſt iſtis Eccleſiis prouideri; nominationis, deputationis vicarij, an præſentationis vocabulo; & ſecundùm illud concurſus inſtitui, aut approbatio dumtaxat dari. quamquam multi, qui ius parochiale incorporatum habent, vt impropriè dicuntur patroni, ita impropriè vtuntur verbo *præſentationis*; eoque ſubiiciuntur decreto d.c.18. qui,

8. Eadem hæc in aliis obtinent.

ſi tanquam primitiui vterentur vocabulo *deputationis vicarij*; examini quidem, non concurſui, ſubiicerentur. quæ eadem vſu veniunt in Capitulis, monaſteriis, collegiis, quæ habent vnitas, aut aliter ſibi competentes parochiales Eccleſias: imò in Epiſcopis quibus in alienis diœceſibus prouiſio parochialium competit. vt dicuntur Interpp. reſpondiſſe. adeóque & idem dicendum in Epiſcopis antiquarum Sedium Belgij; qui ſub nouiter erectis retinuerunt in aliquibus parochiis decimas, & prouiſiones parochorum.

RESPONSVM II.

De abbatiſſarum præſertim exemptarum confirmatione.

1. Illa neceſſaria eſt.

Debere Abbatiſſam confirmari de iure non expreſſum ait Azor. *inſt. mor. p.*1.*l.*13.*c.*10.*q.*3. *& ſequitur Tamburin.de iur. Abbatiſſ. diſp.*29.*q.*1. at verò generatim ſufficit ſtatui in quibus beneficiis locum habet electio, confirmationem eſſe petendam. *c.*3.*X. de elect.*

2. Niſi contrarium habeatur priuilegium.

quamuis conſuetudine induci poſſit vt confirmatione opus non ſit. *Abbas in d.c.*3.*n.*5. vt & quædam religiones habent priuilegium, vt eorum generales miniſtri, ſeu præpoſiti ritè electi confirmatione non egeant. *Rodrig. tom.*2.*q.*53.*ar.*3. vt lex quidem & regula ſit in contrarium. adeò vt ſi quis ante confirmationem adminiſtret, priuationem incurrat. *c. qualiter.* 17.*X.de elect.c.auaritiæ.*5.*eod.in* 6. vbi generaliter hæc leguntur verba, *vt nullus de cætero*

3. Nec autem licita adminiſtratio, ſub quocumque nomine.

adminiſtrationem dignitatis, ad quam electus eſt, priuſquam celebrata de ipſo electio confirmetur, ſub œconomatus &c. in ſpiritualibus &c. ſe immiſcere præſumat. vbi & vocabulum dignitatis indefinitè accipitur; & pronuntiatio ſermonis in

4. In dignitatibus.

maſculino ad vtrumque ſexum porrigitur. *l. pronuntiatio. l.iuſta. l.ſi quis D. de verb.ſignif.* adeóque *in clem.attendentes. de ſtat.reg.* vt certa

5. Vtriuſque ſexus.

præſupponitur Abbatiſſæ confirmatio, in verbis, *in monaſteriis in quibus abbatiſſæ ſunt ſolitæ benedici, intra annum à ſuæ confirmationis notæ tempore computandum, munus benedictionis ſuſcipiant.* vbi benedictio non vbique obtinere, ſicut confirmatio ſignificatur, exceptâ vt diximus contraria conſuetudine. quemadmodum & generaliter ſtatuitur, vt confirmatio per electum petatur intra tres menſes, ſeu aliàs idoneum tempus. *c. quam ſit.* 6. *de elect. n.*6. idque ſub pœna etiam priuationis. 6. Et intra annum benedictio. 7. In ſolitis benedici.

8. Ab immediato ſuperiore.

Porrò electionis confirmatio petenda eſt ab immediato ſuperiore. *c. indemnitat.* §.1.*in verb.per ſuperiorem de elect. n.*6. *Hoſtien. in ſum. de elect.in* 6. *Rodrig.tom.*2.*q.*53.*ar.*3. *de regular.* adeoque à diœceſano per non exemptos; per exemptos ab ipſo Pontifice, ſeu legato. *c. ſi Abbatem.*3.*de elect. in* 6. ſi quidem immediatè ſubſint, alioquin à ſuperiore immediato.

9. Quid in monialibus immediatè Rom.Ponc. ſubiectis?

Enimverò Concilium Trid. *de regular.c.*9. monaſteria monialium immediatè ſubiecta Sedi Apoſtolicæ, ab Epiſcopis, vt delegatis, gubernari voluit: quæſitum eſt, an, cùm olim ſoleat Abbatiſſarum confirmatio peti à Sede Apoſtolica; per d. c.9. ad Epiſcopos ſit delata vt delegatos? & refert Barboſa *in Collect. DD. ad Conc. Trid. d. c.*9. *ex Armendar.* à S. Cong. Interpretum fuiſſe reſolutum d.c.9. nullam tribuere Epiſcopo iuriſdictionem extra regimen ſpirituale: at verò confirmatio iuriſdictionem tribuit in ſpiritualibus, & temporalibus. *c.noſtr.*9.*c. tranſmiſſam.*15.*c.qualiter.*17.*c. nihil.*44.*X. de electíon.* nemo autem poteſt plus iuris in alium transferre, quàm ipſe habet: ſicut & omnis confirmatio præſupponit ſuperioritatem. *d.c. indemnitatib. d. c. ſi abbat.& tot.tit.X.de confirm. vtil. vel inut.* non ergo poterit Epiſcopus exemptas confirmare, aut plus tribuere, quàm ipſi per d.c.9.ſit conceſſum. quemadmodum, etſi per conſtitutionem Gregorij XV. *incip.inſcrutabili* conceſſum ſit, vt poſſit præeſſe monialium electioni; declararunt tamen Interpretes nec per hoc ei eſſe tributum ius confirmationis. quæ cenſura ſic indiſtincta & indefinita vtique præſupponit nec ius confirmandi competere per anterius Concilium Trid. & in ſimili Conc.Trid. *de regular. c.*20. ex facultate viſitandi vetuit aliud inferri, quàm decreto ſit conceſſum. in cæteris omnibus *priuilegia firma ſint,* inquit, *& illæſa.* & generaliter veteris iuris correctio inducenda non eſt, niſi ſit expreſſa in lege noua.

10. Strictè accipiendum c.9.ſ.25.de reg.Trid.

Quod eò magis erit dicendum, dum d.c.9. nullam confirmationis mentionem facit, & vocabulum *gubernatio*, vt metaphoricum eſt in d.c.9. ita propriè in naui vſurpatur de eo, qui gubernaculo præeſt, etſi alius eum præpoſuit. vt *in l.*1.*& ibi DD.D.nautæ caup.ſtabul.* & propriè gubernator dumtaxat dicitur qui in puppi; proreta qui in prora præſidet. *Budæus in l.*1.*D.De arbit.* vt imperium ei non ſit abſolutum. atque ita gubernatio per d.c.9. delegata ſtrictè eſt accipienda, non de omni ſuperioritate; ſed regimine, quale in antitheſi in d.c. 9. proponitur de iis, qui à regularibus reguntur; vt ſub eorum *cura*, inquit, *& cuſtodia*

relin-

relinquantur: atque aliò non poſſit flecti, quàm ad eam directionem, quâ nauis rectà nauiget ad eum portum, quem religionis ſtatuta præſcribunt; non vt gubernator aliquid aliud detrahat iuri inſtitoris, ſeu exercitoris nauis, aut nauigantium: & ſic neque Epiſcopi hîc delegati iuri delegantis, aut delegatorum, extra ſtrictè acceptam gubernationem, curam, ſeu cuſtodiam hîc dumtaxat delegatam.

Quare rectè cenſuit F. Nuntius Apoſtolicus Abbatiſſam B. immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiectam non rectè ab Epiſcopo A. confirmatam, & iuramenti formam Papæ præſtandi non rectè ad Epiſcopum fuiſſe tranſlatam: & inpoſterum à Sede Ap. confirmationem peti iuſſit.

11. Etiam benedictio ab immediato ſuperiore accipienda.

Quæ de confirmatione diximus, de benedictione etiam ſunt accipienda: vt ab immediato ſuperiore accipiatur, allegat Azor. *d.c.* 10.*q.*4. *ſub medium* clement. *attendentes verb. per eos ad quos pertinet*: ſed ea referuntur ad prouiſionem faciendam per eos ad quos pertinet, ipſo iure excidente abbatiſſa, quæ intra annum non benedicitur, vbi benedici ſolent: ita vt clementina nihil de eo decidat. oportet ergo à confirmante benedici. hæc enim ad ius Epiſcopale pertinent per veteres canones. *c. deuotis.*20.*q.*1. *in v. viduas autem velare nullus Pontificum attentet.* & *tot. illa q.*1. *c. conſuluit. X. qui cler. vel vou.* in exemptis autem exinde per priuilegia reſeruata ſunt Papæ, vel tranſlata ad alios ſuperiores. *vide Tambur. d. diſp.* 29.*quæſt.*

De temporibus Ordinationum, & qualitate ordinandorum.

RESPONSVM I.

De priuilegiis regularium adeundi alienos Epiſcopos.

1. Vetera ſublata ſunt per Trid.

PRiuilegia omnia regularibus olim conceſſa, vt promoueri poſſint ab alieno Epiſcopo, ſublata videntur per Concilium Trid. *ſ.*23. *c.*8. *in verb. vnuſquiſque à proprio Epiſcopo ordinetur. quod ſi quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiam cuiuſuis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel priuilegij prætextu, etiam ſtatutis temporibus, permittatur.*

2. Niſi abſit diœceſanus aut non ordinet.

Inde Clemens VIII. *decreto quod refert Piaſeſ. in praxi c.*1. *n.*14. & *L. Miranda in manual. Prælat. tom.* 1. *q.*38. *ar.*3. ſanxit ne Prælaci regulares ſuos dimittant ad alienos Epiſcopos, niſi diœceſanus abſit, aut ordines non ſit daturus, eaque cauſa litteris inſerta, ſub graui pœna.

3. Sedes vacet.

Sed quid ſi Sedes vacet? & hunc caſum ſub prioribus exceptionibus comprehenſum eſſe videtur aliàs reſpondiſſe S. Congregatio, quaſi ſpeciem ſub genere.

Sed an etiam primo anno vacationis? In quo Concil. *ſ.*7. *c.*10. dimiſſorias vetat dari, & dantes ac ſic ordinatos grauibus pœnis mulctat: *ibid.* & *ſ.*23. *c.*10. verùm ea loca de Capitulis loquuntur, iiſve, qui Sede vacante in iuriſdictionem Epiſcopi ſuccedunt, dimiſſorias dantibus: & videntur agere de clericis ſæcularibus, *d.c.* 10. *ſ.*23. *in verb. dimiſſorias aliquibus ſæcularibus &c.* ſeu etiam iis regularibus, qui exempti non ſunt, ſeu quoad ordines priuilegiati; vt quoad illos futuro diœceſano reuerentia quædam ſeruetur, cuius ratio tum in regularibus non priuilegiatis æqualis videtur: priuilegiati autem ſi ſede vacante, quamuis primo anno, ordinentur, nihil decedit diœceſani ſucceſſoris reuerentiæ, non magis quàm prædeceſſori viuo debuiſſet exhiberi: quippè, eo ordines non habituro, poterant priuilegiati alienum adire. — 4. An & primo anno?

An porrò hoc caſu ſeruanda erunt interſtitia, quæ Concilium Tridentinum præſcripſit? ſ.23. quoad minores c.11. quoad ſubdiaconatum c.13. quoad diaconatum & presbyteratum c.14. & omninò dubitandum non eſt: niſi aliud pro neceſſitate aut vtilitate Eccleſiæ expedire videatur. *dd. cc. Miranda vbi ſuprà ar.* 5. & 6. — 5. An his ſeruanda interſtitia? — 6. Niſi Eccleſiæ expediat.

Sed cuius arbitrio? Miranda *vbi ſup. ar.*7. negat huiuſmodi interſtitiorum remiſſionem Prælatis competere; citatque S. Congregationis declarationem: prædicta Concilij loca tribuunt diœceſano proprio ordinandorum, & *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Concilium Trid. d.c.*13. *n.*7. vel Sede vacante poſt primum annum Capitulo, ſeu ei qui illius vice iuriſdictionem epiſcopalem exercet. *n.*8. & Miranda *vbi ſup.* in ſæcularibus: *d. ar.*7. *concl.*1. in regularibus autem non exprimit cui competat, niſi quod ſuperiori regulari non competat. *concl.*1. — 7. Sed cuius arbitrio?

Nec videtur ex priuilegio adeundi alienum Epiſcopum qui ordinare poſſit, ſequi facultas remittendi interſtitia: cùm Sixtus V. *in ea bulla quam moderatur Clemens VIII. conſtitut. Incip. Romanum apud Quarant. V. Ordo.* graues etiam pœnas inflixerit ordinantibus ſæcularem, vel cuiuſuis Ordinis regularem non ſeruatis interſtitiis: quod in proprio non obtinet iudicante id Eccleſiæ expedire: & Clemens quidem pœnas Sixti ſuſtulit; non tamen decreta Concilij: adeoque videri poteſt priuilegia ante Concilium obtenta regularibus quoad interſtitia non ſuffragari; nec poſt Concilium data aut confirmata, niſi expreſsè ea facultas ſit inſerta. præſertim cùm confirmationes poſt Concilium ſoleant habere clauſulam reſtrictiuam quatenus decretis Concilij Tridentini non obuietur. & ideò refert. Barboſa *in Collect. ad ſ.*23. *c.*8. *n.*7. Congregationi S. Ioannis Euangeliſtæ Portugalliæ conceſſum à Clemente VIII. vt ordinari poſſint ſine interſtitiis: idemque exiſtimo permiſſum Societati IESV Indulto Gregorij XIII. *de quo ibid. num.*6. & illis competere qui communicationem habent priuilegiorum, dum ſuberit — 8. Qui poteſt alium Epiſcopũ adire non ideò diſpenſatus eſt ſuper interſtitiis. — 9. Niſi diſertè in priuilegiis poſt Trid. caueatur.

10. In arctatis Capitulum vt diſpenſet?

æqualis cauſa. In aliis porrò non immeritò videri poſſis adeundum Capitulum, quod in arctatis dimiſſorias dare poteſt. *d. c. 10. ſ. 7.* quod quamuis in rigore verborum loquatur in arctatis ratione beneficij, etiam regularis; vt ſi quis idoneus conſtituatur rector Eccleſiæ regularis, remitti ei interſtitia poſſunt & debent, vt intra annum recipiat ordines omnes neceſſarios; tamen ex identitate cauſæ, recipi poſſe videtur etiam in arctatis ratione portionis, aut præbendæ monachalis: cùm ſcilicet conuentus defectum patitur miniſtrorum.

11. An in arctatis ratione portionis monachalis?

tunc enim regulares, quos ſuperior delegerit, arctari videntur ratione beneficij, id eſt ſtatus, portionis, aut præbendæ monachalis: adeoque ei dimiſſorias dari poſſe à Capitulo, ex iudicio ſuperioris regularis quoad arctationem ſeu neceſſitatem Eccleſiæ. cùm etiam ipſum diœceſanum huiuſmodi ſuperiorum iudicio deferre competeret. *Miranda d. ar. 7. in fin. 1. concl.*

12. Qui poteſt ordinare in minoribus ſuos regulares interſtitia poteſt remittere.

Idem tamen *in fin. concl. 2.* ſub dubio exiſtimat, quoad minores, qui à Prælatis regularibus ſuis conferuntur, interſtitiorum remiſſionem competere iiſdem, quaſi cui competit quod eſt maius, conceſſum videatur quod eſt minus. eò denique argumento videtur quibuſdam conceſſa facultate vt regulares poſſit ordinare Epiſcopus alienus, conceſſum videri, vt & is ſuper interſtitiis poſſit diſpenſare: ſed ſequela non eſt neceſſaria; ideoque dubius manſit Miranda, & à nemine reſolutum ait: verius ſanè videtur vt regulares, qui priuilegium ſuper interſtitiis non habent, nec viuo Epiſcopo, nec ſede vacante aliter ad alienos Epiſcopos mitti poſſint ordinandi, quàm ſeruatis interſtitiis. nec Clemens VIII. *in d. decreto* vlteriùs eorum priuilegia vltra diſpoſitionem d. c. 8. ſ. 23. extendit, vt ſuprà diximus. etſi ſciam ex epikeia quadam aliter aliquos eſſe vſos aliquando.

RESPONSVM II.

An minores ordines & ſubdiaconatus ſimul ſuſcipi poſſint?

1. Vt ordinum dies computandi?

ASſerò, inquit Barboſa, *in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ. 23 c. 8. n. 9. citans ſeipſum p. 2. alleg. 11. n. 17. cum Henrique concedere etiam conſuetudinem receptam, vt feria ſexta veſpere præcedente ſabbatum in quo de iure ordines ſacri conferuntur, Epiſcopis fas ſit ordines minores dare, quaſi in hoc officio cenſeatur incipere dies Sabbati pridie veſperi.* quod quidem minùs decere exiſtimaui, quàm ſi feria ſexta quatuor temporum minores; Sabbatho maiores dentur. *In conſult. canon. de temporib. ordinat. conſult. 1.* nihilominus Barboſa tamen conſuetudinem exigit; quæ in his valet. *c. cum H. X. de eo qui ord. furt. ſuſc. in verb. iuxta conſuetudinem patria, gloſſ. in c. de eo. in verb. ad minores. X. de temp. ord.* alioquin de iure non admittitur huiuſmodi computatio. *c. litteras. verſ. ſi enim X. de temp. ord.* neque extra tempora ſacri ordines conferendi conſuetudinem admittit *c. 2. X. de temp. ordin.* vbi tamen & multitudo, & antiquitas à pœna excuſat.

2. Eodem die duo ſacri non poſſunt ſuſcipi: an ergo vnus pluréſve non ſacri cum ſacro?

Duo ordines ſacri eodem die ne conferantur vetat Concil. Trid. *ſ. 23. c. 13.* vnde videtur *arg. à contrario ſenſu*, non ſacros poſſe: quod detur vt verum ſit *ex c. de eo. vbi gloſſ. de temp. ord.* quamuis verius ſit non licere. *c. 1. 2. 3. 8. d. 77.* niſi ex conſuetudine. *d. c. 2. de eo qui ord. furt.* aut aliud Epiſcopo expedire videatur *Concil. Trid. ſ. 23 c. 15.* ſed non ſequitur vnum vel plures ordines minores ſimul cum ſacro eodem die ſuſcipere licere *d. c. 11. in fin. præter Bonacin. citatum à Barboſ. in d. Collect. ad c. 13. n. 15. ſ. 23.* id negat Cucchus *in Inſt. maior. lib. 4. tit. 13. n. 17. citatq; Innocentium & Hoſtienſem in c. dilectus. d. tit. Sylueſt. in ſum. verb. ordo. 2. q. 7.* qui contrariam tantùm videtur admittere diſpenſationem Papæ. & arguit pœnam depoſitionis, *ex c. qui in aliquo. diſt. 51.* quod tamen id diſertè non dicit; ſed tantùm punit ordinatores, & ordinatos, qui gradus Eccleſiaſticos non obſeruarunt. gradus autem ſunt, quos dicitur *in Breuario Rom.* inſtituiſſe Caius Papa, ab oſtiario vſque ad presbyteratum; & D. Ambroſius *in eodem Breuiario* ſeruatis omnibus ex inſtituto Eccleſiæ ordinum gradibus 8. die, qui fuit 7. Id. Decem. Epiſcopale onus ſuſcepiſſe. vtique omnes gradatim ſuſcepit ordines: ſed extra ea tempora, quæ hodiè vſurpantur: non tamen niſi vnicùm in dies. nam interſtitia maiores ſeruaſſe docetur *diſt. 77.*

In proprioribus terminis loqui videtur c. cùm H. *lator X. de eo qui furtiuè ordin. ſuſcepit in verb. iuxta conſuetudinem patria ſibi quatuor minores ordines contuliſti: quibus non contentus, ſubdiaconatum temerario auſu recepit: quia verò idem clericus in hoc facto multum exceſſit; mandamus &c.* vbi gloſſa, *nota*, inquit, *quod omnes minores ordines vna die poſſint conferri: item eodem die non debet quis accipere minores ordines, cum ordine ſacro; ita gloſſa.* tametſi textus diſertè non dicat eodem die clericum illum ordines minores, & ſubdiaconatum ſuſcepiſſe. quamuis & id, quaſi ad furtiuam ſubreptionem idoneum, accidiſſe ſit veroſimile, & inſinuat illa coniunctio, *quibus non contentus.* ſed vt, quod dici ſolet, nigrum cum rubro conueniat, arguit omninò clericum quod furtiuè ſubrepſerit. ſed & meminiſſe oportet argumentum à contrario ſenſu non procedere, vbi eſt contrarium in iure diſpoſitum; vt dicendum eſt *d. c. 2. aliiſq;* ſuprà citatis reperiri. ideoque argumentum ſuprà propoſitum non concludere. ſi tamen dicamus diſertè non reperiri in iure prohibitum, ne quis minores & ſubdiaconatum eodem die recipiat, vbi Epiſcopus ſuper interſtitiis diſpenſat; conſormiter dicetur permiſſum ex iuſta cauſa. quia quod non reperitur prohibitum cenſetur permiſſum, anni tamen ſeruari interſtitium inter vltimum mino-

rem

rem ordinem & ſubdiaconatum voluit Trid. *d.c.11.in fin. niſi*, inquit, *neceſſitas aut Eccleſiæ vtilitas iudicio Epiſcopi aliud expoſcat.* vbi non libera tribuitur diſpenſatio, ſed valdè reſtricta: & licet neque hoc exactè ſeruetur; non tamen frequentatur, vt vno die & minores ſimul, & ſubdiaconatus conferatur.

De ætate & qualitate præficiendorum.

RESPONSVM I.

An religioſus, qui ob exceſſus incarceratus, & ſecundùm ſtatuta Ordinis inhabilis ad dignitates factus erat, tamen Prouincialatum alibi geſſit, ad ſuos reuerſus prærogatiuis Ordinis frui debeat, quæ defunctis Prouincialibus deferuntur?

1. Qui conſcij promouent quatenus poſſunt habilitant.

SI talis ad officium electus, à Generali Ordinis, qui poteſt abolere huiuſmodi facti infamiam, & pœnam inhabilitatis tollere, ſcienter confirmatus eſt, ſuſtuliſſe cenſebitur confirmans. *l.57. in fin. D. de re iudic.* & eligentes etiam, & conſentientes de eo queri non poſſunt. *ead. leg. verſ. etſi fortè.* ſi autem per ignorantiam exceſſuum electus confirmatuſq; eſt, acta quidem ab eo valent. *d.l.57.l.3. D. de off. prætor. l.1. C. de teſtam.* ipſe tamen ſtatum non mutat *l.11.l.35. C. de liber. cauſ. l.10. D. de decurion. l.2. C. ſi ſeruus aut libertus ad decurionatum aſpirauerit. l.10.* vbi ſeruus ædilis factus conditionis ſuæ conſcius grauiter punitur; errore lapſus domino ſuo ſubiugatur.

2. Per ſubreptionem ſtatum non mutat.

Itaque per ſubreptionem prouincialis creatus conditionem ſuam non mutauit; imò grauiter puniri poteſt. nec per huiuſmodi ſubreptitiam promotionem adeptus eſt priuilegia, & prærogatiuas rectè conſtitutis prouincialibus ab Ordine conceſſas: ſed imò in priſtinum ordinem redigi poteſt. neque eius culpæ pœnæque ſublatæ ſunt. Et ſuffragatur ratio; ne fraus ſua, dolus, atque ſubreptio cuipiam opituletur, ob quam potiùs carere debeat impetratis. *c. ſuper. X. de reſcript.*

3. Si in officio præclarè ſe geſſit, aliquatenus æquum eſt retinere dignitatem.

Quod ſi tamen in officio præclarè ſe geſſit, vt non tantùm culpas emendarit, ſed & virtutibus præluxerit; huiuſmodi emendatio mereri videbitur, vt quaſi culpis oblitteratis, obitæ dignitatis gradum aliquatenus retineat. vti nouit ipſe Dominus mutare ſententiam, ſi tu noueris emendare delictum. *c. nouit. de pæn. d.1. DD. in c. peccati venia. de reg. iur. in 6.*

Præſertim ſi ſuperiores prouinciæ ipſius promotionis conſcij, ſuperioribus alterius prouinciæ, ſeu iis ad quos ſpectat, vbi ita ſubreplit, defectus illius non indicauerint. argumento eorum, quæ ſtatuta ſunt *c.2.6. & tot. tit. X. de ſeruis non ordinand.* vt ſi ſcientibus & conniuentibus dominis ad ſacros ordines fuerint promoti, ſtatum mutent, & libertatem conſequantur. itidemque quoad ciuiles honores cautum eſt *l. vlt. & pen. C. qui militare poſſ. l.12.* vbi niſi intra triginta dies Iudicem domini adierint, dominium amittunt, ſerui liberi fiunt, nec vllus honor, aut ius patronatus dominis ſeruatur: libertate autem conceſſa deliberat Princeps, *ſi oportet eos habere dignitatem, vel ea quaſi indignos ſpoliari*, inquit, *d. l. vlt.* vtique, vt inquit d.l.pen. *ſiquidem vtiles ad militiam eis datam fuerint; in ea durare: ſin verò minimè idonei, priuari.* Adeoque idem ſtatuendum videtur de noſtro religioſo, vt emendato & virtutibus prælucenti dignitatis obitæ prærogatiuæ ſeruentur: ſin minùs claruerit, denegentur.

RESPONSVM II.

De ordine præbendæ annexo non mox, ſed intra annum reſidentiæ, ſuſcipiendo ex ſtatuto.

STatutum Eccleſiæ collegiatæ A. editum an.1249. exigit, vt prouiſus de canonicatu iuret ſe ordinem ſuſcepturum præbendæ annexum intra annum à die primæ ſuæ reſidentiæ. adeoque immemorabili vſu minores ætate prouiſi quidem ſunt; ſed poſt reſidentiam ad ordinem incipiebant aſtringi. Quæſitum eſt an illud hodiè per Conc. Trid. ſit mutatum? videri poteſt in defectum pœnarum Clementinæ, *vt ij. de ætat. & qualit. præfic.* tunc nondum latæ, exactum fuiſſe illud iuramentum. nam priuatio ipſo iure ad parochiales Eccleſias reſtringitur. *c. licet canon. de elect. in 6. Boerius deciſ.223. VVeymſ. ad conſtitut.24. Conc. Trid. innouat. ad conſt.3. num.15.* priuatio autem infligenda multas remoras pati poteſt, & cauſas ſpeciales, contumaciam &c. requirit. *c. quaris* (quod etiam in non annexis ordinibus loquitur) *c.1. & 2. X. de ætat. & qualitat. præficiendor. VVeymſ. vbi ſup. n.17.* 1. An ea dilatio per Conc. Trid. ſit reſtricta?

Enimverò quamuis *Conc. Trid. ſ.24. c.12. §. neminem* admitti velit ad canonicatum, qui ordinem annexum habet, niſi is ordinem habeat, aut ætatem, vt intra tempus iuris eo initiari poſſit: & *ſ.25. c.5.* vt huiuſmodi qualitatibus, vel ordinibus in prouiſione nihil detrahatur, aliàs ea ſubreptitia cenſeatur: & *ſ.22. c.4.* vt iuſto impedimento ceſſante, intra annum ordines prouiſus ſuſcipiat, ſub pœnis Concilij Viennenſis; atque etiam irritæ prouiſionis: tamen Conc. Trid. loquitur de præbendis ſimpliciter affectis; non autem in collegiatis derogat affectionibus conditionatis, modum aliquem, aut moram temporis admittenti- 2. Vbi de annexis ordinibus diſponit. 3. Nihil mutatum eſt in collegiatis.

tentibus. vt eſt hîc annexio ordinum, non ſimpliciter ſuſcipiendorum intra tempus iuris; ſed demum intra annum ceſſurum poſt ceptã primam reſidentiam. & quamquam d. c. 4. ſ. 22. loquatur etiam in Eccleſiis collegiatis: & d. c. 5. ſ. 25. generaliter de affectis iam antè: tamen d. c. 12. §. *in omnibus* ſ. 24. affectos quidem deinceps eſſe voluit canonicatus aliquo ſacro ordine; ſed exinde deſignando: ſed & diſertè loquitur tantùm in Cathedralibus; adeoque in collegiatis anteà non affectis canonicatibus obtinet c. 6. ſ. 23. vt ab anno ætatis 14. poſſint obtineri, nec ad vllos ordines prouiſi teneantur de iure; aut in vim Concilij Trident. obligari poſſint: affectionum etiam conditiones aut admittentium inſtituta, in collegiatis Concilium non abſtulit, aut in abſolutos, aut ſimplices mutauit. quia vnius expreſſio eſt alterius excluſio: *c. nônne. X. de præſumpt. c. qualis. d. 25.* nec prius ius corrigitur, niſi poſterius diſertè exprimat. *c. ſtatut. de elect. in 6. l. ſancimus C. de teſtam.*

4. *Niſi per indirectum ex conſequentia imperatæ reſidentiæ.*

Dicendum eſt igitur à Concilio Trid. ſtatutum huiuſmodi in Eccleſia collegiata non eſſe mutatum, & prouiſum ad ordinem annexum non magis hodiè, quàm olim, teneri ante reſidentiam. ſed per indirectum aliquid mutatum dici poteſt per idem Conc. Trid. ſ. 24. c. 12. §. *prætereà.* quo hodiè ſublata ſunt ſtatuta & conſuetudines reſidentiam laxantes: vt ſic reſidentiam incipientes incipiant annum in quo ad ordines debeant promoueri. quid de Cathedralibus Eccleſiis huiuſmodi ſtatuta habentibus æſtimandum ſit, *diximus reſp. 1. de Inſtitut.*

De maioritate & obedientia.

RESPONSVM I.

De exemptione ordinis S. Saluatoris, & in quibuſdam ſubiectione.

Ordinarius Regularibus his præcipit, vt ordinationes ſuas recipiant, & obſeruent: illi exemptos ſe eſſe ab illius legibus reſpondent; & *in Additionibus Regulæ. ar. 50.* diſertè declaratum eſſe, à diœceſanis non poſſe eis præſcribi ſtatuta, & ordinationes: eoque ſe religione prohiberi, ne eas recipiant, & à regula recedant: cui conſonet c. luminoſo *in V. nec aliquam ordinationem. 18. q. 2.* mandat ille vt recipiant, obſeruentque, ſine exceptione ſuper regula; ni pareant, minatur interdictum; & non parentibus infligit.

§. I.

Quæſitum eſt I.

An ſint exempti? an obedire teneantur? Magnum eſt Apoſtoli Petri præceptum, *obedite præpoſitis:* ſed tamen non ait, quibuſuis; ſed *veſtris. Vide Innoc. III. in c. ſolitæ X de maiorit. D. Tho. 2. 2. q. 105.* vnde & ei, qui vel ſuperior non eſt ſimpliciter, vel quâ in re ſuperior non eſt; ſine crimine negatur obedientia. & è contrario graue peccatum eſt vſurpare iuriſdictionem ſibi non competentem, & iudicia peregrina. *c. peregrina. 3. q. 6. nullus,* inquit Calixtus, *c. nullus 9. q. 2. alterius terminos vſurpet, nec alterius parochianum iudicare, vel excommunicare audeat, per alienam,* inquit Gregorius *c. 1. cauſ. 6. q. 3. meſſem tranſiens falcem mittere non debet. falcem ergo iudicij non poteſt mittere in eam ſegetem; quæ alteri videtur eſſe commiſſa.* 1. *Obedientia præſtanda, ſed cui debita.* 2. *Nec aliena iuriſdictio vſurpanda.*

Monaſteria quidem omnia Epiſcopo ſubſunt: *c. monaſteria 2. q. 3.* niſi doceantur exempta. *c. cum dilectus. X. de relig. dom.* vbi cenſuræ Epiſcopi declarantur irritæ, ſi aut regulares doceantur eſſe exempti, aut ad Sedem Apoſtolicam appellaſſe. at hîc tabulæ erectionis tribuunt libertates, immunitates, & exemptionem Ordini S. Saluatoris competentes; adeoque illæ tanquam relatæ omnimodò inſunt referenti. *l. aſſe toto. D. de hered. inſtit.* Ordini autem conceſſæ ſunt tam amplis, multis, ac claris verbis, iiſque ferè omnibus, quorum ſingulis illam energiam tribuit c. ſi papa. *de priuileg. in 6.* vt nullus cauillus ſufficiat illis negandis. quibus ſanè non integrè lectis, iudicio Celſi *in l. 24. D. de legib.* inciuilis fuerit, qui quippiam reſponderit. & id ſi hîc faceret pars vtraque, neque totum, neque nihil Ordinario deberi facilè intelligeret; modò & cæcutiens affectus abeſſet. eoque Epiſcopo Ambianenſi priuilegium controuertenti reſpondit Pontifex *in c. porrò. X. de priuileg. inſpice; & ſecundùm quod inueneris, ita obſerues. Priuilegia,* inquit Leo Papa, *Martiano Auguſto Eccleſiarum & monaſteriorum, Sanctorum patrum autoritate inſtituta, nulla debent improbitate conuelli nulla nouitate mutari. c. priuilegia. 25 q. 2.* 3. *Monaſteria ſubiecta niſi doceantur exempta.* 4. *Vt hîc.* 5. *Integrè expendenda priuilegia.* 6. *Et obſeruanda.*

Priuilegium ergo Ordini conceſſæ exemptionis liquidum eſt: ſed habet exceptionem hanc; *per prædicta autem, aut aliquod eorundem,* inquit, *non intelligatur aut poſſit in aliquo derogari Capitulo d. regulæ, & ordinis S. Saluatoris præfati, per quod diſponitur, quod diœceſanus ſit pater, & Iudex in omnibus caſibus & cauſis, ſorores & fratres d. ordinis tangentibus; & viſitator monaſteriorum, & locorum præfatorum; & procurator ad hoc, vt huiuſmodi regula in omnibus ſeruetur: ſaluis tamen declarationibus, modificationibus, & limitationibus, & ordinationibus infraſcriptis, de* modo viſitationis diœceſanorum tractantibus atque diſponentibus. 7. *Quale hîc.*

Illud autem capitulum Regulæ eſt vigeſi- 8.

muna

mum ſextum, & ita habet; *Epiſcopus in cuius diœceſi monaſterium eſt, erit tam ſororum quàm fratrum pater, & viſitator, nec non & Iudex in omnibus cauſis, ſeu caſibus, fratres aut ſorores tangentibus, ipſum denique oportet continuè ſollicitum & diligentem ſpeculatorem eſſe, ſi regula in omnibus punctis obſeruetur, ne contingat ipſius ſalubria ſtatuta ab aliquibus ſororum aut fratrum paruipendi. Princeps regni ſeu terræ, in quo eſt monaſterium erit eis reſponſalis, & defenſor in omnibus neceſſitatibus: Papa verò ſuper vtrumque ſcilicet Principem terræ, & Epiſcopum, erit eorum tutor charitatiuus, ſi eius adiutorium poſtulauerint, neceſſitate aliquâ compellente.*

9. Modificationes autem, declarationes & limitationes d. c. 26. multimodæ ibidem proponuntur; ſed quæ ad rem præſentem faciat inprimis hæc; *Cæterùm prohibemus, ne qui diœceſani aut alij antiſtites, qui ex forma regulæ S. Saluatoris, aut præſentium conſtitutionum huiuſmodi monaſteria viſitarint, poſſint & valeant vigore officij huiuſmodi viſitationis, vel quacumque alia cauſa correctiones facere de perſonis vtriuſque ſexus, quos viſitarint, aut eis pœnitentias aut pœnas aliquas iniungere, niſi ſolùm & dumtaxat in monaſteriis & locis huiuſmodi quæ viſitauerunt, & eas correctiones, pœnitentias, vel pœnas exequendas committere teneantur, & debeant Abbatiſſis, Confeſſoribus, aut vtriſque conuentibus, ſi commodè per Abbatiſſas & confeſſores fieri nequirent, & per nullos alios poſſint tales correctiones, & pœnitentia, ſiue pœna, executioni mandari, qui diœceſani nullam habeant aut exercere poſſint iuriſdictionem, aut poteſtatem in monaſteriis & locis, atque perſonis ordinis præfati, niſi circa correctiones & emendationes exceſſuum & tranſgreſſiones regulares, quæ per huiuſmodi perſonas fierent.*

Hanc clauſulam exemptionis huius domus examinauimus *in Conſult. can. de priuil. conſ.* 3.

10. Vt illud examinandum? De illa ergo exceptione, & capite 26. Regulæ ab exemptione referuato qui reſpondet, primò meminiſſe debet, vt poſteriores leges abrogare, derogaréve prioribus; *l.* 102. *D. de verb. ſig.* ita & de his quæ primò conſtituuntur, aut interpretatione, aut conſtitutione Principis certiùs ſtatui; *l.* 11. *D. de leg.* adeóque ſicuti qui falſas conſtitutiones allegat, obligatur pœna falſi; *l. vlt. D. ad leg. Cornel. de falſ.* ſic in eandemque incidit qui citat leges abrogatas. *l. vn. §. tunc igitur. C. de Codic. Inſtitutan. confirmand. l. maiorem. C. ad legem Corn. de falſ. & vbique DD.*

11. Secundùm variationem temporum, & conſtitutionum.

12. Secundò; vt lex poſterior non crudè obiiciatur, ſed ſecundùm totum tenorem: *d. l.* 24. *d. c. porrò.* adeoque & hæc exceptio ſecundùm omnes modificationes; & regula prioreſque conſtitutiones, iuxta poſteriores priuilegiarias accipiantur, & allegentur oportet.

13. Quod eò magis hîc dicendum eſt, quod in eo ipſo c. 26. iubeantur inquiri *aliqui*, inquit, *deuoti fratres de regulis Benedicti vel Bernardi, qui hanc regulam inſcribant* (addant) *quomodo exceſſus emendandi ſunt, & qualiter viſitabit Epiſcopus, & omnia alia neceſſaria, quæ in his verbis non narrantur, ad huius regulæ roborationem aſſumantur de regulis ſuprà dictis.* Inquiſitionem huiuſmodi, fratrum inſcriptiones, ſeu additiones factas eſſe dubitandum non eſt; & ex illis factas conſtitutiones, & bullas Ordini conceſſas.; (vt ſingulatim ad id aſſumptus dicitur Petrus de Aluaſtro Ciſtercienſis) & has, vndecumque ſint natæ, earumque interpretationes, conceſſiones, reſtrictiones, modificationes, ſeu declarationes Apoſtolicas eſſe ſeruandas: & d. c. 26. regulæ non aliter, quàm ſub illarum præſcripto.

Adeoque heteroclita quidem admodùm eſt hæc exemptio, nec ſcio an in alio ordine ſimilem reperias. non minùs quàm heteroclita iuriſdictio à d. c. 26. referuata, & modificata. 14. Heteroclita hæc exemptio.

ſed ſicuti generatim multi ſunt caſus ceſſantis cuiuſcumque exemptionis, vel per veteres canones, vel per Concilium Trident. Gregorij XV. conſt. *incip. inſcrutabili*, vel alias extrauagantes; *vt illos indicauimus in Iur. Pont. an. tit. de priuileg.* nec tamen illi impediunt, quò minùs alij ordines dicantur exempti: ſic neque nominationem hanc per d. c. 26. impediri dicendum eſt, dum ita nominant Pontifices, exemptionemque re ipsâ concedunt, d. cap. 26. reſtringunt, & modificant, *vt ſuprà retulimus.* vt denominatio ſumatur à maiori parte, ſeu regula; non à minori, aut exceptione. manet tamen, *vt diximus*, præter cæteras heteroclita valde hæc exemptio, tam quoad d. c. 26. quàm etiam c. 14. Regulæ: quo electus Confeſſor generalis à diœceſano accipit ligandi & ſoluendi poteſtatem, & corrigendi: quam vt iure det, quaſi præſupponitur ipſe habere. *c. nemo. de reg. iur. in* 6. & ab eodem confirmatur: & confirmatio non niſi à ſuperiore ſolet fieri. *c. nihil. c. cùm monaſterium. c. cùm dilectus X de elect. c. 2. X. de tranſl. Epiſc. c. fin. d.* 64. *& ibi DD.* 15. Vt & iuriſdictio.

§. II.

QVis igitur erit *d. c.* 26. (quod ſuprà retulimus) & horum verborum *pater, viſitator, & Iudex* ſenſus?

Improprium eſſe ſenſum meritò dixeris, ſi conferas cum aliis d. c. 26. verbis, quibus Princeps patriæ illorum dicitur *reſponſalis*; & Papa *tutor charitatiuus*. Reſponſalis in decretalibus ſæpè legitur pro procuratore, ſyndico, agente: tutor charitatiuus in iure non ita notus eſt: metaphoricus ergo horum verborum ſenſus eſt. illa ergo etiam verba, quæ Epiſcopo tribuuntur, citra iuridicas acceptiones intelligi poſſunt. vt non malè illa ſubſtantiua appellatiuè miſcenda quidam cenſeant. quâ tropica locutione dictum ſit *pateris libamus, & auro*; pro pateris aureis: ſic Iudex paternus hîc accipiendus ſit. ſicut *c.* 8. *ſeſſ.* 21. *Trident.* Epiſcopus paternis admonitionibus agere iubetur cum monaſteriis commendatis: & viſitatio paterna committitur *in c. viſitandi.* 18. *q.* 2. vt *ſic*, inquit, *charitatis officium impleat Epiſcopus, ne grauamen aliquod monaſterium incurrat.* Pa- 1. Improprium.

ter

2. *Pater.* ter naturalis intelligitur is, quem nuptiæ demonſtrant. *l. quia. D. de in ius vocando.* ſed accipimus hîc ſpirituales nuptias, & ſpirituales patres. nec hos oppugnat exemptio; nec illos emancipatio: quamuis per hanc patris poteſtas ſoluatur. Viſitatores etiam non neceſſariò
3. *Viſitator.* comitem habent iuriſdictionem, vel executionem: vt patet in iis, qui deputari iubentur *in c. in ſingulis. & ſeq. X. de ſtat. monach.* quod innouat *Trid. ſ. 25. de Reg. c. 8.* vbi quæ corrigenda inuenerint denuntiare iubentur Epiſcopis reſpectiuè, & Abbatibus, ſeu ſuperioribus. vt in huius ordinis priuilegio Epiſcopi *ex d. c. 26.* viſitantes ipſi Abbatiſſæ, ſeu confeſſori, & conuentibus reſpectiuè reformanda denuntiare iubentur; vt illi exequantur, ipſi exequi prohibentur. de his non iterum abſimile Conc. Trid. *ſ. 21. c. 8. ſ. 25. de reg. c. 20. & 14.* teneantur qui monaſteriis præſunt *viſitatores*, inquit d. c. 20. *recipere, & illorum ordinationes exequi.* cuiuſmodi executionis denegatio œconomicam magis facultatem, quàm veram iuriſdictionem inferre videtur. *c. paſtoralis. 28. X. de off. deleg.* vt facultas viſitandi non ex iuriſdictione, ſed Regulæ conceſſione naſci videatur. eoq́ue nec committi alteri poſſe, vt in iis quæ iure ordinario competunt, delegatio permiſſa eſt; loci autem Epiſcopus hîc non niſi perſonaliter viſitare poteſt. At dices illuſoriam remiſſionem fore, colludentibus hiſce inter ſe regularibus, nec quidquam exequentibus: at ego idem obiectabo incommodum d. c. in ſingulis, & Concilio Trid. illud innouanti: & contentus ero reſponſione Concilij œcumenici, cui præſedit Innocentius III. *author. d. c. in ſingulis. in verbis, quod ſi non fecerit; ipſi viſitatores hoc referant ad Apoſtolica Sedis examen.*

4. *Iudex.* Sed & vocabulum, Iudex, ſæpè impropriè ſumitur. *vt in l. antepenult. & tot. tit. D. de arbit.* vbi & iudicare arbiter, & ſententiam dicere ſæpè refertur. qui pater eſt, Iudex non eſt. *l. ſi filius. l. congruentius. C. de patr. poteſt. l. qui iuris. D. de iuriſd. om. Iud.* at hîc idem pater & iudex.

Si enim iuridicè hæc vocabula accipi velis, conſequenter ex verbis adiunctis etiam propriè tunc accipiendis interpretationẽ capient. inquit ergo *d. c. 26. in omnibus caſibus, & cauſis fratres & ſorores tangentibus*: caſus eſt, determinata facti aſſertio, ſeu hypotheſis: *Spigel. in Lex. in V. caſus.* cauſa autem à caſu, eſt negocium; quod dum proponitur, cauſa eſt; dum diſcutitur, iudicium; dum finitur, iuſtitia. *c. forus X. de verb. ſignif.* erit ergo ſenſus iuridicus; vt in quacumque facti ſpecie fratres aut ſorores forenſe iudicium habent, Epiſcopus ſit Iudex: id quod iterum iure verum non erit; ſed demum, ſi vel inter ſe litigent, vel ipſi ad iudicium vocentur. non enim vt quoſcumque coram Epiſcopo in ius trahere poſſint; ſed ſequi debeant forum reorum: niſi iterum pro manifeſtis iniuriis Epiſcopus Iudex conſeruator dari intelligatur. vt olim ſolent omnia ferè collegia & monaſteria aliquẽ habere. ſed conſeruator propriè Iudex non eſt; ſed eius officium ceſſat, vbi iniuria negatur eſſe manifeſta. *c. 1. de off. deleg. in 6.* Iudicis autem proprium eſt cognoſcere de iure & iuſtitia partium controuerſia.

Quod ſi dicas, quia coniunctiuè ponuntur 5.
caſus & cauſæ; in omni facti ſpecie ſeu caſu diœceſanum hîc iudicem eſſe; & ſic non tantùm in cauſa iudiciali, ſed etiam voluntaria iuriſdictione, adeoq́ue etiam pœnitentiali; Reſpondebo iſtiuſmodi acceptionem nunc impediri à priuilegiorum repugnantia. impoſſibile enim eſt exemptum quem eſſe, & omni tamen caſu ſubeſſe Ordinario. & ſic omnia illa, & tam operoſa exemptionum priuilegia, Ordini & monaſteriis ad Regum & Principum poſtulationes conceſſa, nihil niſi fallacia verba continerent: quod à ratione, more, & intentione Romani Pontificis eſſet quàm maximè alienum. *Non arbitror*, inquit l. Labeo. §. *idem Tubero. D. de ſupell. leg. quemquam dicere quod non ſentit.* minùs Summum Pontificem à Regibus & Principibus rogatum bullatis diplomatibus ſcribere quod non ſentit. argumentum autem ab abſurdo, vt in actionibus humanis, ita in iure validiſſimum eſt. *Euerard. in loc. leg. ab abſurdo.*

Quidam ergo iudicem ibi conſeruatorem 6.
volunt intelligere; vtique extraordinarium, & quaſi defenſorem: vti patrem ac œconomicum; cùm eiuſmodi paterna & œconomica poteſtas nihil commune habeat cum gladio Magiſtratus, aut pedo Epiſcopi. Sed quia Regula loquitur de omnibus cauſis fratres & ſorores tangentibus; adeoq́ue videri poſſit & de cauſis illorum paſſiuis intelligi; vt coram Epiſcopo conueniri poſſint; & ipſe in illos ſtatuere; per me licet, vt etiam propriè Iudex dicatur, ad finem quem d. c. 26. deſcribit: atque etiam competens, ſeu Ordinarius: quaſi ab origine Regula S. Saluatoris ſuos ſectatores exemptos non fecerit: nec primi Pontifices illam confirmantes, exemptionem adiecerint: ſed demum qui ſubſecuti fuerunt. horum ergo nunc priuilegium inſpiciendum ſeruandumq́ue eſt. *c. porrò. X. de priuileg.* adeoq́ue reſtrictiones & modificationes per illud expreſſæ. neque porrò nominalibus nunc argumentis, etymologiciſq́ue coniecturis locus eſt, vbi verba priuilegiorum clara ſunt, & liquida.

§. III.

Quæritur igitur, an Ordinarius regularibus his leges ferre, ſeu ſtatuta præſcribere poſſit?

EVm quidem qui iuriſdictionem habet, 1. *Legum latio exigit iuriſdictionem, quæ vt hîc non ſufficiens?*
poſſe regulariter placuit. *l. eum qui D. de iuriſ. om. Iud. l. 1. eod. l. neceſſarium. & ibi gloſſ. v. ſtatuent. D. de orig. iur.* ſed hîc iuriſdictio Ordinarij valdè, vt diximus, heteroclita eſt, tri-

buta per d.c.26. Regulæ, ab exemptione reſeruata, ſed reſtricta per poſteriora priuilegia ad correctiones, & pœnitentias: vt ſuprà eſt relatum. & ſine executione viſitanti competente, at regularibus ipſis ſeruata. poteſtas autem condendæ legis abſolutam videtur requirere iuriſdictionem, & poteſtatem: vt proconſulis, prætoris, & prouincias regentium. vt illa exempla proponit d.l. *eum qui.* & ſtrictiùs exigit Malder. *de legib. q.90. ar.5. d.1.*

Sed & illud caput Regulæ emendationes & viſitationes Ordinarijs non pro libitu facere permittit; ſed ſecundùm fratrum ordinis S. Bernardi aut Benedicti additiones, & præſcripta: ſecundùm quæ viſitabit, officiumque exercebit Epiſcopus; aliaque, quæ de regulis Bernardi aut Benedicti aſſumentur: aut à Pontificibus interpretatione aut conſtitutione decernentur. quæ adeoque, vt appendices Regulæ, erunt obſeruanda: & ſecundùm illa emendationes decernendæ ab Epiſcopis viſitantibus, & ab Abbatiſſa, confeſſore, vel conuentibus reſpectiuè exequendæ.

Quæ agendi ratio admodum alludit ad c. in *ſingulis & c. ea quæ X. de ſtat monach.* à Conc. Trid. *de reg. c.8.* innouata. vbi ex Ordine S. Bernardi ſeu alio capitula generalia celebrare aſſueto, aliqui ad illa aſſumi; & viſitatores deſignari iubentur; qui viſitationes quidem obeant, correctiones faciendas decernant, ſed exequendas per Abbatem loci, ſecundùm regulam; & cum ea ſolemni clauſula, atque hîc valdè notanda, vt ex viſitatoribus *nullus*, inquit, *d.c. in ſingul. ex hoc ſibi authoritatem prælationis aſſumat.*

Ad eum ergo modum d.c.26. Regulæ peritiores ex aliis Ordinibus eligi voluit, qui præſcriberent quomodo diœceſani emendare; quomodo viſitare deberent: & d. bulla emendationis & correctionis executionem, non diœceſanis; ſed ſuperioribus, vel conuentibus committit: & nullam illis iuriſdictionem aut prælationis authoritatem aſſumere, aut exercere permittit. quemadmodum in monaſteriis ordinationem facere non permittit *c. luminoſo.* 18. *q.2.* vt & figura iuriſdictionis, & apparens magis eſt, quàm vera iuriſdictio illa;

3. cui negatur executio *c. paſt.* 28. *X. de off. iud. del.* *in verb. eo quod iuriſdictio illa nullius videretur momenti, ſi coërctionem aliquam non haberet.* Sed & illud notandum eſt quod Saluator Regulam dictans, ſi quid deeſſe videretur, iuſſit vt ſumerentur ex aliis ordinibus qui ſupplerent. Porrò cùm quid fieri per aliquem iubetur, alius prohiberi cenſetur. *L. eum prætor D. De iudic. gloſ. ibid. in V. videtur.* adeoque quod per religioſos fieri iuſſit, Ordinariis prohibuit.

Vt cui negatur executio.

De modo autem eadem bulla ſtatuit, vt

4. ſuprà retulimus; *vt* fiat viſitatio 1. de triennio in triennium; non ante, cùm annuam & frequentiorem admittat c. non ſemel. 18. q.2. & ante omnia vocat *viſitationis officium* ad Epiſcopum ſpectans. vtrque iuxta *d.c. in ſingulis. c. ea quæ.* non iuriſdictionem, aut authoritatem prælationis. 2. permittit intrare conuentum fratrum, non ſororum; quod deinde per aliam mitigatum eſt; ſed rurſus per Conc. *Trid. de reg. c.25.* reuocatum; niſi ad effectum fortè viſitandæ clauſuræ. 3. ante crates, & in conſpectu ſororum; vt videri, non audiri debeat, cum cæteris circumſtantius. quas ſi monitus non ſeruauerit, præter pœnam excommunicationis, officio viſitatoris vt perpetuò ſit priuatus, & ipſi regulares alium Antiſtitem eligant, qui viſitationis officium faciat. ecce quàm heteroclita authoritas. 4. vt pœnitentias aut pœnas aliquas iniungere non poſſit; *niſi ſolùm*, inquit, *in monaſteriis, & locis huiuſmodi, quæ viſitauerit.* vt extra viſitationem nulla ſit authoritas. *l. cum prætor. D. de iud. & ibi not.* rurſus ad prototypon viſitationum *de quibus in d. c. in ſingulis & c. ea quæ.* quibus nulla ob viſitationis officium conceditur prælationis authoritas. *ibid.* conſequitur ergo per d. priuilegia non eſſe tributam diœceſanis veram iuriſdictionem; quæ liberam habet decernendi & exequendi poteſtatem: ſed neque Diœceſanum quomodo & quando lubet huiuſmodi regularibus poſſe ſua mittere mandata; ſtatuta condere; leges ferre: ſed intra cancellos priuilegiorum, reſtrictioneſque quoad materiam, formam, tempus, locum, modumque manere debere. ſupra iuriſdictionem ſic commiſſam aut extra reſtrictiones ius dicenti parendum non eſſe. *d.l. fin.* & ſanè qui conſiderat tam verba regulæ d.c.26. quomodo exceſſus emendandi ſunt, & qualiter viſitabit Epiſcopus; quod in vim d. priuilegij modificatorij, *nullam habeant iuriſdictionem, niſi circa correctiones, & emendationes exceſſuum, & tranſgreſſiones regulares; item & eas correctiones, pœnitentias, & pœnas exequendas committere teneantur Abbatiſſis*, &c. ſatis animaduertit officium viſitationis, & correctionis Epiſcopi non verſari circa condendas leges; ſed exceſſus vel defectus in particulari; ſeu in indiuiduo corrigendos, & emendandos. correctionis enim pœnæ, & pœnitentiæ, quæ habeant executionem, quæ committenda ibi dicitur Abbatiſſis & c. iam decretæ eſſe debent aduerſus hanc vel illam perſonam: ſic enim correctio viſitantis in promptu fit in notoriis, & liquidis; & quaſi ex facto, & in arena, *vt diximus in Iur. Pont. non. anal. de accuſ. n.9.* pœnæ & pœnitentiæ impoſitæ executio mox præſto eſt, cenſorio, & ædilitio quodam iure: ita hic tamen; vt negetur ipſa viſitanti, ſed regularibus reſeruetur; multo magis negetur legum latio. *d.c. luminoſo.* 18. *q.2.*

Et libera poteſtas, ſed admodum reſtringitur, vt hic.

§. IV.

De Confeſſoris confirmatione, & aliis ab Ordinario poſtulandis.

Heteroclita iterum eſt hæc exemptio ex confirmatione Confeſſoris generalis, faculta- 1.

Heterne

exemptio quoad Confeſſarios.

facultatis conceſſione ad ſoluendum & litigandum; & ſi qua ſint alia. Sed hæc aut per ſubſecutum priuilegiũ exemptionis ſublata ſunt: *d. §. per præmiſſa.* vbi ab exemptione tantùm excipitur d.c.26. *arg.l.cum prætor. D. de Iud. c. nónne. X. de præſumpt.* aut pertinent ad illas Martini V. litteras, quibus iterum ab exemptione hæc fit exceptio; *exceptis illis*, inquiunt, *dumtaxat, in quibus eadem B. ipſius Ordinis fundatrix in ſuis regularibus inſtitutis, & conſtitutionibus expreſsè ſubiecit, ſubiecimus, voluműſq; ſubeſſe; & ab omni iuriſdictione, ſuperioritate, & poteſtate, & dominio cuiuſque alterius quauis etiam authoritate Apoſtolica, eximimus, & totaliter liberamus*: an non ſufficiunt ad claram exemptionem, & totalem, illis exceptis, liberationem verba hæc Apoſtolica; an ſunt vani ſine mente ſoni? *d.l.Labeo.*

§. V.

De vſu, aut abuſu contrario.

1. Ob multas exceptiones magis heteroclita eſt, ſed magis firmatur exemptio, & contrarij actus liquidiùs probari debent.

QVo autem plures ſunt exceptiones, magis quidem heteroclita eſt exemptio; ſed magis firmatur in non exceptis regula. *Auth. de non alien §. vt autem.* quæ ſæpè in aliquo vitiata perdit officium. *l. 1. D. de reg. iur.* vnde omnis definitio & vniuerſalitas in iure periculoſa dicitur. *l. omnis. D. eod.* quamuis tamen eius cauſa dicatur potior, pro quo eſt regula. *gloſſ. vtrobique.* eoque grauior incumbit probatio iis, qui per actus contrarios oppugnant exemptionis poſſeſſionem. quia in nullis plurium exceptionum comprehenſos fuiſſe illos docere debent; ſed directè per priuilegium non permiſſos: eoſque authoritate ordinariâ, & nullos delegatâ exercitos. nam eo modo alioquin capiunt interpretationem, quo priuilegio aut iuri communi non derogetur, *c. cum dilectus. §. veterum. X. de conſuet.* & quo ſunt liciti: *l. merito. D. pro ſocio.* & quo feminæ ſimplices non ſint deceptæ; dum excipiunt diœceſanum ſub qualitate patris, qua eis regula illum dedit: & argumentantur, vt illi, *l. 1. Regum c. 7. homo ſacerdos, de ſemine Aaron venit, non decipiet nos*: ſed ſcientes prudenteſque paſſæ ſint illum præſcribere per eos actus, quos per priuilegium ſciant non licere: qui hîc non deſignantur in ſpecie aliqui: & multò minùs vllæ vnquam latæ leges, ſtatuta, aut ordinationes per prædeceſſores diœceſanos imperatæ proferuntur. quas quidem nec amicabiliter ad monitum & normam c. cum perſonæ *de priuil. in 6.* proponere fuit viſum; nec iudicialiter coram delegatis de his hiſcere; ſed nunc demum vulgantur quædam teſtimonia: quæ tamen nihil in ſpecie de non permiſſis per dicta priuilegia aſſerunt. vel ſunt eorum, qui ſimilem cauſam cum ſuis exſpectare poſſunt. quibus aduerſatur c. cauſam. 18. *X. de Iud.* vbi gloſſa id exemplificat in materia exemptionis. qui & interrogari deberent an iuxta decretum *d. c. porrò* fundationem & priuilegia inſpexiſſent; &

2. Nam præſumuntur modo licito facti.

3. Vt illi examinandi?

iuxta c. 1. ſ. 25. *de regul. Conc. Trid.* omnem curam & diligentiam adhibuiſſent, vt *ab illis*, vt inquit, *non recederetur?* quod primùm mandatum eſt in lege de regularibus viſitandis, aut quomodocumque regendis. Quæ omnia, aliaque *de quibus in d. c. cum perſona verb. poſſeſsione non violenta, non clandeſtina, & c. ſi ſacerdotes.* 16. q. 3. vt ſi qua aliqui contra patrum regulas definierint non à die definitionis, ſed mortis illorum demum incipere præſcriptionem, pluraque alia quæ de illa tradit Gratian. tot. q. 3. *quaq; alia tetigimus in Conſult. can. de priuil. conſ.* 3. in diſquiſitionem venire oportet, ſi quando coram Iudice hæc proponentur. quamuis enim Iudex quilibet cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio: *l. ſi quis. D. de iudic.* tamen cùm iam per appellationem ob defectum iuriſdictionis in partem deuocatur, non ampliùs ſibi ius dicere, neque in exemptos poteſt: *tot. tit. C. Ne quis in ſua cauſ.* ſed ſeruanda eſt forma d. c. *cum perſona*: vel cùm dubium aliquod occurrit, ad ſolam Sedem Apoſtolicam interpretatio pertinet *c. cum veniſſent. X. de iudic. l. ſi imperialis. C. de leg.* eaque diſertè illi in priuilegiis huius ordinis reſeruatur. ſed & cùm non friuolè appellatur ab eo, qui negatur eſſe Iudex, non poteſt is in cauſa progredi, ac minimè ad cenſuras. *c. cum clim. de off. deleg. c. cum dilectus. X. de relig. dom.* multò minùs Ordinarius potuit præfari monaſterium ei tamquam Ordinario eſſe ſubiectum; & pro ſumma cauſa interdicti aſſumere; quod regulares declararint ſe nec poſſe, nec velle ſtatuta illius obſeruare; imò & ordinariam ipſius iuriſdictionem, & ſuperioritatem negarint. vbi tanquam læſæ maieſtatis crimen; ac ſummum malorum recitatur id, quod crimine vacat, allegare, inquam, exemptionem, ſaluâ reuerentiâ, & Apoſtolicum priuilegium: quod ne quidem negligere, ſaluo iuramento de conſeruandis monaſterij iuribus, exempti poſſunt. Et porrò ſi præſcriptum erat aduerſus huiuſmodi priuilegium, & fundationem; replicare id oportuit; non ordinariam iuriſdictionis & ſuperioritatis negationem, quæ competere non poterat obſtante priuilegio, in cauſam interdicti aſſumere: præſertim tam crudis verbis. cùm in materia præſcriptionis quoad exemptionem aliam formam exigat d.c. cum *perſona*: neque mox præſcriptio ius ipſum, priuilegiúmve perimat, ſed exceptionem tantùm tribuat. Eſt veriſimilius locus *c. Suborta X. de Sent. & re iud.* ſiqua poſſeſſio iuſta probetur, vt *Epiſcopo*, inquit, *in quaſi poſſeſsionem obedientiæ reſtituto, niſi contra priuilegium aliquid rationabile obiiceret, & probaret; ſuper ſubiectione monaſterij illi ſilentium imponere procurarent.*

4. Et per quos?

§. VI.

De Regularium confeſſione, promiſſione, renunciatione contraria.

1. Si de exemptione conſtat, nihil hæc proficiunt,

QVòd porrò obiicitur regularium confeſſio ſubiectionis, & obedientiæ promiſſio; parum momenti adfert. quippè nec expreſſa abbatiſſæ obedientiæ repromiſſio valet, ſi modò de exemptione conſtare poſſit. *c. cum dilectus. X. de relig.dom.* cùm etiam huic fides data non noceat. *c. cum in tempore. X. de arbit. c. cum olim.2. X. de priuileg. c. cum venientes. X. de in integ. reſtit.* quin nec iuramentum. *c. 13.X.de maioritat. & obedien.* nullas enim confeſſio vires habet, quæ veritati repugnat, aut legi. vt à confeſſis pro condemnatis habendis verſiculus antiquus ita excipit; *niſi lex, fauor, aut natura repuguet.* adeoque nec contrariari poteſt priuilegio *c. 2. in verb. recognoſcendo vel profitendo. de reb. Eccl. non alien. in 6.* neque confeſſio mutat ſtatum: *l.liberos. C. de confeſſ.* neque profeſſione ſerui conſtituuntur: *l.parentes. ibi.* neque *factum huiuſmodi defenſionem libertatis excludit.l.interrogatam. ibid.* debetque ſemper confeſſio ſociam habere veritatem. *c. fin. X. de confeſſ.* quæ ſi per diplomata liqueat, nihil confeſſio obeſt. ſed neque iuri publico ordinis poteſt priuatus renunciare. *c.ſi diligenti.X. de for.comp.* ſed & in carcere, aut tormentorum metu *l. qui in carcerem. D. Quod metu.l. 1.§.quæſtioni. D.de quæſtion. Mynſing. 5. obſ.23.* facta nullius ſunt momenti. grauiſſimi autem tormenti, & mortis vicem habent cenſuræ. *c.cum nemo Epiſcop.11.q.3.Sanchez de matr.l.4. d.5.nu.17.* Quare & Clementina *multorum de pœnis* actis in carcere, & nominatim reſignationibus diſertè reſiſtit. & aliàs ſpoliatus, metu præſumitur renunciare. *c.ſuper hoc de renunc.* & non cognoſcitur ſuper ſpontanea voluntate niſi poſt reſtitutionem *c.2.X.de reſt. ſpol.* & poſt confeſſionem ſic extortam omnia ſunt redintegranda. *c.cauſam matr.X.de of. del. d.c. ſuper.* Neque verò carcerationis etiam iuſtitia omnia carceratorum acta iuſtificat. *DD. in l.3. D.Quod metu, d.l.qui in carcerem ibid. Tuſcus V. carceratus concl.89.* & hîc fuiſſe iuſtam quod aiunt, petitio principij eſt. Sanè Tridentinum ad carcerem atrocia ferè delicta exigit. *ſ.25.c. 6.§. in crimin.* hîc autem ſumma reatuum eſt, pro exemptione dixiſſe. eoque vbi carcerati ſuperioritatem verbis confeſſi ſunt; mox abſoluti, dimiſſi, atque dealbati ſunt. praxes eliciendarum huiuſmodi per artes confeſſionum ac ſcripturarum pulchrè damnantur in c. ſi *quandoque.15.q.6.*

2. An ſaltem iurantes ipſi obligentur?

Videri quidem poſſent ipſi iurantes ſaltem obligari; & renuntiatio in eorum ſaltem præiudicium valere: *gl.fin.in c.cum tempore X. de arbit.* ſed expreſsè contrà deciſum eſt *in c.cum dilect.X.de relig.dom.in fin.* vbi non tantùm monachi; ſed ipſe Abbas ſuo promiſſo contrauenire poteſt contrarianti exemptioni. Intereſt enim Papæ ne ſubditi ſui ab aliis iudicentur. quod intereſſe ita eſt correlatum, vt non poſſit commodè fieri exempti, & ſuperioris ſeparatio, *vt latius in deciſione Rotæ 26. Auguſti 1641. ſub Panzirolo in hac cauſa data, & Vliſsiponenſi quam refert Tamburin. de iur. Abbat.c.3. & idem docet de iuri abbatiſſ.d.17. quæſt.4.* ſed indiuiſibilis eſt Papæ ſuperioritas, & ſubiectio exemptorum. itaque hi illius iuri præiudicare non poſſunt. vt neque clericus in Iudicem laicum conſentire: *c.ſi diligenti. X.de for.compet.* nec Eccleſiaſticum, niſi de proprij Epiſcopi aſſenſu. *c. ſignificaſti. eod. alia item citat Tamburin.*

§. VII.

De Nouitiarum receptione.

OBiicitur 2. virginum nouitiarum admiſſionem ab authoritate ordinaria pendere: ſed iterum, ſi hæc per bullam priuilegiariam excepta ſunt, in aliis firmant exemptionis regulam. & ſicuti oportet iura iuribus concordare; ſic & has priuilegiarias conſtitutiones. *c.cum expediat. de elect.in 6.* vt hæc pro exceptione; pro regula autem exemptionem recipere. & ferè talis forma regulæ & exceptionis, ſeu generis & ſpeciei *ex c.quia propter. & c. cum dilect. eod.* inter ſe pugnare videbatur: & etiam Hoſtienſis, *vt gloſſ.in d. c. cum expediat:* contrarietatem eſſe cenſebat: Reſpondit tamen Bonifacius VIII. reſcripta illa inuicem eſſe ſic concordanda. — 1. An diœceſani authoritas & conſenſus requiratur?

Sed neque receptio virginum ad arbitrium pertinet Epiſcopi; ſed ſuperiorum ordinis, & conuentus. Epiſcopus autem illo præuio, *iuxta verba c.11.regulæ* conſentit tantùm in recipiendam. *iuxta Concilium Nicenum c.14.* & in omnibus Concilium Trident. illarum examen exigit. *ſ.25.de regul.c.17.* ſed quoad exemptas non de vniuerſis ad ordinem ſpectantibus, ſed libertate ingreſſuræ, veſtiendæ, ſeu profeſſuræ. formulæ autem & profeſſarum & inauguratarum tabulæ, ſi veteres ſunt, accipiendæ ſunt ſecundùm regulam per bullas declaratã, modificatam, reſtrictam: ſi nouitiæ; euertuntur à d. c. cùm dilectus *d. c. cùm tempore. d.c. 13. X. de maiorat.* nouitias eſſe conuincit mentio matris Eccleſiæ ſancti B. quippè mater illa centum annis nata eſſet poſt filiam. præterquam quod formulam veterem adeò vetuit mutari Greg. IX. vt ſi præter formam canonicam (atque adeò contra exemptionem) exactum fuerit obedientiæ iuramentum, nec obligare illud, nec vllas vires habere reſcripſerit. *d.c.13. X.de maior. & obed.* vt exclamare tanquam in periuros non tam altùm oporteat; ne ſimul iudicium Pontificis Romani in *d.c.13.* in damnationem vocetur. — 2.

Sed & longè differunt conſenſus & au-

thoritas

3. ad regulares hîc pertinet. thoritas, neutrum exigunt bullæ Ordinis, *Li-*
ceat, inquiunt, *abbatiſſis, aut vicem gerentibus*
earumq́; Confeſſoribus generalibus monaſteriorum
& locorum præfatorum clericos & laicos & abſo-
lutos, & alias perſonas vtriuſque ſexus, etiam vir-
gines & mulieres à ſæculo fugientes, ad conuerſio-
nem in monaſterijs & locis ipſis recipere, & ad pro-
feſſionem admittere: poſt annum tamen probatio-
nis, pro ipſorum beneplacito voluntatis. ipſorum,
inquit bulla, non diœceſanorum, qui ea prop-
ter quod per Pontificem licet, non poſſunt
impedire: neque priuilegio à ſuperiori con-
ceſſo derogare. *c. dilect. de temp. ordin. clemen. 2.*
de elect. per huiuſmodi ergo facultatem ceſſat
d. decretum Concilij Niceni. *cap.* 14. vt ad
monachatum nemo recipiatur, niſi de licentia
Epiſcopi: vt cellas nouas aut congregatiun-
culas monachorum abſque notitia Epiſcopi
nemo inſtituat: *c. cellulas.* 18. *q.* 2. (præterquam
quod hæc congregatio, & monaſterium du-
plex pòſt inſtitutum ſit à Paulo II.) denique
Concil. *Pariſ.* 6. *c.* 48. quo docetur contra re-
ligionem chriſtianam eſſe, & à diuina abhor-
rere authoritate, quod Abbatiſſæ quædam in-
4. De velatione virginum. conſultis Pontificibus virgines viduaſque ve-
larent: hæc enim Abbatiſſis & confeſſoribus,
& patribus monaſteriorum hîc à S. Pontifice
conceduntur: vt ritu congruo fiant. in quo
peccaſſe Abbatiſſæ Pariſienſes videntur, ſuo
marte, atque per ſe velando: quod ceremonia
exigit fieri manu ſacerdotis: *c. ſtatuimus.* 20.
q. 2. profeſſio fiat, in manu abbatis ſeu abba-
tiſſæ. *c. conſuluit. X. qui cleric. vel vouentes.*
quin & hîc opus eſt manu Epiſcopi; ſi de ve-
lo conſecrationis accipiatur.

Nam & hæc regula *c.* 9. tam fratres eremi-
tas, quàm ſorores conſecrandas, ab Epiſcopo
iubet conſecrari. quidam enim conſecrantur
& clauduntur; quidam nec clauſi ſunt, nec
conſecrati; ſed religioſi, & profeſſi tantùm.
quæ conſecratio aliquando ſimul cum pro-
feſſione contingit; aliàs profeſſio & receptio
per Confeſſorem generalem fieri ſolet. de
quibus bulla Pij II. 6. *Kal. Oct.* 1461. *anno*, in-
5. Profeſſione. quit, *probationis integrè elapſa, tibi Priori mona-*
ſterij, fratres & ſorores nouitios probatos atque
profiteri ſponte cupientes ad profeſſionem Ordinis
admittendi authoritate Apoſtolica tenore præſen-
tium licentiam concedimus, ac etiam facultatem. &
quamuis vni loco illud reſcriptum dirigatur;
Martinus tamen V. omnia quorumcumque
priuilegia locorum conceſſa & concedenda
communia facit. & ſingulatim bulla Pauli II.
eandem communionem tribuit monaſterio T.
Sed & iterum d. bullæ, *liceat*, inquiunt, *Con-*
feſſoribus generalibus & patribus ſupradictis, &
earum cuilibet, perſonas vtriuſque ſexus volentes
religionem ipſam ſuſcipere, quæ ordinem alium in-
trare vouiſſent, à tali voto abſoluere, ac etiam li-
berare authoritate præfata; illaſq́; ad profeſſionem
tali voto non obſtante recipere: dummodo in tali
religione, de quâ vouiſſent, profeſſionem non emi-
ſerint; ſeu intrare religionem Carthuſienſem non
vouiſſent. hæc ergo ſine diœceſanis poſſunt hi
regulares, ſed nec ipſis quidem diœceſanis con-
ceſſa ſunt: multò minùs, vt vſu ſuorum pri-
uilegiorum priuare illos poſſint, aut Apoſto-
licæ conceſſioni aliquatenus derogare, aut per
cenſuras impedire.

Sed & conſenſit Ordinarius in quendam, 6.
etſi ſub conditione, *ſi remanerent patres*: quam De conſenſu conditionali in receptionem.
non admittit Regula iuris; *actus legitimi con-*
ditionem non recipiunt, neque diem c. actus. de reg.
iur. in 6. & in electionibus & ſimilibus acti-
bus pro non adiectis habentur conditionalia
ſuffragia. *voce*, inquit c. 2. *de elect. in* 6. *eorum,*
qui non purè conſenſerunt, ea vice, in alios reci-
dente. vt admiſſio Abbatiſſæ, & aliorum purè
conſentientium, traxerit vocem diœceſani
conditionalem, & pro legitimè, & purè pro-
feſſo ſit talis habendus. in quo vel vno, iſtius
virilis monaſterij ius omne ſubſiſtere, & con-
ſeruari potuit: vt vllatenus dimitti nequive-
rit. *l. ſicut. D. Quod cuiuſque vniuerſitat.* omitto
dicis cauſa diœceſani conſenſum poſtulari, vbi
priuilegia liberam tribuunt recipiendi noui-
tios facultatem.

§. VIII.

De modo probandæ exemptionis.

AIunt denique exemptionem non pro- 1.
bari verbis narratiuis: *c. ſi papa. de pri-* Non verbis narratiuis;
uileg. in 6. vt nec illius nominatione aliquod
honoris, dignitatiſve priuilegium: *c. ſi ſummus.*
de ſent. excommun. in clement. delegatumq́ue
ideò huiuſmodi narratiua non magis moueri
debuiſſe, quàm delegantem: *c. ſuper. X. de re-*
ſcript. attamen d. c. ſi papa *in fin.* tollere ſe ne-
gat alios probandi modos: & clem. *liter. de*
probat. ait, quando papa narratiuam facit rei à
ſe geſtæ; *ſuper qua*, inquit, *gratia vel intentio* 2.
noſtra fundatur; cenſemus ſuper ſic narratis fidem Niſi ſuper illis gratia fundetur.
plenariam adhibendam. fundatur autem hîc re-
ſcriptum, præter appellationem, ſuper exemp-
tione vt illius cauſa, quam à ſe & prædeceſſo-
ribus conceſſam narrat. & quamuis plenam fi-
dem non faciant ſic narrata; non negat tamen
vllam facere: nec d. c. ſi *ſummus* aliud ait, 3.
quàm per huiuſmodi nominationem nihil no- Narratiuis verbis tamẽ præſumptio aliqua inducitur.
ui iuris tribui: præſumptionem fieri non ne-
gat. ideoq́ue & Delegatus reſponderi iuſſerat
ad huiuſmodi exemptionis allegationes, &
diplomata; & deinde per ſententiam deſigna-
ri excepta, ſeu quæ non obſtante allegata ap-
pellatione, vel exemptione, licuiſſet exequi: &
tamen tacuit. d. Intimatus. vt contumacia ip-
ſius debuerit pro confeſſione accipi. *l.* 11. §. *qui*
tacuit. D. de interrog. act. c. 2. *de confeſſ. in* 6. *c.* 1. 4.
& 2. *cauſ.* 15. *q.* 6. *c. tuam. c. vlt. X. de cohabit.* Quã ſimul contumacia reſpondere iuſſi.
cleric. c. nullus. c. nónne. X. de præſumpt. c. ex eodem.
15. *q.* 3. *c. ſanè.* 24. *q.* 2. ex eaque confeſſione,
fictione iuris poterat exemptio tanquam ſim-
pliciter agnita haberi; & contumax tanquam
ſimpliciter confeſſus condemnari. quia in con-
feſſum nullæ dicuntur aliæ Iudicis partes,

quàm vt condemnet. *c. præterea. X. de tranſ. c. ſtatuimus. de confeſſ. in 6.* imò confeſſus in iure pro iudicato habetur *l. vn. C. de confeſſ.* vt & ob hanc contumaciam benificium appellationis denegetur. *l. 1. C. quorum appell. non recip. l. 23. §. fin. de appellat. Sanctio Clementis VIII. ann. 1600. ar. vlt.* & quæ in contrarium dicuntur ad contumacias in principiis iudiciorum commiſſas, pertinent.

5. Oblata inſpectio diplomatum.

Denique oblata fuit inſpectio diplomatum ex profeſſo exemptionem concedentium iuxta d. c. cùm *perſona de priuil. in 6. d. c. porrò. X. eod.* vt ſuperfluum ſit circa ambigua vagari.

§. IX.

An ex approbatione Confeſſariorum reſultet ſubiectio?

RESumendo etiam, quæ de confeſſariorum approbatione, confirmatione, & facultate audiendi confeſſiones obiiciuntur;
1. An officium excipiendarũ confeſſionũ Ordinario exemptum ſubijciat?
quæritur an ratione officij ſubiiciantur? *iuxta c. cùm capella. X. de priuil. & c. 11. ſ. 24. Conc. Trid.* at verò d. c. cùm *capella* loquitur de cura parochiali, vel alia cauſa, quæ iuriſdictionem Epiſcopi reſpiciat: vt non eſt cura regularium exemptorum, ſicuti videmus in omnibus Mendicantibus vtriuſque ſexus Ordinibus obſeruari; & Conc. Trid. *d. c. 11.* loquitur de ſæcularibus non regularibus, vt patet *in verb. nec non alios cuicumque monaſterio ablatos &c. & verſ. exceptis tamen iis qui prædictis locis, aut militiis actu ſeruiunt; & intra eorum ſepta, ac domos reſident; ſubq; eorum obedientia viuunt; ſiue iis qui legitimè, & ſecundùm regulam earundem militiarum profeßionem fecerunt.*
2. Seu cura animarum?
regulares ergo curam monaſterio annexam exercentes, quoad ſæcularium perſonarum curam, & adminiſtrationem ſacramentorum dumtaxat ſubiicit *d. c. 11.* viſitationi, & correctioni Epiſcopi.

3. Conceſſio huiuſmodi facultatis;
Neque obſtat quod d. Regula præſcribat; vt confeſſor generalis ab Abbatiſſa & regularibus electus accipiat à Diœceſano poteſtatem abſoluendi (nam alios ipſe ſub ſe conſtituit) quoniam is ritus antiquus eſt Eccleſiæ, etiam in exemptis. vt patet in clem. *dudum, de ſepult. §. ſtatuimus etiam in verb. vt de Epiſcoporum licentia, gratia & beneplacito, confeßiones confiteri ſibi volentium audiant, pœnitentias imponant ſalutares, & beneficium abſolutionis impendant.* & pergit inferiùs; vt non ſimpliciter, ſed ſi *Epiſcopi huiuſmodi,* inquit, *exhibere licentiam recuſarint; nos ex nunc ipſis, vt confeßiones ſibi confiteri volentium liberè liciteq; audire valeant, & eiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atque iiſdem beneficium abſolutionis impertiri; gratioſè concedimus, de plenitudine Apoſtolica poteſtatis.* neque tamen ex huiuſmodi conceſſione Ordinariorum, Mendicantes, quoad illius exercitium, Ordinariis vlteriùs ſubiiciuntur. niſi quod ex nupera Gregorij XV. *conſt. incip. inſcrutab.* confeſſores monialium qualitercumque exempti ab Epiſcopo approbari debeant; & amplius ſubiaceant. ſed & in priuilegiis ordinis S. Saluatoris facultas audiendarum confeſſionum Mendicantibus conceſſa, ei communicatur.

§. X.

De priuilegiis huiuſmodi quid Conciliũ Trid. decreuerit, aut poſteriores Conſtitutiones?

COncilium quidem Tridentinum multis in caſibus per viam delegationis apoſtolicæ exemptiones regularibus conceſſas viribus vacuauit; nullibi tamen generatim abrogauit. adeoq; firmauit regulam in caſibus non exceptis. & ita habet omnium Mendicantium, aliorumq; exemptorum praxis vniuerſalis.
1. Multis caſibus regularium exemptio reſtricta, non ex integro ſublata.
An autem abrogata ſaltem ſint omnia regularium priuilegia Concilij Tridentini decretis contraria, *iuxta c. 22. ſ. 25. de Regul. Trid.* an illa tantùm vbi additur, *non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis?* Vide Rodrig. *tom. 1. q. 8. art. 6. Mirand. tom. 2. q. 42. art. 3.* nuncupatim hîc quæri poſſit, an abrogata ſit ea reſtrictio, qua diœceſanis non niſi ſingulis trienniis viſitare monaſteria huius Ordinis permittitur? cùm Trid. *ſ. 21. c. 8.* ſingulis annis demandet: an d. c. 22. tantùm agat de decretis *in ſeßione eadem 25. de regular. habita* editis, ex eo magis controuerti poteſt.
2. Priuilegia regul. Concilio Trid. contraria an ſublata?
3. An in hoc Ordine ſine reſtrictione priuilegiorũ iam viſitatio ſit libera ex Conc. Trid.
ſtatuit autem Concilium Trid ſpecialiter *ſ. 25. de regul. c. 9.* vt monaſteria ſanctimonialium ſanctæ Sedi immediatè ſubiecta, ab Epiſcopis tanquam illius delegatis gubernentur: quæ verò *ab aliis regularibus,* inquit, *reguntur* (vt hîc) *ſub eorum curâ, & cuſtodiâ relinquantur.* conſonat illud Innocentij III. *in c. 5. X. de relig. dom. quàm diu monaſteria per regulares manere potuerint ordinata; non ſunt ad ſæculares clericos transferenda: ſed ſi regulares defecerint.* &c. *c. decima. 18. q. 2. Trid. ſ. 14. c. 10.*
4. Regularibus ſubiectæ moniales nõ commiſſæ Epiſcopo vt aliæ immediatè Sedi Apoſt. ſubiectæ.

5. An exemptio ceſſet ob omiſſas congregationes, quas Canones & Conc. Trid. exigit?
Inſuper *ſ. 25. de regul. c. 8.* iubetur Innocentij III. conſtitutio, *quæ incip. in ſingulis, & habetur c. 7. X. de ſtat. monach.* obſeruari, & iuxta illam monaſteria in congregationes redigi: ad viſitationes *in d. c. in ſingulis & ſeqq.* præſcriptas faciendas, & ſtatuta: & certas regulares perſonas deputari, *quæ,* inquit, *de modo & ordine de prædictis congregationibus erigendis, & ſtatutis in eis exequendis deliberent & ſtatuant.* per cauſam tamen viſitationum *in d. c. in ſingulis* nullam nanciſcuntur iuriſdictionem viſitatores, *nullus,* inquit, *ex hoc, ſibi authoritatem prælationis aſſumat.* quod innouat Trid. *d. c. 8.* Ad hæc clauſuram monialium Concilium Trid. ſtrictiſſimè etiam appellatione poſtpoſita curandam præcipit Epiſcopis, etiam quoad quomodolibet exemptas: ſed tum vt delegatis. *Trid. ibid. c. 5.*
6. Exemptæ quoad clauſuram ſubiectæ.

Denique Gregorius XV. *conſt. incipit inſerutá-*

ſerutá-

7. Quatenus nunc moniales ſubiectæ.

ſcrutabili etiam in exemptas Epiſcopis tribuit authoritatem, circa adminiſtrantes curam animarum, aut ſacramenta, approbationem confeſſorum, interuentionem in electionibus præfectarum, rationes audiendas adminiſtrantium bona temporalia, & prædicationes: circa in omnibus iſtis delinquentes, & præſertim circa clauſuram; *etiam extra viſitationem*, inquit Gregorius, *per cenſuras Eccleſiaſticas, aliaſq́, pœnas, vti eiuſdem ſedis delegati procedere, omnemq́, iuriſdictionem exercere liberè, & licitè valeant.*

Igitur Epiſcopi in clauſura ſeruanda *in vim d. c.5. Conc. Trid.* & puniendis circa illam delinquentibus, *in vim d. Gregoriana*, non obſtante exemptione, aut appellatione cognoſcunt, & exequuntur: de aliis etiam in Gregoriana hac expreſſis cognoſcunt, & iuriſdictionem exercent; adeoque exequuntur. nam illa conceſſa, id accedit, *c. ſignificauit. X. de off. & poteſt. Iudicis deleg. c. præterea. eod.* quamuis *in vim c.26. Regulæ S. Saluatoris* cognoſcere; non exequi poſſint: iuxta priuilegij bullas, *de quibus ſup.* priuilegia inſpici, & tenorem ſeruari iubet *c. porrò. X. de priuileg.* & grauari vetat regulares aduerſus priuilegia c. nimis *iniquus. X. de exceſſ. prælat.* & ſingulatim illud damnat, quód *eos de locis*, inquit, *in quibus domino famulantur, ſatagunt amouere, niſi eis obediant.*

8. An in Ordine S. Saluatoris Confeſſor generalis cenſeatur ſuperior à quo moniales gubernentur, nec immediatè ſubſint Sedi Apoſt. ad ſenſum c. 9. ſ.25. de regul. Trid.

Sed obijci hîc poteſt *ex d. c.9. ſ.25. de regul. Concil. Trid.* quod monaſterium, de quo quæritur, non ſubſit alicui Capitulo generali; ideoque dicendum videatur ſubeſſe immediatè Sedi Apoſtolicæ, & redigendum ſub gubernationem Epiſcopi *per d. c.9. in princ.* eoque magis quod nullam habeat congregationem aut viſitatores ordinarios: quorum defectu etiam Trid. *ſ.25. c.8. de regul.* Epiſcopis tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis huiuſmodi monaſteria vult ſubiici: ſed reſpondendum anno quidem 1552. Coloniæ fuiſſe indictum capitulum generale; ſed iniquitatem temporum vſum illius interrupiſſe quidem, ius tamen non mutaſſe *c. prima act. 16. q.6.* ac d. c.8. decretum illud tum demum obtinere, vt ibi dicitur, cùm Metropolitanus inſtiterit, vt in congregationes redigantur, & regulares neglexerint. de ea autem inſtantia nihil hîc adfertur. d. autem *c. 9. in fin.* excipit monaſteria à regularibus, etiam aliis, quàm à Capitulis deputatis, regi ſolita: & monaſterium hoc à regularibus regi eſt ſolitum: neque immediatè ſubeſt ſanctæ Sedi, vt exigit prior pars d. c. 9. ſed Confeſſario generali: qui in ſpiritualibus eſt caput; cui etiam ſubſit Abbatiſſa, & quid ni tales deſignent illa d. c.9. verba *vel aliis*?

Quod ſi vrgeas, hoc verbum *reguntur* in d. c.9. non accipiendum tantùm de immediato regimine patris, & Confeſſoris; ſed alicuius ſuperioris: ob connexionem c.8. & 9. d. ſ.25. de reg. cùm & illa quæ immediatè ſubſunt Sedi Apoſtolicæ, regantur tamen etiam à patre aliquo, ſeu Confeſſore, & tamen in his Concilium deferat Epiſcopo gubernationem: Reſpondendum eſt confeſſarios non vbique regimen habere: quod externam ſacram politiam maximè reſpicit: ſed tantùm ligandi, & abſoluendi internam facultatem. at Confeſſores generales in hoc ordine eſſe prælatos, veros ſuperiores, & qui etiam externum ſpirituale regimē habeant. quod d. c.9. ſufficit. *vide quæ diximus infr. de Regul. r. 8. de duplic. mon. §. vlt. & penult.* præſertim ſi addas remedium, quod in commendatis tribuit Trid. *ſ.21. c.8.* denique ſi Confeſſor habeat vtrumque regimen, tum Confeſſarij ad ſacramentum pœnitentiæ qualificati, tum ſuperioris ad regimen externum; vtroque munere rectè fungetur. ſicut Interp. Concilij reſponderunt quando dicitur *ſ.25. de reg. c.19.* vt qui profeſſionem ſuam irritam dicere vult, deducat cauſam coram Epiſcopo, & ſuperiori; ſi idem ſit Epiſcopus & ſuperior; eum vtramque perſonam poſſe ſuſtinere. *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ad d. c.19.* præterquam quod & hîc Ordo olim congregationes habuerit, quas, *vt diximus* iniquitas temporum interrupit. præſertim monaſterio Capite Ordinis, & pluribus aliis ſub iugum hæreticorum lapſis. cui rei quantum tempora patiuntur per Metropolitanum *iuxta d. c.8. ſ.25. de regul. Conc. Trid.* prouideri, per monitiones ibidem demandatas, optandum eſſet.

De officio Archipresbyteri.

RESPONSVM I.

Quis clerico aduenæ ægro ſacra miniſtret?

QVæritur quis Clerico peregrino, ſeu aliundè aduenienti ægro ac mortuo ſacramenta pœnitentiæ, ac viatici adminiſtrare; exequias, ac iuſta facere debeat; decanus Capituli, an Chriſtianitatis, ſeu Archipresbyter diſtrictus?

1. Sacramenta vt à proprio ſacerdote adminiſtranda?

Pœnitentiæ ac paſchalis communionis ſacramenta à proprio ſacerdote, ſeu parocho, vel altero de ipſius licentia accipienda ſunt. *c. omnis X. de pœnit.* cùm *alter*, inquit, *illum non poſſit abſoluere vel ligare*: & ſepulturæ in parochia. *c. ex parte cum ſeqq. & tot. tit. X. de ſepult.* ſaluis priuilegiis mendicantium, & electione morientium. *tot. tit. ibid. & in 6. & Clement. eod.*

2. Decanus cleri ſuæ Eccleſiæ tantùm, Archipresbyter totius diſtrictus curam habet.

Porrò Decanus chori iuriſdictionem internam & externam, ſeu curam animarum tantùm habet in eos, qui ſunt de choro, ſeu collegio, & ſuppoſitos, ſeu miniſtros chori: Archipresbyter autem vniuerſalem habet iuriſdictionem in omnes, qui ſunt de ſuo diſtrictu: cathedralis quidem, ciuitatis; ruralis autem ruris, ſeu agri ſibi aſſignati. vt ſicut Epiſcopi parochia dicitur tota diœceſis: *c. bona: 12. q.3. c. Apoſtolica. X. de donat. c. fin. X. de paroc.* ſic Archipresbyteri ſuo modo & ſub illo, totus

diſtrictus per Epiſcopum ei aſſignatus. vt hanc comparationem inſtituit cap. finale X. *de affi-*

3. Et in eo Epiſcopi eſt vicarius.

cia Archipreſ. in verbis. Et ſicut ipſe matrici Eccleſia præeſt, ita Archipresbyteri præſint plebibus. & vt rectè dicimus parochiam rectoris, & parochiam vicarij eandem eſſe; ſic & parochiam Epiſcopi eandem eſſe, quam vicarij ipſius, qua parte vicarius eſt. adeoque Epiſcopi parochiam, & diſtrictum Archipresbytero cuilibet aſſignatum, qua parte illius vicarius eſt, eandem eſſe: ſicut & in foro externo Epiſcopi, & officialis illius idem dicitur auditorium. *c. romana. de app. in 6.*

4. Officium exercens in ſpiritualibus

Quamuis idem c. fin. loqui videatur de inſpectione externa, non de foro pœnitentiæ: tamen etiam in hoc miniſterium Archipresbyteri dicitur conſiſtere *in c. a. X. de aff. Archi-*

5. Etiã quoad aduenas.

preſ. Prouidere cuncta, inquit, *quæ in ſacerdotum miniſterio perfici debent, infirmum alea perungere, pœnitentiam cunctis alus ſacerdotibus iniungere. & in c. 3. ibidem confeſſiones peccatorum qui à foris veniunt recipere.*

Licet etiam hoc c. 3. arguatur procedere in Archipresbytero cathedrali; eadem eſt tamen ratio in rurali, quoad hunc caſum, vt aliundè venientes infirmi & morientes ei ſubdantur, qui eo in rure ſeu diſtrictu vniuerſalem habet iuriſdictionem. *Silueſt. in ſum. V. Archipresbyter. q. 4.* præſertim vbi Archipresbyteri cathedralis iuriſdictio reſtricta eſt ad ciuitatem; reliquis ſua in ſuo diſtrictu eadem conceſſa. vt in Bulla erectionis Epiſcopatus Antuerpienſis, §. *ac in eadem Eccleſia*, §. *cætera. quam refert Aub. Miræus in Cod. Donat. Belgic. c. 146.* & licet dictum c. finale, quod loquitur tam de ſacerdotibus quàm laicis, & animarum curam, adminiſtrationemque ſacramentorum tribuit, *Azor. inſt. mor. p. 2. l. 3. c. 15. q. 5.* & iuriſdictionem quadantenus ordinariam, *ibid. q. 6.* non vniuerſaliter hodiè obtineat in foro pœnitentiali quoad laicos; viget tamen quoad ſacerdotes.

6. Parochi ſunt hic ſacerdotum ſui diſtrictus.

Vnde in ſynodo prouinciali prima Mechlinienſi *tit. de decanis Chriſtianitatis* dicuntur decani paſtores eſſe paſtorum, & ex horum regula obligari ad reſidentiam, & officium præſtandum. & alibi ſacerdotum ſui diſtrictus cura, ſacramentorum adminiſtratio, & funerale officium expreſsè committitur.

7. Sicut aduena laicus loci parochum ſortitur æger, ſic clericus Archipresbyterũ.

Agitur quidem diſertè de ſubditis, non peregrinis; ſed vt ſui etiam fiunt externi per acceptum ibi domicilium, moram ſemeſtrem, aut ægritudinem ac neceſſitatem, ob defectum proprij, reſpectu parochi quoad laicos; *c. 1. X. de celeb. miſſ.* ſic etiam ſacerdotes exteri per eaſdem cauſas ſubiiciuntur Archipresbyteris, qui Eccleſiaſticorum in ſuô diſtrictu ſunt paſtores, ſicut parochi ſecularium. præſertim cùm etiam ex mentis interpretatione mandatum ad certos actus, extendatur ad æquiualentia. *L. fin. §. fin. D. man. latè Tuſch. V. mandat. concl. 42.* in ratione autem mandati officij Archipresbyteri; eadem eſt ratio in ſacerdote incola ab Archipresbytero adminiſtrando, quæ eſt in aduena; qui ex aliqua cauſa forum ſpirituale loci; vbi verſatur, ſortitur.

Quinimò propter vniuerſalem iuriſdictionem Archipresbyterorum, quæ quoad ſuos præualet ſpeciali parochorum, etiam in ſua Eccleſia; inferendum eſt authoritatem in clericos peregrinos vniuerſali iuriſdictioni accreſcere, non ſingulari parochorum. vt *in d. c. 3. de off. Archipresbyt.* protereà in ſacerdotes aliundè venientes ei tribuitur iuriſdictio pœnitentialis. ſicut dum inſtituitur quis hæres ſimpliciter, & alius in re certa, pars vacans accreſcit illi, non huic. *l. quoties C. de hæred. inſtit.* eique iuriſdictio ſpecialis cui vniuerſalior in loco competit, ſeu per modum vniuerſi. *Tuſchus, V. iuriſdictio. concl. 547. & quos ibi cit.* & expreſſus eſt textus *in c. cùm contingat. X. de for. comp. in ver. ad te, vtpotè ordinarium*, cui per modum ſcilicet vniuerſi competit iuriſdictio. vt ne quidem Decano aut Capitulo in ſuos competat, niſi ex priuilegio, ant conſuetudine. *d. c. cùm contingat.* vt capitularis iuriſdictio ſit odioſa, adeoque reſtringenda tamquam contra ius; ordinarij autem, ſeu eius vicarij, fauorabilis, atque amplianda. 8. Ex vniuerſalis horum iuriſdictio præualet ſpeciali parochorum.

Decanus autem chori reſpectu ſui collegij & acceſſoriorum miniſtrorum ſui chori, curam habet animarum tantùm, ſicut quilibet ſingularis parochus reſpectu ſuæ Eccleſiæ, & parochiæ: cuius etiam reſpectu tantùm, nec vlteriùs, à Rota *deciſ. 451. 443. 442. in nouis* comparatur Archipresbytero, ſeu ei ſurrogatus eſſe dicitur. ſicut ergo parochus ſingularis Eccleſiæ non eſt impedimento, quo minùs Archipresbyter paſtor ſit ſacerdotis in eius parochia commorantis, eique paſtoralia miniſtret; ſic nec erit Decanus chori. 9. Hoc imitatur decanus.

Conſequenter ſicut ſi rure contingeret aduenam ſacerdotem infirmari, officium eſſet Archipresbyteri, non parochi pagi iſtius ei extrema miniſtrare; ſic dicendum hîc de Decano chori: ſiue reſpicias curam ei ex officio Decani competentem, ſiue ius parochiale in populum, olim ſortè incorporatum. quia parochi ſucceſſorem eodem iure vti oporteat. *c. 16. de Reg. iur. in 6.* Igitur videamus quæ hac in re difficultatem facere videantur.

In primis aduerſus Archipresbyterum in caſu præſenti pro decano chori obiicitur conſuetudo immemorialis contraria, cuius vis ſit maxima. *L. omnes. C. de præſcript. 30.* ſpecialiter etiam communi calculo in materia ſepulturæ. *arg. c. de vxor. §. vtrum. & ibi Panorm. & alij X. de ſepult. Silueſt. in ſum. v. ſepultura.* ſed prætetquam quod huiuſmodi conſuetudo non minor quàm centum annorum ad tribuendam authoritatem parochialem recipiatur; defendique tantùm poſſit ex præſumpto Epiſcopi conſenſu curam animarũ ſic tribuentis: *Cuech. in inſt. maior. l. 2. c. 15. n. 5.* & is in huiuſmodi dubio diſſentire poſſit, & voluntatem aliam declarare: non creditur quod ſufficienter ea hîc poterit probari: adeoque manendum erit in terminis iuris communis. vt eſt caſus *in c. 9. X. de aff. Archid. non fuit ſufficienter*, inquit, *probatum*, 10. An hæc præualeat conſuetudo?

probatum, quod Cancellarius ex officio ſuo exerceat ſpiritualia memorata; cùm ea potiùs de iure ad Archidiaconi ſpectent officium, &c.

11. Bullæ decretū irritans.

Suppoſita ergo inſufficientia probationis propriæ conſuetudinis, præſertim poſt Bullam erectionis noui Epiſcopatus; quæ continet decretum irritans omnium illorum, quæ fierent aduerſus ea, quæ in illa diſponuntur: adeóque ea quæ ibidem de Archipresbyteris traduntur: non eſſet deflectendum ad conſuetudines aliarum vrbium, nec ſolicitè inquirendum vnde originem duxerint; ſed potiùs commune ius ſequendum, *d.c.9. Mynſing. centur.6. obſ.42.* vel ſaltem Metropolitanæ aut cathedralis. *c. de ijs. diſtin.12.* vt ſit concordia morum & diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quam decet eſſe inter caput & membra. *c. nolite. c. non decet à capite membra diſcedere. ibid.* vt conſuetudo tam metropolitana, quàm cathedralis hîc Archipresbytero fauet.

12. Archipreſbyter an habeat ius parochiale?

Quod autem iterum obiicitur, ratione parochiæ, huiuſmodi iura parocho competere: *Panor. in c. cum contingit. X. de for. comp. Azor. inſt. mor. p.2. l.3. c.12. q.4.* Archipresbyterum porrò nihil habere eorum, per quæ ius ſepulturæ acquiritur: *de quibus apud Silueſt. vbi ſup. nu.3.* & tam clericos quàm laicos foraneos in loco, vbi notabilem aliquam moram traxerint, quam aliqui ſemeſtrem eſſe volunt, *Cucchus vbi ſup. num.39. poſt Abbat. & Silueſt. Azor. inſt. mor. p.2. c.3. c.13. q.9.* parochiali iſtic iuri ſubijci: *Panor. in d. c. omnes. X. de pœnit. gl. in clem.1. de priuileg.* peregrinos autem atque aduenas à ſua parochia præſertim longè abſentes receptius eſſe, vt ſepeliantur in parochia, in qua moriuntur: *multis Gemin. in c. 1. §. ſtatuentes. n.4. de ſepul. in 6. per c.16. qui eod. c. presbyter. diſt.91. c.1. X. de celeb. miſſ.* denique quod ius funerandi ſit de iure parochiali, rectori infrà ſuam parochiam competente: *Gemin. & citati ibid.* rectè hæc omnia quidem reſpectu aliorum parochorum, vt ſicut parochiæ ſunt diſtinctæ, ſic exerceantur parochorum functiones in diſtinctos ſubditos, neque iuriſdictionem ſpiritualem alter in alterius parochianos vſurpet. *vt Cucchus in inſtit. maior. l.2. c.15. n.2.18.20.21. 23. Azor. inſt. mor. p.2. l.3. c.13. q.10.* Tametſi in aliena etiam parochia ſuis ſubditis parochialia poſſit de iure miniſtrare: *Cucch. ibid. n.17. poſt Hoſtien. Card. Silueſt. & ſequitur Azor. inſt. mor. p.2. l.3. c.13. q.11.* vtpotè quæ vel propriè iuriſdictionis non ſint, vel ſaltem voluntariam iuriſdictionem ſpectent, quæ in territorio etiam alieno exerceri poſſunt. *Azor. ibid.*

13. Parochiarū diſtinctio non excludit Epiſcopos eorūmue vices gerentes.

At verò huiuſmodi parochiarum diſtinctio non eſt facta ad excluſionem ſuperiorum: & propterea ſicut Papa dicitur concurrere per vniuerſum orbem cum ordinario, quoad iuriſdictionem & functiones ſpirituales; ſic etiam Epiſcopus in orbe ſuæ diœceſis, concurrit cū omni parocho; vt diximus totam diœceſim illius parochiam vocari: ita vt parochialia miniſtrare poſſit (ſi viſum fortè illi fuerit Principi vel magnati v. g. alicui ægro, aut mortuo) ita vt parochus excludere illū non poſſit.

Vnde & cùm in Conc. *Trid. ſ.24. de refor. mat. c.1.* ſtatutum eſſet rigidiſſimè, etiam ſub pœna nullitatis, ne quis matrimonium contraheret, niſi coram proprio parocho, vel ab eo deputato; coniunxit tamen & loci ordinarium, vel ab eo deputatum, vt contrahi matrimonium etiam coram illo poſſit. Adeoque delegare Epiſcopus poterit ad vices ſuas ſupplendas in huiuſmodi parochialibus miniſteriis.

Enimuerò Archipresbyter in ſpiritualibus dicitur vicarius Epiſcopi *per c.13. fin. X. de off. Arch. Tuſcus in V. Archi. ex Oldrad. conſ.230. Bald. conſ.161. Fred. de Sen. conſ.92.* vt videri poſſit in his commiſſus, vt eius vices ſuppleat in ſpiritualibus, vt *in d.c.3.* Epiſcopi vices ei in his demandantur. 14. Vt eſt Archipreſbyter.

Porrò quamuis facultas, quæ tribuitur *d.c.3.* reſtringatur ad Archipresbyterum Cathedralem; & ad ius ſepulturæ non pertinere dicatur *ex Gemin. & aliis in d. c.1.* tamen ratio quam ſuprà allegauimus *ex d. c. fin.* facit, vt etiam in foraneis obtineat, vbi eadem facultas eis quoad ſacerdotum curam eſt conceſſa. 15. Etiā quoad aduenas.

Pendet ergo hæc quæſtio à concedentis intentione, neque hîc de illa incongruè argumentatus eſt Archipresbyter, ex amplitudine decretorum ſynodalium, qua ei inſpectio competat in clericos, etiam aliundè aduenientes, vt etiam in leuibus quibuſdam culpis correctio; nihil autem huiuſmodi Decano chori, quamuis enim forum pœnitentiale & externum valde ſint ſeparata; *Panor. in d.c. cum contingit X. de for. competent. Silveſt. V. confeſſor. 1. n.2.* & ex ſeparatis dicatur nihil rectè inferri; eodem tamen modo argumentatur Adrianus Papa *in c. nullus. X. de paroch. nullus,* inquit, *Epiſcopus alterius parochianum iudicare præſumat, nam qui eum ordinare non poteſt, iudicare non poteſt.* Decano autem chori permiſſum non eſt aduenam ſacerdotem vllatenus iudicare, non ergo etiam ſacra miniſtrare; ſed Archipresbytero. & porrò iam in diœceſi Antuerpienſi id liquidum eſt: facta per Epiſcopum ann. 1639. ſtatuti diœceſani interpretatione, ſeu mentis declaratione pro Archipresbytero. 16. Argumentū à iuriſdictione externa.

Sepulturæ porrò conſideratio duplex eſt, reſpectu parochi & parochianorum, & reſpectu parochiæ. quod apertiùs liquet in illis locis vbi ad vnum templum parochiale conueniunt diuerſarum parochiarum incolæ, ſiue parochias per fines & regiones habeant diſtinctas, ſiue populum per familias, aut aliter: nam nec huiuſmodi diſtinctionem excludi à *c.13. ſ.24. de reform. Trid.* cenſuerunt Interpretes *apud Garciam de beneficiis. p.12. c.2. n.243 Gonſal. ad reg.8. Cancell. gloſ.6. n.96. Barboſa ad d. c.13. in collect. DD. ad Concil. Trid. n.7.* omnes enim in eodem templo aut cœmeterio ſepeliuntur, & pro ſepultura iura aut eleëmoſynam perſoluunt eidem fabricæ; ſinguli tamen à ſuis diſtinctè parochis ſacramenta accipiunt, & ſepulturæ mandantur; ſingulis ſua iura, & eleëmoſynæ ſoluuntur. in omnibus ergo parochialibus templis, aliiſque ſub ſingulis 17. Quid de ſepultura?

gulis

gulis parochis exiſtentibus, quæ comprehenduntur ſub diſtrictu Archipresbyteri, poterit is ſacerdotibus ſuæ curæ commiſſis iuſta perſoluere; ſingulis tamen fabricis ſepulturæ iura perſolui debent; & ſua Archipresbytero, ſeu parocho etiam iuſta facienti.

De officio Iudicis Delegati.

RESPONSVM I.

De Delegato exercitus Belgici.

1\. An durct Breue tributiuum iuriſdictionis in omnes Copias in Germaniam & Galliam miſſas?

BReuis Apoſtolici pro Delegato exercitus fecimus mentionem *in tit. Pont. nou. anal. t. de off. Ordinar. num.* 4. & retulimus *n.* 5. pacta, conuenta illius cum Ordinariis prouinciæ Mechlinienſis. Extenſum eſt etiam Breue per Vrbanum VIII. ann. 1626. ad exercitum in Palatinatum profectum, vbi par rebellio, & religionis cauſa. cui fœderata Gallica auxilia illud deinde in ipſam Galliam protraxerunt. adeoque & intra illius terminos cauſam: ideoque eo durante etiam effectum eiuſdem Breuis: tametſi nec alij prætextus deſierint vulgati. Durat ergo Breue quamdiu hoc bellum, atque Sedis Apoſtolicæ beneplacitum. Sedis, inquam: nam perſonale Pontificis beneplacitum illius morte extinguitur. ſedis durat donec diſertè reuocetur. *c.* 6. *& 7. de off. delegat. in* 6.

Tribuitur Delegato facultas in ſacerdotes ſubdelegandos, præuio examine approbatos, omnem iuriſdictionem Eccleſiaſticam exercendi: iiſdemque ſic approbatis, & ſubdelegatis facultas audiendi confeſſiones caſtrenſium, & abſoluendi etiam à caſibus Papæ reſeruatis, paucis ibi exceptis.

2\. Qualis?

Facultas; *perinde ac ſi ſæcularium ſacerdotum præſul, regularium ſuperior generalis eſſet. perinde*, inquam; id eſt pari poteſtatis energia. non enim re ipſa præſul, aut Generalis eſt: quia nec monachus curam præſulis habet; & pro hac neceſſariam poteſtatem; nec tamen ſuperioris verè religioſi: quippè quæ magis ex voto naſcitur. ſed ad exemplum illius, effectu parem.

3\. Omnis & qualiſcumque in ſacerdotes caſtrenſes.

In hos, inquam, ſacerdotes tribuitur omnis, & quæcumque iuriſdictio Eccleſiaſtica Delegato. non voluntaria tantùm, ſed & contentioſa, vt mox ſubnectitur, iudicandi facultas inter eos; & contra eos: ſi vel inter ſe diſceptent; vel ab aliis vt rei pulſentur: qui illorum ſequi forum debeant. vt domum, & ad Ordinarios ſuos reuocare non poſſint; ſed coram Delegato reſpondere teneantur.

4\. Qualis in laicos per ſe & ſacerdotes approbandos non tantùm ſed & ſubdelegandos.

Hac ſacra inter clericos militares politia cōſtituta; tranſit Breue ad illorum functionem correlatiuam ad laicos; tribuitque poteſtatem caſtrenſes, vt diximus, abſoluendi: ſed idoneis & à Delegato *approbandis* inquit breuiter ibi quidem; ſed, vt paulò ſuperiùs dixerat, præuio diligenti examine approbandis: atque inſuper à Delegato ſubdelegandis. non enim ſola approbatio ſufficit, qua quoad mores & doctrinam ſatisfiat examinanti, & vt idoneum probanti; ſed &, ſicut quoad Ordinarium, iuriſdictionis conceſſio; ita & quoad hſc delegatum, ſubdelegatio requiritur. cur enim ſubdelegationis mentio, niſi in ordine ad functionem? nam vt Delegato in ipſos ſacerdotes tantùm tribuatur non opus eſt examine, approbatione, nec ſubdelegatione; ſed ſufficit in caſtris verſari, in exercitu commorari: neceſſarium porrò eſt ad illorum actiones examen, approbatio, & ſubdelegatio. quæ tamen non impedit, quò minùs cenſeantur ſacerdotes caſtrenſes immediatè à Sede Apoſtolica habere facultatem abſoluendi: quia dicit Pontifex ſe illam Delegato, & presbyteris ab eo approbatis tribuere. vt ea forma à Sede Apoſtolica procedat quidem; ſed non imprimatur niſi materiæ examinatæ, probatæ, & ſubſtitutæ; & quatenus approbatur, & ſubſtituitur. 5.
negandum enim non eſt quin Delegatus probare quoſdam poſſit & ſubſtituere dumtaxat, ſi videatur, ad quædam munia, quibus ad illius arbitrium ſufficiant: ad maiora autem quædam approbare, vel admittere non item; & illa ſibi aliiſve reſeruare.

Et quatenus approbantur & ſubdelegantur.

Omnimodam hanc delegati poteſtatem in 6.
ſacerdotes caſtrenſes reſtringit Breue ad eos, qui in propria diœceſi, ſub qua illorum Ordinarij iuriſdictionem ſuam ordinariam exercere poſſent, non ſint: tunc enim ceſſat in eos Delegati iuriſdictio. Propriam clerico diœceſim facit natiuitas, beneficium, vel domicilium ad effectum ſuſcipiendorum ordinum: *c. cùm nullus. de tempor. ordinationum in* 6. ad effectum fori; delictum, contractus, vel quaſi, vel ſitus rei, de qua ſit quæſtio. *c. volentes. de priuileg. in* 6. *l. heres abſens. D. de iudic.* dum autem Breue propriam diœceſim, & Ordinarios *ſuos* allegat; magis videtur ſpectare rationem d. c. nullus, vt in taliter propria ceſſet iuriſdictio Delegati: non ceſſet autem in ea, cuius Ordinarius non eſt ſimpliciter ſuus, ſed ex accidenti delicto, aut contractu dumtaxat iuriſdictionem nanciſcitur in alienos. igitur huiuſmodi 7.
in caſu & loco, vt Ordinarius in exterum quemlibet in ſua diœceſi delinquentem iuriſdictionem ordinariam exercebit, ita in caſtrenſem ſacerdotem (neque enim Breue vllo verbo caſtrenſem ab illa eximit) exercebit & Delegatus ſibi tributam: prout quiſque præuenerit.

Dum ſacerdotes non ſunt in propria diœceſi.

Exterum caſtrenſem ſacerdotem punit etiam loci Ordinarius.

Sed quod attinet exercitium functionis ſa- 8.
cerdotum caſtrenſium erga milites; vt Breue facultatem facit abſoluendi; Apoſtolicam facultatem impedire non poteſt Ordinarius: quæ autem in Breui expreſſa non ſunt, nec per neceſſariam conſequentiam inferuntur; ſubiacent iuriſdictioni Ordinarij, & Delegati, vt vtriuſque decreta caſtrenſes ſeruare teneantur, quoad actionum ſuarum præſcripta, cerimonias, & ritum. *c.* 1. *& quæ ibi traduntur. X. de ſponſal.* vt tam diœceſanis ſtatutis, quàm Ordinationibus

Vt delegati & Ordinarii caſtrenſes ſubſint in functionibus ſuis.

bus caſtrenſibus conformare ſe debeant. dum ſimul poterunt obſeruari. quamuis enim peregrinum innoxiè tranſeuntem dicamus non obligari legibus loci; quoad actiones tamen ſuas, debet illas loci legibus conformes facere. *d.c.*1.

9 Quid ſi contrarientur? Sed quid ſi pugnent decreta ſynodalia, & caſtrenſia? ſi in ipſo exercitu agitur, illius dignitas, ipſiuſque expeditionis priuilegium, totiuſque exercitus conformitas ſuperabit conſiderationem difformitatis localis: cùm autem numeri ſunt diuiſi; iuſtius, æquius eſt, vt diœceſana ſtatuta præualeant: vt vnumquodque elementum in ſuo loco præualet: & quiſque domi ſuæ Rex dicitur. ſemper autem id ita intelligo, vt non impediatur quidquid Breue concedit. ſed circa functionum modum, & præſcripta, & materiam vtrique relictam verſetur quæſtio: cuius magnam partem concordata, quæ diximus, elucidarunt.

10. Vt milites Delegato & Ordinario ſubiiciantur diuerſimodè. Sed quid ſi miles ſit in diœceſi ſui Ordinarij? id eſt vbi extra militiam ſuum habet Ordinarium, ad quem adeoque iam non ſit difficilis recurſus: quin ſi & parochum? eadem concordata *art.*1.2.3. ſubiiciunt Ordinario. ſed ferè agunt de habentibus fixum domicilium: non tantùm quod quiſque, vt priuatus, ſibi conſtituit; ſed etiam tanquam miles antiqui præſidij, quod fuerit ante bellum. nam ſi caſtelli defenſioni quaſi perpetuò affixus eſt, domicilium ſortitur. *l.*23.§.1. *D. ad municipal.* quare & quoad alia præſidia, quæ plura hoc bellum neceſſaria fecit, rectores & milites illis quaſi perpetuò affixi domicilium pariter ſortiuntur: & non minùs extra cauſam finalem d. Breuis eſſe videntur, cùm iam in domicilio ſuos habeant Ordinarios, ad illoſque & parochum facilem recurſum. Concordata tamen permittunt Delegato: art.3. retenta tamen præuentione quoad delinquentes.

11. Iterum exteros, qui ante hoc bellum domicilium hîc non habuerunt, nec ſuos Ordinarios, quamdiu exercitus conſiſtit concordata *art.* 2. ſubiiciunt Delegato: *& art.*4. perſonas caſtra ſectantes, & ad exercitum ſpectantes aliò negociorum cauſâ ſe recipientes: vtique ad breue tempus: nam ſi non quidem domicilium, ſed quaſi diuturnum incolatum alibi habeant, & moroſam manſionem; ferè æquiparatur illa domicilio. *l. hæres abſens.* §.2. *D. de iudic.* vt ſi vxorem, familiam, impedimenta ibi relinquant, dum ipſi in expeditionem proficiſcuntur; illâ finitâ eodem reuerſuri; proxima eſt domicilio huiuſmodi commoratio; & quaſi incolatus. eoque d. art.2. non ſimpliciter videtur tales relinquere Delegato; ſed *quamdiu*, inquit, *exercitus conſiſtit*: eos autem qui ſine huiuſmodi laribus, extra exercitum ex cauſa temporali diuertunt, ſimpliciter. *art.*4.

12. Etiã quoad matrimonium. Sed cùm eadem concordata *art.*5. omnia illa conuenta ita declaraſſent intelligenda, *vt parochu liberum foret adminiſtrare ſacramenta, & ſepulturas omnibus diuertentibus ad ſuas parochias, & in eis morientibus*; anno 1624. declaratum eſt *non licere parochis aſſiſtere militibus, ſeu perſonis de exercitu matrimonium contrahere volentibus, niſi tanquam præſidiarij in eorundem parochiis reſideant.* rectè & conformiter ad ius commune, Concilij Trid. *c.*1.*ſ.*24. *de reform. mat.* Sed matrimonij celebratio cui tribuatur non additur. & quidem initio Breuis non fuit eadem matrimonij mentio, nec fortè intentio, nec omnibus caſtrenſibus ſacerdotibus promiſcuè tunc commiſſa facultas vt ferè hodiè. *qua de re egimus in Conſult. can. de off. ordinar. conſ.*2.

Rectè Declaratio excipit *niſi tanquam præſidiarij reſideant.* quo ſignificetur non tantùm 13. De præſidiarijs. veritas, vt Ioannis *c.*1. ſed & quod inſtar veri ſit; ad illudque proximè accedat. nam communiter ea verba *perinde, tanquam, quaſi* magis ſimilitudinis ſunt: quamquam & aliquando proprietatis. *Spigel. in Lexico v. perinde, v. tanquam, v. quaſi. diximus in Hiatu l.*3. *c.*5. *&c. vlt. in Iud. l.*4.*c.*21. ſicut in *l.*3.§.7. *D. de re militar.* ſi quis ad diem commeatus non veniat, perinde in eum ſtatuendum eſt ac ſi emanſiſſet, vel deſeruiſſet; adeoque in eadem cauſa cenſetur, qui cum commeatu abiit, ſed tempus exceſſit: & qui ſine commeatu deſeruit, vel emanſit: ideoque dicemus & illos, qui non ſunt in firmo præſidio, & quaſi perpetuo; ſed tamen durare nato, vt hiberno vel æſtiuo; nec per modum tranſitus, & cum mora arbitraria, nec lare fixiore alibi retento, quo poſt expeditionem exercitus redeundum ſit; coram huiuſmodi parochis militem contrahere poſſe. cuius circumſtantiæ omnes expendendæ ſunt, cum cauſa, & fine moræ, vt diximus de milite ſtationario ad flumen, vnde ad tempus alio in expeditionem ductus ſit, reuerſuro. *infrà de mat. reſp.*2. de commorante in regione fœderata, quæ mora, inuito præſertim fœderato Principe, magis ad rationem tranſitus, quàm præſidij pertinet. *in Conſult. can. de mat. conſ.*13. *&* 14. & cauſa moræ facit etiam, vt peregrinus quis cenſeatur, vel incola; vt non tam duratio, quàm finis attendatur. vt in eo qui nomen militiæ dedit ſtatim atque in numeros relatus eſt citra fraudem; & libris regiis inſcriptus, eodem iure cenſetur, quo reliqua centuria. *eodem tit. conſult.*14.

Diximus omnimodam iuriſdictionem voluntariam & contentioſam Delegato datam 14. quoad ſacerdotes caſtrenſes in eos, inter eos, & contra eos: cauſas etiam cognoſcendi & decidendi. non eadem repetuntur quoad laicos: ſed facultas tribuitur à quibuſuis exceſſibus & delictis, paucis vt diximus exceptis, ſed *in foro conſcientiæ*, inquit Breue, *tantùm*: non in foro externo iudiciali. quomodo ergo (arguunt aliqui) condemnandi? neque enim de reſeruatis tantùm agit, ſed de communibus, & inſuper per voculam *etiam* de reſeruatis. concordata tamen *art.*3. in delictis iudicium externum admittunt, & præuentionem: & *art.*5. *iudicialia*, inquiunt, *exercebuntur per ſuperiores reſpectiuè eorum, de quibus præſcriptum eſt in præcedentibus articulis.* Porrò articuli illi omnes egerunt non de ſacerdotibus; ſed de militibus, aliiſque laicis caſtra ſectantibus: in

Quoad ſacerdotes tribuit Breue iuriſdictionē omnimodam voluntariam & contentioſam: an & quoad milites?

laicos ergo etiam Delegato competit fori externi iudicium diſertè ex concordatis, ſecundùm eoſdem articulos: vt in his Delegatus ſolus, in illis ſoli Ordinarij, in aliis vtrique per præuentionem officio fungantur: Breue autem diſpoſitiuè forum contentioſum in laicos expreſsè non tribuit: in proœmio tamen generaliter non quoad ſacerdotes tantùm, ſed eos qui in caſtris degunt, & verſantur, *pro cognoſcendis*, inquit, *& decidendis inter eos cauſis, & controuerſiis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus* opera perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ opus eſſe præfatur: ad finem tamen facultatem tribuit diſpoſitiuè, *cætera*, inquit, *faciendi in præmiſſis neceſſaria, & quomodolibet opportuna.* quæ clauſula generalis eſt; relata ad omnia in Breui præmiſſa: cùm ergo præmiſſum fuerit de cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus decidendis; conformis debet eſſe diſpoſitio propoſitioni, quæ cùm laicos etiam comprehendat; debet & illa. nec illud probat ſola locutio Breuis indiſtincta; ſed imprimis hæc verba; *cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus.* quibus opus non erat, ſi ſoli ſacerdotes comprehenderentur. quippè illi non ob cauſam; ſed ob perſonam ad forum Eccleſiaſticum pertinent. adeoque ſufficiebat facultatem dare exercendi iuriſdictionem in eos, inter eos & contra eos; & ſic illa verba eſſent ſuperflua: quod in diſpoſitionibus huiuſmodi dicitur eſſe non debere, ſed vnaquæque aliquid operari.

Hæc, quam diximus, clauſula generalis quidem eſt; ſed & reſtringitur ad præmiſſa. adeoque cùm expreſsè & ſpecialiter de matrimonio nihil ſit præmiſſum, aut ad illud non extenditur, aut indefinita illa verba *pro ſacramentis miniſtrandis* ad matrimonium etiam extenduntur, aut Delegato tributa eſt etiam in laicos omnimoda, & quaſi Epiſcopalis iuriſdictio, quæ ad illud ſe extendit. *quibus de rebus egimus locis ſuprà citatis.*

RESPONSVM II.

An in cauſa appellationis ſuper amotione confeſſorum, interdicto, & ſimilibus delegatus Epiſcopus poſſit ſubdelegare canonicum Cathedralem, Iudicem ſynodalem?

1. IN primis generatim Iudex Apoſtolicus poteſt ſubdelegare: *c. ſuper quæſt. de off. deleg.* etiam ille, qui datus eſt cum pluribus aliis, & in ſolidum ſingulis: *c. cum plures de off. deleg. in 6.* ſed receptum eſt, vt ſubdelegandus habeat eaſdem qualitates, quæ in delegato requiruntur: *c. ſtatutum. §. in nullo. de reſcript. in 6.* ſi tota ei cauſa, non vnus tantùm articulus aliquis ſubdelegetur. *Riccius deciſ. 622. in prax. deleg. VVeyms. ad 24. conſt.* à *Concil. Trid. innouat. c. 1. n. 20. 21. 22.* igitur hodiè præter qualitatem à *d. c. ſtatutum* requiſitam exigitur vt 2.

Subdelegatus quando debeat habere qualitates in delegato requiſitas?

delegatus ſit tanquam aptus à ſynodo; aut, ſi ea non celebretur ab Epiſcopo, de conſilio Capituli, deſignatus. *c. 10. ſ. 25. Conc. Trid.*

Hodiè vt ſit ſynodalis?

An Iudex ſynodalis huiuſmodi in cauſis criminalibus ſubdelegari poſſit, quæſiuimus 3.
in Iur. Pont. nou. anal. de off. deleg. edit. an. 1641. ex Trid. ſ. 13. c. 2. & temperatum illud eſſe per c. 10. *ſ. 25. Trid.* ſatis probabile eſſe diximus. quemadmodum in ſimili quæ ſ. 5. c. 1. ſtatuerat Concilium, ſ. 24. c. 4. extendit, illa aptiùs præſentium temporum vſui accommodando. ad eundemque modum quod Concilium *d. c. 2. ſ. 13.* ſtatuerat, propter grauitatem cauſarum criminalium; ſ. 25. c. 10. generaliùs prouidit; quoad omnes cauſas ad forum Eccleſiaſticum pertinentes: vt eæ deinceps committi non poſſint, niſi, præter Ordinarios, perſonis ad id aptis, & in ſynodo deſignatis. indefinita enim hæc verba, *cauſæ Eccleſiaſticæ ac ſpirituales & ad forum Eccleſiaſticum* pertinentes, æquipollent vniuerſalibus, & ſic ſunt accipienda. *l. ſi pluribus in princ. de leg. 2. c. vnam ſanctam. de maioritat. & obedien. in extrauag. commun. in §. Igitur.* V. paſce oues meas, inquit, generaliter, cùm ſit tantùm verbis indefinita. *c. quia. 22. X. de priuil. in verb. indefinitè decimas remittendo, cùm nihil exceperit, & potuerit excepiſſe* &c. ita vt omnes illæ cauſæ eam Iudicum qua- 4.
litatem requirant non tantùm; ſed & omnes taliter aptis & deſignatis committi iam poſſe videantur. *cauſæ*, inquit Concilium, *Eccleſiaſticæ in partibus delegandæ iis committantur*, vt ad effectum delegationis & commiſſionis, indefinita locutio vniuerſaliter ſit accipienda. quemadmodum *Tuſcus pract. conc. verb. indefinita nominis collectiui* ſemper æquipollet vniuerſali *conc. 87.* adeoque ex d. c. 10. etiam criminales cauſæ committi nunc poſſe videantur Iudicibus ſynodalibus: nec reſeruandæ ſint metropolitano, viciniori Epiſcopo, vel eorum Officialibus. id quod iuuant etiam verba d. c. 10. *præter Ordinarios locorum iis etiam poſthac committantur:* vbi illud *præter* atque *etiam* Ordinarios & ſynodales Iudices videtur facere eiuſdem conſiderationis. vt *in l. nullum. D. de diuort.* vt ſicut indefinitè & vniuerſaliter cauſæ ad forum Eccleſiaſticum ſpectantes committi poſſint Ordinariis locorum; ita etiam poſthac Iudicibus ita deſignatis: neque eorundem verborum alia ſit acceptio reſpectu Ordinariorum, alia reſpectu ſynodalium Iudicum. Iuuat etiam non minùs ratio, quod cauſæ, quas præfatur Conc. *Trid. c. 1. ſ. 13.* pro iis 5.
omnibus, quæ tota illa ſeſſione ſtatuuntur, explentur per obſeruationem d. c. 10. quod nunc habeantur Iudices vndequaque idonei, per deſignationem ſynodalem: quod ait d. c. 10. antè non obtinuiſſe. & propterea verìſimiliter proceſſit inde diſpoſitio d. c. 2. ſ. 13. cuius ratione per d. c. 10. ceſſante, meritò ceſſare & temperari dicatur illius diſpoſitio. *Euerard. in loc. leg. à ratione legis ceſſante.*

Pro Synodalibus militat ratio Concilij.

An hæc qualitas ſufficiat in criminalibus.

Quin imò ſi rationem decreti ſpectemus, cau-

cauſarum vtique grauitatem, & neceſſariam perſonarum habilitatem; luculentius remedium allatum eſt per d.c.10.ſ.25.quippe Officiales in d.c.2.ſ.13. requiſiti, tantùm habent pro ſe iudicium ſui Epiſcopi; at Iudices ſynodales præter illud, totius etiam ſynodi prouincialis, ſeu diœceſanæ, aut ſaltem Capituli, vt veriſimile non ſit luculentiorem hanc prouiſionem tantùm à Concilio inuentam eſſe pro cauſis ciuilibus; non etiam criminalibus; contra c. vbi *periculum.de elect.in 6.*

6. *Vſus.*

Sed & indies videmus aduerſus etiam d.*c.*2. *ſ.*13. cùm neque metropolitanus pronuntiauit, neque pro ſuſpecto recuſatus eſt, delegationes fieri aliis Epiſcopis, eorúmve Officialibus: quin & Iudicibus ſynodalibus. vt cùm de mente d.c.2. diſputatur, ille frequens vſus non ſit contemnendus *l.ſi de interpret. D. de legib.* aliud foret, ſi vna fortè vice id dumtaxat accidiſſet, aut paucis: tunc enim importunis artibus id adſcribitur. *c. fin. de reſcript. in 6.c. vnic.de relig.dom.in 6.*

7. *Qualiter lex generalis poſterior priori ſpeciali poſſit derogare?*

Præſertim cùm etiam ſpeciales aliquando leges per generales ſubſecutas cenſeantur mutari. *Tuſcus V. ſtatuto.concl.*494.*n.*63.64. maximè quando ratio legis generalis ſecutæ cauſis ſpecialibus ſufficienter prouidet. *l. ſi hominem.D.mandat.Tuſcus V.generi per ſpeciem. conc.* 36.*n.*110.111.*poſt Sign.* quod hîc eo magis dicendum eſt, quod Conc. Trid. *d.c.*10. innouat c.ſtatutum *de reſcript. in* 6. quod generaliter editum eſt pro cauſis non tantùm ciuilibus, ſed & criminalibus. pariformiter ergo exaudienda eſt lex innouans, & innouata. Similiter à Conc. *Trid.c.* 1.*ſ.*13.*c.*1.*ſ.*22.*c.*10.*ſ.*24. in cauſis viſitationis & correctionis morum decretum eſt, vt nulla appellatio, aut inhibitio admittatur; & tamen ex c.20.ſ.24. etſi quaſi legem tantùm continet generalem, d.autem c. 2.ſ.22. c.10. ſ.24. ſpecialem; declarauit Sanctio *pragmatica Clementis VIII.* 1600.*ar.*9.non tantùm eas admitti ad effectum deuolutiuum; ſed etiam ſuſpenſiuum; ſi de grauamine per definitiuam irreparabili agatur, vel cùm viſitator citatâ parte, & adhibitâ cauſæ cognitione judicialiter procedit. Sic & Concil. Trid. *ſ.* 25. *de regul. c.*15. derogat c. ad *apoſtolic. X. de regul.* ne hodiè liceat renunciare anno probationis. idque generaliùs admittitur cùm de mente poſterioris legis apparet. *Sanchez. in decal.*5.*c.*4.*n.*19.

Inſuper cùm Epiſcopus aliquem delegat non habentem qualitatem quam ei poteſt dare, cenſetur dediſſe. *l.*57. *D. de re iud.* vt non obſtet c.ſi eo. *de reſcript. in* 6. quod non habitudine tantùm, ſed actu qualitatem requiſitam oporteat habere tempore prouiſionis. nec vetat eiuſdem Epiſcopi plures eſſe Officiales.

8. *Vt ſubdelegatio facta ab habente poteſtatem qualitatem dandi pro conceſſione ſit.*

Denique A. Canonicus Cathed. & Iudex Synodalis ſubdelegatus ſemper hic tamquam ſigillifer munus ſubit Officialis abſentis, aut impediti: quid ni poſſit & recuſati? comparatur enim impedimentum & recuſatio, atque hæc pro illo habetur. *c.*23.*X.de off.deleg.* Quin etſi qualificatus non foret; tamen dum partes ſemel in eum expreſsè conſenſerunt, reprobare non poſſunt. *d.l.*57.*D.de re iudic. c.inducia.* §. *offeratur.*3.*q.*3.*c.inſinuant.X.de off.deleg.c.ſtatutum.*§.*in nullo.de reſcript.in* 6. *vbi gloſſ. in verb. commutat.* vbi illa clauſula, *niſi partium accedat* 9.

Petitio partis non qualificatum poſtulantis incompetentiam quoad illum tollit.

conſenſus, ad vtramque periodi partem referenda eſt. quin & conſentire in Iudicem cenſetur, qui non excipit de incompetentia *l. non videtur. l.ſed etſi ſuſcepit. D. de Iud.* at in hunc non tantùm conſenſit hæc pars; ſed nominatim dari eum Iudicem petiit. & poſſunt clerici de conſenſu ſui Epiſcopi in Iudicem incompetentem conſentire; dummodo ſit perſona Eccleſiaſtica: *c. ſignificaſti. X. de for.compet.* ſaltem in dignitate: *d.c.ſtatutum*: aut hodiè Iudex Synodalis. *d.c.*10. Nec obſtat quod ſubdelegare non poteſt is, cuius electa eſt induſtria: *c.fin.X. de off. deleg.* electaque eſſe vi- 10.

An hic cenſeatur electa perſonæ induſtria, vt locus negetur ſubdelegationi?

detur, cùm cauſæ graues commiſſæ ſunt. *c. is cui eod.in* 6. vt inquiſitiones, ſeu criminales. *d.c.fin.* quod inſequi videtur d.c.2. *ſ.*13. *Trid.* quoniam reuerà non videtur electa ſpecialis perſonæ induſtria, quando perſonæ incognitæ, præſenti, & futuræ committitur. *Sanchez. de mat.l.*3.*d.*7.*n.*20.*poſt plures quos citat.* Nunc quod ad rationem electionis attinet, iam ſynodales Iudices electæ ſunt induſtriæ; non à ſolo ſuo Ordinario; ſed plena ſynodo. vt confidentia quæ eſt de Officiali, ſe offerat & in Iudice ſynodali; & pleniori plurium iudicio. neque verò ea verba; *quatenus vos, vel vnus veſtrûm authoritate noſtra faciatis prout de iure fuerit faciendum*, perſonæ induſtriam ſignificant: reperitur enim eiuſmodi compellatio in omnibus reſcriptis. neque tamen ſubdelegationem impedit. *c.ſi contra.c.cum plures. de off.deleg.in* 6.*c.prouidentia.X.eod.*

Denique d.c.2. non continet pœnam nullitatis. vt quamuis per d. c.10. mutatum illud 11.

Nullitas in c.2. ſ.13. Trid. non apponitur.

non eſſet; tamen quod ſecùs factum eſſet, ſubſiſteret. quia multa fieri probibentur, quæ tamen facta tenent.

Neque litteræ nuper allatæ irritant ſubdelegationes factas iis, quibus ex ſtylo fieri non ſoleant; etſi improbent, & ne fiant, moneant.

De criminalibus etiam cauſis dumtaxat agit 12.

Et in ſtrictâ criminalibus, nō correctoriis tantùm eſt accipiendū.

d.c.2.*ſ.*13.*Trid.* illudque ſtrictè accipiendum eſt de iis, quæ verè ſunt tales; non correctoriæ tantùm, & viſitationum. in quibus ſolis regulares illi, de quibus quæritur, Ordinario ſubſunt; & ad pœnitentias dumtaxat imponẽdas, non autem exequendas. quin nec ſententia interdicti, à qua maximè appellatum eſt, ſuper vllo crimine lata eſt; ſed ſuper contumacia dumtaxat: quod noluerint Ordinarij ſtatuta recipere, aut eius iuriſdictionem, & ſuperioritatem agnoſcere. nec vllum iota in ſententia de alio crimine mentionem facit. ſed omnis controuerſiæ ſcaturigo, ac fundamentum eſt allegatio exemptionis. in qua materia nec canon aliquis eſt; nec ratio; nec ſtylus, qui obſit ſubdelegationi faciendæ canonico cathedrali, Iudici ſynodali deſignato.

De his quæ vi aut metus cauſa.

RESPONSVM I.

De ſubdiaconorum cælibatu, vi & metu in ordinis ſuſceptione reuerentiali patrui. proteſtatione & probatione. ſufficientia ex addictione ſolidæ atque opimæ hæreditatis, ſi nepos ſacris ſe vouerit, comminatione priuationis ſi deflexerit. pronunciatione ſuper nullitate, tranſitu in rem iudicatam. matrimonio. appellatione tanquam à die notitiæ. cauſæ deuolutione. viribus citationis ad domum. retractatione primæ ſententiæ in ſecunda inſtantia. huius examine in tertia.

ORdo ſubdiaconorum ſerò inter ſacros relatus eſt. *c. cum à multis X. de ætat. & qual. ord.* & annexus cælibatus: *c. ante triennium & tot. diſt.* 31. 32. anteriùs ſacerdotio, & diaconatui. *ibid.* priſca quidem pœna, vt, ſi vxores ducerent, officio abſtinerent; non tamen communione priuarentur. *Concil. Aurel.* 5. *c.* 4. etſi hodiè quilibet ſacer ordo matrimoniis dirimens impedimentum præſtet. tametſi cum ſubdiaconis etiam faciliùs diſpenſetur. ſed nunquam votis ſolemnibus obligato

1. De ſubdiaconatus obligatione ad cælibatum.

facultas fuit ad ſæcularia tranſire, aut validè matrimonium contrahere, & in contracto permanenti communionem dari. magno argumento diſtinctionis vinculi, quod ex voto, & quod ex lege Eccleſiaſtica pendet. tametſi Greg. I. *in d. c. anterior.* non ordinari iuſſerit ſubdiaconos, niſi continere promiſerint. ſed formula Pontificalis id modò non habet: ſed ordinaturus Pontifex ordinandos monet hactenus eos liberos eſſe, & licere ad ſæcularia vota tranſire; quod ſi hunc ſuſceperint, non licere à propoſito reſilire: & concludit; *ſi in ſancto propoſito perſeuerare placet, in nomine Domini huc accedite*, propoſitum vocat & illicitum ad ſæcularia regreſſum: nec aliud diſertè promittitur. de cleri cœlibatu ſatis in Concilio Tridentino *ſ. 24. de ſacr. mat. can. 9. & 10. & d. 31. 32. & DD. paßim & nuper Lantmeterus de veter. cler. vict. & diſcip. l. 2. c. 80.*

2. De vi in ordinatione facta, vt eam impediat?

Inuitum ordinari quem non debere, ordinantem grauiter puniendum traditur tota d. 74. vis præciſa, qua quis citra vllam voluntatem conſtringatur in adulto ordinis & characteris impreſſionem impedit. infanti imprimi poteſt; ſed non obligatio imponi ad obſeruantiam cœlibatus, niſi doli capax ratificauerit. *Sanchez de matrim. l. 7. d. 29.* vis huiuſmodi præciſa nec allegatur hîc quidem. Itaque de vi hîc ceſſat quæſtio. ſed & de metu tali, qui adimeret rationis vſum, & diſcretionem. *de quo Sanchez de mat. l. 4. c. 1. num. 13. Layman Theol. mor. l. 4. t. 4. c. 1. num.* 3. qualis nec hîc ponitur.

3. De metu an impediat?

Metus ergo hîc allegatur talis, qui in conſtantem virum cadere poſſit: qua in re conſiderandus eſt orator, ex familia pluribus ſæculis armata nobilitate ſplendida, prognatus; cui præ vulgo generoſus animus qui non facilè conſternari poſſit, ineſſe præſumitur: *ſi nec imbellem feroces progenerent aquilæ columbam.* ideòque & maior metus cauſa, & maior probatio requiri hîc videtur. cui accedit quòd Ordinis ſuſceptio ab Epiſcopo, qui iudex ordinarius dicitur, inducit libertatis præſumptionem, cùm propulſare vim ille poſſit: *huiuſmodi præſumptioni debet apertißimas probationes violentiæ opponere*, inquit Lex *non eſt veriſimile. D. Quod metus.* Interim tali metu ordinatùs characterem procul dubio ſuſcipit. *ſi metu*, inquit l. *ſi mulier. D. quod met. cauſ. coactus adij hæreditatem, puto me hæredem effici: quia quamuis, ſi liberum eſſet, noluiſſem; tamen coactus volui.* ergo voluit, etſi coactus metu ordinem

4. Aut eius effectum?

ſuſcipere, & ſubdiaconus effectus eſt. de obligatione autem annexi cœlibatus videbimus poſteà.

5. De probatione.

Quoad probationem; non apparet niſi vnicus teſtis; iſque pauper; olim famulus domeſticus; reus etiam domeſtici cum ancilla concubinatus, ſed quam poſteà vxorem duxerit; cuius etiam dictorum fides aliquantulum eneruatur ex dictis teſtium ab aduerſariis productorum. ex huius tamen teſtimonio Iudex primæ inſtantiæ ſuppletorium Oratori iuramentum detulit, ſuper aſſerto metu. ſed in rebus occultis, teſtes ſufficere creduntur aliàs non omnimodò idonei: iiſque præſertim quæ in alterius præiudicium non tendunt, niſi per indirectam quandam conſequentiam: vbi plena probatione opus non eſſe receptum eſt. Solo quidem iuramento non probatur, quamuis in animo conſiſtat: *l. 1. in V. mentis trepidatio, D. Quod metu.* ſed requiritur facti atrocitas. *L. metum. C. eod. Maſcard. de prob. con.* 1055. *nu.* 8. quamuis caſus ſingularis ſit *in c. ſtatutum. §. cum verò eiuſdem. de reſcript. in* 6.

6. Proteſtatione.

Proteſtatio quidem præuia actui non exiguæ conſiderationis eſt; ſed eam probare non ſufficit, nec per eam metus probatur. *Mainer. ad reg. Iur. l. in omnibus Panorm. & DD. in c. 1. X. de his quæ vi vel met.* nec releuat proteſtatio, *niſi veſtita ſit iuſto timore*, inquit Panorm. *in profeßione tamen tacita ſufficit*, inquit, *qualiſcumque metus ad tollendam illius præſumptionem:* & ordo ſubdiaconatus quidem tacito quodammodo voto comparatur. ſed tamen ordinis ſuſceptio ſolemnis eſt: tacitum an votum ſit, alia diſſertatio eſt: Eccleſiæ lex, & conditio propoſita eſt manifeſtè, ſub illius tacita acceptatione ſuſceptus ordo voto aliquatenus æquiualet: ſaltem & ſub metu ſuſceptus validus

dus eſt, vt diximus : ſed obligatio cœlibatus an efficax ſit in metum paſſo eſt videndum:& non eſſe, ſi metus fuerit iuſtus, ſeu cadens in virum conſtantem, inſinuant litteræ Pontificiæ, dum eo allegato iubent declarari quod iuris erit; an orator teneatur ordini, an liberè ad matrimonium tranſire poſſit.

7. Diligenter metus qualis fuerit inquirendus.

Igitur *de illato metu*, inquit, *c.conſultationi X.de ſponſ.eſt cum diligentia inquirendum,& ſi talis metus inueniatur illatus, qui potuit cadere in virum conſtantem, erit non immeritò audiendus. neque* enim *ſufficit*, inquit *l.3.D.quib.ex cauſ.maior. quolibet errore adductum timuiſſe, ſed huius rei diſquiſitio Iudicis eſt.* adeoque arbitrium Iudicis eſt an iuſtus metus fuerit. præſertim vbi Iure expreſſum non eſt. *Bald.in c.2.de met. ad fin.* & ſanè grauis admodum mali metus eſſe debet, vt pro iuſto habeatur. vt in *c.cum dilect. eod.violentia,* inquit,*quæ proponebatur illata,cùm neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret, non debuit cadere in conſtantes.* conſonat *l.metum. C. de his quæ vi aut metu. l.interpoſitas.C.de tranſact.* vbi videtur alium metum excludere, qui his non æquiparetur. nam dubium non eſt de metu mortis, armorum, ſeruitutis, captiuitatis, exilij, carceris, ſtupri: & addunt amiſſionis ſtatus, honoris, excommunicationis.*vt ſingulatim deducit Sanchez de mat. l.4.d.5.*

8. Metus amiſſionis bonorum an hic ſufficiat? & eiectionis? & exheredationis?

Quoad metum amiſſionis bonorum, atque infamiæ, qui vterque hîc conſiderari poteſt ob hæreditatem patrui amittendam, & eiectionem è domo, in qua multis annis ei cohabitauerit, *Sanchez. ibid.n.13.& ſeqq. & nn.20. & ſeqq.* & infamiæ quidem iuris eſt iuſtus metus: *l.7.& 8.§.fin.D.Quod met.* etiam facti: *l. Iuſta D.de manumiſ. vind.* quia *melius eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. Prouerb.c.22.* harum porrò amittendarum iuſtus etiam metus eſt: *c.2.X.de vi in v.qui eam à domo, & vniuerſa poſſeſſione expellerent.* vbi caſus erat de vniuerſa poſſeſſione expulſi. alioquin ſufficit & maioris partis. *c.1. de reſt.ſpol.in 6.l.propter D. de excuſ.tut.* aut ſaltem magnæ, & notabilis reſpectu metum paſſi. *Sanchez num.25.* nec tantùm rei ipſius propriæ, ſed etiam talis ad quam ius aliquod habebat, vt ſucceſſionis ab inteſtato, etſi non æquè ſufficeret ſpes data alienæ.*n. 27. & ſeqq.* quia hæc inuitat tantùm, illius quaſi naturâ debitæ iactura timorem incutit. quare prudenter conſiderata tam amittendæ hæreditatis opulentæ patrui, quàm è domo eiectionis non exigua infamia Iudicem non parum mouere potuit, vt cauſam metus non omninò iniuſtam exiſtimauerit: nec meticuloſam apprehenſionem: cùm rei ſucceſſus docuerit non vanum fuiſſe timorem. quippè Orator poſtquam ad libertatem proclamauit à patruo exhæredatus eſt, inſtitutis aliis ex aſſe illius fratribus.

9. Reuerentia patrui.

Auxitque hæc reuerentia patrui, cui tanto tempore cohabitauerat, & à quo antè minoris ætatis illius directio, totaque ratio magis quàm à parente pependerat. vt quamuis de metu reuerentiali multa dici poſſint, *vt apud Sanchez. d.l.d.6. & quos citat Pontius de matr. lib.4. c.5.* & ille non inferatur ex potentia ac authoritate; *l. ad inuidiam C.de his quæ vi, & l.ſi per impreſſionem D.eod.* non tantùm conſideratur in magiſtratu, marito, patre, ſocero, auo, tutore; ſed & patruo: *Sanchez n.24. 33.* aliiſque: tamen cùm & ſimul minæ exhæredationis, ſimileſque cauſæ graues cum reuerentia copulantur; metus energia admodum augetur: & vt illæ in ciuilibus reſtitutioni in integrum cauſam præbent; ita in matrimonio carnali & ſpirituali ipſo iure irritum actum faciunt. *de quare idem Sanchez d.8.12.13. Layman,& quos citat Theol.mor.l.3.t.4.c.6.n.3.*

Sed Sanchez *ibid.n.16. Alia*, inquit, *ſacramenta, vt baptiſmus, confirmatio, ordo, extrema vnctio* ſuſcepta metu valida ſunt: *& n.25. alia,* inquit, *ſacramenta ibi enumerata non poſſunt irritari ab Eccleſia: at matrimonium, cùm ſit contractus, poteſt: & ita irritant quando metu contrahitur.* & conſequenter *d.14.* docet Iure naturæ etiam valere, ſed ſolo Eccleſiaſtico irritari: & cùm Eccleſiaſticum tantùm irritarit in matrimonio, & vbi metus eſt viri conſtantis; dicendum fore matrimonium valere vbi tantùm eſt leuis. *idem d.17.* ideoque prudenter Iudex debet omnes rei circumſtantias circumſpicere, & ſtaterâ leuis momenti, & grauis metus expendendæ ſunt, & quis grauis ſit reſpectu metum paſſi: *Idem l.4.d.3.* Ordinem autem metu ſuſceptum valere quoad ſacramentum, ſed non quoad annexas v.g. ſubdiaconatui obligationes, horas recitandi, cœlibatum ſeruandi. 10.

Metus iuſtus tollit obligationes ordinis.

Sanchez de matr.l.7.d.29.nu. 5.& authores 30. quos citat Coninck tom.2. de ſacr.d.20.d.14. Bonacina de matr.q.3.p.8.n.12. Villalobos & 12. Authores quos adfert & ſequitur Barboſa in Collect. L.1.l.3.l.42.c.3.n.18. Diana p.3.t.4 r.193. Henric. de ſacr. ord. c.14.num.3. Azor.l.13.c.14 q.8.Sa V. ordo num.14. Angel. V. ordo 3. n.16.Roſel. V. ordo 3. n.6. Mercer.in quæſt.37.ſuppl.ar.3.num.8. Ioan. de Friburgo in ſum.S.Raymund.l.3.de ætat.ordinand.ad §.16.& Diana fatetur eſſe communem.

Ex quibus deducitur, quod etſi metus incuſſi hic cauſæ non ſint cenſendæ vanæ, aut omninò leues; tamen forma pronuntiandi, qua vſus eſt primus Iudex, non ſatis congruè concepta videatur. ſi quidem narrauerat Orator, quod ipſe per vim & metum, qui caderet in conſtantem, promotus fuerat ad ſubdiaconatus Ordinem; quod crederet ſe ordini nullo modo teneri; quod id iudicialiter declarari deſideraret: reſcripſerat Pontifex, vt delegatus vocatis vocandis, dummodo Orator ordinem tacitè vel expreſsè non ratificaſſet, & vltra tres vices in illo non miniſtraſſet, authoritate apoſtolica declararet, prout de Iure foret declarandum: atque ex iis quæ diximus liquet eſſentiam Ordinis metum paſſo eſſe collatam, characteremque impreſſum, ſubdiaconum effectum: non congrua ergo ſententiæ verba ſunt *ordinem nullum, irritumque eſſe, perinde atque ſi numquam eueniſſet.* metu ſatis probato eoque ſufficienter graui, declarari po-

11. *Pronunciari non poteſt ordo irritus ac nullus.* tuiſſet ordinem quidem validè eſſet ſuſceptum, cæterùm obligationem continentiæ inuito, ſeu per metum coacto non impoſuiſſe. *vt in l. in aliena. §. celſus. D. de acquir. hæred.* fallens, ſimulans, ac præſciens ſe cogendum in contrarium proteſtans, *vt ibi gloſſ.* qui metu
12. *Sed annexæ obligationes non eſſe impoſitæ debēt declarari.* verberum vel aliquo timore coactus fallens adiit hæreditatem, hæres non fit. Et quoniam litteræ nullam ſonant diſpenſandi facultatem, votúmve tacitum, ſeu legem Eccleſiaſticam cœlibatus relaxandi; ſed tantùm declarandi prout de iure; iuſtitiæque adeò ſunt non gratiæ, cautè verſandum eſt in hac formula.

Animaduertendum eſt tamen ex Sanchez quoſdam ſcribentes eo modo loquendi vti, vt dicant ordinem nullum: ſed ſanè impropriè. nullitas enim tantùm conſiderari poteſt circa obligationem continentiæ &c. & propterea ſatiùs reſtrictio ſententiæ addita fuiſſet, quoad nexum cœlibatus, aut vinculum con-
13. *Seu ordini oratorem nō teneri, quin matrimoniū contrahere poſſit.* tinentiæ, vel potiùs, iuxta verba litterarum, *ordini Oratorem non teneri*, quin matrimonium contrahere poſſit dimiſſa præbenda.

Sed quoniam huius ſcrupuli plena excuſſione opus hîc non habemus; videamus de tranſitu ſententiæ in rem iudicatam. Per lapſum
14. *De tranſitu ſententiæ in rem iudicatam.* decendij citra appellationem ritè lata ſententia fit res iudicata, iure ordinario: ab ea tamen regula excipitur cauſa matrimonialis: *c. lator c. conſanguinei c. tenor. X. de ſentent. & re iudicat. c. fraternitatis de frig. & malef.* ſed idem in cauſis votorum & Ordinum non eſt expreſſum: æquâ tamen interpretatione recipi poteſt, argumento eorum quæ habet Euerard. *in loc. legal. à matrimonio carnali ad ſpirituale & contrà.* tametſi in materia beneficiaria, quæ & ſpirituale matrimonium inter prouiſum & Eccleſiam continet, id non recipiat Couuar. *in 4. de mat. p. 2. c. 8. §. 12. n. 28.* rectè, quia peccati huiuſmodi perpetuandi cauſam nō inuoluit votum, & ordo ſed ſpecialiter in hac cauſa ideò recipiendum eſt, quòd tam litteræ apoſtolicæ, quàm ſententia connectant relaxationi Ordinis, facultatem matrimonij contrahen-
15. *In hac cauſa tanquam matrimoniali.* di. qui reſpectus implicat priuilegium cauſæ matrimonialis, vt in ea nunquam ſententia pro re iudicata habeatur, quin matrimonium de impedimento dirimenti in controuerſiam reuocari poſſit, etiam reſpectu tertij, qui illo denunciato ſe oppoſuit. *Sanchez de matr. l. 7. d. 100. nu. 12. & ſeqq.* quamdiu tamen nemo à ſententia appellauit ad ſuperiorem vel apud eundem iudicem queſtus eſt, ſententia pro veritate habetur; eaque vti, ſaltem poſt decendium, licuit. *Sanchez & quos allegat vbi ſup. n. 7. Gail cent. 1. obſ. 112. n. 12.* & proptereà *in c. 2. X. de his quæ vi vel met.* cui ob metum fuit impoſitum velum, & ceſſante metu nupſerat, non præcipitur mox à coniugio abſtinere, aut ad monaſterium redire; ſed demum, poſtquam probatum foret eam non timore mortis velum ſuſcepiſſe, aut ratificaſſe: & mandatur reuocari excommunicatio, quam diœceſanus metum paſſæ nimis feſtinanter ideò intulerat. *Vid. Panormitan. in d. c. 1.*

De matrimonio igitur cùm in vim rei iudicatæ coram proprio parocho cum diſpenſatione Ordinarij ſuper denunciationibus contracto rectè ſentiendum eſt, in iis qui bonæ fidei ſunt, & coniugij authore iudice facti poſſeſſores, donec contrarium liqueat. *c. fraternitatis X. de frig. & malef. V. in conſpectu Eccleſiæ nupſit; quàm diu articulus ille dubitabilis erat præſumi non debet, quod fornicaretur.* &c. ſecùs foret, ſi ſententia non ritè ſit lata, contrahens aduerſus iudicem contumax, & malæ fidei poſſeſſor coniugij. *d. c. tenor. 10. X. de ſentent.* cui interdicitur ne ad ſuperinductā accedat priuſquam fuerit cauſa deciſa. quibus ex cauſis etiam liberi ex tali matrimonio ante ſententiam concepti cenſentur legitimi. *c. cum inter. 2. X. qui fil. ſint legitimi.* 16. *Cum poſſeſſione bonæ fidei.*

Sententiæ quaſi minùs ritè latæ obiicitur, 17. *Sententia hic an via querelæ an appellationis oppugnanda?*
quod lata ſit non citato aduerſario ad audiendum ius dici, quodque ideò ſaltem competat facultas appellandi intra decendium à die notitiæ: & in omnem euentum cùm in cauſa matrimoniali fatalia non habeant locum, cùm ſententiæ non tranſeant in rem iudicatam, poſſint poſt dies decem, imò ſemper oppugnari, & error Eccleſiæ impoſitus doceri, ſi non per viam appellationis; ſaltem querelæ: & quamuis via querelæ adiri non poſſit Archiepiſcopus: *c. 1 X. de off. leg.* poſſit tamen legatus: *ibid.* cùm ſit in tota ſua prouincia etiam Ordinarius: *c. 2. de off. leg. in 6.* & quamuis is aditus ſit per viam appellationis ex reſcripto apoſtolico, declarabant tamen appellantes ſe omnia illa, quæ hactenus acta ſunt, vertere in viam querelæ, eoque modo propoſita omnia eſſe velle, quatenus opus ita ſit, ac non aliàs. Hic 18. *Citatio in ſummario iudicio etiā neceſſaria.*
cauſæ præſentis nodus eſt. Is vt expediatur, ſeparemus membra argumenti. Citatio ad audiendam ſententiam neceſſaria eſt etiam in iudicio ſummario: *Clem. ſæpè ſub fin. de verb. ſignif.* Citationem hîc factam probat relatio 19. *Vt probetur facta?*
iurati nuncij, cui iure ſtatur: *gloſ. in c. cum parati V. nuncius X. de appell.* nec ſatis eſt dicere, & offerre iurare, quod ad eum non peruenerit citatio; cùm *vt in c. bona. 23. X. de elect. ſinguli tales quamuis plures eſſent in teſtimonio ſuo ſingulares, & pro his quæ à Iudice ſunt acta, præſumitur quod omnia ritè fuerint celebrata, quamuis & quod citati non fuerint non poſſit de facili comprobari.* &c. *& verſic. nos igitur.* deciſionem Pontifex elicit ex hac præſumptione, etſi & aliam cauſam aſſumat. Igitur aſſumpta eſt con- 20. *An ad perſonam requiratur, an ſufficiat ad domum?*
tentio ſuper viribus citationis, quæ non ad perſonam ſit, ſed ad domicilium, domeſticos, ex conſuetudine &c. & producti ſunt vtrimque teſtes inuicem contrarij: vnde conficitur vniformem ibi non eſſe vſum, ſenſúmve conſuetudinis, ſi qua ſit: adeoque non ſufficere ad Iuri derogandum, inducendamque contrariam Iuri conſuetudinem, in qua omninò actuum vniformitas requiritur, & vnanimis populi conſenſus, qui cum difformitate non conſtat. *Mynſing. 6. cent. obſ. 42.* ergo redigenda res eſt ad rationem Iuris communis: *citati ibidem*, adeoque caſum legis *ab eo C. Quomod. & quando*

quando Iud. vbi formatur caſus ſententiæ poſt litem conteſtatam &c. latæ contra abſentem, citatum tamen, & dicitur ab eo iudicato recedi non *poſſe, ſi vbi primum cognouit, non ilicò de ſtatutis querelam detulit*; ſeu intra decendium. *Auth. hodiè C. de appell. & ibi gloſſa, verb. à ſententia. c. quoad conſult. X. de re iud. appellauit.* facit *& c. concertationi V. intra decem dies poſtquam ſciuerit. de appell. in 6.* quamquam propriè loquatur in extraiudicialibus: vtraque tamen comparat Clem. *ſicut. de appell.* dicendumque intimatum, qui per ſe litigauit (nam in litigante per procuratorem ſi hic non appellauit, difficile eſt vt ille audiatur. *l. 1. in fin. D. quando appell ſit.* ſcilicet ſi ſoluendo ſit, aliàs reſtitui poteſt. *l. propter. §. fin. C. de iud. Gail cent. 2. obſ. 45.*)

21. *Executio, & ſcientia an præſumatur?*

potuiſſe intra decem dies, poſtquam ſciuerit ſententiam latam, appellare: ſciuiſſe autem procul dubio ob relationem nuncij præſumitur, adeò vt vix iuramentum in contrarium oblatum conſiderabile ſit. *d. c. bona.* præſumitur enim is, cui tradita à nuncio relatio, hero domus tradidiſſe, & notitia eorum, quæ domi ſunt geſta ad herum perueniſſe. *Menoch. præſ. l. 6. præſ. 23. n. 43. 71. 73.* argumento eorum quæ habet Maſcard. *de probat. V. notitia num. 1. 4. 8. 15. 16. 19.* & ſi vicinus præſumitur ſcire, quæ fiunt in vicinia; multò magis herus ea, quæ in domo; & domeſtici mandata referre. ſuppoſitâ ergo ſcientiâ, decendio ante appellationem lapſo, deſerta cauſa eſt. *d. c. quoad conſult.* & quamuis poſteà etiam in principali cauſa appellans vel appellatus egiſſent quippiam, non deſiiſſet ſententia tranſire in rem iudicatam. *Clem. ſi appell. de appell.* eo ſaltem ſenſu, quo in cauſis matrimonialibus tranſire mox dicemus.

22. *Fatalia in cauſis matrimonialibus labuntur.*

Fatalia ergo in cauſis matrimonialibus labuntur, vt in aliis. neque enim aliud Iure deciſum eſt, aut ſtylus per leges & canones ſtabilitus, in his vlteriùs inciſus; quàm vt Eccleſiæ iudicium retractari poſſit, errore detecto; ſub quo peccatum foueretur: & ſolùm eo ſenſu in illis ſententiæ dicuntur non tranſire in rem iudicatam, quin ſemper poſſit inquiri veritas, doceri error, & peccatum, quod foueretur; irritum ſuſtinendo, vel ratum ſoluendo, impediri. ideoque cùm intra decendium appellatum non eſt, appellari exinde non poteſt, cùm fatalia introducendæ, vel proſequendæ appellationis præterierunt, aut appellatio quo-

23. *Et poſteà ſuper ſola via querelæ.*

quo modo deſerta eſt, reſtaurari hęc nõ poſſunt magis; quàm in aliis cauſis; ſed ſola ſupereſt via querelæ. eademque ratione extincta eſt prior inſtantia, & noua opus eſt quaſi ex integro. nec ea porrò quaſi illotis manibus formari de nouo permittitur; ſed ſi iudici apparens videatur erroris argumentum. adeò vt nec per viam nullitatis adiri poſſit Archiepiſcopus, ſed prioris tantùm inſtantiæ iudex, ſeu alius qui cum Ordinariis concurrat: vt Papa vel legatus. tranſeatque etiam in rem iudi-

24. *Nec hæc quidẽ quoad vtilitates priuatas.*

catam ſententia reſpectu vtilitatis priuatæ, atque expenſarum, hæreditatis, atque ciuilis intereſſe tertij, vt ſola ſuperſit ratio peccati imposterum vitandi. atque adeò cùm matrimonialis quæſtio priuatam nullitatis cauſam ſolùm continet. v. g. ignotam ante coniugis ſeruitutem, errorem perſonæ, alioquin non prohibitæ, fatalia negligendo facere poſſunt coniuges; vt ſententiæ, res fiant iudicatæ. *vt hæc omnia latè deducit Sanchez. & ab eo citati de matrimonio l. 7. diſp. 100. n. 4. & ſeqq. præſertim Couuar. 4. decret. 2. p. c. 8. §. 12. n. 25. & ſeqq. Surdus conſ. 223. n. 31.*

Itaque ſuppoſito quod maturè hîc appellatum non fuerit, & cauſa non deuoluta; agitari ex reſcripto appellatorio non potuit coram Nuntio, ſeu Legato.

Sed neque conuerti appellatio in querelam, 25. *Sed nec legatus per viam querelæ hodiè aditur.*

acta appellatoria impendi in vicem libelli queruli, aut implorationis officij Legati. quamuis enim, vt diximus, iure veteri *d. c. 1. X. de off. leg.* adiri legatus potuerit per viam querelæ; hodiè tamen dicendum eſt abrogatum id eſſe per Concilium Tridentinum *ſ. 24. c. 20.* quo decernitur vt cauſæ omnes in prima inſtantia coram Ordinariis locorum dumtaxat cognoſcantur, néve ab illis vllatenus auocentur, inhibeturque Nuntiis, & Legatis ne Epiſcoporum iuriſdictionem vllatenus præripiant. porrò huiuſmodi querela ad audientiam prioris inſtantiæ pertinere videtur *ex c. ex literis X. de in integ. reſt. in verb. ad audientiam reſtituimus, & in verb. de cauſa prioris appellationis ordine iudiciario cognoſcentes*: vt quadantenus regeſtio & repetita ruminatio tantùm videatur, iterata in matrimoniis cognitio. *c. conſanguinei. X. de ſent. & re iudicat.* vbi Pontifex eidem Epiſcopo reſcribit, qui ſententiam antè tulerat. & idem videtur *in c. lator ibid.* etiam in delegato. *c. cauſam mat. in fin. X. de off. deleg.* ad eum modum, quo iudex Ordinarius nulliter pronuntians, ipſe iterum cognoſcit, & decidit. *l. ſi prator. O. Quomodo & quandò iud. l. ſi accuſator. & ibi gloſ. V. eund. C. de accuſ.* quia ergo olim iure legationis, *d. c. 1. X. de off. leg.* & ordinariæ iuriſdictionis ei competentis, *c. 2. eod. in 6.* etiam in prima inſtantia adiri poterant; conſequens erat vt & poſſent per viam querelæ in cauſis matrimonialibus ſemel deciſis, ad audientiam reuocandis: cùm verò quidquid rationem habet primæ inſtantiæ per Tridentinum nunc *d. c. 20. ſ. 24.* reſeruatum ſit Ordinariis, vt cauſas omnes ipſi cognoſcant, non alij; ſine diſtinctione modi, & viæ cognoſcendi: idemque. *Trid. d. c. 20. §. legati* Nuntiis & legatis alios quoſcumque annumeret; conſequens erit vt hodiè immiſcere ſe non poſſint per viam querelæ, ſeu quamcumque aliam iis iudiciis, quæ primam inſtantiam redolent. vbi tamen Ordinarij iterum pronuntiauerint; appellationi rurſus locum fieri, & per viam appellationis alios adiri poſſe non immeritò dicendum eſt.

Igitur in 2. inſtantia appellatus ibidem, in 3. appellans ſemper ſuſtinuit cauſam non eſſe deuolutam: ſuper ea re priùs pronuntiandum fuit: *c. Romana. de appell. in 6.* vt ſuper præiudiciali quæſtione. *tot. tit. X. de ord. cognit.* alioquin datur materia appellationis. *l. 1. C. de*

 appel-

appellat. aut ſaltem iubendum vt ad omnes fines appellatus reſponderet, ergo cauſâ non aliter concluſâ cùm ſuper principali in 2. inſtantia appellati nihil aliud dixiſſent, cùm non allegata allegare, non probata probare vtrique parti æquè à iure facultas fiat, *l. eos §. 1. C. de appellat. l. fin. §. hinc V. refutatorios libellos. C. de temp. appellat. Clem. fin. de teſt.* & reo ſeu appellato ſemper vltimò dicendi calculus præbendus ſit; cui etiam hic dicere competebat vel ad illa, quæ in ipſa appellatione, ſeu litterarum narratiuis verbis continerentur; nec tamen id factum foret: cùm etiam iubeat l. iudices *auth. iubemus C. de iudic.* vt iudex partes interroget, an adhuc aliquid velint actis ſuis addere, non, dicere volentibus, locum non dare, aut in cauſa ſuper eo puncto non inſtructa ius dicere: & tamen Nuntius tam in cauſa principali retractauerit ſententiam, quàm in cauſa deuolutionis, ſeu deſertionis ad ſe cauſam deuolutam &c. declarauerit:

In hac 3. inſtantia dicendum eſt in principali appellationis cauſa, lite non conteſtata, nec ex prioribus actis vtrimque concluſa perperam pronuntiaſſe definitiuè: priorem ſententiam reuocando; & quoad deſertionem ſeu deuolutionem, quamuis ex iis, quæ ſuprà diximus, de iuris præſumptione determinari cauſa potuiſſet: tamen quoniam in hac materia ordinis & matrimonij etiam exuberat officium iudicis; vt ſicut in parochis ſtatutum eſt *in c. 3. X. de clandeſt. deſp.* vt in contrahendis matrimoniis ipſi etiam inueſtigent an nulla ſubſint impedimenta; ſic & in contractis, dum in controuerſiam præſertim vocantur, iudici ex officio conuenit ſi quid rimetur, pleniùs excutere. *c. porrò X. de diuort.* etiam parte inuita ſententiam detecto errore retractando. *Sanchez. de mat. lib. 7. d. 100. nu. 2.* ideò rectè teſtimonia etiam iudex excuſſit, quæ ſuper ſcientia plus quàm per dies decem ante appellationem in tertia inſtantia ſunt audita: quamuis iis à producentibus renunciatum erat: & cùm ex iis conſtet intimatum ſcientiam habuiſſe ſententię plus quàm decem diebus ante appellationem; id ex actis coram ſe deprehendens cauſam deſertam, & ſententiam rem iam iudicatam eſſe factam inueniens, rei iudicatæ authoritatem ſequi poteſt. *iuxta d. c. ſi appellat.* ea publicare, & parti ſiquid contra producere voluerit præſcribere; & declarare ad Nuntium 2. inſtantiæ iudicem cauſam non fuiſſe deuolutam; conſequenter ſi ex priuilegio cauſæ matrimonialis poſt rem iudicatam intimatus audiri nihilominus velit, id proponat, ſub modo eiuſdem priuilegij, ſcilicet coram primo iudice, ſub forma primæ aut nouæ coram eodem inſtantiæ, & querelæ, non appellationis; vt ſuprà latiùs explicatum eſt. qui porrò diſpiciat argumentum querelæ an apparens ſit, nec ne; & ad audientiam ſit ille reſtituendus, & vlteriùs decernat, quod cauſæ ratio dictabit.

LIBER SECVNDVS.

De Iudiciis,

RESPONSVM I.

De indicta comparitione ipſorum litigantium.

QVæritur vtrùm in cauſa matrimoniali iubere iudex poſſit partem ipſam, etiam mulierem, coram ſe comparere, & reſpondere etiam ſub iuramento calumniæ, an omninò per procuratorem ſatisfacere illa poſſit? Non parum diſſentire videntur c. paſtoralis *X. de iudic.* & c. 1. *de iudic. in 6. ſtatuimus*, inquit illud, *vt principales perſonæ non per aduocatos, ſed per ſeipſas*
1. Principales cogi poſſunt vt factum per ſe proponant. *factum proponant, niſi fortè ſint adeò indiſcretæ, vt earum defectus de iudicis licentia per alios ſuppleatur*: hoc autem, *iure* inquit, *eſſe ambigui non videtur iudicem delegatum iubere non poſſe alteram partium coram ſe perſonaliter in iudicio comparere, niſi cauſa fuerit criminalis, vel niſi pro* 2. In criminalibus.
veritate dicenda vel aliàs pro iuramento calumniæ faciendo, vel alia iuris neceſſitas partes coram ſe exegerit comparere. ecce prior decretalis regulâ facit, vt partes principales de facto ſuo dicant; & excipit indiſcretas dumtaxat: altera regulam negatiuam facit; vt iubere iudex non poſſit partes principales comparere; & excipit caſus tantùm quos mox illius verbis recitauimus. nam quod d. c. t. delegati iudicis meminerit, rectè Gloſſa *ad V. delegat.* etiam de Ordinario dicendum aſſerit: & ratio ſuffragatur: & d. c. paſtoralis indiſtinctè loquitur.

Et quidem d. c. paſtor. aduocatos excludit à facto proponendo, in iure autem allegando non excludi, rectè Panormitanus alijque cenſent. ſed quod ille procuratores admittat ad factum proponendum, quod & ipſi ſint principales, vtpotè litis & inſtantiæ domini, *c. 2. de procur. in 6.* non æquè rectè. non tantùm quoniam procurator per litis demum conteſtatio-

ſtationem dominus litis efficitur ; propoſitio autem facti omninò antecedit litis conteſtationem : & exceptio , *niſi perſona fuerint indiſcreta* , in procuratoribus locum non habebit, cùm tales procuratores eſſe non poſſint. quin & in hac ipſa materia iuramenti calumniæ in d.c. 1. excepta lex generaliter §. *his de præſentib. C. de Iureiur.* procuratorem & principalem perſonam inuicem opponit ; vt quamuis per procuratorem lis ventiletur, neceſſe etiam ſit vel ipſam principalem perſonam ad iudicem venire. ideoque rectiùs Immola quod de aduocato eſt dictum , in procuratore recipit. ex identitate rationis.

3. Et pecuniariis.

Porrò lex vlt. C. *de procurator*. permittit in pecuniariis cauſis ei, qui in ius vocatur , per procuratorem reſpondere : & plura iuris loca quæ citat Gloſſa *in d.c. 1. v. iudicem.* additque rectè iuris beneficium nemini eſſe auferendum.

4. Præſertim ſi magis legales ſint quã procuratores.

Excipit autem d.lex vltima ſi partes fortè iuſtiores ſint quàm procuratores , eos iudicis vocabit authoritas. vnde conſtat etiam alias cauſas admitti , quàm in d.c. 1. ſint exceptæ : ſecùs quàm aliqui putauerint. *apud Ioan. Andrea in d.c. 1.* vt & illa verba d.c. s. *vel alia iuris neceßitas partes exegerit perſonaliter præſentari.*

5. Aut alia iuſta ex cauſa:

vt ſub neceſſitate cauſæ opportunitas, & quæcumque iuſta cauſa accipienda ſit. quemadmodum Clementina *ſæpè de verb. ſignificat. interrogabit etiam partes*, inquit, *ſiue ad earum inſtantiam , ſiue ex officio , vbicumque hoc æquitas ſuadebit.* ſufficiet ergo quæcumque æquitas ad partes ipſas vocandas.

Si ſententia Panormitani de non excluſo per d.c. paſtoral. procuratore recipiatur, facilis eſt ſolutio diſſonantiæ d. c. paſtor. & d. c. 1. quod ſi quid procurator aget , dicetur agere principalis, ſiue factum proponendo , ſiue reſpondendo : & rectè Panormit. docuerit omnes ferè improprias eſſe exceptiones , quas gloſſa *& DD. ad d. c. paſtoral.* proponunt. quæ tamen communi intellectu ſeruato non ſunt impertinentes.

6. Pro veritate dicenda, reſpondendum poſitionibus.

Ex d.c. 1. *de Iud. in 6.* conſtat ad Iudicem vocari partem poſſe, pro veritate dicenda ſeu ad poſitionibus reſpondendum *c. præſentium de teſtib. in 6. ſufficienter faciat à partibus ad inuicem reſponderi.* vel calumniæ iuramento. & conſonat d. §. his *d. auth. principales. C. de iur. cal.* ita tamen , vt niſi iuſta cauſa ſuadeat contrarium, per ſpecialem etiam procuratorem poſſit admittere Iudex calumniæ iuramentum præſtari. *c. fin. de procur. in 6.* etſi ad egregias perſonas domum mitti iuramentum debeat. *l. ad perſonas. D. de iureiur.* quæ quales ſint, & vt eis mulier æquiparetur , vide Menoch. *de arbit. caſ. 70.* & verò de honeſtis , ne in publicum protrahantur, capitaliter ſanxit *l. 1. C. de offic. diuer. iud. & d. l. generaliter. §. ſin autem* coniungit perſonas, quas dignitas, vel ſexus non concedit ad Iudicem peruenire. & c. periculoſo *de ſtat. regul. in 6.* iuris contrarium dicit, vt mulieres per ſe litigare cogantur , & omninò in regularibus vetat.

7. Iurandum de calumnia :

8. Egregiis perſonis & nobilibus mulieribus domum mittitur iuramentum.

Porrò & *d. §. ſin autem* cùm domum litigatoris iuramentum mittitur, illud ait procedere parte vel procuratore eius præſente : ſed d. Auth. *principales Mulier* , inquit , *honeſta vita abſente aduerſario iuret coram officialibus, a'ij coram officialibus cum aduerſa parte.* & conſonat d. §. *de præſentib. in verb. licentia danda etiam parti alteri , vel per ſe vel per procuratorem adeſſe his, quæ iuramento aguntur.*

Sed vſus harum prouinciarum habet vt honeſtate ſalua virgines , viduæ , matres-familias in publicum prodeant , ad templa , rerum venalium fora, officinas , & iudicia : adeoque ſi examinandæ ſunt in cauſa ſua vel aliena , ſi iuramentum calumniæ ab eis præſtandum eſt, ad Iudicem veniant : præſertim ſi is ſit maioris iuriſdictionis ; cauſa criminalis , aut aliàs ardua, in qua vel teſtium, vel partium examen vix ſubdelegari poſſit. ſolent ideoque iudices etiam ipſi ad ipſarum mulierum ædes venire, ſi præſertim illorum reſpectu ſint egregiæ : quamquam ſummorum iudicum intuitu egregiæ non dicerentur. vt hæc qualitas reſpectiua ſit inter iudicem & litigantem. quamuis aliàs Menoch. *vbi ſup. in fin.* perſonam quamuis nobilem pro egregria accipiat , æquiparetque mulierem. 9. Sed quid hic vſus habet ?

Rectè igitur ad mores patrios hic Officialis diœceſanus in cauſa matrimoniali mulierem communi gradu nobilem, non illuſtrem , ſuæ diœceſis , ac deinde metropoliticus , denique delegatus Apoſtolicus coram ſe comparere , & ſub iuramento calumniæ ad poſitiones partium , ac puncta officij præſente aduerſario reſpondere iuſſit. & conſonant ſtatuta Prouincialia Mechlin. *De modo procedendi. art. 14.* in cauſis officij , deflorationis, oppoſitionis bannorum &c. vbi duæ quæſtiones matrimoniales; vt frequentiores, omnium vice ponuntur. Quinimò *in c. accedentes. X. de procur.* mulierem nobilem quæ in aliquo loco ſub poteſtate erat, iubetur Iudex mandare aliò transferri vbi plena gaudeat libertate ad effectum dandi procuratorium in cauſa matrimoniali : quanto magis ad iudicem venire , vt ei de libertate conſtet , & an ex eius voluntate lis agatur , aliaſque reſpondeat prout rei opportunitas exigit ?

Quoniam verò ex metu reuerentiali tutoris, atque aliàs non liberè dicere , gereréve allegabatur , Iudex eandem loco libero & tuto ſequeſtrari iuſſit. cùm etiam ex altera parte, qui eius nuptias prætendebat, inſidiari ei allegaretur. nota , inquit Panormitanus *in c. cum locum. X. de ſponſal. quod vbi eſt indagandus animus puellæ, ſuper contractu matrimonij , debet Iudex ex officio prouidere , vt collocetur in domo in qua nullum metum nullamq; violentiam habeat timere. ex quo , inquit , vlterius infero , quod ſi timetur de violentia, & metu parentum , puta quia puella contraxit clàm , parentibus inſciis* (is caſus noſter eſt) *quod ad petitionem ſponſi Iudex debet puellam ſurripere de poteſtate parentum , & collocare eam in aliqua honeſta domo ; puta in monaſterio monialium. vt in c. penult. X. de probat. vel* 10. Vbi de libertate eſt quæſtio dubia, debet fieri ſequeſtratio. 11. Vbi ſecura ſit & libera

apud

apud honeſtos conſanguineos puella. tametſi c. cùm locum indiſtinctè loquatur; in domo in qua nihil ipſam timere oporteat. d. c. penult. monaſterium in quo securè valeat commorari. c. ex tranſmiſſa. X. de reſtitut. ſpoliat. alicui, inquit, proba & honeſta mulieri cuſtodienda ſtudioſiùs committatur, in loco, inquit, vbi vir vel parentes eius mulieri nullam poſſunt violentiam inferre. In caſu autem indagandi animi rationem aſſignat d. c. cùm locum, quòd cùm matrimonium conſenſu conſtet, plena debeat ſecuritate gaudere: & is, cuius ſuper illo eſt animus indagandus, ne per timorem, inquit, dicat ſibi placere, quod odit.

12. Quanto tempore? Tempus autem ſequeſtrationis dicit huiuſmodi d. c. cum locum donec cauſa terminata fuerit, & ſententia ſine contradictione cuiuſpiam valeat executioni mandari: & d. c. penult. donec, inquit, iudiciali ſententia quid agi debeat determinatur: d. c. ex tranſmiſſa vſque ad cauſæ deciſionem, vt quamuis Intimata in priori inſtantia, vel ex officio vel aliàs fuerit in monaſterio ſequeſtrata, & deinde dimiſſa; à iudice appellationis iterum ſequeſtrari poſſit reuiuiſcente cauſa metus: præſertim in virgine; ſi pendente lite procos ad colloquium admittit: aut ad diuertendos affectus parentes eos conciliant. ne quid accidat quo minùs poſtmodum in eadem cauſa ſiſti poſſit. iuxta l. 11. D. ſi quis cautioni. Ioan. Andr. poſt Hoſtienſ. in d. c. cum locum.

13. Vt in eadem cauſa ſiſti poſſit. & vt vitentur pericula armorum inter ſponſum & alios procos. vt nuper ad illa ventum inter ſponſum & tutorem virginis. Qui armorum timor in quocumque poſſeſſorio iuſtiſſima ſemper habita fuit ſequeſtrationum cauſa. l. Imperatores in fin. D. De appell.

14. An acceſſus ſponſo ad ſequeſtratā dandus? Sed an liber haberi locus ita debeat, vt & ſponſo pateat ad colloquium acceſſus, ſublato violentiæ periculo? & cùm poſſeſſio ſua nemini debeat interuerti, ceſſante cauſa, ſeu huiuſmodi periculo; dicendum eſt ex edicto prætorio omninò ſponſum de futuro, & magis de præſenti, ſi qua in poſſeſſione fuit, non temerè eſſe turbandum, ſed ad colloquium admittendum cum moderamine: ne affectus ſponſæ auertatur omninò; & vt coniux, qui fuit in plena poſſeſſione, ad plenam reſtituitur, d. c. ex tranſmiſſa; ita qui non peruenit ad copulam, ſed colloquia dumtaxat, & tractatum quaſi coniugalem, ad eundem reſtituitur, ceſſante vt ſuprà periculo. vt quæ de toto ſtatuta ſunt, de parte recipienda ſunt. l. quæ de tot. D. de rei vendicat. ex æquitate edicti prætorij vti poſſidetis, ita poſſideatis: plenè poſſidetis, plenè poſſideatis: ſi ſemi plenè, ad eandem proportionem. &, cùm eadem eſt ratio, quæ in nuptiis ſtatuta ſunt, recipiuntur in ſponſalibus. L. Oratio. D. de ſponſal.

RESPONSVM II.

Summariè decidendas eſſe cauſas monachorum, & clericorum.

1. Ex iure. ID præcipiunt in monachis nouella 79. in clericis Nouell. 8. cauſarum ſummariarum omnes articuli ſunt ſummarij. Marant. in ſpec. part. 4. d. 9. num. 40. poſt Barth. in extrau. ad reprim. verb. ſummariè. & porrò regularium cauſas ſummarias eſſe liquet d. nouel. 79. & c. olim 26. X. de accuſ. c. qualiter 24. in fin. eod. c. ea quæ. in verb. abſque iudiciorum ſtrepitu. X. de ſtat. monach. Card. & DD. in c. diſpendioſam de iudic. in Clemen.

2. Et regula S. Auguſtini. ſed & D. Auguſtinus in Regula, ſub qua & hic de quo agitur ordo eſt, & ſecundùm quem prælati regere debent, lites, inquit, aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis, ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam. & quamuis non omninò de iudiciis ibi agat; obligat tamen Regula & in his, quatenus ſeruari poteſt, & cauſæ influunt.

3. Vbi conteſtatio non requiritur, aliáque. In ſummariis autem Clementina ſæpè de verb. ſignif. vt Iudex litis, inquit, conteſtationem non poſtulet, amputet dilationum materiam, litem, quantum poterit, faciat breuiorem, exceptiones, appellationes dilatorias, & fruſtratorias repellendo, ſententiam quoque proferat, etiam, ſi ei videbitur, concluſione non facta. ſummarius autem proceſſus in ſummariis cauſis adeò eſt fauorabilis, vt quamuis communis in illis ordo ſeruatus non irritet acta; d. clem. ſæpè: tamen, qui in omnibus cauſis iurauit ſeruare ordinem iudiciorum, in illis non ſeruare debeat. quia ille eſt ſummariarum ordo, non ſeruare ordinem iudiciarium. ita decidit Innoc. III. in c. ad noſtram. 21. de iureiurand. in eoque maximè

4. Omnes exceptiones proponendæ. proptereà obtinere debet c. paſtoralis X. de except. vt omnes exceptiones ſimul proponantur. non

5. Non tamen litis ingreſſū impedientes. illæ tamen, quæ impediunt litis ingreſſum cum aliis combinandæ ſunt; ſed ſeorſum c. t. de lit. conteſt. in 6. nec tantùm antè litem conteſtatam: l. nemo C. de iuriſdict. ſed huiuſmodi

6. Et maximè recuſatio. fori præſcriptiones in principio litis eſſe opponendas legum decreuit authoritas. l. vlt. C. de except. atque ante omnes alias petitiones, aut exceptiones. vt ſi quis aliis vſus defenſionibus hanc omiſit, reuerti poſteà ad hanc non poſſit. l. ſed etſi ſuſcepit. D. de iudic. adeò quidem vt dubitatum fuerit an eo ſolo, quod quis libelli copiam petiiſſet, cenſeretur declinatoria excidiſſe, & in Iudicem conſenſiſſe. l. non videtur. D. de iudic.

7. In cenſuris tamen non poterit omitti iuris ordo. Nihilominus in cenſuris infligendis non obtinet Ordinis iudiciarij neglectus. c. 1. X. de exceſſ. prælat. in verb. nec aliquem excommunicare ſine ordine iudiciario præſumatis: quæ autem de excommunicatione canones ſtatuunt, v. g. c. 3. ſ. 25. Conc. Trid. intelliguntur etiam eſſe ſtatuta in interdicto. c. 1. de excommun. in 6. vbi

& im-

& immaturitas cenſuras inſligentium pœnis ſubiicitur. ac denique, quo ſecurior ſit progreſſus, prælatus antequam ad interdictum proſiliat, adhibere conſilium ſui Capituli debet. *c.2. X. de his quæ fiunt à maior. part. Cap.* quod hîc eſſe adhibitum non apparet. ſiquidem excommunicationis gladius ſobriè & magna circumſpectione exercendus eſt. *d.c 3.* aut ſi illud, in vſu non eſſe dicitur, ſaltem præuia ſit talis conſultatio, qualem conſuetudo in rebus omninò grauibus adhibet. nam veteres canones ad damnationem vel ſolius presbyteri, ſynodum exigebant. *c. ſexta ait. 15 q. 7.* in excommunicatione ferenda præſentiam duodecim ſacerdotum. *c. debent. 11. q. 3.* ſub pœna nullitatis. *c. Epiſcop. 15. q. 7.*

De foro competenti.

RESPONSVM I.

Fori priuilegium laicis conceſſum communicatur clericis.

1\. Clericus in fauorabilibus ciuis cenſetur.

CLericos in fauorabilibus, & priuilegiis haberi pro ciuibus & incolis ab omnibus receptum eſt *c. conſtitutus. X. de in integ. reſtit. c. dilecti. X de for. compet. Mattha de Iuriſdict. p. 4. c. 1. num. 27. & quos citat, & nominatim Marc. deciſ. delph. 456.* quamuis enim immunes ſint ab oneribus, & quoad actiones oneroſas ad corpus curiæ dicuntur non ſpectare, *l. placet. C. de Epiſc. & cler.* huiuſmodi tamen priuilegium in fauorem illorum inductum, non poteſt in illorum odium retorqueri, quominus gaudeant priuilegio incolis conceſſo. V. G. non poteſt Brabantus extra Brabantiam ciuili vel criminali ex cauſa in iudicium aut carcerem trahi; non poterit ergo etiam clericus in Brabantia degens. & huius rei plura & præclara ſunt exempla. pariſormiter cùm conceſſum ſit tum ciuibus tum incolis Antuerpienſibus, ne extra ciuitatem, ſeu marchionatum trahantur, idem priuilegium & clericis ibi degentibus competet. Originem autem videtur

2\. Et vbi ex ciuitate trahi non poteſt laicus neque poterit clericus.

priuilegium habuiſſe inde quod marchionatus S. Imperij tam ſit ſupremi iuris prouincia, quàm ipſa Brabantia: & quamuis ſit iuncta nunc Brabantiæ, id tamen ſit factum ſine præiudicio iuris ſui, aut priuilegiorum. *vt diximus in Conſult. canon. de conſtit. c. 1.* porrò iam pridem deſierunt in vſu eſſe remiſſiones reorum, iure Romano admiſſe cùm terminus idem eſſet Vrbis & orbis; & ſub eodem ſupremo capite omnes cenſerentur. neque priuilegio iſti in præiudicium commune incolarum priuatus vt iuri ſuo renuntiare poteſt. *l. ſi conuenerit. D. De Iuriſd. omn. Iud.* nec in gratiam alicu-

3\. Nec poteſt priuilegio renunciare.

ius iudicis diœceſanus clericum extrahi permittere. dum verſatur ciuitatis, & totius ordinis clericalis præiudicium, & conſequentia, & hoc maximè caſu dicendum eſt debere locum eſſe d. leg. ſi conuenerit.

Deciſum etiam eſt *in Concil. Trid. ſ. 14 c. 20.* 4.
vt nulli qualiumcumque facultatum vigore in prima inſtantia vllis cauſis Eccleſiaſticis ſe poſſint immiſcere, & citati à *Barboſ in Collect. DD. ad Concil. Trid. d. c. 20. n. 2.* aſſerunt non licere partibus ſua conuentione publico iſti iuri derogare; & in prima inſtantia alieno iudici ſe ſubiicere. quin & ipſi ordinarij cauſas in prima inſtantia cognoſcere debent, neque poſſunt alijs extra terminos ſuos committere, aut partes inuitas dimittere, multo minùs ipſi *iuxta d. c. 20.* iuſtitiæ miniſterium denegare.

Præſertim in prima inſtantia.

Et clericus non tantùm in iudicem ſæcularem; ſed nequidem in alium Eccleſiaſticum ſine proprij Epiſcopi licentia conſentire poteſt. canones id prohibentes abundè citantur *in Gloſſa in verb. pacto priuat. ad c. ſi dilig. X. de for. comp.* 5.

Nec in alienum iudicē conſentire.

Poſſunt quidem priuilegiati & exempti ratione contractus, delicti ſeu rei ſitæ coram non ſuo iudice conueniri. *c. volentes. de priuil. in 6. & in d. cap. dilecti. X. de for. compet.* dicitur Anglos non obſtante priuilegio Apoſtolico cùm certo loco reſpondere, vel ſoluere aduerſariis promiſerunt, illic & vbi domicilium habent valere conueniri. & Gloſ. 2. *in l. 1. D. ſi quis in ius voc. non ier.* quia ibi contraxiſſe intelliguntur. *l. contraxiſſe. D. de act. & obl.* ſed quod attinet ad d. c. volentes aliaque iura, quæ quem ſubiiciunt iudici contractus, delicti, ſeu quaſi, intelligenda ſunt ſub clauſula quam habet lex *hæres abſens in princ. D. de iudiciis* ſiquidem ibi inueniantur: & diſertè ſtatuit c. Romana §. *contrahentes de for. compet. in 6. c. poſtulaſti X eod. authentica qua in prouincia. C. vbi de crimine agi.* vnde quod ſtatuitur de iis qui reipſa contraxerunt, eſt intelligendum de iis, qui eo loco ſoluere promiſerunt, ibidemque tantùm contraxiſſe videntur: quare dum ibi non reperiuntur, conueniri ibi non poſſunt, *nec ordinarij domiciliorum prætextu priuilegiatos remittendi eos illuc,* inquit c. volentes, *vel ipſis vt illic reſpondeant iniungendi habent aliquam poteſtatem.* ſed dumtaxat facultatem faciendi miſſionem in bona, quæ in ſuo territorio inueniunt. *d. §. contrahentes.* vt & Epiſcopi prehendendi prouentus beneficij in ſua diœceſi ſiti, dum de contractu aut delicto non hic, ſed iudex contractus, aut delicti cognoſcere poteſt, ſi ibi inueniantur, nec in loco beneficij domicilium habeat. *d. c. poſtulaſti.* vt hic captiuus extra locum capturæ domicilium non habet, nec in beneficio reſidentiam. 6.

Soluuntur contraria.

Sola ergo conuentio, qua aliis iudicibus ſe ſubiecit, quæri poteſt, an iuxta cap. dilecti deroget priuilegio Brabantiæ, & Marchionatus? & quidem d. c. dilecti loquitur non de citatione iudicis ordinarij, vt quem extra diœceſim ſuam agentem ad ſuum tribunal verbaliter aut realiter citare poſſit: cùm extra territorium ius dicenti impune non pareatur: ſed in delegato Apoſtolico: nondum edito canone 10. *ſ. 24. Trid.* vt in prima inſtantia co-

ram

ram ordinario omnes cauſæ agitari debeant, & in caſu d.c. dilecti præſupponit inueniri citandum in loco conuentionis, & adeſſe iuris communis clauſulam, *ſi ibidem inueniatur*: priuilegium autem bullæ Brabantinæ aureæ, ne quidem ſi alibi inueniatur, permittit ibidem conueniri, detineri, aut arreſtari: & priuilegium marchionatus ſeu immemorialis obſeruantia pariformiter generaliùs extractionem ad aliud tribunal prohibet fieri, quale non exhibebatur *in d. c. dilecti*. ſimplex illius conceſſio præſumebatur admittere clauſulas iuris, *ſi in loco contractus inueniretur*, & ſimiles, quæ adaptari non poſſunt huic negotio.

7. An Internuncij hic authoritas ex conuentione ſeu aliàs ſtabiliri poſſit?

Sed neque conuentionalis renunciatio capacem facit Internuntium ad cognoſcendum, vel delegandum, obſtante *d. c.20.ſ.24.* Trid. quod nuncios, & alios quacumque facultate munitos excludit à prima inſtantia, & contrauenientes ad damni ſatisfactionem obligat, præter actorum nullitatem.

Præterquam quod edicto 20. *maij* 1497. *quod refertur in volum. 1. edict. l. 1. rub.* 8. nemo ſe poſſit obligare in forma, ſeu ſub pœnis Cameræ. & notarij vetantur ſub pœna inobedientiæ ſcribere huiuſmodi contractus, quibus ſubditi à ſuo iudice abſtrahantur in prima inſtantia, adeoque nec contractus, vt ſubiiciantur Nunciis, eorumque ſubdelegatis.

Æquè abſurda eſt combinatio, cum iuriſdictione conuentionali, aſſumpta prætensè authoritas ex qualitate Internuntij ad ſupplendum defectum iudicis delegati, quod is non ſecundùm formam reſcripti, cuius fines diligenter ſint ſeruandi, proceſſerit: quia etiam prærequiſitis omnibus ſuppoſitis, & nominatim, vt conſtet de negligentia, vocatis vocandis, ſupplere tantùm poſſet id, in quo negligentia eſt facta, non extendere ſupplementum ad alia, non ipſe cauſam principalem auocare, cognoſcere, aut delegare. *tot. tit. de ſupplenda neglig prælat.*

8. Clauſula manente Oratore in eodem carcere nó habet locum in dimiſſo.

Quin & negligentia hîc non reperitur. quippè clauſula, *manente oratore in eodem carcere* ſupponit in eodem exiſtere: nullus Calepinus, ſub ſignificatione verbi, manentis, ex conuentione dimiſſum explicuit redintegrandum.

Ratio autem clauſulæ ſumenda eſt ex iure, & ſanctione Clementis VIII. 16. Octob. 1600. quæ cauſas criminales, appellatione pendente, tractari iubet *articulo 11. appellante manente in eodem, quo reperitur, carcere, donec iudex ad quem viſis actis, & cauſa cognita, aliter decreuerit*: ſed hic appellans nec reperiebatur in carcere, neque cauſa cognita eſt, vocatis partibus, & per conuentionalem abolitionem, & dimiſſionem facta erat quadantenus ciuilis, reſpectu intimati, qui cum appellante conuenerat ſuper eius dimiſſione, ſi modò abſtineret à defenſione aliorum contra intimatum litigantium: qui ibi nigris vocabulis decolorantur &, rebus ſic ſtantibus, accipienda clauſula erat: nam mutatio de nouo emergens nouo indiget auxilio; & criminalis appellantis non eadem cauſa eſt, & illius, qui ob præſtitum miſerabilibus auxilium, repetitur ad carcerem, alioquin quoad omne crimen negandi patrocinij promiſſo dealbatus.

Sed neque Internuntius facultatem habet intromittendi ſe in cauſas, quæ alteri ſpecialiter ſunt delegatæ, niſi confirmando, non irritando. *c. ſtuduiſti. de off. legat.* delegatus etiam quoſcumque ſibi reſiſtentes per cenſuras poteſt coërcere, ſeu iuriſdictionem ſuam defendere. *c. 7. de off. delegat.* 9.

9. Nuncij an ſit facultas in cauſa alij delegata?

Verum quidem eſt quod Nuntij Belgici facultatem aliàs habuerint cognoſcendi appellationes à delegatis Apoſtolicis: ſed hæc facultas an Internuncio etiam ſit data non docetur: quin & alioquin ſi competeret in ſtrictis terminis accipienda eſt, vt non deroget iuri plusquàm expreſſum ſit: & ſic citra appellationem intromittere ſe non poſſit: appellationes etiam recipi, aut delegationes fieri non poſſint illæ, quas prohibet Trid. *d. c. 20.* vel regula 37. Cancellariæ.

10. Cùm appellatur ritè delegat.

Vt vt ſit, non debuit delegatus parte non petente appellantem, ante ex conuentione dimiſſum, iubere ad carcerem redire: quia Iudex ius, non facta ſupplet. *tot. tit. C. vt quæ deſunt aduocat.* ſi autem requiſitus Iudex ab intimato, declaraſſet ſub verbo *remanente* non ſignificari dimiſſi nouam incarcerationem; nec appellantis ſic dimiſſi parem eſſe cauſam; in remanente conſiderari cauſam ne quid appellatione pendente nouetur; per dimiſſi ex conuentione redintegrationem imò nouari, & ſic mittendum non eſſe in carcerem; tunc colorem ſaltem appellans habuiſſet querendi de formula reſcripti non ſeruata: non verò quod illam clauſulam conuentionalis dimiſſionis iudex antè non ſuppleuerit, & nemine petente dimiſſum redire non iuſſerit. poterat etiam dubitare an Intimatus ad iuſtas pauperis captiui expenſas teneri vellet; aut quid aliud ſubnatum eſſet.

11. Non poteſt iudex facta ſupplere, eoque nec d clauſulam nemine petente.

De feriis.

RESPONSVM I.

Quæ Feſta hodiè obligent ex præcepto? & quid circa illaque obſeruandum?

1. Quid ſuper ea reſtaurit Vrban. VIII.

FRequenti Epiſcoporum interpellatione, quæ feſta ex præcepto ſint ſeruanda, ſciſcitantium, & clamore pauperum de numero querentium, excitatus Vrbanus VIII. volens certum deinceps firmare præceptum, *Idib. Feb.* 1642. decreuit, & declarauit deſcriptos diplomate ſuo dies dumtaxat ex præcepto colendos eſſe; *quos nempè vel ab initio veneranda ſacrauit antiquitas, vel vniuerſalis Eccleſia probauit conſuetudo, vel omnium gentium vnanimis pie-*

tas

tas veneratur. ſcilicet dominicos dies totius anni: iuxta *c. 1. de conſec. diſt. 3. c. 1. X. de fer.* feſtos autem 1. Natalis Domini, Circumciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, cum duabus ſequentibus feriis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, cum duabus ſeqq. feriis, S. Trinitatis, S. Corporis Chriſti, & Inuentionis Sanctæ Crucis. *iuxta d. c. 1. diſt. 3. de conſecrat. c. fin. X. de fer.*

2. Feſta Domini præcepta quæ?

Vbi eſt notandum; feſtum S. Trinitatis non ab omni antiquitate obtinuiſſe ſpecialem diem, cùm quotidiè ad illius laudem Eccleſia cantet *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto:* vt rationem aſſignat Alexander III. *in c. 2. X. de fer.* Crucis etiam inuentæ feſtum præcepit Euſebius. *c. crucis. diſt. 3. de conſecrat.* Sanctiſſimi Corporis Domini demum Clemens V. *c. ſi dominum. de reliq. & ven. ſanct. in clem.* quod Indulgentiis auxit Mart. V. *Bull. incip. Ineffab. Eugen. IV. Bal. inc. excellent.*

3. Quæ Virginis?

2. Deiparæ Purificationis, Annunciationis, Aſſumptionis, & Natiuitatis feſtiuitates. Annunciationem omittit d. c. 1. *diſt. 3. de conſecrat.* feſtiuitates ait d. c. 1. Virginis glorioſæ. Viſitationis feſtum præcepit celebrari Bonif. IX. Bull. I. Conceptionis ab Eccleſia toto orbe colebatur iam pridem. Sixtus IV. indulgentijs promouit. *c. 1. de reliquijs & ven. Sanct. in extrauag. com.*

4. Quæ Sanctorum?

3. Dedicationis ſancti Michaëlis, Natalis S. Ioannis Baptiſtæ, SS. Petri & Pauli, reliquorumque duodecim Apoſtolorum, S. Stephani protomartyris, SS. Innocentium, S. Laurentij (quæ omnia dictis etiam locis referuntur) S. Silueſtri, quod itidem.

4. S. Ioſephi, & S. Annæ: Deiparæ reſpectiuè ſponſi, & genitricis. ſed horum in d. locis non eſt mentio. diploma Vrbani inducit.

5. Omnium Sanctorum: iuxta d. canones, & vnius ex principalioribus patronis in quocumque regno, ſeu prouincia; & alterius principalioris in quacumque ciuitate, oppido, vel pago, vbi hos patronos haberi, & venerari contigerit. quod itidem non habetur in d. locis; niſi ſub ea generalitate feſtiuitatum, *quas ſinguli*, inquit d. c. 1. *diſt. 3. de conſecrat. Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus cum populo collaudauerint:* ſeu, vt d. c. fin. *Epiſcopi in ſuis diœceſibus cum clero & populo duxerint ſolemniter venerandas:* quarum vtique prima cauſa congruum eſt vt ſit patronorum. Quæ clauſula, *vbi hos venerari contigerit*, à contrario ſenſu infert, vbi iam antè venerari non contigit, non indici præceptum.

5. Alia non ſunt ex præcepto ſeruanda.

6. Ad reliquorum verò dierum *obſeruantiam nequaquam*, inquit Vrbanus, *ex præcepto teneri decernimus, & declaramus:* quos hactenus ſiue in vniuerſa Eccleſia, ſeu in quauis natione, prouincia, diœceſi, aut loco quocumque ſiue ex præcepto, ſiue ex conſuetudine, ſiue ex deuotione Chriſti fideles tanquam feſtiuos celebrarint. derogatque contrariis quibuſcumque.

6. Ne Ordina-

7. Ordinarios monet, vt, ad Eccleſiaſticam vbique æqualitatem, de cætero perpetuis futuris temporibus; ab indictione nouorum feſtorum ſtudeant abſtinere. eoque moderatur, quod in dictis ſuprà locis canones antiqui permiſerant Epiſcopo, & retulerat Concilium Trid. *ſ. 25. de regul. c. 12. in verbis; dies etiam feſti, quos in diœceſi ſua ſeruandos idem Epiſcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus ſeruentur.*

rij noua feſta indicant.

7. Relaxatio non concedenda, niſi in forma canonum.

8. Monet etiam Ordinarios, vt formam canonum ſeruent, in concedendis licentiis laborandi diebus feſtis: eæque non niſi gratis, liberè, & ſine vllo prorſus pretio, aut pacto, directè vel indirectè concedantur. vt per hoc ferè ceſſet quod in Synodo *prima prouinciali Mechlinienſi de feſtis, c. 2.* decretum fuit, vt Epiſcopis in illis feſtis, quæ minùs celebria ſunt, ad populi commoditatem liceret aliquid pro ſua diſcretione relaxare: vtpotè cùm minùs celebria ferè iam per Vrbanum ſint ſublata.

8. Quæ illa?

Forma canonum *in c. licet. X. de fer.* neceſſitatem exigit, ſeu, *vt gloſſa & DD. ibidem.* pietatem: & maiores anni ſolemnitates excipit: & porrò vt de lucro Eccleſiis circumpoſitis, & Chriſti pauperibus congrua fiat portio.

Quoad vlteriorem monitionem Ordinariorum, rectiùs incommoda, quæ vitari voluit, declinantur, eùm per ordinationes Epiſcopales, quod pro cuiuſque loci neceſſitate permittendum eſt, edicitur; quàm cùm ad preces, & caſus ſingulares licentiæ conceduntur. quamquam & interdum neceſſariæ ſint, cùm non omnia lege comprehendi poſſint. Sed & Zerola *in prax. p. 1. v. feſta. Quar. in ſum. v. dies feſti* referunt conſtitutiones Pontificum, & Cardinalium Conc. Trid. Interp. quæ ſuper feſtorum celebratione editæ fuerunt. *tetigimus in Iur. Pont. nou. anal. de feriis.*

9. Circa iudicialia nihil mutatum.

9. Non intendere ſe declarat Vrbanus dies feriatos circa iudicialia in aliquo immutare: ſed in eodem ſtatu relinquere. ſcilicet vt nec proceſſus, nec ſententia etiam partibus conſentientibus talibus diebus lata valeat. *iuxta d. c. fin.*

10. Publicatio iniungitur.

10. Mandat omnibus Ordinariis, vt in diœceſibus ſuis hæc publicent, & ad vnguem obſeruari faciant: vt; quantum per *motum* Pontificis ſunt ſubleuati, numero feſtorum imminuto, tantò diligentiùs quæ ſuperſunt venerentur; ad diuina officia attendentes, non ad otia, vanitates, & vitia abutantur. *iuxta c. irreligioſa. diſt. 3. de conſec.*

11. Quid dicendum vbi publicatio non fit?

Quid de his dicendum ante publicationem prouincialem? vt dies, quorum obligatio ex præcepto eſt abrogata, poſt publicationem Romæ factam deſierint obligare *ſecundùm ea quæ diximus in conſult. can. de cognat. ſpirit. conſ. 1.* quoad alios nouiter inductos, vt non obligent ante publicationem in prouincia faciendam, præſertim vel ignorantes, vel Epiſcopis nondum publicantibus ſeu receptionem vrgentibus, etiam ſcientes. *ſecundùm ea quæ diximus ibid.* dum interim credi poſſunt iuſtam habere differendi cauſam, ſeu quod difficultates motas retulerint, ſupplicauerintque *iuxta c. ſi quando X. de reſcript.* ſeu aliàs. vt referre viſum

ſum eſt quibuſdam Epiſcopis de feſto S. Silueſtri, quod hîc nunquam à populo receptum fuit.

De ordine cognitionum.

RESPONSVM I.

De exemptione antè cognoſcendum quàm de crimine inobedientiæ, & infractæ clauſuræ.

1. Præiudiciales quæſtiones priùs cognoſcendæ ſunt.

EX vago rumore qui certò quid ſtatuunt apud ſe, temerè iudicant. etſi multorum illud ſit vitium. *Antequam ſcruteris, ne reprehendas. eccli. 11.* eiuſmodi à multis præiudicium patiuntur regulares monaſterij T. examinandæ ſunt igitur quæſtiones præiudiciales antè, quas mouent. *l. ſi crimen. 3. l. ſi res tuas. 6. C. de ord. cognit.* vbi ſi crimen infertur ei, qui ſe ingenuum dicit; antè liberalis cauſa ſuo ordine agi debet. quoniam neceſſe eſt antè ſciri vtrùm in liberam, an in ancillam conſtitui oporteat iudicium. *ita d. l. 3.* ita & de ſtatu procedit quæſtio, ante crimen rerum amotarum. vt ſi pronuntiatio fiat pro libertate; tum demum damni dati, & rerum amotarum procedere poſſit, adhibita probatione, condemnatio: ſi verò ſecùs; quæſtio rerum amotatum euaneſcit. itaque antequam de inobedientia ſtatuatur, cognitio ſtatus, ſeu exemptionis præmittenda eſt. quod ſi pro illa pronuntietur in totum vel in partem; quæſtio inobedientiæ euaneſcit ex toto, vel ex parte.

2. Eoque priùs de exemptione quã inobedientia.

idem dicendum de quæſtione introitæ clauſuræ; quantum ad licentiam ſuperioris attinet, ſi quidem, ſi Confeſſor generalis prælatus eſt, adeoque ad eum, vt alios ſuperiores, ſpectat concesſio facultatis ingrediendi; quoad licentiam euaneſcit quæſtio. cum exemptis ſufficiat ſuperioris regularis licentia; nec requiratur recurſus ad Papam; nec ſufficiat ad Ordinarium. quoad cauſam ingreſſus verò, quæſtio facti eſt: probatione ergo opus eſt. rurſus quoad abſolutiones, & ſacramentorum adminiſtrationes; ſi exempti ſint; ſi interdici non poſſint; ſi forma iuris, & ordo iudicij ſeruatus non eſt; ſi concidit interdictum; euaneſcunt illius effectus. non enim præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum. *c. non præſtat. de reg. iur. in 6.* vides quot incurrant præiudiciales quæſtiones, quas excuti oporteat, antequam decidi queat, an crimina hæc, quæ inſinuantur tacitè; an acta ſint iure permittente? quamdiu autem hæc in pendenti ſunt, *neminem ex arbitrio ſuſpicionis iudicare licet; ſed ex lege Dei*, inquit Auguſtinus, *c. multi. 2. q. 1. ſecundùm ordinem Eccleſiæ, ſiue vltrò confeſſum, ſiue accuſatum & conuictum.* inobedientiæ ergo, ſacrilegia, clauſtrorum violationes hæc vocitentur: *ſi nominatio,*

3. Aut infractæ clauſuræ.

4. Aliiſve id genus.

inquit, ſola ſufficiat; multi damnandi ſunt innocentes: quia ſæpè falsò in quoquam crimina nominantur. Rectè Greg. *c. ſi quid. 15. q. 7. ſiquid de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuſtè poſſit offendere; facilè non credas: nec ad vindictam te res accendat incognita: ſed præſentibus ſenioribus Eccleſiæ tua diligenter eſt veritas perſcrutanda: & tunc, ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. ſimile eſt c. Deus. 2. q. 1. Vide quæ diximus ſuprà de maior. & obed. Reſp. 1. §. 1.*

RESPONSVM II.

Quæſtionem profeſſionis terminandam ante petitionem hæreditatis.

REctè Honorius III. *in c. tuam. X. de ord. cognit.* Ludouico Regi Francorum ſcripſit, antequam natalium cauſa terminata eſſet, dependentem ex illa ſucceſſionis cauſam incipere, nihil aliud eſſe; quàm diuerſis proceſſibus intricare negotium, & confuſione quadam iudicij ordinem perturbare. idem ſatis traditur *in l. 1. 2. 3. 4. 5. C. de ord. cognit. l. 2. C. de ord. iudic.* & vt quæſtio ſtatus præcedere debeat quæſtionem hæreditatis; quippè quæ dependeat ex illa. vt hîc. & quamuis *ex l. 1. C. de ord. Iudic.* Iudex quæſtionis hæreditatis, incidenter poſſit cognoſcere de quæſtione ſtatus, de qua non poſſet principaliter; non idem tamen eſt in cauſis ſpiritualibus, vt eſt matrimonij, & voti, ſeu diuortij carnalis, & ſpiritualis. (quorum æquiparationem multis iuris textibus probat, argumentumque ab vno ad aliud iure procedere Euerard. *in loc. legal. à matrimonio carnali ad ſpirituale. & in loc. à matrimonio ſpirituali ad carnale*) ſed harum deciſio ad iudicium Eccleſiæ pertinet. *can. 12. ſ. 24. de ſacr. matr. Concil. Trid.* Ideoque ea à Iudice ſæculari eſt exſpectanda. *d. c. tuam. c. later. X. qui fil. ſint legit.* & in Concordatis Brabantiæ cum Epiſcopo Leodienſi 1541. 5. *quoad fœdus matrimonij* conuentum eſt; ſi quæſtio fœderis matrimonialis (carnalis vtique vel ſpiritualis) inciderit coram Iudice ſæculari; is debebit *ſuperſedere*, inquiunt; *& hunc articulum tanquam ſpiritualem ad Iudicem Eccleſiaſticum, per eum ante anni ſpatium determinandum remittere.* eius rei neglectus graues expenſas ſæpè litigatoribus parit. adeoque huiuſmodi intricationum iniuſtarumque expenſarum rationem haberi vult *c. fin. X. de reſcript.*

1. Cur hæc illa præcedat?

2. A Iudice Eccleſiaſtico etiam incidentalis quæſtio ſpiritualis cognoſcenda non à laico.

Sicut autem de principali cauſa ſpirituali Iudex ſæcularis cognoſcere non poteſt; ita neque de acceſſoria. cùm acceſſorium ſequatur naturam ſui principalis. *c. acceſſorium. de reg. iur. in 6.* & ſpecialiter in iudiciariis. *c. ſi ſuper. 9. X. de off. deleg. c. 5. ibid.* ideoque hîc ad Iudicem ſæcularem trahi non poteſt illa cognitio an vltatenus appellatum, an intra decendium, aut aliàs ritè appellatum ſit. *c. Romana. §. 1. de appell. in 6.*

3. Nec principalis tantùm ſed & acceſſoria. qualis hîc plures.

in 6. an, qui id omiſit, reſtitui poſſit aduerſus fatalia; an ſententia tranſierit in rem iudicatam; an nullitati ſubiecta ſententia ſit; an in cauſa matrimoniali ſententia tranſeat in rem iudicatam; an perpetuò veritas demonſtrari poſſit. *ex c. lator. de ſentent. & re iudic. c. conſanguinei. c. tenor. eod. c. fraternitatis. X de frig. & maleſic.* an ſine appellatione per officium iudicis, viam querelæ, nouæ actionis, ſeu receptionis nouarum probationum, ſeu aliàs poſt tres etiam conformes ſententias; ſeu rem quæ in alio cauſarum genere habetur pro iudicata; ſeu aliàs redintegrari cauſa poſſit. *de quibus Sanchez. de matr. l. 7. d. 100. tetigimus ſuprà de his quæ VI. n. 1.*

Et propterea optimè Concilium Brabantiæ pridem decidit non ſubiici hîc reſcriptum caſſationi, quatenus tantùm concernit cauſam appellationis; validitatis, vel inualiditatis profeſſionum; ſed eam remiſit coram ſuis iudicibus agitandam.

Neque attendit allegationem litis pendentiæ, & quod quædam allegarentur in Concilio, quæ eadem & coram iudice Eccleſiaſtico: quia non ſatis eſt quod inter eaſdem perſonas quædam proponantur, aut allegentur; ſed etiam ad eoſdem fines dici debent; & vt media ad eandem petitionem, ſiue concluſionem. *l. 11. 12. 13. D. de except. rei iud.* quæ verò identitas requiritur, vt competat exceptio rei iudicatæ; eadem requiritur, vt competat exceptio litiſpendentiæ. *Iaſon. in l. nulli. n. 3. verſ. ſed adde aliam. C. de Iudic.*

4. Vt minimè ob acceſſoriorum tractationem huiuſmodi caſſationi locus eſſe poſſit.

Et quamuis hæc quæſtio, an appellatum ſit; facti ſit; & ſic tractari poſſe videatur in Concilio; tamen quod tractari antè ceperit coram Eccleſiaſtico; non tribuit materiam caſſationis. quia cùm tributum eſt illi iudicium de re ſpirituali, etiam conceſſa eſt cognitio omnium ad illud neceſſariorum, per quæ veniendum eſt ad illud. *l. 2. D. de iuriſdict. omn. Iud. c. quo iure. d. 8. l. oratio D. de ſponſal. c. tua. de procur. c. tranſlato. X. de conſtitut. c. acceſſorium de reg. iur. in 6. & quæ ibi tradunt DD. etiam in iudiciariis.*

Idque ſpeciatim deciſum eſt in materia appellationis *in c. romana. §. 1. & 2. de appellat. in 6. c. præterea de off. deleg. c. prudentiam in fin. eod. in verb. eandem iuriſdictionem quam in principali, in acceſſorio exercebunt; c. 1. eod. l. cum principalis. D. de reg. iur. in 6. c. dilectis X. de appellat. verb. non ſolùm principale negotium, ſed acceſſorium etiam ad noſtrum referebatur examen. c. ſolicitudinem. §. nos. X. eod.*

5. Neque cauſæ continentia diuidi poſſit.

Nec tantùm ea obtinent ob communem cauſæ continentiam; quæ diuidi non debeat: *per l. nulli. C. de iudic.* connexitatis, & coniunctionis: *de qua amplè Menoch. in arbitr. q. 45. & caſ. 95.* vt quæ conueniunt principali, conueniant etiam connexo; *per Scribentes quos copiosè citat, & præſertim ad clem. diſpendioſam. de iudic. & nuncupatim Sabarell. ibid. q. 36.* vt qui Iudex eſt in principali, ſit etiam in connexo, coniuncto, & dependenti.

Similiter quæſtio ſub vel obreptionis etiam iure claro deciſa eſt ſpectare ad Iudicem, cui directum eſt reſcriptum, quod illius vitij arguitur. *c. ſuper. X. de reſcript. in verb. delegatus poſtquam ſibi ſuper hoc facta fuerit fides: & infr. partibus ad ſuam præſentiam conuocatis de precum qualitate cognoſcat. c. 1. Vt lit. non conteſt. in 6.* — Neque quæſtio ſub vel obreptionis ad alium iudicē trahi.

Vt fruſtrà reſcriptum in Concilio, & in ordine ad obtinendam caſſationem, de ſubreptione oppugnetur. eùm & clauſulam habeat cognoſcendi, reſtituendi &c. *prout fuerit iuris*; nec quidquam prætenditur aduerſus iuriſdictionem Principis mediatam vel immediatam, illiuſque iura regia, aut patriæ priuilegia: quibus dumtaxat tuendis vſus immemorialis hîc caſſationes inuenit: & quæſtio ſubreptionis coram Eccleſiaſtico tantùm excutitur, vt videat an ſua ſit iuriſdictio. quod omni Iudici æſtimandum defert lex ſi quis. 5. *D. de iudic.* ſed maximè quando huiuſmodi connexa ſunt talia, vt vnum neceſſariò ſit antecedens, alterum conſequens; vnum ex altero deſcendat, atque dependeat; vnum ſit alterius finis atque perfectio; aut ſine alio ſtare non poſſit. *Menoch. d. q. 45. & caſ. 95. n. 5. 6. 7. 8. 15. 16.* — 6. Nec caſſationi cauſam dare, quæ hîc non eo fine olim inuenta.

Qua in re etiam deciſum eſt *in c. ſtatutum de reſcript. in 6. §. cum autem actor.* quod vbi partes ſunt diuerſarum diœceſium, Iudex non ſit impetrandus in diœceſi rei; item quod computatio dietarum facienda ſit non à loco domicilij ſed à fine diœceſis. prout item ſtylus eſt hodiè notorius, quod in omnibus reſcriptis ponatur clauſula derogatoria conſtitutionis Bonifacij VIII. de vna; & Concilij generalis de duabus dietis; dummodo non vltra tres quis in ius trahatur. derogandi poteſtatem Pontifici competere, nemo dubitare poteſt: & priuilegia hîc nulla aduerſantur. cauſæ etiam matrimoniales per immemorialem curiæ ſtylum exemptæ ſunt à d. c. ſtatutum: vt teſtatur *Ioannes Andrea ibid.* ideò quia non ſolent committi niſi Epiſcopis; adeoque extra diœceſim, cùm Ordinarius ſemel pronuntiauit. & ſuper eadem conſuetudine multa iura citat. & porrò Concilium Trident. *ſ. 24. c. 20. §. ad hæc* cauſas matrimoniales Ordinariorum iudiciis terminandas decernit. etſi propriè loquatur de prima inſtantia. — 7. Nec quæſtio dietarū, nec quomodo computandæ illæ. — 8. Nec dum priuilegiis patriis aduerſatur. — 9. Nec in matrimonialibus cauſis.

Nec migratio Appellatæ turbare potuit iudicia benè inchoata. *c. gratum, c. relatum, X. de off. Deleg. Clemen. 2. vt lite pend.* — 10. Nec migratio.

Nec coram Ordinario redintegrari cauſa debet, tanquam ſit noua inſtantia; cùm ſemel coram illo præceſſit prima cognitio. quia Concil. Trident. *ſ. 24. c. 20.* primam tantùm inſtantiam, non quamcumque nouam coram illo inſtitui iubet, & quoties appellatur nouaturque Iudex, noua inſtantia eſt.

An autem appellatum ſit, cognoſcere debet Iudex cui directum eſt reſcriptum: hîc inſtructiuè ſufficit confeſſio appellatæ in inſtrumento tranſactionis facta. neque ſimplicitas, quæ allegatur, poteſt contrariam præſumptionem facere, quia veritatis eſt amica ſimplicitas. *c. 14. X. de iureiur.* dum illam iuuat, quod — 11. Nec interiectæ appellationis negatio.

12. *Quæ delegationes præcedere debet:* dicitur *in d.c. Romana. in fin. princip.* vt Iudices ſuperiores non tantùm citare, ſed nec aliis committere cauſam appellationis poſſint, niſi conſtet ad eos prouocatum eſſe: & quidem cauſam etiam probabilem eſſe expreſſam, ſi antè definitiuam appellatum ſit.

Idemque decretum per reg. 37. cancell. Romanæ; vt non aliter admittantur appellationes; & per Sanctionem Clementis VIII. 36. Oct. 1600. *quam refert Quarant. in ſum. Bullar. in verb. Archiepiſcopi authoritas.*

13. *Eoque præceſſiſſe præſumitur.* Cùm ergo ſit iuris præſumptio generalis, quod actus ille præſumatur præceſſiſſe, qui de iure præcedere debet: *vt pulchrè Menoch. præſumpt. lib. 6. præſ. 7. vbi nu. 8. huc etiam pertinet,* inquit, *quod reſpondit Pariſ. in conſil. 106. n. 17. lib. 4. cùm dixit in iudicio præſumi præceſſiſſe appellationem à ſententia, deinde ſecutam eſſe cauſæ commiſſionem. idemq; reſpondit Ripa in d. c. 5. n. 2. præſ. 95. n. 6.* ſequitur hîc præſumendum Romæ conſtitiſſe de appellatione, antequam datum ſit reſcriptum.

14. *Neque deciſoria eſt quæſtionis principalis.* Sed neque hæc quæſtió facti, an appellatum ſit, deciſoria hîc eſt quæſtionis ſpiritualis, vt illa ex integro ceſſet. manet enim quæſtio commiſſæ reſtitutionis in integrum; quatenus iuris, aduerſus fatalia, etiam interponendæ

15. *Manente quæſtione reſtitutionis:* appellationis, ſeu probandi interpoſitam fuiſſe, & quæcumque præiudicialia.

16. *Imploratione officij:* Manet imploratio officij Iudicis: *iuxta c. oblata. X. de appellat. verſ. ſuperior quoque Iudex poteſt, & debet ipſa neutra proſequente appellationem, occurrere, vt periculum euitetur. & c. c. 3. X. de clandeſt. deſponſ.*

17. *Via ſimplicis querelæ:* Manet via ſimplicis querelæ & nullitatis, cùm Ordinarius ſolus pronunciauit ſuper nullitate profeſſionis in ordine exempto. cùm Concilium *Trident. ſ. 25. c. 19. de regul.* in huiuſmodi nullitatibus decidendis exigat etiam interuentum ſuperioris regularis *coram ſuperiore ſuo,* inquit Trident. *& ordinario.* adeoque ſubſit hic nullitas inſanabilis. defectus vtique iuriſdictionis, quam nec tollit conſt. Clement.

18. *Vnius ex tribus reſeruatis.* VIII. *incip. litium,* & duobus coniunctim delegatis vnus ſeparatim procedens nihil agit. *c. prudentiam. X. de off. deleg.*

Adeoque *vt Barboſa in Collect. DD. ad d. c. n.* 23. referat *ex Riccia* deciſum, ſi ſolus ſuperior

19. *Cùm in deciſione nullitatis defectus hîc fuerit iuriſdictionis.* pronunciauerit, ſententiam irritam eſſe; abſolutumque ad monaſterium reuocandum; & à pari argumentantur, cùm Concilium vtrumque æquè expoſtulet, eandem nullitatem æquè ſubfuturam, ſi ſolus pronunciauerit Ordinarius; ſaltem in ordine exempto. quamquam enim in non exemptis Ordinarius ple-

20. *Pronunciante ſolo ordinario in exempto.* niorem habere iuriſdictionem videatur; tum ex iure communi; tum Tridentino; *arg. ſ. 24. c. 20. §. adhæc.* vbi cauſæ matrimoniales (ſpirituales, vt carnales) reſeruantur Ordinariis; tamen Trid. *d. c.* 19. vtrumque coniungit, ordinarium & ſuperiorem ſuum, inquit; id eſt regularem: & fortè exempti Ordinis ſignificat. nam non exempti ſuus eſt ſuperior etiam Ordinarius, niſi ſuperior intelligendus ſit ipſius monaſterij, non religionis: vt poſt Sell. deciſum ait Barboſ. *in coll. DD. ad Conc. Trid. ad d. c. 10. n. 23.* tum enim diuerſus ſemper erit ſiue Ordo ſit exemptus ſiue non. ſed exemptorum, præſertim monialium, prouinciales ferè ſolent hîc interuenire. & verò in exemptis Ordinarius non itidem poteſt ſolus procedere, tanquam in quos non habeat iuriſdictionem: niſi d. c. 9. delegatam. nam quemadmodum per nouitiatum quis eximitur à iuriſdictione ſæculari, cenſetur de familia religioſa, gaudet ordinis priuilegiis; *Diana & quos citat p. 1. tr. 2. r. 38. p. 3. c. 1. r. 33. 34.* ſic conſequenter etiam per nouitiatum, ac maximè profeſſionem, quamuis aliquo ex capite irritam, in religione exempta factam eximitur quis à iuriſdictione ordinaria Eccleſiaſtica. etſi iuſtè tamen Tridentinum etiam Ordinarium interuenire voluit. quod in ea quæſtione ſtatus diſputetur de libertate, aut vinculo matrimonij ſpiritualis. verus libertas reſpicit Ordinarium: vinculum voti ſuperiorem Ordinis: competenter ergo vtrumque coniunxit Concilium, & in re tam ſeria vtriuſque ſimul iuncti induſtriam, circumſpectionem, & prudentiam requiſiuit in eo decreto. quod vbi, vt ſonat, obſeruandum fuit, ſi quis anteà habitum ſponte depoſuerit, nullatenus ad allegandam quamcumque cauſam admittitur, ſed ad monaſterium redire cogitur. *d. c.* 19. quæ an in hac exempti monaſterij quæſtione non obtineant, definiri non poteſt per hanc quæſtionem facti, an appellatum ſit.

21. *Primordium inſtitutæ actionis conſiderandum.* Sed hæc omnia diſcutienda erunt coram Iudice Eccleſiaſtico. eoque magis quod reſcriptum, de quo controuertitur, impetratum fuerit, cauſaque inſtituta dum appellata adhuc eſſet in viuis; obtineretque imprimis adhuc ratio periculi de quo d. c. oblatæ. *d. c. 3. X. de clandeſt. deſponſ.* atque in deciſione negotiorum, cauſarum & litium ſemper ſpectanda ſint rerum primordia. *l. ſi donata. §. ſponſus. D. de donat. inter vir. & vxor. l. ſi filius. D. de lib. & poſth. Tuſcus V. principium attendi debet. conc.* 703.

22. *Vt nō tantū abſit omnis cauſa caſſationis, ſed neque laicæ cognitionis cauſa eſſe poſſit.* Vt non tantùm ratio non ſit caſſationis hîc alicuius, aut cauſam coram Iudice ſæculari trahendi; ſed & inutiliter coram eo tractaretur quæſtio facti, an appellatum ſit; cùm ea deciſionem cauſæ ſpirituali principali non adferat.

De exceptionibus.

RESPONSVM I.

De recuſatione Iudicis.

1. *Recuſationis cauſa nō eſt reiicere appellationes vbi non ita decreuit, aut aliàs reſcripti formā ſeruans.* NOn ideo poteſt quis recuſari, quod formam reſcripti ſeruauerit. *c. mait. 43. §. de ſuſpicionis. X. de appellat.* quia & fines mandati ei ſeruandi ſunt: nec ſubterfugere poteſt illud, niſi grauiſſimè arguendus *c. 21. §. adijci. de off. deleg.*

deleg. c. ſciſcitatus X de reſcript. eoque nec recuſari quis poteſt, quod in cauſa, in qua ius vetat appellationes, aut inhibitiones curari, illas neglexerit; *c. ſuper eo. 12. X. de appell.* canonibus obediuerit magis; vt maiorum mandatis. *c. dilect. X. de temp. Ordin. c. qui reſiſtit. 11. q. 3.* alioquin fruſtrà condantur canones, ſi obſeruare illos iuſta fuerit cauſa recuſationis: ſi mandati reſcriptíve fines diligenter obſeruare; ſi Concilij Trid. à merè interlocutoria vetantis appellationem admitti, decreta ſequi in culpam trahi poſſit; aut ad probationem affectatæ cauſæ. æquiùs omninò cenſuit Innocentius III. *in d. c. nouit. 43. X. de appell.* Iudicem etiam meritò ſuſpectum, tamen recuſari non potuiſſe, dum formulam litterarum ſeruat. *de ſuſpicionis autem obiectu*, inquit, *licet meritò eum ibi ſuſpectum credamus, non tamen, etſi fuiſſet, propter appellationem interpoſitam ab eo, deſiſtere debuiſſet, ad quod non proprio motu, ſed noſtro potiùs præcepto proceſſit.*

2\. *An qui in vna cauſa quem condemnauit, ideo in alia recuſari poſſit?*

Quod verò allegatur c. ad hæc. *6. & c. propoſuit. X. de appellat.* quod qui in vna cauſa appellauit, in alia poſſit eundem Iudicem vitare, tanquam ſuſpectum; valde rigidè eſt exaudiendum: ob legem *vnic. D. apud eum à quo appellatur, alia in cauſa agere compellendum. nec vietur*, inquit Vlpianus, *hoc prætextu, quaſi apud offenſum Iudicem non debeat experiri; cum denuò poſſit prouocare.* vt grauia debeant elucere indicia animi inimici, antequam à regula d. l. vnic. recedatur. dicitur quidem naturale eſſe inimicorum Iudicium velle refugere. *c. quod ſuſpecti. 3. q. 5.* at Viuianus *in Rational. ad d. c. 6.* ſuſpicionem ait fundari, non ſuper grauamine; ſed inimico Iudicis animo: *per c. cum ſuper. de off. deleg.* appellationem autem ſuper grauamine. *c. ſuggeſtum. eod.* vt quamuis grauamen aliàs illatum non tollat in alia cauſa iuriſdictionem; *d. c. 6. d. l. vn.* etſi ingerat aliquam præſumptionem: *c. ſcribam. de præſump.* non tamen vt mox qui grauauit in vnâ, in alia cenſeatur grauaſſe. *c. paſtor. X. de appell. l. Papin. D. de minorib.* vt cum ſale intelligendus ſit, Francus, & Imola *in d. c. 6. & alij*; quod ſola appellatio in alia lite ſufficiat pro cauſa recuſationis: & ſatiùs dixerit Ioan. Andreæ cauſam grauaminis coram arbitris probandam, ad effectum remotionis: ſed indicia animi inimici alia inſuper, & grauia apparere oportere. tunc enim ratio d. l. vnic. quod poſſit denuò prouocare, non ita eſt efficax: cùm vehemens tum ſit impoſterum grauandi præſumptio, & ſatiùs ſit imminentem ictum auertere; quàm poſt vulnus medelam adferre, *l. fin. C. in quib. cauſ. in integ. reſt.*

3\. *In eadem cauſa qui interlocutoriâ aduerſus aliquẽ tulit, non ideo recuſari hodiè poteſt.*

Et verò hæc ita omnia; cùm in diuerſis cauſis illatum grauamen allegatur: cæterùm cùm in eâdem causâ, id eſt ex interlocutoriis ſententiis grauamen obtenditur, non idem nunc obtinet. obſtante *c. 20. ſ. 24. Conc. Trid.* at hîc grauamen non aliud allegatum fuit; quàm circa geſta aut decreta in hac cauſa attentatorum: quæ ſummariiſſima eſt; & ſententia attentatorum reuocatoria merè interlocutoria. *vt demonſtrabimus infr. de appell. r. 2. 3.*

Detulit nihilominus delegatus recuſationi, ne vel vmbram inordinati proceſſus præberet ea exceptione, quamuis friuola, neglecta. *iuxta c. de petit. X. de accuſat. honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus. Prouerb. 20.* quamuis & in litis principio id proponi debuiſſet. *c. inter. X. de re Iud.* & remiſit non ad arbitros; ſed, vt oportuit *c. ſi contra de off. deleg. in 6.* ad coniudices. dimiſſamque ſemel iuriſdictionem noluit reſumere, *iuxta c. ſignif. de off. deleg.* vt, quamuis locus foret; opus non fuerit arbitris, ſuper cognitione cauſæ. *Molina de Iuſt. & Iur. tom. 5. tract. 5. de iuriſd. diſput. 23. n. 8. facit gl. in c. 1. de except. verb. ſine confeſſ.* ad exemplum illius qui appellationi defert, etiam iniuſtæ. *c. cum appellat. de appell. in 6.* quæ omnia magis arguunt delegatum cauſam non affectaſſe retinere; quam iure obſtrictus fuerit ſuſcipere: *d. §. adiici.* & formam ſequi reſcripti: *ibidem in fin.* & attentata imprimis & ante omnia reuocare, & non obſtante appellatione, aut inhibitione in integrum reſtituere. *c. non ſolùm. de appell. in 6.*

4\. *Deferens tamen recuſationi iuriſdictionem abdicat.*

5\. *Ad coniudices, non arbitros cauſam remittit.*

De Iureiurando.

RESPONSVM I.

Rectè reo impoſitum iuramentum aduerſus quem non probatum ſatis, ſed aliqua præſumptio eſt.

Appellatum eſt à Iudice, qui reo iuſiurandum impoſuit, negat actricem ſemiplenè, aut ſatis probaſſe; vt ille huiuſmodi onere grauari poſſet: quin potiùs cenſendum ſit illa non probante, ſe fuiſſe abſoluendum. *l. qui accuſare. C. de eden. c. vlt. §. ſanè. X. de iureiurand.* ſicut ex aduerſo, dum actor plenè probauit, ſi iurare inſuper cogatur, grauari cenſetur. adeò vt conſuetudo contraria ſit reprobata *c. 2. X. de probat.* eamque ob cauſam non immeritò diſputari à DD. an, quando actor nihil probauit, deferre reo iuramentum poſſit, & ille iurare teneatur, aut referre? & quamquam communiùs id obtinuit, ob legem *tutor. D. de iureiurand. omnibus*, inquit, *probationibus aliis deficientibus iuſiurandum deferens audiendus eſt. l. vlt. C. de fideicommiſſ. l. generaliter. C. de reb. credit.* vbi in litis principio, cùm nihil probatum eſſe poteſt, deferri poteſt iuramentum; quoniam *manifeſtæ turpitudinis ſit, nolle iurare, vel iuramentum referre*; nihilominus iudicem eodem loco non eſſe, qui reum cùm probatum nihil eſt, debeat abſoluere: cùm plenè; condemnare: cùm ſemiplenè actori deferre; ſi perſona ſit legalis, & aliàs requiſita concurrant.

1\. *Actore non probante quando reus nõ ſimpliciter abſolui, ſed iureiurãdo onerari poſſit?*

Enimuerò *maximum*, inquit Caius, *in l. 1. D. de iureiurand. remedium expediendarum litium*

in vſum venit iuriſiurandi religio. idemq́ue *in. l. 31. ſolent*, inquit, *ſæpè Iudices in dubiis cauſis exacto iuramento iudicare.* & lex 3. C. *eod. exiſtente inopia*, inquit, *probationum, per iudicem iureiurando cauſâ cognitâ res decidi oportet.* & d. lex generaliter C. *eod.* tam in Iudice, quàm in parte loquitur. & d. c. 2. *X. de probat.* illud ſuffragium admittit, *cùm alia*, inquit, *legitima probationes deſunt.* Sed illud in quæſtionem vocatum eſt, cui, & quando, deferendum ſit iuramentum? quàm tractant gloſſ. *in d. l. 3. & DD. in d. locis, & Buſius in Commentar. ad Pandect. ad d. l. 31.* vbi etiam refutat Donelli & Duareni opinionem: qui cauſas tum demum dubias intelligunt, cùm pares vtrimque ſunt probationes: & ob imperfectam probationem iuramentum negant deferri. ſed claro iure deciſum eſt ob inopiam probationum deferri iuramentum: idq́ue citatæ leges euincunt: atque non in parte tantùm; ſed & in Iudice exprimunt: quem etiam cognitâ cauſâ id facere dicit d. l. 3: exacto iuramento ſolere; d. l. 31. remedium expediendarum litium; d. l. 1. (expedit autem Iudex) & clariſſimis terminis d. l. generaliter.

2. Cum aliqua præſumptione grauatur.

Sed ſuper omnia eminet d. §. ſanè. vbi poſtquam dictum, ſi actor omninò nihil præſtiterit, reum abſoluendum eſſe; *præſumptione verò*, inquit, *faciente pro illo, reo deferri poteſt ad oſtendendam ſuam innocentiam iuramentum.* eamq́ue præſumptionem arbitrariam facit Menoch. *l. 1. præſumpt. q. 77. num. 15.* & manifeſtè idem §. ſanè. *in verb. niſi Iudex*, inquit, *inſpectis perſonarum, & cauſa circumſtantiis, illud actori videat deferendum.*

Cæterùm ex iis, quæ latè in actis deducta ſunt, ſatis patet nos eſſe in caſu d. verſiculi *præſumptione verò* atque ita rectè Iudicem reo iuramentum impoſuiſſe, eoq́ue eius ſententiam, cùm iuramenti delatio iuſta ſit, eſſe confirmandam. *d. l. generaliter. §. ſed iuramento. verſ. ipſe autem.*

3. An ſi nolit tùc præſtare, actori deferri poſſit?

Rectè etiam, ſi Reus iuramentum non præſtiterit; actrici detulit. quippè manifeſta ea turpitudo auget actricis probationem. cùm enim fortis accedit præſumptio ſemiplenæ probationi; deferri poteſt iuramentum in hac materia. *Panorm. in c. mulier. X. de iureiur.* quin etſi, quemadmodum qui parte aut Iudice non deferente iurat, ſibi dumtaxat iurat; *l. 3. D. de Iureiur.* ita ſuſpectus videri ſolet, qui ſponte iurare offert: eo argumento quo teſtis ſuſpectus eſt, qui non coactus, ſed ſponte ad teſtimonium proſilit: *Auth. rogati. C. de teſtib.* tamen ad effectum probationum imploratio tantùm iudicis illa oblatio iuriſiurandi videtur: qui deſpiciat *iuxta d. §. ſanè.* perſonarum & cauſarum circumſtantias.

4. An offerens iuramentum deo reiiciendus ſit?

Quæ adeò Bartholo, aliiſq́ue quibuſdam neceſſaria eſt viſa; vt negarint parti non petenti à Iudice deferendum eſſe iuramentum. *vid. Buſ. vbi ſup. num. 14.* quod inter litigantes mercenarium ſit illius officium: quod impendere non debeat non requiſitus. ſed verius eſt, & Panormitano & Butrio probatum, etiam non requiſitum deferre poſſe, ac debere. *per ea qua ſuprà diximus ex d. l. 1. d. l. 31. D. de iureiur. l. 3. l. general. C. eod. c. vlt. X. eod.*

Idq́ue eo magis dicendum eſt, quod ſæpè partes præ fiducia nimia ſuarum probationum, dum eas credunt in altiori gradu eſſe, quàm ſint; delationem iuramenti petere negligant; nec ob id tamen æquum ſit, ſuo illas iure fruſtrari.

Ideoq́ue Iudex, à quo hîc eſt prouocatum,
iuramentum etiam nemine petente rectè reo 5.
detulit, cùm actrix promiſſiones nec plenè, nec ſemiplenè ſatis probauerat: ſed ita tamen, vt pro illa ſurgeret præſumptio aliqua, iuxta illa quæ diximus, quæ tamen non aſcenderet ad gradum ſemiplenæ probationis; vt ipſi actrici non poſſet deferri; ſed reum in ſuſpicionem vocaret: ad quam eluendam rectè Iudex à quo *iuxta d. §. ſane.* reo iniunxit iuramentum.

Etiã nemine petente Iudex rectè defert iuramentum.

Cùm porrò in 2. inſtantia actrix propugnet ſententiam illius Iudicis, eo ipſo ſatis etiam nunc cenſenda eſt ad huiuſmodi delationem faciendam, confirmandámve officium Iudicis imploraſſe. vt nihil obſtare poſſit, quo minùs ea ſententia à Iudice appellationis approbetur: præſertim cùm Iudex molliùs reum tractauerit, grauando actricem, in caſum recuſationis rei iuramenti iniunctione. poterat enim ſimpliciter recuſantem habere pro conuicto, & damnare definitiuè.

De Teſtibus.

RESPONSVM I.

Singulares an fidem faciant?

IN ore duorum aut trium teſtium lex ſacra
iuſſit ſtare omne verbum. *c. in omni. de teſtib.* 1.
& licet quædam *ſint cauſa, qua plures quàm duos exigant teſtes, nulla eſt tamen cauſa qua vnius teſtimonio, quamuis legitimo, terminetur.* ita Alexander III. *in c. licet vniuerſis. X. de teſt. ſancimus*, inquit Conſtantinus *in l. 8. C de teſtib. vt vnius teſtimonium nemo iudicum in quacumque cauſa facilè patiatur admitti.* & nunc inquit; *manifeſtè ſancimus vt vnius omninò teſtis reſponſio non audiatur, etiamſi præclara curia honore præfulgeat.* & notandum quod teſtem etiam præclarum nec audiri quidem lex velit. ſicut & Concilium *Trid. ſ. 13. c. 7.* aduerſus Epiſcopum teſtes niſi conteſtes in cauſa criminali recipi non permittit. proindeq́ue vulgò dicitur teſtes ſingulares non probare. quia, *vt Bald. ad d. l. 8. vox vnius, vox nullius.*

Nulla cauſa ex vnius teſtimonio deciditur.

Sed illud in varias ampliationes & limitationes diſtractum eſt. vaſtum pelagus vocat Farinacius *in oppoſit. contra teſtes quæſtione 64.* quam extendit ad numeros 323.

Is ergo *ibid. n. 146. & ſeqq.* à regulâ excipit,
ſi teſtes ad eumdem finem tendunt. *per. l. qui* 2.
ſententiam. C. de pæn. quæ neminem capitali

Plures ſingulares ad

aut

eundem finẽ tendentes an probent?

aut ſeuera pœna condemnari permittit; niſi ſua confeſſione, aut certè *omnium*, inquit, *qui tormentis vel interrogationibus fuerint deduti in vnum conſpirante concordanteq́; rei ſignum commiſſum ſit, & ſic in obiecto flagitio deprehenſus, vt vix etiam ipſe ea quæ commiſerit negare ſufficiat.* ſed magis ea lex agit de ſeruis per tormenta examinatis; vt nulli diſcordent. agit etiam diſertè de adulteriis, & homicidiis, & maleficiis: vt illud priùs, quod multis viſum eſt, non obſcuris teſtimoniis cenſeatur probatum, præſertim ad effectum criminalem,

3. Saltem in genere.

Idem *num.*150. admittit teſtes ſingulares, cùm agitur de probanda re aliqua in genere. quamquam & enumeret interpretes, qui non admittant. & *n.* 156. non admittit ipſe in criminalibus. ac rurſum *n.*225. vt quidem probent adulterium, aut ſtuprum in genere; non tamen aliquod certum. quamuis & alios rigidiores citet; verius quidem aſſerit probari quidem adulterium certum, ſi duo teſtes idem aſſerant; ſi autem de diuerſis hic de heſterno, ille de bodierno teſtentur, non probari. & *n.* 229. probari ſi agatur ciuiliter ad priuationem dotis; non autem criminaliter ad punitionem adulterij. vbi ex Simanca *num.*231. ſubiungit ſomnium & chimeram eſſe dicere, quod ad effectum puniendi, teſtes ſingulares probent adulterium vel ſtuprum in genere.

4. Ad condemnationem in genere an faciant?

Ideoq́ue non admitteret ille quod tradit Faber *in Codice ſuo. l.6. t.2. de furt. def.*5. vt ſingularibus teſtibus furtum in genere probatum habeatur, ad effectum, vt Sempronius tanquam fur condemnari debeat ad pœnam: non tamen ad rerum reſtitutionem: quòd hæc probationem in ſpecie exigat; illi in genere ſufficiant. ſed verò cùm pœna furti de iure ſit nec manifeſti dupli, manifeſti quadrupli; quid duplabitur aut quadruplabitur, ſi ſimplum hac in ſpecie probatum negetur? vt omittamus grauiorem eſſe cauſam in genere criminaliter puniri; quàm in ſpecie condemnari ad huius vel illius rei reſtitutionem.

5. Ad coniungendas imperfectas probationes

Video tamen communiter, à practicis præſertim, recipi, vt, quando probationes imperfectæ tendunt ad eundem finem, coniungantur; ſi vtraqua media in ſuo genere ſint plena; id eſt fama v.g. probata per plures teſtes; aut in materia carnis oſcula, amplexus, tactus, quæſita ſolitudo &c. non autem ſi diuerſi actus ſinguli per vnicum dumtaxat. *Mynſingerus cent.*2. *obſ.*100. *& obſ.*20. *cent.*3. *obſ.*76. quia vt hîc dicit ex Baldo Mynſingerus tantum probant mille teſtes ſingulares, quantum vnus, tametſi rectiùs Couar. *var. l.*3. *c.*3. *nu.*4. teſtium ſingularium multitudinem pluris æſtimet. vt cum aliis coniecturis ad probationem proficiat.

6. Ad pœnam non ſingulorum actuum ſed generaliter moderatam pro æquitate iudicantis.

Et *n.*5. teſtes ſingulares ait ſufficere ad declarandum aliquem manifeſtum vſurarium; quamuis non ad iudicium, & ſententiam de ſingulari actu ferendam. ibidemq́ue legem Regiam in vſurarum materia fidem ſingularibus teſtibus tribuentem ita explicat; vt ex ea non permittat, niſi concurrant alia argumenta, & adminicula, quem damnari: &, ſi plures actus interueniſſe ſic probentur, plenam ſingulorum pœnam; v.g. pecuniam fiſco addicendam infligi non admittat, ſed pro moderatione æqua iudicantis.

Denique Farinacius *vbi ſup. n.*314. quamuis non plenam fidem ſingularibus teſtibus tribuat; tamen mutuam adminiculationem, magnum indicium, vehementemq́ue præſumptionem tribuit. Mynſingerus etiam *locis vbi ſuprà, & Menoch. de arbitrar. l.*2. *caſu* 99. *in fin.* ad arbitrium Iudicis refert, quantum ex qualitate perſonæ ſit fidei tribuendum: dummodo non temerè contra regulam *d. legis.* 8. *C. de teſtib.* quid fiat. 7. Ad adminiculationem probationis.

Sed id nuncupatim ex Farinacio *vbi ſup. n.* 315. *poſt Ruinum* expendendum eſt, quod ex iſta præſumptione atque indicio ſuppleatur inhabilitas teſtium aliorum. 8. Ad habilitandũ teſtes inhabiles.

Quæ omnia ſi applicentur cauſæ noſtræ ciuiliter inſtitutæ, ad diuortium & priuationem dotis; ponderandum eſt, quod 1. ſunt duo teſtes hoſpes, & vxor, pagi de V. quod B. & rea in eodem cubiculo ſimul pernoctauerint, vbi vnicus lectus erat pro rea & B. ſtratus, & duo puluinaria tanquam pro coniugibus, oſtium ſub noctem clauſum, manè ad pulſum areæ recluſum: quando B. adhuc nudus iacuit in lecto; rea ſemiueſtita ſtetit; & tertia teſtis, quæ B. adhuc decumbentem inuenit: ſatis cenſeri debet ex hoſpitum teſtimoniis ad effectum ciuilem probatum eſſe adulterium. ſed quia ſunt illi viles, nec in hoſpitando ſatis probè, & prouidè ſunt verſati; dicendum eſt eorum habilitatem ſuppleri ex plurium aliorum teſtium aſſertione: præſertim illius tertiæ, quam mox diximus, & ex multitudine teſtium ſingularium, qui aiunt ſe ream & B. in eodem lecto aliàs vidiſſe pernoctantes. quin & cum K. cui accedit N. teſtis maſculus, qui ream ait cum K. in ipſo actu deprehendiſſe, ſibiq́ue mox poſteà K. adulterium tunc peractum faſſum fuiſſe. neque ſingulares ſunt qui vnum actum inchoatum, & alij conſequentiam viderunt. *Nellus à S. Geminian. tit. de teſtib. n.*187. *Salicet. in L. teſtium C. de teſtib. Immol. in L. ſi pater de Vulgar.* 9. Ad effectum ciuilis cauſæ diuortij, dotis.

Accedunt confeſſio etiam alterius, qui iudicialiter citatus, copulam ſuam cum rea teſtatus eſt. quamuis enim de ſe confeſſo aduerſus alterum non creditur omninò; tamen indicium cum aliis facit. *Menoch. de arbitr. c.*474. *nu.*25.26.40. alius denique teſtatur ſui inuiti attactum illius impudicum: quod corrupti animi, & adulterandi intentionis indicium facit. *Menoch. praeſ. l.*6. *p.*3. *nu.*9. *ibid. n.*11. *l.*5. *p.*41. denique quod ipſe B. diurno & nocturno tempore clauem domeſticam habuerit, qua ſibi portam aperiret ædium reæ, plurium omninò teſtium, etiam integrorum, dictis eſt affirmatum, clauium traditio rerum illis clauſarum traditionem ſignificat. *§. item ſi quis merces. inſt. de rer. diuiſ.* accedunt & nocturnæ etiã ædium reæ frequentationes. vt Baldus ſcholarium frequentationem meretricis probationem facit *in l. neque natales. C. de probat.* & 10. Præſertim cum aliis indiciis, præſumptionibus &c.

deambulationes cum illis ſuſpectis ad loca ſu-
ſpecta: *Menoch. præſ. l. 6. p. 3. n. 8. Crauetta conſ.*
205. *n.* 24. vnde hîc ſecutum arreſtum, & in-
quiſitio Iudicis loci, & cum eo compoſitio.
intelligitur confiteri crimen, qui paciſcitur, inquit
L. 5. D. *De his qui not. infam. l. transfigere. & quæ*
ibi not. C. de tranſact. Menoch. de præſ. l. 5. p. 41. n.
17. ſed cùm hîc inſtituletur ad redimendam
11. *Sic poſſunt adulteria probari.* vexam, id quidem confeſſionem tollit: ſed
indicium non penitus auſert. his enim aliiſque
concurrentibus adulteria probantur. *Menoch.*
de præſumpt. l. 5. p. 41.

12. *Ad decernendum diuortium & dotem amittendam:* Faciunt, inquam hæc 1. vt diuortium de-
cerni poſſit, & infligi dotis priuatio, eaque
marito addici. *Menoch. ibid. n. 31. 14.*

2. Vt in cauſa, non quidem capitali, ſed
quæ in curia Eccleſiaſtica inſtituta eſt, cuius
finis eſt emendatio magis; quàm ipſa delicti
13. *Et in foro Eccleſiaſtico ad pœnitentiã ſalutarẽ.* vindicatio; condemnari poſſit: non ad ordi-
nariam adulterij pœnam; ſed ſalutarem; quam-
uis pecuniariam, ſimilémve. *Vide Menoch. &*
citatos d. p. 41. n. 15.

3. An ad talem quæ grauiorem irroget in-
14. *An & ad grauiores?* famiam? & quidem ex teſtibus, quamuis aliàs
idoneis, de diuerſis actibus ſingulatim teſten-
tibus exiſtimaui aliàs non poſſe religioſum in-
carcerari dum de actibus ſinguli diuerſis de-
ponerent, in eo ordine, vbi ob materiam
carnis quamuis impudicorum dumtaxat ta-
ctuum incarcerari iubentur ad 80. dies, fiunt-
que eo ipſo incapaces omnium poſteà dignita-
tum Ordinis: quod hæc pœna infamiam ſe-
cum adferet non tantùm; ſed & illam incapa-
citatem, & ærumnas carceris; quæ ferè morti
comparentur. Sed cùm in hac cauſa vnus adul-
terij actus duobus conteſtibus probetur, cre-
dendum eſt etiam pœnas pecuniâ grauiores in
curiis Eccleſiaſticis ſolitas poſſe infligi.

De ſententia, & re iudicata.

RESPONSVM I.

Regula & priuilegia ordinis S. Saluatoris in quibuſdam Regulares ſubijciunt Ordinario; in quibuſdam eximunt: quod ſi ergo Ordinarius pleno iure velit viſitare, ordinare, exequi; & Regulares quaſi plena exemptione illum excludere:

1. *Cuiq; ſuum tribuatur.* RESponſum Chriſti quadrarit vtriſque:
Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ
ſunt Dei, Deo. & illud Apoſtoli: *cui tributum,*
tributum; cui honorem, honorem: vt neque de-
bitum negetur; neque plus debito petatur.
odioſa eſt pluris petitio, & diuerſis pœnis à
iure coërcita. vt *tot. tit. C. & X. de plus petit.*
odioſa, inquam, adeò; vt etiam officium fiſci
complectatur: vt ſi indebito tempore ab illo
actiones ſunt propoſitæ, quamuis iuſtæ, con-
crementur. *l. inſtus C. de iur. fiſci. l. 10.* odioſa
non minùs vſurpatio eſt iuriſdictionis, vſur- 2. *Neque plus petatur.*
pantis non competentis; & iure prohibita.
adeò vt quidquid à non competenti Iudice
decretum fuerit, nullius ſit momenti. *tot. tit.*
C. ſi à non compet. Iud. & extra territorium, ſeu
ſupra iuriſdictionem ius dicenti impunè non
pareatur. *l. fin. D. de iuriſdict. om. Iud.* & ſic in
iure optimè coniunguntur prælatio, & ſubie-
ctio reſpectiua. *tit. de maior. & obed.* vt ſubditi
ſint ſubiecti præpoſitis, ſed quique ſuis: qui-
que ſuis dumtaxat imperent. cæterum quo-
niam *vtile per inutile non vitiatur*; vbi plura ca-
pitula combinantur, quæ diuidi poſſint, in 3. *Diuidenda capitula.*
quorum altero Ordinarius iuriſdictionem po-
teſt exercere, in altero non æquè; iuſtius,
æquius eſt; vt regulares viſitationem, ordina-
tionemque admittant, quæ illi competat: de
cætero ſuper exemptione reuerenter excipiant.
quia tot videntur eſſe ſententiæ quot capitu-
la. *Felin. in c. cum Ioan. X. de fid. inſtrum. ſic* diui-
ſio fit *in l. cum in vna. D. De appell. in c. cum tem-*
pore. X. de arbit. vbi plura erant laudi capitula,
arbitrium, inquit Pontifex, *decernimus obſer-*
uandum: illis dumtaxat capitulis exceptis, quæ
contra libertatem ipſius monaſterij ſunt expreſſa. &
in c. inter cetera. 22. q. 4. diuiditur iuramentum
concubinæ factum, de illa in vxorem ducen-
da; & matre, aut fratre non alendo: pars
prior ſeruari iubetur; altera non: *in c. dilect.*
X. de maior. & obed. iuramentum ab Epiſcopo
factum Metropolitano diuiditur: vt ſeruan-
dum ſit quoad debitam iure obedientiam;
quoad vlteriùs promiſſam, reiiciatur. etiam
propter intereſſe Eccleſiæ, & Capituli. vt
non ſatis etiam ſit, ſi prælatus, aut prælata in 4. *Vt nec abbatiſſæ promiſſio obſtet.*
conſecratione aliquid iuret; ſed exigitur, vt
id iuſtum ſit; neque contineat Eccleſiæ, ſeu
conuentus ſui, ſeu tertij præiudicium. idque
iterum deciditur in iuramento ab Abbate E-
piſcopo præſtito *in c. cum dilect. de relig. dom. in*
6. Vide etiam c. dilectus X. de præbend. c. Raynut.
de teſtam. c. niſi de præb. & in d. c. cum tempore.
ratio ſubiungitur hæc; cùm *& ſi ſponte volue-*
ris, de iure tamen nequiueris; ſine licentia Roma-
ni Pontificis renuntiare priuilegiis, vel indultis. & 5. *Plus exequens & minus debito offerens expenſis mulctandi.*
propterea rectè pragmatici aiunt; ſi is à quo
plus debito petitur, & quantum ſaltem debet,
non offerat; ex vſu forenſi condemnandum
in quantum debet non tantùm; ſed & in ex-
penſas litis. cùm alioquin *c. vnic. X. de plus*
petit. in expenſas plus petentem ſemper con-
demnet: & vt ante illarum ſolutionem qui-
buſdam caſibus exinde conuenire debitorem
non poſſit.

Enimuerò ſi Ordinarius plura capitula com-
plexus, tam quæ ſuæ ſint iuriſdictionis, quàm
quæ non ſint; tam quæ rectè & ritè ordina- 6. *An executio iuſta in capitulis diuidatur?*
rit; quàm quæ perperam; ſi diuidua ſit execu-
tio; non obedire tantùm quoad partes debi-
tas tenentur regulares: ſed & quoad illa capi-
tula executio iuſta videri poteſt. quamquam
negent iterum pragmatici plus debito exe-
quentem

quentem excuſari à nullitate, & expenſis; ſicut plus petentem dumtaxat: quod iniuria illa verbalis multò ſit minor reali executione. vbi porrò indiuidua ſit executio, omninò nulla erit. *l. 1. §. item quæritur. verb. ego Oſilio aſſentiar non poſſe diuidi; quia non poteſt ita in parte vti fieri, vt non in tota aqua fiat.* ſic ſententia delegati aſſumpto nun delegato tota vitiatur: *c. ſuper Abbatia X. de off. deleg.* electio clericorum admixto laico: *c. Meſſana 56. X. de elect.* actus legitimi adiectione diei, vel conditionis *c. actus de reg. iur. in 6. & quæ multa citat gloſſ. in c. vtile per inutile de reg. iur. 6.* & de executione vide Marant. *in ſpecul. p. 6. ar. 3. poſt omnia aduerto circa execut. n. 20. & ſeqq. & alios paſſim.*

7. An cenſuræ pro pluribus ſimul capitulis inflictæ, quorum quçdã iuſta, quædam minùs?

An autem indiuidua ſit executio, & ſic ex toto nulla; cùm Iudex per cenſuras procedit, excommunicat, ſuſpendit, interdicit regulares; niſi in omnibus punctis ordinationes ſuas recipiant; iuſta ſimul & iniuſta capitula complectentes; ſuæ ſimul iuriſdictionis, & alienæ; & quædam decernere & exequi; quædam decernere ipſe, non exequi niſi per ipſos regulares, poteſt; an, inquam, indiuidua ſit hæc executio, & ex toto nulla? vt indiuiduam voluit eſſe emptionem plures ſimul res, ſed ſub vno pretio comprehendentem citati *apud Tuſcum pract. conc. v. Indiuiduum conc. 101. 102.* an diuidua, & ex parte; ſubtilioris eſt indaginis. *vide Tuſcum & citatos vbi ſuprà. & v. ſententia quando pro parte valere poteſt. conc. 165.* & in terminis ſententiæ latiſſimè *Salgado de protect. reg. p. 2. c. 7. vbi n. 44.* dicit, quod hæc quæſtio ex difficilioribus eſt, quæ in iure poteſt reperiri. idque probat tractatus ſubtiliſſimus de diuiduis & indiuiduis Moderni Pariſienſ. certum quidem eſt nullam eſſe executionem qua parte Iudex ſuæ poteſtatis limites egreditur. & Clemens VIII. quidem *conſt. inc. litium* omnes nullitates ſuſtulit, illis exceptis, quæ ex defectu iuriſdictionis, citationis, aut mandati orirentur. vnde videri poteſt in quibus caſibus hic competit iuriſdictio, non eſſe nullitatem attendendam: ſed vbi deeſt dumtaxat. Igitur irritum eſt interdictum qua parte ea puncta complectitur, quæ ſuæ non ſunt iuriſdictionis. & quia vno complexu omnia puncta iubet recipi; vnum in factum mandatum & pœna coaluit; facta autem indiuidua cenſentur; *Panorm. in d. c. Rainut.* vix erit vt interdictum in totum non dicatur irritum in rigore. quamuis timoratæ conſcientiæ fuerit obedire in punctis, in quibus iuriſdictione non carebat Ordinarius. cùm & piarum mentium ſit timere culpam, vbi culpa non eſt: & ſemper tribuere honorem, cui quomodocumque debeatur honor.

De Appellationibus.

RESPONSVM I.

Ordinarius quædam in regulares ſtatuit, & executus eſt, quæ à iure permittuntur non obſtante appellatione, & exemptione; quædam non ſic permittuntur: quodnam erit officium ſuperioris in huiuſmodi contentione?

SVpponamus executionem diuiduam decreti diuerſa capitula continentis: iuriſ- 1. Cuiq; ſuum tribuẽdum.
dictionem in regulares hinc in ſolidum aſſeri, inde ex parte negari: officium erit etiam Iudicis, ad quem cauſa ex prouocatione delata ſit, diſtinguere, & cuique ſuum tribuere, vt leges & canones præſcripſerunt. *c. Rainutius. c. Rainaldus. X. de teſtam.* regula eſt, *vt lite pendente nihil innouetur:* atque adeò, dum diſceptatur ſuper exemptione, par regula eſt; vt eadem lite ſeu *appellatione pendente nihil innouetur.* ſecundùm diſtinctiones tamen *c. cum perſonæ de priu. in 6. in fin.* atque adeò dum litigatur de decretis, ordinationibus, & ſtatutis, à quibus appellatum eſt. ſic enim *in c. dilectus. X. de rel. dom.* vbi Epiſcopi Abbatem ſuſpendentis, ſeu monaſterium interdicentis, ſententiæ nullæ declarantur: ſi vel ante appellatum fuerat, vel monaſterium probaretur exemptum; etiamſi Abbas obedientiam repromiſiſſet: deſuper non tantùm monaſterium, ſed & abbatem promittentem abſoluendo. multi ſunt tamen caſus vbi nec exemptio, nec appellatio executionem remoretur. iure ergo diſtinxerit Iudex in qui- 2. Capitula diſtinguẽdo.
bus attentatorum reuocandorum regula; in quibus exceptio erit admittenda. multa ſunt in hanc rem iuris loca. *c. ad præſentiam, c. conſtitutus. c. ſignificauit cum pluribus aliis de appell. c. ſignific. de noui oper. nunciat. c. venientes. de iureiur. c. vt lite pendent. in 6. c. exhibita de Iudic. &* omnium inſtar ſit c. non ſolùm *de appell. in 6.*

Igitur attentata poſt appellationem irritat, ſeu irrita declarat ante omnia Iudex appellationis, ex communi regula. vbi porrò leges aut canones appellari vetant, ſed executionem indulgent, non obſtante appellatione, non ante omnia irritat; ſed demum per definitiuam; per exceptionem à regula. ſub exceptione ſunt, quæ ad diſciplinam regularem, vtique ex viſitatione, atque ad clauſuram pertinent: 3. Quæ appellationem, quæ executionem permittant.
atq; alia paſſim ex veteribus canonibus, Conc. Trid. & Gregorij XV. conſtitutione *inſcrutabili*. vbi ille Pontifex non obſtante exemptione Ordinariis tribuit iuriſdictionem in caſibus ibi expreſſis, etiam antè non conceſſis.

Non addit autem Gregorius XV. an remota appellatione de aliis ibi expreſſis ſtatuere, &

exequi

exequi poſſint: relinquit ergo id iuri communi: ex materia igitur id ſumendum, & procedendi forma. materia; vt quoad confeſſorum approbationes, & prædicationes decreta non obſtante appellatione procedant. *Trid.ſ.5.c.2. ſ.24.c.4.* correctiones exceſſuum aduerſus regulam. *c.3.X.de app.c.irrefragabili. X. de off.ord.* ex forma; vt ſi viſitando notarint delicta, circa alia in d.Gregoriana expreſſa, non obſtante appellatione exequantur. illud enim eſt priuilegium viſitationis, & correctionis morum. *Conc. Trid.ſ.13.c.13.c.1.ſ.22.c.1.ſ.24.c.10.ſ.14.c.4.* ſi compilato proceſſu ſeu extra viſitationem, & de non notoriis cognoſcatur; non idem obtinet. *Sanctio pragmatica Clementis VIII. an.1600.art.9. relata apud Quarantam in ſumma verb.Archiepiſcopi authoritas.*

RESPONSVM II.

An ſententia reuocatoria attentatorum appellatione, aut inhibitione ſuſpendatur?

1. Non ſuſpenditur.

NOn dari ab ea appellationem latè docet citatis numeroſe authoribus Salgado *de reg.protect.p.2.c.22.*vbi *mox in princip.* affirmat à ſententia lata pro reuocatione attentatorum *appellationi minimè*, inquit, *deferendum fore, nec vim facere, ſi appellationi emiſſa à ſententia lata pro reuocatione attentatorum non detulerit.* cùm à iure non cogatur deferre. imò ſententiam ſuam *abſque metu*, inquit, *& reatu attentati poßit ad effectiuam & actualem executionem trahere.* & ſanè tum leges in attentatorum reuocatione iis verbis vtuntur, quæ non tantùm pronuntiandi; ſed magis exequendi ſenſum præſeferunt. *c.non ſolùm. in verb.nullatenus inquietes, in eum ſtatum reducas*: & c. *ſignificauit, X.eod.verb.reuocato in irritum.c.ſignificant. X.de nou.oper.nunciat. c.venientes X.de iureiurand. in verb. reſtituatis.c.1.vt lite pend.in 6.verb.attentata ipſo iure non ſubſiſtant c.exhibita.X.de iudic.*

2. Ratio antiqui iuris:

Et ratio legum canonumque ſuffragatur. quòd is qui illis contemptis lite & appellatione pendente vetantibus quidpiam innouari, innouat tamen; & ſi Iudex ſit, tamen contra præſcripta iuris quid exequens, vim facere, ac ſpolium committere intelligatur. *c.conquerens. X.de reſtitut.ſpoliat.* ſpolians autem audiri non debeat, quamdiu ſpoliatus re ipſa non eſt reſtitutus. *c.fin.X.de ord.cognit. c.2.de reſtitu.ſpol.* comparant etiam paſſim Doctores eum, cui audientia denegatur, cum eo, cui appellare non liceat: quos citat Salgado *vbi ſup.nu.6.*vt cui illa denegatur, appellatio non ſit permiſſa. & propter hanc rationem d.c. non ſolùm à regula reuocatoria attentatorum ante omnia excipit cauſas, in quibus iura permittunt fieri executionem, non obſtante appellatione. quia is Iudicem ad quem contemnere non cenſetur, aut iniuriam facere, qui iure ſuo vtitur: neque attentare, aut attentatorum pœnam mereri. quia quod iure permittente fit, culpa & pœna caret.

Excipit ſecundò d.c. non ſolùm, vt non *ante omnia*, ſed ſub certo modo & forma reuocari debeant attentata poſt appellationem ab interlocutoria tantùm. quod non vbique ſatis obſeruarunt, qui appellationem à reuocatoria attentatorum concedunt. quos non ſatis pedem figere dicit Salgado, ſed trepidos, & timidos fluctuare.

3. Et nunc Tridentini.

Porrò poſt Concilium Trid. hæc minùs controuerti poſſunt: cùm illud iam appellari vetet, niſi à definitiua, ſeu illius vim habente, aut per illam irreparabili. *ſ.24.c.20.* reuocatoria autem attentatorum, non definit negotium aut cauſam principalem; nec illius vim habet, vel per definitiuam irreparabilis eſt: ſed momentanea tantùm eſt, ad compeſcendum Iudicis, ad quem, contemptum interim, dum de cauſa principali cognoſcetur; cuius definitio redintegrationem, aut ſtabilimentum eius, quod iuri congruet, factura eſt. ſicut ſpoliatus ante omnia reſtituitur; quamuis poſteà aduerſus illum pronuntietur pro iure aut dominio ſpoliantis: cui res denuò per definitiuam reſtituitur. & propterea dari à reuocatoria attentatorum non debet appellatio. cùm prohibita ſit illa ab interlocutoria, quod argumentum etiam Salgado *n. 16.* vrget, & conſequenter quod in iuris locis nullibi mentio fit appellationis, cùm de attentatis reuocandis agitur, quibus plura conſequenter ad ſex vſque cauſas connectit, inter quales primam hanc *n. 6.* quod expreſsè deciſum ſit, quod à ſententia demolitionis noui operis attentati non admittitur appellatio. *l.1.§.ſed. D. de nou.oper. nuntiat.* quod & iure canonico deciſum eſt in eccleſia etiam demolienda, ob odium attentati. *c.1.2.3.4. X.de nou. oper. nuntiat.* quia melior eſt obedientia quàm victima; adeoque vel eccleſiæ ad victimam ædificatio. addit denique Salgado *num.25.* probari etiam prohibitam appellationem à reuocatoria attentatorum ex ſpecialiſſimis priuilegijs aduerſus attentata, & pœnis attentantium. eaque in re etiam Couuar. *pract.quæſt.c.23.n.4. hæc reuocatio*, inquit, *attentatorum fieri debet, etiamſi appellanti objiciatur notorius defectus iuris in principali cauſa. etiam in cauſa quæ ſuper eccleſiaſtico beneficio tractatur. textus optimus in c. ſi conſtiterit.de accuſ. vbi plura citat.* & facit etiam d.c. non ſolùm *in verb.licet cauſa non fuerit vera.*

4. Huius etiam cauſæ ex iure talionis.

Litigatur hîc de reuocandis attentatis, eoque magis impediendis in futurum. queruntur qui attentarunt, eorum appellationem & Iudicis ad quem inhibitionem, ſuas vires non hîc inuenire: meminiſſe debebant edicti, quod quiſque iuris in alterum ſtatuit, vt ipſe eodem iure vtatur. *quod ſummam habet, ſine iuſta cuiuſcumque indignatione, æquitatem. quis enim aſpernabitur idem ius ſibi dici, quod ipſe alijs dixit, vel dici effecit? aut quis iuſtißimam illam, & à na-*

tura

iura profectam talionis legem deprecari iuſtè po-oeſt? ita Cicero in ep. 1. ad Q. fratrem, c. 1. d. c. dilect. X. de maioris. & obedien. in verb. cùm non deceat alij te feciſſe, quod ab alio fieri tibi nolles. adeoque *in c. conſtitutus. 23. X. de appel.* non auditur, qui queritur appellationi ſuæ non eſſe delatum, *ſi ipſe*, inquit, *appellationi prius facta non detulit.* vt quamuis permiſſum hîc eſſet appellare; tamen, quia ipſi attentantes iam appellationi non detulerunt, queri iure vel audiri non poſſent.

Porrò omiſſo illius edicti iure (quod quàm maximè conceptum eſt in eos, qui magiſtratum geſſerunt, & nouo iure ſunt vſi; adeoque prælatos ius dicentes imprimis complectitur) quoniam hîc agitur de attentatis, ex iuris & reſcripti formula *in primis & ante omnia* reuocandis, eaque ſub diſtinctione d. c. non ſolùm reuocata ſunt; iura hîc locum negant appellationi. præſertim cùm d. ſententiæ adiecta ſit
5. Clauſula non præiudicij decretũ expreſſius reparabile facit, ut app. non ſuſpendatur, ſecundùm Concil. Trid.
clauſula *ſine præiudicio cauſa principalis*. vt tam ex formula verborum, quàm naturâ ſui interlocutoria ſit; vim definitiuæ non habens; ſed ſemper reparabilis. obtineatque adeò hîc decretum Concilij *Trid. ſ. 24. c. 20.* vetantis nè appellationes per ſuperiores quoſcumque recipiantur; néue eorum *conceſſio* inquit, *aut inhibitio fiat, niſi à definitiua, vel à definitiua vim habente, & cuius grauamen à definitiua reparari nequeat.* ita Concilium. & Sanctio pragmatica
6. Et ſanctionem Clem. VIII.
Clementis VIII. *relata à Quaranta in ſumma v. Archiep. author. A. Riccio prax. appell. dec. 504.* vetat appellationes vnquam recipi, niſi per publica documenta, quæ realiter exhibeantur, priùs conſtet talem eſſe ſententiam, à qua Concilium permittat appellari. & *ar. 6.* in caſibus permiſſis, *inhibitiones*, inquit, *poſt appellationem, ſic vt præmittitur receptam, non concedantur, niſi cum inſcriptione tenoris ſententia, aut decreti definitiui; aut vim definitiua habentis, vel damnum per diffinitiuam irreparabile continentis: alias inhibitiones aut proceſſus, & inde ſecuta quacumque ſint ipſo iure nulla, eiſq; impune non parere liceat.*

Rectè ergo hîc, & ex permiſſu apoſtolico, & œcumenici Concilij appellationi non eſt delatum; inhibitioni non paritum. reſiſtente
7. Reg. 37. Canc.
etiam regula 37. Cancellariæ, cum clauſula irritante delegationes ſecùs factas.

Eòque magis, quod delegatio inhibiti proceſſit à Sede Apoſtolica: Legati autem, magiſque Inter-Nuntij, officio generali per
8. Quam Nuntij & Inter-Nuntij obſeruare & Trid. tenentur.
reſcriptum ſpeciale derogatum cenſetur. *c. ſtudnuiſti. X. de off. legat.* & delegatus, alijs maior, vices Apoſtolicas gerens, *c. ſuper. X. de off. deleg.* vt aliter delegandi facultatem prætendens exhibere debeat diploma, *c. cum in iure. X. de off. deleg. l. vnic. C. de mand. princip.* & licet aliqui Nuntij habuerint facultatem delegandi; etiam cùm appellatum eſſet à delegato A-
9. Neque Concil. Trid. poſſent derogare.
poſtolico (quod quidam Romæ conſulti huic negant fuiſſe conceſſum Internuntio *Vide infr. Mandati c. 1.*) nunquam tamen aduerſus d. regulam 37. Cancellariæ, aut Concilij Trid. decreta. ſed imò ſemper mandatis inſerta fuit prohibitio derogandi vllatenus Concilio Trid. eoque, ſine mandato ſpeciali, nihil hic Inter-Nuntius ſecùs potuit facere. *d. c. ſtuduiſti.* &, ſi mandata non ſeruet, ſupra iuriſdictionem ius dicenti impunè non paretur. *l. fin. D. de iuriſdic. om. Iud.* atque poſſet delegatus à Sede Apoſtolica, etiam per cenſuras iuriſdictionem ſuam aduerſus reſiſtentes tueri. *c. ſignificaſti. X. de off. deleg.* etiam poteſtates, quæ minis, ac terroribus conquerentes ſilere compellunt. *c. 1. X. eod.*

RESPONSVM III.

An Iudex non obſtante appellatione & inhibitione progredi poſſit, qui pronunciauit ſuper reuocatione attentatorum: an ſuperior cauſam principalem penes ſe retinere; ſaltem allegata nullitate?

NOn deuoluitur hodiè negotium principale, ſi ab aliquo articulo per definitiuam reparabili appelletur. quia ea hodiè recipi appellatio vetatur. *Trid. ſ. 24. c. 20.* non ergo obſtat c. dilectus. 55. *X. de appell.* eatenus correctum, iudici ad vlteriora procedenti, cùm pronunciauit ſuper reuocatione attentatorum. præterquam quod ibi totius cauſæ iuriſdictio controuertebatur, eamque ſecum trahebat appellatio; vt negotium principale cum acceſſorijs ad Pontificem omninò fuerit deuolutum. 1.
1. Hodiè vt cauſa ad ſuperiores non deuoluatur per appellation. ab interlocutoria, vt eſt reuocatoria attentatorum.

Imò *in c. vt debitus. 59. X. de appel.* remanere debet cauſa principalis apud Iudicem, qui tulit interlocutoriam, niſi hæc reuocetur. atqui hodiè per Conc. Trid. *ſ. 24. c. 20.* à mera interlocutoria appellare non licet. igitur non ante definitiuam ab eo poteſt principalis cognitio auferri. vt hodiè perperam allegetur c. non ſolùm. *de appell. in 6.* quod appellationibus & inhibitionibus deferendum ſit; *c. ſi à iudice. de app. in 6.* quod per appellationem ab aliqua Iudicis interlocutoria ſit eius ſuſpenſa iuriſdictio; aliaque id genus iuris loca, vtpotè correcta: niſi interlocutoria vim habeat definitiuæ, aut grauamen contineat per definitiuam irreparabile. *d. c. 20. ſ. 24. Trid.* Neque in 2.
2. An in nullitatis & exceſſus Iudicis allegatione?
contrarium facit, quod ab interlocutoria appellari poſſit, quando deprehenditur nullitas, & exceſſus Iudicis à quo; etiam poſt Concilium *Trid. Barboſ. in remiſſ. ad Conc. Trid. ſ. 24. c. 10.* etiam in cauſis aliàs priuilegiatis, & natura ſua inappellabilibus: vt quando, iuſtificata coram ſuperiore appellatione ex actis authenticis, inhibitio fuerit conceſſa; vt eo caſu ſit obtemperandum: ſed Barboſa nec his verbis vtitur, nec ea generalitate: ſed tantùm in caſu c. 10. ſ. 24. vbi de viſitatione, & correctione morum agitur; & viſa ſunt acta, & pro-

ceſſus

ceſſus legitimè ad ſuperius tribunal delatus; adeoq́ue ibi compilato proceſſu iudiciali, non per modum ordinarium viſitationis actum fuerat in caſu Barboſæ, quem ſępiùs eſt reſponſum non gaudere priuilegio viſitationis. verba ſunt hæc; *Doctores ſtatim citandi dicunt quod procedit* (verſ. nec in his vbi de viſitatione &c. d. c. 10.) *quando Iudex ſuperior non iuſtificata appellatione, nec viſis actis proceſſus, inferiori inhibere contendit: ſed ſi poſtquam appellatio iuſtificata fuerat ex proceſſu iam ad tribunal appellationis delato inhibitio conceſſa fuerit, erit obtemperanda: nec poterit inferior Iudex ad executionem ſua ſententia procedere. alıter ſiquidem ſuperiorum Iudicum authoritas & poteſtas non vulgarem iacturam pateretur, dareturq́, cauſa inferioribus Iudicibus, vt pro libitu iudicarent; & auxilium appellationis multis cauſis nihil proficeret, aliaq́, incommoda multa ſequerentur, quæ à mente S. Concilij aliena ſunt.*

3\. Concilium Trid. generaliter loquitur.

Sed neque ſic loquitur Concilium *d. c. 10.* ſed imò excludit expreſsè, vniuerſaliterq́ue appellationem: in verbis *nec vlla inhibitio.* & quod ſecùs augurantur aliqui de mente Concilij; non ad illos, ſed ad S. Sedem, ſeu S. Congregationem Conc. Trid. Interp. Pius IV. per bullam confirmatoriam d. Concilij voluit pertinere. Clemens ergo VIII. *in pragmat. ſanctione relata apud Quarant. in ſum. v. Archiep. auctor. & A. Ricc. in prax. appell. dec. 504.* mentem Concilij ita explicat; *In cauſis viſitationis aut correctionis morum, quoad effectum deuolutiuum tantum, admittantur appellationes: niſi de grauamine per definitiuam irreparabili agatur: vel cùm viſitator citata parte, & adhibita cauſa cognitione iudicialiter procedit, tunc enim appellationi locus erit; etiam quoad effectum ſuſpenſiuum.* vide quàm longè hæc abſint ab illa doctrina, quam genuinæ aliqui ſupponere conantur. & cauſa nimis generaliter aſſumpta, ſi foret admittenda; omninò euerteret verba, rationem, ac mentem Concilij. *in d. c. 10. & 20. ſ. 24.* quam rurſus explicat alius articulus eiuſdem ſanctionis his verbis, *inhibitiones poſt appellationem, ſicut præmittitur receptam, non concedantur, niſi cum inſcriptione tenoris ſententiæ; aut decreti definitiui, aut vim definitiui habentis, vel damnum per definitiuam irreparabile continentis: aliàs* (nota *inhibitiones & proceſſus, & inde ſecuta quæcumque ſint ipſo iure nulla; eiſq́,* (iterum nota) *impunè non parere liceat.* hæc mens Concilij eſt; hæc ſanctionis: hæc permittit quidquid fecit delegatus, non deferendo appellationi à merè interlocutoria ſententia, nec inhibitioni parendo, quamuis geminatæ. neque enim iteratio rei iure prohibitæ vires ſubminiſtrat. quod ſi Internuntio delegare non licuit, nec inhibere; vtique nec ab eo delegatus delegatione vti; vel inhibere potuit. *c. dilectus. ver. tum quia. de temp. ord.* adeoq́ue irrita ſunt omnia tam ab eo delegato, quam delegante acta: vt ne appellandi quidem neceſſitas victis aduerſus eas ſententias imponatur. *ita l. vnic. C. qui pro iuriſdictione Iudices dare, darive poſſint.* & conſonat

4\. Explicatiùs Sanctio Clem. VIII. & inhibitiones & proceſſus irritat, & impunè nō parere permittit.

5\. Vt ne appellare quidem oporteat.

l. 1. & 2. C. de apparit. præfect. ann. lib. 12. quia à poteſtate delegantis regulari debet poteſtas delegati, & executoris. *gloſſ. in c. Iudex de off. delegati in 6. verb. proponatur. c. nemo plus iuris. de reg. iur. in 6.*

6\. Reuocatoria attentatorum magis hîc ſit merè interlocutoria per inſertam clauſulam non præiudicij.

His conſormis eſt altera ratio, quod ſententia reuocatoria attentatorum inſertam habeat expreſſam hanc clauſulam; *ſine præiudicio cauſa principalis attentata reuocamus* &c. Nec verò ea eſt facto ſuo contraria, quod nimium ſit grauamen, & nulla ſit maior iniuſtitia, quàm nullitas, & mandati exceſſus præſtet iuſtiſſimam cauſam appellandi; ſed iniquiſſimum eſt hoc argumentum. quia ex eo damnare oporteret ſummæ iniuſtitiæ Clementis VIII. conſtitutionem *incip. litium*, quæ tollit omnes nullitates, quantumuis maximè ex actis elucentes: excepto dumtaxat citationis, mandati, & iuriſdictionis defectu. Contrarietas autem clauſulæ ſeu proteſtatio facto ſuo contraria dici nequit, aut grauamen continere; niſi eodem crimine obſtringamus ius ipſum, quod paſſim de attentatis ante omnia reuocandis diſponit? & ſingulatim c. cùm *cauſa X. de off. deleg. in verb. reſtitui faciatis; audientes poſtmodum quidquid fuerit quæſtionis.* explicat ergo hæc proteſtatio intactum ius partium permanere; quamuis attentata in ſtatum priſtinum eſſe reponenda declaret. vbinam hîc irreparabile quippiam per definitiuam; ſtante illa clauſula ſententiæ interprete, concipere quiſpiam poteſt? vt decreto Concilij Trid. *ſ. 24. c. 20.* & ſanctioni pragmaticæ Clementis VIII. locus queat denegari? alioquin abrogamus omnes leges, & canones de reſtitutione ſpoliatorum, & interdictis latos, ac omnia denique iudicia poſſeſſoria.

7\. An Sanctio & Reg. 37. Cancell. Rom. ſuper delegationibus extra Rom. Curiam obtineat?

Conſormiter rurſus iis, quæ *proxime Reſp.* dicta ſunt, negatur Internuntios habere poteſtatem derogandi decretis Concilij Trid. delegandi, atque inhibendi contra *c. 20. ſ. 24. d. pragmaticam ſanctionem Clementis VIII. aut reg. 37. Cancel. Roman.* Quod enim quidam d. Regulam aiunt extra Curiam Romanam non ſeruari; quaſi teſtibus Alphonſo gloſſatore, & Chokier ad d. reg. Id faciunt perperam. Chokier enim contrarium dicit: Alphonſus autem ſcripſit ante Concilium Trid. quamquam & Legati & Nuntij iure Curiæ Romanæ vti debeant; non æquè curiæ aliæ archiepiſcopales, metropolitanæ, aut patriarchales. vbi Tridentinum eorum ſtylo non aduerſaretur. Chokier autem *ad verba Alphonſi extra Curiam* ita habet; *hodiè ex diſpoſitione Concilij Trid. ſ. 24. c. 20. in recipienda appellatione ab interlocutoria ius ciuile nunc, vt diximus, ſequendum eſt.*

8\. An in decretis nullis, an tantùm iniquis?

Aiunt rurſus Concilium Trid. locum non habere in decretis ipſo iure nullis; ſed iniuſtis dumtaxat. nouum ſanè gloſſema. ſed vbi admiſſum à S. Congregatione Concilij Interpretum? vbi illud indiſtinctè loquitur, & nulla lex aut ratio permittit diſtinguere. in iniuſtitia concilium, inquiunt,

& cle-

& clementina vetant quidem appellationes admitti, delegationes aut inhibitiones fieri, niſi à definitiua, decreto vim definitiuæ habente, aut à grauamine per definitiuam irreparabili; iubentque non obſtantibus quibuſcumque ad vlteriora procedere; ſed agunt de decretis, vt dictum eſt, iniuſtis; non de nullis. Verùm id cùm admittent S. Concilij

9. Non diſtinguendum.

Interpretes, nos ponè ſequemur. interim inhærebimus verbis indiſtinctis Concilij; & illius rationi, quam præmittit; vt quàm primùm lites terminentur. quæ tam obtinet in excludendis nullitatibus in reparabilibus, quàm iniuſtis decretis. quinimò d. Sanctio Clem. VIII. 1600. *ad tollendas*. §. *cenſura*. §. *abſolutio* etiam in caſibus nullitatum diſponit, in iiſque Concilium obtinerere ipſa oſtendit. ſed & Clemens VIII. omnes ſuſtulit, præter tres, vt ſæpiùs eſt dictum. & Statuta prouinciæ Mechlinienſis nullitates ſine cauſæ iniquitate à iudiciis volunt excludi. *Tit. de app. ar.* 6. quæ per anticipationem iuſſerat ſeruari Concilium Prouinciale Mechlin. à Sede Apoſtol. probatum. *t.* 25. *c.* 3. *Iniqua*, inquit D. Bernardus, *de Conſid. l.* 3. *c.* 4. *omnis appellatio, ad quam* (non nullitas) *ſed iuſtitia inopia non coëgit.*

Quare nec hîc quadrat, quod aiunt; quod inhibitio, ſiue iuſta ſiue iniuſta timenda ſit,

10. An quælibet inhibitio inducat attentatum?

& inducat attentatum. *l.* 1. §. 1. *D. de nou. oper. nunciat. c. ſignificant. X. de appell. Rota deciſ.* 306. *in antiquis. Veſtrius in ſua prax. l.* 8. *c.* 4. *nu.* 10. *d. c. non ſolùm. & plures alij canones, ſcribentesq́*: ſitque obſeruanda ob reuerentiam iudici ſuperiori debitam: & probet Lancellotus *de attentatis p.* 2. *c.* 10. *amplias.* 11. *quaſi per totam*, & ita de ſtylo ſeruetur: ne aliàs iudices ſub prætextu iniuſtæ inhibitionis eas contemnant; & pars grauata (interim dum de iuſtitia inhibitionis, vel iniuſtitia diſputatur) multis laboribus & expenſis fatigetur: quandoquidem omnia hæc generalia in antiquis canonibus fundentur: Concilium autem Tridentinum *d. c.* 20. *& Reg.* 37. *cancell. & d. Sanctio*. tam appellationes recipi, & inhibitiones fieri vetant; quàm impunè non parere permittunt, cùm deſit iuriſdictio in delegante, quæ excedere non poteſt terminos mandati Concilio non derogandi; iiſdemque circumſcribitur, & in delegato facultas inhibendi. *Lancell. p.* 2. *c.* 2. *nu.* 7. *&* 201. *& ibi citati.*

RESPONSVM IV.

De Apoſtolis.

SAnctio pragmatica Clementis VIII. ſuper controuerſiis iuriſdictionalibus vetat

1. Petēdi, probandi per inſtrumentum, & cong

appellationes recipi, niſi per publicum inſtrumentum conſtet eas eſſe interpoſitas, & proſecutas. proſecutionis prima pars eſt apoſtolorum petitio. eamque adeò exigunt ſtatuta *prouinc. Mechl. de appell. art.* 1. & iudicis reſponſionem. & ait Boër. *deciſ.* 256. *numer.* 1. abhorrere à ſtylo Romano reſcriptum dari, vbi illi non ſunt petiti. & meritò. Iudex enim, à quo prouocatum eſt indicare poteſt quod genus cauſæ agatur; an in ea ſit locus appellationi, an non; quo fine apoſtolorum neceſſitas eſt inuenta. *l. vnic. D. de libell. dimiſſoriis. l.* 6. §. *ſuper his.* §. *Apoſtolos. l. Iudicibus C. eod.* Sic *in actis Apoſtolorum c.* 25. Feſtus de Paulo, appellantem ad Cæſarem, ſe mittere dicit: & quærit quid ſibi ſcribendum ſit? additque: *ſine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, & cauſas eius non ſignificare.* & ſic inſinuat *l.* 1. *C. de exhib. & tranſmitt. reis.* nam Appellantes, vt ait D. Bernardus *l.* 3. *de Conſid. c.* 4. *ſæpè appellant, non quia grauantur, ſed vt grauent.* ideoque odioſæ ſunt appellationes: & circa eas decreta à ſuperioribus rigidè obſeruanda. quia, vt idem D. Bernardus, *ipſum appellaſſe iniquum eſt; iniquè appellantem impunè tranſire* (non tantùm fauorabiliter recipi) *iniquarum appellationum fomes. iniqua autem omnis appellatio, ad quam* (non tricarum gratia ſed) *iuſtitia* (hæc cauſam ſpectat, non formulas) *inopia non coëgit.* diſpelleret ille omnia illa nullitatum aucupia. eoque ſtatutum eſt vt apoſtolos petere negligens, cenſeatur

2. Apoſtolos negligens appellationi renunciare præſumitur.

appellationi renuntiare, ac eam deſerere. *c. ab eo, de appell. in* 6. *clem. quamuis, eod.* vt interim valeat proceſſus iudicis à quo. *gl. in d. c. ab eo v. conſtant. & in c. cord. v. exhib. eod. in* 6. & vt tamen ſufficiat apoſtolos petere intra triginta dies. *d. c. ab eo. d. clem. quamuis.*

Neque hæc præſumptio cedit veritati. *præſumitur*, inquit, *appellationi ſua renuntiaſſe appellans, etiamſi vadat, aut mittat ad appellationem huiuſmodi proſequendam.* vt præſumptio

3. Vt neque probatio contraria admittatur.

hæc ſit in pœnam; ac iuris & de iure; non admittens probationem contrariam. Non iuuat hic refugium ad Francos, vbi ſcriptores negant ſeruari apoſtolorum petitionem de

4. Neq, obſtet praxis ciuilium tribunalium.

conſuetudine regni: quin & Imperij, imò & Belgij in tribunalibus ſæcularibus; ſed Celeſtinus III. in curiis Eccleſiaſticis non ſæculares conſuetudines, ſed canones iubet ſeruari. *c. quod clerici. X. de for. comp.* canones autem; vt & leges Romanæ apoſtolos exigunt; vt & praxis Eccleſiaſtica: *Statuta cur. Eccleſ. Mechlin. tit. de appell. art.* 1. quin & d. ſanctio ſi quid in curias Eccleſiaſticas irrepſiſſet, decreto ſuo extinxiſſet, pridem recepta per d. ſtatuta. ſed & appellantes ſi coram Iudice priori compa-

5. Renunciat etiam qui poſt appellationem comparet coram iudice à quo.

rent, eo ipſo renuntiant appellationi. *c. gratum. de off. deleg. c. ſolicitudinem. X. de appell.* & quamuis hîc id fecerit tantùm procurator; & mandatum illius eò extenſum negetur, vt iuriſdictionem prorogare poſſet: *c. cum olim. X. de off. deleg.* tamen ibi procurator ad alia non

6. quamuis per procuratorē tantùm ſine ſpeciali mandato.

erat conſtitutus, tam de facto, vt narratur in ſupplemento, quàm de iure: cùm mandatum non extendatur extra cauſam, in qua datum eſt: & quæ procurator ibi egerat, omninò erant diuerſa à cauſa; at hîc nulla de re

fuit actum, niſi quæ reſcripto continеatur. eoque procurator poſt appellationem comparens renunciaſſe, & principali, tanquam dominus litis, præiudicaſſe cenſendus eſt.

RESPONSVM V.

An appellanti quaſi pro ſua defenſione apologeticum vulgare liceat?

QVamquam appellationis beneficium naturæ æquitas, atque cauſarum neceſſitas introduxerit; ideoque nec oporteat Iudicem exiſtimare per illam ſibi irrogari iniuriam; *l. 20. C. de appell. neque appellantem debeat afflictio vlla, aut detentionis iniuriare cuſtodia. c. appellantem. 2. q. 6.* Iudici tamen ab Appellantibus conuicium fieri non oportet: alioquin notantur infamia, *l. 24. D. de iniur. l. 8. C. de appellat.*

1. Appellatio licita non facit licitum conuicium Iudici dictũ.

quoniam etſi naturali lege permiſſum ſit, vt vim atque iniuriam propulſemus: *l. 3. D. de iuſt. & iur.* non tamen ſine moderamine inculpatæ tutelæ. *l. 1. C. vnde vi: l. ſcientiam. §. qui cum aliter. D. Ad leg. Aquil.*

2. Defenſio licita exigit moderamen.

atque adeo, quamuis, qui propter violentiam Iudicis appellare coram illo non audet; de eo poſſit publicè conteſtari: *l. 2. C. de his qui per metum Iudicis. l. 7. D. de appell.* id eſt coram teſtibus: *vt ibidem gloſſa & quæ citat.* non tamen mox licitum eſt libellos vulgare. & vix eſt, quin in famoſorum vitium cadant. *l. 5. §. ſi quis libellum. D. de iniur. l. 15. §. ait prætor. verſ. hæc autem. D. eod. in verb. conſcribat, proponat, vel cantet aliquid, quod pudorem alicuius lædat.* præſertim carminibus quaſi monſtra herculea inuadentibus. *L. lex. Cornel. §. ſi quis librum. D. de iniur. & fam.* citra neceſſitatem moderaminis inculpatæ tutelæ. *d. l. 1. C. vnde vi.*

3. Appellans an poſſit vulgo edere ſuas cauſas?

vt etiamſi non condemnetur iniuriarum, qui nocentem infamauit; quia peccata nocentium nota eſſe expediat: *l. 18. D. de iniur.* non tamen aliter fides veri eum excuſet, quam ſi non conuicij conſilio id feciſſe ſe probet. *l. 5. C. de iniur.* adeoque id fecerit apud Iudicem, ſeu aliàs legitimè: nullatenus autem per libellum quomodocumque famoſum. *gloſſ. in d. l. 18. verb. infamauit, per leg. vnic. C. de famoſis libell.*

4. Libellos imprimere?

5. Nullatenus famoſum.

vt nec excuſetur quidem, qui libello vel Principi dato famam alienam inſectatus fuerit. *d. l. 15. §. ſi quis libello D. de iniur.* ſanè *ſi quis ſalutis*, inquit d. lex vnic. *publicæ cuſtodiam gerit; nomen ſuum profiteatur, & quæ per famoſum libellum perſequenda putauerit, ore proprio edicat: ita vt abſque vlla trepidatione accedat: ſciens quidem, quod ſi adſertionibus ſuis veri fides fuerit opitulata, laudem maximam, & præmium à noſtra clementia conſequetur: ſi verò minimè hæc vera oſtenderit; capitali pœna plectetur. huiuſmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.* vbi inculcantur requiſita, & ſalus publica, & acceſſio ad Principem; non vulgum: & probatio; & ab alienæ exiſtimationis læſione abſtinentia. nec Magiſtratibus quidem licet aliquid iniurioſè facere, quin ſi vel vt priuati, vel fiducia Magiſtratus fecerint, teneantur. *l. 32. D. de iniur.*

6. Nec vago ſermone:

Sed & prætor requirit, ne quis, etiam iniuriam paſſus, vagetur cum diſcrimine alienæ exiſtimationis: ſed deſignet, & certum ſpecialiter dicat, quid iniuriæ factum ſit. *l. prætor. D. de iniur.*

7. Impudico conuicio:

Quin, etſi aduerſus patronum iniuriarum actio non detur liberto, notabiliter tamen excipitur, ſi libertæ conuicium dictum ſit impudicum. *l. non ſolum. §. 1. verſ. ego autem. D. de iniur.*

Quod eo magis aggrauatur ſi palam & vulgò dictum ſit. cùm etiam ſi in theatro, vel foro quis cædit, & vulnerat, quamquam non atrociter, atrocem tamen iniuriam faciat. *l. ſed eſt. verſ. ſed etſi. de iniur.*

8. Aduerſus bonos mores.

Denique Prætor omne id vindicaturum ſe addicit; quod conuicium aduerſus bonos mores factum erit. *l. item apud Labeonem. §. 1. D. de iniur.* vbi id Vlpianus latè examinat, quid aduerſus bonos mores dictum factumque ſit: & ſic accipiendum ait, non eius qui fecit, ſed generaliter aduerſus bonos mores huius ciuitatis: atque adeò aduerſus bonos mores harum regionum.

Quæ omnia ſi conferantur cum apologeticis quibuſdam nuperis, facile liquet eos in canones legeſque impingere: & in huiuſmodi ſcriptorum arena malum per reciprocam contentionem nimiùm excreſcere in maledicentiam euidentem.

LIBER

LIBER TERTIVS.

De vita & honeſtate Clericorum.

RESPONSVM I.

De delatione rocheti.

QVæſitum eſt an Decanus Collegiatæ Eccleſiæ L. poſſet geſtare rochetum? interdixit Nuntius: permiſit Ordinarius: rectiùs ille.

1. Eſt veſtis Epiſcopalis.

Eſt ſiquidem rochetum veſtis Epiſcopalis, iam antiquitus in Eccleſia ab Epiſcopis deferri ſolita. *Gauantus ex Bareno & aliis in Comment. in Rub. Miſſal. de praparat. ſacerdot. celebraturi in verb. rochetum.* vnde c. clerici. 15. *X. de vit. & honeſt. cler.* poſtquam diſpoſuerat de habitu aliorum clericorum; *Pontifices*, inquit, *in publico & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes vtantur: niſi monachi fuerint: quos oportet ferre habitum monachalem.* Ad illud cap. Panor. *vltimò nota*, inquit, *quod religioſi, etiam Epiſcopi, non debent vti rochete. ſed Epiſcopi ſaculares debent portare in publico & in Eccleſia ſuper alia veſtimenta.* quod autem Innoc. III. *in d. c.* 15. non vtatur verbo *rocheti*, cauſa eſt; quod loco paraphraſis ſuperindumentorum lineorum demum aſſumpta eſt vox *rocheti*, cùm Sedes diu poſt Innocentium Auenionem eſt tranſlata: idque ex gallico *roquet*: vt rectè Gauantus. *vbi ſup.*

2. Aliis non permiſſa.

Igitur non aliis de clero competit vſus rocheti; quàm Epiſcopis. qui dum illud ferre iubentur; cæteri cenſentur prohiberi. *l. cum prator. D. de iud. l. ex eo. D. de teſtib. c. nònne. X de praſumpt.*

3. Niſi ex priuilegio.

Sed vt alia inſignia Epiſcopalia, mitra, pedum, ſandalia; annuli, aliaque Abbatibus; & quædam ex illis per priuilegium communicata ſunt etiam aliis prælatis; ita & rochetum. & dum multa exempla alia prouocant; cepit illud inſigne ita frequenter concedi petentibus prælatis, præſertim in Italia, vt ferè communiter cenſeretur conceſſum. vnde Rubrica *Miſſal. d. tit. induat ſe*; inquit, *ſi ſit pralatus ſacularis ſupra rochetum, ſi ſit pralatus regularis, vel alius ſacerdos, ſupra ſuperpellitium.* quaſi præſupponendo, *argumento communiter accidentium in Italia*, illud competere.

4. Ita ſolita prælatis cōcedi, vt cōmuniter eis permiſſa reputetur in Rubr. Miſſ.

Sed decretum S. Congregationis Rituum, vt nuper huc ad Moretum eſt tranſmiſſum, & Rubricis Miſſalis inſertum, rectiùs ſic habet: *prohibetur vſus rocheti; exceptis tamen quibus de iure competit.*

5. A S. Cong. negatiuè deſuper ſtatutum.

Quæ locutio conformis eſt modo loquendi d. c. clerici *in verb. ſed nec annulos* (clerici ferant) *niſi quibus competit ex officio dignitatis.* quærit ergo Panorm. *ibid. qui ſunt iſti? dicis hic*, inquit, *Ioan. And. quod ceſſante priuilegio ſoli Epiſcopi, & ſuperiores poſſunt*: & addit infrà, quod eo modo loquendi vtantur canones: & Pontificale, quia ſic communiter accidit, vt prælatis ea inſignia ſint communicata. qui ergo huiuſmodi priuilegium non habent; ius deferendi rocheti non habent. regula ergo eſt, ne cui præter Epiſcopos competat: qui in exceptione contrariam ſuam intentionem fundat, illam vtique probare debet.

6. Vt qui ſibi contendit permiſſum debeat probare.

Neque verò ſola dignitas, quamuis primaria Collegij, ad id ſufficit. vt ne quidem ad ius annuli; clero alioquin prohibiti. quoniam d. c. 15. etſi non ſuper priuilegio, *ſe fundat*, inquit Panorm. *ſuper officio dignitatis*: officium autem *Eccleſiaſticum*, inquit *ibid. eſt adminiſtratio rerum Eccleſiaſticarum, vt notat Archidiaconus in c. 1. de conſuet. in 6. dicam in c. de multa de prab.* at illa non competit Decano ſoli; ſed ſuffragium is tantùm habet, vt cæteri canonici. ſed neque per ſe ſolum iuriſdictionem: *Barboſ. lib. 1. de iur. Eccl. c. 26. nu. 1.* cùm illa de iure ſit penes prælatum, etſi exercitium in grauioribus reſtringatur aliquando ad conſenſum, aliquando ad conſilium Capituli. *tot. tit. X. de his qua fiunt à pralat. ſine conſ. Cap.* vt propterea Decanus non videatur eſſe veri nominis prælatus, ad ſenſum Cerimonialis, aut Rubricarum Miſſalis.

7. Sola dignitas non ſufficit, ſed officium, adminiſtratio, iuriſdictio etiā ad minora inſignia requiritur.

8. Quæ non ſunt in Decano vt in prælatis ſtrictè acceptis.

Vt rectè interdicto ſuo cauſam adiecerit Nuncius, quod *vti Decanus rochetum ferre non poſſit.* Interdictum etſi vim ſententiæ definitiuæ non habeat; tanquam lite non agitata datum: *Rub & tot. tit. C. comminationes, epiſtolas, programmata vim ſententia non habere*: tamen enuntiatio iuris eſt. neque in materia morum eſt inſolitum; iure quaſi cenſorio & ædilitio ſic quippiam decerni. quod non impediat tamen cognitionem iudicialem; ſi quam ſic monitus aut correctus intentare deinde voluerit. quod hic hactenus non fecerat Decanus.

9. Prohibitio Nuntij vt ſententia non fuerit.

Sed & praxis, atque immemorialis Eccleſiæ L. conſuetudo Decano aduerſatur non tantùm; ſed vt ius, ita & conſuetudo Belgicarum Eccleſiarum magis frequens; vt Decani rochetum non geſtent. cui Decanus magis conformare ſe deberet; quamuis dubia eſſet conſuetudo in ſua Eccleſia. *c. de iis. c. non decet. c. nolite diſt. 12. c. ſuper eo. X. de cenſ. c. 6. c. 31. X. de conſuet.* nunc autem in d. Eccleſia L. immemorialis ita vſus habere non nega-

10. Praxis Belgica generalis Decanis rochetum non tribuit.

tur, (extra immediatum prædeceſſorem, qui erat protonotarius ad inſtar eorum qui ſunt de numero participantium) cui vel competiit ſpeciali gratia, vel vſurpauit; (cùm illis dumtaxat competat, qui ſunt de numero) vt Decanus rocheto non vtatur, ſed ſuperpellitio communi cum canonicis. vſus autem immemorialis vim legis habet. *tot.tit. X. de conſuet.* quin etiam ſolitum eſt præſtari iuramentum in Capitulis, quo promittantur ſeruari conſuetudines.

Porrò notat vlteriùs Panorm. *in d. c.15.ſub fin.ad gloß.2. in verb. deaurat.* quod in huiuſmodi inſignibus omninò ſit attendenda conſuetudo locorum. & de veſtibus choralibus

11. Conſuetudo in rebus huiuſmodi ſeruanda.

diſertè præcepit Conc. Baſilien.*ſeſſ.21. c.3. in verb.iuxta regionum diuerſitates.*

Adeoque d. Rubrica de prælatis agens, Intelligenda venit ſecundùm diuerſitatem regionum & conſuetudinum: vt non intelligantur niſi quibus priuilegium conceſſum eſt; vel vſus antiquus locorum attribuit: nullatenus autem vbi praxis aduerſatur.

Et verò veſtis laneæ & lineæ formam Præpoſitis, Decanis & canonicis ſemper fuiſſe eandem, communis eccleſiarum vſus probat.

12. Et primæua Regula canonicorum indiſtinctam veſtem omnibus tribuit.

& fluxit ex regula quam clericis in communi viuentibus, quales olim fuerunt canonici, & nomine clericorum veniunt, *c.cum tibi. X. de verb. ſignif.* præſcripſit S. Auguſtinus *in ſermone de communi vita clericorum. Nemo,* inquit, *det lineam aut byrrhum, niſi in communi: de communi recipiam mihi ipſi.* & licet illa communis vita defierit quoad œconomiam in clero; non tamen forma communis veſtium choralium in Collegiis canonicorum ſæcularium. vnde & in Concilio *Aquiſgranenſi an.* 816. edita Regula canonicorum, *quam nuper cum aliis typis vulgauit Aubert. Miræus. c.124.* ita legimus: *non ſpecialiter præſumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus: id eſt nec plus iuſto cultior veſtis; nec inſolita atque deformis: quia in vtroque illorum elationis, aut certè ſimulationis noxa pateſcet. Inter vtrumque enim virtus diſcretionis moderatiſſimè tenenda eſt.qua pleniſſimè in vita S. Auguſtini &c.*

13. Concilio Baſileenſe ſuperpellitia indiſtinctè.

Acceſſit, quod exinde in Concilio Baſileenſi fuit præceptum. *ſ.21. c.3. de diuino officio.* pro omnibus cathedralibus & collegiatis eccleſiis indiſtinctè, vt vtantur, *ſuperpellitiis mundis vltra medias tibias longis; vel cappis iuxta temporum ac regionum diuerſitates*, non perſonarum. Concilium porrò Trid. *ſ.25. de regular. c.1.* omnia vult reduci ad primæuum inſtitutum.& porrò *ſ.14.c.26. etſi habitus,*inquit,

14. Fauet Tridentinum.

non facit monachum,oportet tamen veſtes, proprio congruentes ordini ſemper deferre: & *ſeſſ.24. c. 13. veſtitu,* inquit, *quoque decenti tam in eccleſia quàm extra aſſiduè vtantur*: congruere autem aut decere magis nihil poteſt; quàm d.decreta ſeruari,& in vno eodemque choro ſecundùm primæuum inſtitutum veſtium eſſe paritatem, antiquitate comprobatam;non odioſam induci nouitatem.

Et quamuis aliquis ſcrupulus ſupereſſe videretur, & rubricæ Miſſalis priores non ſimpliciter correctæ; quin prælatis competere

15. Nec obſtant Rubric. Miſſal.

poſſe videretur vſus rochetti; & dignitas Decanatus eſſe inſtar prælaturæ; tamen non omnes hîc Rubricæ Cæremonialis receptæ ſunt ex aſſe: ſed ad intentionem Concilij *Trid. ſeſſ.25. de Indic. lib.cathechiſ. Miſſal. & Breuiar.* quidem pro officij vniformitate; non autem alicubi vt præiudicare, prærogatiuas aliquorum inducere, aliorum depreſſionem poſſint, vt pleriſque locis receptioni præmiſſa eſt expreſſa aliqua proteſtatio, & cuiuſmodi receptio multas habet difficultates, ſi vrgeatur aliquibus inuitis. per ea quæ tradunt Charond. *Reſponſ. lib. 13. Reſpon. 5. Choppin. Monaſticon. lib.2.tit.fin.n.25.* & ſic, etſi in Synodo *prouinc. Mechlin.an.*1607. *tit. 12. c.18.19.20.* ritus ipſi, ac vniformitas commendetur; nihil tamen attactum eſt, quod veſtem choralem ad formam Italicam reduceret, aut alicuius iura imminueret.

Videamus igitur an d. gratia ab Ordinario facta ſuffragari debeat. ait Decanus conſultos theologos & iuriſperitos reſpondiſſe, in poteſtate illius eſſe illam facere, cùm poſſit Epiſcopus in ſua diœceſi, quicquid poteſt Pontifex per totum orbem, niſi prohibitio

16. Nec Ordinarius poteſt in contrariũ permittere aduerſus legem ſuperioris.

aut reſeruatio obſtet: ſubſumitque rochetti conceſſionem non eſſe de reſeruatis, at omiſit dicere, neque obſtare aliquam prohibitionem. eſt autem iure prohibitum, ne inferior deroget legi ſuperioris, aut ſuper ea diſpenſet. *c.cum inferior. X. de maior. & obed. Clem. 2. de elect. c. dilectus. X. de tempor.ordin.* niſi quatenus in conſtitutione permittitur. quæ exceptio in aliis firmat regulam. vnde neque poteſt Epiſcopus derogare, diſpenſare, aut gratiam facere ſuper lege conciliari: qualem hîc eſſe diximus, Aquiſgranenſem, Lateranenſem ſub Innoc.III. & Baſilëenſem, & primæuam clericorum ſæcularium Regulam, ſecundùm quam Auguſtinus, præter veſtes epiſcopales, geſſit lineam communem cum toto ſuo clero. eoque Ordinarium aliam veſtem Capitulo non communem, ſeu extra formam ſuperpellitij à d. Concilio Baſilëenſi ſpecialiter præſcripti concedere nemini poſſe eſt dicendum. præterquam quod Nuntij decretum ſtrinxerat manus inferioris. *c.1. & 2. X. de confirm. vtil. vel inutil.* & lite pendente nemini liceat ſupplicare. *C.Vt lite pendente nemini liceat.*

Vt omittamus, quod de cauſa dicendum eſt, quod in rebus nouis conſtituendis

17. Minùs ſine euidenti vtilitate.

euidens eſſe vtilitas debeat, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum viſum eſt. *l.2. D. de conſt. princip.* quæ vtilitas hîc non apparet; ſed potiùs diminutio charitatis fraternæ; quæ ad ſcandalum vergit; nihil autem faciendum eſt cum ſcandalo.

18. Minimè cũ ſcandalo.

c. nihil 2. X. de præſcript. c. ad aures X. de temp. ordinat. nequidem Papæ mandato parendum, ſi ſuboriatur ſcandalum, *c. cum teneamur. X. de præb.* ſcandalum hîc pars vtraque agnoſcit; ſed cauſam altera in alteram reijcit. &

optan-

optandum fuiſſet. vt Decanus (qui multa bona opera ſe dicit operatum, & teſtatur Ordinarius) quamuis res ſibi fuiſſet ritè permiſſa, imitatus fuiſſet D. Paulum 1. *Cor.* 8. *ſi* eſca, inquit, *ſcandalizat fratrem meum non manducabo carnem in æternum.* ſolent ex huiuſmodi cauſis maiora naſci incommoda, & litigia. neque enim nouum eſt ratione formæ, coloris, materiæ veſtium inter eccleſiaſticos graues excitari controuerſias. *vt patet ex c.* 1. *de verb. ſignif. in extrauag. Ioan. XXII. Clement. V. & Nicol. IV. quæ ibidem citantur. clement.* 1. *& c. exijt in 6. eod. vt & latius diximus in Conſult. can. de regular. conſ.* 20. & ſeriam eſſe materiam in eccleſiaſticis, formam, & colorem veſtium patet ex d. c. clerici. *& tot. tit. de vita & honeſt. cler. c. præcipimus.* 21. *q.* 3. *c. vt periculoſa. ne cler. vel mon. in* 6. non tantùm vt ex veſtium forma diſtinguantur aduerſus perſonas laicas; ſed & eccleſiaſticas alterius inſtituti. *d. c. vt pericul. Rodrig. t.* 2. *qq. reg q.* 77. *ar.* 6. neque aliquis ex veſte ſibi prohibita quippiam vſurpet, vt de compagis & mappulis valde ſeriò agitur *in c. peruenit. c. illud. d.* 93. de vſu pallij X. *tot. eo tit.* pontificalium. *Trid. ſ.* 6. *c. vlt. clem. fin. de priuileg. &c.* De exemptione Capituli tanquam præiudiciali quæſtione eſſet etiam dicendum, niſi in poſſeſſione juriſdictionis eſſe Ordinarius, & lite pendente ea vti poſſe diceretur; ſecundùm diſtinctiones c. cum *perſona de priuil. in* 6. & quamuis non ſubdito etiam gratia poteſt concedi: ſed tamen non talis quæ illum ſoluat aliqua lege, qua alioquin teneatur. cùm non ſubditum nemo poſſit ſoluere vel ligare. *c. omnis. de pœnit. & remiſſ.*

19. Litibus, alijſque incommodis, ob talem cauſam naſci ſolitis.

De Præbendis.

RESPONSVM I.

An ad præbendas graduatis affectas dignior ſit aſſumendus?

OMiſſo digno promouendum eſſe in curatis, ſimilibuſque beneficijs digniorem, ſed neque in cathedralibus præbendis omnibus id obtinere, vt ſcientia digniores eligendi ſint, *ex c. venerab. X. de præb.* diximus *in Iur. pont. nou. anal. de elec. numer.* 18. quamuis in dignitatibus & parte maiori id deſiderare videatur Concilium *Trid. ſ.* 24. *c.* 12. *in princ.* & de alijs diligenter diſputet Gutier. *can. quæſt. lib. c.* 11. exigit ſaltem d. c. 12. vt eligendi tales ſint, qui ſuo muneri reſpondere poſſint. quamuis dignitates præſertim in cathedralibus, dicit eſſe inſtitutas. vt qui eas obtinerent, *pietate præcellerent, alijſq; exemplo eſſent.* enimuerò in erectione nouarum ſedium Belgicarum, vt Epiſcopi eccleſiam ſuam perſonis eruditis, & ad iuriſdictionem exercendam, ceteraque munia eccleſiaſtica obeunda idoneis debitè inſtructam, iugiterque decoratam haberent, erectæ ſunt nouem præbendæ perſonis in famoſa Vniuerſitate graduatis affectæ, quæ conſilium & operam in negotio eccleſiæ, & religionis, ceteriſque difficultatibus Epiſcopo præſtare teneantur. vt hîc eruditio nec competens tantùm; ſed & quæ decorem eccleſiæ adferre poſſit, requiri videatur. adeòque obtinere, quod reſcriptum eſt in officio ſeu beneficio cancellariæ *in c. vn. X. vt eccleſ. benef. ſine dim. confer.* non ex *affectu carnali*, inquit, *ſed diſcreto iudicio, debuiſti eccleſiaſticum officium, & beneficium in perſona magis idonea diſpenſare.* cancellariæ officium ſubſidium fert epiſcopali iuriſdictioni exercendæ. ad cuius ſuppetias cùm itidem ſint erectæ præbendæ graduatis affectæ, ſequi videtur in perſonis magis idoneis eſſe diſpenſandas: &, vt loquitur c. conſtitutis 46. *X. de appell. qui eccleſiæ magis vtiles, & idonei reperirentur.* ceterùm ea verba *magis idonea* ad quæſtionem noſtram non videntur ſpectare; ſed ad comparationem illius, qui cum collatore pactum de fructibus beneficij inierat, cùm à beneficijs huiuſmodi conuentiones abeſſe debeant; liberèque, plenè, & ſine diminutione illa conferri. ideoque *in d. c. vn. §. cum enim.* non aliud exegit Innocentius III. quàm vt epiſcopus Mediolanenſis oſtenderet, quod cancellariam perſonæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti donaſſet. ita vt collatio affectarum præbendarum digno facta; omiſſo quamuis digniori, ſit rata; nec facilè irritari poſſit: attamen verba, quæ ſuprà citauimus, aliquid non vulgare exigere videntur: ſi non tam eminentem ſcientiam, de qua d. c. *venerabilis, quod vix ad culmina dignitatum*, inquit; *nedum ad præbendas viri eminentis ſcientiæ valeant reperiri*: tamen vt exigat diſcretum iudicium, vt loquitur d. c. vn. electorum: ſeu arbitrium boni viri; ita vt à conſcientia abſit carnalis affectus; adſit zelus debitè inſtruendæ, & ornandæ eccleſiæ; per perſonas eligendas: atque illæ ſint tales, quæ eiuſmodi ornamenta adferre poſſint. quæ qualitas ex eo intenditur, quod ex ijſdem nouem graduatis dumtaxat aſſumi poſſint promouendi, in pleriſque ijſdem nouis epiſcopatibus, ad dignitates archidiaconatus, archipresbyteratus, & pœnitentiariatus: eòque ad graduatis affectas præbendas eligendi, tanquam deſtinati ad huiuſmodi dignitates aliquando obeundas, conſiderandi nonnihil ſunt iuxta d. c. 12. vt ſi impræſentiarum ijs qualitatibus præditi non ſint; ſpem faciant certam maturitate temporis tales euaſuros. & quidem Archidiaconus & Archipresbyter curam, ſeu internam ſeu iuriſdictionalem exercent: pœnitentiarius etiam diœceſanus & doctrinâ & prudentia præditus vt ſit, & res exigit, & Concilium *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 8. maturamque ætatem 40. annorum. Et ab initio eccleſiæ officium huiuſmodi fuit eximium, vt videre eſt

1. Eſt ſed digno facta collatio non mox eſt irrita.

2. Quales graduati eligendi? & quare?

3. Tanquam deſtinata ad dignitates digniori conferendas.

4. Pœnitentiarius dignior ſpiritu aſſumendus quamuis annis quadraginta minor.

re eſt apud Spondanum *in Annal. eccl. ad ann. domini 56. & alibi*. adiecit tamen idem Concilium clauſulam, *ſeu aliàs pro loci qualitate aptior*. vt ſi vel ætate, vel laureis theologiæ ſeu iuris careat; ea tamen ſit prudentia, & doctrina, alijſque virtutibus inſtructus, vt hæ illis præponderent; tanquam alijs aptior aſſumi poſſit, iudicio Ordinarij. vt in ſimili idem *Trid. ſeſſ. 25. de regular. c. 7.* in præfecta monialium eandem ætatem requirit. diſcretioni tamen Ordinarij, quid è re monaſterij magis ſit, permittit. idem ergò hîc Concilium momenta aptitudinis ponderanda committit Ordinario. vt quamuis inter graduatos aliquis ſit 40. annorum; ſi tamen alius minor ſit aptior; præferri poſſit. *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ. 24. d. c. 8.* & id liquidum facit vox *ſeu*: quæ regulariter & naturâ ſuâ eſt alternatiua. *Tuſc. in verb. dictio ſeu. conc. 372. numer. 1. 2. 29.* præſertim dum ponitur inter diuerſa. *numer. 21.* vt palam hîc diuerſa facit per adiunctionem vocis *aliàs*. *ſeu aliàs*, inquit, *qui aptior reperiatur*. Adde d. ſeſſionem. 24. Conc. Trid. celebratam eſſe ann. 1563. & ſic poſteriorem eſſe Bulla erectionis nouorum epiſcopatuum Belgij: loqui autem d. c. 8. in futurum: *pœnitentiarius*, inquit, *inſtituatur*. non autem decernere de præterito; aut legem dare pœnitentiarijs iam antè inſtitutis, ſed eos ſuis legibus relinquere. Bulla autem gradum dumtaxat requirit, non eam ætatem. vt decretum quidem ex rigore non obtineat, tametſi ratiocinando conueniat. ſed omninò illud, vt aptior ſit: vt loquitur Trid. ſeu magis idoneus, vt exigunt canones antè citati. quod ſi autem ex graduatis aliquis ſe aptiorem eſſe, & iniuriâ præteritum exiſtimet; electio non eſt nulla; ſed per Superioris examen videbitur an erit annullanda. *diximus in Iur. pont. nou. anal. de elect. num. 15. verſ. electio.* in alija nulla foret, ſi extra graduatos affectarum præbendarum poſſeſſores, quis ad dictas dignitates contra diſpoſitionem d. bullæ aſſumeretur: aut ad has præbendas non habens gradum; *Trid. ſ. 25. c. 5.* in nouis ſedibus: quamuis ad pœnitentiariatum ſine gradu *ex vi d. c. 8. ſ. 24. Trid.* aptior graduato aſſumi poſſit. Porrò examen an quis ſit aptior omnes vtriuſque qualitates expendet: vt in c. 18. ſ. 24. in concurſu parochiali, ætatem, mores, doctrinam, prudentiam, aliaſque res ad huiuſmodi officium opportunas.

RESPONSVM II.

De Commendis.

DVm quæritur quæ ſit authoritas, aut Iuriſdictio commendatarij; quid facere, quid præſtare poſſit; attendenda ſunt verba commendantis; qualitas, atque conditio beneficij commendati, & finis commendationis. 1. Vt indicanda ſint? Verba; quoniam, vt diligenter obſeruandi ſunt fines mandati; *l. 3. 4. 5. D. Mandati*; ita & commendati. Conditio beneficij; quoniam vt illa varia eſt; ita ex ratione ſubiecti, quod circa illud præſtandum eſt, variatur. finis autem; quoniam vt de lege dicitur, quod finis ſit anima legis; ita & in beneficio commendato finis, ob quem commendatur, tanquam ſcopus actionum eſt ſuſpiciendus. vti poſt alios Euerardus *in locis legal. loc. à fin.* rectè dixit potiſſimam cauſarum omnium eſſe finem.

Inuentæ ergo ſunt commendæ; ne beneficia interim dum vacant damnum caperent. 2. Cur inuentæ? vt dum ſponſum non habent; ſponſi vices & officia ſuppleat commendatarius. ſi ergo ſimplicia ſunt, miſſæ, & ſacra munia illis incumbentia expleantur: ſi curata; cura animarum nullatenus negligatur: ſi maiora, atque dignitates; vt onera omnia congruè ſupportentur.

Quapropter in curatis *Con. Trid. ſ. 24. c. 18.* 3. Quales curatorum beneficiorum. dum vacant, atque donec eis de rectore prouideatur idoneum in ea vicarium, cum congrua fructuum portione conſtitui iubet: *qui onera*, inquit, *ipſius eccleſia ſuſtineat*. propterea Gregor. X. *in Conc. Lugdunenſi* commendari eccleſiam parochialem vetat alicui, non conſtituto in ætate legitima, & ſacerdotio; eamque permittit vnicam, & in tempus dumtaxat ſemeſtre. *c. nemo. de elect. in 6.*

Qualitatem ſacerdotij exigit; propter neceſſariam Sacramentorum adminiſtrationem, quæ illud exigit; exerciti umque curæ. vnicam admittit; ſicut & Concilium Tridentinum 4. Non diuturnæ. *ſ. 7. c. 4.* beneficiorum pluralitatem ne titulo quidem commendæ perpetuæ admittit. ſemeſtre tantum tempus recipit; quoniam rarò fit, vt commendæ vergant in eccleſiæ vtilitatem (etſi ſine illa eas irritas habet d. c. nemo) quæ ſunt diuturnioris moræ, aut perpetuæ. adeòque & ſemeſtres nunc ſublatę ſunt in parochialibus eccleſijs. per Conc. *Trid. ſ. 24. c. 18.* vbi mox quidem in vacantibus poni vicarius; ſed quamprimùm de rectore prouideri mandat. & commendæ quidem perpetuæ olim ignotæ fuerunt; dum magis cura gregis, quàm lana quæreretur. & propterea iam inualeſcentes eas damnauerunt Innocentius VI. *per extrauagant. ſuam incip. Paſtoris*, & Clemens V. *per extrauagant. incip. ex ſuperna, quæ ponitur, in extrauagant. com. tit. de præben.* 5. Perpetuæ olim ignotę. vbi etiam ad Regum & magnatum inſtantiam, narratis incommodis, quæ ex eis naſcuntur, reuocantur commendæ, etiam Cardinalibus factæ. 6. Poſt iterum vetitæ. eiſque conſonat Conc. Lateranenſe *ſub Leone X. ſeſ. 9. in bulla de reformat. Curiæ*, & demum Con. Trid. *ſ. 25. de regular. c. 21. & ſ. 14. c. 10. & ſ. 21. c. 8.* & quidem d. c. 10. regularia beneficia non niſi religioſis illius ordinis, 7. Quales regularium? vel ijs, qui habitum omninò ſuſcipere, & profeſſionem emittere teneantur,

con-

conferri permittit. d. verò c. 21. ipſa monaſteria, abbatias, prioratus aut præpoſituras, quæ ſuos conuentus habent, non niſi regularibus perſonis eiuſdem ordinis, atque iam expreſſe profeſſis, quæ gregi præire atque præeſſe poſſint; quinimò ſpectatæ ſint virtutis atque ſanctitatis. voluitque etiam ſic prouidere ijs non tantùm, quæ impoſterum vacarent, ſed etiam quæ iam tunc erant commendata.

8. Capitum Ordinum? & quidem ſi Capita eſſent Ordinum; vt qui ea in commendam tunc obtinebant: infra ſex menſes illorum religionem profiterentur; vel illis cederent; aut aliàs ipſo jure vacare cenſerentur. quanto magis nolit nunc monaſteria Ordinum Capita commendari? ne verò vnquam fraus fieret; ſubreptitias declarauit prouiſiones, ſi monaſteriorum qualitas expreſſa non fuerit. d. autem c.8. ſeſ. 21. commendata monaſteria viſitari, & corrigi per ſuperiores; & vbi non viget regularis obſeruantia, etiam per Epiſcopos; tanquam ſedis apoſtolicæ delegatos, & ſpeciatim cura animarum, ſi qua illis, vel eorum annexis immineat, aliaque debita obſequia rectè exerceantur. & propterea, vt ad

9. Quid commiſſum commendatario parocho? commendam parochialem redeamus, notatur *in d. c. nemo. ac alibi paſſim* ab Interpretibus commendatarium parochum poſſe ac debere in populo diuinum verbum exponere, confeſſiones audire, aliaque ad curam animarum pertinentia Sacramenta miniſtrare. *Cuchus in Inſtitut. maior. l. 3. tit. 6. numer.* 43. quo titulo tam parochum quàm reliquos commendatarios perpetuos aſſimilari veris prælatis docet. & quæ alioquin præſtare poſſint, quæque eis competant ſpecificè multa. *vt & alij moderni infrà in fin. citandi.*

10. Quid regulari? Nunc ad monaſteria quod attinet; ſi commendata fuerint, intelligitur cura commiſſa, vt religio & diſciplina regularis conſeruetur; vt vices præfecti ieldem regularis ſuppleantur. ſic *in c. obitum. diſt.* 61. vacante eccleſia Panormitana Gregorius Barbaro Epiſcopo Illius viſitationem committit, & *in fin. monaſteria autem*, inquit, *ſi qua ſint in ipſius conſtituta parochia ſub tua cura, diſpoſitioneq́;, quouſq́; illic proprius fuerit ordinatus Epiſcopus, eſſe concedimus. ſub cura*, inquit, *diſpoſitioneq́;.* cura accipitur pro onere, ſiue prouincia alicui delegata. *ita Spigel. in lexico.* Iuriſconſultus *in l. 1. de officio præf. vrb.* curam carnis ad illum ſpectare dicit. Salomonius interpretans hanc legem *verſ. & ideo forum ſuarium ſub ipſius cura eſt; verbum*, inquit, *cura hic pro ſollicitudine, imperio, & iuriſdictione intelligo: quia in magiſtratibus ſic accipi ſolet.* diſpoſitio; etiam vocabulum admodum generale eſt; & quamcunque ordinationem comprehendit. vt ſi quid in monaſterijs fuerit inordinatum, ordinare commendatarius poſſit: & quod agendum, faciendúmve fuerit; dirigere atque mandare, prout ex Iuris ratione, vel ſtatutorum, conſtitutionúmve Ordinis dictamine gerendum fuerit.

Ad cathedrales autem Eccleſias quod attinet; ad earum proportionem dicendum eſt commendatarios in illis fortè neceſſarios *iuxta c. 18. ſ. 24.* idoneos cum congrua fructuum portionis aſſignatione conſtitui debere, qui onera ipſius eccleſiæ ſuſtineant, donec eis de rectore prouideatur. de huiuſmodi commendatario agit c. relatio. *cum ſeq. 21. q. 1. quidquid*, inquit, *de prædictæ rebus eccleſiæ, vel eius patrimonio, ſeu cleri ordinatione, promotionibus, & omnibus generaliter ad eam* (nota) *pertinentibus, ſolerter atque canonicè ordinare, facereq́; prouideris; liberam habebis* (*quippè vt ſacerdos proprius*) *modis omnibus facultatem.* Cathedralis ergo commendatario libera competit de omnibus generaliter ad clerum pertinentibus canonicè diſponendi facultas: id eſt ſecundùm permiſſa canonum. *quippè*, inquit, *vt ſacerdos proprius*: comparatiuam voculam, *vt*, adiungit, quâ ſignificat quemadmodum ſacerdotem proprium, ita commendatarium eccleſiæ munera obire. vnde Interp. communiter iuerunt in hanc ſententiam, vt quod ad officium pertinet, explere illud commendatarius poſſit, perinde atque titularis: id eſt, quæ ad ipſam adminiſtrationem pertinent. quod verò ipſos honores, aliaque quæ inde fluunt attinet, ad alias deciſiones pertinet. vt iam ſuprà monuimus à modernis infrà citandis tradi multa vbique ſpecificando, quæ hîc longum nimis foret recitare. ad eandem rationem *in c. cum nobis. X. de elect.* conſtituitur procurator ſeu œconomus vacantis eccleſiæ Capuanæ, in *procuratorem*, inquit, *concedimus liberam adminiſtrationem ei, tam in temporalibus quàm in ſpiritualibus committentes. & in c. is cui. 42. de elect. in 6.* ea clauſula explicatur. *is cui*, inquit, *procuratio ſeu adminiſtratio cathedralis eccleſiæ, plenè & libera in ſpiritualibus & temporalibus, à ſede apoſtolica* (*cui hoc ſoli competit*) *eſt commiſſa, poteſt* (*alienatione bonorum immobilium dumtaxat excepta*) *omnia quæ Iuriſdictionis Epiſcopalis exiſtunt, & quæ poteſt electus exequi confirmatus, liberè exercere; illa quippè quæ miniſterium conſecrationis expoſcunt* (*niſi fuerit Epiſcopus*) *per alios faciat Epiſcopos expediri.* 11. Quid cathedrali?

Porrò hodiè commendarum diplomata, 12. quamuis olim reſtrictioribus terminis expedirentur; Sed hodierna diplomata ampliora: ſtylo laxiſſimo ſcribuntur. vt *poſt Gomeſium ad reg. cancel. de trienna. q. 5.* moderni paſſim notarunt, vt in aliam prorſus naturam à vetere migrauerint. adeoque Duarenus *De ſacris eccleſiæ miniſt. l. 5. c. 8. plenior*, inquit, *conceptio diplomatis pontificij, & mores vbique recepti faciunt, vt commendatarius non ſimplex cuſtos, depoſitarius, procuratorue; ſed dominus quodammodò habeatur. nam & procuratores in rem ſuam appellantur à iureconſultis, qui nihil minùs quàm procuratores ſunt, & ſuum, non alienum negotium gerunt. & certum eſt huiuſmodi procuratoribus fiduciarios iſtos diſpenſatores, de quibus loquimur, perquam ſimiles eſſe, cum ipſis non eccleſiæ gratiâ, ſed ſua potius* (*vt rectè quidam aiunt*) *adminiſtratio concedatur.*

Et ſpeciatim Chaſſanæus *ad conſuet. Burgon. tit. de*

13. Per quæ libera etiam prouentuum diſpoſitio. *tit.de mains mortes rubric.9.§.9. in Conſilio ibidem inſerto* docet ex amplitudine verborum ſtyli hodierni huiuſmodi commendatarios aſſimilari veris prælatis. agit autem de commendatario Abbate, vbi ex ſtylo diplomati inſerta fuerat hæc clauſula, *de reditibus illius monaſterij, fructibus & prouentibus, iuribus, & obuentionibus vniuerſis liberè diſponere & ordinare, prout veri ipſius monaſterij abbates diſponere potuerunt; curam & adminiſtrationem monaſterij ipſi in ſpiritualibus & temporalibus committendo, ac faciendo ſibi à conuentu obedientiam & reuerentiam debitas & deuotas, & ſeruitia & iura ab*

14. Et iura omnia verorum prælatorum. *ijs debita exhiberi.* concluditque Chaſſanæus iura omnia loquentia de veris Abbatibus, habere locum in huiuſmodi commendatarijs. *adeoq; citat Bartholum, Andream Siconium & Geminianum, ſequiturq; Gomeſius. d. q.5. & paſſim moderni.*

Ex his ſequitur non eſſe facilè reſpondendum ex veteris iuris ratione aduerſus hodiernos commendatarios; qui cum tanta verborum amplitudine, canonum, & priuilegiorum derogatione conſtituuntur: niſi ipſarum commendarum literis penitus perſpectis, vt de libertate & priuilegijs reſponſum eſt *in c. porrò X.de priuil.* Quærere ergo an Abbas commendatarius habeat Iuriſdictionem ſpiritualem; an, ſi abbatia ſit matrix, habeat in filias non tantùm vniuerſim, ſed & filiarum alumnos ſingulos; mediatam, an immediatam, non phyſicè aut philoſophicè, ſed moraliter, œconomicè, ac politicè: vt jure ciuili filium pater non tantùm habet in poteſtate, ſed & ex eo nepotem, pronepotemque *Inſt.de patria poteſtat.* immediata poteſtate, quæ non competit patri, qui eſt in poteſtate: quamuis phyſicè nepos per patrem nectatur auo. vel quod ſi abbatia ſit Caput Ordinis, an commendatarius, quamuis hodiè per Trid. vt diximus vetitus, ex plenitudine tamen pontificiæ poteſtatis conſtitutus, iuriſdictionem habeat generalem in Ordinem; in omnes, an ſingulas abbatias; vniuerſos an ſingulos alumnos; mediatam an immediatam; cæteraque huiuſmodi quærere, inquam, non propoſito commendationis diplomate, fruſtraneum eſt. Sed obſeruandum eſt quod Alexander III. Ambianenſi Epiſcopo reſcripſit in *d. c. porrò. ex inſpectione priuilegiorum plenius aduertere potes, & ſecundùm quod inueneris, ita obſerues.*

15. Iuriſdictio & authoritas. Nihilominus ſuppoſita, quam diximus, commendatariorum hodiernorum ex ſtyli amplitudine, generatim eſt dicendum eandem authoritatem, iuriſdictionemque, quam haberet verus Abbas abbatiæ matricis & Capitis Ordinis habere commendatarium, cui ea in procurationem & commendam eſt data cum clauſula plenæ & liberæ in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrationis (vt hodiè ſolet) idque diſertè deciſum eſt *in d. c. is cui.quod ſuprà extenſè recitauimus.* Et conſequenter obedientiam & reuerentiam commendatario deberi, iuraque & ſeruitia conſueta Prælato. nec tan-

16. Fructus. tùm expenſas in adminiſtrationem neceſſarias, & congrua alimenta, & quanta Prælatus ex antiqua cum conuentu fortè partitione, Ordinis ſtatuto, Pontificis determinatione: ſed &, vbi hæc non ſunt, fructus deductis arbitrio boni viri oneribus ſuos facit in vſus vertit. adeò vt etiamſi in malos verterit, non teneatur ad reſtitutionem. *Gomez. d.q.5.* fructus, inquam, nam ipſius rei immobilis eſt interdicta alienatio. *d. c. is cui.* cui ſtylus adiunxit & mobilis pretioſæ. *Rebuff. de benef.l.1. de commend. numer.13. Chaſſan.vbi ſup.* Baunius *in prax. can.l.3.c.3.* addit ex conſt. Pij V. & Greg.XIII. peculium morientis monachi; vt id à commendatario arripi nequeat, ſed in rem monaſterij verti debeat. Quibus omnibus de rebus, alijſque id genus; nuncupatim in quibus commendatarij veris titulatis æquiparentur, videri poſſunt moderniores. *Gomeſius ad Reg. Canc. de triennal. quæſt.5. Cuchus Inſtit. maior. l.3.t.6. Azor. inſt. mor. p.2. l.6. c.31. Rebuff. de benef. l.1. de commend. eod. lib. t. de deuol. Garcias de benef. p.4. c.4. & quos ille citat præſertim in fin. gloſſ. ad ſanct. pragmat. de elect. c. licet ad V. cauſa. & paulo poſt. numer.9. Choppin. monaſtic. l.1. c.2. numer.3. de ſacr. eccl. polit. l.1. c.fin. num.17. l.2. t.8. num. 12. monaſtic. l.1. t.1. num.14. t.2. numer.2.3. l.2. t. fin. num.17. in fin. & eod. l.2. t.1. numer.9. recitat diploma Sixti V. in margine Innoc. VIII.* per *quod* priuilegio vetatur, ne in ordine Ciſtercienſi commendatarij vllam habeant iuriſdictionem; ſed ea redeat ad Patrem Abbatem: nec competat monachorum muneri taxatio, nouitiorum receptio, nec benedictio in monaſterijs; ſed ſuperioribus ordinis: caſſentur gratiæ expectatiuæ, reſeruationes, mandata, commendæ, nominationes, oblationes, vniones &c. alibi etiam alijs conceſſa memorat priuilegia, ne eorum monaſteria impoſterum commendentur. ſed priuilegia omnia ſuo pondere ſuperat decretum ſanctiſſimi Concilij Trid. *d.c.21.ſ.25. de regul.* quod 17. Commendæ monaſticæ à Concilio Trid. vetitæ. ſecum vehit dictamen Spiritus ſancti. ſed importunitates, & obrepentium artes etiam hodiè huiuſmodi commendas extorquent, cum ampliſſimis omnium iurium ac priuilegiorum derogationibus: & ob plenitudinem poteſtatis pontificiæ his parendum eſt, niſi per obreptionem obtentæ declarentur; & admittenda ſunt quæ ſuprà diximus.

RESPONSVM III.

De Regula Cancellariæ de triennali poſſeſſore.

PLures ſimul incurrunt difficultates in hanc cauſam. nam quamuis dicatur litem ſuper poſſeſſorio motam non reddere beneficium litigioſum; *Rebuff. in prax. ben. l.2. de ſubrogat. numer.31. ex Rota & Caſſador. deciſ.4. vt lite*

1. *Lis in poſſeſſorio mota impedit ne quis hic dicatur pacificus.*

vt lite pendeate. quaſi poſſeſſio nihil commune habeat cum petitorio ; & vt quis non dicatur pacificus, litem moueri exigatur ſuper ipſo titulo ; *Innoc. in c. cum M. Ferrarien. X. de conſt. alij in. c. 1. & 2. vt lite pend. in 6.* adeoque ſuper proprietate, ac petitorio iudicio: tamen regula noſtra exigit pacificam poſſeſſionem ; atque ex titulo ; adeoque vtrumque coniungit, & titulum & poſſeſſionem. ſi cui ergo lis moueatur in poſſeſſorio, vtique non pacificè poſſidet. eoque magis quod iudicia beneficialia poſſeſſoria tractari non poſſint ſine conſideratione petitorij. quia in ſpiritualibus poſſeſſio eſſe non poteſt ſine titulo, ſaltem colorato, & apparenti. *c. 1. de reg. iur. in 6.* & ſic poſſeſſio litigioſa facit poſſeſſorem beneficij non pacificum. *Molin. tract. de annal. poſſ. num. 132.* ideoque ſi labitur triennium durante lite poſſeſſoria, etiam ei cui poſſeſſio adiudicatur, non prodeſt tempus antè lapſum.

2. *Poſt finitum poſſeſſorium poteſt incipere triennium.*

Sed an profit quod exinde labitur, an verò dicendum ſit extitiſſe ſemel conditionem, ac litem fuiſſe motam ? eoque quamuis exinde ſine alia lite labatur triennium, ſine lite non poſſediſſe ? arg. *l. ſiquis. C. de Inſtit. & ſubſtit.* & dicendum eſt prodeſſe : *Papon. ar. lib. 8. t. 9. ar. 2. & 3.* (& ad hoc applicant plures illa verba regulæ *de poſſ. trien. antiquas lites ſuper illâ motas penitus extinguendo.* quorum alioquin quàm obſcurus ſit ſenſus, videri poteſt ex ijs, quæ habet Alphonſ. *ad d. regul.*) & d. l. ſiquis procedere in ijs, quæ ſemel accidere : quia non exigit numquam litem motam fuiſſe ; ſed non à triennio. & ſic Concilium Baſilienſe litem non tantùm fuiſſe aliquando ; ſed pendentem exigit. & quoniam iure canonico nunquam pe-

3. *Lis pendens & promota:*

rit inſtantia ; *c. pen. X. de iudic.* & ſic pendere lis ſemper intelligitur, exigit vlteriùs litis proſecutionem. *lis autem*, inquit, *hoc caſu intelligatur, ſi ad executionem citationis, iuriſq́; ſui in iudicio exhibitionem, ac terminorum omnium obſeruationem proceſſum fuerit*; vbi gloſſa. *pragm. ſanct.* dura eſſe ea verba dicit ; & egere declaratione. quia ea verba *omnium* nihil excludunt : & ſic ex eorum ri-

4. *Quouſque?*

gore proceſſum eſſe oporteret vſque ad concluſionem cauſæ : poſtquam partes non amplius audiuntur : *c. dilectus de fid. inſtru. c. paſtoral. de cauſ. poſſ. & prop.* cùm alioquin nulla præſcriptio non interrumpatur per conteſtationem : *l. more. C. de rer. vend. l. pen. ne de ſtat. def. c. illud X. de præſcript. & ibi DD.* ideoque Charondas *reſponſ. l. 1. r. 37.* ſaltem litis conteſtationem *iuxta l. vnic. C. de lit. conteſt.* requiri ait, nec ſufficere citationem. eiuſque defectu triennalem poſſeſſorem moleſtari deinceps vetitum pluribus arreſtis, quæ refert. ſed & hoc durum in eo, qui diligentiam, quam potuit, exhibuit. v. c. malitioſi multi de competentia iudicum, de ſuſpicione, de alijs tricis altercantur improbè : & quamuis damnentur in expenſas ; magnum tamen lucrum fecerint, ſi beneficium obtinuerint : quaſi lite in cauſa principali non conteſtata. & ideo Concilium Baſilien. neque de conteſtatione mentionem facit ; ſed terminis : & quidem *lis*, inquit, *in hoc caſu intelligatur* : ideoque ſignificat ſe aliquid noui, ſeu ſpeciale ſtatuere. nam regulariter lis induci, & pendere dicitur ex ſola citatione. *clem. 2. vt lite pendent. & d. l. vni. C. de litis conteſt.* res in iudicium deducta dicitur per litis conteſtationem : quia non ante iudicium videtur induci. ſed lis à iudicio etiam differt. *c. forum. X. de verb. ſignif. l. litis nomen. 36. & ibi Alciat. & quæ ibid. citat. D. de verb. ſignif.* & quia dicimus litem conteſtari ; etiam iam ante litem eſſe ſignificatur. vt non quidem hoc caſu ſufficiat citatio ; ſed proſecutio per omnes, vt fieri poteſt, terminosq; non tantùm exceptiones dilatorias : *vt quidam in d. gloſſ. pragm. ſanct.* ſed etiam conteſtationem, aut aliam diligentiam, quæ fieri potuerit ex circumſtantijs, & Iudicis arbitrio. Vt in hac cauſa finito etiam poſſeſſorio, poſt plurium annorum diligentiam, vix deciſum eſt ſuper Iudicis competentia, per recurſum ad Cancellariam pro caſſatione ; & reſcripti controuerſia, ob omiſſum Ordinarium ; tanquam partem aut ſuſpectum, ſeu aliàs.

Sed & quæri poteſt an perpetuata hîc non 5.
ſit cauſa per libellum Pontifici oblatum ? *ex l. 1. C. Quando libellus Principi oblatus litis conteſtationem faciat* : adeoque cùm Iudex Ordinarius hîc Iudex eſſe non poteſt : Papa aditus vt alium delegaret, negotio explicito, cenſenda ſit lis inducta, imò conteſtatio ; ad effectum perpetuationis, aduerſus triennium huius regulæ ? præſertim dum citatus incertum haberet domicilium. ſed d. l. vnic. nec libellum Principi oblatum, nec parti notificatum ad conteſtationem ſufficere ait : & l. 2. C. *quando libell. Princip.* decidit d. l. 1. locum ſolùm habere, vt per libellum perpetuetur actio anno peritura, non quæ diuturniorem præſcriptionem exigit, adeoque non hæc triennalis. & verò orator qui aduerſario abſenti, aut incertas ſedes habenti diem dicere non potuit, de eo proteſtari debet.

An hîc non ſit lis perpetuata per libellum Papæ oblatum?

l. 2. D. de naut. fænor. l. 2. C. de an. except. & 6.
Concilium Baſilienſe de impeditis diſertè ſic ſtatuit ; *excepto hoſtilitatis caſu, vel alterius legitimi impedimenti ; de quo proteſtari, & illud. iuxta Concil. Viennen. intimare teneatur.* refertur illud *in Clement. cauſam de elect.* vbi *in §. quod ſi forſan* præſcribitur forma appellandi tali caſu ; intimandi, & proteſtandi : qualis diligentiæ hîc nulla forma ſeruata eſt. At verò obligat quidem Concilium Baſil. ad formam illam ; ſed non addit omiſſionem vitiare exceptionem impedimenti. ſed quia relata d. clementina ineſt referenti Concilij decreto ; ſequitur idem effectus, qui clementinæ : quæ ait *§. pen. & fin. intimatio aliter facta omni careat effectu.* idemque iubet ſeruari caſu, quo intimatio aliqua facienda aduerſus abſentem, aut qui ſit difficilis conuen-

Impedito quid agendũ ne aduerſarius ſiat pacificus?

uentionis. *& ita gloſſ. ad d. pragmat.* atque adeò Clementina hîc obtineret, quamvis Conc. Baſilienſe non vigeret.

An ergo reſcripti omnis effectus euanuerit quod non habuerit executionem citationis, nec delegato illud præſentetur, aut citationis decretum petitum ſit intra triennium à ſententia in poſſeſorio lata? & dicendum eſt euanuiſſe, quantum eſt ex defectu litis ab actore motæ, & debitè proſecutæ, niſi aliud doceretur.

7. An lis ab alio mota tertio proſit.

An autem quod Actor neglexit ipſe proſequi, iuuari poſſit ex proſecutione per tertium facta, qui collationem hîc habuit à patrono, ſeu collatore Ordinario? qui adhuc in lite eſt poſſeſſoria aduerſus citatum? Gomeſ. *ad reg. de triennal. q.* 12. prodeſſe ait, tertij proſecutionem: idque ſemper tenuiſſe Rotam: contrarium cenſet gloſſ. *ad pragmat. ſanc. verb. terminorum. §. quæritur an moto litu.* eam propugnauit Rebuff. *de pacific. poſſ. n.* & apud Papon. *areſt. l. 8. tit. 9. areſt. 7. &* 8. pluries refertur pro hac ſententia iudicatum. & ſic ſentit Chokier *ad d. reg. de trien. n.* 85. & *ad regulam de ſurrog. n.* 35. quando ſaltem vnus ab altero cauſam non habet. quia talis poſſeſſor moleſtari non debet per agentem ex iure tertij: quoad agentem liberas ædes habet; atque præſcripſit: vitium litigij perſonale eſſe, beneficium non afficere contenditur decretum Concilij Baſilienſis, atque adeò hanc regulam cuiuſque negligentiam punire. Et verò in controuerſijs omnibus ſummum punctum ferre debet finalis ratio legis, atque adeò cùm ea hîc ſit, vt è medio tollantur. quantum fieri poteſt, lites beneficiales, per quas cultus diuinus, & eccleſiarum cura negligitur; is finis magis obtinetur, ſi pacificus quis eſſe intelligatur reſpectiuè ad actorem, iuxta legem *loci §. competit. D. ſi ſeruitus vendicetur.* adducitur etiam lex 7. §. 7. *D. quibus ex cauſis in poſſeſſion. eat. lex qui precario. D. de precar. lex* 1. §. 1. *D. de litigioſ.* & ipſa Concilij verba, atque etiam d. regulæ in perſonam concepta ſunt: *quicumque pacificè & ſine lite poſſederit,* & iterum; *lis intelligatur ſi ad executionem citationis, iuriſq́; ſui* (nota) *exhibitionem, ac terminorum omnium obſeruationem proceſſum fuerit:* ita Concilium. exigit ergo citantem & exhibentem iura ſua, & omnes conſecutiuè terminos obſeruantem, vtique ſuæ quemque litis. in quo ſi actor defecerit, pacificè & ſine lite intelligitur eſſe poſſeſſor: quamuis alia ab alijs patiatur. Neque verò regula fauet poſſeſſori propter illum: ſed minuendas lites, & eccleſiarum damna: odit tergiuerſantes, & triennio excludit; quamuis potiori iure nixos. vnde & quandocumque aduerſarijs excluſis inquiri in poſſeſſorem ab Ordinario iubet Concilium. adeoq́ue interpretatio ea regulæ accipienda eſt, quæ cum fonte ſuo conuenit: fauet eccleſiæ, & cultui diuino; ſumma ratio eſt, quæ pro religione facit. *l. ſunt perſonæ. D. de religioſ.* ac in dubio pro illa eſt iudicandum. *c. fin. & ibi DD. X. de ſentent. & re iud.*

Sed reſtat videre an in noſtro poſſeſſore triennali ſit aliquis defectus tituli, aut coloris?

8. Nullitas tituli impetrati ab Ordinario lite pendente, dum alter colitigantiũ ſupereſt cauſa non deciſa.

& imprimis prouiſus eſt ab Ordinario aduerſus prohibitionem c. fin. *vt lit. penden. in* 6. ne lite inter aliquos pendente, altero moriente, noua prouiſio fieri poſſit, quàm diu aduerſus ſuperſtitem lis finita non ſit: *ne propter nouos,* inquit, *aduerſarios. qui malitiosè interdum petitoribus ſurrogantur, litigia in eccleſiarum diſpendium prorogari contingat.* aduerſus quam iuris prohibitionem nihil poteſt ordinarius, præſertim obſtante decreto irritante d. c. fin. *quod, ſi,* inquit, *ſecùs factum fuerit eo ipſo irritum habeatur.* eademq́ue ex cauſa nata eſt regula Cancellariæ, *de ſubrogandis collitigantibus*: vt, ſi intruſus non fuerit, à Papa ſuperſtes mortuo ſubrogetur: nec valeat alijs facta ſurrogatio: niſi fortè poſt menſem: quando tertius ſubrogari in illo poteſt.

9. Papa tamen poteſt ſurrogare.

Surrogari, inquam; nam regula Cancellariæ non vlteriùs recedit à prohibitione d. c. fin. at hic Ordinarius non ſurrogauit; ſed ſimpliciter collationem, ſeu prouiſionem fecit perſonatus; tanquam vacantis per obitum d. G. amplius iuris prohibitioni contrauenìens quàm vel ſoleant ipſi Pontifices.

10. Ratio huiuſmodi prohibitionis.

Quorum ratio eſt, vt vitetur vel malum ipſum, vel illa ſpecies mali, quo aliquis inſtituitur in beneficium viuentis; ſi fortè ſuperſtes iuſtum habeat titulum. cui malo; præter nullitatem, adiecta eſt excommunicatio *in c.* 1. *X. de conceſſ. præb. non vacant.* vt ne quidem hanc ſpeciem admittat Pontifex *in c.* 4. *X. eod. quamuis ſecundùm,* inquit, *plenitudinem poteſtatis de iure poſſimus ſupra ius* quod non poteſt Ordinarius. *clement.* 2. *de elect. c. cum inferior. de maior. & obedien.*

11. Quæ malũ aut ſpeciem mali conſiderat, quæ regulę beneficium excludit.

Cùm ergo hæc citati collatio non tantùm nullitatem, ſed & ſpeciem mali ſecum ferat; vt pro titulo videri non poſſit eſſe collatio; quæ ſi non crimen, ſeu malum ipſum; ſpeciem ſaltem mali inuoluit: ſequi videtur hunc poſſeſſorem triennali regula non iuuandum. *& ita tenent citati à Mandoſ. ad reg.* 21. *q.* 12. *& ad regulam de triennal. vt citat Chokier ad eandem reg. de trien. n.* 82. *in fin.*

12. Vt & facit defectus iuris conferentis ſi nullatenus ad eũ pertinet.

Alter defectus argui poſſe videtur ex eo, quod regula Concellariæ, dum titulum exigit, *ex apoſtolica,* inquit, *vel ordinaria collatione, ſeu præſentatione, & inſtitutione illorum ad quos beneficiorum huiuſmodi diſpoſitio pertinet*: & propterea Legati extra fines ſuæ diœceſis ſiti beneficij collatio non tribuit colorem. adeoq́ue & quando notorium eſt ad Epiſcopum beneficij diſpoſitionem non ſpectare, colorem non videtur tribuere Epiſcopi collatio, ſecundùm mentem regulæ, quæ exigit conceſſionem illorum, *ad quos ea pertinet.* ideoq́ue illa verba *Apoſtolica, vel ordinaria collatione* ſignificant non Epiſcopi; ſed ordinarij collatoris prouiſionem. quemadmodum & illa verba, *præſentatione, & inſtitutione illorum ad quos pertinet,* exigere videntur vt in beneficijs patronatui ſubiectis præſentatio & inſtitutio adſit quoniam Epiſcopi prouiſio neglecto patrono ſit irrita. *c.* 14. *X. de iur. patronat.*

patronat.

patranat. tamen, niſi patronus infra ſex menſes reclamauerit, valida manet Epiſcopi ordinatio.*tot.tit.eod.* ideo magis per triennium pacificè ſic poſſidens & colorem habere, & non moleſtandus eſſe cenſendus eſt. *Chokier ad d. reg. poſt VVameſ.* neque, par eſſe videtur cauſa, vbi ad alium quàm Epiſcopum collatio, & diſpoſitio omnis notoriè pertinet; quippè, qui ius nullum habet, in alium transferre nullum poteſt: qui colorem iuris non habet, in alium transferre non poteſt. ideoque violentus ille cenſendus eſt, qui ſine vllo titulo occupat, aut colore; quem reijcit Concilium Baſilienſe. & ſine titulo: quem exigit re-

13\. gula. aliud dici poteſt in eo, qui ius quidem habet prouidendi: ſed impedimento aliquo illud ſiſtitur. nam vel ceſſare illud poteſt, vel ignorare prouiſus; & propterea bona fide triennio præſcribere. adeò vt per regulam poſt triennium ius acquirat. *vt Al-*

Non ſi impedimentum tantum aliquod ius aliàs habẽti obſit.

14\. *phonſ. ad. d. reg. apud Chokier n. 18. & ſeqq. quod Azor. t. 2. l. 7. c. 25. q. 8. poſt Rebuff. Nau. & alios ſequitur*, etſi Chokier n. 76. *diſſentit.* cui autem notorius tituli defectus obſtat, non eundem videtur mereri fauorem. *Chokier ad reg. de trien. n. 89. & ſeqq.* & ſi in poſſeſſorio ab aduerſario ne malæ quidem fidei poſſeſſorem moleſtari velit. *n. 96. & ſeqq.* quamuis in petitorio. quia mala fides à regula non tam conſideratur, quàm pacifica poſſeſſio. *Gomeſ. ad d. reg. q. 22.* & expreſsè à Concilio Baſilienſi. vbi propterea diſtinguit inter aduerſarium & Ordinarium. ſed quia regula illam diſtinctionem non expreſſit, videri poſſunt Argumenta Alphonſi in non notoriè nimis inualido, aut crimino ſo titulo non malè procedere.

An ſic prouiſo ius in beneficio per lapſum triennij acquiratur.

15\. Inſuper arguitur; quod à vacatione perſonatus lapſi ſint annus & menſes nouem; & propterea non tantum fuerit ius ad ſedem Apoſtolicam deuolutum *c. 2. X. de conceſſ. præb.* ſed etiã ipſe Ordinarius poſt lapſum ſemeſtre conferendi iure priuatus. *c. ne pro defectu. X. de elect. in verb. eligendi poteſtate careant illa vice c. literas in verb. quod ſecundùm tenorem Concilij Lateranenſis eſſent iure inſtituendi priuati. X. de ſupplend. negligen. prælat. c. dilecto eod.* vbi prouiſus poſt ſemeſtre alteri damnatus eſt. *c. licet. eod.* vbi duo reiecti ſunt, tam ab Ordinario, quàm ſuperiore poſt lapſum cuiuſque tempus prouiſi. & Innocentius III. ſibi ius prouidendi vindicavit. tametſi idem *in d. c. literas* beneficia idoneis aſſignata, Legato ſuo ea *de patientia*, inquit, *permittat ab ipſis pacificè poßideri.* ſed toleratum id fuit *de patientia.* ſed quia tam prælati quàm Capitula, vt ibi refertur, id fecerant; & cùm eſt multitudo peccantium tolerari patienter ſoleat; ideò eo in caſu Pontifex Legato patientiam indixit, quam ipſe *in d. c. dilecto. & in c. licet.* non habuit. & quamuis non vocetur ibi reſeruatio hæc deuolutio; tamen effectu coïncidit, quia non licet alteri præter Sedem Apoſtolicam diſponere. & verba non tam ſunt conſideranda, quàm mens legiſlatoris.

An poſt ius ad ſedem apoſt. deuolutũ collatio ab Ordinario facta titulũ aut colorem tribuat.

Sed an mens hîc ſit in patientia tolerare, *iuxta d. c. literas* accedente triennnio; an ius Sedis Apoſtolicæ non negligere; *iuxta d. c. liter.* magna eſt ratio dubitandi. & vt regula non ſuffragetur, facit; quod indulgentia in non puniendo præterita facilior eſſe debeat; quàm in lege ferenda de futuris: ne illa ſit incentiua malorum. cui accedit quod d. re- 16.
gula excipiens reſeruationem generalem in Corpore iuris clauſam, non videatur ſenſiſſe dumtaxat de illa vnica, quæ refertur *in c. 2. & 34. de præb. in 6.* de vacantibus in Curia, vel apud Sedem Apoſtolicam: quam interpretatur d. c. 34. alioquin enim claro & vnico verbo potuiſſet explicari, *dummodo in Curia vel apud Sedem non vacauerint.* & hæc regula Cancellariæ nata eſt pro ea parte ex decreto Concilij Baſilienſis, quod tollens generales & particulares reſeruationes; excepit reſeruationes in Corpore iuris expreſsè clauſas; vt pluraritatem intelligat; neque alia tam illi potuit eſſe probata, quàm illa deuolutionum, quam Concilium Lateranenſe induxit: ſicut alteram expreſsè probauit Clemens III. *d. c. 2. §. nos itaque laudabilem.* adeoque videri poteſt Concilium Baſilienſe pluraliter loquendo, inhærere voluiſſe d. Concil. Lateranenſi. vt illa verba regulæ pluraliter prolata, non ſint referenda ad aliquem errorem; vt facit gloſſator Alphonſus; ſed ad fontem regulæ, d. Concilium Baſilienſe.

An huiuſmodi deuolutio ſub reſeruatione in Corpore iuris clauſã reduci poſſit?

Corpus quidem iuris in regula intelligi- 17.
tur, vt comprehendat Decretum, Decretales, Sextum, & Clementinas, tanquam Pontificum authoritate probatas pridem, vel compilatas. Extrauagantes autem, quamquam ab impreſſoribus volumini adiungantur; id nominis creduntur adeptæ, quod extra corpus iuris vagentur; ſaltem corporis illius nomine non comprehenduntur. vt etiam ferè loquuntur Concordata Germaniæ, in 18.
verbis *placet vti iuris ſcripti reſeruationibus, & Execrabilis & Ad regimen conſtitutionum modificatis vt ſequitur &c.* & d. Concil. Baſilienſe tam generales, quàm ſpeciales reſeruationes, ſiue per *Extrauagantes*, inquit, *Ad regimen & Execrabilis, ſiue per regulas Cancellariæ, aut per alias Apoſtolicas conſtitutiones introductas, hac S. Synodus abolet, ſtatuens vt de cætero nequaquam fiant, reſeruationibus in Corpore iuris expreſsè clauſis dumtaxat exceptis.* vt cùm Concilium Baſilienſe deuolutorum beneficiorum reſeruationem admiſerit; veriſimile non videatur Pontificem per regulam Cancellariæ voluiſſe excludere. cùm ob d. decretum Concilij Baſilienſis magno ſtudio vbique acceptatum, & defenſum, tantæ mox motæ fuerint difficultates, & tanta contentione Sanctio pragmatica Galliæ, quæ illud acceptauerat, abrogata; & Concordata tam Galliæ, quam Germaniæ tanto labore confecta, vt ſanè d. regula Cancellariæ, quatenus dubia ſit, interpretationem capere debeat ex ratione d. Concilij Lateranenſis; & Baſilienſis. adeo-

Quid hic Corpus iuris?

Extrauagantes non comprehenduntur.

que

que dicendum videatur, ſub exceptionem reſeruatorum in d. regula venire beneficia ad Sedem, ſeu Curiam Romanam deuoluta, & cùm de ijs aliter prouideri non poſſit, quàm ab eadem Sede, nec præſter impedimentum quod de iure non ſortitur effectum, vacare adhuc intelligenda ſint, & ad eam deuoluta, ibidem vacare: & ſic incidere etiam quadantenus in ipſam reſeruationem *d. c. 2. de prab. in 6.*

In contrarium autem facere videtur quod Concilij Lateranenſis decretum ſit punitorium negligentiæ collatorum: vnde in locis citatis *carere & priuari* dicuntur, & non ſub nomen & regulam reſeruationum curialium vocandum. vt propriè reſeruata non ſunt ſic deuoluta. *Chokjer ad d. regul. de triennal. num.* 7.

19. Iterum deuolutio an ſit reſeruatio hic?

Deinde etiam illa reſeruatio vacantium in Curia, quamuis à Clemente III. *in d. c. 2.* laudetur; tamen Concilium Lugdun. generale ſub Gregor. X. *in c. 3. ibid.* reſtringit, vt niſi intra menſem à vacatione in curia de ijs diſpoſitum fuerit, Ordinarij collatores ea conferre poſſint: ideoque & hîc poſt annum & menſes nouem Ordinarius poſſit conferre, quaſi poſt ſuum ſemeſtre etiam altero in curia lapſo, & amplius. ſicut Concordata Germaniæ in beneficijs in menſe Apoſtolico reſeruatis vacantibus extra curiam, habent; vt poſt lapſum trimeſtre ab Ordinario conferri poſſint. quæ quidem æquitas eſt Concordatorum. ſed præter parochiales eccleſias vacantes in Curia, vacante papatu ab Ordinarijs poſſunt conferri. *c. ſi ad Apoſtol. de prabend. in 6.* iuris rigor eſt, ne in alijs reſeruationibus id locum habeat. *Franc. ad d. c. 3.* nec vnquam Ordinarius poteſt ſe ingererer *Ioann. Andr. ibid.* cùm Papæ nemo tempus præfigere poſſit, nec ſibi præfixerit. ſed an non præfixerit per d. Regul. de triennali? & ob eandem cauſam quæ mouit Lateranenſe Concilium ad inueniendas deuolutiones ad Sedem Apoſtolic. Pontifex motus in regula non ſit ad admittendas ab ea reuolutiones, accedente triennio?

Denique decreta Concilij Baſilienſis ſeparata ſunt, & vnum quidem admittit reſeruationes in Corpore iuris clauſas; alterum, quod de triennali pacifico agit, non excipit à beneficio poſſeſſionis triennalis prouiſum ab Ordinario, in caſu huiuſmodi reſeruationis; ſed quoniam hîc vtimur nunc regula, in qua illa exceptio eſt expreſſa; non poſſumus in exceptione ab illa recedere: ſed tantùm quærere, vtrùm ſub illa lateat deuolutorum ad Sedem Apoſtolicam reſeruatio?

Porrò Concilium Baſilienſe permiſit Ordinarijs quandocumque inquirere in poſſeſſores beneficiorum. quod ſi æquum ſit poſt triennium; tunc videbitur maximè recipiendum; quando non ſe tantùm offeret aliqua tituli nullitas; ſed etiam in titulo ipſo malum, aut ſpecies mali; & expreſſa iuris repugnantia. quare, vt ſuprà diximus de collatione lite pendente, dum alter litigantium mortuus eſt, tertio facta id obtinere poteſt: vt Iudex ex officio de eo inquirat; & cùm eſt; id quod proponit d. Concilium Baſil. faciat.

20. Regula non videtur debere obtinere vbi præter tituli nullitatem eſt ſpecies mali.

Cæterùm ſicut initio diximus litem in poſſeſſorio motam impedire ne quis fiat in petitorio pacificus; ita ſuper regula de triennali ſi in poſſeſſorio eſt iudicatum, tollere cauſam petitoriam ait Baunius *in Prax. can. lib. 3. c. 34.* vtique ſi ſuper ea diſertè iudicatum ſit poſſeſſorem fuiſſe triennalem, pacificum, cum titulo colorato. nam regula nec in poſſeſſione, nec in proprietate vult talem moleſtari. parere autem exceptionem rei iudicatæ ſententiam in vim regulæ latam, quamuis diuerſa ſit proprietas & poſſeſſio, ideo dicendum eſt, quod de cauſa exceptionis tam poſſeſſioni quàm proprietati communi iudicatum ſit. adeoque idem dicendum ſit, ſi ſententia in petitorio lata tranſiuit in rem iudicatam, iam non poſſe poſſeſſorium inſtitui; obſtante ſimiliter exceptione rei iudicatæ. alioquin ſi ſuper regula iudicatum non ſit; non naſcitur exceptio rei iudicatæ. quia de illa nondum eſt quæſitum. *l. 1. C. ſi ex falſ. inſt.*

21. An ſuper regula res iudicata in poſſeſſorio, pariat exceptionem in petitorio?

RESPONSVM IV.

A quo tempore computandi ſint 20. dies in Reg. Canc. de infirmis?

QVæſtionem non parum controuerſam faciunt ea, quæ tradunt Ludouicus Gomes, *ad reg. de infirm. reſignant. q. 29.* & quæ in contrarium Modernus Pariſ. *ad eandem regulam in princ.* Rebuff. etiam *in prax. benefic. libr. 3. ad eandem regulam gloſſ.* 10. *n.* 2. *gloſſ.* 12. *n.* 1. admiſſionem exigit: ſed tamen. *n.* 4. 5. 6. tempus reſignationis conſiderat; ſecùs quàm Modernus, qui admiſſionis dumtaxat. quaſi antè nihil actum cenſeatur. Cæterùm Azor. *Inſtitut. moral. p. 2. libr. 7. c. 28. q. 7. quæritur,* inquit, *à quo die computandi ſint viginti illi dies, à regula præſcripti? non eſt dubium computandos eſſe à die quo reſignans præſtitit conſenſum: hoc enim in regula ipſa exprimitur.* quod quidem eſt verum; ſed an conſenſus ille cum effectu ſit intelligendus, vt ſit admiſſus & acceptatus à collatore, non exprimitur; nec quando ritè ſit præſtandus. cùm Rebuffus *d. gloſſ. 10. n. 6.* ſecundùm ſtylum Romanum tradat reſignationem priùs eſſe faciendam, & poſteà conſenſum præſtandum.

1. A die præſtiti conſenſus.

2. An conſenſus perfecti ſeu admiſſi?

Enimverò ſecundùm ea, quæ hîc proponuntur, reſignatio & conſenſus præſtatio ſatis perfectæ videntur, per ea quæ geſta ſunt coram notario, & teſtibus, atque Capitulo, collatore *die 26. Septemb.* 1639. & verò ſi reſignatio facta ſit, & ſupplicatio Papæ exhibita

fine

ſine mandato, aut ſaltem ſolemni; ſeu non niſi per literas familiares dato ; vt Romæ à feſtinantibus ſæpè fieri ſolet; & poſteà in forma ſolemniter præſtari conſenſus ; tum videntur illa verba , *à die præſtiti conſenſus* , etiam rem dubiam facere. cæterùm ea verba fortè, ex inductione prædicti ſtyli , per poſteriores Pontifices adiecta ſunt : Innocentius autem VIII. edidit regulam ſimpliciter ſub his verbis ; *vt refertur in Comment. Chokier ad reg. Cancell. cum gloſſemate Alphonſi* ; *Item voluit quod ſi quis in infirmitate conſtitutus reſignauerit aliquod beneficium ſiue ſimpliciter, ſiue ex cauſa permutationis , & poſteà infra viginti dies de infirmitate deceſſit &c.* vbi diſertè ab actu reſignationis viginti dies computandi decernuntur ; ſed actu illo quidem , qui fit coram ſuperiore , ſeu collatore ; non autem notario. vt rectè Modernus *nu.*5. cùm ille nullam recipiendæ reſignationis à iure facultatem habeat. adeoque in themate veniunt computandi dies viginti à tempore actus primò geſti in Capitulo , die videlicet 26. Sept.

Rectè quidem Modernus , alijque contendunt reſignationem , niſi à ſuperiori admittatur , non exuere poſſeſſorem ipſo beneficio ; adeoque eo ſine admiſſione mortuo, beneficium non poſſe non cenſeri vacare per obitum : quia , vt id verum ſit, ex eo inferri non poteſt in caſu ſubſecutæ admiſſionis dies non eſſe computandos ab actu reſignationis, vt ſtatuit regula ; ſed ab actu admiſſionis. quia hæc ſeparata ſunt. in qualibus iure non procedit argumentatio. adeoque cùm in caſu propoſito ſubſecuta ſit Capituli admiſſio ; ſumus in caſu regulæ , de reſignatione & collatione loquentis ; & dies à reſignatione, non collatione, computantis.

Vt omittamus contingere poſſe, vt reſignatio ritè ſit facta , eique debeatur admiſſio , vt *in c. vn. de rer. permutat. in 6.* deciſum eſt de permutationibus (vt hic à ſecundis commiſſarijs relatum eſt debitam fuiſſe) etſi collator fraudandi cauſa cunctetur. quando æquum erit admitti regulam. ne ſit in poteſtate collatoris cunctando eludere reſignationes & permutationes legitimas. *contra. d. c. vn. de rer. perm. in 6.* ſed mora ſua cuique ſit nociua : *nec imputetur ei ; per quem non* ſtetit admiſſio, *qui fecit quod per eum fuerat faciendum* : adeoque & permutatio explenda ſit, etiam per ſuperiores via appellationis , ſeu alia : quando irrationabiliter collator fuit moroſus. & ſuperſtiti conferendum eſt beneficium , ex permutatione debitum , ex facta reſignatione à defuncto poſt 20. ab illa dies, prout Modernus *vbi ſup. n.*7. regulam admittit , etſi collatio non ſit ſecuta : quod ampliando illa de collatione loquatur. quod & de admiſſione dicendum foret : ſi & de ea fieret in regula mentio. non tamen ideo peruerteret computum ab actu reſignantis ineundum , vt decernit regula. præſertim dum ratio regulæ , atque anima illius, magis militat in actu reſignantis , quàm admittentis : ſcilicet ſuſpicio fraudis, & ſucceſſionis quaſi hæreditariæ : quam meditetur moribundus. quæ tamen ſuſpicio tolli cenſeatur ſi mors non tam ſit vicina : ſed vltra 20. dies abſit ab actu moribundi reſignantis. cuius fraudes coërcere , & præiudicium Papæ, aliorumque collatorum auertere , eſt intentio regulæ. adeoque illa dimenſionem recipit ab actu reſignantis, moribundi : non alio.

Ex quibus dicendum eſt ad alteram quæſtionem , an admiſſio ſuperioris retrotrahi poſſit ad tempus reſignationis ? hic opus non eſſe aliqua retrotractione, quam etiam Modernus , *vbi ſuprà num.*4. *in fin.* non admittit. *admiſſio inquit , ſuperioris non poteſt retrotrahi: nec valere vt ex tunc ; ſed tantùm vt ex nunc.* idque meritò dicendum eſt. quoniam retrotractio eſt quædam iuris fictio : neque hanc inuenimus in hac quæſtione à iure expreſſam. imò in iure ſatis dicitur *c. admonet. c. quod in dubijs. c. vlt. in verb. cum cedere ſine licentia noſtra nequiuerit. X. de renunc.* in beneficialibus omnem diſpoſitionem dependere à ſuperiori: & propterea etiam hoc tempus potiſſimùm eſſet conſiderandum , quod complectitur actus ſubſtantiam : *Tuſc. in verb. retrotrahi quando dicatur actus conc.* 399. & ſic tempus admiſſionis ; niſi in regula aliter eſſet expreſſum , quoad computum dierum : vt ex primordiali Innocentij VIII. regula mox oſtendimus , cuius intentionem non mutaſſe dicenda eſt aliqua interpolatio obſcurior ſecutorum Pontificum. neque verò eſt nouum poſteriorum conſtitutionum ſenſum ex prioribus elici aut firmari : neque ſuper ſolo reſignantium actu, ſine ſuperiorum interuentu , aliquid decerni ; *vt in d. c. admonet. & in d. c. quod in dubijs.* adeoque hic à ſolo reſignantium actu in manu ſuperiorum facto dies 20. computari ex odio talis actus.

3. An retrotrahatur admiſſio ?

De Inſtitutionibus.

RESPONSVM I.

Diſpenſatus ſuper ætate quoad ordinem , an eo nondum accepto promoueri poſſit ad præbendam , cui ille eſt annexus ?

QVæſitum eſt an conferri poſſit vacans in eccleſia Cathedrali A. canonicatus , & præbenda , cui annexus eſt ordo diaconalis H. diſpenſato à Pontifice , vt quando ei tantùm deerunt tredecim menſes promoueri poſſit ad diaconatum ; & nunc ea ætate eſt , vt intra annum in vim huiuſmodi diſpenſationis diaconatum ſuſcipere poſſit?

1. Pro negatiua.

Non poſſe ſuaderi videtur *ex c.4.ſ.12. Concilij Trid. in verb. nec alijs in poſterum fiat prouiſio, niſi ijs, qui iam ætatem, & ceteras habilitates integrè habere dignoſcantur: aliter irrita ſit prouiſio.* & Clem. *vt ij de ætat. & qualitat. ibid. innouata. c.12. verſ. neminem eod. Conc. Trid. ſ.24.* adeò vt & diſpenſatio, per quam huiuſmodi qualitati derogatur, ſubreptitia videatur haberi à *c.5.ſ.25. eiuſdem Concilij.* quodque diſpenſatio quæ contra ius eſt ſtrictè ſit interpretanda. *c.1.§.fin. de fil. presbyt. in 6.* adeoque conceſſa ad vnum ordinem, non ad alium. *DD. in c. fin. ibid. & Sanchez. de mat. lib.8.diſp.1.* & ſic conceſſa pro diaconatu non ad ſubdiaconatum; & ad ordines ſuſcipiendos conceſſa ad canonicatus & præbendas non ſit extendenda. ſed omnis extenſio ſit prohibita. *vt latè Sanchez. d.diſp.1.*

2. Pro affirmatiua.

Poſſe autem videtur probari *ex d. c.4. in verb. teneantur intra annum ordines recipere requiſitos. & d.c.12.ſ.24. d. Conc. in verb. in Cathedralibus neminem ad canonicatum recipiant, niſi qui eo ordine ſacro aut ſit initiatus, quem illa præbenda requirit; aut in tali ætate, vt infra tempus à iure, & ab hac ſancta Synodo ſtatutum. (ſcilicet d.c.4. & c.12.ſ.24.) initiari valeat.* vt Concilio ſufficiat habere ætatem, qua intra annum promoueri poſſit ad ordinem requiſitum: eamque ætatem requirere videatur non propter ſe; ſed propter ordinem; eiuſque functiones: quas enixè requirit d. c.4. & propter quas ordo exigitur. ſi igitur ordo & functiones haberi poſſint per diſpenſationem; non videtur in conſiderationem venire ætas tanquam medium ordinarium relata d. c.4. & 12. cùm extraordinario medio haberi poſſit idem finis.

Neque verò dicendum erit diſpenſationem extendi à facultate recipiendi ordines ad præbendam: ſed legem communem conciliarem d.c.4. & 12. eam interpretationem admittere, vt in quo finis Concilij obtinet, verba non attendantur, ſed præ his valeat anima, & voluntas legis.

Quoad verò ordines; omiſſa illa diſputatione, quam tractat Sanchez *vbi ſup. numer. 26.* tanquam huc non pertinente, dicendum eſt diſpenſationem conceſſam in maiori Ordine; incluſam habere diſpenſationem in minori. *Sanchez. ibid. numer. 35.* vt partem numerúmve minorem in maiori. vt qui promoueri poteſt ad diaconatum quando ei tantùm deerunt tredecim menſes; iam tunc promoueri poſſit ad Subdiaconatum. quia qui concedit ſubſequens, permittit antecedens. & quidem illud iuris ordine ſeruato: adeoque, ne aduerſus titulum *de clerico per ſaltum promoto*, ordinetur. cùm vel ſola notitia minoris ætatis cum promotione ad magiſtratum inuoluat legis relaxationem, *l.57. verſ.fin. D. de re iud.*

3. An ſtatutū in Cathedrali olim factū dum collegiata eſſet vt tantùm teneretur ad ordinē promoueri à capta reſidentia illum capacem faciat?

Quæſitum inſuper eſt, cùm d. eccleſia A. iam antè erectionem in cathedralem ſtatutum habuerit, vt quilibet intra annum, à die primæ reſidentiæ computandum duntaxat, debeat promoueri ad ordinem præbendæ ſuæ annexum; & aliud ſtatutum; vt prædeceſſori cedat annus gratiæ poſt eius mortem: an ideo ſic diſpenſatus capax collationis ſit? quod ad primam reſidentiam non teneatur in anno gratiæ; quia fructus non ſit habiturus: an verò ſtatutum ceſſet, per d. c.4. & *c.12. §. neminem*, tam qua parte deroget priuilegijs, quàm qua ætatem requirit, vt mox aut intra annum à collatione ordinem annexum recipere debeat? & quidem quod attinet ad priuilegium, cui d. c.4. derogatur, perſonale illud eſſe videtur, de quo ibi agitur; non eccleſiæ conceſſum: vt patet ex verb. *quocumque ij* (nota) *priuilegio, exemptione, prærogatiua, generis nobilitate ſint inſigniti:* & pleniùs ex d. clem. *vt ij. quam refert & innouat ibidem: in d. verò §. neminem.* qui propriè huc ſpectat, non derogatur quidem priuilegijs & ſtatutis eccleſiarum; ſed decernitur vt habeant cononicatus cathedrales ordinem ſacrum annexum, quamuis antè non haberent: vt non tam quid corrigat; quàm de nouo id ſtatuat: quod adeoque in d. eccleſia A. obtineat. Verùm ſtante d. ſecundo ſtatuto (qua de re hîc non eſt quæſtio) cùm ex facto ſeruetur, & prouiſo obſit, datur ſic prouiſo impedimentum, quo minùs promoueatur, ſcilicet ad reſidentiam non veniat; cùm fructibus gaudere non poſſit, ac interim non cenſeatur pacificus: & ante poſſeſſionem pacificam non teneatur ad onera: atqui d. c.4. & clem. vt ij, excipiunt iuſtum impedimentum.

Quoad verò ætatem d. c.4. & c. 12. verſ. *neminem* ſe mutuo explicant: vt ætas ſufficiat; non vt de præſenti; ſed intra annum ad ordinem promoueri poſſit (vt dicuntur declaraſſe Cardinales *apud Garciam de benef. p.7. c.4. numer. 25.*) illum vtique vtilem annum, qui functiones ordinis iuxta d. c.4. requirit. nam cui fini exigamus intra annum quo functiones exercere non debeat?

Quoniam verò d. §. neminem, de cathedralibus eccleſijs loquens, collegiatas non tangit; vt neque d. c.4. in illis fundationibus, quæ ante collationem requirunt ordinem actu ſuſceptum, tempus in annum prolongat, aut vllatenus derogat; quin & *c. 5.ſ.25. Conc. Trid.* illas firmat. alia eſt inquiſitio de eccleſijs collegiatis: *de qua vid. reſp.2. ſuprà de ætat. & qual. præfic.*

ſed

Ne Sede vacante.

RESPONSVM I.

Conſtitutus Vicarius an habeat iuriſdictionem contentioſam.

COnſtitutus eſt à Capitulo ſede vacante Officialis pro contentioſis negocijs: poſteà tres Vicarij ſine poteſtatis declaratione; niſi quod triduo antè declaratum fuerit eos conſtituendos cum facultate qualis de iure competit: quæritur an potuerint quendam beneficio priuare; an ille rectè appellarit tanquam pronunciatum ſit à non habentibus
1. Vbi duo ſunt, vterque intra ſuos terminos ſe debet continere. iuriſdictionem contentioſam? Et quidem vbi duo ſunt vicarij; alter in contentioſis, alter in voluntatijs; non poſſe hunc ad alterius terminos progredi proponitur ex ijs quæ tradunt Rebuffus *in praxi in form. Vic. n.24.* alijque.

2. Mens ſpectāda, & conſuetudo. Conſtituentis mentem; & loci conſuetudinem in diſcriminanda Officialium & Vicariorum, vbi duo ſunt, poteſtate attendendam exiſtimaui *in Conſultat. canon. de appell. conſult.* 1. quoniam autem vtraque hoc in caſu obſcura eſſe dicitur, iamque ante creationem vicariorum declaratum, dandam illis omnem poteſtatem, quæ de iure competat; videtur commiſſam illis eſſe omnem illam,
3. Aliàs omnis illa Vicario cōpetit quæ Capitulo Sede vacante. quæ ipſi Capitulo competat Sede vacante. (adeò vt quidam diſputent, an aliqua penes Capitulum remaneat? *Quaranta in ſum. in v. Capitulum ſede vac. n.4.*) atqui Capitulum ſuccedit in omnem iuriſdictionem Epiſcopi: *c. vlt. & penult. de ſupplend. negligent. prælat. in 6.* Epiſcopus autem conſtituendo Officialem, ſi-
4. Et quæ Epiſcopo. milem aut maiorem poteſtatem ipſe retinet: vt generaliter traditur, quantùm quis dat, ipſum retinere. *Felinus in c. non'e. n.8. verſ. quod tamen X. de iudic. ex Baldo in l. qui ſe patris C. vnde liberi. num. 24. Grammat. deciſ. n.30. n.7. Scaccia de iudic. l.1. c.66. n.5.* adeoque Capitulum, cùm Officialem conſtituit in contentioſis, eandem & maiorem retinet: ideoque hi Vicarij pòſt creati cum facultatibus quales iure competunt, generaliter conſtituti videntur, non ſpecialiter tantùm in ſpiritualibus; ſicut Officialis in contentioſis: &
5. Eaque mens Conc. Trid. ſ.24. c.16. conſequenter poſſunt hi vti etiam iuriſdictione contentioſa; ſicut poſſet Epiſcopus, ſeu Capitulum, quorùm vices generaliter in eos tranſierint. Sed neque videtur obſcura omninò eſſe Capituli intentio, quippè declarando eam velle poteſtatem collatam quæ de iure competit; cùm illa ſit vniuerſalis; & intentio etiam Capituli fuit ſatisfacere Concilij Trid. decreto *ſeſſ.24. c.16.* quod loquitur de vicario generali non in ſpiritualibus ſeu voluntarijs tantùm: eſt cenſendum ad mentem decreti eos conſtituere voluiſſe. *c. cauſam X. de reſcript.* & verò quoniam credo, non obſtante Officialis & Vicariorum creatione, à Capitulo non eſſe abdicatam iuriſdictionem, & ſolicitudinem Epiſcopalem, in quam illud ſucceſſit; puto ſpectare ad Capitulum interpretationem ſuæ commiſſionis: præſertim in futurum: ſicut ſpectaſſet ad Epiſcopum. Clarè porrò mihi videtur agnoſci Capituli retenta iuriſdictio in Epiſtola Clementis VIII. *apud Quarantam vbi ſupr. ſcripta ad Capitulum Neapolitanum, in verbis; date operam, vt cultus Dei & eccleſiaſtica diſciplina accuratè obſeruetur, & ius eccleſiæ, eiuſq; iuriſdictio & libertas vbique ſarta & tecta ſit. neque vlla ex parte imminuatur. denique quicquid ad Dei honorem & animarum vtilitatem pertinet, ſumma inter vos concordia procurate quàm diligentiſſimè.* Eodem facit, quod Concilium *Trid. ſeſſ. 24. c.16.* iubet quidem vicarium à Capitulo Sede vacante conſtitui; non tamen omnem poteſtatem tribui, nihil Capitulo reſeruari: imò dum *ibid.* liberatos à Capitulo iterum ſucceſſori rationem dare iubet: non tamen declarat liberationem nulliter factam eſſe: item chartas Epiſcopales non vetat ad Capitulum peruenire; ſed mandat ſucceſſori reſtitui: & *ſ.7. c.10.* intra annum vetat; poſt annum permittit dari dimiſſorias à Capitulo: ac proinde ſatis liquere videtur agnoſci in Capitulo iuriſdictionem, etſi vicarium creaverit; vnum, vel plures, & œconomum pro fructibus. Id enim ea ex cauſa potiſſimùm videtur fieri iuſſum, quia pœnè eſſet impoſſibile, vt, ſi Capitulum per ſe totum adminiſtraret, ſingulis eccleſiæ neceſſitatibus, præſertim repentinis, & moram non ferentibus, pro debito poſſet ſatisfieri.

6. Interpretari poteſt Capitulum penes quod & manſit iuriſdictio etiam ex mente d. c.16. & ſ.7. c.10.

De feudis.

RESPONSVM I.

De diuerſis dominis vnius feudi, & iure venandi.

OFficium villici feudi nomine poſſidetur; præſcribere ergo aduerſus fidelitatem non poteſt. *Papon. arreſt. lib. 12. t. 12. arreſt. 20. 21.* Villicus officiarius eſt, procurator, ſeu mandatarius. *l. vrbana familia & ibi Alciat. D. de verb. ſignif.* vnde illud euangelicum; *redde rationem villicationis tuæ.* ſiue ergo officium ſit perpetuum, ſiue temporale; fines mandati domini ſui diligenter debet obſeruare. *l. 5. D. Mandat.* & non obſiſtere domini vtilitati, aut committere feloniam, ex qua etiam hodiè vaſalli priuantur. *Gudelinus de feudis part. 5. cap. 1. poſt Chaſſan. Boër. Molin. Papon. d. libr. 13 titul. 13. arreſt. 9. & ſeqq.* aut debet ſponte

1. Villicus vaſallus an aduerſus dominum præſcribet.

2. Obſiſtens domini vtilitati feloniam committit, & feudo poteſt priuari.

refutare feudum. *l. 2. feud. t. 28. Gudelin. vbi ſuprà c. 2.* nec poteſt vaſallos aut emphyteutas Domini ſui, ſuos vaſallos aut emphyteu-

3. tas, aut cenſuarios facere; aut cenſualibus

An vnius feudi plures domini eſſe poſſint?

ſuis libris inſcribere. quamquam enim ſecundus cenſus ſine præiudicio primi imponi poſſe dicatur; *Papon. arreſt. l. 13. t. 2. n. 9.* ita vt prior tempore maneat præcipuus: *arg. c. conſtitutus. X. de relig. dom. Papon. vbi ſuprà citans Felin. in c. cauſam de probat. Ioan. Fabr. in §. adeò Inſt. de loc. & cond.* tamen quoad iura dominicalia ab alio, quàm primo domino recognoſcenda, id non eſt permiſſum. *idem Faber in l. cùm dubitatur in princ. n. 8. C. de Iur. emphyt.* & de fidelitatis iuramento diſertè deciſum eſt. *in c. 22. X. de Iureiur.*

Dux Brabantiæ omne allodium in villa W. contulit monaſterio S. B. retinuit tamen in eadem *dominium altæ iuſtitiæ, & in ſylua H. venationem ferarum: quod teuthonicè vvilt-vank dicitur: & quod monaſterium non poterit exſtirpare ſyluam, niſi de Ducis voluntate:* quæſitum

4. eſt an ad monaſterium ſpectet venatio perdi-

Venatio ad quem pertineat?

cum; an ad illum cui poſteà Dux dominium altæ iuſtitiæ conceſſit? Iure quidem naturali, & ciuili Romano venatio cuique permiſſa eſt; ita vt feræ capientium fiant. *l. 1. D. de acquir. rer. dom.* nec interſit quoad beſtias, feras, & volucres vtrùm in ſuo quiſque fundo capiat, an in alieno. *l. 3. D. eod. §. feræ Inſt. de rer. diuiſ. c. ius naturale. diſt. 1. l. vn. C. de venat. fer. lib. 11.* vt iniuriarum teneatur, qui piſcari aut aucupari quem prohibuerit. *l. iniuriarum 13. §. vlt. D. de iniur.* Quamquam in Germania venatio Principibus reſeruata ex hiſtorijs pridem videatur. vnde *ex Crant. hiſtor. eccleſ. l. 1. c. 2.* refert Baronius *ad ann.* 804. Carolum Magnum Oſnaburgenſi eccleſiæ nemus certis finibus definitum dediſſe, *cum omni*, inquit diploma, *integritate in ceruis ſylueſtribus, ceruis, auibus, & piſcibus, omniq́ venatione, quæ ſub banno vſuali ad foreſtum deputatur, ad ſimilitudinem foreſti noſtri Aquiſgrani in ſylua, Oſningi in perpetuum pietatis vſum donauimus: ea videlicet ratione, quod ſi quiſpiam hoc idem nemus noſtro banno munitum ſine prædicta Sedis Epiſcopi licentia ſtudio venandi, vel aliud agendi vnquam introierit, ſciat ſe tam diuina quàm regia vltionis vindictam incurſurum; necnon pro delicto ſexaginta ſolidos noſtri ponderis, quos nobis pro banno violato debere ſtatuimus, redditurum. Inſuper verò eidem Epiſcopo, eiuſq́ ſucceſſoribus perpetuam concedimus licentiam, libertatem, & ab omni regali imperio abſolutionem: niſi fortè contingat &c.*

Superuenit tandem conſtitutio Frederici

5. *de pace tenenda, & eius violat. in vſibus feudorum. nemo*, inquit, *retia ſua, aut laqueos, aut alia qualibet inſtrumenta, ad capiendas venationes tendat, niſi ad vrſos, apros, vel lupos capiendos.* quod & ſi non malè intelligatur ne cum armis huiuſmodi venatio fiat; aut defendatur armis; propter paragraphum antecedentem, & conſequentem, ruſticis, viatoribus, nec non militibus non idoneo loco arma vetantem; tamen multis locis generaliter recepta eſt huiuſmodi prohibitio. vnde nata eſt nobilis illa quæſtio, an Principibus liceat venationem ſubditis interdicere? de qua citati à Fachin *lib. 1. controuerſ. c. 1.* & in Hollandia quidem Grotius *in Introduct. ad Batauicam iuriſprudentiam l. 2. p. 4.* animaduertendum eſſe dicit, quod aucupium nobilium volucrum ſpectet ad ſupremitatem Principis; eorúmve quibus huiuſmodi ius conceſſerit. piſcatio etiam in fluminibus, & venatio quadrupedum. niſi quod magnates liberi domini, vnum ceruum quotànnis, & minores feras, vt cuniculos & lepores, omnes nobiles venari poſſint. in Brabantia autem *per latum Introitum articul.* 33. 34. 35. liberior eſt venatio. vt quilibet venari poſſit lepores, & vulpes per totam Brabantiam, & cuniculos extra loca immunia (*vrije vvaranden*) & vndique cum volucribus aucupari. denique omnibus militibus, ſcutiferis, alijſque bonis viris incolis Brabantiæ, per totam item Brabantiam, exceptis certis locis liberis, ſeu ſyluis regis, grandes feras venari.

Vtrobique autem animaduerti poteſt ve- 6.
nationem nobiliter eſſe exercendam, & ferè per nobiles maiorum ferarum. etſi vnicam quotannis magnatibus tantùm permittant Batavi, vt diximus. vnde & alibi quæſitum eſt, quibus dynaſtis, aut toparchis, ius venandi competat? & in additionibus ad arreſta Paponis *lib. 13. tit. 2. arreſt. 2.* iudicatum dicitur in purpura 1573. Domino quidem per totum ſuum territorium; vaſallo autem in fundo ſuo dumtaxat venationem licere. & 1561. in Arreſtis general. etiam domino habenti mediam, & infimam iuriſdictionem. iiſque arreſtis conformiter ſæpiùs hîc iudicatum fuiſſe refert Chriſtinæus *volum. 5. de venat. ferar. deciſ. 84. num. 32.*

Et verò cùm iure quiſque prohibere poſſit, 7.
ne alius agrum ſuum ingrediatur; *d. §. vlt.* venandi ius, aliumq́ue prohibendi, magis ei qui habet infimam iuſtitiam quàm qui altam, competere dicendum foret: quippè is fundi directus dominus eſt, alius tantùm terrendi poteſtatem habet. *l. pupillus. §. territorium. D. de Verb. ſignif.* quo non ſpectat prohibitio ingrediendi fundum, & venandi. niſi & hoc à Principe ſupremo conceſſum ſit. nam qui de prohibenda venatione tractant, & ſpeciatim Couuarr. *in relect. c. peccatum. de reg. iur. p. 2. §. 8.* iis ferè vtuntur argumentis dumtaxat, quæ ſupremo Principi competant: vt is poſſit prohibere, vt quæ natura fecit communia, vni Principi ſeruentur; aut ei, cui ille iſtiuſmodi dederit. *Fachin. & citati vbi ſuprà §. ſec. eſt cauſa.* quamquam Borell. *lib. 4. c. 3. de edict. magiſt.* huiuſmodi venationes vel ab ipſis ſupremis Principibus prohiberi, multò minùs ab inferioribus poſſe neget, pluresq́ue ſecum ſentientes citat. & n. quidem 7. dominú territorij quidem aſſerat poſſe prohibere territorij (ſeu potiùs fundi) ingreſſum, non tamen aucupium, aut venationem.

9 Sed in caſu noſtro in ſylua H. tantùm Dux reſeruat venationes ferarum, quam *ex d.ar.34. lati introitus*, *&* *Grotio* digniſſimam eſſe venationem ferarum grandium mox diximus; eoque Dux H. eandem ſibi reſeruat dictis verbis; *& in ſylua venationes ferarum*, vtique ceruorum, aprorum & ſimilium: quæ ferè alibi inter regalia habentur, adeò vt in Anglia ex conſtitutione Guilielmi II. capitale fuerit prehendere ceruum. *vt de to Malmesbur.* loquitur autem Dux in ſingulari, de ſylua; ſcilicet de qua paulò antè inquit, ſylua quæ vocatur H. in iſtiuſmodi enim magnis ſyluis grandiores illæ beſtiæ ſolent hoſpitari, minores etiam alibi; adeoque harum reſpectu *retinuimus*, inquit, *in ſylua venationes ferarum.* vbi feras eo ſenſu accipere congruit, quod in d.tit. de venat. *ferar. tit.48.C.lib.11.* vbi tota lex vnica loquitur de feris grandioribus. quo fine idem Dux ſtipulatur, quod d.ſyluam *Domus prædicta*, inquit, *non exſtirpabit, neque, exſtirpare poterit, niſi de noſtra voluntate.* ne ea exſtirpata deſint feræ, & venationis voluntas ibi Principi auferatur (quale aliquid reperimus in c.cum dilecti. *X.de donat.*) In aliis autem ſyluis, paſcuis &c. Dux omne allodium conceſſit, & ius omne retento tantùm altæ iuſtitiæ dominio.

10. Cùm ergo, quod prætor vetat in vno, cenſeatur in altero concedere; *l.cum prætor D. de iudic.* & quod de vno negatur, in altero cenſeatur admitti; *c.nónne. X.de præſumpt. qui reo certas excipit*, inquit lex *quæſitum.§. idem reſpondit.D.de inſtru. le. non poteſt non videri de cæteris rebus ſenſiſſe.* dicendum eſt ergo tam extra d. ſyluam venationem non eſſe reſeruatam; quàm in ipſa ſylua venationem ferarum dumtaxat grandiorum, non minorum. idque ſignificari ea voce *vvilt-vanck.* quæ in principali ſignificatu de grandiorum ferarum captura ſolet intelligi à venatoribus, & in vnaquaque arte vocabula artis accipienda ſunt ſicut ſolent accipi à peritis artis. vt dicitur de modo loquendi patris-familias, regionis. *&c. l.numinis.75. D. de legat.3.*

11. Nec obſtare poteſt, ſi dicatur Ducem conferre allodium *in decimis, pratis, ſyluis, & piſcarijs*; non autem ibi addere, *venationibus*: adeoque iure piſcandi expreſſo venationem videri reſeruatam: *d.l. cum prætor. d.c.nónne*: quia argumentum iſtiuſmodi plauſibile eſſet, ſi alia verba antecedentia & conſequentia non obſiſterent. præterquam enim quod exempla expreſſa non reſtringant regulam; inſuper ſubiungitur; *cum omnibus appendītijs ſuis*: qui autem omnia dicit, nihil excludit. deinde vt generi per ſpeciem derogatur; ita ſpecialis præſumptio præualet generali. *Menoch. de Præſumpt. l.1.q.29 n.7.* adde argumentum d. c. cùm dilecti. vt interpretatio fiat pleniſſimè in beneficijs, cùm id admittit ſanus intellectus.

12. Id quod iuuat ſummoperè quod monaſterium S. B. iam olim fuerit in poſſeſſione aucupandi, & elocandi aucupationem perdicum: vt ex munimentis conſtat; & probatum fuit Oſtiario, qui manu-tenuit Abbatem & conuentum in d. poſſeſſione, cum pœnali interdicto ſecundùm literas, *non obſtante appellatione.* nec huiuſmodi interdictum Oſtiarij à Curia hactenus eſt mutatum: in dubio autem ſermone, & iure melior eſt conditio poſſidentis. *c.in pari.de reg. iur. in 6.* & quando actor non poteſt probare rem ſuam eſſe, remanet in ſuo loco poſſeſſio. *§. retinend. inſt. de interdict.* & hic præſumptionem facit donationem Ducis ius aucupandi ex antiqua interpretatione comprehendiſſe, ſecundùm quod & verborum donationis generalitas probat, & exceptio in non exceptis firmat regulam: & quia decet conceſſum à Principe beneficium eſſe manſurum. *c.decet. de reg.iur.in 6.* & id quod noſtrum eſt ſine facto noſtro ad alium non poteſt transferri. *l.id quod. D. eod.* nec à quopiam plus iuris in alterum, quàm ipſi competat; *c.79. eod. in 6.* ſed is qui in ius ſuccedit alterius eodem, quo ille, vti debet: *c.46. eod.* ſequitur aucupandi facultatem monaſterio ſemel conceſſam, non potuiſſe auferri; nec in alium plus iuris potuiſſe Ducem amplius transferre, quàm ipſi iam competeret. ſed eum qui oppignoratum nunc poſſidet dominium altæ iuſtitiæ, eodem tantum iure nunc poſſe vti, quo Dux potuit poſt d. donationem monaſterio factam. adeoque oppignorationem ex communi formula factam, ſeu venditionem, præiudicare non potuiſſe d. monaſterio, aut emptori ius tribuere in re antè monaſterio donata: ſed tantùm actionem ex empto ad præſtandam euictionem: debereque monaſterium relinqui in iure, & poſſeſſione aucupandi. cæterùm quod ſpectat ad dominium altæ iuſtitiæ Duci reſeruatum, ex d. formula tranſlatum eſt in C. quondam villicum Ducis, præter illa quæ eadem formula excipit, inter quæ diſertè non excipitur venatio ferarum, in d. ſylua Duci reſeruata.

13. Enimuerò quamquam per Brabantiam nobiliter cuiuis venari liceat; tamen aliàs retia tendere, aut ignobiliter venari, nec in fundo quidem ſuo licet. *Grotius vbi ſuprà.* multis tamen locis pagorum Domini quilibet in ſuo diſtrictu ius venandi elocant, retia & laqueos tendi permittunt in rem ſuam; alijs prohibent: & in huiuſmodi elocatione, ſeu vtilitate partem dominici iuris conſiſtere putant. ſicut reſponſum eſt aucupium venationemque in fructu eſſe. *l.26. D. de vſufruct.* adeoque & hîc dicendum erit hanc dominici iuris partem d. donatione Ducis comprehenſam fuiſſe, atque ideo etiamnum d. monaſterio competere.

Quæ de perdicum aucupio diximus; ex iiſdem cauſis tribuenda ſunt monaſterio, quoad aliarum volucrum nobilium, & quadrupedum venationem; excepta grandiorum ferarum venatione in d. ſylua de H. Duci reſeruata.

Mandati.

RESPONSUM I.

Commiſſio apoſtolica nullatenus eſt excedenda.

BReue, de cuius terminis & intellectu quæſitum fuit, ita habet; *Cùm ven. frater Archiepiſcopus C. qui noſtri & huius ſanctæ Sedis Apoſtolicæ in belgicis ditionibus Nuncij munere functus fuit, ad almam Vrbem noſtram, iuſſu noſtro redierit, Nos ne propterea negotia contentioſa iuriſdictionis earundem ditionum, aliqua detrimenta patiantur, prouidere volentes, ac de tua fide, prudentia, integritate, doctrina & religionis zelo plurimùm in Domino confiſi: Tibi vt ad beneplacitum noſtrum quamcumque iuriſdictionem contentioſam infra limites iſtius legationis, eidem Nuncio pro tempore exiſtenti, de iure, vſu, conſuetudine, aut in vim quarumcumque facultatum, & indultorum apoſtolicorum quomodolibet competentem, & alias eiſdem modo, & forma, quibus Nuncius huiuſmodi in dicta legatione exiſtens poteſt, exercere, liberè & licitè poſſis, & valeas apoſtolica authoritate, tenore præſentium plenam & amplam facultatem concedimus, & impartimur. non obſtantibus apoſtolicis ac in vniuerſalibus, prouincialibuſq́; & Synodalibus Concilijs editis generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus ceteriſq́; contrarijs quibuſcumque.*

1\. *Iuriſdictio tribuitur quæ ex officio cōpetit, non quæ ex ſpeciali conceſſione aliquando data fuit.*

Tribuit hoc Breue exercitium contentioſæ iuriſdictionis qualiſcumque competijt Nuncio Belgij pro tempore exiſtenti: non qualis ſpeciatim his vel illis fuit tributa. nam ſi qua his vel illis Nunciorum perſonis facultas fuit conceſſa ſpecialiter; ſignificat generalem commiſſionem eò non extendi, ſed regulam eſſe contrariam. *c. præſenti. §. loca. de præbend. in 6.*

Dixi; *Nuncio Belgij pro tempore exiſtenti*: Ijs enim verbis vtitur Breue in tenore diſpoſitiuo: vt in narratiuo his; *Archiepiſcopus C. Nuncij munere functus fuit*: iterum in diſpoſitiuo: *modo & forma quibus Nuncius huiuſmodi* (nota) *in d. legatione exiſtens poteſt* (iterū nota) *exercere poſſis.* ſignificat ergo facultatem, quæ officio, muneri, ſeu nunciaturæ competat: non quæ perſonæ alicui ſpecialiter tributa fuerit. alioquin diceret, *potuit.* quippè tum Nuncius aliquis non erat; ſed ad Vrbem redierat. facultatem ergo muneri, officio, adminiſtrationi Nuncij, vt talis, conceſſam tribuit: non verò ſingulariter perſonis indultam: quæ non abit in conſequentiam. *c. 7. & 28. de regul. iur. in 6.*

Non obſtant ea verba; *aut in vim quarumcumque facultatum & indultorum apoſtolicorum quomodolibet competentem*: quia rurſus præcedunt illa verba; *eidem Nuncio pro tempore exiſtenti*, id eſt, quæ nunciaturæ, officio, muneri conceſſam denotant; non perſonis indultam.

Minùs obſtant illa verba; *de iure, vſu, conſuetudine.* & quod Nuncij Belgij vtì ita conſueuerint: quia quæ fecerunt in vim ſpecialium mandatorum, ſeu conceſſionum; non tranſeunt in vſus, & conſuetudines. quarum omnis authoritas eſt à ſola longæuitate temporis: non verò à mandatis, placitiſque Principum. ius enim eſt non ſcriptum conſuetudo, vſus, mores. *c. mos eſt. c. conſuetudo. diſt. 1. in v. de moribus tantum tracta, & vbi deficit lex. c. veritate. d. 8. in v. conſuetudinem ratio, & veritas ſemper excludit. c. in his rebus. diſt. 11.* vt ſi qui de vſu, aut conſuetudine tollentur, præmittere debeant ſibi conſtare Nuncios in facultatibus hoc illúdve non habuiſſe expreſſum; ſic tamen, vel ſic vti conſueuiſſe.

2\. *Internuncius non poteſt recipere appellationes interpoſitas à delegatis ab ipſa S. Sede.*

Quare etiamſi quibuſdam Belgij Nuncijs ſpecialiter fuerit conceſſum, vt reſcripta ipſi dare poſſent, & delegare cauſas appellationum à Iudicibus ab ipſa Sede apoſtolica delegatis interpoſitarum; tamen id eſt contra ius commune, *c. ſtuduiſti. X. de off. legat.* ſicut *aduerſus eius ſententiam, qui vice Principis cognouit, ſolus Princeps reſtituit. l. aduerſus C. ſi aduerſus rem iu. d. l. 1. C. vbi & apud quem. l. illi à quo. §. tempeſtiuum. D. ad Trebell. l. 3. §. tractemus. D. de arbit. c. innotuit. X. de elect.* vt par in parem non exerceat imperium: *ſed in his omnibus caſibus*, inquit d. §. tempeſtiuum, *atque ſimilibus principale auxilium implorandum eſt.* quare & pro regula habetur, vt commiſſiones ſemel in Curia Romana ſignatæ, ſemper maneant curiales; & poſtquam S. Pontifex ſemel manum appoſuit, vt nemo ſe poſſit intromittere. *c. 1. & 2. X. de confirm. vtil. vel inutil.* Dicitur etiā vltimus Nuncius aſſeruiſſe huiuſmodi facultatem ſibi non fuiſſe tributam, & ſi quid ſecùs fuerit expeditum, per ſub & obreptionem fuiſſe obtentum. &, ſi quid huiuſmodi foret ex vſu recipiendum, tamen vſus vltimus eſſet ſequendus: *c. cùm de benef. de præb. in 6.* & vbi is varius eſt; neuter ſeruandus; ſed ius commune. *Mynſing. cent. 6. obſ. 42.*

3\. *Specialis conceſſio excipitur: ſed illa exhibenda eſt.*

Excipit d. c. ſtuduiſti; *niſi ſuper hoc mandatum ſpeciale receperit.* Id porrò docere debet. *l. 1. C. de mandat. princ. l. obſeruare. §. hoc etiam D. de off. proconſul. gloſſa in c. nobiliſſimus diſt. 97. Gambarus, tract. de off. legat. l. 1. §. qualiter legatus ſe gerere debeat cùm prouinciam eſt ingreſſus. n. 3. c. cùm in iure X. de off. delegat. c. 2. X. de dilat.* ſic & in *Authent. de collator. §. cor.* miſſi à Principe pro fiſcalibus exactionibus inchoare non poſſunt officium; *niſi priùs*, inquit, *prouinciali Iudicio inſinuauerint impoſitas ſibi de hoc iuſſiones: aliàs poſſet eis reſiſti*, inquit Tuſcus *in verb. delegato; & alijs non creditur, niſi conſtet de delegatione. conel. 154. n. 19. ſi non præſentent literas ſuæ facultatis Præſidi prouinciæ.* vt hodiè dari ſolent à Papa Legatis ſeu Nuncijs literæ credentiæ: ijſque ita exhibitis, eis credi quoad ea, quæ iure legationis, ſeu nunciaturæ competunt, neque tendunt in præiudicium tertij: in ijs autem, quæ legatis ſunt prohibita; nec veniunt iure legationis, ſed requirunt mandatum ſpeciale, non creditur: niſi doceant de mandato:

idem

idem Tuſc.v.legato.concl.160. poſt plures quos citat. quod eo magis dicendum eſt, quod & reg. 13. Cancell. reuocauerit etiam facultates Nuncijs conceſſas, officia ipſorum directè non concernentes.

Cùm igitur ſine ſpeciali mandato Inter-Nuncius non poſſit ſe immiſcere cauſæ ab ipſa Sede Apoſtolica ſemel delegatæ; nec ei per hoc Breue aliquid ſit datum, quod non iure muneris competat; nec aliud apud regium Concilium, vel Epiſcopos exhibitum, in Acta & Archiua relatum inueniatur; atque mandati fines diligenter ſint obſeruandi; eorumdemque exceſſus nullitatem inducat;

4. Exceſſus commiſſionis inducit nullitatem.

c. venerabili ſub fin. X. de off. deleg. c. cum dilecta. X. de reſcript. c. cui de non ſac. de præb. in 6. dicendum eſt vtique, quæ ſecùs acta, commiſſa, delegatáve ſunt, nullius eſſe momenti. impune non pareri, *ſi quis ſupra iuriſdictionem ſuam velit ius dicere*, inquit lex *vlt. D. de iuriſdict. om. Iud.* eoque in caſu præſenti magis, quod, etſi controuertatur an aliqua Nuncijs iure ſui muneris ſit in exemptos iuriſdictio; tamen diſertè ab omni authoritate legatorum per priuilegia exempti ſint illi, de quibus hîc quæritur. Ac multò magis à recto abſceſſum eſt, quando Inter-Nuncius ipſe cenſuram inflixerat, ab eoque ad Sedem Apoſtolicam appellatum erat, & illa cauſam alteri delegauerat; iſque cùm de nullitate acta Internuncij damnaſſet, ab hoc rurſus prouocaretur; ipſe appellationem huiuſmodi recepit; & alteri delegauit. non tantùm ex ſuprà d. cauſa quod appellatio definiatur ab inferiori Iudice ad ſuperiorem prouocatio, & hi fuerint pares i *d. c. ſtuduiſti.* imò cùm, *vt ibidem dicitur* generi per ſpeciem derogetur, in ea ſpeciali cauſa ſuperior: *c. ſanè quia. X. de off. delegati*: ſed etiam quod ad illum ipſum trahitur cauſa, à quo ante prouocatum fuit; cuius officium finitum fuerat mox atque ſemel pronunciarat ſiue benè, ſiue malè: ac ſententiam ſuam executus fuerat. *c. in litteris. X. de off. deleg.*

5. Minimè delegare poteſt Internuncius cùm ab ipſo appellatum fuit.

De rerum permutatione.

RESPONSVM I.

An vicariæ perpetuæ permutatio fieri poſſit ſine aſſenſu parochi primitiui?

REgulariter beneficia inuicem ſine fraude permutare eſt permiſſum. *c. vn. de rer. permut. in 6. in verb. ſua beneficia permutare volentes liberè & ſine fraude ipſa reſignant, & nolumus vllatenus impediri.* quia tamen reſignari, & inuicem conferri debent; *clem. vn. eod.* in ijs, quæ iuris patronatus ſunt, ſeu ad nominationem, electionem, deputationem alterius quàm Ordinarij, ſpectant; eorum vtique quorum collatione, nominatione, electione, deputatione opus eſt; conſequenter conſenſu opus eſt. *Rebuff. tract. de benef. lib. 3. de permut. n. 2c. Azor. Inſt. mor. p. 2. lib. 7. c. 29. q. 6. Garzias de benef. p. 11. c. 3. n. 21. & ſeqq. & ab his citati.* vbi quidam vt permutationes aliter admiſſas nullas eſſe, aut anullandas contendunt; alij firmas, vt nec annullari poſſint.

1. Regulariter beneficia licitè permutantur.

2. Ex eorum conſenſu quorum eſt prouidere.

Alij exigunt in patrono iuſtam cauſam diſſentiendi; aut ſaltem, ſi diſſenſerit, & tamen permutatio eccleſiæ vtilis ſit, Ordinarius iuſtè patroni eccleſiaſtici (nam hicorum fauorabilior vbique cauſa eſt) officium ſupplere, ſeu emendare poſſit, & permutationem admittere, & permutantibus prouidere. & *hodiè*, inquit Rebuff. *vbi ſup. vſus communis obtinuit, quod poſt requiſitionem patroni maximè etiam eo non conſentiente, permutatio approbetur ab Epiſcopo, & valeat. & ſic iudicauit totus Senatus Pariſienſis, vt retulit d. Quadrigarius & Zerola in Prax. v. ius patronatus. §. 6.* vbi *& plures citat*, *& ſe* ita obtinuiſſe ait. & refert Garzias declarationem Cardinalium pro hac ſententia. *vbi ſup. n. 127.* quos ſequutus Leſſius *de iuſt. lib. 2. c. 34. dub. 36. n. 198. poſſe*, inquit, *Epiſcopum, ſi iudicat permutationem expedientem eccleſiæ ſuæ approbatione ſupplere conſenſum, & valere permutationem.*

3. Si diſſenciat, & expediat eccleſiæ permutatio, prouidet Ordinarius.

Vtique ad Ordinarium ſpectat potiſſimùm ne quis ad beneficium admoueatur, ſeu renunciet. *c. admonet. X. de renunc.* etiam per viam permutationis. *c. quæſitum. §. ſi autem Epiſcopus. X. de rer. permut.* etiam in vicarijs perpetuis. *c. ad hæc. X. de off. vic.* patroni autem parum videtur intereſſe, cùm hodiè regulariter ita permiſſa cenſeatur permutatio. *d. clem. vn.* promptiùs quàm olim: cùm videretur requiri aliqua neceſſitas. *d. c. quæſitum.* ideoque nunc vix videatur in permutatione vera dari vacatio; ſecùs quàm in ſimplici reſignatione, vel in fauorem (vbi nihil extra arbitrium patroni poteſt fieri. *Zerola d. §. 6.*). adeò vt quidam non niſi Ordinarij authoritate opus eſſe crediderint in permutatione. *vide Azor. d. c. 29. q. 20.*

4. Ad epiſcopū hæc potiſſimū ſpectant, etiam in vicariis.

Enimverò quæ de patronis eccleſiaſticis dicta ſunt, eadem locum videntur habere in parochis primitiuis: qui paſſim in iure & praxi patroni eccleſiaſtici nominantur: præſertim vbi ratio non eſt difformis. *d. c. ad hæc.* nam & vicariæ perpetuæ, beneficia cenſentur. *DD. in c. 1. X. de off. vic. latè Azor. Inſt. mor. p. 2. lib. 2. c. 6.* adeoque permutari poſſunt. *d. c. vn. de permut. in 6. d. clem. vn. eod.* & vicariæ perpetuæ regulis ſui principalis beneficij gubernantur quatenus in vtriſque eadem eſt ratio. *clem. vn. de off. vicar. Zabarell. ibid. in 2. notab. & q. 25.* quibus conformiter Azor. *d. c. 29. q. 32.* quæ de patronis inuitis dicta ſunt, eadem reſpondet in alijs quomodolibet in permutatione intereſſe habentibus. identitas enim rationis etiam pœnalia iura in beneficijs ad non expreſſa extendit. *c. ſi poſtquam. de elect. in 6.*

5. Quæ & beneficia ſunt & permutari permiſſa.

Eodemque *capite q. 16.* quamuis Pius V. *conſt. inc. quanta*, valde reſtrinxiſſet reſignationes ſimplices, permutationes tamen admiſiſſe quas canonicæ ſanctiones admitterent; idem Azor. enumerat, quas non admitterent: neque tamen inter illas vicariarum perpetuarum permutationes recenſet. illis ergo iure permiſſis parochus primitiuus ſine iuſta cauſa diſſentire

non debet; alioquin Ordinarius ſupplere illius officium & authoritatem permutationi tribuere poterit.

6. *Ad prouidendum citra patroni aſſenſum an opus ſit neceſſitate eccleſiæ?*

Sed exigunt quidam ad hæc vel neceſſitatem magnam: *citati à Garzia. d. c. 3. n. 23. & ſeqq.* facit quidem d.c. quæſitum, neceſſitatis mentionem, ſed & vtilitatis; nec addit magnæ: ideoque rectè Leſſio ſufficit, ſi Epiſcopus iudicat permutationem eccleſiæ expedientem; *vbi ſup.* ſaltem vbi nihil fraudis aduerſus patronum apparet. *c. 2. de renunc. in 6.*

Et verò fatendum eſt cùm ſtrictior olim eſſet eccleſiæ diſciplina, ſcrupuloſiùs in beneficijs verſari ſolitum fuiſſe. vt apparet ex Concilio Turonenſi, & d.c. quæſitum illud citante. cùm illud ſimpliciter dignitatum permutationes inhiberet; d.c. quæſitum ex neceſſitate & vtilitate temperaret: d.c. vn. in 6. & *clem. vn. de permut.* ſucceſſiuè liberiorem permutandi facultatem faceret: & vſus hodiernus magis firmaret. de quo Rebuff. vt maior hodiè quaſi proprietas competere videtur in beneficijs: vt & liberior de fructibus diſponendi facultas tam inter viuos, quàm per vltimam voluntatem vſurpatur.

7. *Vbi ergo expedit poteſt epiſcopus inuito parocho primitiuo vicariæ perpetuæ permutationem admittere.*

Ideoque ex his omnibus exiſtimo vicariæ perpetuæ permutationem, quam Epiſcopus iudicat eccleſiæ expedire, fieri poſſe requiſito; quamuis inuito, parocho primitiuo: ſupplente Epiſcopo illius defectum, & authoritatem permutationi præſtante.

De teſtamentis.

RESPONSVM I.

De tranſlatione monaſterij & bonorum.

CVm legatum ciuitati relictum eſſet, vt ex reditibus quotannis in ea ciuitate, memoriæ conſeruandæ defuncti gratiâ, ſpectaculum celebraretur, quod ibi celebrari non licebat; Modeſtinus reſpondit, adhibitis heredibus, & primoribus ciuitatis, diſpiciendum eſſe in quam rem conuerti deberet fideicommiſſum, vt memoria teſtatoris alio, & licito genere celebraretur. *l. legatum 16. D. de vſufruct. legat.* ad eum modum dicendum hîc eſt cùm fundatio monaſtica, & officia diuina per edicta Ordinum ſuo in loco ritu Catholico effectum habere non poſſint; diſpiciendum eſſe, quo alio modo fundatorum voluntas, vt executionem habeat, iuuanda ſit.

1. *Cùm voluntas modo præſcripto impleri non poteſt, implenda eſt quo optimo poteſt.*

2. *Sic monaſterium alibi ædificandũ, cùm non poteſt loco præſcripto.*

Ad eandem rationem cùm monaſterium eo loco quo teſtator iuſſerat, exſtrui non poſſet; reſpondit Pontifex *in 3. c. X. de teſtam.* vt loci epiſcopus cum hærede ageret, & alio loco ædificari curaret, ac omnia relicta loco ipſi ſine diminutione qualibet aſſignari. In regularibus autem exemptis ipſi Generales Iuriſdictionem quaſi epiſcopalem habent, adeoque in negotijs religionis vices epiſcoporum ſupplent L. Miranda *in Manual. prał. t. 2. q. 7. & ſeqq.* commutationem ergo hanc vltimæ voluntatis authoritate quaſi Epiſcopali ipſi facere poſſunt. Cauſa autem faciendi iuſta ac rationabilis cenſetur à Panormitano, alijſque canoniſtis, *in d. c. 3. Gambarupt. de offic. & poteſtat. leg. de later. l. 6. num. 223. Aloyſio Riccio in Collect. deciſ. p. 3. collect. 558. in fin. à Barboſ. de offic. epiſcop. p. 3. alleg. 83. num. 10.* ſi monaſterium in loco certo à teſtatore conſtrui eſt iuſſum, vbi conſtrui non poteſt, vt alibi conſtruatur.

3. *Authoritate Epiſcopi in ſecularibus, Generalis in exemptis.*

4. *Vt in prima ſtructura, ſic in ruina & deſtructione.*

Quod etſi de primæua conſtructione deciſum ſit, eadem tamen ratio poſt ruinam ac deſtructionem eandem Iuris diſpoſitionem facit. & propterea Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. c. 7.* beneficia in eccleſijs vetuſtate ac aliàs collapſis, quæ inſtaurari nequeant, fundata arbitrio epiſcoporum ad alias transferri iubet: etiam parochiales ad matrices ſeu viciniores. quin & de regularibus, vbi eadem cauſa ſubſit, id accipiendum eſſe ratio quoque Iuris ſuadet, & connexio c. 8. cum præcedenti *d. ſeſſ. 21.* & argumentum à pari locum habet, in beneficijs: *c. ſi poſtquam. de elect. in 6.*

5. *Sic & monachorum tranſlatio fit.*

Quin etiam per viam vnionis, cùm neceſſitas id aut euidens eccleſiæ vtilitas exegerit, coniungi monaſteria, & transferri monachos authoritate ordinaria reſcriptum eſt. *in c. ſicut vnire. X. de exceſſ. Prælat.* & iuſta vnionis cauſa eſt hoſtilis deſolatio. *c. 2 X. de religioſ. dom.* quinimò Clem. 1. *§. ad hæc de ſtat. monach.* cùm in priori loco numerus competens ſuſtineri nequit, ad alium locum, prout erit commodius, arbitrio Ordinarij, de conſilio & aſſenſu Abbatum, transferri permittuntur. quæ in exemptis rurſus à Generali cum interuentu Capituli fieri poſſe cenſendum eſt.

6. *Eius iuſta cauſa hæreticorum violentia.*

Igitur cùm in loco deſtructo nec conuentus formales reſtitui, nec diuinum officium celebrari per has turbas ciuiles licet; iuſtiſſima certè cauſa tranſlationis eſſe dicenda eſt, vt ex huiuſmodi vaſtato monaſterio, monachi & bona aliò transferantur: quò conſultiùs viſum erit Generali, & Capitulo, ſeu Ordinis Primoribus; vt loquitur d. l. legatum. vocatis quidem & auditis ijs, quorum intereſt, vt loquitur d. c. 7. *ſeſſ. 21. Trident.* in tranſlationibus; & regula 21. *Cancellariæ* in vnionibus, ne piæ teſtatorum pereant voluntates: ne caduca fiant vllo modo relicta in piam cauſam. *Panorm. in d. c. 3.* Quemadmodum S. Congregatio Cardinalium an. 1608. commiſit Nuntio apoſtolico, & Epiſcopo Antuerpien. vt collegia quædam ſub hæreticis ſita transferrent, ad loca vbi exercitium eſſet Catholicæ religionis. ex eademque cauſa Bredâ Lyram tranſlatus eſt conuentus de Vredenborb. *vt diximus in Iur. Pont. non. anal. de cler. non reſid. num. 36.* & quamquam non in omnibus alijs id executionem obtinuerit ob inducias, ſeu alias cauſas; ſatis tamen hîc eſt fuiſſe iudicium Sedis apoſtolicæ, quod transferendi iuſta cauſa ſit religionis impedimentum, &

vis

vis hæretica. quinimò œcumenici Concilij Trid. cenſura *ſ.25. de reg. c.5. in fin.* vt ob malorum hominum facinora, & leuioris generis impedimenta Epiſcopi, & alij ſuperiores, ſi ita videbitur, Sanctimonialium ex rure transferant intra vrbes.

Atque hæc obtineant in caſu ſuprà expreſſo; quamuis enim c. ſiquis *vult. 16. q. 7.* permittat ad meliorandum transferri, id hodiè non licet *per c. vnic. de exceſſ. prælat. in 6.* niſi ex Sedis Apoſtolicæ anthoritate.

7. An opus ſit transferendorum conſenſu.

Sed an opus ſit transferendorum conſenſu? conſilium exigit d. c. ſiquis *vult 16. q. 7.* vocari & audiri vult d. c. 7. *& reg. 21 Cancellariæ* eos, quorum intereſt: conſenſu audiendorum, cùm cauſa ſubeſt, negat opus eſſe Rebuffus *in praxi benef. l. 1. reg. de vnion. gloſ. 51. num. 3. per c. dilectus X. de his quæ vi vel met. & ibi DD. Innocent. in c. in Lateranen. de præbend. Panormitan. & alij in c. nullus. de iure patronat.* & ſic in d. c. 5. *de reg. Trident. in fin.* transferendarum monialium non exigitur conſenſus; ſed & per cenſuras inuitæ compelluntur.

Videtur tamen nonnihil obſtare d. Clem. 1. §. *adhæc. de ſtat. monach. in verb. cum conſilio & aſſenſu Abbatum:* ſed gloſſ. *in verb. aſſenſu; ſi hoc*, inquit, *non addidiſſet, ſufficiebat conſilium quærere. de arbitris. c. cum olim.* igitur in alijs vnionum tranſlationumque caſibus, quàm qui ibi proponitur, ſcilicet ne ſoli habitent monachi, vbi clarior erit neceſſitas, aut euidentior vtilitas, communi iure ſufficiet auditos eſſe eos, quorum intereſt; quamuis non aſſenſerint.

8. Cum hic nullus ſit profeſſus nullus refragari poteſt.

Quod hoc in caſu multò maximè obtinere debet; quod nullus hic extet religioſus in domo deſtructa profeſſus; in quo iura collegij conſeruata poſſint cenſeri: ſed deuoluta omnia ſint ad ipſum Ordinem. *vt multis Scioppius in eo libro quem dedit de bonis monaſteriorum per Germaniam pridem deſtructorum per hæreticos occupatis, & per tractatus Imperij, veteribus dominis reſtituendis.* Prior autem qui hîc ſupereſt, adminiſtrationem tantùm habet ſibi commiſſam; & amouibilis ponitur. vt & Concilium Trid. *ſ.25. de reg. c.2.* omnes monaſticos

9. Adminiſtratores ſunt amouibiles.

adminiſtratores, & officiales ad nutum ſuperiorum facit amouibiles. d. porrò Clem. §. *ad hæc* agit de Abbatibus, qui dignitates ſuas in titulum beneficialem poſſident. quibus competit plenaria adminiſtratio in ſpiritualibus, & temporalibus, & irreuocabilis, niſi ex delicto: & propterea ſequitur inter vtroſque euidens iuris diuerſitas. vt in Abbatibus, non niſi quatenus de iure exprimitur, auferri aliqua authoritas inuitis poſſit; adminiſtrationem tantùm amouibilem habentibus in totum vel in partem à committentibus poſſit. *l. Iudicium D. de Iud.* adeoque nec poſſit ſine offenſa voti obedientię, & paupertatis Prior, Vicarius, aut procurator Generali, & Capitulo adminiſtrationes commiſſas reuocanti, non obedire; & contra illius iuſſum bona monaſterij detinere: quin ſi contumaciter perſeuerent, in pœnas d. c. 2. in fin. regulæ, & Ordinis incidant.

Atque hæc quidem ita ſe habent ex Iure communi. Ceterùm quoniam hic ordo ex conceſſione Gregorij XV. communicationem habet priuilegiorum aliorum Ordinum, & in alijs quibuſdam Ordinibus inuenitur conceſſum 1. vt ſuperiores monaſteria minùs commodè ſita transferre poſſint ad loca oportuniora; cum ſuis reditibus; etiam inuitis locorum ſpecialium ſuperioribus: 2. vel vbi Domini temporales bona ad monaſteria ſpectantia occupant, vel quæ ſterilia ſunt, & inaquoſa. 3. ac denique cùm transferunt, & bona omnia, exceptis eccleſijs, vendere, & ad alia loca transferre. quoad primum, vt conſtitutione Sixti V. *apud Em. Rodric. tom. 1. q. 50. ar. 4.* data refertur facultas Congregationi S. Benedicti Portugalliæ, vt id poſſet Generalis d. Congregationis: ſecundum; conceſſione Pij II. *bulla illius apud eundem Rodric. in collect. priuileg. mendicant.* conuentui S. Benedicti Valleſolitano: tertium; *bulla 7. Alexandri IV. apud eundem Rodric.* Generali Minoritarum: inferendum eſt, has eaſdem gratias, & facultates Generali & Capitulo huius Ordinis competere, per d. communicationem à Gregorio XV. factam quoad omnia priuilegia, gratias, & indulta conceſſa alijs Ordinibus, ſuperioribus, monaſterijs, & locis, quibus de iure, vſu, conſuetudine, priuilegio, aut conceſſione apoſtolica in genere, vel in ſpecie ac tam coniunctim quàm diuiſim, ſeu aliàs quomodolibet vtuntur, fruuntur, & gaudent, vti, frui, & gaudere poſſint, & poterunt quomodolibet in futurum: dummodo tamen ſint in vſu, & non ſint reuocata, aut ſub aliquibus reuocationibus comprehenſa, ſacriſque canonibus, & Concilij Tridentini decretis, aut conſtitutionibus apoſtolicis non repugnent: pari modo non ſolùm ad eorum inſtar, ſed pariformiter, & æquè principaliter, perinde ac ſi illis nominatim, & in ſpecie conceſſa fuiſſent. 10. Suffragātur priuilegia hîc ſpecialia per communicationem.

Neque verò hiſce obſtat conſtitutio Pauli II. ſuper alienatione bonorum eccleſiaſticorum: quippè Innocentius VIII. 1487. declarauit hunc Ordinem ab eadem conſtitutione eſſe exemptum. nec porrò Paulina conſtitutio ad hos caſus, iure priuilegióve permiſſos, pertinet: (idemque eſt ſenſus aliorum id genus canonum) ſed ad alios extra iuris priuilegiorúmve permiſſum attentatos ex ambitioſa cupiditate bona Deo dicata profanis vſibus applicare & cum diuini cultus detrimento ſibi vſurpare præſumentium. huiuſmodi enim verbis vtitur Paulus: cuius extat conſtitutio in c. vnic. *de reb. eccleſ. non alien. in extrauag. commun.* cùm hic finis tranſlationis ſit in contrarium, vt magis diuinus cultus augeatur per tranſlationem quàm ſi pauci in loco priori, ſub hæreticis latitantes, ſine religionis exercitio, aut alio eccleſiæ fructu prouentus à fundatoribus relictos abſumant; cùm per tranſlationem finis teſtatoris haberi poſſit: & debeat per d. l. legatum, & d. c. 3. vt *memoria*, inquit d. lex *legatum* (is finis ibi propoſitus fuerat) *teſtatoris alio & licito genere celebretur:* & ſic *defunctorum pias voluntates*, inquit d. c. 3. *epiſcopali decens eſt ſtudio adimpleri.* 11. Reſpondetur Obiectis.

adimpleri. ergo ſic erit decens in Ordine exempto ſtudio Generalis, & Capituli pias fundatorum voluntates adimpleri.

His igitur conſideratis exiſtimo poſſe Generalem iſtius Ordinis cum Capitulo tranſlationem, quam dixi facere, vnà cum omnibus bonis, ſiue in ſpecie retinendis, ſiue ſi ſatiùs videbitur ritè diſtrahendis, & pretio in alium locum transferendo, & applicando: atque Priorem, vicarium, aut procuratorem illius & Capituli decreto opponere ſe non poſſe, aut mandato non obedire; ſine grauis peccati pœnarum, & cenſurarum periculo.

RESPONSVM II.

De inſtitutione liberorum, & bonorum diuiſione per teſtatorem facta.

PAter Petro & Danieli hæreditatem vniuerſam reliquit; alijs liberis certas ſummas, ab illis rationes, aut inuentarium exigi vetuit; poſt ſummas adiecit hæc verba; *per quas de filiali portione illis erit ſatisfactum & illi alijs exæquati.*

Quæſitum eſt, cùm exequatæ non credantur eſſe portiones; an ſupplementũ debeatur?

1. An parentibus facultates ſuas declarantibus ſtandum ſit?

In Nouell. 48. ſtatutum eſt, vt ei qui moriens iurauit quantum haberet in bonis, omninò hæredes credant, nec vlteriùs inquirant. ſed iurato: ſine iuramento autem facta declaratio veritati non officit. *l.* 1. C. *arb. tut. l. ſcrip.* C. *comm. vtr. iud. l. ſi func.* §. *ſi libert.* D. *de leg.* 1. *l. cum pater.* §. *pat. qui fil.* D. *de legat.* 2. *l.* 15. §. *vlt.* D. *ad leg. falc.* quaſi tunc non fuerit exquiſita declaratio: adeò vt velit eam hæredes ſuos ſequi. enixiorem voluntatem indicat iuramentum. *d. l. cum pat.* §. *fil. l. cum quis.* §. *codicillis.* D. *de legat.* 3.

2. An diuiſio ſequenda.

Sed & cùm pater vlteriùs progreditur, & bonorum diuiſionem inter liberos facit; ea ſeruanda eſt per hæredes, & Iudicem. *l. parent.* C. *de inoffi. teſt. l. filij. l. ſi cagit. l. vlt.* C. *fam. erc. l. ſi filia.* §. *ſi pat. l. ex parte.* §. *inteſt.* D. *eod.* ſi modò vel pater, vel liberi omnes ſubſcripſerint. *Nouell.* 18. *in* 4. *part.*

3. Nomina & vnciæ vt ſcribendæ.

Adiecit Nouella 107. non notis & indicijs; ſed claris literis diſpoſitionem vltimam inter liberos perſcribi debere: & propria quidem teſtatoris manu hæredum nomina, & vncias.

4. Quid ſi ſit imparitas?

Quod ſi imparitas appareat in rebus diuiſis, ſeu relictis; ſi modò inofficioſum non ſit teſtamentum, oppugnari non poteſt. *d. l. filij.* ſed quod plus vni quàm alteri tributum videtur, per modum prælegati cenſetur relictum: & in diuiſione ab inteſtato, per modum donationis cauſa mortis. *d. l. ſi cagit. Gudel. in iur. nouiſſ. lib.* 2. *c.* 4. *in fin.*

5. Quid ſi pater exæquatas eſſe portiones narret: an diſponere cenſeatur.

Enimverò ait pater æqualitatem hîc eſſe: quæritur ergo an ea affirmatio diſpoſitionem inducat, vt & inquiri poſſit inæqualitas, & ad æqualitatem reduci debeat: an verò ea narratio nihil diſponat? & quidem falſa demonſtratio; vel cauſa non mutat diſpoſitionem. *l. falſa demon. l. demonſt.* §. 1. D. *de cond. & dem.* §. *huic prox. Inſt. de legat.* rectè Cuiac. *in paratit.* C. *de falſ. cauſ. adiect. leg. in fin.* ſic vniuerſaliter loquitur; *demonſtratio rei vel quantitati adiecta, & ratio legandi ſuperuacua eſt.* igitur nihil hæc vel illa nocet. diſpoſitionem ergo ſequi oportet. adeoque ſuperuacuo nihil attento ſummam & quantitatem à teſtatore expreſſam *l. ſi non deſig. l. refert. in v. nihil nocente falſa demonſt. & tot. tit.* C. *de falſ. cauſ. ad. leg.* quare etiam deciſum eſt dote iam reddita, tamen ſi quaſi reddendæ nomine 40. legentur, ea deberi. imò, quod propiùs ad noſtros terminos accedit, ſi pater putet vnum ex filijs decem accepiſſe, & ideo alteri præleget decem, æquationis cauſa; etſi frater decem non ſuſtulerat, alter tamen prælegata decem habebit: quamquam ſecùs foret, ſi conditionaliter legatum fuiſſet, ſi alter decem ſuſtuliſſet. *l. ſi ita legatum.* 12. *cum ſeq. l. demõſtratio.* 17. §. *quod autẽ.* D. *de condit. & demonſt.*

Itaque enuntiatio illa, ſeu narratio æquationis, nihil diſponit. ſed ſignificat teſtatorem æſtimatione ſua æquaſſe hæreditatem Petro & Danieli vniuerſaliter relictam, cum portionibus relictis alijs liberis. adeoque quamuis in hæreditate maior maſſa videatur, tamen certa & incerta nomina tanti per auerſionem æſtimaſſe videtur; & ſignificare voluiſſe æqualitatis ſibi curam, & amorem fuiſſe.

Vetuit autem teſtator, inquiri, aut rationes exigi, vel inuentarium: ideoque & æſtimationem illam controuerti noluiſſe ſe ſignificat: ſed velle, vt iſti æſtimationi, ſeu declarationi ſtetur. quæ expreſſa diſpoſitio ſatis enixam eius voluntatem pateſacere videtur: vt de iurata declaratione dictum eſt; & per eam ceſſare in non iurata illa, quam ſuprà diximus, præſumptio.

Tradi quidem ſolet quod verba enuntiatiua principaliter in vltima voluntate propter ſe emiſſa, videantur facere diſpoſitionem *per l.* 1. C. *de falſ. cauſ. adiecta legat. l. ex hac ſcriptura* D. *de donat. l. & eo modo. l. etiam hoc modo.* D. *de legat.* 1. ſed enimverò habent hæ leges eiuſmodi verba, vt de donatione, de legato facto diſertè, vel per conſequentiam neceſſariam loquantur. ſciant, inquit d. *l. ex hac hæredes mei me donaſſe,* clarè. non minùs aliæ per conſequentiam. *l.* 1. C. *ſi falſa cauſa adiect. leg.* alioquin regulariter narratio, vel enuntiatio non facit diſpoſitionem. *Vid. Tuſc. v. verba enunciatiua concl.* 82. *Menoch. de arbit. caſ.* 461. *n.* 15. *& ſeqq.* & cùm verba hîc non enuntient aliquid geſtum, ſed deſcribant, circumloquantur, aut circumſtantias memorent, ad rationem falſæ demonſtrationis, aut cauſæ pertinent. *de quibus ſuprà. & tractat Azor. alijq. ad d. tit.* C. *ſi falſa cauſa adiecta leg. & ad leges ſuprà citatas. ac alibi.*

6. Quid ſi vnciæ ſcriptæ ſint manu hæredis inſtituti?

Cæterùm offert ſe alia difficultas, quod vnciæ, ſeu ſummæ ſingulis præter vniuerſaliter inſtitutos relictæ; non tantùm non ſunt ſcriptæ manu teſtatoris; ſed neque eâ quâ reliquus

textus

textus teſtamenti : imò fortè manu vnius ex duobus vniuerſaliter inſtitutis hæredibus : imò dubitatur an antequam Notario & teſtibus oſtenderetur à teſtatore teſtamentum, fuerint inſcriptæ, an poſt mortem.

Verùm cùm teſtator exhibuit teſtamentum Notario & teſtibus, non neceſſarium fuit illud legendum præbere ; ſed cùm dixerit illud ſuũ eſſe teſtamentum ; nec tamen teſtatio mentis eſſe poſſit non expreſſis vncijs ; ſequitur credendum eſſe ante d. exhibitionem inſcriptas fuiſſe. *arg. legis non codicillum, C. de teſtam.* quodque ſolemnitates ſubſtantiales interueniſſe præſumantur. *l. ſciendum, D. de verb. oblig.*

Porrò teſtamentum, de quo agitur, non eſt imperfectum inter liberos; ſed ſecundùm mores & edictum an. 1611. perfectum. quod adeoque non requirit manu teſtatoris ſcribi hæredum nomina, & vncias : ſufficit ſubſcriptum eſſe à teſtatore, teſtibus, & Notario. quæ enim inter extraneos hodiè ſolemnitates ſufficiunt; multò magis ſufficere debent teſtamento patris inter liberos.

Quod ſi autem vnus ex hæredibus vniuerſaliter inſtitutis vncias inſcripſerit, quamuis iubente & dictante teſtatore, pro non ſcriptis habendæ ſunt. *l. filius. l. diuus l. Impuberem. D. de falſis. & C. tot. tit. de his qui ſibi adſcript.* quippe cenſetur commodũ illud ſibi adſcripſiſſe, quod minus eſt in ſummâ adſcriptâ, quàm eſſet in vera filiali portione: & omne hîc commodum conſideratur. *d. l. Impuberem. §. adimendo. §. ſi teſtamentarius. in verb. quoniam nullum ipſius commodum eſt*, ideoque filij tanquam præteriti, ſeu quibus nihil relictũ eſt, dum ſumma ſic ſcripta pro non ſcripta habetur, irritum faciunt teſtamentum. *Inſtit. de exhered. lib. in princip.* Neque hæc ad ſolemnia tantùm faciunt teſtamenti; quia & in milite obtinent ſcribente teſtamentum commilitonis. *l quod adhibitus. C. de his qui ſibi adſcript.* vt etiã apud nos obtinere debeant, etſi per mores nobis, vt militibus, remiſſæ ſint ſolemnitates. quod & in notario & parocho adhuc memorat edictum anni 1611. art. 12. Quin & S.C^tum Libonianum ſeu Claudian. non tantùm nullitatem, ſed & pœnam irrogat. *d l. Diuus.* & ignorantem etiam tenet, *l. 2. 3. 4. 5. C. de his qui ſibi adſ.* imò & in cauſa, vbi de veritate non dubitatur. quia etſi cauſa impulſiua legis ceſſat, non mox ceſſat lex. etſi adhuc pater ſubſcripſerit. *d. l. Diuus. § planè. cum ſeqq.*

Et verò an ſcribenti tantùm obſit ſua culpa, an etiam cohæredi cum ſcribente vniuerſaliter inſtituto ? quæri poteſt : & deciditur *in d. l. filius §. ſequens. D. de falſ.*

7. Quid ſi notario tantũ quis ſibi dictauerit adſcribendum ?

Eadem controuerſia mouetur quando non quidem quis ſibi ſcripſit, ſed vel notario tantũ dictauit. vt apud Pecquium *de teſtam. coniugum lib. 3. c. 10.* videre eſt ex contentione Molinæi *ibid.* cuius rigor rei geſtæ primordium ſpectat; benignior ſententia inchoat rem ab interuentu notarij. Ita tamen vt ille mentem ipſius teſtatoris diligenter excipiat. *Idem Pecq. eod. l. 1. c. 17. Charond Reſp. l. 5. v. 46. Buſim. ad l. 21. D. Qui teſtam. fac.* adeò vt ſicut nec ſufficiat ſubſcriptio teſtatoris generalis, cùm quis ſibi quid adſcripſit, ſed requiritur vt dicat illa ſe iubente ita eſſe ſcripta, & à ſe recognita : *d. l. diuus. §. planè.* ſic & neceſſarium contendatur ſpecialiter ſcribere teſtatorem ita ex mente ſua ab alio dictata eſſe Notario, & à ſe recognita.

RESPONSVM III.

De teſtamento à notario teſtatore & teſtibus ſignato quidem, ſed in quo nec ſignationis, nec interrogationis, an ſcribere poſſent, eſt mentio.

IVbet edictum anni 1611. teſtamenta ſubſcribi per teſtatorem & duos teſtes, ſi quidẽ ſcribere poſſint : ſuper quo à Notario, parocho, ſeu vice-parocho interrogabuntur : qui tenebuntur in vno alteróve caſu eius facere mentionem in ſuis inſtrumentis. ex quibus verbis ortum eſt dubium, an Notarius teneatur mentionem facere ſuæ interrogationis, an tantùm ſcientiæ, potentiæve, aut ignorantiæ ſcriptionis teſtatoris, & teſtium: item an expreſsè in caſum ſcientiæ & potentiæ huius mentionem facere; an dicere teſtatorem & teſtes ſecum ſubſcripſiſſe ?

Et ſanior ſenſus videtur interrogationis mentionem non eſſe faciendam ; quando dicit declaraſſe teſtatorem ſe neſcire ſcribere; quippè ea declaratio præſupponit factam eſſe interrogationem. *argumento § ſi ſcriptum. Inſt. de ſtipul.* Iterum ſatis eſſe videtur ſi ſcripſerit teſtatorem & teſtes ſecum ſubſcripſiſſe: quod actus ipſe id ſatis inferat: & rationi, finique legis ſatisfaciat. & Concilium priuatum validum eſſe teſtamentum reſpondit ad relationem Senatus Audomarenſis 28. *Iulij.* 1621. *& Concilij Arthefien. 12. Nouemb.* 1628. 1. Quando ex actis infertur præceſſiſſe interrogationem ſatis eſt.

Facit ad hæc quod edictum mentionem fieri velit in vno atque altero caſu, ſcilicet quod ſcribere ſciant aut neſciant ; ſubſcripſerintve. nam interrogationi faciendæ non tribuit duos caſus : ſed præcisè vult illam fieri. quamquam non certa forma verborum, dummodo effectus habeatur: ideoque non opus eſt præcisè interrogare expreſsè, ſed ſi dixerit; *placétne ſubſcribere?* & accepto calamo ſubſcripſerint; implicitè ſatis interrogatum : rationi, & fini legis erit ſatisfactum. nec in teſtamento illo Audomirenſi alia fuit interrogationis mentio. & in edicto quod pridem in Gallia latum eſt, interpellatio huiuſmodi tantùm requiritur.

Vt autem in vno atque altero caſu ſcientiæ vel ignorantiæ, potentiæ, vel impotentiæ mentio fiat: vel expreſſa vel qualiter diximus implicita; finis edicti, dubij ſcilicet, aut falſi vitandi cauſa, admodum facit. quippe, quamuis teſtator & teſtes ſubſcripſerint re ipſa; notarius tamen aut parochus ſubſcripſiſſe eos non adiunxe- 2. Dum finis edicti obſeruatur.

iunxerit,& teſtes ſortè poſteà corrupti ſubſcriptiones aut ſubſignationes ſuas negauerint; notarius aut teſtes obiuerint : hæredes ſe non agnoſcere teſtium ſignaturas bona vel mala fide dixerint ; non erit obtentus finis vitandi dubij,aut falſi. ideoq́ue omninò dicendum eſt expreſſam aut implicitam,vt diximus,mentionem eſſe faciendam tam quoad teſtes : quàm teſtatorem. nam edictum coniuncta, & plurali lucutione omnes videtur comprehendere.

Cùm ergo in hac cauſa mortuo notario in protocollo non inueniatur facta mentio huiuſmodi interrogationis, niſi quoad teſtatricem; quod ob impotentiam, & cæcitatem ſcribere nequiuerit : de teſtibus autem ne quidem additum ſit à notario,quod ſecum ſubſcripſerint: quamuis eorum nomina ſubſcripta inueniantur : neque ſuppoſititia habeantur : forma tamen ſeruata non eſt: neque finis per illam obtentus: ſed accidit per caſum ignorantiæ, & probitatis hæredum. adeoq́ue id obtinet,quod ab eodem Concilio reſponſum retulimus ſuper omiſſione notarij *in Iur. Pont. Non. anal. de teſtam. n. 20.*

3. Si nec mentio facta ſubſcriptionis vel ignorantiæ,ſeu impotentiæ, erit nullitas.

Accedit quod codicilli, de quibus quæſtio, conditi ſint à teſtatrice cæca : in cæcis autem Iuſtinianus *in l. hac conſultiſſ. C. qui teſtam. facere poſſ.* præter communes ſolemnitates exigit,tabularium : aut,ſi deeſt, octauum teſtem: vt quamuis moribus noſtris aut in edicto id disertè non exprimatur : tamen videri poſſit huiuſmodi caſum nota ſpeciali indigere. qualia ſi non ſint expreſſa cenſentur omiſſa *l. item. §. ait. D. De iniur.* caſus autem omiſſus diſpoſitioni iuris relictus. *l. ſi extran. D. de condict. ob cauſ. l. ſi cum dotem. D. ſol. mat. l. commodiſſime. D. de lib. & poſth.* adeoq́ue Princeps intra iuris communis cancellos edictum ſuum voluiſſe continere. *DD. ad l. hæredes mei D. ad Trebel. Bald. ad l. fidei commiſſum D. de legat. 3. Iaſon ad d. l. commod. Alciat. reg. 3. præſumpt. c. 12.* aut ſaltem accuratè admodum atque eximiè conſuetudinarias & edictales ſolemnitates ſeruari.

4. Augetur circumſtantia cæcitatis.

Sed obiecta eſt Actrici exceptio,quod codicillos ratificauerit, iuxta illorum tenorem hæreditatem diuidendo , quotam ſuam recipiendo,& ex illa partes, ſeù reditus vendendo,coram magiſtratu cum tutore extraneo, vt moris eſt,& aduocato ſuo :

Sed quoniam iuris ignorantia nemini , vt iuris ſui iacturam faciat,obeſſe ſolet ; & hæc, quam diximus , nullitas iam tunc antè in quæſtionem non venerit;ſubintrat hæc controuerſia ; an per aliquos actus quis cenſeatur id ratificare, cuius nullitatem ignorat?quam latè tractat Sanchez *& authores ab eo citati. de mat. l. 2. diſp. 36.* & verius ſanè eſt non ratificari id, cuius nullitas ignoratur. *c. 2. & c. fin. X. de cong. ſern.* quoniam nihil eſt tam conſenſui contrarium,quàm error. *l. ſi per errorem. D. de iuriſdict. omn. Iud.* pro errante autem aut ignorante etiã ille habetur , qui titubat , dubitátve. *l. vlt. de condict. indeb.* vt quamuis leuis mentio iniecta fuiſſet huiuſmodi difficultatis ; per alios tamen actus non facilè etiam titubans tacitè cenſendus ſit ratificaſſe. *per ea quæ Sanchez. vbi ſup. latè tradit.*

5. Qui diuiſit hæreditatem ignarus nullitatis an cenſeatur teſtamentum probare.

Cæterùm quoniam faſſus hic eſt hæres ab inteſtato ſibi notam eſſe defuncti voluntatem; ſed obiecit eam legalibus ſolemnitatibus non eſſe conformem, obiectus eſt §. fin. *Inſt. de fideicom. hæred.* ſed is loquitur in eo qui prius voluntatem negauit : non ſi ab initio faſſus ſit, & ſuper defectu ſolemnitatum exceperit. *Myn-ſing. Sneichdum. aliiq́; ibid.*

RESPONSVM IV.

Si quis aliquem teſtari prohibuerit , an hodiè pœnæ legales obtineant.

IVre Romano multi ſunt caſus , in quibus fiſco applicantur, quæ indignis auferuntur. *D. & C. de his quæ indignis. & ſpecialiter D. & C. ſi quis aliquem teſtari prohibuerit , vel coëgerit:* quæſitum eſt , an huiuſmodi leges per mores noſtros receptæ ſint ?

Et quidem Bugnion *de lois abrogées l. 2. ſec. 27. moribus,* inquit , *Gallicis nullo ferè caſu quod auferetur vt indignis fiſco defertur.* idem tradit *l. 4. lem. 38. & latè Chriſtinæus vol. 1. deciſ. 200. nu. 17. & multis ſeqq. vbi citat authores omninò multos, & ſingulatim Molinæum ad Conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 8. gloſſ. 3. n. 9. in hoc regno,* inquit, *nec ex illo titulo D. & C. de his quibus vt indignis, nec ex titulo, ſi quis aliquem teſtari prohibuerit quicquam ad fiſcum deuoluitur,* ac denique *num. 26. certum eſt hanc opinionem vbique ,* inquit, *vſu & praxi eſſe receptã, ac proinde ab ea in cõſulendo & iudicando non eſſe recedendum , paſſim enim omnes indigni pro incapacibus & pro non ſcriptis habentur.* quod in fratricida latè deducit An. Rob. *rer. iudicat. l. 3. c. 7.* aſſeritq́ue Chriſtinæus & in his ditionibus eam ſententiam eſſe receptam iudicio antiquiſſimorum practicorum Conſiliariorum,& aduocatorum, eandemq́; iterum ſequitur vol. *4. tit. de his quibus vt indignis n. 5. & ſeqq. citatq́; rurſum plures authores , quos etiam ſecuti ſumus in not. Iur. Belg. tit. de iur. fiſc. verſ. pen.* quorum ea ratio dari poteſt , quod hæ ditiones Belgicæ ſint conſuetudinariæ. *vt deduximus in Iur. Pont. non. anal. de conſt. n. 11. & altiùs in Hiatn. l. 1. c. 3.* & ſingulatim Brabantia. vt patet ex legibus Ioannis Ducis an. 1312. vt mirum non ſit apices illos iuris Romani, ſubtilemq́; diſtinctionem inter incapaces & indignos , vt illis tanquam non ſcriptis ad agnatos deuoluatur ſucceſſio ; ab his tanquã qui ſucceſſerint id auferat Fiſcus, quod digni non ſunt; per conſuetudines nõ eſſe receptã: ſed benigna eas ſimplicitate indiſtinctè fauere agnatis, vt penes hæredes proximiores maneat, quod alteri auferendum eſt. quemadmodum eædem conſuetudines omnes ſubtilitates iuris ſcripti in condendis teſtamentis reiecerunt ; ſola notarij & duorum teſtium præſentia contentæ. adeoq́ue partim teſtatum , partim inteſtatum decedere permit-

1. Negatiua probatur.

2. In patria hac conſuetudinaria.

3. Quæ in vltimis voluntatibus reſpuit veteres ſubtilitates.

4. Fauet cognatis, excluſo fiſco.

permittunt. quod Romanæ leges ſoli militi permittebant.& bellicoſus ille populus,in quo nemo olim non militabat,ſi neceſſitas ingrueret, vt liquet etiam ex dictis legibus Ioannis Ducis, ad omnes tranſtulit. & quidem aliquæ conſuetudines adeò fauent conſanguineis, vt vſum teſtamenti quædam non permittant omninò; quædam ad trientem tantùm patrimonij, & iam olim Tacitus *de moribus Germanorum* ſcripſerit vſum teſtamentorum illis fuiſſe ignotum. vt facile creditu ſit ex legibus Romanis voluiſſe fiſco deferri, quod ab inteſtato ad illos pertineret,ſi indignus defuiſſet.

Quemadmodum antiquus etiam rigor fiſcalis arripiebat qualiacumque etiam ſine crimine caduca. cuius rei iniquitas caducorum abrogatoriam legem extorſit vel ipſis Romanis.*l.vn.C.de caduc.toll.*

5. Ad mores feudales. Quinimò vt conſuetudines aliæ alias prouocant, & interpretantur ſecundùm caſus ſimiles, vt decernunt etiam dictæ leges Ioannis Ducis, coniecturare licet in his indignorum cauſis per proximiores agnatos excluſum Fiſcum: ad imitationem conſuetudinum feudalium; per quas qui fratrem occidit, vt totum feudum haberet,feudo quidem priuatur,vt indignus; ſed non ad Fiſcum illud;ſed ad proximum agnatum defertur.*c.1.§ ſimiliter.vbi gloſſ. in verb. fratrem. Quibus modis feudum amittatur.* iterum ſi vaſallus in dominum deliquerit, & ſi ob odium patris etiam filio feudum auferatur; non tamen agnato proximo. *c. vnic. tit.ſi vaſallus feudo priuetur. l.2.feud.* quam coniecturam iterum iuuat, quod tota hæc olim gens fuerit militaris, & feudorum conſuetudines leges ſint militares.

Adeoque tùm in genere recipiendum videtur Fiſcum per mores noſtros partem petere non poſſe, quæ indigno aufertur; tum in ſpecie,ſi quis aliquem teſtari prohibuerit,minimè poſſe.

RESPONSVM V.

Si quis aliquem teſtari prohibuerit, qua pœna Fiſco aut quæſitori criminali teneatur?

SI quis teſtari aliquem prohibuerit ſi per mores loci compendium fiſco non deferatur, ſed agnato proximo; quæſitum eſt, an Fiſcus ad arbitrariam pœnam agere poſſit?

1. Arbitraria hodiè. Semotâ vi, cuius correctio eſt ex lege Iulia, non videtur olim pœna alia fuiſſe, quàm vt prohibens ex vi aut dolo lucrum non faceret. *l.1. D.ſi quis aliquem teſtari prohibuerit.* ſed ſucceſſit lex Alexandri Seueri *l.1. C.eod.* quæ crimen adiunxit. *vbi gloſſ. in verb. crimen* illud vocat extraordinarium. adeoque Menoch. *de arbitrat.l.2.caſ.395.n.1.*dicit criminalem pœnam iure definitam non eſſe; ſed arbitrio Iudicis relictam. quam cùm authores alij aliam exigant; ipſe *hodiè*, inquit, *non iniuria dicere poſſumus, omnibus in caſibus pœnam hanc eſſe arbitrariam.*

Porrò in arbitrarijs ſtatuendæ ſunt pœnæ ex cauſa, perſona, loco, tempore, qualitate, quantitate,euentu; pro religione iudicantis. vt conſiderat hæc omnia lex aut facta. *D. de pœn.* ita tamen vt ſemper in mitiorem partem Iudex inclinet. *c.de cauſis.de off.deleg. c.in pœnis de reg. iur. in 6. l.ſi præſes. l. ſi de interpretatione D. de pœnis.* 2. Qualiter ſtatuenda.

Denique ex authentica *vt nulli Iudicum §.& hoc peruenit.* non tantùm ſimplum ex eo quod intereſt læſo; ſed & duplum ex pœna præſtandum contendunt authores *Menoch.ibid.nu.27.* ſed id quidem læſis, criminaliter autem, *iubemus*, inquit, *huiuſmodi extra cingulum factos in exilium deſtinari. præmiſerat* autem hæc; *ita iniquè*, inquit, *agunt occaſione lucrorum: vt neque teſtamenta concedant facere &c.*ſed inquit, *quidam prouincialium Iudices:* & propterea ad tales reſtringunt illum §. *DD. citati apud Menoch. n. 29.*& quamuis ille diſſentiat, ob verba, *aut alij cuilibet*; tamen locus ille agit de Iudicibus,eorumque vicarijs: vt verba generalia videantur ad rubricam reſtringenda. vt ſolet dici *rubrum cum nigro eſſe concordandum.* præterquam quod illa verba generalia tantùm ponantur in prohibitione. poſt quam ita pergit ad pœnam; *ſi verò*, inquit, *quidam huiuſmodi odibilem rem in quolibet loco noſtræ reipublicæ præſumpſerit agere, aut miniſtrare* (nota) *ei, qui hoc præſumpſerit facere,iubemus huiuſmodi extra cingulum factos &c.* agit ergo de ijs,qui cingulum habent,id eſt Iudicibus;aut qui eis miniſtrant,id eſt officiarijs. vt priuatio dicitur ſupponere habitum; & valere argumentum ab illa ad hunc ductum. 3. Qua ex iure Romano?

Sequitur ergo, quamuis variè diſputetur quouſque ſe extendat arbitrium Iudici commiſſum, ad pœnam irrogandam; in hac tamen materia prohibentis teſtari infra pœnam amiſſionis cinguli,ſeu exilij retinendam eſſe:quando prohibens non eſt Iudex, aut ex eius officio.& eſt ratio ſumma differentiæ:quod Iudex obtentu poteſtatis delinquens, eiúſve officium,teneatur de vi publica, non autem priuatus. 4. Arbitrium vti moderandum?

Præterquam quod rectè Menoch. *vbi ſuprà* tradat *n.25.* locum non eſſe pœnæ prohibentis teſtari,quando teſtator exinde moram habuit, & libertatem poſteà teſtandi;ſed neque ſi leuis fuerit prohibitio; ſeu impedimentum;aut doſus malus abſfuerit.*nu.32.33.* multo minùs ſi quod actum eſt ad amicam inductionem tantùm ſpectarit. vt *in l.vlt.D.& C.ſi quis aliquem teſtari prohibuerit*, & n.30. probationes exigi clariſſimas, adeoque teſtes omni exceptione maiores.

De ſepulturis.

RESPONSVM I.

Vbi ſepeliendi ſint coniuges?

1. Vxor apud maritum præmortuã.

2. Eumque vltimum.

3. Vbi ſi præmoriatur?

VXor eligere ſibi poteſt ſepulturam, quamuis marito non aſſentiente. *c. de vxore. X. de ſepult.* ſi non elegerit; ſepelienda eſt apud virum. *c. ebron. c. vnaquaque, 13. q. 2.* ſi plures viros habuerit; apud vltimum. *c. is qui, §. fin. de ſepult. in 6.* ſed quid ſi viro præmoriatur? pulcherrimam vocat quæſtionem Panormitanus. *in d. c. de vxor. n. 6.* videntur enim ea iuris loca ita de vxore loqui, vt præmórtuo marito apponatur. rectè tamen ait Panormitanus rationem militare in illis locis aſſumptam; vt *quos Deus coniunxit, homo non ſeparet*; nec in vita, nec in morte. ideóque ſi maritus non tantùm ſepulturam elegit; ſed etiam ſepulchrum, monimentúmve ædificauit, quod electionem non facilè permittit variari: rectè dici in eo ſepeliendam vxorem præmortuam. vt quos coniunxit coniugium, coniungat ſepulchrum, *d. c. ebron.* quod apud nos inuari quidam rectè putant ex communione bonorum quæ per coniugium inducitur. vt ſi ſtante matrimonio ſepulchrum ædificet maritus, commune vxori cenſeatur; & ſepeliatur tanquam in ſuo: ſin ante coniugium ſtructum fuerit, vbi iure ſtatutario, ſeu pacto domus & ædes etiam ſoluto matrimonio manent communes, idem dicendum eſt, vbi non manent: ceſſat communionis, & legis *ergo. 4. §. is autem. 21. D. de fidei commiſſ. libertat.* argumentum: non tamen ratio d. c. ebron.

4. An maritus in ſepulchro maiorum vxoris?

Quid ſi ergo non proprium ſepulcrum habeat maritus; ſed maiorum, in quo intendat ſepeliri? & exiſtimat Panormitanus idem dicendum: ſi tamen reſolutio certa ſit, ne, ſi contingat variari, vxor ſepulta maneat inter extraneos: quod viua non præſumeretur voluiſſe. Quærit iterum, ſi maritus nec proprium, nec maiorum habeat ſepulchrum; ſed vxor habeat maiorum; an inferri debeat maritus in illud; quo illata, aut inferenda ſit vxor? & magis eſt, vt debeat: ex eadem ratione *d. c. eborn.* ſi tamen non ſit ſepulcbrum familiare; ſed hæreditarium: non enim cenſetur vir tranſire in familiam vxoris; ſed contrà: iura autem hæreditaria communicari marito per vxorem videntur. Pium tamen eſt argumentum, vt non excludatur maritus: quod per coniugium vna caro factus ſit cum vxore; quæ excludi non poteſt.

De parochiis.

RESPONSVM I.

An rector aut decimarum poſſeſſor teneatur præter ſummum ſacrum ad aliud pro populi commoditate?

PRæſcribit Concilium Trid. *ſ. 21. cap. 4. de ref.* vt in omnibus eccleſijs parochialibus, & baptiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus eſt, vt vnus rector non poſſit ſufficere eccleſiaſticis ſacramentis miniſtrandis, & cultui diuino peragendo; cogant Epiſcopi rectorem, vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot ſacerdotes ad hoc munus adiungere, quot ſufficiant ad ſacramenta exhibenda, & cultum diuinum celebrandum.

Quæritur, vbi populus eſt numeroſus; & rector ſufficienter dotatus; teneatur ipſe, aut qui maiores decimas percipiunt, populo curare ſacrum matutinale ſuis expenſis, vel plura præter ſummum, pro populi neceſſitate, qui conuenire omnes non poſſunt ad ſummum? nec antè obligetur populus quàm non ſufficiant omnes decimæ portioni congruæ, & iſti oneri. vt in ſecunda parte *d. c. 4.* tum demum ad onus vocatur populus cùm neceſſe eſt, ſiue in ſubſidium, non ſufficientibus fructibus quomodocumque ad eccleſiam pertinentibus. voluit enim Concilium neceſſitati populi prouiſum eſſe, & tot eſſe ſacerdotes, quot ſufficiant cultui diuino celebrando, populo neceſſario. vnde videtur & id conſequens de pluribus ſacris vtique neceſſarijs, vbi non omnes ad ſummum conuenire poſſunt.

Verùm neque timorati parochi; neque Epiſcopi, Abbates, & Capitula, qui incorporatas habent parochias, & primitiui paſtores dicuntur, id præſtant: neque antiqui canones parochum obligant, niſi ad ſummum ſacrum, ſeu miſſam parochialem, ad quam parochiani conuenire debeant. *de qua fusè Theophilus parochialis. p. 2.* eoque & Concilium ſecundùm antiquos canones accipiendum eſt, dum diſertè aliud non exprimit: vt nihil de miſſa matutinali: de qua nec antiqui canones. 1. Non teneri tur.

Sanè, *ſi de interpretatione legis quæratur, imprimis inſpiciendum eſt, quo iure ciuitas retrò in eiuſmodi caſibus vſa fuit. optima eſt enim legum interpres conſuetudo. ita lex 27. D. de leg.* cùm ergo huiuſmodi onus antiqui canones parochis primitiuis, ſeu vicarijs non impoſuerint, neque conſuetudo, nec Concilium Trid. exprimat; non videtur *recedendum ab eo iure, quod diu æquum viſum eſt. l. 2. D. de conſtitut.* 2. Optima eſt interpres conſuetudine.

Nec verò neceſſitas audiendi ſacri, quoad illos qui diſtracti curâ familiæ, pecorum, aliáve ad parochialem miſſam conuenire non poſſunt, facit vt ſecundum tertiúmve ſacrum habea-

habeatur pro neceſſario cultu diuino, cui peragendo aſſumendi ſint ſacerdotes. quia vel ſimpliciter excuſari poſſunt, ob impedimentum; ne teneantur ad audiendum ſacrum: ſecundùm ea quæ habet Nauar. *in Manual. c.21. & paſſim Summiſtæ*: vel iterum ex conſuetudine, qua in pagis præſertim vbi plura ſacra non celebrantur, impediti cenſentur hactenus non obligati. & in huiuſmodi miſſæ audiendæ etiã relaxanda obligatione valere conſuetudioem tradit idem Nauarrus. *ibid.n.4.*

Imò audiendæ miſſæ parochialis tanta olim fuit obligario *ex Concilio Conſtant. 6. general. can.*80. vt ſi quis tribus Dominicis abeſſet, oiſi impeditus, excommuoicaretur: eaque ratio vt alicubi obſeruaretur, vt miſſa vnica dici permitteretur. quod reprehenditur *in c.neceſſe. de conſecrat.diſt.1.* & alicubi adhuc obtinet, vt ſub ſummo ſacro alia fieri vetentur. *Choppin. de ſac. policia l.2.tit.7.n.31.* vbi ille conſuetudini etiam deferendum cenſet. & *in d. c. neceſſe.* non dicitur obligationem incumbere; ſed omnium deuotioni ſatisfieri non poſſe, ſi vnius tantùm miſſe more ſeruaio ſacrificium offerre non poſſint, niſi qui prima diei parte (ſeu ad parochialem miſſam) conuenerint.

4. Cur verba Concilij eò non pertineant.

Et verò, ſi Concilij verba *cultus diuini peragendi* extendenda ſint ad ſacrum matutinale, ahúdue; non opus eſt exigere numeroſum populum. cùm quæuis vel maximè exigua parochia, etiam paucarum familiarum, huiuſmodi neceſſitatem ſacri matutinalis patiatur. cùm in omnibus ferè familijs, præſertim rure, aliquis ad ſarcinas, cuſtodiam domus, pecorúmve relinquendus ſit; & miſſæ parochiali adeſſe non poſſit. exigit autem Concilium Trid. valde ſingulariter populum numeroſum. non igitur vbi non eſt numeroſus obtinet. *arg. à contrario ſenſu. quod in iure dicitur eſſe validiſſimum. de quo latè Euerard. in loc. leg. loc.*82. atqui generatim traditur legem obtinere, vbi ratio legis obtinet, aut vbi certum eſt illam non obtinere, quærendam eſſe aliam legis rationem. *vide Euerard. in loc. legal. in loco à ration. legis.*78.*cum ſeqq.* vnde cùm in non numeroſis populis obtineat tamen neceſſitas audiendi ſacri; nec tamen obtineat decretum d. c.4. alia quærenda eſt d. c.4. ratio. nec obligare dicenda eſt illa neceſſitas, vbi populus eſt numeroſus, parochum primitiuum, vicarium ſeu rectorem ad plura ſacra. ſed cultui diuino ſatisfacere cenſebitur, ſufficienter adminiſtrando omnia ſacramenta; prædicando verbum Dei, catechiſando, miſſam parochialem celebrando, veſperas, laudes, aliaque, quæ poteſt, officia ſubeundo, ſecundùm conſuetudinem loci. *c.1.9. X. de celebrat. miſſ.*

5. Et ſi ad omnes qui parochorum iure & loco ſunt.

Dixi parochum primitiuum, vicarium, ſeu rectorem: quia Concilium Trid. *rectores* vocat, ſeu alios ad quos pertinet. eo vtique modo, quo in ſecundo caſu d. c. 4. loquitur, *in verb. ex fructibus ad eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus.* quales poſſident tam primitiui parochi, quàm vicarij, ſeu rectores. vt res illæ ad omnes tranſeunt cum ſuis oneribus. eademque æquitas eſt in vtroque caſu, & ad omnes matricis eccleſiæ fructuum poſſeſſores ſpectat decretum d.c.4. ſed eo tamen ordioe, vt priùs teneatur rector, ſeu vicarius, quàm primitiuus. quia conſtituta illorum portiooe congrua tranſlata ſunt in illos onera parochialia ex formula omnium vnionum, & incorporationum: in ſubſidium autem tantùm tenentur primitiui; dum congrua portio non ſufficit. ſeu potiùs illa augenda eſt ad rationem oneris, cui ferendo ſit impar. quæ portio pendet ab arbitrio Ordinarij loci. ita vt certa taxa præſcribi vix poſſit, ob locorum, temporum, & pretiorum varietatem.

RESPONSVM II.

De congrua parochorum & Vicariorum portione.

IVdicium hoc non dari, niſi poſtulatum fuerit, *ex l.4.§.hoc autem iudicio.D.de damn. infec. & ibi DD.* ait Rebuffus *tractat. de congrua num.*14. ſed rectiùs dicitur ex officio incumbere Ordinario. *ex clem. 1.de iur. patronat.* non tantùm initio, vt admittit Rebuffus; ſed & poſteà; ſi vicarius non tantùm congruè non ſe ſuſtentat; ſed nec hoſpitalitatem, & alia parochi onera, vt decet, ſuſtineat. parochianos denique, eoſque quorumcumque intereſt, congruæ portionis aſſignationem poſtulare poſſe diximus *in conſult. can. tit. de paroch. conſult.*7. quinimò rectè Rebuffus *vbi ſup. nn.*15. 16. non poſſe ait vel expreſsè vicarium renunciare portioni congruæ, in præiudicium ſucceſſorum, vel iurium Epiſcopalium. adde, vel pauperum, & hoſpitum. quin & *num.*31. ſimoniacam dicit eſſe conuentionem de non petenda congrua portione, ſi initio fiat. ſed nec tranſactione, aut aliàs tolli poſſe. *n.*90.91. 1. Poſtulari an debeat, & à quo poſſit?

Portionem congruam reſtringit Rebuffus ad vicarium perpetuum *numer.*18. ſed extendit ſeciùs Concilium *Trid. ſ.24.c.*18. vbi vacante paſtoratu debet Epiſcopus ſtatim idoneum vicarium *cum congrua*, inquit, *eius arbitrio fructuum aſſignationis portione conſtituere, qui onera ipſius eccleſiæ ſuſtineat, donec ei de rectore prouideatur.* temporali ergo hic etiam vicario congruè prouidetur. *ex qua ipſius*, inquit, *eccleſiæ onera ſuſtineat.* hæc enim deſcribitur congrua. ſed & Tridentinum. ſ.7. c.7. congruam aſſignari vult vicario etſi non perpetuo. & ſic in præſentatione à religioſis exemptis aſſignari iubetur. *in d.c.de monachis.X.de preb c.2.de ſupplend.neg. Prælat.c.1.de preb.in* 6. vbi id extenditur ad qualeſcumque patronos: &, niſi id præſtiterint, & vicarios præſentauerint, ſupplet Ordinarius. *clem. 1. de iur. patronat.* cuius clementinæ ordinem *n.*25.*& ſeqq.* contendit Rebuffus eſſe ſequendum; alijs contendentibus nõ eſſe neceſſarium. imò ſæpiùs vacantis adhuc

2. Vicarius perpetuus eſſe an debeat?

3. Quæ congrua?

4. Quis ordo?

vicariæ taxatur congrua portio; vt magis idonei prouocentur.

5. Quomodo vicarius ad reddendas rationes teneatur?

Vicarium ad rationem reddendam obligant canones *in c. in Lateranenſ. de præb. c. ex litteris in fin. de iur. patronat. c. cum & plantare. §. in eccleſ. de priuileg. c. ſane. 16. quæſt. 2.* Epiſcopo quidem de populi cura; Abbati verò pro rebus temporalibus, ad monaſterium pertinentibus: id eſt, illis, quas nomine monaſterij, ſeu patroni recipit. non verò de portione ſua congrua, niſi ſit regularis. quia rei ſuæ quiſque moderator eſt, & arbiter. facultates ſuas alteri nudare, aut rationem dare non tenetur. ſed earum tantùm, quas nomine alieno adminiſtrat. *clem. quia contingit. de religioſ. dom. latè Rebuff. ibid. num. 40. & ſeqq. vide quæ diximus in Conſult. can. de regular. conſ. 6.*

6. A quo congrua præſtanda?

A quo congrua peti poſſit? quærit Rebuffus *ibid. num. 47.* & ait generaliter ab omnibus qui eccleſiæ prouentus recipiunt. *latiùs diximus de paroch. conſ. 4. §. nam ad laicos. de repar. eccl. conſ. 4. §. igitur. & in Iur. pont. noui anal. de paroch. n. 12. & ſeqq. de feud. n. 3. de ædificand. eccl. num. 13.* vbi de decimis feudalibus etiam diximus. quæ ſi cum dominijs, & ſub feudis iam antè laicis conceſſis ad eccleſiam venerint; huiuſmodi decimæ à laicis feudi nomine poſſeſſæ, non tam cenſentur ab eccleſia moueri, quàm ab illis dominijs; neque naturam eccleſiaſticarum induiſſe. *Vide VVameſ. de decim. conſ 439. n. 4. 9.* ſed ob nexum feudalem qui reuerſionem impedit ad primæuam naturam mero iure, cùm illa ſit ſpiritualis; ille ſecularis; magis ad iudicium ſeculare quàm eccleſiaſticum pertineant. *c. ex tranſmiſſa. X. de foro comp.* quamuis noſtratia edicta decimas quocumque titulo ab ipſis eccleſijs poſſeſſas non eximant ab oneribus eccleſiaſticis. quod iterum examinandum eſt cùm patroni aut donatores decimas eccleſijs non ſimpliciter dederunt, ſed ſub oneribus, quæ annuè præſtanda ſunt. nam eatenus cenſendæ ſunt adhuc penes laicos eſſe, quia bona non dicuntur niſi deducto ære alieno, onere atque impenſis. *l. mulier. D. de iur. dot. L. fructus. D. ſol. mat. l. 1. C. de fruct. & lit. exp. C. præſenti §. fin. de off. ord. in 6.* denique dicendum eſt de omnibus decimis onus feudale retinentibus, releuatiſque à laicis, penes quos adhuc eſt directum dominium ſuo modo, vt verè non recuperent naturam ſpiritualem, ſed tantum quę liberè ſunt reuerſæ. quamuis edicta non conſonent.

7. Qua actione?

Qua actione petenda ſit congrua? etiam quærit Rebuffus. *n. 52.* & rectè ait condictione ex lege, & d. decretali de monachis &c. vindicari etiam poteſt, ſi in re certa ſemel fuerit conſtituta. ſic vindicare dicuntur, qui indultum habent de percipiendis noualibus, vnam earum medietatem, alteram relinquunt pro congrua parochi. *c. 2. §. 1. & ſeqq. de decim. in 6.* & in Gallia praxim ait obtinere Rebuffus, vt vicarij & parochi petant ſibi adiudicari decimas veteres, & nouales; & in ſubſidium congruam portionem: ſed is modus apud nos non vſurpatur. niſi fortè non antiqua ſatis ſit poſſeſſio aduerſarij, & titulus non appareat. tunc enim parochus præſumptionem pro ſe habet, niſi titulus exhibeatur, aut immemorialis ſit poſſeſſio. *c. 1. de præſcript. in 6.* quod capitulum latè examinauimus *in Conſult. can. de decim. conſ. 5.*

Petitur ergo hîc regulariter aſſignatio congruæ portionis. nec opus eſt hodiè expreſſione nominis ipſius actionis. ſed contingit nonnũquam dubitari, quotam cum alijs decimarum partem habeat parochus? & niſi titulus poſſeſſione liquida ſit, pro parocho ſtandum eſt. *d. c. 1.* cui fauet ius commune, quatenus aliud non liqueat. ſed cùm parochum diximus, primitiuum non excludimus; dummodo talem eſſe conſtet. quo caſu potiora ſunt illius iura, ſalua vicario congrua. *Rebuff. d. tract. n. 108. & ſeqq.*

Quærit exinde Rebuffus *nu. 55.* coram quo Iudice peti debeat congrua portio? & ait corã Ordinario. idque conuincunt textus quos ſuprà allegauimus etiam aduerſus quomodolibet exemptos. negat *n. 57.* ad inferiores id ſpectare; tametſi alicubi obtinuerit, vt & Archidiaconi de illa ſtatuant. Conſeruatores Apoſtolicos permittit cognoſcere, non Iudices ſæculares. quod & tradit Ant. *Faber. in Cod. ſuo. tit. de Iuriſd. omn. iud. d. 18.* ſed apud nos quid obtineat diximus *in iur. Pont. nou. anal. de paroch. n. 12. & ſeqq.* 8. Coram quo Iudice?

Negat etiam *num. 60.* ſummariam illius eſſe cognitionem; ſed apud nos contrà ſtatutum eſt in Synodo prouinc. Mech. 1607. Romæ probata. *tit. 17. c. 4. diximus ibid. n. 11.* & probat edictum ad illam *ar. 15.* 9. Quo ordine litis.

Quanta debeat eſſe congrua? quærit Rebuffus *n. 80.* quartam quartæ aſſignari aliquando ſolitam liquet *ex c. exſtirpanda. de præbend.* ſed apud nos ferè duæ tertiæ à nobilibus olim poſſidebantur, quæ multis locis fundandis monaſterijs, aut collegijs datæ ſunt; vna tertia parocho relicta. quæ vbi fortè videbatur exuberare aliquantulum, multis locis ipſæ parochiales incorporatæ ſunt monaſterijs, aut Capitulis; & ſic ea tertia diuiſa vt vicarius mediam tertiam obtineret. iudicio Curiæ quartam pro congrua inſtar Trebellianicæ adiudicatam refert Rebuffus. Concilium Trid. autem *ſ. 7. c. 7.* tertiam, maiorem vel minorem partem adiudicari permittit. d. autem c. exſtirpandæ. exigit vt pars vicarij ſit ſufficiens. remittit quidem d. c. 7. illud arbitrio Ordinarij; ſed vtique ſecundùm canones regulato: id eſt, vt loquitur Clemens *in c. 1. de iur. patronat. in clem. vt ſecundùm conſcientiam moderationem portionis,* inquit, *ipſius debitè faciant; nec odio, vel fauore, vel aliàs in pluri, vel minori circa illam ſcienter excedant.* vnde queritur Pius V. quoſdam Ordinarios; ex facultate arbitrij per Concilium conceſſi, *ita modũ,* inquit, *exceſſiſſe, vt parum aut nihil ex fructibus, redditibus, & prouentibus parochialium eccleſiarum ſic vnitarum eccleſijs, monaſterijs, beneficijs, collegijs, alijſue locis pijs remanſerit. cùm tamen ad diuina officia celebranda, hoſpitalitatem ſeruandam, & charitatis opera exercenda, & onera illis incumbentia ſupportanda vniones eſſent facta.* quare impoſte- 10. Quanta?

poſterum portionem congruam non minorem eſſe voluit ſcutis quinquaginta, nec maiorem centum. quod ferè imitatum eſt Concilium prouinc. Mechlin. 1607. *tit.* 17. *c.* 3. vt neque deſit vicario quod neceſſarium ſit: nec ſuprà id patronis auferatur; quo minus & illi oneribus ſibi incumbentibus poſſint ſatisfacere.

Itaque, vt Rebuffus ait *n.* 16. *& ſeqq.* expendenda ſunt in vicario illius victus, dignitas, gradus, ſcientia, nobilitas, familia neceſſaria, denique beneficij onera, cathedratici, ſynodatici, ſimiliumque iurium Epiſcopalium, hoſpitum, pauperum, fabricæ, procurationum, ætatis, mos regionis, & beneficij facultates. vt dos conſtituitur ex dignitate, & facultatibus, ex numero liberorum. *l. ſi filia.* 43. *de legat.* 3. quæ omnia tamen à Pio V. intra centum ſcuta rediguntur: *cuiuſcumque*, inquit Pius, *valoris parochialis eccleſia vnita fuerit. &* habita etiam ratione redituum & onerum loci cui parochialis ipſa vnita ſit. ita quod portiones vltra & infrà dictas ſummas ſcutorum centum, & ſcutorum quinquaginta hactenus aſſignatæ, vel in poſterum forſan aſſignandæ, quoad exceſſum & defectum huiuſmodi nullius roboris & momenti exiſtant, & ad ſummas prædictas reductæ & auctæ reſpectiuè cenſeantur. vnum tantum caſum excipit, quo eccleſia vnita non excedit ſcuta quinquaginta. tum porrò ſufficit, quod *omnes fructus*, inquit, *eius dumtaxat attribuantur vicario perpetuo*, vt vicarij cauſa in defectu potior ſit, quàm eccleſiæ, cui facta eſt vnio. *Faber in Codice l.* 1. *t.* 2. *def.* 5. 3. *Rebuff. ibid. n.* 101.

II. Quid in eam imputetur? Sed neque apud nos obtinet quod ait *n.* 65. Rebuffus, vt inter onera referatur clericus, quem debet habere parochus; & ſine quo miſſam celebrare non poteſt. *c. propoſuit. X. de fil. presbyt.* ſed populus illum alit per ſingulas domos, aratra, aut aliàs annonam aſſignando. & ferè ludi-magiſtri officium coniungitur *iuxta c.* 3. *X. de vita & hon. cler.* quo fit vt ex mineruali magis competenter alatur: & ordo eccleſiaſticus ſeruetur, qui in ſortem domini vocatos huiuſmodi muneribus addicit. eoque & periti literarum eſſe debent, non ſutores aut ſartores duntaxat. nam imperitos ad tonſuram promoueri eſt prohibitum ſub pœna ſuſpenſionis à collatione clericatus. *c. fin. de tempor. ord. in* 6. & deſiderat Concilium *Trid. ſ.* 23. *c.* 17. vt omnes functiones reipſa ſuis ordinibus reſtituantur.

Quærit iterum *num.* 85. quid in quartam imputari debeat? & ait Rebuffus non aliud, quàm quod iure eccleſiæ ſuæ habet: non extra eam cauſam, non obligationes incertas; non diſtributiones, non anniuerſaria, non alias fundationes, non legata pro miſſis, aut quodcumque lucrum aliunde habitum, quàm iure parochiali.

At verò Pius V. congruam conſtituit *computatis omnibus etiam incertis emolumentis, & alijs obuentionibus communiter percipi ſolitis.* & conſonat d. c. 3. Concilij Mechlinienſis: *computatis*, inquit, *certis fructibus, & emolumentis, ac incertis ſeu accidentalibus, quæ ad certam ſummam communiter tribus aut quatuor annis vltimò præteritis, redigi poſſunt.* Et neque Pius V. neque Synodus certa illa vel incerta requirit haberi iure parochiali. quinimò Concilium Trid. *ſ.* 24. *c.* 13. parochorum tenuitatem ſuppleri vult per beneficiorum ſimplicium vnionem: at illa ſemper eam clauſulam habet, vt nihilominus illorum ſupportentur onera conſueta: cum quibus res tranſire dicitur ad quemcumque poſſeſſorem. & d. Synodus à Sede apoſtolica probata etiam admittit vnionem vicinarum, & minorum eccleſiarum parochialium. vtique rurſus cum ſuis oneribus: quibus vtrobique vicarius ſatisfaciat, nec ſtipendia ex fructibus deducat.

Sed vtique quaſi iam propria, per vnionem eccleſiæ onera ſubit. vnde aliquando, dum citra vnionem huiuſmodi prouentus percipiuntur, id ſolum, quod onerum honorario ſoluto ſupereſt, in congruam imputandum videtur. quamuis Synodus d. c. 3. vnionibus adiungit, & comparat deſeruituras. vnde in hac prouincia idem de vtriſque nón improbabiliter dicitur iudicium.

Nec vllibi ſtatuitur, vt gratis debeat habere parochus congruam: & labor quilibet alius miſſæ, aut cuiuſcumque officij diuini, anniuerſarij, laudum, veſperarum, non poſſit proficere ad congruam inueniendam. non enim otio parochi fauent leges. ſed & dominicis, feſtiſque diebus, atque aliàs ſæpè celebrare tenetur: cum qua obligatione generali ſæpè compatibilis eſt fundatio ſpecialis, etſi amplior fuerit labor, quam ex obligatione generali debeatur, ſatisfit intentioni canonum; ſi quo modo ſufficienter viuere, & onera eccleſiæ ſupportare valeat. & verò Conſtitutio Pij V. deſiderat finem vnionum non interuerti, quantum fieri poteſt per ſubſtractionem fructuum: ita tamen *vt nihilominus*, inquit, *cura animarum d. parochialium laudabiliter exerceatur*: id obtineri poteſt quamuis parochus ad peculiarem inſuper laborem aliquem obligetur. finis autem moderatur media. idque eò magis dicendum eſt, quod d. c. 13. Concilium Trid. poſt media ibidem propoſita permittit Epiſcopo, *vt quà commodiori ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro rectoris aut parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat.* commodior autem erit ea ratio, quæ eiuſmodi onera & fructus confundit, nec delicatè nimis vicario faueat: dummodo tantum redigatur, quod ſufficiat.

Pro rectoris, inquit, *aut eccleſiæ neceſſitate:* in alternatiuis autem ſufficit alterum adimpleri. *c.* 70. *de reg. iur. in* 6. adeo vt portio pro eccleſiæ neceſſitate congrua, augenda non ſit pro neceſſitate perſonæ: ſed ſemel rectè conſtituta, vt minui non debet; *c. auaritiæ. de præbend.* ita nec augeri ex contrariorum diſciplina. & imputare ſibi debeat, qui beneficium ſibi non ſufficiens acceptauit. *Rebuff. ibid. n.* 92. niſi rebus fortè mutatis. *ibid. n.* 93. 100. Parochiæ autem magis quàm perſonæ rectoris reſpectum habet d. Synodus d. c. 3. *in verb. niſi fortè parochia amplitudo aliquid amplius vltra* 50. *libras requireret.* quæ 12. Pro neceſſitate eccleſiæ & temporis.

verba examinauimus *d. cauſ.3.* & Conc. Trid. 21.*c.*4. vbi populum numeroſum in vno caſu, & in altero diſtantiam locorum conſiderat. vbi etiam eſt caſus ſingularis, vt cùm pro numero populi plures aſſumendi ſunt à rectore ſacerdotes; etiam taxa Piana, & prouincialis debeat excedi.

13. Quibus in rebus? Denique *n.*81. quærit Rebuffus, quibus in rebus aſſignanda ſit portio? & ait in fructibus, & prouentibus beneficij *c.*1. *de prab.* in 6. *clem.* 1. *de iur. patronat.* ad quem modum Concilium Trid. *d. c.*7. *portione*, inquit, *etiam ſuper certa re aſsignanda.* vbi & res vna, quod non probat Rebuffus, *n.*84. & ſtabilis, ſeu ex fructibus aſſignari poteſt. Obijcit ſibi Rebuffus *c. vobis.* 12. *q.*2. *nec cuiquam clerico pro portione ſua aliquod ſalum eccleſiæ putetis eſſe deputandum, ne per incuriam & negligentiam minuatur*: ſed non agit de portione vicariorum, ſed adminiſtratione vetere bonorum eccleſiæ, tunc adhuc indiuiſorum; arbitrio Epiſcopi adminiſtrandorum & partiendorum. at verò d. Conſtitutio Pij V. & d. c.3. ſynodi Mechlin. dum iubet illam congruam non ſupra centum ſcuta, nec infra quinquaginta taxari, penſionem nummariam videtur ſignificare. at verò exaudienda eſt illa ſecundùm Conc. Trid. *d. c.*7. *ſ.*7. quod & in rebus permittit aſſignari: & porrò pergit Conſtitutio Pij V. *ſiue in quantitate*, inquit, *aut quota fructuum, pecuniaq́; numerata, fundo ſeu alia re ſtabili huiuſmodi portio conſtituatur.* & quia Concilium commodiorem rationem permittit Epiſcopo *d. c.*23. *ſ.*24. ſatius plerumque erit in rebus certis aſſignari portionem, cuius merces, quæ detrahetur patrono, ſæpè minor futura eſſet, quàm fructus ex ipſius induſtria vicarij eundem fundum colentis, ſeu adminiſtrantis colligendus. accedit quod rerum pretia ſequuntur caritatem annonæ; in pecunia autem illis mutatis ſæpiùs actum agere oportet, & parochos futuris ex mutatione controuerſijs exponere. quod vitandum quantum fieri poteſt.

14. Exequenda appellatione remota. Ad extremum quod ſuper congrua portione ſtatutum eſt appellatione ſuſpenditur. *Rebuff. n.*79. d. Synodus *c.*4. non obſtante appellatione iubet exequi. quod & delegati apoſtolici ſequi tenentur. cùm Synodus illa ſit Romæ probata. imò Trid. *d. c.*7. *ſ.*5. & 7. ab aſſignatione congruæ portionis remouet appellationes. vtique quoad effectum ſuſpenſiuum. vt *d. Synodus d. c.*4. *& citati à Barboſ. in Collect. DD. ad d. c.*7. *in verbo appellat.* & hîc datur auxilium brachij ſæcularis, ſiue per interlocutoriam, ſiue definitiuam quid ſit decretum. *vide vbi ſup. in Iur. pont. no. anal. nu.*12. etiam ad parochianos collectandos. *ibid.* quæ remedia quò magis ſunt prompta, minùs licet ceſſare à diuinis, etſi populus in miniſtrandis neceſſarijs deficeret. *Rebuff. n.*94.

RESPONSVM III.

De finibus parochiarum.

DVm quæritur de finibus parochiarum magnam præſumptionem faciunt fines pagorum, iuriſdictionumque ſæcularium. quippè Patriarchatus, Primatus, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, diœceſes, parochiæ inſtitutę ſunt ſecundùm loca, limiteſque prouinciarum, vrbium, pagorum. *c. vrbes. c. in illis & tot. diſt.*80. *c. prouincia. cum ſeqq. diſt.*99. *c. ſcitote.* 6. *q.*3. *c. eccleſias.* 3. *q.*1. *c. paſtoral. X. de his quæ fiunt à prælat. Concil.* 1. *Conſtantinop. c.*2. adeò quidem, vt & ſemel conſtitutos fines cõfundere, mutaréue vllatenus, rigidè vetitũ ſit. *c. licet. c. quicumque. c. inter.* 16. *q.*3. neque præſcriptio admittatur. *ibid. & c. ſuper. X. de paroch.* tanquam irrationabilis. *c. cum ſint homines. X. de decim.* ita tamen ſi fines legitima probatione, vel aliàs indubitata fide appareant. *d. c. ſuper in fin.* alioquin præſcriptio etiam in his finibus valet. *c. per ſingulas. cum pluribus alijs. ibid. q.*3. ita vt quadragenario poſſeſſori finium turbatio fieri non debeat. *c. volumus.* 16. *q.*4. *c. quia. X. de præſcript.* vt tamen territorium non facere diœceſim ait d. c. licet *in fin.* ita nec præſcripta diœceſi territorij conuentum adimi ſtatuit c. ſicut. *ibid.* neque adeò firma certitudo ex finibus pagorum ſumi poteſt; quin ſpeciales circumſtantiæ generalem præſumptionem vincant, aut eneruent. neque enim firmatæ ſemel parochiæ mutationem capiunt ſi qua accidat, vt fit ſæpè, in finibus iuriſdictionum ſæcularium. *c.*1. *§. nam quod ſciſcitaris. diſt.*10.

Margin notes (right): 1. Ad modum territoriorũ ferè olim ſtatutus. — 2. Non turbandis. — 3. Non perſcribendis, ſi certi ſint.

At hîc de antiquis parochiarum finibus, diſtinctionéue nulla proferuntur munimenta quę admittit & qualeſcumque probationes c. cum cauſam. *X. de probat.* fines etiam iuriſdictionum ſæculariũ non ſeruatos hîc, vt fines parochiarũ conſtat; dum immemoriali vſu probatum eſt; & ſpiritualem iuriſdictionem exercitam, & decimas vltra illos fines eſſe perceptas, ſepulturas vti parochiales, parochialia iura presbyteri; cuſtodis vltra illos fines recepta, habitantes extra fines in rectores fabricæ parochialis, menſæque S. Spiritus, ſeu eleëmoſynarũ parochialium aſſumptos. vt ex finibus ſæcularis territorij argumentum liquidò hîc fallat. & ratio diſtinctionis parochiarum, ſcilicet vt quiſque ſui gregis opportunà curã habere poſſet. *Conc. Trid. ſ.*14. *c.*9. *d. c. eccleſias* hîc non ſeruetur; cùm hic fluuiolus, iuriſdictionum ſæcularium terminus, quàm proximè alluat vnam eccleſiam parochialem, quam maximè in medio ferè populi cura animarum exigeret eſſe collocatam. *ſi contentio fuerit*, inquit c. plures. *ib. q.*1. *de terminatione duarum matricum; plebes vtrarumque diſcernant: & ſi non conuenerint, Dei iudicio diſcernatur.* ergo vtriuſque parochiæ ſeniores huiuſmodi fines determinare deberent: ſi conuenire

non poſſent; Dei indicio diſcerni debet contentio. Dei iudicium vocat gloſſa iuramentum, ſortem, iudicium Eccleſię. quod vltimum ita accipiamus; vt cùm neutrius ius liquet; Eccleſia, vt olim omnium parochiarum fines poſuit, eadem in obſcuratis ex arbitrio ſuo ſtatuat.

4. Quid ſtatuendum in incertis?

Igitur cùm non eſſe, & non apparere eadem cenſeantur; nec demonſtrari poſſint hîc olim diſtincti fines; nec præſcriptione aliqua ſatis vniuerſali quæſiti; nec plus præſcriptum quàm poſſeſſum dici poſſit: vterque autem parochus permixtim hos, illóſve agellos, prout quiſque vigilauerit diligentiùs, proſciſſis ericetis nouales fructus decimando, & parochialia miniſteria obeundo, poſſederit; neuter vniuerſim vicum aliquem ex ijs, qui controuertuntur; & ſic minimè obtineri poſſit intentio canonum, diſtinctionem parochiarum exigentium; meritò hoc caſu recipietur decretum eiuſdem Côcilij *Trid. ſ. 24. c. 13. §. in ijs.* vt permixtæ huiuſmodi parochiæ diſterminentur; & cuique ſuus populus, aut grex proprius aſſignetur: quem exinde comitetur lac, & lana; quæ cuiuſque paſtori cedat. quemadmodum & *in c. 13. X. de decim.* Alexander III. Epiſcopo permittit aſſignationem decimarum noualium, quæ non fuerint natæ intra certam parochiam: alioquin propriæ vult relinqui. cùm ergo inter duas parochias hîc tantùm ſit contentio; nec certi ſint fines; poni vtique illi inter vtraſque poſſunt, & ſingulis ſuæ decimæ aſſignari. quod dubium nullum habet in terris adhuc incultis, in quibus nec poſſeſſio parochialis, nec præſcriptio vlla eſt. ſed & agelli illi, quorum decimæ pridem poſſeſſæ, & præſcriptæ ſunt; confuſionis parochialis tollendæ cauſam nihilominus habent. vt & ſalus populi rationem exequendi decreti *d. §. in ijs*: vt terminentur indiſtinctæ parochiæ, vtiliori modo prout loci qualitas exegerit; vt loquitur Trid. vnde & quæ alter parochus intra alterius terminos nunc præfigendos olim poſſederit; iure quidem parochiali; terminis nunc illis ſublatis; decimæ, aliæque vtilitates parochiales, tanquam acceſſoriæ, & in conſequentiam iuris parochialis nunc diſtincti, atque inuicem ſublati, & attributi; cedant oportet cuique parocho, intra ſuam nunc parochiam.

RESPONSVM IV.

De Mendicantium prædicationibus in parochijs.

1. Inuitari debent, non inuitis parochis concionari.

IN *eccleſijs parochialibus*, inquit, clem. *dudum de ſepultur. fratres* (Prædicatores & Minores) *nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei; niſi fratres prædicti à parochialibus ſacerdotibus inuitati fuerint, vel vocati; & de ipſorum beneplacito, & aſſenſu, ſeu petita licentia fuerit, & obtenta: niſi Epiſcopus vel Prælatus ſuperior per eoſdem fratres prædicari mandaret*, conſonat quoad Minoritas Regula S. Franciſci *c. 9.* quæ diſertè vetat ſuis prædicare inuitis parochis. vide etiam c. exiji §. *Verum. de verb. ſignif. in 6.* & quoad Prædicatores, eorum etiam Regula ſtatuit, quod fratres omnia facient in diœceſibus Epiſcoporum, cum eorum licentia. & ſic Martinus Papa prædicationis officium illis commiſit, *ſine præiudicio prælatorum, & rectorum. Sabartl. ad d. clem. dudum. §. ab olim. quæſt. 25. & ſeqq.*

Eandem clementinam *dudum* obſeruare promiſerunt omnes Ordines Mendicantes ciuitatis A. in Concordatis cum Capitulo initis.

Iterum Concilium *Trid. ſ. 5. c. 2. ſ. 24. c. 4.* ſtatuit, ne in eccleſijs non ſuorum Ordinum ſine licentia Epiſcopi, aut illo contradicente vllatenus prædicent. & Greg. *XV. conſt. incip. inſcrutabili* rigidiùs prohibuit; & ipſis Ordinarijs facultatem compeſcendi conceſſit. ſed & hîc Capitulum ex antiquis priuilegijs Alexandri VI. & Leonis X. inſtar Ordinarij fuit, quæ etſi hodiè per erectionem Epiſcopatus A. ceſſent reſpectu Epiſcopi; non tamen reſpectu cuiuſuis tertij. vt propterea Ordines Mendicantes ſine Capituli licentia, & obſtante eorum contradictione, prædicare non poſſint. 2. Cum Epiſcoporum licentia, cum nulla contradictione.

Præterea officium prædicandi Ordinibus Mendicantibus commiſſum eſt in ſolatium & ſubleuamen oneris; non in præiudicium Epiſcoporum aut parochorum. *D. Bonauentura in Tractatu quare Minores prædicent. D. Thom. 2. 2. q. 188. ar. 4 ad 2. & in 3. p. q. 67. ar. 2. ad. 2.* & diſertè exprimit d. clem. dudum. *ſub. fin. in verb. ſic eos in prædicationis officio, & propoſitionibus verbi Dei, ac omnibus alijs ſuprà dictis tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum ſuorum participes, prompta benignitate recipiant, ac affectuoſè admittere non omittant, vt proinde illis æterna beatitudinis præmium augeatur, & animarum ſalutis incrementa felicia procurentur.* cooperatores ergo ad auxilium aſſumpti, non debent ſupplantare parochos in ſuis eccleſijs, ad quas olim ad formam ex d. clem. recitatam ſunt admiſſi. Sic Imago *primi ſæculi. l. 6. c. 1.* de Societatis in Belgium admiſſione reſpondet, *ſed neque nos adhuc vſos priuilegijs, neque porrò vſuros cum paſtorum offenſione, quibus non æmuli veniamus, ſed adiutores; & adminiſtri. Vide Zuarez t. 4. de Relig. l. 9. c. 1.* vbi ſic priuilegia docet intelligenda. cùm non derogent Ordinariorum & parochorum iuri. *l. 6. c. 3. ſtatuta Societatis De Miſſion. ar. 7. priuilegium Greg. XIII. quod refert Compend. V. Confeſſ. §. 2. in V. non repugnantibus tamen curatis.* 3. In ſubſidium parochorum, non præiudicium.

Neque verò qui heri vocauit, hodiè tenetur vocare; qui heri inuitauit, hodiè inuitare; ſed qui heri voluit, hodiè poteſt nolle: nec quæ precariò, quod duntaxat durat quamdiu viſum eſt concedenti; *l. 1. D. de precar.* admiſſa ſunt, parere poſſunt obligationem in futurum: quantocumque temporis lapſu. *l. ſi certis annis. & ibi DD. C. de pact.* tùm quia tempus non eſt modus inducendæ obligationis: *l. obligationum ferè. §. placet. D. de act. & obl.* tùm quia actus agen- 4. Quæ mutare poſſunt quamuis diu in aliqua parochiali Mendicantes prædicauerint.

tium vltra eorum intentionem non operantur. *l. non omnis. D. de reb. cred.* tùm deniq; quia actus voluntarij non extenduntur, niſi quatenus de neceſſitate inferunt. *l. 1. §. ſi quis hoc interdicto. D. de itinere actuq; priuat.* Ideoq; Capituli admiſſio ad normam d. clementinæ, extendi non poteſt ad obligationem, vt inuiti in ſuis eccleſijs parochialibus Mendicantes prædicatores aliter, quàm illa præſcribat, pati debeant.

5. Nec priuilegia ſunt contraria, niſi Epiſcopus contramandet in ſpeciali.

Et quamquam Ludouicus Miranda *in Manuali prælat. tom. 1. quæſt. 50. ar. 4. conc. 2.* quædam his contraria priuilegia *Alexandri IV. Clementis IV. & Sixti V.* alleget; tamen ſubiungit ipſe nec his vti debere Minoritas: obſtante inſtituto S. Franciſci. at verò dicendum eſt nec illa ipſa eſſe contraria: quippe quæ conditionem exigunt licentiæ vel Legati, vel Ordinarij; eamque exceptionem admittit d. clem. *dudum. in §. in eccleſijs verò parochial. in fin.* vbi mandatum contrarium ſuperioris excipitur.

6. Sine præiudicio id fieri parochorum illa volunt.

Adiuncta etiam eſt clauſula; *vt fiat abſque eccleſiarum parochialium præiudicio.* quod etſi intelligi Miranda velit de decimis, primitijs, &c. nihilominus materia ſubiecta, de qua ſermo eſt, conuincit & de eadem eſſe accipiendũ. *Euerard. latè in loc. legal. à ſubiecta mater.* & de tali præiudicio, ad quod negat D. Bonauentura Minores prædicare. vt non tantùm parocho cedere teneantur volenti ipſi prædicare: vt deciſum refert Barboſa *de off. paroch. cap. 14. n. 5.* & ſatis innuit Triden *d. c. 4. in verb. vel ipſis impeditis*, & expreſsè cauit Synodus Antuerp. *an. 1609. tit. 1 t. c. 7.* ſed etiam ne contemnant parochum; & inſultent tanquam ipſo inuito prædicantes in eccleſia cuius ipſe eſt rector.

7. Quod vt intelligatur?

Denique conditionem habent d. priuilegia, vt diximus, mandati Epiſcopi, ſeu Legati: cui refragari non poſſint parochi: & quaſi in voluntate ſuperioris incluſa ſit voluntas inferioris: vt ait Miranda: ſed non eo ſenſu loquitur d. clem. *dudum.* quæ parochorum vocationem, inuitationem; beneplacitum, aſſenſum, licentiam petitam, & obtentam exigit. ſed quia parochi indiſcretè aliquando poſſent diſſentire; adiecit clem. exceptionem contrarij mandati ſuperioris: *niſi*, inquit, *Superior per eoſdem fratres prædicari mandaret.* non ſufficit ergo Superioris licentia generalis prædicandi; ſed ſpecialis cuiuſque parochi, aut illo diſſentiente mandatum (non licentia generalis tantùm) Superioris contrarium: adeoq́ue & ſpeciale. nam & illud cauſæ, cur parochus diſſentiat, cognitionem exigit: & in generali conceſſione non cenſentur ea venire, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. *c. in general. de reg. iur. in 6.* non eſt autem veriſimile Superiorem aliquem conceſſurum aduerſus canones, vt via regia Mendicantes inuitis rectoribus vbique poſſint ſuggeſtum aſcendere parochialem. adeoq́ue d. priuilegia, exigentia conſenſum Superioris, intelliguntur de eo, qui ſit conformis iuri, in ædificationem, non deſtructionem. & vnde *animarum ſalutis incrementa felicia procurentur*: vt loquitur d. clem. *dudum, ſeu Bonifaciana illi inſerta.* Sic etiam in admiſſione Societatis IESV in Belgio Rex literis ſuis datis 20. Aug. 1556. inſeruit, ne ſe poſſent ingerere exercitio vllarum rerum ad officium paſtorale pertinentium, ſine ſcitu, conſenſu, ac beneplacito tam parochorum, quàm Ordinariorum, ad quos pertineat. & in Sanctiori Concilio iudicatum eſt 18. Mart. 1644. pro Ordinario Gandauenſi mutante, auferente, transferente ad parochos quaſdam cathechizationes alijs pridem antè commiſſas. Vide quid in Gallia declaratum ſit an. 1633. apud R. Belley, *En la Reuiſion de l'aduis d'un docteur.*

Neque verò ſatis d. clementinæ congruit, aut rationi; quod quidam videantur dicere, ſi ſtationes illis auferantur, recurſuros ſeſe ad Concilia regia: vt in illarum poſſeſſione manu teneantur: quia ſatis clarum eſt ſine alio titulo non competere beneficium poſſeſſorium: nec eſt vllus hîc Ordo, qui proferet alium poſſeſſionis titulum. ſed potiùs obſtant Concordata in quibus promiſerunt ſeruare d. clementinam *dudum.*

Quin & ſi Romæ tales minæ & recurſus indicarentur; poſſent Generalibus Ordinum à Papâ ea indici, quæ huiuſmodi propoſita ſucciderent. vt nonnunquam accidit.

De Decimis.

RESPONSVM I.

An decimæ agnorum ſequantur conditionem prædij?

IN pago N. ſoluuntur decimæ agnorum: & in eodem eſt prædium feudale, quod ſoluit ſolummodo manipulum trigeſimum tertium ex fructibus prædialibus: parochus naſcentibus in eo prædio agnis exigit vndecimum: colonus offert trigeſimum tertium, ad ratam prædialis decimæ; contendit vlteriùs ſe non teneri. 1. An quota agnorum ſequatur quotam frugum prædij;

Parochus procul dubio fundatam habet intentionem in iure communi quoad decimum; in conſuetudinario hîc quoad vndecimum agnum.

Omnis ergo quæſtio ex eo dependet, an rata conſuetudinaria prædij afficiet aut tranſeat ad agnos; ſeu ius ipſum reale prædij communicetur iſtis animalibus in prædio natis; an verò huiuſmodi animalium ſpecies regulentur communi iure pagi conſuetudinario?

Pagi inquam: quia edicta Caroli V. quæ agunt de nouis & inſolitis frugibus decimandis, ſemper mentionem faciunt pagi: vt illius per annos quadraginta recepta conſuetudo in decimandis frugibus ſit ſeruanda: vt etiam pullorum decimas ſolui velit natorum in prædio nouali, ſi in pago pullorum decimæ ſoluantur. 2. An conſuetudine pagi?

Mobi-

Mobilia ſanè, vt ſunt animalia, dicuntur ſequi conditionem perſonæ cuius ſunt, non glebæ aut loci vbi ſunt: imò ceoſentur eſſe in loco domicilij eius, cuius ſunt. *Burgund. ad conſuet. Fland. tract. 1. n. 21.* ideoque loci illius ſtatuto ſubijci. *idem ibid.*

Adeoque inferri rectè videtur agnos in eo loco natos, vbi vndecimus parocho ſoluitur, iure conſuetudinario pagi debere decimari, non ad ratam prædij.

Et quamquam gloſſa *in c. ab Apoſtolica X. de decimis* animalium decimas magis annumeret prædialibus, quàm perſonalibus: tamen *ibidem* etiam aſſerit, vt & alij Doctores, quos

3\. Vbi ſtabulentur, an vbi paſcuntur?

etiam ſequitur Wameſ. *de decim. conſ. 445. n. 4. Moneta de decim. c. 4. n. 16. 17.* animalium decimas deberi non vbi ſtabulantur, ſed vbi paſcuntur; aut etiam diuidi inter vtramque parochiam. *Vide Rebuff. de decim. q. 8. n. 11. q. 6. n. 2. Vide Barboſ. de offic paroch. c. 28. n. 37.*

Vnde ſequi videtur decimandi modum & ratam etiam redigendam eſſe ad conſuetudinem loci vbi ſoluenda eſt decima. erit ergo videndum ao iſte grex ouium non ſoleat paſci in locis parochiæ, vbi integræ decimæ ſoluantur.

Sed obijci poſſet *ex l. 2. de verb. ſig.* gregem haberi per modum acceſſionis ad prædium, vt equos & boues ad arandum; vaccas, oues ad ſtercorandum. *l. cum quidam D. de fund. inſtruct.* inſtrumenta autem fundi vt acceſſoria ſequi conuenire conditionem fundi principalis, vt boues illius loci in quo laborant. *d. l. cum quidam.* ſed prætérquam quod dici poſſit hæc animalia non haberi omninò vt inſtrumenta prædij; ſed pro œconomia, & arbitrio coloni; manifeſtum eſt in materia decimarum equos, boues, & vaccas non ſequi conditionem prædij, aur vllatenus hîc decimari; adeoque nec hic gregem ouium fundi naturam ſequi debere; aut prædio quoad quotam decimarum pariari.

Nihilominus hoc argumento vſus eſt Wameſ. *de decim. conſ. 441. n. 11.* ſed non ad eum effectum; ſed vt cenſeantur animalia illi parocho debere decimas, cui & prædium in quo ſtabulantur.

Verùm *ibid. n.* 10. ait conſuetudinem ibi probatam eſſe, vt ibi debeant agni decimari, vbi ſtabulantur, non vbi paſcuntur: ſed videtur de conſuetudine ſpeciali locorum, non generali agere: quia in alijs conſiliis ſæpiùs ingerit conſiderationem loci, vbi paſtæ fuerint oues. *c. 450. n. 1. 3. de decim.*

Et ſingulatim alibi: *vbi paſtoris intentio*, inquit, *ſine vllo impedimento erit bene fundata contra colonos; ea potiſſimùm etiam conſideratione, quod animalia publicis & communibus paſcuis, non tantùm quæ conducti titulo poſſidentur, ſed etiam alijs plerumque alantur; & ſic ratione prædij, vbi ſtabulantur, hanc immunitatem habere nō debeant.*

Quibus verbis ſatis videtur decidere à prædio, vbi ſtabulantur animalia, his non imprimi immunitatem; vt ibi omnimodam (agit enim de Ciſtercienſibus) ita nec hîc aliqualem: ſcilicet quoad minutiorem quotam.

RESPONSVM II.

Hodiè decimas in laicos etiam via permutationis transferri non poſſe.

Decimarum, ſpiritualiumque iurium Laicos eſſe incapaces paſſim receptum eſt: *c. decim. 16. q. 2. c. cauſam. de præſcript. c. 2. de Iud.* 1. Vt olim in feudum dari ſoleant.

vtilitatem tamen temporalem, conductionis titulo, aut ſimili, à laicis haberi nihil vetat ſi non ad longum nimis tempus concedantur. & ante Concilium Lateranenſe ſolitas fuiſſe in feudum dari, ſeu ad tempus, ſeu perpetuò, conſtat de facto. Concilium autem celebratum ſub Alexandro III. vt demonſtrat Couarruias, *variar. reſol. l. 1. c. 17. n. 8.* magno conatu eam praxim ſublatam voluit. adeò vt vetuerit ne laici decimam à ſe poſſeſſam in alium laicum poſſent transferre. *c. probibemus X. de decim.* ſed nec ab ijs nomine pignoris in alias eccleſiaſticas perſonas, & niſi à proprijs eccleſijs recipi. *c. final. X. de decim.* ſed neque à religioſis quibuſdam priuilegiatis quocumque modo ſine diœceſanorum aſſenſu. *c. 3. X. de priuileg.* quod generatim intelligendum eſt de decimis perpetuò in feudum laico conceſſis; non tantùm iniquo aliquo titulo detentis. *de quo Gutier. pract. l. 1. q. 15.* vt indiſtinctè Innocentius III. *in c. cum apoſtol. in fin. X. de his quæ fiant à Prælat.* de decimis quæ laicis in feudum ſunt conceſſæ *monendus eſt*, inquit, *laicus, qui decimam detinet, vt eam reſtituat eccleſiæ, ad quam ſpectat. qui ſi fortè induci nequiuerit, ſed eam cum diœceſani conſenſu alteri eccleſiæ aſſignauerit, præſertim religioſo conuentui conſtabit ipſa donatio.* conſtare non poſſet, ſi omninò iniquus poſſeſſor eſſet laicus. quia talis v. g. qui poſt Concilium Lateranenſe acquiſiuit per excommunicationem ad reſtitutionem compellitur. *c. ad hæc. X. de decim.* & aliàs *quod meum eſt ſine facto meo non poteſt ad alium transferri.* ſaltem non ſine iuſta cauſa, etiam in decimis. *c. plures. c. ſtatuimus. c. fin. 16. q. 1.* ideoque decimæ poſt Concilium Lateranenſe in feudum conceſſæ ne quidem de conſenſu diœceſani poſſunt religioſo loco donari. *c. 2. §. ſanè, de decim. in 6.* cùm antè infeudatæ poſſint de conſenſu diœceſani. *ibid.* & quidem ſolius. *d. c. cum apoſtolica.* ſi enim poſt d. Concilium conceſſio facta fuerit, irrita eſt; & concedens puniendus. *d. c. ad hæc. c. quamuis. X. de decim.* ante illud Concilium autem poſſidentes, cum periculo poſſederunt. *d. c. probibemus.* quoniam pleræque à Martello, & ſequacibus non ſatis liquido titulo à laicis arreptæ fuiſſe creduntur, aliæ per conceſſiones apoſtolicas, vt in Hiſpanis aſſerit Gutieres *d. q. 15.* obtentæ. vt & in Flandria quædam à ſummis Pontificibus datæ ipſis Comitibus, in ſubſidium ſumptuum ad pellendos barbaros neceſſariorum. multæ autem poſſeſſæ fuerunt à ſucceſſoribus ſine ſcientia

2\. Poſt Conc. Lat. vetentur. (quod non æquè ſeruatum.)

3\. Qualiter à laicis in monachos transferri poſſint.

tia tituli primæ acquiſitionis. qui ob bonam fidem damnandi non erant: periculum tamen rei alienæ ſubeſſe poterat. & ideò multa omninò diplomata pontificia reperias, quibus in religioſos tranſlatio decimarum à laicis facta probetur: narrantur autem illi eas poſſediſſe *tanquam alios ſuos reditus*; nullo alio acquiſitionis titulo expreſſo, quaſi ignoto. diœceſanorũ etiam diplomata huiuſmodi diuerſa videas, quę narrant emptas per monachos à laicis huiuſmodi decimas; poſtquã tamẽ parochis oblatæ fuiſſent; illiq́; negaſſent ad pretium ſoluendum ſibi ſuppetere facultates. igitur in quadantenus dubijs poſſeſſoribus admittenda eſt tranſlatio in monachos, ex cõſenſu diœceſanorum; dummodo non conſtet poſt Concil. Lateranenſe infeudationes eſſe factas. nam & antè factas eſſe poſſeſſorem probare non oportet; ſed præſumitur. *Guttierez vbi ſup. q. 16. diximus in Iur. Pont. nou. anal. de repar. eccleſ. n. 2. & 13. de decim. n. 2. 40.*

4\. *Vt nec alio titulo alienationis in laicos poſſint decimæ transferri.*

Cæterùm nec crediderim ante Concilium Lateranenſe paſſim licitum fuiſſe decimas infeudare *de quo Couarruuias & Guttieres vbi ſuprà.* vſum inualuiſſe diximus de facto. hodiè à Concilio, & Alexandro III. locis *vbi ſuprà, præſertim d. c. ad hæc. d. c. quamuis. X. de decim.* prælati & diœceſani vetantur decimarum conceſſionem laicis facere, aut confirmare. ne quidem eo loci, vbi Ordinarij retinuerunt facultatem alienationes eccleſiaſticas permittendi. quoniam, etſi generatim de rebus eccleſię non alienandis ſtatutum ſit; admittitur tamen exceptio neceſſitatis, aut euidentis vtilitatis: prohibitio tamen illa exceptionem iſtam non admittit. & ſic curia Romana decimarum alienationem in laicos reijcit; etiam quando prædiorum, aliorumq́ue bonorum admittit.

Quod enim Moneta *de decim. c. 5. n. 62.* de fructibus ait laico ob merita concedendis; nihil continet ſpirituale; & vtilitas tantùm quædam in conceſſionem venit; non ius ipſum, aut titulus decimarum, quod autem addit non per viam iam priuilegij aut conceſſionis, ſed alienationis, cum cauſæ cognitione fieri poſſe: *per c. 2. de his quæ fiunt à Præl.* nihil ſimile textus innuit. neque dicitur H. cui ibi decimæ conceſſio facta, an clericus an laicus fuerit. itaque clericum dicere *cum Gloſſa* oportet. vt iura concordent. itemq́; conceſſionem temporalem fuiſſe, *vt eadẽ Gloſſ.* vel ante Conc. Lateranenſe factam, vt ius ipſum iterum non fuerit tranſlatũ, ſed cõmoditas, fructúſue dumtaxat.

5\. *Ideoque permutationem non ſubſiſtere.*

Quibus expenſis, quamuis per mores laicæ decimæ in commercium veniant; nec ſeruetur antiqua, quam diximus prohibitio; tamen dicendum eſt permutationem quam fecit Capitulum S. G. cum laico de decimis I. & iure patronatus, ſeu perſonatus ſui, cum decimis illius B. & confirmationem ſui Epiſcopi non poſſe ſubſiſtere, obſtante d. c. *ad hæc. d. c. quamuis. c. peruenit. 1. q. 4. c. benè quidem, c. venerab. de confir. vtili vel inutil.* quamuis enim in vicem videantur recuperari ab eccleſia aliæ decimæ, pridem laicales; non tamen ideò harum alienatio permiſſa eſt: nam & permutatio in hac materia ad alienationem pertinet. *c. 1. X. c. vnic. de reb. eccl. non alien. in extrau. com.* idq́ue multò magis hîc obtinet ideò, quod longè impar ſit quæ recuperatur ei, quæ alienatur. ideoq́ue laicus graue pretium ſuperaddidit.

6\. *Præſertim quæ titulo ſpirituali omnino colliguntur.*

Vt omittamus ius patronatus & perſonatus hîc ſpirituale eſſe; & titulum quo poſſedit Capitulum iſtas decimas: ſcilicet per incorporationem d. perſonatus. non verò ius patronatus & perſonatus venire in conſequentiam vniuerſitatis bonorum; ſed eſſe cauſam dominij, & poſſeſſionis: ideoq́ue multò magis illius iuris ſpiritualis laicum incapacem eſſe: & ſimoniam videri in contractum obrepere. quare antiqua forma erat, vt decima laicalis emeretur per eccleſiaſticos à laicis; ius patronatus illis donaretur: at eccleſiaſtici donare non poſſunt; quia nec alienare.

Accedit quod diœceſanus hic, de cuius aſſenſu citati canones loquuntur, accipiendus ſit de loco beneficij; non autem beneficiarij. quia quæuis diſpoſitio beneficium ſpectans pertinet ad diœceſanum ſitus. *c. omnes baſilicæ, 16 q. 7.* non autem Ordinarium loci, vbi degit beneficiarius. adeoq́ue incorporationis ſolutio ſpectat ad eum, qui vnire poteſt. quia eius eſt ſoluere cuius eſt ligare. ideoq́ue non ſatis eſt Epiſcopum Ordinarium Capituli cenſiſſe; ſed requiritur in quacumque diſpoſitione conſenſus Ordinarij ipſius beneficij. & ſic intelligendum venit Concilium Trid. circa vniones reuidendas ſ. 7. c. 6.

RESPONSVM III.

De Noualium immunitate à regularibus cultorum.

AB annis pluſquam 500. cepit monaſterium de V. in eoq́ue loco inſtituit, deſtituitq́ue paſtores, religioſos, pleno iure, ſine Ordinarij interuentu: *iuxta c. 3. §. in eccl. X. de priuileg.* decimarum partem tertiam collegit, ac de terris, quas ſumptu aut operis ſuis coluit, decimas non ſoluit. conuenitur à Capitulo B. quod alias duas tertias ibidem ex donatione quondam Arnulphi magni an. 961. obtinet. pro immunitate ſua probanda, *iuxta l. 1. & 2. D. de except.* obijcit priuilegia, & poſſeſſionem.

Prius eſt Innocentij III. *an. eius tertio, id eſt Domini* 1200. 4 *Kalend. Auguſti. decimas,* inquit, *laborum ſeu nutrimentorum ſuorum ſpretis priuilegys Apoſtolicæ Sedis,* extorſerint: alterum 4. *non. Auguſti eiuſdem anni: Sanè,* inquit, *noualium veſtrorum quæ proprijs manibus aut ſumptibus colitis, ſiue de nutrimentis animalium veſtrorum nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præſumat,* priores literæ formulam non continent priuilegij; ſed epiſtolæ excitatoriæ Ordinariorum: vt hos religioſos aduerſus malefactores tueantur. inter maleficia autem refertur, quod quidam

dam ab illis extorquebant decimas laborum, ſeu nutrimentorum ſuorum. quæ vox *laborum*
1. generalis quidem eſt: *c. ad audientiam. 1 a. X. de decim. in verb. nam ſi intelligeremus tantummodo de nouralibus, vbi ponimus de laboribus, de nouralibus poneremus.* verùm non ſunt illa verba conceſſiua priuilegij; ſed vel deſumpta ex antiquo formulari, ſeu ſtylo Curiæ, qui tunc fuerit ſecundùm *c. ex parte.* 10. *X. de decim.* vbi Alexander III. qui paululum anteceſſit Innocentium III. *nolumus*, inquit, *latere, quod prædeceſſores noſtri ferè omnibus religioſis decimas laborum ſuorum conceſſerant.* vnde natus ille ſtylus vſque ad Innocentium III. potuit duraſſe non mutatus; aut, quod etiam innuunt literæ, ex querela religioſorum ſumpta ea verba poſſunt cenſeri.

Laborum vox quid?

2. Omnibus ferè olim illorum immunitas regularibus conceſſa.

Et verò, vtcumque illud fuerit, connectuntur hæc verba; *ſpretis priuilegijs Apoſtolicæ Sedis*: quæ relatio facit vtique, vt illa ineſſe cenſeantur referenti, cum omnibus ſuis qualitatibus: *l. aſſe toto. D. de hæred. inſtituen.* ergo videndum eſt quænam hîc ſint priuilegia: ſpeciale eſt huius monaſterij illud, cuius verba mox recitauimus; & paucis diebus poſt alias literas expeditum fuit. & generaliter Alexander III. *in d. c. ex part. prædeceſſor noſter*, inquit, *Hadrianus ſolis fratribus Ciſtercienſis Ordinis, & Templarijs, & Hoſpitalarijs, decimas laborum ſuorum, quos proprijs manibus vel ſumptibus colunt, indulſit: cæteris verò, vt de nouralibus ſuis, quæ proprijs manibus vel ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, & de hortis ſuis decimas non perſoluant: quem ſumus ſuper his imitati. Quare ij, quibus hoc indultum eſt, hac occaſione decimas de alijs rebus eccleſiæ ſuæ non poſſunt ſubtrahere, vel ſibi aliquid vlteriùs vindicare.*

3. Deinde reſtricta ad nouales.

Vt ergo Alexander III. generaliter, ita & vicinus illi Innocentius III. in hoc ſpeciali priuilegio, à noualium dumtaxat decimis immunitatem conceſſit: præcipitque *in d. c. ex parte* Alexander ad res alias non extendi.

At verò arbitrorum quadam ſententiâ duæ partes decimarum adiudicatæ ſunt Capitulo, *quorumlibet fructuum creſcentium in terra, quæ eccleſiæ Capituli aliquando fuit decimalis*, etiam noualium præſentium, & futurorum; ſicut Arnulpho narrantur conceſſæ à Papis, *de terris cultis & incultis*: & ſic conformiter *d. c. 1. de decim. in 6.* vt noualium conceſſio ad ratam veterum redigatur. & videtur ratio d. ſententiæ alludere ad cauſam *c. cum in tua.* 30. *X. de decim.* vbi deciditur fructuum decimas ſpectare ad monaſterium cui terra fuerat decimalis; quamuis tales fructus antè non percepiſſet. & ſic in d. ſententia addicuntur duæ partes *quorumcumque fructuum*, præſentium & futurorum, creſcentium in terra, quæ eccleſiæ B. aliquando fuerat decimalis: ſeu quæ vnquam ei ſoluerit decimas; quamuis ſuperuenirent fructus inſoliti. & fieri poteſt quod aliquæ terræ nullas ſoluerint decimas, ſeu præſcripſiſſent immunitatem, quas excluderet d. clauſula, & fortè fuerint tales aliquæ nouales à religioſis de V. ad culturam redactæ, ad quas reſpexerint d. arbitri. nam etſi mero iure, aut ex tenore priuilegiorum ſuorum non ſint liberi; potuerunt tamen ſiue ratione indultorum, quæ dabantur ante tempus d. c. *ex parte* 10. ſiue ex intellectu obſcuro d. literarum *datar. 4. kal. Aug.* poſſediſſe noualium immunitatem, & præſcripſiſſe ſecundùm rationem c. cùm *perſonæ. de priuil. in 6. verſ. & ſi priuilegium exhibitum non ad plenum per ſe ſufficiat. &c.* quod eò magis procederet quo antiquius eſſe monaſteriũ de V. doceri poſſit. vt ex hiſtorijs inuenitur antecedere datas omnium diplomatum pontificiorum, à d. Actoribus exhibitorum. quippè apud Suiero In *Annalibus Flandriæ ad ann.* 1123. inuenitur Abbatem tunc 23. tribus annis adminiſtraſſe abbatiam ſeu præpoſituram de V. adeoque ab anno 1100. antiquiſſimum autem munimentorum pontificiorum exhibitorum à D. Actoribus non peruenit vſque ad illam ætatem: adeoque & antecedit fundatio tempus d. c. ex parte. 10. *X. de decim.* ſed illo tempore ſedit Paſchalis II. author c. decimas 16. *q.* 1. *& c. nouum.* 2. *X. de decim.* quando religioſi de laboribus ſuis decimas non ſoluebant. quo iure immunitatem cepiſſe, & continuaſſe poteſt monaſterium de V. de terris ſuo ſumptu cultis. quæ ætas etiam ſuperat omnes à d. Actoribus obiectas decretales reſtrictiuas. ſed diploma Arnulphi datum an. 961. & antiquius eſt, & complectitur ſuprà d. clauſulam *de terris cultis & incultis*. ſed quia & illa contra ius eſt, *in c. tua. §. fin. X. de decim.* credi poſſet dediſſe contrariæ poſſeſſioni cauſam: præſertim in primæua incipientis monaſterij paupertate; & quoad noualia ab eo ad culturam redacta; cuius anteceſſores DD. Actorum miſerti fuerint, & quoad illa per ſuam patientiam d. clauſulæ priuilegiariæ renunciauerint. *c. accedentibus. X. de priuileg.*

4. Arbitrorum ſententia Capitulo duas tertias qualiumcumque fructuum ex terris rei decimalibus vnde proceſſerit.

5. Antiquitus religioſi vt nullas decimas ſoluebant.

Quibus conſiderationibus remotis, D. Reo valde obſtarent quæ ſuprà diximus, & quod etiam qui priuilegia ſumma habent, ea non poſſunt extendere ad poſſeſſiones poſt Concilium generale acquiſitas: *c. nuper. X. de decim.* quod priuilegium ſuper noualibus conceſſum non extendatur ad noualia anteà ab alijs poſſeſſa: *c. dudum. X. de priuil. c. 2. in princ. de dec. in 6. c. commiſſum. X. de decim.* quod generatim priuilegio priori non derogatur per poſterius, ſi de illo non fiat mentio: *c. veniens de præſcript. c. ex multipl. X. de decim.* quamuis prius ſit generale, poſterius ſpeciale. *gloſſ. & DD. in c. generi. de reg. iur. in 6. Abbas in d. c. veniens & in c. 1. X. de reſcript.* quod potentius debeat eſſe priuilegium quàm ſola poſſeſſio: & hæc tamen illud operetur; *d. c. dudum. & d. c. 2.* quod non facta mentione illius non creditur mutata voluntas: *c. cùm olim. de re iudic.* eoque minùs præſumatur voluntas Concedentis alteri ius tollendi: *c. paſtoralis. de donat.* & nominatim in materia decimarum. *d. c. dudum. d. c. 2. c. commiſſum. c. dilecti. c. quid nouale. X. de verb. ſignif.* adeoque cùm in d. priuilegio monaſterij non fiat mentio prioris conceſſionis, & priuilegij Capituli DD. Actorum; non videbitur huic per illud eſſe derogatum

6. Quomodo priuilegia immunitatũ reſtringẽda?

gâtum. vt ſic vtriſque expenſis rectè ſit lata olim arbitralis ſententia, & Ordinarij confirmatio in lite exhibita, his quæ diximus conformis.

7. *Obiecta pro immunitate regularium*

Videamus nunc an intentioni D. Rei ius commune ſit conforme, quod de laboribus ſuis decimas dare non teneatur; vt contendit: *ex c. 2. X. de decim.* vbi genus nouum eſſe exactionis dicitur, ſi clerici à clericis decimas exigunt: *ex c. decimas. 16. q. 1. quod à monachis ſiue clericis communiter viuentibus nulla ratio ſinit, vt milites* (ſeu nobiles, eorúmve donatarij) *aut Epiſcopi* (pro ſua quarta Epiſcopali, aut vbi eis reſeruatæ ſunt) *aut perſona qualibet* (ſeu parochi, ſeu clerici eccleſias, altaria, ſeu decimas obtinentes. c. quæſitum 1. q. 3.) *decimas de laboribus ſeu nutrimentis ſuis proprijs extorquere debeant.* ita vt vlli generi decimationum ſubijci illic vetentur. *ex c. quaſi. ibid. decreuit*, inquit, *ſacer iſte conuentus, vt Epiſcopi & Abbates de agris, & vineis, quæ ad ſuum vel fratrum ſtipendium habent, decimas ad eccleſias ſuas deferri faciant, familia verò eorum ibidem decimas ſuas vbi infantes eorum baptiſantur*, &c. denique quod multis locis videantur priuilegia ſuper decimis & immunitate conceſſa reſtringi à iure; id fieri in gratiam eccleſiarum parochialium: vt in multis locis exprimitur: adeóque Præpoſitum de V. eius loci parochum primitiùm fauorem & extenſionem promereri, non in odium illius limitationes eſſe retorquendas. ſed enimuerò Rebuffus *tract. de decim.* nouo, vt ait, intellectu d. c. 2. X. *eod.* interpretatur de decimis perſonalibus, ne eas clerici à clericis exigant. idque probat per exceptionem ibi ſubiunctam, de clericis ſpiritualium miniſteriorum labores accipiunt, vt eis decimas debeant. Cæterùm quia idem c. 2. eſt eiuſdem Pontificis Paſchalis II. cuius eſt d. c. decimas. *16. q. 1.* quod agit de laboribus etiam, & nutrimentis; & d. c. quęſti de agris & vineis loquitur; videtur etiam in illis accipiendum: & proptereà rectiùs gloſſa *in d. c. ex parte. 10. X. de decim. in V. laborum.* diſtinguit tempora; canones, & decreta citat, ſecundùm

8. *Ex temporum ſucceſſu ſoluenda.*

quæ magis minúſve immunes fuerint clerici, ac religioſi. vt clarum eſt eos textus, qui in gloſſ. citantur, non niſi ex temporum ratione conciliari poſſe. prout & in priuilegijs, ſeu indultis ex temporum diuerſitate contrarietatem ſoluit d. c. ex parte 10. quod & ſatis innuit iure communi eos ad decimas obligatos alioquin eſſe, qui priuilegia, quę iuris ſunt relaxatio, & quaſi priuata lex, petunt. quia fruſtrà impetratur, quod iure communi conceditur. *l. vnic. C. de theſaur. lib. 10.* atque adeò omnes religioſi mero nunc iure ad decimas obligati forent; ſi non haberent priuilegia. Priuilegiorum cauſa fuiſſe credi poteſt, quod refrigeſcente charitate, parochi, ad quos cum parochiarum & bonorum eccleſiæ diſtinctione decimæ tranſierant, non tam ad dominium olim quàm adminiſtrationem pro omni ſuo clero, *vt diximus in Conſult. canon. de decim. conſult. 5. & 7.* religioſi; in prima ſua paupertate non ſatis, prout opus erat, compatiendo erogabant; aut decimas nimis rigidè exigebant; ideo largiora immunitatum indulta ſunt conceſſa: poſteà ceperunt religioſi diteſcere, & parochi nimiùm per indulta alicubi depauperari, & egere; reſtrictaque ſunt indulta. *c. ſuggeſtum. c. nuper. X. de decim. c. 2. eod. in 6.* vt latiùs referuntur reſtrictiones *in d. gloſſ.* adeóque priuilegia hodiè diligenter inſpicienda ſunt, ſecundùm diuerſitatem temporum diuerſimodè conceſſa; eorumque tenor exactè ſeruandus. *c. porrò. X. de priuileg. Vide latè Barboſ. de offic. parochi c. 28. §. 3. omnium immunitates narrantem.*

Quod illa autem hinc inde reſtringantur à iure, fieri id in gratiam parochorum, verum quidem eſt ſæpiùs: ſed & illud aliquando in gratiam aliorum, vt antiquiorum poſſeſſorum. *d. c. dudum. d. c. 2.* vnde in pleriſque indultis poſterioribus ſolet inſeri generalis clauſula hæc; *ſine præiudicio iuris alieni. quam excuſſimus in Conſult. can. tit. de decim. conſult. 7.* vt hac in cauſa non videatur prodeſſe, quod monaſterio de V. competat ius parochiale, quamdiu priuilegium eccleſiæ B. conceſſum non fuit nimis damnoſum. *d. c. ſuggeſtum. X. de decim.* vt ſi ex priuilegio Arnulphus, aut actores eius donatarij totas decimas ad ſe traxiſſent: tunc enim dimidiam noualium relinquere debuiſſent parocho. *d. c. 2. §. ſtatuimus.*

Reſtat igitur, vt videamus de poſſeſſione Actorum, & Rei. & quidem cùm præſcribitur ius decimandi aduerſus eum, cui iure communi decimæ competunt, eò quòd præſcribenti ius commune aduerſetur, requiritur poſſeſſio centum annorum ſine titulo; 40. annorum cum titulo. *c. 1. de præſcript. in 6.* tamen cùm pręſcribitur aduerſus priuilegiarium, ſufficit ſola poſſeſſio continua 40. annorum. *c. accedentibus. X. de priuileg.* vbi aduerſus Templarios, vtique maximè priuilegiatos *d. c. ex parte. c. nuper. X. de priuileg.* allegata tantùm fuit poſſeſſio 40. annorũ, & quatenus *ſi Abbas*, inquit, *& monachi ſufficienter oſtenderint, quod à Templarijs decimas de terris prædictis per* 40. *annos continuò perceperint ſine lite* (nota) *vos ad præſtationem ipſarum Templarios compellatis.* ſatis ergo erit & hîc oſtendere poſſeſſionem 40. annorum ſine lite mota ab Actoribus, ſeu eorum anteceſſoribus. & ratio eſt, quia d. c. accedentibus. diſpoſitio non procedit in vim præſcriptionis, ad quam multa ſunt requiſita; ſed præſumptæ renunciationis priuilegij; quod amittitur faciliùs, etiàm ſolo non vſu, quàm id quod iure defertur. *cùm enim*, inquit d. c. accedent. *tanto tempore contra indulta priuilegia decimas ſoluerint, eis renuntiaſſe tacitè præſumuntur.* idem deciditur *in c. ſi de terra X. eod.* quod tantùm 30. annos requirit ad præſumptionem, & deciſionem huiuſmodi.

9. *Vt immunitas præſcribatur aduerſus eos quibus decimæ iure competunt & quibus ex priuilegio?*

Et quaquam hæc loca agant de priuilegio immunitatis amittendo; quodque non idem ſit in immunitate acquirenda ſine titulo per non ſolutionem; ſed requiratur vt oſtendatur ratio exemptionis à decimis; *c. 24. X. de decim. Rebuffus eod. tit. n. 40. 41. 55.* tamen

cùm non tantùm non ſolutio, ſed & priuilegium habetur, quod creditur ſufficiens, etſi non ſit; præſtat tamen præſcriptioni titulum, vt 40. annis procedat. *c. cum perſona. de priuil. in 6.* atque ita hic eam immunitatem, quæ ex rigore verborum non competeret: vt quamuis decimæ non ſint præſcriptæ, cùm eæ terræ non fuerunt monaſterij operis & ſumptibus cultæ; ſed à colonis: præſcripta tamen ſit immunitas culturæ monaſticæ. *vt diximus.*

10. Examinatur poſſeſſio & illius probatio.

Ex ijs autem quæ teſtes depoſuerunt, munimentiſque exhibitis conſtat monaſterium de V. de terris ſuis laboribus cultis fructus integros in horrea auexiſſe, immunes à decimis; & quidem ſine lite. nec enim arguunt quidem Actores litem vllam motam eſſe deſuper aduerſus monaſterium.

Negant ſiquidem eiuſmodi culturam & immunitatem, ſeu non præſtationem decimarum; eò quòd ſemper ipſi elocarint ſuas decimas ſine talium exceptione: ſed id non ſatis eſt, quia eiuſmodi indefinitæ & generales elocationes intelliguntur commodè ſecundùm ius & priuilegia: vt vniuerſalitas eorum ſit tantùm, quæ eandem habent rationem. *latè Tuſcus, & ab eo citatis in verb. Indefinita æquipollet vniuerſali, & quando ſecùs. conc.* 86. Neque contraria Actorum aſſertio tollit iuris præſumptionem, in qua fundatur diſpoſitio d.c. *ſi de terra.* ſicut in rebus incertis ſeudalibus v.g. & cenſualibus, territorijs, ſeu iuribus locatis vel venditis non ſingulorum deſcriptorum cenſuum, canonum, ſeu iurium territorij, catalogi, ſeu iuris debetur euictio; ſed totius complexi iuris dumtaxat. vt in hæreditate vendita. *Papon. arreſt. l. 11. tit. 4. arreſt.* 17.

Rectiùs Actores arguunt aduerſus teſtimonia, & munimenta: quia d.c. accedent. requirit, vt poſſeſſio ſufficienter oſtendatur; & ſi allegans in probatione defecerit, aduerſarium iubet abſolui.

Sed perperàm aiunt in hac cauſa teſtes, qui olim monaſterio famulati ſunt, aut impræſentiarum famulantur, tanquam domeſticos non cenſeri idoneos; quippè & ipſi clerici ac monachi in cauſa ſuæ eccleſiæ, aut monaſterij teſtificari iure poſſunt.

11. De domeſticis, & olim famulis; an probent?

c. cum nuntius. c. inſuper, & quæ vtrobique à gloſſ. latè citantur. X. de teſtib. præſertim cùm hodiè famuli mercede conducti, quamuis in eadem domo habitent; ex contractu tantùm operas præſtant; non gratis impenſis accipiunt; nec eis vltra operas locatas imperari poteſt: & magis vtique extranei cenſendi ſunt, quàm clerici, aut monachi in cauſa eccleſiæ ſuæ: cuius hi ſunt partes & membra. cùm ergo maior ſit ratio repellendi teſtimonium clerici & monachi, quàm famuli; & illud tamen admittatur; debebit & famuli. *arg. à maiori. de cuius energia latè Euerard. in loc. legal. A maiori*; præſertim dum famuli eſſe pridem deſierunt. quippè qualitas adiecta verbo intelligitur ſecundùm tempus verbi. *l. in delictis. §. ſi extraneus. D. de noxal. clem. ſi beneſ. de præbend.* adeoque quod dici ſolet de teſtibus domeſticis repellendis intelligitur de ijs; qui domeſtici ſunt tempore quo teſtantur, ſeu repelluntur.

Sed & videndum eſt an teſtimonijs & munimentis poſſeſſio quadragenaria ſit ſatis probata? & quidem ad illius probationem ſuffi-

12. Probandum principium & finem.

cit probare principium, & finem, & aliquid de medio. *gloſſ. in c. volumus. v. inconcuſſam. 16. q. 4. Bart. in l. Celſus. D. de vſucapion.* eo enim ipſo continuitas mediorũ præſumitur, quod extrema probentur. *Menoch. de præſ. l. 1. 4. 24. n. 23.* ſed ſi vterque poſſeſſionem inuicem contrariam prætendit, aut alter præſcriptionem, alter interruptionem; ab vtraque parte teſtes recipiuntur; & ſi probata fuerit interruptio,

13. Medium an præſumitur, an interruptio?

præſcriptio non tenebit. *c. illud. X. de præſcript.* vt etiam immemorialis præſcriptio ceſſet ſiqua de viſu vel auditu ſit in contrarium memoria. *l. 2. §. item labeo. D. de aqua pluuia arc. l. 8. arbiter. 28. D. de probat.* probanda fuiſſet ergo ab Actoribus interruptio; ſi ante 40. annos, & de præſenti Reus probarit proprijs operis aut ſumptibus monaſterij terras fuiſſe cultas, & fructus à decimis immunes auectos.

Et quamuis daremus Actores habere intentionem fundatam in generalitate iuris decimandi, quoad duas tertias; tamen, quoniam & illud ex priuilegio natum eſt; & contra diſ-

14. Antiquitatis fauorabilis probatio.

poſitionem iuris: *d. c. tua. §. fin. X. de decim.* imperfectæ probationes faciliùs recipiendæ ſunt. tum propter fauorem antiquitatis d. monaſterij; vt paſſim illum DD. admittunt; tum propter cauſam d. c. ex parte, 10. X. *eod.* quod olim omnibus ferè religioſis generaliter de laboribus fuerit conceſſa immunitas. vt ibidem dicitur. imò tum ea quaſi iuris communis fuerit, *d. c. decimas.* cùm monaſterium hoc conſtrueretur. eoque in principio fundationis illa vſos noſtros fuiſſe; aut has terras olim ad culturam redegiſſe; & ſic ex noualibus (quales ſemper exinde manent *c. fin. X. de priuil.*) decimas non ſoluiſſe, probari cenſeatur. *arg. à communiter accidentibus.* quia præſumitur pro eo, quod communiter accidit. adeò vt onus probationis

15. Iuxta præſentem ſtatum.

contrariæ transferatur in aduerſarium. *Euerard. vbi ſup. loc. à communiter accidentib.* & quia mutatio non facilè præſumitur. *Menoch. de præſ.* 37. 42. *& alijs pluribus ſeqq. eiuſdem libri.* & ex præſenti poſſeſſione præſumptio infertur de præterita. *Moneta tract. de decim. c. 5. n. 74. 103. & ſeqq.*

16. Seu poſſeſſionem.

Si tamen imperfectior probatio videbitur, poterit redire Reus ad poſſeſſorium iudicium. quod ſemper licet. *l. naturaliter. §. nihil commune. D. de acquir. poſſ.* vſque ad cauſam con-

17. Ideoq; ius poſſeſſorio iudicio hic experiundũ quo rediri poteſt, vſque ad cauſam concluſam.

cluſam. *c. paſtoralis. X. de cauſ. poſſ. & propr.* vt hæc cauſa per appellationem redacta eſt ad ſtatum litis conteſtatæ. *l. furti. 6. D. de his qui not. infam.* In poſſeſſorio autem iudicio poſteriorum aliquot annorum poſſeſſio ſatis ſufficiet ad ſecuriorem ſpem victoriæ. ac deinde, ſi repetatur cauſa petitoria, ſecundùm poſſeſſorem erit iudicandum, niſi de iure petitoris euidenter doctum erit. *§. retinendæ. inſt. de interd.*

De regularibus.

RESPONSVM I.

De Donatis, an ſint veri religioſi?

1\. *Ad hoc quid requiratur?*

VT quis verè ſit religioſus requiritur profeſſio expreſsè, vel tacitè facta alicui de religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis. *c. vn. de vot. in 6.* eiuſmodi votum non faciunt Donati; ſed ſolummodo obedientiæ & fidelitatis. quod, etſi fiat in manibus Prælati, ſimplex dumtaxat eſt, non ſolemne. vnde concludit Caramuel *in Comment. ad Reg. D. Benedicti. diſp. 36. n. 409.* monachos illos non eſſe, ſed monaſterij famulos; dimitti poſſe; quamuis non exire, ſine licentia Superioris. imò virtute promiſſæ obedientiæ non poſſe imperari eis caſtitatem, aut paupertatem. quod illa tantùm ſe extendat ad fidele ſeruitium, non virtutes regulares imperandas.

2\. *Vt vota faciunt ſecundùm regulã, non ſtatuta tantùm.*

quamuis verò ex ſimplici voto non poſſit irritari matrimonium; impediri tamen poſſe eo loci videtur, vbi pridem non obedientia tantùm, ſed & caſtitas, & paupertas à ſe offerentibus fuit exacta. vt decretum Ordinis Ciſtercienſis an. 1233. & aliud. 1213. de tonſura & peculiari habitu refert *ibid.* Caramuel *nu. 411.* & ſimili formula non obſtante ait cenſendos tantùm promittere iuxta leges monaſterij. eoque, ſi vel expreſſum ſit Donatos per votum ſuum non fieri veros religioſos, cùm illud facerent; vel leges Ordinis aut loci ita habeant; ſtatuendum eſt ſecundùm illas receptos per huiuſmodi votum non aliud conſequi, quàm quod verbis expreſſum, vel huiuſmodi legibus cautum eſt.

3\. *Vbi Donati profitentur ſecundùm regulam ſunt veri religioſi, non alibi.*

Cæterùm ſicubi Donati emittunt tria vota ſecundùm regulam; vt in Benedictinorum congregatione Valliſ-ſoletana, erunt veri religioſi. *Em. Rod. tom. 2. quaſt. reg. q. 78. ar. 2.* non illi qui ſic non promittunt. *idem eod. tom. quaſt. 21. ar. 1.* omnis enim profeſſio ſolemnis debet fieri ſecundùm regulam aliquam approbatam. *d. c. vn. Em. Rod. tom. 1. q. 1. ar. 2. cenſeat Trid. ſ. 25. de reg. c. 1. in verb. vitam inſtituant ad regula quam profeſſi ſunt præſcriptum.* vnde & religioſi regulares dicuntur, & per eiuſmodi certæ regulæ profeſſionem, ſtatum perfectionis aſſumere. *D. Thomas. 2. 2. q. 88. ar. 7.*

4\. *Non ſi tantùm donent ſe & ſua monaſterio.*

Facit c. in præſentia *X. de probat.* per quod ait Panorm. non eò quem monachum effici, quod quis donet ſe & ſua monaſterio: ſed requiritur profeſſio regulæ approbatæ, ſeu emiſſio trium votorum in religione approbata. vt non ſufficiat illorum emiſſio in modo aliquo

5\. *Aut ſecundùm laudabilem modũ viuere voueant.*

viuendi approbato, quamuis per Sedem Apoſtolicam. vt gloſſa *in clem. cum ex eo. de ſent. excommun.* habet modum viuendi tertiæ regulæ S. Franciſci approbatum eſſe à Nicolao Papa; ſed non pro regula: vt nec fiat religioſus qui illum profitetur. *& ſequitur Nauarr. conſ. 52. de reg. per rationem quam diximus. & iterum conſ. 7. ibid. in fortioribus terminis, quin & generatum conſ. 81. & 82. ibid.* reſpondit Donatos non eſſe monachos. & nuncupatim oblatos collegio turris nouæ ſpeculorum ex eiuſmodi defectu non eſſe monachos, promiſſâ quamuis obedientia, paupertate, & caſtitate. quòd promiſſa obedientia huiuſmodi non eſſet monachalis. ſcilicet quæ ſecundùm regulam fiat.

6\. *Etiam promiſſa obedientia, caſtitate, & paupertate.*

quare & Nauarrus *& gloſſ. in clem. 1. de decim.* ait conſtitutionem pœnalem aduerſus monachos, non comprehendere Donatos. vnde & Lud. Miranda *in Man. prælat. quaſt. 29. ar. 2.* illam ſententiam, quod Donati non ſint monachi, certiſſimam eſſe ait apud omnes. imò minùs eſſe Donatum, quàm Conuerſum paſſim omnes tradunt *ex c. ex eo. § 1. de elect. in 6. c. vt priuilegia. de priuil.* & verò cùm non eadem formula profiteantur monachi & Donati, & forma det eſſe rei; *c. in ciuitate. & ibi gloſſ. de vſur.* omninò eſt ſtatuendum non hos, vt illos, eſſe monachos.

7\. *quamuis in manu potentis aggregare Conuerſum ſeu Conuerſi: niſi id velit, & quo poteſt modo.*

Neque his obſtat, vt ait Nauarrus *d. conſ. 7. ex Panormitano aliiſq. in Rub. c. 1. de reg.* quod videatur verè eſſe religioſus, qui vouit tria ſubſtantialia vota religionis, in manu eius, qui poteſt eum aggregare religioni approbatæ: *arg. c. cum ad monaſterium. de ſtat. monach.* id enim accipiendum eſt ita, vt qui poteſt aggregare, etiam velit. nam actus agentium non operantur vltra eorum intentionem; *l. non omnis. D. de reb. cred. c. fin. X. de prob.* atqui nec emittens, nec recipiens vota Donatorum eos intendit fieri religioſos, vbi illa non emittunt ſecundùm certam regulam approbatam; ſed ſecundùm quædam ſtatuta non approbata, vt regulam, ſed tantùm vt ſtatuta, & laudabilem viuendi modum.

Iterum non obſtat, *ſecundùm Nauarrum d. conſ. 85. n. 9.* quod qui promittit obedientiam perpetuam, videatur promittere tria vota ſubſtantialia: *c. conſuluit. X. qui cler. vel vouentes. vbi Innoc.* atque is ſit religioſus: Donati porrò illam promittant: quia non ſufficit quælibet obedientia; ſed requiritur monachalis: ſeu ſecundùm certam regulam: at hanc non promittunt Donati. Et quamquam nec Societas IESV, nec Carthuſiani habeant regulam; ſed tantùm ſtatuta; ea tamen ſunt approbata tanquam regula. qualis non fuit modus viuendi Congregationis, de qua Nauarr. *d. conſ. 82.* in qua ea propter non obtinere præceptum clauſuræ, monialibus præſcriptum declaraſſe Greg. XIII. refert. vt de tertia regula S. Franciſci diximus. quare & Pius V. Tertiarias iuſſit recipere regulam aliquam approbatam; & ſecundùm illam emittere tria vota ſubſtantialia religionis; & ijs factis, cogi ad clauſuram. tales etiam ſunt *Commiſſi* in Benedictinis Caſſinenſibus. *de quibus in illorum Declarationibus ad c. 58. Reg. S. Benedicti.*

Et verò in Ordine D. Benedicti Congregationis Burſfeldenſis triplex eſt dumtaxat diffe-

differentia perſonarum: primò earum quæ choro deputantur: ſecundò Conuerſarum, quas vocant: tertiò Donatarum. itaque profeſſionis actus ad illorum aliquam ſpeciem referendus eſt. neque enim Abbati cuiuis alias formulas proponere iure permiſſum eſt, ita vt votum ſolemne poſſit inducere. *c. 1. de relig. dom. in 6.* de choriſtis vota emittentibus ſecundùm regulam, non eſt dubium: neque de fratribus laicis, quorum profeſſio à choriſtis ſubſtantiâ non differt; eoque veri religioſi

8. ſunt. *Caramuel in d. comment. diſp. 36. n. 407. Vide Haftenium diſqu. mon. l. 3. t. 1. d. 8.* Sed an in Belgio conuerſi, quos vocamus, eodem modo voueant, religioſique fiant? idem Caram. latè quærit *diſp. 37.* de Donatis dicendum eſt, quamuis tria vota alicubi emittant, non tamen profiteri regulam; eoque ſolemnia illa non eſſe, vt diximus.

Quid de laicis conuerſis in Belgio?

9. Rectè ergo Caramuel *n. 425.* facti circumſtantias, in quæſtione de Donatis propoſita, examinandas eſſe dixit. & porrò, vt ſolemnis ſit profeſſio, *requiruntur*, inquit, *præter annum probationis & alias communes circumſtantias, vouentis & acceptantis voluntas, & expreſſa promiſſio.*

Circumſtantiæ omnes & Ordinis, & Domus leges ſunt examinandæ.

In caſu autem, de quo quæritur, nec annus nouitiatus fuit, nec voluntas acceptantis alia, quàm Donatam recipere: nec vouentis, quàm Donatam eſſe: ideoque cùm in ſubſtantialibus conuenerint, & vouens & acceptans; & cætera in conſiderationem venire non poſſint ad mutandam rei ſubſtantiam; *Caramuel ibid. n. 428. 431.* dicendum eſt Donatam, de qua quæſtio, veram religioſam non eſſe; dimitti poſſe; matrimonium contractum valere; quamuis contrahendum à nondum dimiſſa, impediri poſſit: in dimiſſa, vide vt philoſophetur Caramuel, & nihilominus Mirandam. *d. q. 29. ar. 1. 2. 3.*

RESPONSVM II.

De receptione valida, à qua inchoetur nouitiatus, & poteſtate recipientis.

1. QVoniam ad validam profeſſionem præ-requiritur annus integer nouitiatus: *Con. Trid. ſ. 25. de regular. c. 15.* & ſicut ad profeſſionem requiritur conſenſus illius, qui habet poteſtatem monaſterio, ſeu Ordini incorporandi: *c. fin. de regul. in 6. Leßius de iuſt. lib. 2. c. 41. dub. 7.* ita & in receptione, habitúſve conceſſione; à quo inchoari poſſit nouitiatus. *d. c. 15. in v. poſt ſuſceptum habitum; Mirand. in Manual. tom. 1. quæſt. 15. per varios articulos.* neque poteſt quis receptionem, non legitimè factam, retrotrahendo ratificare, nomine ſuo non factam; ex generali regula iuris, *quæ ratum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum c. 9. de reg. iur. in 6.* ſi autem eius nomine eſſet facta receptio; probabile eſt ratificare poſſe. *Leßius d. dub. 7. n. 62.*

Receptio inualida, an poſteà ratificari, & retrotrahendo computari ab ea tempus nouitiatus poſſit?

Quamuis enim actus initio nullus à lege poſſit confirmari: vt *in l. cum hic ſtat. X. de donat. inter vir. & vxor. l. 2. C. ſi quis alteri vel ſibi.* regulare tamen eſt, vt quod ab initio non eſt validum, tractu temporis non conualeſcat. eoque nec Superior, qui legi eſt ſubditus, retrotrahendo validare poſſit actum nullum; vbi lex diſertè id non permittit. non ergo receptionem inualidè, & non ſuo nomine factam, retrotrahendo validare. eoque ſequitur annum nouitiatus computari non poſſe à tempore receptionis inualidæ; ſed demum à tempore, quo Superior conſenſit.

Et huiuſmodi initij receptionis ſummam eſſe habendam rationem etiam ex eo conſtat; 2.
quod Vrbanus VIII. diſpenſans ſuper non receptis ſecundùm præſcripta Clementis VIII. (*quæ habentur apud Quarant. in ſumma Bull. v. Monaſteria. §. inſtitutiones ſuper receptione nouit.*) in locis ad nouitiatum deſignatis *bulla 2. April. 1631.* adiecit clauſulam, *ſi modò ad habitum aliàs canonicè eſſent recepti.* canonica autem receptio requirit, vt diximus, in recipiente facultatem incorporandi monaſterio, ſeu Ordini. nam prouincia, quaſi pro vnica domo reputatur; vbi conſtitutiones eam communionem faciunt. *Suares tom. 3. de relig. lib. 5. c. 9.* vt in hoc Ordine, vbi recipi debent tanquam filij totius prouinciæ. quæ receptio inſtar adoptionis eſt, & quâ iura Ordinis receptis tanquam filijs communicantur. eoque facienda eſt ab eo; qui toti ſaltem prouinciæ poteſt incorporare. neque actus legitimi conditiones, aut partitiones recipiunt. *c. actus legitimi, de reg. iur. in 6. tot. tit. X. vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.*

Receptionis ſumma ratio.

Porrò in caſu, de quo quæritur, legitima fuiſſe receptio dici non poteſt, quia Vicarius ſuper paucis conuentibus ab Inter-Nuntio conſtitutus, recipiendi facultatem non habuit: quia nec ipſe Inter-Nuntius, qui non potuit plus iuris in alium transferre, quàm ipſe haberet. datus enim fuit ille dumtaxat ad exercendam iuriſdictionem contentioſam. *Breue retulimus ſuprà Mandati. reſp. 1.* fines autem mandati diligenter ſunt ſeruandi. *l. 5. D. mandat.* neque iuriſdictio contentioſa demandata ad aliam potuit extendi. *arg. c. dilect. X. de off. ordin.* nec aliud in illum tranſijt, quàm ſine quo illa expediri non poſſet; ſeu quod inde dependeat. *c. præterea de off. deleg.* 3.

Receptio nulla facta à non habente poteſtatem, quam Vicarius non habet conſtitutus ab Inter-Nuntio, cui iuriſdictio contentioſa tantùm demandata.

Contentioſa porrò iuriſdictio exercetur in inuitos. *l. inter ſtipulantem. §. 1. D. de verb. obligat.* vbi contra reum actor contendit. at hîc non fuit contentio cum Prouinciali; quippè qui nec citatus fuit. nam omnium iudiciorum principium eſt citatio. *§. omnium. Inſt de pœna tem. lit.* ſine qua, & litis conteſtatione non poteſt cenſeri, aut ſubſiſtere iudicium. *c. nunc. X. de litis conteſt.* & quamquam in iudicijs ſummarijs, vt ſunt regularium, litis conteſtatio non ſit omninò neceſſaria; tamen nunquam

citatio, defenſio, probatio, ſimiliaque omitti poſſunt. *clem. ſapè. de verb. ſignif. verſ. non ſic tamen.* ſed neque potuiſſet Inter-Nuntius inter illos aliud quàm ius dicere, & ſententiam petitis conformem dare. *d. clem. ſapè de verb. ſignificat.* eoque non aliquem conſtituere pro aliquot conuentibus vicarium, cum quia nemo id petere poterat: nemo ſine authoritate Apoſtolica diuidere prouinciam. *c. 1. d. 10. & tot. diſt. 101.* quod & inhibuit Nicol. IV. quoad prouincias regulares. *Rodrigues quaſt. regular. tom. 1. q. 23. ar. 8.*

4\. *Et vt potuerit, manſit tamen ille ad nutum reuocabilis.*

Denique eſto conſtitui potuerit ab Inter-Nuntio Vicarius aliquot conuentuum; cum iuriſdictione quaſi Epiſcopali: quam exigit illa adminiſtratio: cùm nec legatus ex vi officij habeat collationem beneficiorum, quamuis ſimplicium; *c. officij de off. leg. in 6.* tamen manſiſſet illud officium, ſeu beneficium manuale ad nutum Superioris reuocabile. *c. monach. c. cum ad monaſterium de ſtat. monach.* neque officij vel beneficij naturam mutat, quod alter ſic contulerit. *clem. vn. verb. pramiſſa. de ſuppleud. negl. pralat. vbi gloſſ. in verb. reuocari.* quia eodem iure, quo primæuus collator, cenſetur conferre. *ibid. in verb. negligentiam ſuper hoc ſuppleant eorundem. Sanchez in pracepta lib. 7. c. 29. n. 133.*

Poſſe autem in hoc Ordine Generalem quoſcumque in officijs conſtitutos reuocare, ſeu abſoluere, præter Prouinciales; deciſum eſt in illius conſtitutionibus: & conſonat Trid. *de regular. ſ. 25. c. 2. vide Dianam tract. de dubijs regularium. reſ. 117.*

5\. *Reuocatus cenſetur iuſſus obedire Prouinciali, à quo fuerat exemptus.*

Reuocaſſe autem, liquet eo ipſo; quod etiam d. Vicarium iuſſerit obedire Prouinciali: propter repugnantiam, qua & ſubeſſe Vicarius non poteſt, & non debere obedire. *l. vbi repugnantia. D. de reg. iur.* vt liquet rubrica de maioritate & obedientia. à qua nec eximi potuit, vetante conſtitutione Vrbani VIII. *inc. paſtoralis. 1626.*

6\. *Neque lis, aut friuola appellatio aufert iuriſdictionem.*

Neque obſtat appellatum eſſe à Generali ad S. Congregationem Regularium: tum quòd appellatio friuola non excuſat ab obedientia. *c. cum parati. 19. X. de appell.* & reiecta ſit ab eo appellatio tanquam friuola. vtpotè ſine cauſa legitima ab ijs interpoſita, qui non grauantur iniuſtè. *Portel. v. appellare. poſt plures.* neque patet hactenus introductam, aut admiſſam eſſe à Congregatione appellationem poſt annum & amplius. neque ſola lis aufert Superiori iuriſdictionem. *c. nónne. 8. q. 4. c. olim. 26. X. de accuſ.* neque appellatio, quamuis legitima, in alia cauſa iuriſdictionem. *c. 6. c. propoſuit. X. de appell. l. vnic. D. Apud eum à quo prouocauit.*

7\. *Aut aliquid hic adfert momentum vbi opus eſt conſenſu Generalis aut Prouincialis.*

Sed neque hæc lis, neque appellatio facit ad præſentem caſum: vbi conſenſu opus eſt Generalis, ſeu Prouincialis. qui non ſolùm poſitiuè hîc non adeſt; ſed in contrarium expreſſus diſſenſus; cum clauſula, quod ſi qui reciperentur ad habitum, vel profeſſionem; omnia geſta pro irritis haberet. prout eam clauſulam adijcere poteſt is, cuius eſt monaſterio, aut Ordini incorporare. *vide Sanchez in Pracept. l. 5. c. 4. §. 71.* tanquam ſui diſſenſus iudicem, & effectum.

RESPONSVM III.

De anno probationis.

Contendit Petrus profeſſionem ſuam in Ordine Minimorum eſſe nullam, ex decreto c. 15. ſ. 25. *de regular.* Concil. Trid. *in verb. nec qui minori tempore, quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur: profeſſio autem anteà facta ſit nulla, nullamq; inducat obligationem. &c.* ſe autem ait non ita in probatione ſtetiſſe: ſed nominetenus tantùm probatum fuiſſe; cùm verba intelligenda ſint cum effectu. *l. 4. §. condemnatum. D. de re iudic.* eoque qui duret. *l. ſi pro patre §. verſum. D. de in rem. verſo. in verb. verſum autem ſic intelligimus, vt duret verſum. c. nam & ego. X. de verb. ſign. Tuſc. Verba intelligenda cum effect. concl. 90. & effectus à cauſa regulatur, & attenditur potius quàm verba. concl. 49. & 50. & perſeuerantia requiritur, vt effectum producat. concl. 315. & Veniſſe non videtur qui non ſtetit. concl. 75. c. poſtquam. c. cupientes. vbi gloſſ. in v. comparare. de elect. in 6. non ſolum vt quis veniat, ſed etiam ex ſui mente exigit, quod vſque ad finem negocium proſequatur.* Sed & perſeuerantem huiuſmodi probationem finis d. c. 15. exigit. cùm & probatio ſpatij annalis inducta ſit tam in ſubſidium fragilitatis humanæ, quàm vt nouitius aſperitates Ordinis, & monaſterium mores illius valeat experiri. quod vtrumque diligenter eſt obſeruandum. *ita c. ad apoſtolicam. X. de regular.* quare & D. Benedictus *in regula. c. 58.* iubet nouitijs prædici, & prædicari omnia dura, & aſpera: & regulam pluries prælegi. qualia & habent Inſtitutiones, quas Clemens VIII. pro nouitijs præſcripſit. *§. prouideant. & §. curam adhibeant. apud Quarantam in ſum. v. monaſteria.* & Concilium *Trid. de regular. c. 1.* eximiè mandat, vt regulares dirigantur imprimis ad ea, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem pertinent, ac ſi quæ alia ſunt alicuius regulæ, & Ordinis peculiaria vota, & præcepta obſeruanda, vt eſt in Ordine Minimorum perpetua à carnibus ex voto abſtinentia. Vide de neceſſaria nouitiorum probatione Haftenium *diſquiſ. monaſt. lib. 4. tract. 3.* I.

Annus probationis ad validam profeſſioné, & reipſa probatio facta requiritur.

Ait ergo Petrus non aſpera & dura ſatis ſibi fuiſſe prædicta; ſed ita blandè ſe & molliter habitum, vt prædictum non fuerit peculiare votum de abſtinentia ab omni cibo non quadrageſimali; & per ſeptem menſes in nouitiatu ægrotantem, & carnibus vſum fuiſſe, adeò vt tempore profeſſionis intenderit expreſsè ad huiuſmodi abſtinentiam non obligari ex voto, & ſub peccato mortali; ſed tantùm quaſi ex regula & conſtitutionibus Ordinis,

dinis, quæ nec ſic ligent, & ſuper quibus facilè diſpenſetur.

2. Continua etiam.

Ait inſuper annum probationis debere eſſe continuum *c.1. de regular. in 6. in v. per totum ſequentem annum* : etiam ex decreto Concilij *d.c.15. in verb. per annum in probatione ſteterit*: qui enim interrumpit, non cenſetur ſtare. *diximus in Conſult. can. h.t. conſ.*18. idq́ue ſatis eſt receptum : ſed, quomodo annus interrumpi cenſeatur, paulò magis controuerſum. Contendit Petrus interruptionem accidiſſe ex eo, quod, cùm monaſterium peſte contigerit eſſe infectum, educti fuerint in pagum vicinum, & domum ſæcularem nouitij : vbi, etſi ſub Superiore, erant tamen immixti ſæcularibus; neque exactè exercitia monaſtica ſeruabant : & ipſe ad monaſterium reuerſus, ex cibis quadrageſimalibus, quos ſtomachus eius non ferat, inciderit in ſeptimeſtrem morbum : ex quo ita decubuit, vt nec aſperitatem habitus probaret : tametſi continua habitus delatio eſſentialiter requiratur ad probationem : *Mirand. in Man. prælat. q. 22. ar. 6. Sanchez. in decal. l. 5. c. 4. n. 29. Tamburin. de iur. abbatiſſ. d. 4. q. 7.* quamquam neque ſæculari vteretur, nec abſtinentiæ quadrageſimalis probaret auſteritatem, vt quamuis nec in Superiore, nec in ipſo culpa fuerit, reuerà tamen deſuerit realis probatio duritiei Ordinis, præſertim deducta ex ſpatio annali tam mora vnius aut amplius menſis peſtifugæ manſionis; quàm morbi ſeptimeſtris, qui ſolus maiorem partem anni abſtulit, vt, ſi à maiori parte deſumatur denominatio; dici non poſſit per annum *ſtetiſſe in probatione* : eaq́ue imprimis continua, cùm & ipſa continuatio pars maxima ſit auſteritatis. *vt rectè Silueſter in Sum. v. religio* 50. *vbi hæc habet ; ſicut patet quod is qui difficultatur ieiunare quadraginta dies, facilè ieiunaret eos, ſi inter diem & diem interponeret aliam diem refectionis, vel plures : tum quia textus dicendo indefinitè auſteritates, omnes vniuerſaliter comprehendit. vt not. per Dyn. de reg. iur. in Rub. & facit de decimis c. ad audientiam.* accedit quod morbus mox à profeſſione illum iterum inuaſerit, iudicio medici ex cibis quadrageſimalibus. vt morbus ei ſemper ſit timendus, & vitæ periculum, vt ait. ex his infert Petrus ſe profeſſum eſſe antequàm ſtetiſſet in probatione per annum; & quidem integrum, eoq́ue nulliter.

Et quidem manſionem extra monaſterium naturâ ſuâ non obeſſe nouitiatui conſtat *ex c. inſinuante. X, qui clerici vel vouent.* ſed c. 1. de *regular. in 6.* exigit intra monaſterium ; *in Ver. qui per totum annum in monaſterio permanſerit.* tamen ex iuſta cauſa moram extra monaſterium factam non interrumpere nouitiatum, ſi modò non longa ſit, & facta ex Superioris aſſenſu, ſatis receptum eſt. *L. Miranda in Man. prælat. q. 22. ar. 5. & 4. alijq́, paſſim.* vt morbum etiam exigui temporis non interrumpere, ſatis ratio probat, & praxis vniuerſalis.

Verùm hæ circumſtantiæ morbi ſeptimeſtris, & manſionis peſtifugæ extra monaſterium ſimul in vnum annum concurrentes, tantam lacunam faciunt, vt vix tertia pars remaneat reipſa probandæ auſteritati ; & diſciplinæ monaſticæ. vt ſanè non deſit iuſtæ ſpecies querelæ. eaq́ue ex cauſa in Ordine Minorum refert Miranda *d. q. 22. ar. 5.* ſtatutum; vt, præter caſum tranſlationis, non computetur tempus, quo nouitij ante exitum in probatione ſteterint, ſed poſt reditum annus probationis incipiat.

3. Longus morbus an probationis interruptionem faciat?

Iuſtæ ergo ſpecies querelæ hîc ſubeſt. ſed an ſpecies tantùm? & Miranda quidem *d. ar.* 5. ex ſententia, vt ait, omnium, religioſum qui in infirmaria monaſtica, vel hoſpitali, ſub obedientia Superioris egerit, ægrotans ad menſes quamuis decem, in fine eiuſdem anni rectè, ac validè profiteri : & ſatis eſſe ſub obedientia experiri vniuerſaliter aſperitates Ordinis, non ſingularum requiri experientiam. quæ eadem tradit Sanchez *in Decalog. l. 5. c. 4. n. 28. & 52.* vbi in terminis docet in Ordine Minimorum *nouitium toto anno ægrum, eoq́, carnibus & lacticinijs vtentem validè tamen profiteri ad finem eiuſdem anni.* quod verum fuiſſe ante Concilium Trid. non dubito ; cùm liceret experientiæ renuntiare ; & renuntiare cenſeretur ipſo facto profitens. *d. c. ad apoſt. X. de regu.* ſed id cùm hodiè non liceat, *L. Miranda in Manual. prælat q. 22. ar. 7. Sanchez. in Decalog. l. 5. c. 4. n. 19. Tamburin. de Iur. Abbatiſſ. d. 4. q. 7.* vtique nec expreſsè nec tacitè lapſum anni præueniendo ; *vt in d. c. ad apoſtol.* & Tridentinum nunc requirat, vt *in probatione ſteterit per annum* nouitius ; & noſter per ſeptem menſes ante profeſſionem, & rurſus poſt paſſus ſit morbum recidiuum : vt ſonticus dici, & impedimento eſſe videatur, *iuxta legem, morbus ſonticus. D. de verb. ſignif. l. quæſitum. D. de re iud. l. fin. D. de ædilit. edict. Sanchez. in Decal. l. 4. c. 16. n. 36. 37. 38. l. 4. c. 45. nu. 41.* deeſſe non parum probationi videri poteſt: & ſi Medicorum iudicio ſtomachus incurabilis iudicetur, impedimentum, quod in Ordine Minimorum, ob quartum votum ciborum quadrageſimalium, eſſentiale cenſeatur ; videbitur, neque ſuffeciſſe probationem ſub ſolo nomine obedientiæ, ſine reali tam grauium alijſq́ue Ordinibus ignotarum auſteritatum experientia. Si dicas in gratiam Ordinis illud impedimentum cenſeri ; ſciuiſſe Superiorem, admiſiſſe tamen ad profeſſionem ; eoq́ue diſpenſaſſe : quærendum erit, an verè pro tali habuerit, verè ac poſitiuè intenderit diſpenſare ; eamq́ue facultatem habuerit : alioquin ſeriùs id nunc fieret : cùm interim vxorem duxerit ; vt iam diſpenſari, aut validari actus ante geſtus nequeat, aut ius vxori interim quæſitum auferri, ſeu matrimonium irritari. quod poſt conſummationem non minùs indiſſolubile eſt, quàm religionis votum.

Cæterùm extra caſum morbi ſontici, ſeu impedimenti huiuſmodi, ob ſolam non experientiam huiuſmodi continuæ abſtinentiæ, non auſim nullitatis damnare talem profeſſionem.

nem. cùm in caſu longioris abſentiæ, & in curia manſionis, etiam poſt Concilium Trid. Sacra Cong. cenſuerit valere profeſſionem. apud *Nauar. de regular. conſ.32. n.5.* aitque is nullum Doctorem docere contrarium, *nec auderet*, inquit; *vt puto: ergo non eſt abſque vlla lege dicendum quod teneatur experiri omnes auſteritates in ſpecie*: ſed dici poſſet d.c.15. legem eſſe nouam, quæ nullitatem nouam inducat. ob conſiderationem multorum apoſtatarum, qui ſi debitè antè Trid. fuiſſent probati, fortè non apoſtataſſent. ſed etſi non omninò omnes auſteritates nouitius teneatur experiri; at neque nullas poteſt: & præcipuè eam quæ tam ſingulari voto præſcribitur. conſideratis etiam ijs, quæ ſuprà deducta ſunt. quæ vt puto eſſe non contemnenda; non tamen, vt dixi, auſim certò à Nauarro diſſentire; donec S. Cong. etiam noſtri caſus facto examine aliter declararit.

Neceſſariam porrò, quam diximus, inſtructionem, nouitio datam non eſſe, reijciendum eſt vti non veriſimile *c. quod non. X. de præſumpt.* vel antè propoſitam non fuiſſe votorum formulam, vel ignoraſſe illum cùm profiteretur conditionem Ordinis. *l. qui cum alio. D. de reg. iur.* præſertim quod peculiariter author Ordinis ſuos quarto voto obſtrinxerit abſtinentiæ quadrageſimalis. cuius vitam ei prælectam non fuiſſe credibile non eſt. & vel in ipſo officio illius in Breuiario Rom. refertur, vt ſuſpecta ſit talis allegatio. *c. vbi. X. qui matr. accuſ.* quare neque ad iuramentum ignorantiæ recipiendus videtur. *c. Vidua. X. de regul.* quod fortè aliàs obtinet. *d.c. vlt. Nauarr. de regul. conſ.42.* eò quòd hic obſtet ei iuris præſumptio. *c. vlt. §. fin. X. de iureiur. c. per tuas. X. de probat. c. tua nos. X. de ſponſal. Menoch. de præſumpt. l.1. q.77.* & teſtimonia eorum, qui cum illo nouitij fuerunt. qui & de morbo, ſed non ſontico; & manſione extra monaſterium, ſed de licentia & ſub obedientia Superioris teſtantur. vt nec hîc colluſio vlla reperiri, nec argumentum c. ſuper eo. *X. de eo qui cognouit conſang. vxor.* locum habere poſſit. & porrò vel ſola votorum formula conſueta, iuxta quam edidit profeſſionem, huiuſmodi allegationem excludit.

Nam etſi certum ſit ad votum requiri conſenſum, & Petrus neget ſe vouentem conſenſiſſe in obligationem ſub mortali; tamen non defuit conſenſus in votum ipſum, & cauſam: etiamſi effectum totum non intenderit. an id ſufficiat *vide Sanchez. in decalogum. l.4. c.1. n.18. & multis ſeqq. c.2. n.18. & ſeqq. de mat. l.1. d.9.* & porrò quæ allegatur intentio, in foro externo ſine plena probatione, quę non eſt poſſibilis, *d.c. tua nos.* recipi non poteſt. *d.c. vidua.* præſertim cùm nec vlla proteſtatio priuata, aut declaratio ſuper intentione verbis profeſſionis, & regulæ contraria, emiſſa ab eo fuerit.

RESPONSVM IV.

De corrupta profeſſa, in abbatiſſam electâ.

1. *Corrupta quæ virgo putabatur, validè eſt profeſſa, neque iam dimittenda.*

QVod ſi me virginem emere putarim cùm eſſet mulier, emptio non valebit, inquit Vlpian. *in l. alioquin. D. de contrahend. empt.* ſi ei nuptias, quamuis iuratus, promiſi, quam virginem putaui; ſi deprehenditur corrupta, non teneor ducere. *Leſſ. de iuſt. lib.2. c.18. dub.10. n.72. c.42. dub.4. n.22.* ſic per ædilitium edictum in multis redhibitioni locus eſt; præſertim quoad conſcium vitij, ſi deceptus voluerit. *Leſſ. c.17. d.5. nu.33.* adeò vt & religionem fraudulenter profeſſus, ob vitium ſuppreſſum eijci poſſit. *idem c.41. de ſtat. rel. d.7. n.62*: nihilominùs dicendum eſt, corruptam, quæ putabatur virgo, profeſſam, quamuis vitio cognito non fuiſſet admiſſa, validè eſſe profeſſam. ſicut matrimonium cum corrupta initum, quæ putabatur virgo, validum eſt; nec dimitti poteſt. quia huiuſmodi qualitatis ignorantia non tollit conſenſum circa ſubſtantiam actus, qui nec eſt ſolubilis ex voluntate partium: nec factus conditionalis ex eo, quod quis ita ſit affectus, quod ſi vitium ſciret, coniugium carnale, aut ſpirituale non admitteret. neque enim influit ea affectio in actum admiſſionis, ſed concomitanter tantùm ſe habet. non poterit ergo ſic profeſſa eijci. quia iam non præſtat impedimentum religioni.

2. *An in abbatiſſam eligi poſſit?*

Sed an corrupta eligi in Abbatiſſam, ſeu illa electioni conſentire poſſit? agimus autem de illa, cuius vitium occultum eſt, eaque corruptione, quæ carnis integritatem tollit. nam & voluntariam pollutionem paſſa, manente carnis integritate, conſecrari poteſt conſecratione virginum *Leſſ. de iuſt. lib.4. c.2. d.16. nu. 120.* Quæſtionem noſtram tractant Paulinus Berti. *in prax. crim. reg. tit.4. de viſit. c.13. n.3. Em. Rod. quæſt. reg. t.1. quæſt. 64. art.4. t.2. q.55. ar.3. L. Miranda in Man. præl. de mon. q.7. ar.6. Bonacina de mat. quæſt.4. punct.17. num.4.5.6. Sanchez. lib.5. in decal. c.5. num.21.22. Diana tract.2. de dub. reg. reſ.99. Barboſ. de poteſt. epiſ. p.3. alleg. 100. num.14. & de iure eccleſ. lib.1. c.45. n.24. Portel. v. Abbatiſſa.* vbi quærit de vidua; & ait ſe habere ſcriptum Suarez, dicentis neque eſſe de iure diuino, neque naturali, neque eccleſiaſtico, quod Abbatiſſa ſit virgo. citanturque apud illos alij.

Nihilominus communiter credi ſolet Abbatiſſam debere eſſe virginem. *ex c. iuuenculas.* 20. q.1. vbi iuuenculæ fieri Abbatiſſæ prohibentur: *nullam niſi ſexagenariam*, inquit, *virginem velari permittat.* cuius ratio à gloſſa traditur. *ibid.* quòd aliàs ad virginitatem adhortari non poſſit. *c. vna. diſt.26.* iterum gloſſ. in *c. quomodo virginibus ad verbum eligatur.* 31. q.2.

Inſuper,

Inſuper, *in c. ſi quis omnem. q. 1. quæſt. 7.* Maria quæ peccatrix fuerat, dicitur inter diaconiſſas non eſſe relata. denique *c. ſi Paulus 32. q. 5.* vbi Hieronymus virginibus, quæ membra Chriſti proſtituerunt, applicat illud Iſaiæ 47. *deſcende, ſede in terra virgo filia Babylonis.* vnde & corruptas deſcendere potiùs, & in puluere ſedere, quàm inter Abbatiſſas aſſumi debere, vt nec inter diaconiſſas, videtur dicendum. denique & ipſa virginum velatio, ſeu conſecratio virginitatem exigit. vt Leo I. ſtatuit *ne monacha benedictum capitis velamen reciperet, niſi quadraginta annorum virginitatem probaſſet. ita Breuiarium Rom.* ſuper eaque interrogatur conſecranda: adeoque & eandem meritò exiget dignitas Abbatialis. Ad extremum facit Concilium *Trid. ſ. 25. de reg. c. 7. in verb. laudabiliter vixerit.*

Porrò verba d. c. iuuenculas *ſexagenariam virginem* accipiunt aliqui, vt ea ætas dumtaxat ibidem exigatur: ad antitheſin iuuencularum: nomen autem virginis illapſum ſit, ſicut dicuntur monaſteria virginum; & loquitur Trid. *vbi ſup. c. 17. in verb. libertati profeſſionis virginum &c.* tametſi nonnunquam vel viduæ, vel occultè corruptæ etiam in monaſterijs habeantur. Rectè tamen & de vtraque qualitate d. c. *iuuenculas* accipi poteſt. cùm Gregorius *in Regiſt. lib. 3. ep. 11. vnde ſumptum eſt d. c. iuuenculas*, vtramque conſideret: *in verb. cuius ætas hoc, atque mores exegerint.*

3. Valida eſt electio. Cæterùm, quoniam de vitio occulto agimus, ſi contingat putatam virginem eligi in Abbatiſſam, validam eſſe electionem, confirmationemque dicendum eſt. vt matrimonium corruptæ quæ putabatur virgo. quamuis enim eligi confirmarique non debeat corrupta, etſi occultè; nec electa aſſentiri, ſi citra infamiam poſſit repugnare electioni; nihilominus ſi eligatur, aſſentiatur, confirmetur; actus erunt validi. quia d. canones non induxerunt incapacitatem ſimpliciter corruptæ. vt & in matrimonio carnali quædam impediunt, quæ non dirimant contractum matrimonium. ſicut & aliàs multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. Neque porrò benedictio Abbatiſſæ per ſe abſolutè eſt neceſſaria. vt multæ non benedicuntur. *clem. attendentes. §. ſtatuimus. de ſtat. monach.* minùs prioriſſæ, ſimileſque præfectæ. de quibus etiam tamen agit Trid. & accipi etiam poteſt d. c. *iuuenculas.* eoque per benedictionem, non ſimpliciter neceſſariam, non videtur inferri neceſſitas virginitatis.

Quod ſi obieceris d. c. *ſi quis omnem.* quod ibidem, vt à ſacerdotio repellitur, qui fornicatus eſt poſt baptiſmum; ita & promotus per vitij ignorantiam degradatur, dum id poſteà venit in notitiã; eoq; inferas occultè corruptã, cũ vitiũ innoteſcit, deponendã: dici poteſt in neutro caſu d. c. *ſi quis* vſu, praxiq; receptũ eſſe. deinde leges pœnales nõ extendi extra caſum ſuum; neque in illis maſculinũ comprehendere femininum. denique puriſſimã functionẽ eſſe ſacerdotis, à qua procul diſtat prælatura monialium. cùm monachi Abbateſque veteres in forte ferè laicorum reputarentur dumtaxat: illorumque Abbatum gradum tranſcendere feminæ, nec hodiè poſſint. vt iſte rigor, quamuis non eſſet obſoletus, trahi nullatenus poſſet ad feminas. Vt omittamus, quod ait gloſſa, durum eſſe, ſi verbum fornicatio accipiatur de ſimplici; & non potiùs de adulterio, alijſque grauioribus carnis vitijs. quale eſſet ſi virgo, poſt votum iam in religione emiſſum, eſſet corrupta. cuius nulla paritas eſt cum illa, quæ adhuc libera peccauit occultè. quin & c. fin. *de tempor. ord.* olim fornicatis & adulteratis iam emendatis contra veterum rigorem admittit adſcenſum ad ordines.

Enimverò vt apud nos Rex denominat perſonas ſibi gratas, quæ eligantur, & confirmentur, eaque nominatio mox omnibus innoteſcit; ſi aſſentiri noluerit nominata, Rex putabit magis dignam, magiſque cogendam: & accedere poſſunt aliæ circumſtantiæ graues, ob quas aut difficile nimis, aut impoſſibile ſit ſubterfugere, ſi caſu contingeret occultè corruptam nominari, de qua non eſſet *qui loqueretur verbum malum,* vt dicitur de Iudith. *c. 8. Iudith.* dicendum foret non teneri ſic nominatam occultum ſuum vitium manifeſtare: infamiamque ſibi, ac monaſterio ſuo inferre: adeoque minus malum poſſe ab illa eligi. quia ergo *melius eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multæ*; poſſet ad conſeruandam famam nominationi aſſentiri: quod infra famæ iacturam ſit. crudelis eſſe dicitur, qui famam negligit. & cùm ex ſuprà citatis authoribus pateat, etiam ſententiam illorum, qui aiunt corruptam occultè iure non prohiberi Abbatiſſam fieri, etiam eſſe probabilem; poterit ſic electa eam amplecti. *argumento eorum quæ citat Diana de Opinione probabili.* 4. Electa ſi citra infamiã nequit diſſentire, poteſt electioni aſſentiri

---

RESPONSVM V.

Ex clauſura an Abbatiſſa extrahi poſſit, ex cauſa inobedientiæ, & incorrigibilitatis?

PIus V. cuius conſtitutio ſeruari iuſſa eſt in Concilio Prouinciali Mechlinienſi 1608. *tit. 24. c. 3.* clauſuram monialium per egreſſum vel ingreſſum infringi vetat, niſi ex iuſtis arbitrio Ordinarij cauſis quoad ingreſſum: quoad verò egreſſum monialiũ, adeoq; extractionem; ex cauſis non arbitrio Ordinarij permiſſis; ſed tribus dumtaxat in Piana expreſſis: alijs excluſis. admittunt tamen aliqui, vt cauſa correctionis, quæ obtineri non in loco, ſed alibi ſperatur, transferri poſſint moniales: *vide citatos à Tamburino de iure Abbatiſſ. d. 21. q. 3.* quaſi commune bonum monaſterij præualens priuato id mereatur. & ob crimen ſimoniæ recipiens, & receptas iubetur de ſuo monaſterio expelli. *c. quoniam X. de ſimon.* quem 1. An ex conſtitutione Pij V. id admiſſum.

textum Bonacina negat reuocatum. tamen
2. Non vtique ex ſententia Interpp. Concil. S. Cong. cenſuit, monialium nullam ſibi ſubiectarum ex vno monaſterio ad aliud tranſmittere poſſe locorum Ordinarios, vel ſuperiores regulares; etiam ex cauſa ſeditionis, vel incorrigibilitatis, aut criminis perpetrati. *Tamburin. ibidem.* ſed & formant quæſtionem
3. Sed neque de iure in abbatiſſa. in monialibus corrigendis, non in Abbatiſſis. in his enim, dum ſit inquiſitio, aliud canones decernunt. *in c.olim.* 26. *X.de accuſat. prouiſo,* inquit, *vt negotio ipſo pendente monachi abbati obediant,& intendant.* quod idem in Epiſcopis ſtatutum eſt. *in c.nónne.*8. *q.*4. ſed neque color quærendus eſt incorrigibilitatis. ad hanc non tantùm exigitur aliqua ex ijs cauſis, quæ à ſcribentibus ſolent; ſed S. Congregatio de-
4. Qui demum cenſendi incorrigibiles hodie. creuit, ne incorrigibiliſes cenſeantur; niſi quæ annali carcere in pane & aqua emendari non potuerint. aliaque requirit antequam eijci aut transferri poſſint. iterum declarat incorrigibiles moniales eijci non poſſe Sede Apoſtolicâ inconſultâ *Tamburin. ibid. q.*4. vbi & *ex Sanchez* nullam praxim eſſe contrariam ait. quod & congruit rationi c.fin. *X. de regul. & c.periculoſo. de ſtat. monach. in* 6. ſed neque color ille probari poteſt quoad extrahendam Abbatiſſam extra clauſuram; qui proponitur, vt veniat viſitatum nouum opus. *Tamburin.* qui dicit communem. *de iure abbatiſſæ d.* 19. *q.*4. §. 14.

RESPONSVM VI.

An aſyli cauſa ingredi clauſuram liceat?

QVæſitus ad carcerem iam decretum ſatellitibus inſequentibus, & ſepta obſiden-
1. Ex metu inſtanti, & cadente in virum conſtantem. tibus, intra illa fugit M.: præſentaneum hunc metum, cadentem in virum conſtantem *l. metum autem.D. quod metus*, iure profugum hunc excuſare cenſet Sanchez *in decàl. l.*6. *cap.*16. *n.* 59. *Tamburin. de iur.abbatiſſ. d.*22. *q.*3. §.6. eoque latebræ pertinent, quamuis aliquot dierum, ſi durat metus; neque eſt egreſſus liber. Neque ab aſylo excludit, quod ſibi ipſi cauſam metus intuliſſe delinquendo dicatur; eoq;
2. Neque præuia culpa eo iure priuat. non excuſandus: *ex l.ſi mulier.*21. *D.quod metus.* quia ab aſylo iure hæc cauſa non excludit. vt patet in reis grauiſſimorum criminum, non exceptorum per conſtitutionem Greg. XIV. *ſuper immunitate eccleſiarum latam.* ius aſyli eſt tam vt profugere eò liceat, etiam ex literis ſa-
3. Nec moniales admittentes ſunt excommunicatæ. cris; quàm ne confuga extrahatur. *vide Couuar. var. t.*2. *c.*20. ſed neque moniales admittentes, quamuis immeritum, incurrunt excommunicationem. cùm ius illam eis non infligat. *Sanchez in decal. lib.*6. *c.*16. *n.*18. *Bonacina de clauſur. q.* 4. *p.*6. *prop.*2. *n.*23. ſed pœnam Iudicis arbitrio permittat.

RESPONSVM VII.

Licentiam ingrediendi monaſterium monialium quis dare poſſit?

DAre, inquit Conc. *Trid. de regul. ſ.* 25. *c.*4. *tantum Epiſcopus, vel ſuperior licen-* 1. Epiſcopus & Superior regularis.
tiam debet, in caſibus neceſſarijs, neque alius vllo modo poſſit: etiam vigore cuiuſcumque facultatis, vel indulti. Superior in exemptis regularibus ſed qualis? quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habens à multis intelligitur: ne abbatiſſæ, quamuis ſuperior ſit, *c.dilect.X.de exceſſ.prælat.* prudentiæ muliebri id commiſſum cenſeatur. *Zuares t.* 4. *de relig. l.*1. *c.*10. *n.*14. *Azor. t.* 1. *l.*13. *c.* 8. *q.*7. *Rodrig. q. regul. t.* 1. *l.*6. *c.*16. *n.*21. 22. *Tamburin. de iur. Abbatiſſ. d.* 23. *q.* 3. alij eum omnem intelligunt, cuius ſit clauſuram imponere, *Tamburin.de iur. Abbatiſſ. d.*13. *q.*3. *& citati à Barboſ. in Collect.DD.ad c.*5. *ſ.*25. *de regul. Conc.Trid. n.*68. quibus fauet c. periculoſo *de ſtat. regul. in* 6. vbi quoniam in materia curandæ clauſuræ Epiſcopis opponit Abbates, & alios tam exemptos, quàm non exemptos prælatos: quod non corrigit Trid. *de reg.c.*5. ſed Epiſcopo æquiparat Superiorem; alium excludit, indultis fortè nixum. at monaſterium de quo agimus, præter excepta, exemptum eſt: & hæc ingreſſus permittendi licentia in bullis exemptionis non eſt excepta. imò Conc.*Trid.ſ.*25. *de regul.c.*9. vult exemptas à regularibus regi ſolitas, ſub eorum curà relin- 2. An hic Confeſſor generalis.
qui. igitur ſpectat ad regularem ſuperiorem licentiæ conceſſio; imò multi negant in exemptis, qui regulares ſuperiores habent, Epiſcopis vllam eſſe poteſtatem quoad clauſuram. *Tamburin. de iur. Abbatiſſ. d.*24. *q.*9. *n.*5. quos iuuat d.§. & quoniam. etſi & d.c.5. contrà facit, in verbis *in monaſterijs ſibi ſubiectis ordinariâ, in alijs &c.* ſi ergo hic Confeſſor generalis eſt prælatus, & ſuperior; iuxta declarationem Martini V. vt *ex Regula cap.*14. ipſe alios confeſſarios ordinat; aliaque iuxtà conſtitutiones ſpiritualis prælaturæ negotia diſponit; ſi referendus vtique non videatur abſolutè inter ſuperiores authoritatem quaſi Epiſcopalem habentes; ſaltem clauſuræ cura inprimis ad eum pertinet. vt generatim in ſpiritualibus caput eſt, & regimen ei competit, ex regula & fundatione huius monaſterij. adeoque ad eum facultas ea ſpectat. quemadmodum & tradunt citati à *Barboſ. ibid. n.*71. ſi prælato particulari authoritate apoſtolica monaſterium ſubiectum ſit; ad hunc, non ad Generalem, aut Prouincialem, ſpectare huiuſmodi licentiæ conceſſionem. vnde & ſicuti alij Superiores regulares, & Epiſcopi vt alijs, ita & ſibi ipſis, cùm cauſa exigit, nec aliter ſine pœnarum periculo; *Tamburin. d. q.*9. eam dare poſſunt; ita & hic Confeſſor generalis.

RESPONSUM VIII.

De duplicibus monaſterijs Ordinis S. Saluatoris.

1. Vt generatim vetita.

VEtita ſunt per veteres canones duplicia monaſteria, id eſt vtriuſque ſexus. *c. definimus. & ſeqq.* 18. *q.* 2. nec tantùm permixta virorum, fœminarumque habitatio: *d. c. definimus. c. in nullo ibid.* ſed etiam coniuncta tantùm, & habitaculis diſtincta. quemadmodùm vetita cohabitatio clericorum, & mulierum. *tot. tit. X. de cohab. cler. & mulier.* quod nullibi in Belgio receptum eſt. quin & lex. 3. C. *de cnſt. reor. ſexu*, inquit, *diſpares diuerſa clauſtrorum tutamina habere iubeantur.* quod nec in Epiſcopalibus carceribus vbique obſeruatur. quemadmodùm etiam olim circa templa, laicorum habitacula eſſe non poterant, ſed ſoli clerici habitare. *c. nulla.* 12. *q.* 1. ne conducere quidem laici ædes clericorum poterant. *Con. Aurel.* 2. *c.* 9. *Choppin. monaſt. l.* 2. *t.* 3. *num.* 18. vt liberiùs iſti Deo vacarent. commune dormitorium & refectorium haberent. *c. neceſſaria* 12. *q.* 2. quod nec vllibi hodiè ſeruant Epiſcopi. excipit tamen d. c. *definimus* monaſteria, *quæ hactenus*, in-
2. Vt quædam excepta. quit, *fuerunt dupla ſecundùm regulam Baſilij: & ſecundùm præceptionem eius ita formentur: non habitent in vno monaſterio monachi & monachæ.* ita requiritur inter ſexum vtrumque monachorum longius ſpatium. *c. monaſteria. ibid.* quia *ſcandalum id, & offendiculum multis efficitur*; inquit, *d. c. definimus. c. monaſt. aut propter diaboli*, inquit, *inſidias, aut propter oblocutiones*, inquit, *hominum*, vt ne quidem in vno choro permittantur conuenire ad pſallendum. *c. perniciosam.* §. *fin. ibid.* D. verò Birgitta Regulâ à Chriſto Saluatore dictatâ (ita enim credit Eccleſia, & in Breuiario Romano, illiuſque officio ab Vr-
3. V. g. Ordinis S. Saluatoris. bano VIII. inſerto legimus) Ordinem S. Saluatoris inſtituit; & vtriuſque conuentus monaſticorum ædificiorum formam ita præſcripſit, vt vterque quidem conuentus ita eſſet coniunctus, vt *iuxta c. in decima.* 18. *q.* 2. virgines monachorum adminiſtratione, & præſidio gubernandæ, & è vicino ſemper in neceſſitatibus ſpiritualia auxilia præſtò haberent: & parietibus ita diſtinctus; vt ſcandalum non phariſaicum, & oblocutiones hominum, quorum oculi nequam non eſſent, cauerentur. adeoque non niſi ex templo, atque ex publico ad alterum pateret acceſſus: & ſanctimonialium ſepta ita eſſent clauſa, vt *iuxta c.* 8. *X. de vit. & honeſt. cleric. c. vn. de ſtat. Reg. in* 6. ingredi, egredíve nemini eſſet permiſſum. *Vide Choppin. monaſt. l.* 1. *t.* 3. *n.* 18. quemadmodum in Belgica ſuperiorique Germania multa etiamnum ſunt ſæcularium, canonicorum ſimul, & canonicarum collegia in vnis eccleſijs, ſed diuerſis choris; inoffenſa tamen fama Deo ſeruientium. multæ virorum eccleſiæ in quibus & mulieres altaribus ornandis, curandis ornamentis, ſartis tectis habendis, ac aliàs ſubminiſtrant, præter domeſtica ſub iiſdem tectis obſequia, citra crimen aut offenſam.

Quod ſi illa clauſura in iſtis monaſterijs quo- 4.
4. Vt in his clauſura tamen ſeruetur. modolibet duplicibus integra aliquatenus non ſeruetur; non obſtante exemptione aut appellatione prouidere poteſt Ordinarius: tam in vim Concilij Trid. *ſ.* 25. *c.* 5. *de regul.* quàm d. conſtitutionis Bonifacij VIII. *d. c. vn. ibid.* innouatæ. & ſi peruicacia regularium ſuperet exequendi vires ſpirituales; poteſt inuocari brachium ſæculare. & requirit Conc. Trid. *ibid. c.* 22. *in fin.* omnes Principes, vt illud præſtent, vt contumaces etiam vi maiori ad obedientiã cogantur. ſed non ideo euerti inſtitutum poteſt, ſed mores reformari debent. ſi enim credimus cum Eccleſia Regulam à Chriſto dictatam; dum in ea duplicia monaſteria præſcribuntur, quis tam altùm velit ſapere, vt cum ſuprema non ſapiat Sapientia? quæ ex ore Altiſſimi prodijt; & Regulam ad ſolum ſuum Vicarium firmandam remiſit. *qui omnipotentem*, inquit Fabianus Papa, *Deum metuit, nec contra Euangelium, nec contra Apoſtolos, nec contra Prophetas, nec contra ſanctorum patrum inſtituta aliquid vllo modo conſentit. c. qui omnipotentem.* 11. *q.* 3. improbare poteſt nemo, quæ œcumenica Concilia probarunt. *c. confidimus. c. omnia.* 25. *q.* 1. ſed manere debent termini, quos poſuerunt Patres noſtri. *c. quæ ad perpetuam. ibidem c. priuilegia.* 25. *q.* 1. *& tota illa cauſa. Vid. infra.* §. 4.

§. I.

De ſuperioritate, & præfectura eiuſdem Ordinis.

ABbatiſſa, inquit Regula *c.* 10. *vnum de tredecim ſacerdotibus, in quem ipſa cum omni* 1.
1. Vt Confeſſor generalis & Abbatiſſa ſuperiores. *congregatione ſororum & fratrum conſentat, in cõfeſſorem eligat, ipſumque Epiſcopus conſtituat, & confirmet; eique authoritate ligandi atque abſoluendi, corrigendi atque reformandi plenariè ab Epiſcopo conceſſâ, omnes*, inquit, *ſacerdotes & fratres, ſicut ſorores Abbatiſſæ* in omnibus *obediant: extra præceptum eius nihil omninò, ne vel minimum quid facientes.*

Abbatiſſam, inquit bulla erectionis T. *per quam in temporalibus, & confeſſorem generalem, per quem in ſpiritualibus monaſteria huiuſmodi regi & gubernari poſſint, in eis inſtituit.* nec mirum; cùm & S. Auguſtinus, ſub cuius generica Regula & hic Ordo militat (*S. Birgitta*, inquit Paulus II. *in d. bulla erectionis huiuſmodi monaſterij S. Saluatoris nuncupatum ſub regula S. Auguſtini*) in Regula ſua negotia maiora velit ad presbyterum eis præpoſitum deferri. vnde ferè (ſaltem inter Præmonſtratenſes) confeſſores monialium S. Auguſtini præpoſiti vocantur. de qualibus Iſidorus *in c.* 9. *X. de verb. ſignif. quamuis*, inquit, *omnes qui præſunt, præpoſiti ritè vocentur; vſus tamen obtinuit eos vocari præpoſitos, qui quandã prioratus curã ſuper alios gerunt.* eo ergo

ſen-

ſenſu hic Confeſſor generalis non tantùm fori interni authoritatẽ; ſed etiã externi ſpiritualis regiminis ſuper omnes vtriuſque conuentus regulares prioratum,& curam gerit. pro Ordine autem generatim *Nos*, inquit Mart. V. *attendentes, quod huiuſmodi generalis officium confeſſoris in ſpiritualibus nulli alij congruentius cõpetat; authoritate præſentium præfatos generales confeſſores, qui ſunt & erunt pro tempore in præfato Ordine & monaſterijs, caput exiſtere, & eſſe debere; Abbatiſſam quoque in temporalibus eſſe caput in Ordine, & monaſterijs, & locis huiuſmodi. in ſpiritualibus verò non ſupereſſe, ſed potiùs ſubeſſe ipſi generali confeſſori ſtatuimus, & ordinamus; & ſic volumus, & mandamus futuris ſucceſſiuis temporibus intelligi, & obſeruari.* & Ioannes XXIII. ſtatuit, vt defunctis confeſſoribus generalibus ſeu Abbatiſſis,

2. Vt ille eligendus?

nullus ſeu nulla, inquit, *ibi qualibet ſubreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem vel quã fratres & ſorores vtriuſque conuentus communi aſſenſu, vel maior pars ſanioris conſilij ſecundùm Deũ & B. prædicta regulam prouiderint ſic eligendum, vel eligendam.* vbi nec diœceſanis alium præponere permittitur, quàm ſic electum; nec alijs alium eligere, quàm ſecundùm regulam: at hæc c. 14. vnũ ex ſacerdotibus iſtius congregationis iubet eligi, qui ſunt iſtius Ordinis profeſſores. *ibidem c.* 12. 13. 14. 16. adeò vt, quamuis cõuentus eligeret, ſeu præſentaret ſæcularẽ; diœceſanus tanquam non ritè electum non poſſet confirmare. eoque minùs quòd omnis paternitas, iuriſdictio, & viſitatio per c. 26. Regulæ conceſſa, cum finem ſpectet, vt ſit diligens ſpeculator, *ſi regula*, inquit, *in omnibus punctis obſeruetur.* ſi in omnibus; cur nõ in ſummo eo, quod de capite & Prælato Congregationis inſtituendo illa decernit? ſed & d. c. 14. Regulæ huiuſmodi facultas non eſt abſoluta; ſed reſtricta ad ſic electum, & ſic præſentatum. adeò vt ſi quis non electus, non præſentatus inſtituatur, ſit extra fines mandati, & regulæ; extra ibi conceſſam iuriſdictionem. inſtitutio in beneficio iuris patronatus ab Epiſcopo facta non præſentati, irrita eſt, aut ſaltem irritanda: *c.* 54. *X. de iur patronat.* ſic & inſtitutio rectoris ſine cõſilio eius qui rogari debuit, irrita dicitur, & ei poteſtas negatur inſtituendi, qui ſic inſtituit. *c. cum olim. X. de arbit.* ſi id in conſilio dicendum, quanto magis in conſenſu requiſito? Ideoque ſiue Ordinem quoad hæc exemptum dicamus; quo modo rectè Ordinarius confeſſores dabit? ſiue d. c. 14. regulam vigere; quo modo rectè illius limites excedet? ſed & *in authentica de ſanctiſſ. Epiſ. col. 9. c. 37. ſiue §. in omnibus verſ. fæminis,* diſertè ſtatuitur, vt ſolutis huiuſmodi monaſterijs duplicibus, Epiſcopus eis ordinet confeſſarium, quem ipſæ elegerint.

Denique Bonifacius IX. *bulla quæ incipit, Et ſi ex debito, authoritate*, inquit, *apoſtolica ſtatuimus & ordinamus, quod in quolibet monaſterio & loco dicti Ordinis, quæ nunc ſunt & erunt in futurũ,*

3. Vt perpetuus eſſe debeat?

vnus confeſſor generalis iuxta conſtitutiones prædictas eligatur, qui ſit & eſſe debeat perpetuus: niſi, quod abſit, contra regulã, conſtitutiones, & ſtatuta ſuprà d. aliquid attentare præſumpſerit. hæc exceptio inuerti non poteſt, vt perpetuus eſſe deſinat, ſi pro regula, conſtitutionibus, & ſtatutis decertauerit: & in caſum incidat per diœceſani admiſſionem reſeruatum. quin imo cùm aliquando Bonifac. IX. huiuſmodi confeſſores nudos miniſtros, etſi perpetuos, eſſe voluiſſet; Ioanni XXIII. diſcrepare id viſum eſt à mente Regulæ; & confeſſores generales capita congregationum eſſe voluit: quibus & ipſa Abbatiſſa, omneſque alij in ſpiritualibus debeant ſubeſſe.

§. II.

De reuocatione admiſſionum.

VNde ſequitur & huiuſmodi confeſſarios generales vt in alijs multis Ordinibus, non poſſe ab Ordinarijs ea authoritate priuari, quippè quod & bulla non concedit: ſed cùm viſitant, correctiones tantùm, & pœnitentias imponere: quas nec per ſe poſſint exequi. vt priuare non poteſt, qui viſitator dumtaxat eſt. *c. in ſingul. cum ſeq. X. de regul.* ſed cui plena iuriſdictio data eſt. *c. dilectus.* 26. *X. de reſcript. c. cum I. & A. X. de re iud.* eoque minùs, quòd prohibitio audiendarum confeſſionum, & adminiſtrandorum Sacramentorum re ipſa incidat in ſuſpenſionem ab officio. nam hæc nulli verborum formulæ eſt adſtricta. at diœceſanis non eſt permiſſum in regulares S. Saluatoris ferre ſententias excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti. qualis exemptio ſeruanda eſt, etſi plena non ſit. *c.* 1. *de Verb. ſignif. in* 6.

1. Priuari pro arbitrio nequeat.

Neque verò rectè dicitur ex lege, pacto, conditione admiſſionis pro libitu licere hîc reuocationem: nam, præterquàm quod tale pactũ referendum foret ad arbitrium boni viri; *l. hæc venditio. D. de contrah. empt. Tuſcus v. beneplacitum. conc.* 9. *n.* 13. *& latiſſimè VVameſius conſ. can. de precar. conſ.* 301. 302. non intempeſtiuè; *§. manet. inſt. pro ſocio*, neque ex cauſa infamante, non cognita, & probata; *diximus in Iur. pont. nou. anal. de regul. n.* 46. locum haberet: tamen ea vocabula non rectè rebus diuinis applicantur. vbi Epiſcopus pro munere ſuo aliquẽ probat ad miniſterium Sacramentorum. præterquam etiam quod actus legitimi conditionem non recipiant. *c. actus. de reg. iur. in* 6. & in electionibus, admiſſionibus &c. conditiones reſpuantur, & fiunt pura ſuffragia. *c.* 2. *de elect. in* 6. puriùs loquitur Concilium *Trid. ſ.* 23. *c.* 15. ibidemque, ſi examinatus idoneus iudicetur, *approbationem*, inquit, *quæ gratis detur, obtineat.* vbi non admittit pacta, & leges, & conditiones; ſed præſcribit, vt idoneis approbatio detur; & gratis. vnde Layman regularibus ad examen oblatis, ex ſummi, inquit, Pontificis voluntate, ac tacito mandato, ſi idonei reperiantur, approbatio debetur. *lib. 4. de Sacram. pænit. tract. 6. c.* 11. Quare Concil. Trid. d. c. 15. requirit duo. 1. vt detur approbatio: 2. vt ſimpliciter & gratis detur. non tantùm gratis reſpectu pecuniæ; ſed & ſine quopiam grauamine,

2. An ex pacto?

mine, lege, aut pacto, per quod danti quid liceat, quod alioquin iure ipſo non liceret. Omitto nunc quod regula *d.c.14.* confeſſorem electum, & præſentatum velit ab Epiſcopo confirmari; darique licentiam audiendi confeſſiones: vt ſi idoneus ſit, neutiquam id negare poſſit Epiſcopus; & extra terminos regulæ religioſos Ordinario ſubijcientes, ſunt exempti; vt nec alij dari; nec ſecundùm illos negari hi poſſint: ſed omninò mandati fines ſint ſeruandi. *c. cui de non ſacerd. de preb. in 6.*

Quemadmodum Mendicantes præſentari iubentur Diœceſanis, & ab ijs petere licentiam confeſſiones excipiendi; quam idoneis negare non poſſint: & ſi negauerint; tribuit ipſo iure Sedes Apoſtolica. *clem. dudum. de ſepult.*

Mendicantium priuilegia in audiendis confeſſionibus eis confiteri volentium communicata ſunt Ordini S. Saluatoris. an & quoad hoc punctum? inſpicienda ſunt propiùs. alia ſunt ſimilia in iure tranſeundi ad ſtrictiorem Ordinem: cùm prælatus negat facultatem; ius tribuit. *c. licet quibuſdam. X. de regul.* Abbas ter benedictionem poſtulans, ſi negetur; pro benedicto à iure reputatur. *c. ſtatuimus. de ſuppleud. negl. prælat.* vt & prædicator regularis. *Trident. ſ.5. c.2.*

§. III.

De dimiſſione Confeſſorum generalium Ordinis S. Saluatoris.

1. *Prælati ſunt & non ad nutum amouibiles.*

DE reuocatione facultatum vt iuſta ex cauſa, & quali denique fieri poſſit diximus *infrà de pœnit. & remiſſ.* hîc de Confeſſoris generalis dimiſſione tractemus. Prælatum eum eſſe mox diximus. vt Martinus V. generatim pro Ordine; Paulus II. pro hac domo declarauit. Religioſi quidem ſubditi poſſunt ſine contradictione amoueri: *c. cum ad monaſt. X. de ſtat. monach.* & ad clauſtrum reuocari: *clem. 1. de ſuppleud. negl. prælat.* & ipſorum beneficia ſunt manualia, vt nec ſub regulam triennalis poſſeſſoris veniant; nec ſpoliati aduerſus ſuperiorem redintegrentur. *vt aiunt VVameſ. t. 1. conſ. 456. Rebuff. de pacif. poſſ. 274.* ſed non poſſunt amoueri prælati à ſuis dignitatibus (vt Martinus V. & Paulus II. Confeſſorem generalem hîc eſſe declarauit) niſi ex cauſis in iure expreſſis. *c. in ſingulis. cum ſeqq. X. de ſtat. monach.* Quin neque Priores pro arbitrio amouentur qui per electionem promouentur. *c. 2. §. priores X. de ſtat. monach.* niſi ex graui cauſa: vt dilapidatores ſit, aut incontinentes. aut pro maiori officio aliò transferendi. & amotiones non niſi graui ex culpa & canonica ſeueritate fieri debere ait c. inventum. 16. q. 7. eamq; interpretes exigunt, cui priuationis pœna expreſsè à iure irrogetur. Neque eſt in poteſtate Ordinariorum aduerſus regulam à Sede Apoſtolica approbatam, ſeu contrà, quam illa mandet, inſtituere, aut deſtituere. *c. inſtitutionis. 25. q. 2. c. dilectus, X. de temp. Ordin. clem. 2. de elect.*

Neque Martinus V. dum duplicia diuidi; ſimplicia erigi huic Ordini permittit; ea redigit ſub Ordinarios: ſed imò iubet omnibus priuilegijs gaudere, vt alia, opúſne eſt ergo, expedítve anarchiam hîc eſſe? an quod alijs licet; vt, ſi à regularibus gubernentur, obtineat decretum Concilij *Trid. de regul. ſ. 25. c. 9. vt ſub eorum,* inquit, *cura & cuſtodia relinquantur:* hîc eſt negandum? ſi non, vt ſit duplex conuentus, vt Ordo & fundatio exigit; ſaltem vt ex eodem Ordine habeatur Confeſſor, etiamſi quis infra Papam diuidere poſſet?

§. IV.

De diſſolutione duplicium monaſteriorum S. Saluatoris.

PRincipium omnis reformationis ponit Concilium *Trid. ſ. 25. de regul. c. 1.* in reuocatione omnium ad primæuum inſtitutum: & vt, ſi qua ſint Ordinis peculiaria vota, atque præcepta, fideliter obſeruentur. *omniſq; cura,* inquit, *c. 1. & diligentia à ſuperioribus adhibeatur, vt ab illis non recedatur.* & c. 22. eorum omnium, quæ de regularibus decreuit, *non obſtantibus,* inquit, *eorum omnium & ſingulorum priuilegijs, atque etiam conſuetudinibus, vel præſcriptionibus immemorabilibus*; ſeruari præcipit executionem: à Regibus & Principibus manus auxiliatrices exigit: *vt ſine vllo,* inquit, *impedimento rectè exequantur ad laudem Dei omnipotentis.* ob nimis tamen remotam Pontificis præſentiam ſtatuit idem Tridentinum *de regul. c. 9.* vt ſanctimonialium monaſteria immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiecta à locorum Ordinarijs gubernentur: non quidem ideo ſublata exemptione; ſed *tanquam à d. Sedis delegatis,* inquit, *gubernentur.* qui corã poſſint inſpicere & proſpicere. *quæ verò à regularibus,* inquit, *reguntur, ſub eorum cura & cuſtodia relinquantur.* conſonat *d. c. 10 ſ. 14. Conc. Trid.* vt ne homines diuerſæ profeſſionis iungantur. cui aptatur non deferendam veſtẽ lana linoque contextam: non arandum in boue & aſino. denique *c. in decima 18. q. 2.* iubet monialibus præeſſe monachos, & inſtruere etiam in doctrinis, puta inprimis quoad regulam, & conſtitutiones: quas ſciunt regulares; ignorant ferè ſæculares ſacerdotes, vt hodiè multæ ſunt; tempore veterum canonum non erant. nec eſt porrò regulares maior hîc tollendi neceſſitas; quàm in cæteris exemptis Ordinibus. & pridem inter effectus ſiniſtrorũ affectuum, & grauamina, quę aliquando ab Ordinarijs inferuntur regularibus exemptis, refertur *in c. nimis iniqua. X. de exceſſ prælat.* quod *eos de locis,* inquit, *in quibus Dominó famulantur, ſatagunt amouere; niſi eis obediant.* an hic idem ſuperioritatis aculeus animas partium transfixit? quod ſi quod ex facto incommodum datum foret, de quo in actis allegatum nihil; minùs probatũ; non tamen extemplò exſcindere

1. *Aduerſatur Conc. Trid.*

2. *Veteribus Canonibus.*

Ordi-

Ordinem oportet, monaſterium, aut conuentum, non fecit Deus vacuum cœlum, quia & in angelis reperit prauitatem: non Apoſtolorum miſſionem intercîdit; quia & in his proditorem: non ſi in clero regulari, ſæcularis non, ſi in capitibus & membris defectus inuenti ſunt, & exceſſus; ideo exſtirpatus eſt clerus; & populus ſibi relictus: ſed Pontifices ſummi & Concilia œcumenica morbis remedia attulerunt, non ægros ſuſtulerunt, vt deëſſent morbi. corrigatur igitur, & emendetur ſi quid eſt morbidum; & monialium monaſteria, quæ à regularibus reguntur, *ſub eorum cura*, inquit Conc. Trid. *& cuſtodia relinquantur.* quod ſi quid his aut illis deſit, eligantur auſteriores: prouideatur quàm optimè diſciplinæ: ſed ordine iuris ſeruato: ſed monaſteria ſub regularium cura relinquantur. aut ſi quid porrò mutandũ; mutentur leges ab eis, qui tulerunt. neque enim ab alijs poſſunt. *c. inſtitutionis.* 25. *q.* 2. *clem.* 2. *de elect. c. dilectus. X. de temp. Ordinat. lex*, inquit, *ſuperioris per inferiorem tolli non poteſt.* Abraham *c.* 18. *Geneſ.* negat iudicium eſſe iuſtum, vt iuſtus cum impio luat. quę ſemel Deo dicata ſunt monaſteria, mutari non poſſunt. *c. quæ ſemel.* 10. *q.* 3. nemo poteſt mutare quæ Romani pontifices inſtituerunt. *c. inſtitutionis.* 25. *q.* 2. id quod & Leo ſcribit Martiano Imp. *c. priuilegia. ibidem.* quare is nullam in rebus eccleſiæ, in eius etiam commodum, in ſexta ſynodo vſurpare authoritatem voluit. *c. nos ad fidem. c. benè. d.* 96. *nulli hominum liceat hanc paginam infringere*, inquiunt Pontifices, *aut ei temerario auſu contraire: alioquin indignationem Dei omnipotentis, & B. Petri & Pauli ſe nouerit incurſurum.* quis ergo infra Papam neget ſe ea voce *nulli hominum* cõprehendi? aut diuinas has minas non vereatur?

3. Rationi.

4. Facultatis defectus Ordinariorum ſeu quorumcumque infra Papam.

Graue negotium eſt ſtatum alicuius eccleſię mutare, ac iure vetitum. *c.* 2. *X. de ſuppl. negl. prælat. in verb. nolentes vt ſtatus eccleſiæ debitus, & antiquus per inſolentiam alicuius ſubuertatur.* & Regula 12. Cancellariæ exſtinctiones omnes, & ſuppreſſiones vetat, & irritat; quæ non fiunt vi Concilij Trid. at illud monaſteriorum exſtinctiones ne quidem admittit pro grauiſſimis cauſis. *ſ.* 24. *c.* 13. ſed imprimis vetita eſt ſuppreſſio monaſterij, ſi illius inſtitutio, aut confirmatio à Sede Apoſtolica emanauit. aduerſus quam quiſquis alius quidpiam decernere prohiberur. *c.* 1. *&* 2. *& tot. tit. X. de confirm. vtil. vel inutil.* vnde Innocentius III. *in c.* 1. *X. ne ſed. vac.* ſtatum eccleſiæ Glaſtonenſis mutari noluit, *quamuis Rex*, inquit, *quoque cum Regni magnatibus, & quidam Epiſcopi, cum multis Abbatibus poſcerent illud. & infrà cùm eccleſia B. de præſule fuerit ordinata, ius veſtrum apud Sedem*, inquit, *Apoſtolicam proſequendi facultatem liberam habeatis.* quod ſi inſtituta à Papa à nemine ſubuerti debeant; ſi credimus, quod ait Breuiarium Romanum in Officio S. Birgittæ, Ordinem illum à Chriſto Saluatore eſſe inſtitutum; quis cum ratione illum putet licere ſibi deſtruere?

Permiſerat quidem aliquando Martinus V. ſeparari huius Ordinis monaſteria; ſed tam ipſemet, quàm ſubſecuti aliqui Pontifices id reuocarunt. Eugenius 15. kal. Octob. 1434. & id refert D. Antoninus 2. *part. hiſtor. tit.* 16. *c.* 1. *§.* 3. & hîc poſt Martinum Paulus II. ſub vtroque ſexu erexit monaſterium. ſed Martinus quidem conſtruenda in futurum mandat eſſe ſimplicia: in conſtructis; ſi plura ſunt in vna diœceſi, vt Ordinarius alterum viris, alterum mulieribus, diſtributis etiam bonis communibus, aſſignaret: ſi vnicum; *cogat*, inquit, *fratres aliud monaſterium ſimplex conſtruere:* vtique non ex nihilo; ſed ex bonis ſui antè monaſterij: *vel ſic conſtructum acceptare*; eoque migrare. conſonat c. in nullo. 18. *q.* 2. non verò vult Martinus fratres eijci, & communibus bonis priuari, vel vt mendicabula expelli. *& d. c.* 37. *De Sanctiſſ. epiſ. in Auth.* iubet vt in diſſolutione duplicium monaſteriorum omnia antè communia viri & fœminæ diuidant.

5. Martin. V. permiſſio qualis?

Sed neque Bulla Martini V. ipſis Ordinarijs permittit diuidere dupſicia monaſteria; ſed ipſis regularibus. *vniuerſis*, inquit, *fratribus d. Ordinis præſentibus & futuris* &c. *conceſſimus facultatem.* neque aliam ipſis imponit neceſſitatem; quàm, ne in duplicibus, fratrum deinceps profeſſiones admittantur.

Et valde notandum eſt, quod Martinus V. ob ſcandalum ex ſeparatione natum, reuocet permiſſionem; ſeu potiùs dicat ſuæ intentionis non fuiſſe tota illa regna Daniæ, Sueciæ, Noruegiæ in ſua reuocatoria comprehendere: quidni idem ſentiret, ſi illud alibi emergeret? ſed ſatis ſit permiſſionem ſeparationis, vt diximus, reuocatam eſſe.

6. Ad loca vbi ſcandalum pariat non extenſa.

Clemens etiam VIII. diuiſa in Belgio monaſteria deinceps erigi permiſit. 20. Decemb. 1603. & Greg. XV. anno 1622. regulam approbauit, & erigi monaſteria ſimplicia permiſit ſub altero ſexu. Priorem & fratres ordinariæ iuriſdictioni quidem ſubiecit, donec aliud à Sede Apoſtolica ordinetur: ſed omnia hæc agunt de futuris: nullatenus regias fundationes antiquas conuellunt.

7. Permiſſiones aliæ de futuris.

Multò minùs obſtat, ſi quid alibi fiat: *l.* 12. *de off. præſ.* ſi quid alij circa ſubiectionem ſunt ſtipulati, vt pacta quidem ſeruentur: *c.* 1. *X. de pact. c.* 1. *&* 3. *de pact. in* 6. ſed inter paciſcentes; non vt in antiquis quomodocumque mutetur quippiam, citra authoritatem Sedis Apoſtolicæ. *Clem. quia contingit. de relig. dom. c. inſtitutionis. c. priuilegia.* 25. *q.* 2. maximè in exemptis; vbi ipſius S. Sedis intereſt, ne quid aduerſus Inſtitutionem, exemptionémve fiat. *c. tempore. X. de arbit. c. olim.* 2. *X. de priuil. in V. priuilegia exprimebant ius noſtrum, & eccleſia Rom. inſtitiam tuebantur, ne in nos monaſterij læſio redundaret. c. cum venientes. X. de in integ. reſtit. verb. ius non tam ſuum, quàm noſtrum.*

8. Nec quid alibi fiat, aut in pactũ ducatur, hic attendendum.

§. VI

§. V.

De Incommodis diſſolutionis non ritè factæ.

1\. *Statui ab Ordinario an hîc poſſit aliàs Confeſſor, ſeu quâ facultate?*

QVamuis monaſterium ſimplex eſſe iuberetur authoritate per canones admiſſo; non ideo confeſſariorum Ordinis paſtoralis authoritas exſcindi poſſet; niſi etiam ab eo, qui authoritatem habeat exemptos ligandi, atque ſoluendi. *Perſuaſum*, inquit Concil. *Trid. ſ. 14. c. 6. de caſ. reſ. ſemper in eccleſia Dei fuit; & veriſſimum eſſe Synodus hac confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam ſacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut delegatam non habeat iuriſdictionem.* & antè declarauit Concilium Lateranenſe *in c. omnis vtriuſque. X. de pœnit. & remiſſ.* atqui Epiſcopus non poteſt habere ordinariam in exemptas: implicaret enim id contradictionem. vnde inter cætera quæ aliquando ab Ordinarijs inferuntur grauamina regularibus, refertur *in c. nimis iniqua. X. de exceſſ. prælat.* quod illorum velint audire confeſſiones, & iniungere pœnitentias. delegata etiã non tribuitur à Concilio Trid. aut alio eccleſiæ decreto: non igitur poteſt in alios transferre, aut deputare alios ad confeſſiones audiendas.

2\. *An Regulæ?*

Regula quidem *c. 14.* confeſſorem generalem ab Abbatiſſa, & vtroque conuentu eligi vult; & ſic electum ab Epiſcopo accipere poteſtatem; ab illo autem ſtatui alios ex fratribus confeſſarios; non adiecta mentione Epiſcopi. vt nec Tridentinum exigit, quoad confeſſiones regularium: *ſ. 23. c. 15.* ſed demum conſtitutio Gregorij XV. *incip. inſcrutab.* quoad monialium confeſſiones exigit examen, & probationem Epiſcopi. quod tamen nondum hîc ſatis receperunt Mendicantes, alijque exempti; & d. *c. 14.* Regulæ conceſſa facultas non eſt

3\. *Qualis illa?*

abſoluta; ſed reſtricta ad ſic electum, & ſic preſentatum. adeoque, *vt diximus ſuprà*, ſi quis non præſentatus inſtituatur, extra fines mandati & regulæ ſit; commiſſamque ibi iuriſdictionem; reſpiciatque rationem *l. fin. D. de iuriſd. om. Iud.*

4\. *Quæ circa hæc priuilegia?*

Omitto priuilegia omnium ferè Ordinum, quę refert Mirand. *in Manual. prælat. t. 2. q. 33. art. 1.* quale & huic Ordini conceſſum aſſeritur, ſed & illis competere poteſt, qui ius habent communicationis priuilegiorum, idque ritè acceptauerunt, vt nullus Regularis alicui ſacerdoti non ſui Ordinis, qualitercumque priuilegiato, confiteri poſſit.

5\. *Regulæ ſenſus.*

Quod autem Regula S. Saluatoris *c. 14.* ait: Confeſſori generali ab Ordinario concedi authoritatem ligandi, & ſoluendi; interpretantur quidam pro permiſſione, vt verbum illud accipit gloſſa *in c. concedimus. de conſec. d. 5.* ſeu potiùs exercitij clauium, vt eſt in Mendicantibus *clement. dudum. de ſepult.* ſed Regula dicit, *authoritate*; clementina autem; *licentia*: alij aiunt initio eam diœceſano competijſſe authoritatem ante exemptionem; nunc eâ conceſſâ ſublatam: ob repugnantiam. *l. vbi repugnantia. de regul. iur.* ſed pleniùs dicatur non competere diœceſano, niſi cum reſtrictione ad præſentandos; vt d. c. 14. præſentationẽ 6. reſtrictam ad Congregationem *eod. c. 14. vt diximus*: extra exceptiones, Ordinem eſſe exemptum; cum decreto irritanti omnia, quæ contrà fuerint acta. aduerſus quod nec ignorantia quidem à nullitate ſolet excuſare. *c. ſi eo tempore de elect. in 6. c. quidam de præb. in 6.*

Decretumque irritans priuilegijs adiectum.

Sed & difficile eſt cõſuetudine aut præſcriptione hæc introduci. quia claues eccleſiæ difficilè præſcribuntur. vnde *c. ſi Epiſ. de pœnit. & remiſſ. nulla*, inquit, *poteſt conſuetudine introduci, quod aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat; qui enim poſſit ſoluere, vel ligare.* 7.

Poſſeſſio, aut præſcriptio an in his attendenda?

quod idem dicendum eſt in alijs caſibus ad poteſtatem clauiũ ſpectantibus: quatenus ratio diſpar non aſſignetur. niſi quod in probabili controuerſia eccleſiam ſupplere authoritatem dicatur: aut niſi in radice præſcriptæ iuriſdictionis fundetur, quæ facti eſt: & probatione eget.

Si ergo, vt diximus; caput & ſuperior eſt confeſſor generalis; ſequitur acephalũ, & anarchicum eſſe in ſpiritualibus monaſteriũ à quo ille diuellitur: idque ſi exemptum eſt ab Ordinario, eius ſuperioritatem internam vel externam in alium transferri non poſſe ab Ordinario. preſertim contra formam Regulæ, extra regulares, contra priuilegia in ſæculares: minimè in Abbatiſſam: vtpotè ſpiritualis regiminis incapacem; ſecundùm ea, quæ tradit Sylueſt. *in ſum. v. Abbatiſſa. v. femina. 2. Mirand. de monial. q. 6. ar. 5. Sanchez. oper. moral. l. 6. cap. 1.* 8.

Amoto confeſſore vt hîc introducatur anarchia.

Extra controuerſiam incapax femina eſt regiminis ſpiritualis à clauium poteſtate dependentis. adeò vt nec D. Virgo fuerit excepta. *c. noua. X. de pœnit. & remiſſ.* igitur ſubmoto confeſſore generali manent anarchicæ moniales; tam ſuppoſita exemptione; quàm ſimpliciter ſecundùm Regulã: quæ eis pro capite aſſignat confeſſorem generalem; eis dandum ſecundùm regulam. *vt diximus.* 9.

Abbatiſſa an eſſe in ſpiritualibus ſuperior poſſit.

non debet autem non monachus eligi in ſuperiorem monachorum: *c. cũ ad noſtram. de elect. c. nullus. eod. in 6.* non inſtructus in regula: *c. officij. X. eod.* non profeſſus, & qui non fuit diſcipulus aſſumi in magiſtrum: *c. vt magiſtrum. X. eod.* nec monachus quidem alterius monaſterij, cùm domi ſunt idonei: *c. quam ſit. 18. q. 2.* conſonat Regula S. Saluatoris *c. 14.* minùs alterius Ordinis. *clem. 1. eod.* minimè alij. *Trid. ſ. 14. c. 10. c. relatum. X. de cler. vel monach. c. inter. X. de rel. dom. c. qua ſemel. 10. q. 3. c. poſſeſſiones. X. de reb. eccl. non alien. c. peruenit. 18. q. 2.* 10.

An in monaſterio non monachus?

& quamuis hæc loca ferè dici poſſint agere de beneficijs, & dignitatibus; tamen antiqui etiam canones agunt de præfectis per modum officij. imò quidam antiquiores ſunt, quàm beneficia; vt ea hodiè in proprietatem poſſidentur. & ferè eo ſpectant, quod monachi eiuſdẽ inſtituti magis ipſi inſtructi in eo ſint, vt rectiùs ſecundùm illud moniales dirigere poſſint. quod ſi ergo confeſſorem à monaſterijs Ordinis S. Saluatoris amoueas; Abbatiſſa poteſtatis non tantùm clauium incapax ſit; ſed cu-

11. Incommoda amoti Confeſſoris, ſi abbatiſſa ſit incapax ſpiritualium.

iuſcumque regiminis ſpiritualis ; ſi credimus Marchantio *in Baculo paſtoral.d.6.* quod ſi extra c. 26. regulæ Ordo exemptus eſt , *vt alibi probauimus* , cui bono inducitur hoc in loco anarchia, vbi illa non poſſit præceptum aliquod ſpirituale imponere? *vt idem aſſerit. q.4. conc.1.* nihil præcipere per ſanctam obedientiam : *vt conc.2.* nihil ſub peccato mortali : *vt q.5. conc. 2.* quod eius præcepta non verſentur circa virtutes & profectum ſpiritualem, *vt ibidem:* quod ex vi officij non habeat poteſtatem diſpenſandi in regulæ præceptis, ieiunijs, legibus eccleſiaſticis : ſed tantùm vt miniſtra præcepti Prælati: *vt quaſt.6.conc.1.* ſi hic tollatur qui ſolus eſt prælatus, cuius illa miniſterium geret ? quod ſi in hac domo datum eſt regimen Confeſſori generali in ſpiritualibus; Abbatiſſæ dumtaxat in temporalibus; illo ſublato, quis in loco exempto has facultates regendi in ſpiritualibus, dirigendi, diſpenſandi, in domo religioſa benè conſtituta neceſſarias, ſubibit ? an non reducit illa anarchia ad incommoda, de quibus dicitur, *paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis?* In authentica *de ſanct. Epiſ. coll. 9. c. 37. ſeu §. in omnibus ſ. fœminu*, expreſsè ſtatuitur, vt diſ-

12. Iure ciuili ex electione monia'ium dandus Cõfeſſor diſſoluto duplici monaſterio.

ſolutis huiuſmodi duplicibus monaſterijs , ab Epiſcopo eis confeſſarius detur, quem ipſæ elegerint. vt & ſi non fuerit ſacerdos, eum Epiſcopus ordinet; *ad faciendum*, inquit, *eis reſponſum, & ſacram eis communionem portandam.* ſed agit de ſubditis , cùm tunc nondum vſurparentur exemptiones.

RESPONSVM IX.

De tranſitu ad aliud monaſterium , ſeu Ordinem.

1. Ex ſuperioris licentia.

PRidem ſtatutum eſt ne tranſire liceat, vel recipi ſine Superioris licentia; ſeu leuitatis inſtinctu , ſeu diſtrictioris religionis obtentu. *c. ſtatuimus. 19. quaſt. 3. c. mandamus. ibid. c. non eſt de regular.* in eandemque ſententiam data olim ſunt diuerſa priuilegia: ſed tamen illa ita interpretatus eſt Innocentius III. vt ſi verè zelo perfectionis quis deſideraret ad alium locum tranſire; petita, quamuis non obtenta, licentia Superioris, id liceret. *c. licet quibuſdam. X. de regular.* ſed iterum Martinus IV. *in c. viam ambitioſè. de regular. in extrauag. commun.* generatim

2. Niſi zelus perfectionis adſit, tunc ſufficit petita etſi non obtenta,

vetuit, ne quis quocumque prætextu, aut licentia de Ordine Mendicantium tranſiret ad non Mendicantem ; ſolo Carthuſienſi Ordine excepto. *Clem. ne profeſſores. de regul.*

Rurſus ſuperuenit Concilium Trid. tranſlationes & licentias iterum reſtringens. *ſ. 14. c. 11. ſ. 25. de regular. c. 19. & c. 4.* Conſtitutiones Pij IV. & Pij V. *de quibus Azor. Inſt. mor. p. 1. lib. 12. c. 14.* & multis Ordinibus conceſſa ſunt priuilegia tranſlationum prohibitiua : quamuis ad perfectiorem Ordinem. de quibus rectè dicit L. Miranda *in Man. prælat. q. 31. ar. 6. conc. 3. in fin.* quod oporteat inſpicere ipſa priuilegia ; & maturè deſuper deliberare. quod generatim decernitur *in c. porrò. X. de priuileg. c. recepimus. eod.*

3. In dubio Superioris iudicium expectandũ eſt.

Cæterùm Innocentius *in d. c. licet. ſi probabiliter*, inquit, *dubitetur, vtrùm quis velit ad Ordinẽ arctiorem, aut laxiorem ex charitate, an ex temeritate tranſire; ſuperioris eſt iudicium requirendum: ne forsè angelus ſatanæ in lucis angelum ſe transformet.* vt rectè examinat Haſtenus num commendandus ſit de vna religione ad aliam tranſitus. *diſquiſ. l. 4. t. 2. d. 6.* Peccatum ergo eſt aduerſus hanc cõſtitutionem. quippè meritò tam Superior regularis, quàm loci Ordinarius dubitare potuit de ſpiritu, quo iſti religioſi, Ordinario etiã plenè ſubiecti, ducerentur : inſpicere etiam priuilegia , an capiant interpretationem d. c. licet, an illi derogent; quin & examinare an arctior an laxior ſit Ordo, ad quem tranſiretur (nam quæ, quibuſque ex cauſis arctior, altior, perfectiórve dici debeat, magna eſt vbique cõtrouerſia; tum inter Theologos, tum Canoniſtas. *vt rectè idem Miranda vbi ſup. ar. 3.*) denique an ſine iniuria prioris monaſterij ſeu Ordinis tranſitus fieret. *d. c. licet.*

Cùm ergo horum omnium examen Innocentius remittat ad iudicium Superioris: quem ſiue regularem hîc dicamus , ſiue Ordinarium loci ; cùm hic rogatus ſuper licentia tranſeundi religioſis præſcripſerit locum & diem , quo illorum cauſas, & Prioris contrárias audiret; & quod dictaret ratio, ſtatueret ; id d. religioſos contemnere, & ſe præſcripto loco & tempore non ſiſtere, ſed de facto tranſire, non licuit. nec magis ipſis fratribus R. licuit ſic tranſeuntes recipere : *d. c. ſtatuimus*, ſine periculo cenſurarũ, per priuilegia illis denuntiata comminatarum.

4. Quo neglecto trãſiens remittendus eſt donec cognoſcatur.

Perperam ergo tranſlatos viâ malè ceptâ pergere non oportet ; ſed reuerti ad ſubeundũ examen ſui Superioris. *d. c. mandamus in verb. præcipimus vt redeat. c. non eſt. c. Ioannes. X. de regul. Azor. d. c. 14. q. 5. & 6. vbi plures citat.* quamuis *in c. ſanè. X. de regul.* fugiens ſeu tranſiens relinquitur vbi religio maior eſt. ſed agit de canonico iam ab Abbate recepto ; neque mentionem facit priuilegiorum. & de canonico quidem: cùm antè canonico nõ liceret tranſire ad monachos. *c. nullus cum ſeqq. 19. q. 3.* cùm hi tantùm eſſent laici. ſed cùm & Abbates eſſe presbyteri, *c. 1. X. de ætat. præfic.* & monachi muneribus eccleſiaſticis applicari ceperunt , permitti tranſitus cepit; ſi maior apud monachos, quàm canonicos, eſſet religio. denique ad cauſæ deciſionem , non ordinationem litis pertinet d. c. ſanè. Alioquin Miranda *d. conc. 3.* refert receptiones & profeſſiones aduerſus priuilegia factas , declaratas fuiſſe irritas , in alijs Ordinibus, quorum communicationem hic etiam Ordo habere dicitur.

Quinimò habet hic Ordo ſingulare priuilegium à Martino V. vt illum profeſſi ad nullum alium Ordinem , ne quidem Carthuſianum, tranſire poſſint , quaſi & hunc pro laxiori habuerit. & cùm hodiè Concilium *Trid. ſ. 25. de regular. c. 19.* decreuerit , vt nemo regularis

cuiuſ-

cuiuſcumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem; dicendum eſt *ex d. c. licet.* nullatenus d. religioſos tranſire potuiſſe, ad Ordinem R. Mendicantem, cùm à d. extrauagante *viam ambitioſè* Mendicantibus permittatur tranſire ad d. Ordinem Carthuſianum. vt adeoq́ue conſtet d. Ordinẽ R. habendum eſſe pro laxiori, ad illumq́ue ex hoc tranſitum à Concilio Trid. eſſe prohibitum.

Sed quomodocumque negotium principale dirimendum ſit: id tamen admitti non poteſt, vt quis ex priuato ſenſu, neglecto iudicio Superioris cauſam examinare volentis, tranſire poſſit. ita enim ſtatuit Innocentius *in d. c. licet. §. ſi verò probabiliter. cuius verba mox retulimus.* qui nec alijs eam concedit, quàm qui cum humilitate illam, & puritate poſtulant. *ſubditus* inquit, *à Prælato cum humilitate & puritate debet tranſeundi licentiam poſtulare.* neque aliter ſupplet licentiam Prælati, quàm his verbis; *non obſtante proterua indiſcreti contra-dictione Prælati.* atqui credi non poteſt auſuros dicere illos religioſos, ſui Superioris regularis, & Epiſcopi loci Ordinarij fuiſſe indiſcreti Prælati proteruã contradictionem. tranſiuerunt ergo ſine vlla, à iure conceſſa, licentia.

Igitur reſtituendi ſunt, & remittendi ad iudicium ſui Superioris: vt ille omnia examinet. *vt ſuprà diximus.* & quemadmodum pater naturalis, ratione patriæ poteſtatis, petere poteſt filius ſibi exhiberi; & poteſtatem fieri domum ducendi: *l. 1. in princ. l. 3. D. de liberis exhibendis, item ducendis.* ita dicendum eſt de religioſis reſpectu patris ſpiritualis, quem Dei vice ſupra caput ſibi impoſuerunt. vt loquitur, & conſiderat d. c. ſtatuimus. & ſanè huiuſmodi ſpoliũ eſt ante omnia redintegrandum. *c. 1. & tot. tit. X. de reſtitut. ſpol.* neque illi præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum. vt eſt tranſitus ſine forma d. c. licet attentatus. præſertim attento etiam decreto irritante à Pio V. adiecto.

RESPONSVM X.

De fratribus Cellitis.

1. In Belgio multi ſunt.

FRatres Cellitæ, qui in Belgio multi ſunt, ab aliquibus creduntur deſignari *in c. ſancta de religioſ. dom. in extrauag. Ioan. XXII.* ſub nomine fratricellorum: & alij credunt fuiſſe tertij Ordinis S. Franciſci; aut illum nominis prætextum aſſumpſiſſe. & de talibus quærit Tuſcus, *& citati ab eo V. fratres tertij Ordinis, an ſint eccleſiaſtici, & ſubſint Epiſcopo? conc. 470. & V. Beginæ. conc. 32.* ſed vt in Beginis accidit *per c. ratio. eod. in extrauag. com.*

2. Non damnati.

vt culpabiliũ damnatio non traheret ſecum inſontes: ita & hîc in fratribus cellitis, vt eadem fratricellorũ damnatione declarati ſint non comprehendi rectè

3. Permiſſi acceptare Regulã S. Auguſtini.

& ſine errore viuentes. imo à Iulio II. alijſq́ue antè Pontificibus Romanis permiſſi ſint acceptare regulam S. Auguſtini (cùm *in c. vn. §. ad hæc. eod. in 6.* prohibitum eſſet, ne qui de Ordinibus non approbatis collegialiter tranſirent ad approbatos; ſed dumtaxat ſingulariter, ſine domibus ſuis, aut bonis) conceſſis eis

4. Priuilegijs apoſt. donati.

diuerſis priuilegijs, immunitatibus, & exemptionibus; & nominatim facultate eligendi

5. Confeſſariũ eligendi.

aliquem confeſſarium, ſacerdotem regularem, ſeu ſæcularem, qui facultatem habeat etiam à reſeruatis per bullam cœnæ, certis exceptis caſibus, abſoluendi. data ſuperiori illorum po-

6. Superiores regendi, cum ampla poteſtate.

teſtate regendi, corrigendi, incarcerandi. &c. eodem modo hactenus in ſimplicitate ſubditi ſuis ſuperioribus obediuerunt; nunc orta quadam difficultate, quidam ab aliquibus ſubdi-

7. An hoc regimen, & iuriſdictio ſit ſpiritualis?

torum conſulti negant ſuperiores huiuſmodi, vtpotè laicos, ſpirituale regimen aliquod, aut iuriſdictionem habere; in virtute S. obedientiæ præcipere poſſe.

Sed ſatiùs indocti iſti homines ſubtilitatum huiuſmodi, quæ nec vernaculè quidem rectè poſſunt efferri, non capaces, inſtruerentur in ſimplicitate obedire præpoſitis ſuis. vt regulæ etiam D. Benedicti & Antonij, qui laici fuerunt, aliæq́ue communiter loquuntur, & in iure ordinariè accipitur, cùm Abbati, quin etiam Abbatiſſæ, ſubditi iubentur obedire. ex Regula Bened. docet Haſtenus quid religioſus ſuo debeat ſuperiori, *diſquiſ. monaſt. p. 1. diſq. 2.* quæ & erga ſuperiores laicos olim obtinuit.

8. Non vt clauium.

Spirituale quidem regimen, aut iuriſdictio, quatenus eſt clauium eccleſiæ, procul dubio competere non poteſt viro laico, aut fœminæ; quæ omninò illarum eſt incapax, quamuis ipſa Virgo. *c. noua X. de pœnit. & remiſſ.* vbi ad claues referri videtur benedicere, confeſſiones criminum audire, legere, & prædicare publicè Euangelium. quibus Siluester *in ſum. v. abbatiſſa. n. 8.* addit quemcumque actum ſacramentalem exercere. vide etiam quæ de monachis olim laicis dicuntur *cauſa 16. q. 1. tot.*

9. Sed ad ſenſum Regularum & iuris.

Cæterùm ſpirituale regimen & iuriſdictio ſine ſtricto rigore accepta, & quatenus ad poteſtatem clauium non reſtringitur, competere poteſt viris laicis; atque etiam fœminis, præfectis monialium. ſicut Anthonius, Benedictus, alijq́ue monachorum veterum Superiores illam habuerunt: & Benedicti regulam docet eſſe ſpiritualem Haſtenius *Diſq. mon. l. 2. t. 3. d. 6.* præcepta ſpiritualia, legemq́ue. quamuis tamen nulla illis erat iuriſdictio in rigore vocis, quo accipitur in *tit. D. de iuriſdict. om. Iud.* & totis Romani iuris voluminibus. quo Cuiacius etiam & alij Legiſtæ negant competere Epiſcopis & judicibus eccleſiaſticis: minùs autem eo ſenſu, quo iuriſdictio ſpiritualis reſtringitur ad claues eccleſiæ, Ordinis, aut iuriſdictionis inde fluentis.

10. Qualis & quanta in veteribus abbatibus.

Attamen, quomodocumque vocanda ſit illa authoritas quæ competebat huiuſmodi Abbatibus veterum monachorum, eo ſenſu ſpiritualis erat; ipſumq́ue illorum regimen; quo diſtinguitur aduerſus carnem, & mundum; quo in religione promittitur conuerſio morum: quo regula præſcribit viam ad

virtutes. vt in regula D. Bened. *c.4.* inſtrumenta bonorum operum; vbi *ad fin.* D. Benedictus; *hac*, inquit, *ſunt inſtrumenta artis ſpiritualis. de quibus latè Haſtenius vbi ſup. l.6. t. t.d.1.2.3.* D. Paul. 1. *Cor.9.* dicit ſe ſpiritualia ſeminaſſe: & *c.14.* monet: *æmulamini ſpiritualia*: & *c.2.* animalis homo diſtinguitur aduerſus ſpiritualem.

11. Quo ſenſu & in fœminis eſt.

11. Eoque ſenſu Abbates illi laici, & fœminæ, veri erant prælati. quo & præpoſiti Iſidoro dicuntur. *c. quamuis. de verb. ſignificat. c.1. X. de maiorit.* vera illis competit ſuperioritas, & à ſubditis debetur obedientia. *c. dilecta. X. de maioritat. & obedien. c.1.10. & tot. tit. X. eod. c. dilecta. X. de exceſſ. prælat*, vbi, ex titulo argumentando, abbatiſſa & prælata eſt, & in textu capituli etiam clericorum dicitur caput; & patrona: & *in c. dilecti X. de arbit.* excellens fœmina ex conſuetudine admittitur iuriſdictionis eſſe capax. vt & apud Azor. *Inſt. mor. p.1. l. 13. c.16. q.5.* etiam ſpiritualis iuriſdictionis. quomodo D. Benedictus in *c.2. de abbate. & c. 4. de obedientia* loquitur: monet nomen *maioris* factis implere; Chriſti dicit vices gerere; explicat illud Apoſtoli *accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater.* proſequiturque de doctrina per Abbatem impendenda: & *ad finem: ſciat*, inquit, *qui ſuſcepit animas regendas; præparet ſe ad rationes reddendas.* iterũ *c. 27. nouerit ſe infirmarum ſuſcepiſſe curam animarum.* ecce regimen animarum; etſi non cum ſpirituali clauium poteſtate; quod vt laicis, ita & fœminis competit in ſuos. & *c.4.* obedientibus Abbatibus applicat illud; *qui vos audit, me audit.* quare vt in manu abbatum, ita & abbatiſſarum ſolemnis fit profeſſio. *c. conſuluit. X. qui clerici vel vouentes.* & ſicut abbatiſſa ſuas velare prohibetur *c. ſtatuimus. 20. q.2.* ita & abbas laicus cætera ſacra peragere.

12. Obedientiæ votiuæ rationem non mutauit, quę ſuperuenit Ordinis & clauium poteſtas.

12. Quod ſi poſtmodum in Concilio Pictauenſi *c.1. X. de ætat. qualitat. & Ord. præficiendor. & alibi* decretum fuerit vt Abbates, Decani, & præpoſiti presbyteri fierent, eiſque in ſuos tantũ data poteſtas clauium; non tantùm quanta parochis in ſuos ad ligandas & ſoluendas animas; (adeoque in monachos competebat parochis locorum, ſi alium ſibi aſſignatum non haberent; vt ferè ſolebant, cui in eos dabatur quaſi cura paſtoralis, & parocho iuriſdictio ſpiritualis: *c. qui verò. c. agapitus. 16. q.1.* & in regula S. Auguſtini presbytero monialium maior authoritas tribuitur, quàm Præpoſitæ: vt ad illũ referatur, quod huius vires excedit: ſed notabiliter inquit, *apud vos*; quaſi non paſſim): ſed & ferè quá ta Epiſcopis per diœceſim, per diuerſos ſucceſſiuè canones, vt multi quaſi Epiſcopalem in ſuos iuriſdictionem habeant: tamen id non mutauit rationem naturámve votorum, inſtituti, aut Ordinis: adeoque quo vſque ſe extendebat abbatum veterum poteſtas præcipiendi, & in monachis obligatio obediendi; quæque ex regulis Anthonij, Benedicti, Abbatibus competunt, aut ſubditi eis deferre tenentur; quæ de illis veteres patres ſcribunt, aut antiquę eccleſiæ canones pręſcribunt, mutata non ſunt. ſed quæcumque eſt obedientia ex regula debita; vna hodiè, eademque eſt, quæ olim: idem inobedientiæ peccatum, quoad votum: cuius obligatio ex regula, eique innixo immutabiliter voto, nullam recipit mutationẽ ex augmento iuriſdictionis Abbatis, aliundè quã ex voto adſcitæ: ſcilicet ex attributa ei ſpirituali iuriſdictione clauium, cui ideo non ex voto, ſed lege eccleſiæ ſubijciuntur. adeoque in quantum ei tributa eſt parochi poteſtas, in tantùm ad eundem modum debent ei obedire vt parocho: in quantum ex Epiſcopali eſt ei authoritate tributum, quantum debebant concedentĩ quoad conceſſa: ſed rurſum ex lege, non ex voto. ſicut Epiſcopis non permittitur regularibus quidpiam præcipere ſupra regulam, niſi ſecundùm canones. vt omnis obedientia à religioſo debita eſt ſecundùm regulam, non ſupra. *Vide quæ diximus in conſult. canon. de maioritate & obedientia, conſult. 1.* regulæ autem obligatio ex ſua inſtitutione cognoſcenda eſt; vt ſpectanda rerum primordia. *l. denique. §. ſiquis. D. de minor.* adeoque aduentitijs mutationibus ipſa non alteratur. velim autem ſcire, an quod v.g. D. Benedictus laicus (vt latè docet Haſtenius *in Regul. S. Benedict. proleg. 18.* vt generatim monachi, quod nomen & abbates comprehendit, olim non fiebant clerici *cauſ. 18. q.1. c.28.*) ex regula ſua, & ſuſcipientium illam voto non potuiſſe exigere, nunc illi auctiores aliundè prælati exigere poſſint ex voto? an, quod ille non potuit exigere, imperfectam reddiderit abbatum authoritatem, & monachorum obligationem? veteribus illis quidem defuiſſe aliquid ad omnimodam authoritatem nemo negarit. hinc enim D. Benedictus in reg. c.64. requirit in ijs, qui domeſticis monitis & correctionibus emendari non potuerint, Epiſcopĩ acceſſum. quod ſi hoc imperfectionis eſt; non voti eſt; ſed iuriſdictionis. cui ſi nihil imperfectionis ſit relinquendum; & omnis Epiſcopalis, & Papalis ſupremitatis plenitudo aduocanda eſt. ſed hæc non ſunt regulæ aut voti; ſed hierarchiæ. cui quæ ſubordinatio obedientiaque debetur; legitima eſt; non votiua. atque ita diſtinguere oportet vtramque in hodiernis Abbatibus: multoque magis in Epiſcopis, vbi ſe pro immediatis prælatis habent, quoad eos Ordines, qui quamuis non ſint exempti; tamen ex præſcripto regulæ id non obtinent.

13. An hi ſuperiores ſint prælati?

Itaque non eſt hîc anxiè diſputandum an huiuſmodi ſuperiores laici fratrum cellitarum veri ſint prælati? non quoad dignitatem, quæ in opinione hominum maximè conſiſtit; ſed authoritatem & iuriſdictionem, qualem habuit Anthonius, Benedictus, & ſimiles laici olim Abbates. in quibus procul dubio non fuit poteſtas ſpiritualis aliqua clauium, quarum laici ſunt incapaces, & tamen fuit omninò illa, quæ ex regula fuit requiſita, & ad regendum neceſſaria; ad leges ſuis ferendas, ius ſuis dicendum, rigorem relaxandum, pro temporum perſonarumque oportunitate, ſeu diſpenſandum, præcipiendum, vetandum, corrigendum, puniendumque quantum cauſa, & natura

ſtatus

ſtatus religioſi exigit, adeoque & in virtute obedientiæ præcipiendum, ad conuerſionem morum,& ſpirituales virtutes dirigendum,atque profectum omnem ſpiritualem religioſorum ſuorum procurandum: & conſequenter religioſos in vim votiuæ obedientiæ monitos ab his abſtinerē, vel illa facere iuſſos teneri quod ſuperioribus vouerunt reddere: tantamque fuiſſe obligationem vouentium olim D. Benedicto, quanta nunc eſt vouentium Abbatibus illius ſucceſſoribus, quamuis hi & mitras nunc, & peda habeant, iuriſdictionem ſpiritualem, baculum paſtoralem, & ferè Epiſcopalem.

Hæc enim omnia Regulæ & regularibus præfectis aduentitia ſunt, nec regulæ effectus, obligationéſve votorum mutauerunt: ſed conſideranda ſunt tanquam duæ naturâ diuerſæ poteſtates, in eadem perſona, diuerſis ex fontibus confluentes. ſicut diſcreta, ſacra & ciuilis poteſtas; *c. duo ſunt. diſt.* 96. tamen diu apud Iudæos ſacerdotes ſummi ſacrum & profanum imperium in populum habuerunt. Melchiſedech Rex Salem fuit,& Dei ſacerdos; & Anius apud Virgilium *Rex idem hominum, Phœbiq; ſacerdos.* ſic & Romanus Pontifex hodiè & caput eccleſiæ eſt; & Romæ pluribuſque Italiæ locis temporalem etiam gladium obtinet: ſed aliter atque aliter. & propterea obedientia Pontifici Romano, vt Chriſti Vicario, debita non ſe extendit ad alterum gladium, dum aliò iure obtinetur, aut exercetur.& vice verſa obedientia à Romanæ vrbis, patrimoniíque S. Petri ciue, incola, aduena, quouis pagano etiam & Iudæo debita latè diſtinguitur ab illa, quæ ab aliquo membro eccleſiæ debetur illius capiti, vt tali.

14. Satiùs conſulere iſtiuſmodi religioſis ſimplicem obedientiæ obtio planoq; ſenſu acceptam.

Satiùs ergo remotis ſubtilibus intellectibus, & difficilibus diſputationibus, fratres Cellitæ ſubditi homines indocti monerentur, eo ſenſu debere obedire ſuis ſuperioribus, quo regula diſponit: plano ſcilicet,& ſimplici: & vt centurio ille dicebat *Luca* 7. *& ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites; & dico huic vade, & vadit; & alij veni, & venit: & ſeruo meo fac hoc, & facit.* & Petrus *ep.* 1. *c.* 1. *quaſi filij obedientia.* & Eccleſiaſticus *c.* 3. *filij ſapientia eccleſia iuſtorum. & natio illorum obedientia, & dilectio.* & Samuel 1. *Reg.* 15. *melior eſt obedientia, quàm victima.* & Patriarcha Benedictus, quamuis, vt diximus, laicus, *in regula c.* 5. *mox vt aliquid imperatum à maiore fuerit, ac ſi diuinitus imperetur, moram pati neſciant in faciendo.* & Paulus *ad Epheſ.* 5. *omnia facite ſine murmurationibus.* & Dauid, *voluntariè ſacrificabo tibi. pſal.* 53.

Quibus expenſis cenſeo bonis monitis dedocendam eſſe ſubtilem nimis murmurationem, cœtum hunc inſtruendũ ad plenam obedientiam. quam parificari non rectè puto cum obligatione patris & filij-familias. quia etſi iuriſdictio propriè ex voto non tribuatur prælato, vt tali ſeu laico, & habere cenſeatur œconomicam tantùm; exiſtimo tamen maiorẽ ex voto obediendi naſci obligationem ſecundùm regulam; quam ex decalogo filijs quoad parentes: & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipere poſſe huiuſmodi prælatos laicos, & fœminas: iuxta Azor. *Inſt. mor. p.* 3. *l.* 13. *c.* 10. *q.* 7. etſi alij diſſentiant. Tamburin. *de iur. abbatiſſ. d.* 12. *q.* 5. neque vſus loquendi attendendus eſt, ſed intentio regulæ, cùm de illius obligatione quæritur. quæ vtique tendit ad ſimplicem & plenã obedientiam; iuxta præſcripta regulæ S. Auguſtini: quam vt diximus, fratres Cellitæ hîc acceptarunt.&, ſi manſerit peruicacia, certum eſt poſſe ſuperiorem ad coactionem,& pœnas procedere, per priuilegia Apoſtolicâ permiſſas; & vbi monitionibus ampliùs locus non datur, conceſſo baculo vti,& *compellere intrare.*

Igitur quæ de ſuperioribus laicis diximus, applicari poſſunt & fœminis. nam poteſtas ea quæ Iuriſdictionis eſt, non clauium, æqualis eſt Abbatiſſæ, vt Abbati. & ordinariam eſſe vult Panorm. *in c. continebatur. X. de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſu Capit.* quippè quæ competat ratione dignitatis. neque tantùm in temporalium bonorum adminiſtratione. ſed etiam in regimine ſpirituali. idque diſertè euincitur per c. dilecta *& c. vlt X. de ſtat. monach.* vbi, præmiſſis pluribus ad regimen ſpirituale ſpectantibus, de correctione ſuperiorum, inferiorum, viſitatorum, beneficijs &c. ad finem *hæc omnia*, inquit, *etiam in monaſterijs monialium, quoad articulos Abbatiſſis & monialibus congruentes, præcipimus obſeruari.* congruere autem poteſt poteſtas, non Ordinis, ſed iuriſdictionis. *d. c. dilecta.* ex eoque cap. Stephanus D'aluin *in tract. de poteſt. epiſc. c.* 3. *ex Panorm.* notat primò correctionẽ monialium principaliter ſpectare ad Abbatiſſam, vt monachorum ad Abbatem; ſecundò correctionem fieri non tantùm ſecundùm regulam; ſed & ſecundùm canones; tertiò diſpoſitũ in monachis & Abbatibus, extendi ad Abbatiſſas, & moniales. vt maſculinum concipere dicitur fæmininum in fauorabilibus, non odioſis.

15. Quatenus hæc eadem obtineant in præfectis monialium.

Porrò prælaturam cum iuriſdictione ſpirituali competere poſſe Abbatiſſis, imò & ius viſitationis etiam extra monaſteriũ, quod, vbi clauſura ſeruatur, etiam alteri committere poſſint, ait idem D'aluin. *d. c.* 3. *n.* 10. *ex Pariſio de reſig. benef. lib.* 3. *q.* 12. *n.* 14. idemque tradit Baunius *in ſua Prax. can. lib.* 1. *c.* 2. *ex Barboſ. lib.* 1. *iur. eccleſ. c.* 45. *n.* 38. *Eman. Rod. quæſt. reg. q.* 5. *ar.* 1. & ex Barboſ. rationem profert, quod moniales Abbatiſſæ obedientiam voueant, non tanquam matri; ſed tanquam Prælatæ. cuius munus eſt approbatũ à Sede Apoſtolica, iuxta regulam, quam profitentur; ad regimen ſpirituale,& temporale, gregis ſibi commiſſi, in omnibus quæ non repugnant ſexui fæmineo, eoque iure ait eſſe in poſſeſſione abbatiſſas diſpenſandi in ieiunijs regulæ, in eſu carnium & ouorum, alijſque auſteritatibus regulæ. atque eiuſmodi prælaturam & præbendas monialium eſſe vera beneficia eccleſiaſtica luculenter probat idem *D'aluin. c.* 4.

RESPONSVM XI.

Monialibus ſub conditione, ſi diſpergantur, vt relinqui poſſit.

A Leydis ingreſſura monaſterium teſtamento cauit, vt ſi contingeret, occupantibus vrbem hæreticis, moniales diſpergi, nec conuentualiter habitare poſſe; certus reditus ei ſolueretur, aut certi fructus bonorum hæredibus alioquin relictorum ipſi cederent; quos in alimenta ſua reciperet; de licentia ſuperiorum eccleſiaſticorum, ad id poteſtatem habentium.

Non peccat hæc forma contra votum paupertatis, aut rationem. & quicquid mali concipi poteſt, tollit conditio beneplacitij ſeu licentiæ ſuperiorum.

1. Priùs vt de ipſis relictis viuant, æquum eſt.

Rationi congruit; vt quamuis, quæ monacho dantur, legantur, aut ab ingreſſuris monaſterium ſibi danda ordinantur, in monaſterij proprietatem tranſire intelligantur: tamen ſi contingat non totum monaſteriũ poſſe ſuſtentari; data ſic legata, vel ordinata verti ante omnia debeant in neceſſitates eius, cui data, legata, reſeruata ſunt. *Nauarr. & alij citati à Barboſa.*

2. Vt diſperſæ ſibi relicta adminiſtrẽt, cum antiquo & hodierno iure conuenit.

Subſtantiam voti paupertatis ea formula nõ oppugnat: neque quod monialis adminiſtret quoſdam reditus vitalitios, ſeu peculium, ex quo viuat. dummodò non animo habendæ proprietatis; ſed adminiſtrationis dumtaxat, à Superioribus permiſſæ, id fiat. quod ne quidẽ hodiè aduerſari Concilio Trid. tenet Nauarrus, *& alij omninò multi, quos citat Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ. 25. de regular. c. 2. n. 2. & ſeqq. & n. 14.* Et quamuis regulariter dicamus id à mente Concilij recedere; tamen caſus tantæ neceſſitatis meritò dicetur non pati communem legem; ſed cauſam reducere ad naturalem æquitatem. Quinimò mens Concilij *d. loc. c. 2. ſub fin. in verb. nihil etiam, quod ſit neceſſarium, eis denegetur,* ſatis videtur facere, vt huiuſmodi conditionalem diſpoſitionem legitimã dicamus, cùm illâ conditione eueniente, iam ibi diſciplina regularis, & diſpenſatio cœnobitica ſeruari nequiret, eoque neceſſarium foret ſingulis diſperſis adminiſtrationem concedere. quemadmodùm olim etiam, qui votum religionis emiſerant, permiſſi etiam fuerunt in parentum, ac alijs ædibus ſibi viuere, & peculium habere, ſine offenſa voti paupertatis. *c. de viduis & puellis. & ibi gloſſ. in v. proprijs. c. mulieres. & ibi gloſſ. in v. domibus. 27. q. 1. c. inſinuant. X. qui cleric. vel vouentes.*

Sed neque contrariatur diſpoſitioni iſtiuſmodi conditionali fideicommiſſaria hîc ſubſtitutio. quippè quæ ſicut per ingreſſum religionis de iure ceſſat: *Nouell. 123. §. ſed & hoc præſenti.* ſic neque edicta patria, quæ immobilium tantùm acquiſitiones per manus mortuas, non huiuſmodi caſum reſpiciunt, adverſantur. & quamuis videatur aliquibus dicta Nouella à praxi noſtra non eſſe recepta; tamen alimenta ad vitam, reditus, aut fructus non poſſunt videri in eandem cauſam cadere.

RESPONSVM XII.

De congregationibus regularium.

Congregationes regularium in ſingulis regnis, prouincijſue inſtitui, ac ſingulis triennijs Capitula generalia celebrari, pridem decretum eſt. *c. in ſingulis cum ſeqq. X. de ſtat. monach.* reſumpſit illud Concilium *Trid. de regular. ſ. 15. c. 8.* ſed intereſt; quod d. c. in ſingulis, cùm raræ adhuc eſſent exemptiones, maximè loquatur in non exemptis: atque eapropter eiuſmodi congregationes inſtitui iuſſit *ſaluo iure diœceſanorum pontificum.* tametſi non excludat exemptos. & *in c. ea quæ. ſeqq.* diſerta fit diſtinctio inter exemptos, & nõ exemptos. ita vt ſecundùm duas illas decretales vtroſque indiſtinctè in eandem congregationem conuenire oporteret: *ad quod,* inquit d. c. in ſingulis, *vniuerſi conueniant.* Concilium autem Trid. dumtaxat cogit congregationes inſtituere illa monaſteria, quæ non habent Capitula, & Viſitatores generales; ſed immediatè ſubſunt Sedi Apoſtolicæ: neque tamen excludit non exemptos: quin potiùs includit; dum has congregationes mandat fieri iuxta formam d. c. in ſingulis: quæ potiùs innouatio eſt; adeoque non exemptorum etiam incluſio. & ſanè differentiæ ratio non eſt exigua vt hi cogantur; nõ illi: cùm tales exempti neminem; non exempti Epiſcopum habeant inſpectorem. eoque d. c. 8. non obſeruantes illud decretum, pro omni pœna ſubijcit Ordinarijs; prout c. 9. *ibid.* monaſteria talia monialium ſimpliciter ſubijcit. Igitur poſſunt congregationes exemptorũ & non exemptorum fieri priori iure; quod Concilium non mutat. neque porrò eo fine Pontifices exemptiones concedunt, vt diſſoluatur minuatúrve diſciplina, & per illas ab alijs ſecernantur in his quæ communia ſunt religioni. Sic Benedictus Papa an. 1337. Capitula huiuſmodi eſſe voluit pro exemptis ſimul ac non exemptis. & Pius II. an. 1458. Burſfeldenſem Congregationem olim reformatiſſimam, & quæ vtroſque complectebatur, laudauit, atque confirmauit. 1. An ſolis exemptis competant?

Inſtituta tamen hîc eſt congregatio talium exemptorũ dumtaxat; quæ, ſeu ex non recto d. c. 8. intellectu (vt & alibi accidit *Chopin. de ſac. polit. l. 2. t. 7. n. 13. Monaſt. l. 2. t. 2. n. 7.*) ſeu aliàs, quoſdam non exemptos in illam venire poſtulantes reiecit: quendam autem Prælatum de exemptione cum Ordinario litigantem admiſit: adiecta tamen conditione, ſi exemptum ſe doceret. Is annis nunc viginti in ea fuit poſſeſſione, vt ad omnia Capitula fuerit receptus; & 2. Nõ exempti non ſunt incapaces congregationũ, & in eis officiorum.

cùm ſæpiùs eadem quæſtio recoqueretur, tandem à Capitulo generali impoſitum eſt ſilentium promotori congregationis: denique ipſe in præſidem, ac viſitatorem eſt electus; non obſtante quorundam proteſtatione contrariâ, (quæ ius non tribuit, etſi conſeruet, *c. fin. X. de appell.*) & appellatione (quæ aduerſus conſtitutiones regulares non iuuat. *d. c. in ſingulis. c. quia nos. X. de appell. vbi gl. & DD.*) Opponitur autem incapacitas ex defectu exemptionis: at verò nulla eſt incapacitas inducta à iure; vel Concilio Tridentino. non à iure; quia d. duæ decretales non admittunt tantùm; ſed pro vſu illorum temporum loquuntur potiſſimùm de non exemptis: non à Concilio Trid; quia d. c. 8. nullatenus d. decretalibus derogat; ſed potiùs innouat, vt mox dictum eſt, & cauſa differentiæ reddita: neque porrò iuris derogatio intelligitur fieri, niſi diſertè exprimatur. *l. ſanciimus. C. de teſtam. l. præcip. C. de app.*

3. Per electionem in præſidé remiſſa conditio docendæ exemptionis.

Quod verò ſpectat ad intentionem, & fortè expreſſam conditionem institutæ d. congregationis, vt in eam non niſi exempti recipiantur; iſti iam derogatum eſt contrario Congregationis decreto; quo deſuper impoſitum eſt promotori Congreg. ſilentium. poteſt autem à priori decreto diſcedi; ſi ad publicam vtilitatẽ ſpectat reſciſſio. *l. 5. D. de decret. ab Ordine faciend.* quin & ipſa electione in præſidẽ, & miſſione in viſitationem videtur receſſum à conditionibus anteà appoſitis. vti deciſum eſt in matrimonio carnali; per illius conſummationẽ receſſum intelligi à conditionibus contractui appoſitis. denique qui aliquem, non ignarus conditionis eius, aſſumit in Iudicem; intelligitur ſuper requiſita alioquin qualitate diſpenſare; ſeu à iure ſuo recedere. *l. 57. D. de re iud.*

Vt ſanè nihil ei deinceps ex eo capite obijci poſſit. quinimò mota quamuis quæſtione ſuper capacitate, remanere debet in poſſeſſione quaſi membri d. Congregationis: & nunc in præſidem, viſitatoremque aſſumptus, officiũ exequi; ac recipi debet. quamuis poſteà proprietas iuris euinceretur, & membrum iure declararetur eſſe non potuiſſe. *arg. c. 19. X. de iur. patronat.*

4. An proteſtatio aliquorum ſeu appellatio viſitatis à Præſide opitulctur.

Neque verò viſitatis patrocinatur proteſtatio contraria, ſeu appellatio; vt diximus. quin & eam pro friuola in cauſa viſitationis habendam expreſsè decreuit Concilium Trid. *ſ. 13. c. 1. in fin.* eoque & in cauſa Congregationis habendæ, cùm ea præordinetur ad viſitationes, morum reformationem, & correctionem exceſſuum, *Conc. Trid. ſ. 24. c. 2, in prin.* in quibus appellatio ceſſat. *d. c. 1. c. 10. ſ. 24.* quod cap. 1. etſi vt & *c. 10. ſ. 24.* tantùm videatur loqui in Epiſcopis, eorúmve vicarijs; vt in inferioribus non obtineat: *citati à Barb. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ad d. c. 1. n. 8.* tamen generaliùs loquitur *ſ. 22. c. 1.* vt meritò obtinere debeat in habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalẽ.

5. Competit ei vt alijs iuriſdictio quaſi Epiſcopalis.

qualis tribuitur alijs Capitulis, Præſidibus, & viſitatoribus generalibus Ordinum: cùm & hæc ipſa à d. c. 8. Congregationibus tribuatur. de quorum Capitulorum generalium aliorumque authoritate vide latè Mirand. *Man. Pral. t. 2. q. 6. 7. art. 1. & multis ſeqq.* præter ius commune in *d. c. 10. c. reprehenſib. X. de app. c. ad noſtram eod. c. irrefragabili X. de off. Ord.* diximus in *Conſ. can de accuſ. conſ. 3.*

6. Tributa à Concilio Trid.

Sed & in d. c. ſingulis *& ſeqq.* non plena attribuitur præſidibus; & viſitatoribus electis authoritas; vt in Concilio Tridentino *d. c. 8. §. ipſis autem congregationibus conſtitutis illarum generalia capitula, & ab illis electi præſides, vel viſitatores eandem habeant authoritatem in ſuæ congregationis monaſteria, ac regulares in eis commorantes, quam alij præſides, ac viſitatores in cæteris habent ordinibus &c.* iure ergo magiſtratus ſui habent iuriſdictionem à Concilio attributam: eoque in numero Ordinariorum Iudicum ſunt cenſendi. vt non videantur habere perplexam, intricatamque iuriſdictionem; minúſque facilè recuſari poſſint, vt commiſſarij, ſeu extra ordinem delegati: dummodo à Capitulo generali ſint ritè electi.

7. Eoque ordinaria, nec perplexa.

8. Viſitatori incumbit cura reformationis, regularis obſeruantiæ &c.

Enimuerò non tantùm ad crimina & exceſſus corrigendos, ſed maximè illæ Congregationes inſtituuntur, vt in illis *diligens*, inquit *d. c. in ſingulis*, *habeatur tractatus de reformatione Ordinis, & obſeruantia regulari, & quod ſtatutum fuerit, inuiolabiliter obſeruetur: omni excuſatione, contradictione, & appellatione remotis:* & d. c. 8. *teneantur*, inquit, *ſuæ Congregationis monaſteria frequenter viſitare, & illorum reformationi incumbere, & ea obſeruare, quæ in ſacris canonibus, & in hoc ſacro Concilio ſunt decreta.* adeoque ſ. 22. c. 1. alijſque ſuprà, ac infrà citatis.

9. Eoque & habitus, cucullæ, tonſuræ.

Quare ad præſidem, viſitatoremque ſpectat inſpicere habitum, cucullam, tonſuram regularium. *etſi enim*, vt inquit Concilium Trid. *ſ. 14. c. 6. habitus non facit monachum; oportet tamẽ clericos veſtes proprio congruentes Ordini ſemper deferre; vt per decentiam habitus extrinſeci morum honeſtatem intrinſecam oſtendant.* & ſ. 23. c. 6. habitus & tonſuræ conuenientis delationem exigit: vt & omnem honeſtatem *ſ. 22. c. 1.* & denique omnem monaſticæ vitæ diſciplinam reſtitui cupit: *de regular. c. 21.* ſed imprimis *c. 1. ibid.* religioſos ad primæuũ inſtitutum, & ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituere; & ſuperiores in Capitulis, & viſitationibus curare, vt ab eo non recedatur.

10. An vera an obtexta reformatio ſit.

Ideoque rectè inquiſitum eſt à Præſide, Viſitatoréve in cucullæ, habitus, & tonſuræ formam: & in, titulo reformationis, mutation. & an grata nouitas dumtaxat, & nomen reformationis; an magis res ipſa ſit: aurúmne an aurichalcum; an aſſumpta forma ad primæuum Regulæ inſtitutum, præſcriptúmve pertineat? an ſalua fratrum charitate, an ſine ſcandalo (nam & hoc in reformatione abeſſe cupit d. c. in ſingulis; & illa ſemper primas partes habet) mutatio fiat. nam & morborum leuiorum curam ſuſpendere medicos interdum oportet; ſi vrgeant grauiores; at morbo medicina grauior ſit futura. adeoque Viſitatori actionum ſuarum rationem dare debent tam Prælatus, quàm regulares. nam ad vtroſque Præſidis Viſitatoriſ-

11. An omittenda ob ſcandalum, aut fraternæ charitatis iacturam?

q́ue cura extenditur. *d.c.in ſingulis.cum ſeq.d.c. 8.in v.in ſua congregationis monaſteria, ac regulares in eis commorantes.*

12. Prælato, an Viſitatori obediendum ſit? Prohibere ergo non poteſt Prælatus ſuis religioſis ne coram Præſide ritè electo compareant; ſed & in ipſos contumaces præſes poteſt animaduertere. *d.c.ca.X.de ſtat.mon.verſ.ipſi autem Viſitatores monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles; iuxta modum culpa vice noſtra, regulari cenſura, percellant: abſque perſonarum delectu: non parcentes rebellibus ob ſuam pertinaciam; vel potentiam amicorum: quia ouem morbidam ejiciant ab ouili, ne inficiat oues ſanas.* adeoq́ue religioſi iubente præſide, vetante prælato, maiori poteſtati debent obedire. *c.qua contra. diſt.8.c.qui reſiſtit.11.q.3.* niſi fortè rationabiliter controuerſa fuerit illius iuriſdictio. nam cùm huius certa ſit authoritas; certum obedientiæ ex voto debitum; facit ea certitudo vt potiùs huic, quàm illi obedientia exhibeatur. qua tamen in controuerſia, ſepoſitis iuris apicibus, multum deferendum eſt poſſeſſioni: in qua ſi pridem fuerit ſuperior poteſtas; illi præ inferiori obediendum eſt: donec aliud causâ cognitâ ſit ſtatutum.

13. Concordi deliberatione terminatum ab Ordinibus ſeruandum. Quare, ſi quid emerſerit quod non poſſit concordi deliberatione in ipſo Capitulo expediri, iuſſit d.c.in ſingulis §.*ſi verò; ad iudicium Sedis Apoſtolicæ ſine ſcandalo referri.* quæ interim dum conſulitur, nihil eſt innouandũ. concordi, inquit: ſicut paulò antè dixerat, quod à quatuor præſidibus in inchoatione congregationis concorditer eſſet ſtatutum, obſeruaretur, ſine vlla contradictione. quod ipſum etiam in principijs Congregationum ſeruari voluit Concil. *Trid. d.c.*8. dum formam d. c. in ſingulis iubet ſeruari in inchoandis congregationibus. ſed & pergit vlteriùs Concilium *in §.ipſis autem congregationibus conſtitutis.* mandatq́ue vt *illarũ generalia Capitula eandem habeant authoritatẽ, quã aliorum Ordinum*: ideoq́ue non iam concordi

14. Seu quod à maiori & ſaniori parte decretum. deinceps reſolutione opus eſt; nec vnius, paucorúmve contradictio remorari poteſt deliberationem, & executionem: ſed quod maior pars ſtatuerit, vires integras habet, ſecundùm cõſtitutiones aliorum Ordinum. ita vt & quod in illis deciſum fuerit, cenſeri amplius nõ debeat ad difficultatem ſpectare; ob quam recurſu Romano opus ſit.

15. Intra terminos tamen Capitulis & Viſitatoribus præſcriptos. Sic tamen vt capitula, præſides, viſitatoreſq́ue maneant intra limites reformationis, & viſitationis reſpectiuè. nam illos ſi exceſſerint; non eis ſuffragabitur priuilegiũ d.c. *in ſingulis.* excuſationem, & appellationem reijciens, aliorúmve ſimilium canonum. Termini reformationis autem & viſitationis etiam temporaliũ adminiſtrationem complectuntur. *d.c.in ſingulis.in fin.d.c.ca ſeq.in princ. in v.tam in ſpiritualibus quàm temporalibus. & verſ.ſi autem dilapidator.d.c.8.de reg. Conc.Trid. c.8.ſ.21.* vt magno abuſu à Curia Pariſienſi, quò abuſus ergô prouocatũ erat, irritata ſint decreta quoad monaſticos prouentus rectè adminiſtrandos, à ſimili congregatione edita, *vt refert Chopin.d.c.7.*

Sed & quæritur cùm vniuerſi abbates, & priores abbatem non habentes, vocari debeant; 16. Quid ſi non conuenerint duæ partes? *d.c.in ſingulis.* quid ſi vel Sedes quorundam vacent, vel hoſtilitate venire impediantur, vel cõtumaciâ abſint, & qui cõparent non conficiant duas tertias; an ij Capitulum celebrare, præſidem eligere, viſitatorem committere, cætera congregationis munera exequi poſſint? remittenda eſt vtique quæſtio ad cõſtitutiones aliorum Ordinum, præſertim Ciſtercienſis *d.c.in ſingulis in princ.* ſuper authoritate conceſſa Capitulis, Præſidibus, viſitatoribus decernentes. *d.§. ipſis verò congregationibus conſtitutis. de quo videndi DD.in d.l.3. D.de decret. ab ord. faciend. & alibi paſſim.* ſed & ipſæ conſtitutiones aliorum Ordinum inſpiciendæ, ac canones in Capitulis prouincialibus, & generalibus deſuper ſtatuentes.

RESPONSUM XIII.

Profeſſus egreſſus ſi vxorem duxerit, vbi ea de re inſtituenda cognitio?

PEtrus poſt emiſſam in Ordine M. expreſſo profeſſionem intra quinquennium de nullitate queſtus, & Romã eſt profectus: quid peregerit non ſatis conſtat: inde rediens & in Angliam diuertens ibidem citra formam Cõcilij Trid. ibi non publicati vxorem duxit: in Belgium redijt, & in pago L. quaſi domicilium fixit, aliquot menſibus habitauit: certiores facti Superiores Ordinis illum currui impoſitũ abduxerunt ad conuentum A. & carceri incluſum illa proſequitur, quæ ſe dicit vxorem.

1. Coram Ordinario lod arreſti de cauſa matrimoniali principali. Rectè iure patrio per Ordinarium ei permiſſum eſt inijcere arreſtũ, vt cauſa matrimonialis ab illo cognoſcatur. quippè quę in prima inſtantia ad ſolos Ordinarios pertinet. *ex regula cap. 20. in princip. & §.ad hæc.ſ.24.Conc Trid.* & conſequenter cauſa legitimitatis ſuæ prolis. quæ etiam ad Ordinarium pertinet. *tot. tit.X. qui filij ſint legit.*

2. Et incidenter de nullitate profeſſionis. Et quamuis idem Concilium *ſ.25. de regular.c.19.* quæſtiones nollitatum profeſſionum diſceptari velit coram regulari Superiore, & Ordinario: tamen loquitur illud quando cauſa nullitatis inſtituitur principaliter, & ab ipſo profeſſo, non verò, quando incidenter, & ab ea, quæ ſe dicit vxorem, matrimonialis quæſtio principaliter inſtituitur, & incidenter tantùm poteſt excipi ſuper nullitate profeſſionis. incidentalis enim quæſtionis legitimus Iudex eſt idem, qui principalis: etiam qui de illa principaliter inſtituta cognoſcere non poſſet. *c.causã X.de in integ. reſtit. L. quoties. C.de iud.l.1. C.de ord. cogn.* vbi iudex de cauſa ſtatus cognoſcit incidenter, qui non poteſt principaliter.

3. Quando non teneatur Ordinarius Ordinis Superiorem admittere vt condicat. Poteſt ergo Superior, in exceptione ſe cauſæ interponere tanquam pars; non verò vt Iudex, inuito Ordinario. ſi tamen cum Ordinario cognoſcere cepit de nullitate; ob præ-

præuentionem iuxta formam d. c. 19. illam quæſtionem peragere poterit: ob eandemque tanquam præiudicialem cauſa matrimonialis ſuſpendi debebit. *c.tuam. X. de ord.cog. Mynſ. cent.* 1. *obſ. vlt.* manente interim arreſto.

4. an vxor ſpoliata, an monaſterium ſit reſtituenda? Sed dum cauſa cognoſcitur, niſi euidenter friuolæ ſint allegationes nullitatis, adeò vt nec ſpolij cadat reſtitutio; an obtinere debeat diſpoſitio d.c.19. vt reaſſumpto habitu in monaſterio ſit; an demum eò redire compellatur cauſa cognita & deciſa; iuxta formã *c.1.X.de ijs quæ vi & met. vide quæ diximus in Iur. pont. nou. anal. de regular. n.47. in fin.* vide & *c.tenor.*10. *X.de ſentent. & re iud.* vbi ante deciſionem ad ſuperinductam acceſſus prohibetur.

RESPONSVM XIV.

Teſtator legatum perpetuum reliquit conſanguineis ſoluendum cùm ad ſtatum peruenerint: quæſitum eſt, an, quæ beginagium ingreſſa, & illius more profeſſa eſt, ad ſtatum peruenerit, & legati capax ſit facta?

1. Ad ſtatum peruenire. QVemadmodum in lege ex his C. *quando dies leg.* legitur hæc clauſula, *cùm filia ad legitimum ſtatum peruenerint*; ita vetus formula notariorum erat in condendis teſtamentis, vt huiuſmodi legatis aut inſtitutionibus adijcerent, *qui, aut quando hæredes, legatarijve peruenissent ad ſtatum aliquem approbatum, ſiue eccleſiaſticum ſiue ſæcularem.* eâ phraſi imminutâ ſecutum eſt illud Horatij; *breuis eſſe laboro; obſcurus fio.* ſi notarius hîc ſtatum approbatum addidiſſet, careret elogium controuerſiâ. Quamquam à Clemente V. *in c.1.§.fin.de religioſ.dom.* non reprobatum ſit, genus vitæ Deo deuotum, ſub modeſta veſte, in ſpiritu humilitatis Deo famulantium: tamen ſi ſchema publici regiminis aſſumpſerint, id reprobatur. *c.ſancta de rel. dom.in extrauag. Ioan.XXII. in verb.quidquid per eas communiter vel diuiſim ſub religionis, conuentus, collegij ſeu congregationis nomine, vel colore attentatum exſtitit, nullius fuiſſe, & eſſe decernimus firmitatis: & quatenus de facto proceſſerunt; reuocamus omninò.* Sic Greg. IX. reprobauit mulieres diſcalceatas, chordularias, ſeu minoretas nuncupatas. *diploma recitat Tamburin. de iur. Abbatiſſ. d.7.q.10.* Concilium Lugdunenſe ſub Greg. X. omnes nouas religiones, ſine Sedis Apoſtolicæ authoritate erectas. *c.1. de religioſ.dom.in* 6. & Pius V. *conſtit. incip. circa* 4. *kalend. Iunij* 1566. omnes etiam tertiarias in congregatione viuentes tria vota ſolemniter emittere voluit, aut impoſterum nullas recipi: & alia conſtitutione *edita* 15. *kalend. decemb.* 1568. omninò huiuſmodi congregationes vetuit non tantùm; ſed etiam ſeparari iuſſit; niſi ſolemnem profeſſionem ſub aliqua regula approbata, quam elegerint, emittere maluerint. de qua Malderus *de iuſtit.tract.* 10. *c.5.de voto dub.3. in fin. illud denique,* inquit, *hîc monendum meritò à Pio V. conſtitutum eſſe conſtitutione vnica de votis in Septimo Decretalium per P. Matthæum edito, vt congregationes in communi, & ſub obedientia voluntaria, cum diſtincto à ſæcularibus habitu, extra votum ſolemne religionis viuentes, teneantur eligere vnam ex religionibus approbatis, quam profiteantur.* ita ille.

2. Approbatũ:

3. Vt quis intelligatur?

4. Religionum non approbatarum damnatio antiqua.

5. Pij V.

6. Vrbani VIII. Inde & proceſſit damnatio Ieſuitiſſarum ab Vrbano VIII. *conſt. incip. Paſtoral. Rom.* quam *refert Tamburin. ibid. q.11.* quæ deſcribit quænam illæ vſurpabant ſchemata publica quaſi religioſæ vitæ, redigendo ſe in congregationes, collegia, domos probationum, aſſumendo ſuperiorem, Præpoſitam generalem, in cuius manu tria vota religionis ad inſtar ſolemnium emittebant.

7. Beginæ non damnatæ. Quoad Beginas autem ſub damnatione *d. c. ſancta* non comprehendi declaratas *in c. ratio de relig. dom. in extrauag. commun.* ita deſcribuntur; *ſegregata quandoque in parentum, aut ſuis, interdum verò in alijs, aut conductis, ſibi communibus domibus inſimul habitantes, vitas ducunt honeſtas eccleſias de nocte frequentant, diœceſanis locorum, & parœcialium eccleſiarum rectoribus reuerenter obediunt, curioſitatem diſputandi aut authoritatem, ſeu temeritatem potiùs prædicandi, nullo modo ſibi vſurpant, nec ſe vel alias ſeu alios quoſlibet præmiſſis opinionibus, erroribuſq́, inuoluunt: nec vlla ſuper his eſt, aut fuit hactenus nota, ſeu ſuſpicio contra eas, quæ ipſas diſſimiles à luce ſua conſtringeret, vt nullæ earum, quæ perpetuam fortè domino continentiam deuouerunt, occaſio præbeatur ad lapſum &c.*

8. Non habent formam vitæ regularis. Beginæ igitur non habent formam vitæ regularis, non emittunt vota in manibus rectricum; ſed Epiſcopi, aut parochi, ab eo commiſſi; nec aliud quàm caſtitatis; idq́ue loco & tẽpori aſtrictum: diœceſanis locorum & parochialium eccleſiarum rectoribus reuerenter obediunt. etſi hodiè proprium parochum habeant, pleriſque locis, ſeparatum à matrice parochia, vt ſpeciali illius curâ diligentiùs regantur. ex ſimili cauſâ qualis eſt in *c.2.X.de ædific. & repar. eccl.* Rectrices etiam ad mores inſpiciendos, vt matresfam. à diœceſanis per aliarum electionem conſtituuntur: quibus nulla vouetur obedientia; ſed ex lege ſtatuaria, & ſecundùm ſtatutum præſtatur: propria bona & œconomiam retinent: à vulgo beginæ vocantur. *d.c.ratio* fideles mulieres vocat *d.clem.* & *d. c. ratio* & beginas: vbi adiungit hæc verba; *cæterùm ſtatum beginarum huiuſmodi, quas eſſe permittimus (niſi de his per ſedem Apoſtolicam aliter ordinatum exſtiterit) nullatenus ex præmiſſis intendimus approbare.*

9. quam tamen?

10. Sine voto obedientiæ.

11. Permiſſæ nõ approbatæ. Vbi duo ſimul proponuntur; & permiſſio, & tamen negatio approbationis ſtatus. permittuntur ergo ab eccleſia non tantùm in domibus priuatis; ſed etiam communibus (vt ibi præmittitur) habitare; nec tamen ſtatus illarum approbatur. quamuis *perpetuam fortè Domino continentiam deuouerunt:* vt loquitur d. c.

ratio;

ratio; *ſeu promiſſa*, inquit d.clem. *continentia, vel etiam non promiſſa, virtutum domino in humilitatis ſpiritu deſeruiunt.*

12. *Vtique ſecundùm totam vitæ rationem. nam ſtatus continentiæ probatus omninò eſt.*

Non negat Clem. V. aut Ioan. XXII. *dd.ll.* quin ſtatus virginum, aliarúmve mulierum continentiam vouentium, aut ſeruantium à Chriſto probetur, Apoſtolis, & eccleſia; ac nouiſſimè *Conc. Trid. ſ. 24. can. 10. de ſacr. mat.* ſed eam approbationem negant, de quali agit, & exigit *c. 1. de religioſ. dom. in* 6. nam nec prior illa defuit ijs, quos damnauit Greg. X. *in d. c. 1.* Pius V. *d. conſt. 15. kal. decemb.* 1568. & Vrban. VIII. *conſt. paſtoral.*

Igitur ſi de ſtatu ſimpliciter loquendo approbato, teſtator ſenſit ſecundùm veterem formulam; Beginæ illum non habent; vt diximus; & ita Domino deſeruiunt, vt nec ſimpliciter mundum reliquiſſe cenſeantur. vt de ſolemniter profeſſis loquitur c. cum *ſeculum. X. de iur. pat. c. venient. X. de conuerſ. coniug. & diximus in Conſult. can. tit. de regul. c. 1.* Dixi ſimpliciter loquendo ſtatum non habere; id eſt, ſecundùm totam vitæ & inſtituti rationem: ſed procul dubio ſecundùm quid: id eſt, quoad articulum promiſſæ aut propoſitæ continentiæ. ſtatus ille virginitatis, cœlibatus, ſeu continentiæ probatus, laudatus, & eximius eſt.

13. *Status virginitatis & cœlibatus etiam matrimonio præfertur.*

Matthæi 19. qui poteſt capere capiat: & d. canon 10. *ſ. 24.* anathema dicit ei, qui dixerit *ſtatum coniugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel cœlibatus; & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate, aut cœlibatu; quàm iungi matrimonio.*

14. *Etiam ſine voto.*

Vbi non tantùm perpetua virginitas; ſed & alius cœlibatus, ac viduarum caſtitas matrimonio præfertur; nec votiua tantùm; ſed & non promiſſa continentia: vt loquitur d. clem. 1. vbi non probat Concilium vel Beginarum, vel aliarum virginum ex voto caſtè, modeſtè, deuotè viuentium ſtatum, vt talem; ſed dumtaxat virtutis, virginitatis, cœlibatus, continentiæ: adeoque antitheſin facit non perſonarum ſic vel ſic viuentium; ſed *ſtatum*, inquit, *coniugalem*; & *ſtatus virginitatis, vel cœlibatus*: & rurſus, *manere in virginitate, aut cœlibatu; quàm iungi matrimonio.*

Quod anathema dicitur aduerſus eos, qui aduerſantur doctrinæ D. Pauli 1. *Cor.* 7. & oppugnant illa verba finalia *d. c. 7. beatior autem erit ſi ſic permanſerit ſecundùm meum conſilium.* vbi D. Paulus virginitatem cœlibatumque commendat, & matrimonio præfert; & tamen concludit; *qui matrimonio iungit virginem ſuam, benè facit; & qui non iungit melius facit*: vbi loquitur de ſtatu virginitatis ſine voto. nam qui matrimonio iungit virginem ſuam, quæ votum habet, vtique non benè facit. de votiuo autem agit 1. *ad Thimoth. c. 5. Cùm*, inquit, *luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt: habentes damnationem; quia primam fidem* (nota) *irritam fecerunt.* de quibus vlteriùs D. Auguſtinus *in virginali & viduali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur, quæ expetita, & electa, & vti debito oblata, iam non ſolùm capeſcere nuptias, ſed, etiamſi non nubant, nubere velle damnabile eſt. c. nuptiarum. 27. q. 1. c. vouent. 27. q. 1.* Ad ſenſum ergo D. Pauli accipiendus eſt canon Concilij Tridentini; & vt agat generatim de ſtatu virginitatis, aut cœlibatus (cœlebs autem eſt tam, inquit Spigel. *in Lexico, qui caruit ſemper vxore, quàm qui nunc caret. vt notatur in Rub. C. de infirmand. pœn. cœlibat.*) non autem de votiuo dumtaxat; ſed & eorum qui viuunt ſine voto; ſeu, vt inquit Clemens *d. c. 1. promiſſa continentia, vel etiam non promiſſa.*

Quemadmodum & illud D. Pauli, melius eſt nubere quàm vri, *ad non pollicitam pertinet, ad non velatam*, inquit D. Ambroſ. *ad virg. lapſ. c. 5.* habent ergo beginæ ſtatum virginitatis, cœlibatus, ſeu continentiæ eatenus probatum; non habent ſtatum probatum ſimpliciter; ſpectantem totius vitæ conditionem: quod exigit d. c. 1. *de relig. dom. in* 6. & declarat d. Clem. 1. *in fin. d. c. ratio. §. cæterum.* aliàs enim quomodo non probatus ſtatus promiſſæ continentiæ dici poſſet? quâ tamen non obſtante beginarum ſtatum Clemens non vult eſſe probatum. Quod ſi ergo teſtator ad veterem formulam, quam diximus, intelligendus ſit; beginæ non peruenerunt ad ſtatum approbatum.

15. *An beginæ peruenerint ad ſtatum.*

16. *Analogicum ſtatus vocabulum.*

Videamus, ſi non ad eum rigorem teſtator intelligendus ſit, an ſaltem peruenerint ad ſtatum? analogicum valde, atque æquiuocum eſt vocabulum *ſtatus*; varioque ſenſu accipitur. Vnde Iob ait, *homo nunquam in eodem ſtatu permanet*; medici morbi ſtatum vocant, cùm ad ſummum peruenit: *ſic in d. l. ex his.* ſtatus etiam dicitur ætas maior annis viginti quinque: & apud Quintilianum *ſtatus cauſæ* dicitur: in iure ciuili tituli ſunt; *De ſtatu hominum; de ſtatu-liberis; ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium quæratur &c.* & in iure canonico, *De ſtatu monachorum & canonicorum regularium*: eoque alij ſpectant, *de conuerſione coniugatorum; de regularibus & tranſeuntibus ad religionem; de voto; Qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere poſſint. &c.*

17. *An ſtatus propriè &*

18. *honorabilis in habentibus votum continentiæ perpetuæ, in beginis & deuotis?*

Igitur ſtatum eſſe volunt ex D. Thoma 2. 2. q. 183. *ar.* 1. vitæ conditionem, cui firmiter inſiſtendum ſit; & quæ variari leui ſaltem ex cauſa non poſſit. & ſic Syluius *in Reſolut. V. ſtatus honorabilis. r. 1. & 2.* dicit votum continentiæ perpetuæ, factum in manu Epiſcopi, vel ab eo deputati, conſtituere quem in ſtatu; etiam honorabili. ſed & alij quidã viri docti, nuper cenſuerunt deuotariarum viuendi modum propterea non malè ſtatum appellari. vtpotè in quo iure ita permittente perpetuò ſtare quępiam intendat. quinimò Wameſius *can. conſ. t. 2. conſ.* 395. ex profeſſo docet eum, qui citra coniugium carnale aut ſpirituale, ſeu votum, aut Ordines ſacros, manere intendit in cœlibatu; eſſe in ſtatu: & *n. 3. ſtatus*, inquit, *hominis triplex eſt; vel matrimonialis, vel eccleſiaſticus, ſeu religioſus, vel ſine horum altero, quem cœlibatum vocamus.* quamquam Caietan. 2. 2. *q.* 183. aſſerat nec virginitatem, nec viduitatem conſtituere ſtatum, niſi vinculo firmetur. ſed & d. can. 10. *de ſac. mat. ſ. 24. Conc. Trid.* vocat ſtatum

cœlibatus: & Clem. V. *in c. attendentes. de ſtat. mon. in Clem.* dum negat ſe ſtatum canoniſſarum approbare; & Ioan. XXII. *d. c. ratio.* beginarum ſtatum eſſe aliquem fatetur, ſecundùm analogiam dum ei negat probationem, & ponit Clemens conſtitutionem ſuam ſub rubrica *de ſtatu monachorum*: & Wameſ. *conſ. 396. ibid.* beginas negat in approbato Ordine verſari, vel perſonas eſſe religioſas.

Secundùm ergo hanc analogiam omninò dicendum eſt beginas eſſe in aliquo ſtatu: nec illas tantùm, quæ votum perpetuum habent; quale olim illarum fuiſſe videtur *ex d. c. ratio in verb. perpetuam fortè Domino continentiam denouerunt*; ſed addidit *fortè*. & d. clem. 1. *de relig. dom. ait promiſſa vel non promiſſa*. ſed & illas quę tantùm (vt ferè hodiè) ſecundùm ſtatuta curiæ; ſeu donec ibi manſerint. vt etſi non obligatio; tamen intentio ſit manendi perpetuò in curia beginagij, & cœlibatu.

19. Non ſtatus approbatus ſecundùm modum loquendi Decretalium.

Cùm tamen huiuſmodi ſtatum neget Clemens, & Ioan. XXII. eſſe approbatum; vtique ſecundùm totam vitæ conditionem, ſacro-politica illa approbatione, de qua in d. c. 1. *de relig. dom. in 6.* quæſtio noſtra eò deuoluitur, quo loquendi modo teſtator locutus eſſe cenſeri debeat; & quo ſenſu ad legatum vocaſſe conſanguineos? an ſecundùm conſiderationem illorum Pontificum, ac ſacram eccleſiæ politiam; an remiſſiori modo ſecundùm grammaticum ſtandi ſenſum, ſeu aliàs? cùm & ipſa ſtandi ratio vel ad tempus, vel perpetua, & neceſſaria, vel arbitraria intelligi poſſit. arbitraria in Beginis voto perpetuo non aſtrictis; neceſſaria in aſtrictis; etiam ſimplici. quod impedit quidem, ſed non dirimit matrimonium, vt ſolemne; & faciliùs diſpenſatur, non autem ſolemne. & ipſæ quæ voto ſimplici; etſi perpetuo tenentur, de facto matrimonium contrahentes validè ſtatum mutant; etſi illicitè: quod non accidit ſolemni voto aſtrictis: quæ nullatenus mutare poſſunt: ſed quidquid attentarint, & illicitum eſt, & inualidum. *c. vnic. de vot. in 6.*

20. Quo ſenſu ſtatû vocaſſe teſtator cenſendus ſit?

21. De ſtatus perpetuitate diuerſa in ſolemni voto, & ſimplici.

Quod enim ad diſpenſationem pertinet, Innocentius III. *in c. cum ad monaſterium in fin. X. de ſtat. monach. abdicatio*, inquit, *proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeò eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere*: cui nihil ſimile in iuris codicibus legitur de voto ſimplici caſtitatis: de alijs ſanè votis legimus vt redimi, ac mutari poſſint. *Rub. & tot. tit. de voto & voti redemptione.* & Bonifac. VIII. *in c. vnic. de vot. in 6.* cùm ſolemne votum dicit matrimonium irritare, *reliqua verò*, inquit, *etſi quandoque matrimonium impediant contrahendū; non tamen reſcindere poſſunt pòſt contractum.* imò *c. 1. X. de vot.* conſiderandum dicit, an compenſatio melior fuerit, & Deo magis accepta; & *ſecundùm hoc debet*, inquit, *exinde diſpenſare.* & quidem multa ſunt in quibus non tantùm Papa; ſed & Ordinarij diſpenſare poſſint; etiam nonnumquam in voto ſimplici perpetuæ caſtitatis. *Malder. de Iuſt. tract. 10. c. 5. d. 10.* quod autem aiunt impoſſibile dici quod à Principis pendet voluntate, *l. continuus. §. cum quis. & ibi gloſſ. D. de verb. ſignif.* rectè accipiunt interpretes, cùm Princeps aut numquam aut quàm rariſſimè diſpenſare ſolet; non autem cùm non difficulter. in voto ſolemni diceret Innocentius numquam diſpenſari; alijque dixerunt; hiſtoriaſque in contrarium allegatas aut negarunt, aut de facto proceſſiſſe, & non iure aſſeruerunt; *vt apud Malderum de Iuſt. tract. 10. c. 5. d. 9. § dico 8.* alij ſaltem dicerent rariſſimas ſemper fuiſſe huiuſmodi diſpenſationes; & non niſi ex ſummis Chriſtianæ reipublicæ cauſis. *ſic Malderus*: adeoque rectiùs Sanches *lib. 5. de voto c. 1. n. 13.* fatetur, *ſimplicia vota eſſe perpetua quoad voventem, qui ſe ab illorum obligatione propriâ authoritate nequit eximere: at non quoad diſpenſationem, quæ ex cauſis*, inquit, *communibus paſſim conceditur &c.*

Vt hinc deducatur plures eſſe ſtatus analogici gradus; ſimplicem cœlibatum ſine voto; ſub propoſito in eo ſtandi; deinde cum voto; non tamen perpetuo: denique cum perpetuo; ſed ſimplici; ac tandem ſub voto ſolemni: quod perfectè ſtatum, & quidem approbatum continet. ad hunc non perueniunt Beginæ, ſed illius initium & tyrocinium. *Malder. de Iuſtit. t. 10. c. 5. de voto. d. 10.*

Allegant quidem quod ex inſtituto eccleſiæ ſit ea ſolemnitas; rei natura ſimplex & ſolemne votum non differant: *Azor. Inſtit. moral. l. 12. c. 6. q. 1.* neque illud vocabulum votis fuerit tributum primis quatuor poſt Chriſtum ſæculis; ſed vt demus vocabulum etiam ante Bonif. VIII. *c. vn. de vot. in 6.* non fuiſſe in vſu, (vt tamen fuit: *c. fraternitatem. X. de frig. & malef.*) rem tamen fuiſſe aſſerit Bonifacius: cùm de præterito dicat voti ſolemnitatem ab eccleſia fuiſſe inuentam; & inſtitutum hoc eſſe Apoſtolicum, cuius aliud non exſtet initium; exactè docet Malder. *de Iuſt. tract. 10. c. 5. de voto d. 3.* quin & à Concilio Carthaginenſi IV. manifeſtè agnitum; cui & Auguſtinus interfuit: adeoque quis illius ſenſus fuerit; quis Cæleſtini III. latè Malderus explicat: docetque ſemper in eccleſia fuiſſe notas; quibus vota ſimplicia, atque ſolemnia diſcriminarentur. quo modo hæc matrimonia irritarent, illa non æquè. ſolemnitatem hanc in Carthaginenſi reperiri, *quod ſe domino deuoueant, & veſte laicali abiectâ, ſub teſtimonio Epiſcopi & eccleſiæ in religioſo habitu appareant.* cui ex Bonifacio VIII. *d. c. vnic.* addendum eſt, ex poſterioribus eccleſiæ conſtitutionibus, vt fiat in religione approbata. religioſum porrò habitum, de quo agit Concilium Carthaginenſe, complexum fuiſſe etiam velum profeſſionis, quod profitentibus Epiſcopi imponebant; ſatis liquet ex omni antiquitate: vbi virgines velatæ dicuntur; ſacrari dicuntur ſanctimoniales vocantur. *c. ſciendum. 27. q. 5. c. quicumque. c. monachū 20. q. 1. c. virgines ſacræ. 20. q. 1. c. virginibus ſacris. 27. q. 1. c. ſanctimonialis virgo diſt. 24. c. vidua 20. q. 1. c. vt periculosè ne cler. vel mon. in 6. c. hæ verò quæ necdū. 27. q. 1. c. deuotis. 20. q. 1.* forma Pōtificalis de cōſecratione virginum;

virginum, Trid. *de reg. ſ. 25. c. 18. v. habitum ſuſcipere.* quæ adeoque magis propriè Chriſto nubere dicuntur. quippè quæ præter caſtitatem, paupertatis, & obedientiæ votis ornatiores, Chriſto nubunt perfectiùs.

Igitur cùm de vocis acceptione quæritur, *non aliter*, inquit Marcell. *in l. 60. D. de leg. 3.*
22. *Vocis ambiguæ ſignificatio vt accipienda?*
à ſignificatione verborum recedi oportet, quàm cùm manifeſtum eſt aliud ſenſiſſe teſtatorem, ſed & cùm origo & ratio grammatica ab vſu mutata eſt, hîc maximè attenditur. *l. labeo. D. de ſupell. leg.* & generatim *ad communem verbi intelligentiam recurritur*, inquit c. 7. *X de ſponſal. & verba in eo ſenſu retinentur, quem ſolent rectè intelligentibus generare.* & cùm voces habent plures acceptiones, exaudiendæ ſunt in potiori ſignificatione. *l. 1. §. qui in perpetuum. D. ſi ager vectigal* ſimpliciter & non ſecundùm quid. *Menoch. de præſ. l. 3. præſ. 40. n. 2. poſt Barthol. Alexand. Decium.* vt in rebus etiam iudicandis attenditur id, quod præualet. *l. quæritur. D. de ſtat. hom.*

23. *Propria & potentior.*
Quare de voce *ſtatus* dicendum videretur accipiendam illam eſſe in ſignificatione propria, ac potentiori. &, vt Philoſophi loquuntur, analogum ſtat pro principali ſuo ſignificato; nec recedendum à verbi ſignificatione; *niſi aliud teſtatorem ſenſiſſe legatarius doceat*, inquit *lex cum quidā. § niſi D. de ſupell. legat.* ſed & vbi in verbis nulla eſt ambiguitas, non debet admitti voluntatis quæſtio. *l. 25. D. de leg. 3.*

Quemadmodū Vlp. *in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. D. ad Trebel.* ait, *ſi quis rogatus fuerit, vt, ſi ſine liberis deceſſerit, reſtituat hæreditatē; Papin. l. 8. reſ. ſcribit etiam naturalem filiū efficere, vt deficiat conditio: & in libertino, eodemq́; conliberto hoc ſcribit: mihi autē quod ad naturales liberos attinet, voluntatis quæſtio videtur eſſe, de qualibus liberis teſtator*
24. *Conueniens conditioni loquentis.*
ſenſerit: ſed hoc ex dignitate, & ex conditione eius, qui fideicommiſit; accipiendum erit. quod quidem reſponſum, an in fideicommiſſo liberorum nomine non tantùm legitimi veniant, ſed & naturales, latè examinat Menoch. *de præſ. lib. 4. præſ. 78.* ſed hîc ſatis eſt, cōditionem teſtatoris in huiuſmodi verborum ambiguitate eſſe expendendam: de quali ſtatu ſenſerit &, vt in homine vilis conditionis, nomine liberorum etiam venient naturales; in perſona in dignitate conſtituta non item. ſic & caſus noſter videbitur recipiendus in ſenſu, qui teſtatoris dignitati, & conditioni conueniat. vt & aliàs ſepè deciſum eſt attendendam eſſe qualitatem, & conditionem loquentis. *l. ſi miles vnum D.*
25. *Eius quocum agatur.*
de teſtam. milit. vt eius etiam cui datur: *l. plenum §. equitij, cum ſummario, & gloſſ. in v. ſenſiſſe. vbi & alia leges, D. de vſu & habitat.* & ſubiectam ma-
26. *Materiæ.*
teriam: *l. ſi vno. D. locati verſ. ſed etſi. in verb. quaſi* non ſit donatio, ſed tranſactio, ob materiam locationis: *cum ſummario Bartoli & legibus ab eo citatis. & gloſſ. in verb. tranſactio. c. ſolita X. de maior. & obed. in verb. ſi perſonam loquentis &*
27. *Secundùm conditionem ergo teſtatoris, cæteraſq́; circūſtantias.*
eorū ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentiùs attendiſſet. vbi gloſ. in v. ſi perſonā & quæ citat.

Itaque conſideremus conditionem teſtatoris, an illa faciat ad eliciendam eius voluntatem in hac verborum analogia. fuit is vir doctus, iuris etiā peritus, presbyter, & pietate ſingulari: videtur ergo ex his cōfici eius verba accipienda eſſe ſecundùm eam rationem, qua de *ſtatu*, in digniori ſua, & potētiori ſignificatione accipitur, ſiue ſæculari, vt eſt matrimonialis, ſiue eccleſiaſtico, ſæculari, ſeu regulari; non tantùm ſimplici cœlibatu *de quo VVameſ.* nam etſi hodiè pœnæ cœlibatus, ſublatæ ſint; quod arguit Wameſ. & vt loquitur Conſtant. *in l. 1. C. de infir. pæn. cœlib. impoſita iuris imperia velut quadam iuga ſoluit promiſcuè omnibus;* licituſque adeò ſit cœlibatus, imò ſtatus, matrimonio anteponendus; *d. can. 10. de ſacr. mat. Trid.* tamen nō dicuntur cœlibem vitam ita ducentes ſtatum habere ab eccleſia approbatum: *d. c. 1. de relig. dom. in 6. d. c. attendentes de ſtat. reg. in Clem. d. c. ratio in extrauag. commun. de relig. dom.* ſed & cœlibatus communis eſt omnibus, antequam ad matrimonium carnale, aut ſpirituale ſe determinent: atque ita videtur teſtator ſpectare eam determinationem, ſeu determinationis executionem: imperfecta ea eſt in proponente manere in cœlibatu. perfectior in addente votum conditionale ſeu temporaneum; vt in inſtituto cōmuni Beginarum: perfectior magis in perpetuo voto etſi ſimplici: perfectiſſima in ſuſcipiente ſacros Ordines, aut votum ſolemne emittente. teſtatorem autem hanc perfectiorem, & quæ habet comitem ſtatum ab eccleſia approbatum attendiſſe eæ, quas recenſuimus, illius conditiones perſuadere videntur.

Præſertim cùm in dubio is ſenſus recipien- 28.
dus dicatur, qui pro religione, pro cauſa pia, *Fauorem religionis.*
pro eccleſia facit *l. ſunt 43. D. de relig. & Alciat. in priuil. pia cauſ. priu. 148. vbi poſt plures citatos ita claudit; & ſcribunt vbique omnes.* porrò pro incitamento religionis facit, vt ſenſus perfectioris ſtatus aſſumatur: quo plures ad illum alliciantur, quàm hæreant in cœlibatu, ſine voto ſolemni, aut Ordine ſacro non tantùm; ſed nec ſimplici perpetuo; ac ne quidem temporaneo, aut conditionali; ſed ſimplici propoſito cœlibatus, non votiui.

Enimverò à ſimili proponi non abs ratione 29.
poteſt huiuſmodi argumentum; ſi ea quæ pro *An relicti pro monachatu capere*
ſtatu perfectiori expreſſo; ſeu monachatu, le- *ſit beata, bizoccha, tertiaria?*
gata ſunt, capere poteſt beata, bizoecha, ſeu tertiaria; poterit eo magis cùm ſimpliciter conditio propoſita eſt de ijs, qui peruenerint ad *ſtatum*, illud vocabulum benignè intelligi, vt huiuſmodi perſonas comprehendat; adeoque eis ſimiles beginas. Atqui Diana *p. 1. t. 2. reſol. 84. & in fin. operis in Addit. Secundu reſolut. 28.* quærit an tertiariæ & beatæ gaudeant priuilegio fori, & conſequi poſſint legatum relictum pro monachatu; de priori & authores, & Cardinalium reſponſum adfert, vtique priuilegijs gaudere: ſi viri in congregatione; fœminæ ſaltem in habitu à Leone X. in Concilio Lateranen. *ſ. 11. in fin.* præſcripto egerint; regulam tertij Ordinis ſeruātes: de legato negatiuè ſenſiſſe refert Caſtillo, & Riccium: ipſe autem affirmat, *& cum ſecutus vt allegat d. reſ. 28. Ioannes Maria Nouarius*, allegat Diana §. ſed hoc præſenti *Nou. ca 3. ſeu auth. de ſanctiſ. Epiſ. col. 9.* vbi ſubſtitu-

ſtitutiones, & reſtitutiones, ſi quis ſine liberis moriatur, aut matrimonio iungatur, ceſſant; ſi perſonæ talibus conditionibus ſubiectæ, ſiue maſculi ſiue fœminæ, monaſteria ingrediantur; aut clerici, aut diaconiſſæ; aut aſcetriæ fiant. nec tantùm de profeſſis monachis, aut ad ſacros Ordines promotis agere liquidum faciunt verba, *ſi vſque ad ſuam vitam perſeuerauerint.* ex quibus argumentum duci poſſet pro Beginis. ſed quoad priuilegia, illis obſtat quod non ſint tertij Ordinis; aut ſi quæ ſint, non geſtent, habitum à Leone, & Cardinalibus requiſitum. nec vllus hic vſus id admiſit, niſi quoad collegialiter & regulariter viuentes, & tria vota ſolemnia emittentes. Quoad legatum; obſtat illis verſic. fin. *d. §. ſed & hoc præſent.* qui ſubſtitutionem pauperibus aut captiuis factam tolli negat per clericatum, aut monachiſmum. quod Angelus extendit ad locum venerabilem: alij generaliùs ad piam cauſam. & ratio d. §. redditur, quod pro matrimonio carnali ſpirituale ſuccedat; pro liberis carnalibus monaſterium, *c. in præſentia. X. de probat.* Itaque ſi teſtator reliquit non pro matrimonio, aut liberis carnalibus, ſed pro pia cauſa, pro ipſo monachatu; *ex nullo*, inquit, *§. memoratorum modo eam ſubſtitutionem, aut reſtitutionem excludi permittimus.* & verò aliàs in grauamen religionis retorqueretur, quod in eius gratiam eſt inuentum; ſi, vt matrimonij carnalis conditio expleri poteſt per monachiſmum, aut clericatum, tanquam ſtatum perfectiorem, (vt omne votum ſoluitur per ingreſſum monaſterij. *c. 4. X. de voto*, & matrimonium ratum, non conſummatum. *c. 2. de conuerſ. coniug.*) ſic monachiſmi aut ſacrorum Ordinum conditio expleri poſſet per id quod eſt imperfectius: ſcilicet per Beatarum aut Beginarum vitæ genus. adeoque negatiuè opinantium ſententia iuri eſt conformior, ac rationi.

Iterum proponi poteſt & hoc argumentum in d. §. *ſed & hoc præſent.* conditioni nuptiarum ſatisfaciunt, qui *monaſterium ingrediuntur*, inquit, *aut clerici, aut diaconiſſa, aut aſcetria fiant.* & infrà *ſi vſque ad ſuam vitam in his perſeuerauerint*: adeoque ſi Beginæ his poſſint comparari; ſi non aſcendunt gradum probati ſtatus regularis, ſaltem gradum ſtatus coniugalis tranſcendent; & cùm legatum debeatur etiam matrimonij ſtatum dumtaxat aſſumentibus; debebitur & illis, qui ſaltem in ſtatu clerici, diaconiſſæ, vel aſcetriæ fuerint. vrget ſanè hoc argumentum. videamus ergo an Beginæ ſaltem locum clerici, diaconiſſæ, vel aſcetriæ obtineant, eundemque fauorem mereantur? diaconiſſæ ſanè multas qualitates exigebant. *Nouell. quomodo oportet Epiſ. 6. §. quanta. l. nullam C. de Epiſ. & cler. Authent. diaconiſſam. C. de Epiſ. & cler. c. diaconiſſ. 27. q. 1. vbi gloſſ.* ſuo modo ordinabantur, & ad perpetuam caſtitatem tenebantur. *d. c. diaconiſſ.* aſcetriæ moniales erant: & pro ijſdem habet d. §. *ſed & hoc verſ. in perſonis, quæ in monaſterium aut aſcetrium ingrediuntur.* vt res ſic donatas ijs acquirant clerici aut diaconiſſæ, ſi ad finem vitæ perſeuerauerint. in propria opera expendant, aut relinquant; diſponant per vltimam voluntatem ſi voluerint. ergo pro viris clericatus ſufficit: in fœminis, quæ monaſterium non ingrediuntur, requiritur vt diaconiſſæ ſint. at in his votum eſt perpetuæ continentiæ, vt nuptijs ſe nequeant tradere: *d. c. diaconiſſam.* at hoc non habent Beginæ, ſaltem ex ſuo inſtituto: imò in diaconiſſis ſolemne votum fuiſſe olim videtur, aut ordinatio ad huius obſeruantiam, vt in viris diaconis: quaſi æquiualens extra characterem Ordinis propriè dicti *per d. c. diaconiſſ. in verb. ſi Ordinationem ſuſceperit, & poſteà nuptijs ſe tradiderit, anathema ſit, cum eo qui in nuptijs eius conuenerit.*

Nihilominus; argumentando ex ratione 31
clerici vtique ad mutandum ſtatum, videri poſſet vt clericis, ita beginis legatum ſub conditione nuptiarum relictum deberi, donec perſeuerauerint: vt vbi eadem eſt ratio, ſit eadem iuris diſpoſitio. ſed neque omnimodo pares ſunt termini. clerici leguntur ſimpliciter; non beginæ, in ſortem Domini: & quamuis nubendo tranſire videantur in aliam ſtationem, ac coniugatorum caſtra; non tamen ſimpliciter cenſentur ſub alia claſſe; ſed & characterem retinent, & priuilegia quædam clericalia. *tot. tit. de cler. coniug.* beginæ nec characterem vllum adipiſcuntur; nec, ſi ad matrimonium tranſeunt, vllum priuilegium retinent.

Fatendum eſt tamen ſimilitudinem hanc 32
non eſſe omninò diſparatam, nec rationem omninò difformem: cùm & diaconiſſæ fuerint, ordinatione non ſuſceptâ adhuc ad quam parabantur. eoque additum etiam videri, vt in clericis, ita & in his; *Si ad finem vitæ perſeuerauerint.* ideoque; ſi vſus & ſermo conſuetus, non vulgi tantùm, ſed & eruditiorum claſſis haberet, vt beginarum ſtatus ita accipi poſſet, vt ſub voce *ſtatus* comprehendi crederetur; non improbabilis videretur binigna beginis ſententia; & fauoris ampliatio. niſi impediretur à concurſu & fauore Eccleſiæ ſubſtitutæ.

Quare *in Iur. pont. nou. anal. de regular. n. 13. in fin.* Beginas pro perſonis eccleſiaſticis, ſtatum pro eccleſiaſtico, quamuis non in rigore, habitum iam olìm fuiſſe diximus, ſecundùm materiam, de qua quærebamus; vt Epiſcopis ſint ſubiectæ; earumque ædes ſacræ, aliaque bona communia, religioſarum domorum priuilegia ſortiantur; oneribus ſint eccleſiaſticis ſubiecta; immunia à laicis. ità tamen vt nec hîc habeantur priuatæ ipſarum res; aut perſonæ exemptæ à iuriſdictione ſæculari. quamuis in literis, quas ibidem citauimus, perſonæ nominentur eccleſiaſticæ.

Igitur in huiuſmodi analogicis vocibus; dum quæritur qua ſignificatione ſint exaudiendæ; quàm maximè inſpiciendа eſt materia ſubiecta; & circumſpiciendæ omnes circumſtantiæ; tum rei, tum perſonarum; ſeu

contrahentium, ſeu teſtantium, hæredum, legatariorúmve. *vt multis exequitur Euerard. in loc. legal. à materia ſubiecta, & ſingulatim n. 30. verba*, inquit, *ambigua ſunt interpretanda largè vel ſtrictè ſecundùm materiam, in qua fit ſermo de ijs. vnde ſi materia, in qua proferuntur, eſt fauorabilis; fit larga interpretatio: ſi verò eſt odioſa, & praiudicialis; fit ſtricta interpretatio* &c. atque eapropter cùm teſtator vetuiſſet liberis bonorum immobilium alienationem, ſi ad ſtatum eccleſiaſticum veniſſent; reſpondi in odioſa hac clauſula Beginam, & deuotariam comprehenſam non eſſe. quippè ſecundùm totam vitæ conditionem nec approbatum, nec principali ac propriiſſima ſignificatione nominis, ſtatum; minus eccleſiaſticum, adeptam. Iterum ſubſtitutam eccleſiam ſub conditione niſi hæredes ſtatum eccleſiaſticum amplecterentur; non excludi per deuotariam, aut Beginam: exceptis ijs, quas teſtator expreſſerat. ſi quidem in concurſu perſonarum etiam, cauſarumque fauorabilium, ſumma ratio eſt, quæ pro religione facit. *d. l. ſunt perſona.* pro religione autem facit, vt Eccleſia in hoc concurſu non excludatur, niſi per diſpoſitionem propriè ac ſtrictè acceptam. quamuis fortè ſine huiuſmodi concurſu in fauorabili diſpoſitione ſecundùm ea quæ ſuprà diximus, diuerſimodè cenſeri poſſet. quod non rarò accidere etiam docet Euerard. d. loco.

RESPONSVM XV.

Mortuo Abbate an Conventus nouitios ad profeſſionem recipiat?

QVoniam Concilium Trid. *ſ.25. de regular. c.16.* finito tempore nouitiatus habiles nouitios admitti, inhabiles eijci voluit; vacante Abbatiali Sede & finito nouitiatu, Conuentus B. Ordinis S. Benedicti nouitios ad profeſſionem admiſit; eamque excepit: quæritur an validè?

Non niſi ius habeat communiter cum Abbate id aliàs faciendi.

Si ad ſolum Abbatem, inquit Bonifacius VIII. *in c. fin. de regular. in 6. pertineat creatio monachorum; eo defuncto nequibit nouus monachus à conuentu creari: aliàs poterit; ſi eorum creatio ſpectat inſimul ad vtrumque.* conſonans ratio eſt *in c. 2. X. ne ſed. vac. c. vn. eod. in 6.*

Benedicti regula c. 65. *iuxta c. nullam. 18. q. 2. in V. ad quem poteſtas tota. & ibi gloſ. c. ad monaſter. in V. per ſe. X. de regul.* regimen monarchicum in ſuo Ordine eſſe voluit. *in Abbatis*, inquit, *arbitrio pendere ordinationem monaſterij.* quamquam conſilium adhiberi velit in multis: præſertim in grauioribus. de quo rectè Haftenus *Diſquiſ. monaſt. lib. 3. tract. 5. diſq. 6.* ideoque rectè is conſilium in receptione nouitij ſuadet. tametſi in profeſſione etiam exigit conſenſum Conuentus, ſeu maioris partis; vt in alijs ſtatuitur, in *c. 6. X. de his quæ à prælat.* cum hîc à Regula alia ſit conceſſa libertas; quam excipit d. c. 6. ſecùs alioquin de iure, & communi ſententia: quam exactè diſcutit Mirand. *in Man. p. 1. q. 15. art. 2.* non tamen ſecundùm verba Regulæ: quæ ſolùm conſilij meminit. adeoque ad ſolum Abbatem creatio monachorum hîc ſpectare videbitur: eſto conſilium adhibere debeat.

Quid ſi per conſuetudinem, ſtatutum, priuilegium, etiam adhibere debeat conſenſum? & videtur ſi ad ſolum Abbatem ſpectet creatio monachorum, licet de eorum conſenſu & conſilio, nihilominus illo mortuo authoritatem non tranſire in Capitulum. *Ioan. Andrea in d. c. fin.* vt non idem ſit electionem communiter collegio cum Abbate competere, vel ad Abbatem ſpectare, quamuis de conſenſu collegij. vt quamuis Acta Abbatis ſine conſenſu conuentus non valerent: *c. ea noſcitur. X. de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſ. cap.* tamen non tribuit ille conſenſus ius communis electionis. *d. c. vn. §. cum verò in verb. conſilio ſui Capituli vel aſſenſu.* cùm etiam aliàs non ſuccedat Capitulum in iura Prælati, niſi iure ſit expreſſum. *c. 2. in verb. cùm nuſquam videatur cautum in iure: X. ne ſed. vac.*

Niſi ergo conuentus B. ſpecialem habeat conſuetudinem, ſtatutum, ſeu priuilegium creandi monachos, vacante Sede Abbatiali; non valida erit profeſſio. nec mouere eum debuit d. c. 16. *de regular. Conc. Trid.* quod compellat ſuperiores, non conuentus: & caſum Sedis vacantis diſpoſitioni iuris relinquit, dum aliud non exprimit.

De religioſis domibus.

RESPONSVM I.

Non ſunt extinguenda monaſteria leproſis ſeruientia, etſi pauci aut nulli nunc ſint, aut non approbati Ordinis arguantur; nec bona illorum alio diuertenda.

DEcretum Epiſcopi, quo bona monaſterij leproſorum applicuit noſocomio, quaſi in vim Concilij Trid. ſ. 25. c. 8. nec cum verbis congruit; nec cum mente Concilij; nec cum iuris ratione. 1.

1. Contrarium decretum non conſtat cum Conc. Trid.

Non cum verbis; quia loquitur decretum *d. c. 8.* de perſonis eccleſiaſticis, beneficia poſſidentibus, vel hoſpitalia per modum beneficij in commendam, adminiſtrationem aut *quemcumque titulum*, inquit; *verſ. illis verò & verſ. quod ſi ibidem proximo hoſpitalia hæc*, inquit; ſcilicet ſic poſſeſſa; & *verſ. itaque ſi prædicti omnes*; qui adminiſtrationem hoſpitalium habent; *non tamen regularibus ſubiecti*, inquit:

1. Verbis;

iterum

iterum *priuari poſſint*, & *verſ. & prædicti nihilominus nec adminiſtratio*, inquit, *ſeu gubernatio huiuſmodi locorum vni, & eidem perſonæ vltra triennium deinceps committatur*: quæ non congruunt regularibus.

3. Quinimò Clementina *quia contingit de religioſ. dom. d. c. 8. & ſ. 7. c. 15. innouata*, & iuxta quam exerceri iubet d. c. 8. & 15. hoſpitalitatem præſcriptam, (quæ adeòque illis decretis ineſt, vt relatum referenti), diſertè excipit ab huiuſmodi diſpoſitione; *hoſpitalia*, inquit, *militarium Ordinum aut religioſorum etiam aliorum: ad quæ præmiſſa*, inquit, *extendi minimè volumus.* eademque clementina alios adminiſtratores hoſpitalium *in verſ. illi etiam* comparat tutoribus & curatoribus; & eorum inſtar ſe gerere iubet: religioſorum autem *hoſpitalium*, inquit, *rectoribus mandamus, vt in illis ſecundùm ſuorum Ordinum inſtituta & antiquas obſeruantias prouidere pauperibus, & hoſpitalitatem debitam in illis tenere procurent.* adeoque huius loci adminiſtratio ſecundùm illius inſtitutionem, & antiquam obſeruantiam dumtaxat, exigenda eſt: nec mutandum quod certam ſemper habuit interpretationem. *l. minimè. D. de legib.* &, ſi de legis huius interpretatione quærendum eſſet, vſus nunc & conſuetudo 70. annorum poſt Conc. Trid. lapſorum optimus illius decreti, regulæ, & inſtituti huius domus, interpres eſſet cenſendus *l. ſi de interpretat. D. eod.* qui numquam triennales tutorum inſtar, aut adminiſtratorum, aut beneficiariorum poſſeſſorum habuit; ſed præfectam monaſterij, & officiales monaſticos.

4. Iterum d. c. 8. non dicit bona hoſpitalibus auferri, & alijs dari; ſed fructus in alium vſum conuerti: vt videri poſſit ſignificare non perpetuam diuerſionem; ſed temporalem: dum ſimiles perſonæ non reperiuntur. veluti pauci hîc nunc ſint leproſi, imò ceſſet lepra; quis fideiuſſerit in futurum? cùm fundatores leproſis perpetuò futuris proſpectum voluerint. nec deſunt ſanè dum paſſim vbique mendicant; ſi tam laboretur illis per compita colligendis, quàm bonis aliò diſtrahendis. d. autem c. 8. obtinet tantùm cùm ij, pro quibus quid inſtitutum eſt, non reperiuntur, inquit. Id quod iuuat quod d. c. 8. vſum proximum ſubſtitui velit, *qui pro loco*, inquit, *& tempore vtilior ſit*: tempora autem variantur, & emergere poſſunt nunc huiuſmodi morbi; nunc euaneſcere: nunc his proximi: eoque debere videantur ſecundùm temporis varietatem diuerſiones fructuum variari.

5. Quid ni & eò reſpicere credamus, quod Ordinario cum duobus de Capitulo hæc diuerſio committatur? tanquam temporaria & minoris momenti: alioquin in perpetua alienatione totius Capituli interuentio requireretur. *tot. tit. de his quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu Capit. tot. tit. de reb. eccleſ. non alienand. Trid. ſ. 24. c. 15. ſ. 25. c. 4.* vbi & Capitula generalia, & Synodi exiguntur in huiuſmodi decretis perpetuis.

6. Denique mandat d. c. 8. d. hoſpitalitatem exerceri *ex fructibus ad id deputatis*: non itaque per auerſionem omnes auferri; ſed deputatos ad hoſpitalitatem dumtaxat: adeoque primordiales tantùm, & leproſis relictos, dum illis adhuc per famulos & ancillas ſeruiretur; non poſtquàm mutatus eſt primæuus ſtatus; & an. 1220. inſtitutus ibi regularis: poſt quem religioſi vtriuſque ſexus patrimonia ſua, & dotes eò intulerunt: aliaque legata pia illis relicta; & per Pontifices *illis, & per illos huic domui confirmata ſunt*: vt loquuntur diplomata. ſed examinanda hæc omnia forent; & excutiendi omnium tituli; non abripiendum, quod in templum & ſacerdotè relictum fuit; (nam & illud ſibi ſtruere, ac hunc dotare leproſis permiſſum fuit, *c. 2. X. de eccleſ. ædificand.*) quid in vſus regulares collatum, legatum, aut quomodocumque quæſitum. nam de genere prohibitorum eſt pias voluntates, extremáve hominum elogia ſine neceſſitate immutare. & vix ſine Sedis Apoſtolicæ authoritate permiſſum. *d. clem. quia contingit. d. c. 4. Conc. Trid. ſ. 25. d. c. 15. ſ. 24. c. 6. ſ. 22.* ſed fructus tantùm deputati ad hoſpitalitatem, cùm illius generis pauperes deſunt; diuerti poſſe videntur. *d. c. 8. ſ. 25.*

Quoad ſi tituli non apparent, alijs tamen modis intentionem diuertere volentis probari oportet. famam ſaltem, aut aliam veriſimilem præſumptionem: aut ſaltem fieri æſtimationem congruam. *vt d. c. 12. X. de teſtam. c. ſacerdotes. 12. q. 4. c. ſtatutum. 18. q. 1. c. in præſentia de probat. authent. ingreſſi. C. de ſacroſanct. eccleſ.* quamquam & rectiùs dici poſſit poſt quam bona omnia iſtis religioſis per Pontifices, vt diximus, confirmata ſunt, *illis*, inquam, *& per illos iſti domui*, ceſſare veteres titulos; religioſis ipſis bona confirmata eſſe, eorumque domui per ipſos: eoque auferri non poſſe: ſed eos titulos penes domum retinendos; hoſpitalitatem leproſis in ea exhibendam; aut, ſi & eo extendatur, itidem morbidis lepræ proximis: vt non ſunt omnis generis ægri, qui in noſocomio excipiuntur.

A mente etiam Concilij Trid. alienum eſſe Epiſcopi decretum ex eo liquet; quod Concilium d. c. 8. primò monet omnes beneficiorum qualiumcumque poſſeſſores, hoſpitalitatem exerceant, *quantum per eorum prouentus licebit*; tanquam magnoperè à Patribus commendatam: illos autem qui hoſpitalia poſſident quocumque titulo; cogit etiam per cenſuras, vt bona in eam cauſam relicta in eandem expendant: totaque diſpoſitio tam d. c. 8. ſ. 25. quam c. 15. *ſ. 7. Conc. Trid.* quam d. Clementinæ in id fertur, vno quidem verbo d. c. 15. vt hoſpitalia fideliter, & diligenter gubernentur; pluribus d. c. 8. & d. clem. ad quam vterque Concilij locus ſe refert. vnde rectè S. Cong. Interp. Conc. cenſuit in hæc verba; *In hoſpitalibus in quibus non habentur laborantes proprio morbo, iuxta inſtitutum hoſpitalis, licet ordinentur accipiendi proximiori morbo laborantes, iuxta verba Concilij: non tamen eijciendi ſunt, ſi qui pauperes diuerſo morbo laborantes, aut alij* 8. Aut mente?

miſerabiles recipiantur. cùm verè mens Concilij (nota) *fuerit prouidere, ne qui poſſident hoſpitalia, omnes fructus in vſus ſuos conuertant ; ſub prætextu quod non inueniantur infirmi ſecundùm propriam inſtitutionem hoſpitalis.* hæc mens vera Concilij eſt ; non ſub eo prætextu monaſteria deſtruere. ſed illa excipit Clementina à communi diſpoſitione. ita tamen vt hoſpitalitatem non minùs velit obſeruari ; ſed mandet *vt in illis* (nota non foris , non alibi) *ſecundùm ſuorum Ordinum inſtituta , & antiquas obſeruantias , prouideri pauperibus , & hoſpitalitatem debitam in illis* (iterum nota domeſticam) *teneri procurent.* Clementinam innouat Concilium Trid. adeoque accipiendum eſt ſecundùm ſententiam Clementinæ inhærentem, quemadmodum generatim leges antiquæ obtinent , quatenus expreſſis verbis non fuerint derogatæ.

9. Aut iuris ratione.

A iuris ergo etiam ratione alienum eſt iſtiuſmodi decretum. de quo paulò latiùs eſt dicendum. fauent canones quàm maximè regularibus inſtituris.

10. Epiſcopus contra loca pia poteſt mutare in regularia.

Huiuſmodi enim eccleſiarum , aut congregationum ſæcularium , qualis hic initio fuit, mutatio in regularem ab Epiſcopo iure permittente fit , ſaltem ſine præiudicio oneris rebus per fundationem primæuam impoſiti. *c. ſi Epiſcopus. 12. q. 2.* Imò collegæ per ſe poſſunt regulam aſſumere, & facere eccleſiam ſuam, & congregationem regularem *c. cum dilect. X. de his, quæ vi.* *ſi Epiſcopus,* inquit , *vnam de parochianis eccleſijs ſuis monaſterium dicare voluerit , vt in ea monachorum regulariter congregatio viuat , hac de conſenſu Concilij ſui habeat licentiam faciendi.*

11. Et ex bonis attribuere aliquid.

Et ad res pergens ; *qui etiam* , inquit, *ſi de rebus eccleſia pro eorum ſubſtantia aliquid , quod detrimentum eccleſia non exhibeat , eidem loco donauerit , ſit ſtabile Rei enim bona ſtatuenda ſanctum Concilium dat conſenſum.*

12. Tanquam in rem bonam.

Bona res eſt vita regularis. eoque per illius ſuſceptionem ceſſat cuiuſcumque bonæ rei votum. *c. ſcriptura. X. de vot.* non permittit tamen Sabarella *in d. Clem. quia contingit.* relictum ad certum vſum pium in monaſterium mutari : quia vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat. de quo vt nihil dicatur , quando fundatiò effectum ſortiri poteſt ; tamen iuxta c. nos

13. Non tamen cùm res vt eſt relicta obtinere poteſt.

quidem, X. de teſtam. quando non poteſt, rectè ſuccedit religio in locum alterius piæ cauſæ, ideoque ſicut bona , exſtantibus leproſis , pro leproſis relicta non debent in alium vſum conuerti ; quia vltima voluntas pro lege ſeruanda eſt. *c. vltima. 13. q. 2.* ſic illis deficientibus

14. Quia pro lege eſt vltima voluntas.

nulli fit iniuria , ſi illa cedant religioſis. quod *detrimentum* , inquit , *d. c. ſi Epiſcopus , eccleſia non exhibet, ſi eidem donauerit , ſit ſtabile* : at hîc exhibitæ ſunt non tantùm donationes Epiſcopi ; ſed etiam confirmationes diuerſorum S. Pontificum : *bona vobis* , inquiunt , *& per vos domus veſtra confirmamus.*

15. Caduci legati pij in cauſam proximã vertendi polítia ſacra.

Eoque minùs cuipiam iniuria fieri cenſetur , quod ex ſummo iure deficientibus ijs, quibus relictum eſt, id quod relictum eſt, caducum fiat : ſed ex benignitate legis à caducitate liberatur , & in aliam piam cauſam vertendum eſt. *gloſſ. in d. c. nos quidem in verb. in loco.* Id quod tamen fit ex ſacra eccleſiæ politia, & officio Epiſcopi , non actione quapiam alicui competenti. vt nulli ſpeciatim ius quæſitum ſit, aut iniuria fiat , vt dictum eſt. Cæterùm cùm iure veteri vaga eſſent illa Epiſcoporum arbitria , & deliberatio , in quam aliam piam cauſam verterent ; *l. legatum. 16. D. de vſuf. legat.* determinauit Concilium Tridentinum *d. c. 8. ſ. 25.* proximiorem vſum, pro loci, & temporis ratione : quibus ſcilicet caſibus liberum erat Epiſcoporum arbitrium. vt non eſt quando in eum caſum iam prouidit fundator. *d. c. 8. ſ. 25. verſ. niſi fortè.* vt non eſt etiam in monaſticis hoſpitalibus *d. clem. quia §. per præmiſſa.* & in re & verbis coniunctis. qui quantiſper reperiuntur ceſſat d. c. 8. *verſ. Quod ſi hoſpitalia.*

Quemadmodum literis hîc exhibitis Epiſcopus Cameracenſis non tantùm inſtitutum probauit ; vt religioſæ leproſis ſeruirent , vt membris Chriſti ; ſed coniunctim dixit *Chriſto, & membris eius* : quare ſublatis leproſis, non continuò tollitur Chriſtus : nec tollitur totalis inſtituti cauſa ; ſed manet prima charitas, & miniſterium per exercitia vitæ religioſæ Chriſto impendendum ; & contemplatio Magdalenæ, quæ optimam partem elegit: ceſſante , quoad Chriſti membra , actione Marthæ. adeoque potiùs dicendum eſt , quod poſt mutationem ſtatus monialium magis dignum deinceps traxit ad ſe minus dignum ; *c. unic. de conſec. eccl. in 6.* vt leproſi quidem non minùs quàm antè curarentur ; ſed ipſæ religioſæ præcellentiores remanerent ; nec iam quaſi leproſorum cauſa dumtaxat haberentur. 16.

Non ceſſare hic cauſam totalem ceſſantibus leproſis, extantibus religioſis.

Prout diximus ideo hoſpitalia religioſorum excepta eſſe à diſpoſitione d. clem. *quia contingit.* adeoque decreto Concilij Tridentini ; vbi adminiſtratores, non perpetui ſed triennales conſtitui tantùm poſſint : dum contra hoc monaſterium perpetuum eſt , neque moritur : perpetuam adminiſtrationem habet ; nunquam triennalem. præſertim attentâ etiam Cardinalium declaratione ſuprà relata. 17.

Regularia hoſpitalia excepta à c. 8 ſ. 25. Cõc. Trid.

At, inquiunt , non influit Clementina in hoc decretum Concilij quoad §. *quod ſi hoſpitalia* : quoniam Clementina illum caſum non expreſſit : at verò ſatis expreſſit Clementina de quo genere hoſpitalium diſponeret ; excepitque ea, quæ ſunt religioſorum ; etiam latè ſignificatorum. atqui Tridentinum *in d. §. quod ſi,* loquitur de eo genere, de quo Clementina ibi innouata , dum ait , *quod ſi hoſpitalia hæc,* relatiuè ad ea, de quibus Clementina : vt huiuſmodi relatio includat tantum ibidem incluſa, excludat ibidem excepta. 18.

Vt Clementina conſtitutur. inſit decreto Trid.

Sed aiunt Tridentinum ſe explicat in §. *itaque ſi prædicti omnes & ſinguli cuiuſcumque Ordinis & religionis, qui adminiſtrationem hoſpitalium habent, non tamen regularibus ſubiecti , vbi viget regularis obſeruantia &c.* vbi ſatis innuit etiam in regularibus ſe loqui : ita quidem eſt in perſonis regularibus ; non tamen in rebus , & 19.

Quid ergo in regularibus Trid. ſtatuat.

hoſpi-

& hoſpitalibus ipſis regularibus. nam Tridentinum, *prædicta*, inquit, *omnes* perſonas ſignificat; quæ vt dixerat antè, *hoſpitalia in commendam, administrationem, aut quemcumque titulum* &c. obtinent. *hoſpitalia*, inquit Clementina, *militarium Ordinum, aut religioſorum etiam aliorum* &c. & *quorum tamen hoſpitalium rectoribus* &c. alia de hoſpitalibus, alia de rectoribus diſponendo.

Deinde agit Tridentinum *in eo* §. de monendo & cogendo per cenſuras: vbi iuriſdictio requiritur, quæ in ſubditis Ordinario dici poſſet eſſe prompta; In regularibus exemptis, vti ſunt plerique, non æquè. ſed ad cauſam leproſorum, bonorúmve diuerſionem quid intereſt adminiſtrantes Ordinarijs, an regularibus ſubſint. cur quod in his, non in illis obtineat? præſertim cùm ibidem exemptioni derogetur. niſi quod foris alius pius vſus quærendus non ſit; qui intus habetur in monaſterijs: præſertim vbi viget regularis diſciplina?

20. Superiores prouideant.

Addit autem *vbi viget regularis diſciplina*: quod tum Superiori Ordinis ea cura incumbat imprimis: & Clementina à Tridentino innouata, regulares debitam hoſpitalitatem negligentes *per ſuperiores*, inquit, *eorum arcta diſtrictione cogantur*: eodemque modo Tri-

21. Vbi nõ viget regularis obſeruantia, Epiſcopi etiam in exemptis.

dentinum *ſ. 2 1. c.* 8. emendanda, in monaſterijs, quamuis exemptis, vbi non viget regularis diſciplina, committit Epiſcopis: in ijs, vbi viget; Superioribus Ordinis. vnde liquet hunc §. non obſtare, quo minùs decretum Concilij intelligatur de ijs hoſpitalibus, de quibus Clementina; cui inhæret, refert, ſequitur, innouat.

Vrgentur & alia verba Tridentini, *hoſpitalia in quemcumque titulum conceſſa, vel ſi eccleſia parochiales hoſpitalibus fortè vnita, aut in hoſpitalia erecta, & perſonis in adminiſtrationem conceſſa ſint*: ſed nullibi in his verbis de regularibus: neque leproſaria hæc propriè vnita cuipiam eſt; ſed ſtatus antiquus perſonarum

22. Clementina in regularibus excludendis intelligenda, vt in Trid. relata.

famulantium in regularem mutatus. & denique quemcumque ſenſum ea verba habere poſſint; tamen reſtringuntur per verba relatiua mox ſequentia; *iuxta conſtitutionem Concilij Viennenſis, qua incipit, quia contingit*: quæ, diſertè hoſpitalia religioſorum excipit.

23. Etiam in regularibus latè dictis.

Nec tantùm religioſos excipit in propria ſignificatione dictos, de qua re mox pluribus, ſed etiam latiori acceptos: vt ea diſputatione planè opus non ſit; an religioſæ, de quibus quæſtio, ſint veri nominis religioſæ; dum d. Clementina *quia contingit* excipit hoſpitalia militarium Ordinum, & religioſorum aliorum, vocabulo latè accepto; tum propter regulam 15. *de reg. iur. in 6. odia reſtringi, & fauores congruit ampliari*: tum propter vocabulum *aliorum*, quod connectit ea quæ eiuſdem quaſi ſunt generis, adeoque religioſos etiam latè ſic dictos, quemadmodùm militares, præſertim coniugati, lata admodum ſignificatione ſunt religioſi. quare & illi intelligentur, qui religioſi ſunt; quamuis non à Sede Apoſtolica poſitiuè probati; præſertim non Mendicantes: qui ſoli ex importunè etiam confirmatis *in c. 1. de religioſ. dom. in 6. in princ.* inter non probatos ibi ſunt extincti. *Religioſi*, inquit Spigelius *in lexico, noſtris propriè dicuntur, qui paupertatem, obedientiam, caſtitatem perpetuam Deo vouerunt; ſed & ampliori ſignificatu hi accipiuntur, qui aliquid ex illis votis obſeruant, vt hoſpitalarij, & templarij.* ſicut ergo huiuſmodi impropriè dictorum religioſorum militarium hoſpitalia non licet euertere; ſic nec aliorũ; qui non omnes ſolemnes notas religionis habent.

Denique Pius V. 15. *kal. decemb.* 1568. ſtatuit, 24.
vt congregationes omnes in communi viuentium, cum diſtincto à ſæcularibus habitu, extra votum ſolemne religionis, teneantur eligere vnam ex religionibus approbatis, quam profiteantur: *electa*, inquit, *vna ſub qua degant ex regulis approbatis, in quam maior pars vocum ipſius Capituli conſenſerit, trium votorum ſubſtantialiũ profeſſionem regularem intra menſem ſolemniter emittant, & in ea tam ipſi, quàm illam deinceps ingreſſuri atque profeſſuri, perpetuum ferant Altiſſimo famulatum.* regulã approbatam aſſumere nolentes intra annum, iubet eijci. quod ſi ergo hæc domus non fuiſſet religionis approbatæ, Superiores nec tam ignari, vt neſciuiſſent; nec tam ignaui fuiſſent vt noluiſſent hactenus obedire Sedi Apoſtolicæ, & præcepto d. bullæ iam pridem editæ. Deinde pridẽ de illis pronunciauit Epiſcopus Cameracenſis; *quarum nota eſt deuotio, & religio*, inquit, *approbata*: Item *iugum eis impoſuimus Ordinis*. Item *viuent ſub regula S. Auguſtini cum tribus votis*: Item *profeſſa canonicè regulam S. Auguſtini*: Item, *diuinis vacent obſequijs*: Item, *velata ſint*, ſeu velum fuit ijs iam olim datum: quod à primordijs eccleſiæ ſignũ fuit voti ſolemnis. *c. virgines*. 20. *q.* 1. *Tertull. lib. de velandis virgin.* teſſeram & characterem virginum vocat Haftenius *Diſquiſ. mon. l.* 5. *t.* 9. *d.* 7. deſcribitq; quod probationis, profeſſionis, conſecrationis. &c. quæ omnia vocabula hæc congruunt ijs, qui ſimplex tantùm votum habent; ſed qui ſolemne. vt *c. nullus*. 19. *q.* 3. canonicorum regularium profeſſionem, canonicam vocat.

Quid Pius V. in his exigat?

At; inquiunt, data eſt illis olim ab Ordinario regula S. Auguſtini: at hoc non ſufficit: 25.
quia c. vlt. *X. de rel. dom.* coniunctim *regulam*, inquit, *& inſtitutionem accipiat de approbatis*: vt non videatur regula ſola ſufficere; ſed inſtitutiones approbatæ requirantur. vt inſtitutiones hic dedit Ordinarius non approbatas à Sede Apoſtolica; ſed ſuas. ſed error is eſt. vel enim ſynonima ſunt ea verba; vel dictio, *&*, coniunctiua intelligenda eſt pro diſiunctiua. ſiquidem quædam religiones approbatæ regulam dumtaxat ab origine habent, non alias conſtitutiones à Sede Apoſtolica approbatas: aliæ regulam non habent; ſed inſtitutiones aut conſtitutiones tantùm: vt religio Carthuſianorum, & Societas Ieſu, vnde etiam Conc. Trid. *ſ.* 25. *de reg. c.* 16. Societatis inſtitutum vocat; non regulam: & tamen quis ideo neget Societatem religionem, ſeu Ordinem eſſe? quare Nigronius *in Comment. in regul. commun. Societ. relatis*

An præter regulam requirantur aliæ inſtitutiones à Sede Apoſtolica approbatæ, vt dicantur veræ religioſæ.

ab Auberto Miræo in forma inſtitutionis canonicorum in notis eam regulæ inſtitutionum, & conſtitutionum acceptionem rectè & latè deducit. *Vide & Haftenum diſquiſ. monaſt. lib. 1. d. 2. & 3.* & Ioann. Andreæ *in c. 1. de religioſ. dom. in 6.* in ſimili quærit; an diuerſa ſint religio & ordo? qui effectus ſunt aut naſcuntur ex regula, & inſtitutione: vt non tantùm ordo approbatus, ſed & religio eſſe debeat? & ex eadem decretali rectè deducit pro iiſdem illa accipi. vt certò dicendum ſit ſufficere ſuſceptionem regulæ, aut inſtituti approbati. vt *in c. pernicioſum. 18. q. 2.* vt aliquæ ſint ſanctimoniales non aliud requiritur, quàm vt ſecundùm regulam Benedicti, Baſilij, aut Auguſtini viuant. quod ſi accedant aliquæ fundatorum, aut Epiſcoporum ordinationes; fundatorum voluntas pro lege eſt. *c. vltima. 13. q. 2.* & aliàs vtile per inutile nō vitiatur. tametſi nec Ordinariorum inutiles dici oporteat ordinationes. imò Gregorius *in c. cognouimus. 18. q. 2. Epiſcopo loci*, inquit, *cura ſit monachorum cauſas, vtilitateſq́; diſponere.*

26\.
Statuta regulam non vitiant, etſi illa non ſint à Sede Apoſtolica approbata.

Vnde multi in his locis ſunt Epiſcopi, qui in monaſterijs fœminarum ſibi ſubiectis non tantùm initio dum fundantur; ſed & quoties ab eis viſitantur, ſi viſum eis ſit, non tantùm ſtatuta & ordinationes eis præſcribunt; ſed etiam formulis profeſſionis quidā interſerunt; vt præter caſtitatem, & paupertatem, obedientiam ſpondeant ſuperioribus regularibus non tantùm; ſed etiam ipſi Epiſcopo: cùm tamen hanc nulla, quod ſciam, regula approbata vouendā præſcribat, & toto genere differat obedientia, quæ Epiſcopo debetur, ab ea quæ regularibus Superioribus. hæc votiua eſt, ſecundùm regulam; & ex voto promanat: illa ex eccleſiæ canonibus tantùm, & ex hierarchico Epiſcopi officio. hæc quaſi priuati iuris; illa publicæ poteſtatis eſt. *tot. tit. X. de maior. & obedient.* neque tamen quiſquam dixerit propter huiuſmodi additamentum omnes profeſſiones vitiari.

27\.
Iure permittitur Epiſcopis illa regularibus dare.

Imò, vt mox citauimus; Gregorius *in c. cognouimus. 18. q. 2. Epiſcopo loci*, inquit, *cura ſit monachorum cauſas vtilitateſq́; diſponere, illorum vitam competenti, regularíq; debet moderamine diſponere*, fundaríque eius authoritate debent noua monaſteria congregationeſque. *c. de monachis. c. cellulas. c. nullus. 18. q. 2.* ad eum *pertinet Monachorum diſciplina. c. Abbates. c. monaſteria ibid.* ita quidem vt ſi locus aliquid præter regulam exiget, ſtatui illud, ordinaríque ab Epiſcopo poſſit, & debeat. regulari moderamine diſponi monaſterium nouum ab eo permitti, ſeu probari. *d. c. cognouimus. d. c. de monach.*

28\.
Quid de duplicibus monaſterijs ſentiendum?

Iterum negant inſtitutionem eſſe probatam pro religioſis vtriuſque ſexus, in eodem loco cohabitantibus: quod ea forma eccleſiæ Romanæ ſit ignota: ſed ignota non eſt: at in VII. Synodo, Concilio Agathenſi; atque aliàs duplicia huiuſmodi monaſteria ſeparari iuſſa ſunt. *c. deſiamus. c. in nullo. c. monaſteria. 18. quaſt. 2.* non vt ſoluantur monaſteria, & religioſi in mundum eijciantur; *c. peruenit in fin. eod.* ſed vbi eſſent plura, in his monachæ, in illis monachi collocentur: vbi vnicum; *religioſus Epiſcopus*, inquit d. c. in nullo, *mulieres quidem in ſuo loco manere ſtudeat* (vt hîc eſt factum) *monachos autem aliud monaſterium ædificare cogat*: nec additur quidquam de noua eis vlteriùs inſtitutione danda. ecce quantùm abſunt iſti canones ab eo, quod hîc intenditur. quinimò *in d. c. deſinimus* non exſtirpatio huiuſmodi duplicium monaſteriorum; ſed reformatio præſcribitur. ad eum ferè modum, quo ſonant ſtatuta cætera horum monaſteriorum, cùm in illis adhuc eſſet vterque ſexus.

In ſumma huiuſmodi cohabitatio non inficit regulam, aut inſtitutionem; quo minùs veri ſint religioſi ita cohabitantes; & maneant tales; ſed ſaparatim debeant, *propter inſidias diaboli*, inquit d. c. monaſteria, *aut propter oblocutiones hominum, collocari*: non autem noua vlteriùs regula, aut inſtitutio ſeparatis danda eſt, nec id vlli canones requirunt.

Quinimò regula à Saluatore S. Birgittæ dictata, vt ait Breuiarium Romanum, & pluries à Sede Apoſtolica approbata, duplicia monaſteria, muris tamen ſuis & clauſtris ſeparata admittit. *& c. pernicioſum. 18. q. 2.* etiam canonicos viros & fœminas in eccleſia ſociari vetat; quod vſus tamen in ſuperiori & inferiori Germania multis in locis retinuit. & verò noſocomia Belgica olim pleraque fuerunt vtriuſque ſexus. vt hæc cum leproſarijs eandem obiectionem patiantur, neque cedere debeat cacabus ollæ; ſed in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis; etiam incerto, imò nullo titulo. quanto magis & iuſto titulo, & confirmatione Apoſtolica? vt à monaſterio leproſis ſeruiente auferri non debeat, quod detur noſocomio.

Nota, inquit Sabarella *in Clement. quia contingit de rel. dom. iſta quatuor æquiparari: ius commune; ſtatutum in fundatione appoſitum; conſuetudinem præſcriptam; & priuilegium.* & id ſatis probat d. Clement. *verſ. vt ij ad quos.* quamuis ijs deroget in *fin. §. pen. ibid.* vt conſuetudo quater centenaria ſufficere debeat ad hanc regularium reputationem; præſertim vbi contrarium non demonſtratur. 29.
Vetus immemorialis præſcripta conſuetudo approbationi æquiualet.

Quod ſi is ſenſus eccleſiæ Belgicæ hactenus fuiſſet, multa hîc ſunt hoſpitalia vtriuſque ſexus, vbi eadem ferè, quæ hîc obtinent: & aliquibus quædam olim locis lapſæ ſunt, quibus alioquin melius fuiſſet nubere quàm vri; nec vllæ tamen permiſſæ ſunt nubere: imò de facto hæreticorum tempeſtate nuptæ, deinde ſeparatæ, ab hæreditatibus vbique ſunt excluſæ, opinione communi, & Iudicum ſententijs pro veris religioſis ſunt habitæ. quod Belgicæ eccleſiæ Iudicium ſemper fuerit, tales ſolemniter eſſe profeſſas, & matrimonij, proprietatiſque incapaces. 30.
Paſſim pro religioſis habita hic iſtiuſmodi perſonæ.

Adeoque cùm hic ſint infinita monaſteria

31\. Aut ergo conſtitutiones illæ hic olim nō publicatæ, receptæ, aut regulam approbatam Epiſcopalia ſtatuta non impediunt.

ab Epiſcopis ſic inſtituta, inferre oportet tunc illas conſtitutiones nondum fuiſſe receptas, vt aliàs non præſumuntur: *Menoch. de præſumpt. lib.* 2. r.2. aut retentam ab Epiſcopis veterem authoritatem, communi vſu & more firmatam; *Azor. Inſtitut. mor. p.* 1. *l.* 11. *c.* 23. *q.* 6. ſeu potiùs iure eis competentem, & ante Concilium Lateran. & Lugdunen. nondum Sedi Apoſtolicæ reſeruatam. ob quam cauſam inſtitutos ante illud ordines negat approbatione illa egere c. 1. §. *ſanè de relig. dom. in* 6. vbi ſine illa ſolidum illorum ſtatum vocat. aut denique (quod verum eſt) aſſumpta ſolùm regula approbata à Sede apoſtolica inductam eſſe religionem approbatam; tanquam illius effectum.

32\. Illa immutabilis eſt, non iſta.

Siquidem, *vt dictum eſt ſuprà*, regula approbata facit religionem, & monaſterium approbatum: eaque citra poteſtatem pontificiam eſt immutabilis: aliæ extra regulam conſtitutiones mutari poſſunt: ſicut & in principio ſtatui, ſiue ab Ordinarijs, ſiue à Superioribus, ſiue à Capitulis Ordinum. *Nigron. vbi ſup. & quos citat, & Azo. inſt. mor. p.* 1. *l.* 13. *c.* 11. *q.* 2. *Haſten. d. diſq.* 5. *num.* 3. *alijq; paßim.* quod autem à doctoribus dici ſolet modum viuendi approbatum eſſe debere, vt ſit religio; id ipſum intelligunt de ipſa regula, aut inſtituto cuiuſque Ordinis. *c. regula. diſt.* 3. *Nigron. vbi ſup.* In ſecundarijs autem ordinationibus, & ſtatutis cuiuſque domus authoritatem Ordinariorum, Superiorum, aut Capitulorum Ordinis Concilium Lateranen. aut Lugdunen. *d. c. ne nimia. X. de religioſ. dom. & c.* 1. *eod. in* 6. nullo verbo imminuit: aut huiuſmodi ſecundaria ſtatuta, aut Ordinationes vllatenus vetuit. vt idem monaſterium improbari non debeat; quod præter regulam approbatam aliquas ab Ordinario, aut fundatore leges acceperit. vt clarè admodum dicit Walterus Abbas *in literis ſuis* an. 1281. huic domui datam regulam S. Auguſtini, & inſuper ſtatuta Epiſcoporùm Camerac. & inter ea vnum, de numero. additque hæc etiam ab Vrbano IV. cónfirmata: & propterea ſe, quamuis Prouiſorem domus, mutare nihil poſſe, ergo à G. Epiſcopo Cameracen. an. 1220. præſcripta ſunt regula, & tria vota ſubſtantialia, paupertatis; caſtitatis, obedientiæ: in quibus vtitur verbo *profitentes*: quoad ſtatuta verò, accuratè alijs verbis; *eorumq;*, inquit, *quæ authoritate noſtra ſeu ſucceſſorum ibidem ordinata fuerint*, *obſeruantiam promittentes.* quæ verba ibidem accuratiùs regulam, & vota ſubſtantialia diſtinguunt ab ordinationibus; quàm vt admittant vllas cauillationes. accedit quod in emiſſione huiuſmodi votorum datur à ſacerdote velum profeſſis, eaque fit in manu præfectæ. *iuxta c. pen.* 20. *q.* 1.

33\. Regula & modus viuendi militarium, vt debuit à Sede Apoſtolica approbari, an non ita & hîc leproſis ſeruientium?

Quod aiunt Ordines militares, quamuis aſſumpta regula approbata, futuros non fuiſſe religiones approbatas; niſi ſub eo ſtatu à Sede Apoſtolica fuiſſent approbati: & pari modo hîc non ſufficere, vt aſſumpta ſit regula S. Auguſtini; niſi ſimul inſtitutum ſeruiendi leproſis coniunctim cum regula à Sede Apoſtolica probetur: iudiciaria ſcilicet, & practica confirmatione; qua opus eſſe declarat Suarez *tract. de virt. & ſtat. relig. t.* 3. *l.* 2. *c.* 15. ſanè argumentationem ſophiſticam continet, coniunctorum & diuiſorum.

Si quidem authores iſtorum Ordinum militarium nouam religionē inuenire voluerunt, & præter regulam Ordinis, pecularia vota & præcepta inſtituti primaria, & inſtar regulæ; ſeu quæ ſimul complexa nouum inſtitutum facerent; quod, vt tale, eguit apoſtolica probatione: cæterùm ſi eidem authores regulam tantùm approbatam aſſumpſiſſent, vt regulam; reliqua vt ſecundarias & mutabiles ordinationes; ſi hæ conſiſterent cum præſcriptis alicuius regulæ, cognoſcente & permittente Epiſcopo; *iuxta d. c. de monach.* poterat fieri monaſterium, & religio approbata: ſed quoniam huiuſmodi militaria inſtituta cum regula non conſiſtunt; & tamen primariò intenduntur, egent apoſtolica probatione. vti Alexand. IV. Ordinem militarem S. Lazari, *bullâ quæ inter illius primas extat in bullario*, &, vt ſonant verba, illis regulam S. Auguſtini confirmauit: cùm regula S. Auguſtini ſimplex confirmatione non egeret. *c.* 1. *de religioſ. dom. in* 6. ſed quatenus contrariatur militiæ: & ſic ipſum inſtitutum pro parte illa commixta tanquam noua religio, eguit apoſtolica probatione.

Mutari, inquam poſſent hæ ordinationes: ſed in quantum ſunt ordinationes: cæterùm quæ deſcendunt ex fundationibus patronorū, ea mutari omninò non poſſunt. *d. Clement. quia contingit. & ibi Sabarella n.* 11. niſi fortè fundatio executionem habere non poſſit. *c. nos quidem. X. de teſtam. & ibi DD. & in d. Clement. quia contingit. d. c.* 8. *verſ. niſi fortè. ſ.* 25. *Trid.* & quidem in vſum proximiorem inſtitutioni tunc fit mutatio. *d. c.* 8. *ſ.* 25. *Trid.* 34. Mutari regula non poteſt, ſed ordinationes.

Quod ſi ergo iuſtum olim hîc viſum fuerit viros dimittere; Epiſcopus religioſas mulieres in ſuo loco manere ſtuduit; quamuis circa aliá aliquid mutandum foret, quod ſecundarias ordinationes ſpectat; circa mulierum tamen manſionem mutandum nunc nihil eſt. *d. c. in nullo.* 18. *q.* 2. vt omittamus liberum arbitrium nullatenus eſſe in hoſpitalibus fundationis Regiæ. *de quibus latè Barboſ. de iure eccleſ. vniuerſ. l.* 2. *de hoſpital. c.* 11. *n.* 56. vt eſt hoc; quatenus fundatum eſt à Regis prędeceſſoribus: nec in ijs, quæ ſunt ſub protectione etiam regia immediata. *Trid. ſ.* 22. *c.* 8. vt & hoc eſſe creditur.

Iterum vrgent; Epiſcopo non competere ex vi ſui muneris, etiamſi non adeſſet prohibitio, approbare religionem, ſolemnizando vota: inhabilitare enim perſonam ad matrimonium ſubſequens in vniuerſa eccleſia, & efficere vinculum religionis, & religioſi, Pontificis ſummæ poteſtati competit. Suares *vbi ſup. c.* 17. *n.* 25. *& ſeqq.* ex quo ibi *n.* 27. dicunt non improbabile veteres ordines ante confirmationes apoſtolicas vota ſimplicia tantùm habuiſſe, non irritantia matrimonium. 35. Qualiter olim religiones ab Epiſcopis probatæ etiā votū ſolemne & matrimonij dirē-tiuum continuerint.

Sed periculoſa eſſe hæc doctrina videtur:

 quan-

quandoquidem nec hodiè quidem confirmatione iudiciaria & practica, quam, vt aiunt, Suarez requirit, illi veteres Ordines à Sede Apoſtolica ſunt approbati: ſed tantùm illos Ordines, quorum inſtitutio Concilium generale præceſſit, in ſolido ſtatu Pontifices voluerunt permanere. ſcilicet eo iure quo antè, tacito Sedis apoſtolicæ aſſenſu, ex Epiſcoporum authoritate, & communi vſu, ac more eccleſiæ ſuffultos. ita loquitur c. 1. *de religioſ. dom. in 6.* ſequeretur ergo; ſi vera foret doctrina huiuſmodi, nec hodiè ſolemnia eſſe vota in religione S. Anthonij, Benedicti, Baſilij, Auguſtini; nec religioſos matrimonij incapaces. quo nihil ſit abſurdius. & propterea ſaniùs Malderus *de inſtit. tract. 10. c. 5. d. 3. §. dico quintò lex*, inquit, *irritans matrimonium poſt ſolemnia. aut ritè facta vota monaſtica, ab Apoſtolica traditione deſcendit, & ſemper in eccleſia fuit.* quod exinde multis probat.

Quare vi Apoſtolicæ traditionis huiuſmodi vota ſolemnia etiã olim fuerunt, ſeu ex cõmuni vſu, & more eccleſiæ, *vt vult Azor. inſtitut. mor. p. 1. l. 11. c. 23. q. 6.* aut etiam vi poteſtatis epiſcopalis nondum facta Sedi Apoſtolicæ reſeruatione approbationis nouæ regulæ. ex communi doctrina; qua dicitur Epiſcopũ vnũquemque in ſua diœceſi omne id poſſe, quod Pontificem in orbe vniuerſo: ijs exceptis, quæ in ſignum ſupremæ illius poteſtatis expreſsè, & ſpecialiter ſunt reſeruata, aut de quibus in cõtrarium per ſacros canones non ſit ſtatutum. *Cucch. inſt. maior. de off. legat. num.* 103. alioquin certum eſt Epiſcoporũ ſtatuta intra ſuas diœceſes coarctari, vt talia: *c. 2. de conſtit. in 6.* quãuis qualitates ſubditis impreſſæ eos vbique comitari poſſint. vt Ordo clerico aut ſacerdoti collatus eum vbique ſequitur, matrimonij incapacem facit, vt & matrimonium ſecundùm ſolemnitates loci celebratum, extra locum ſequitur, & incapacem alterius coniugij reddit, durante primo. *c. 1. X. de ſponſal. & matrim.* & pariformiter dicendum eſt, vota olim ritu priſco eccleſiæ celebrata, *de quo Malder. & Azor. vbi ſuprà, & pleniùs Haſtenus diſquiſ. mon. l. 4. t. 8. d. 1.* veros feciſſe religioſos, & incapaces matrimonij, etiam extra locum vbi iuxta illius ſolemnitates emiſſa fuerant.

Denique etiam vetitæ ſunt hodiè omnes ſuppreſſiones, diſmembrationes, & applicationes *per reg. 21. Cancellariæ*, niſi auditis partibus, verificatis cauſis, ſecundùm præſcriptũ d. regulæ 21. & *c. 6. ſ. 7. c. 9. ſ. 14. ſ. 24 c. 13. Trid.* Neque porrò partibus inauditis per prouiſionẽ aliquid decernere permiſſum eſt: multò minùs remotâ appellatione exequi; quaſi id concedere videatur bulla confirmatoria Concilij; & Sanctio Clementis VIII. 1600. *incip. ad tollend.* quia illa non aufert ius naturæ, ne quid aduerſus inauditum ſtatuatur. & loquitur de executione decretorum Concilij, at hîc negamus eo in caſu nos eſſe, ſed Epiſcopi decretum eſſe dicimus; non Concilij: atque prætextum Concilij perperam adductum. ac magis præpoſterè imploratam plenitudinem poteſtatis ſæcularis, quam in rebus eccleſiaſticis non agnoſcit eccleſia. *c. benè. d. 96. c. 1. X. ne Sede vac.* vbi in negocio monaſterij Rex Hungariæ, Epiſcopi, & Primates ſupplicarunt Papæ, non ſuo marte ſtatuerunt; ſed nec eo tempore exauditi, ſed in aliud reiecti.

RESPONSVM II.

Hoſpitale olim exemptis vnitum non fieri exemptum.

Religioſorum exemptio hoſpitale, eiuſq; ſacellum ipſis vnitum non fecit exemptum. *c. ex ore. in fin. X. de priuileg. c. volentes. in fin. eod in 6. clem. quia contingit verſ. contradictores. de religioſ. dom.* quam etiam innouauit Concilium Trid. *ſ. 7. c. 15. de reform. ſ. 25. c. 8. & conſonat ſ. 22. c. 8. & 9.* quibus in locis vnio, exemptio, priuilegium, præſcriptio, vel conſuetudo immemorialis, non obſtare declaratur, quo minùs viſitari hoſpitale ab Ordinario, & rationes exigi poſſint, id adeoque hîc obtinet, quamuis ab annis centũ religioſæ ſint in pacifica poſſeſſione hoſpitalis, ſacelli, & bonorum, ſine Epiſcopi viſitatione, aut rationum exactione, qualem allegationem *in c. cum ex officij. X. de præſcript.* nullam Innocentius III. reputat. cùm *contra viſitationem*, inquit, *non poteſt aliquo modo præſcribi.* liquidum autem hic eſt ante vnionem hoſpitale & ſacellum, vtique Beginarum, fuiſſe ſub Ordinario, vt & erant Beginæ: *c. ratio. de relig. dom. in extrau. comm. in verb. diœceſanis locorum & parochialium eccleſiarum rectoribus reuerenter obediunt.* quamuiſ etiam tunc eſſet ſub patronatu Abbatis Ordinis exempti. patronatus autem vbique admittit, imò ferè exigit Diœceſani inſtitutionem, aut ſuperioritatem. *tot. tit de iur. patron. Conc. Trid. ſ. 14. c. 12.* vt ne quidem, ſi à laicis ad exemptos peruenerit, ius Epiſcopale minuatur. *c. cum ſæculum. X. de iur. patronat.* quin, etſi rationes ex conſuetudine aut priuilegio alijs reddi debeant, etiam adhiberi debeat Ordinarius. *Trid. d. c. 9. ſ. 22.*

1. Eoque viſitari poteſt ab Ordinario.

2. Viſitationi nulla obſtat præſcriptio.

3. Patronatus à laicis aut alijs ad exemptos delatus iura Epiſcopi nõ minuit.

De Iure patronatus.

RESPONSVM I.

De aduocatis.

Cvm non ſit nouum malè à laicis haberi eccleſias, & clericos; *c. non minus. X. de immunitat. eccleſ. c. clericis eod. in 6.* ſed id *tradat*, inquit, *antiquitas*: Concilio Carthaginenſi V. iam olim viſum eſt, ab Imperatoribus poſtulandos eſſe defenſores: ne fatigetur eccleſia. *c. ab Imperatoribus. 23. q. 3.* ſicut defenſores ciuitatum inuenti ſunt ad propulſandam potentio-

1. De defenſoribus olim poſtulandis.

rum

rum iniuriam. *l. defenſores. C. de defenſor. ciuitat.*
2. De aduocatis eccleſiarum. ex hac origine prodierunt aduocati eccleſiarũ. *Eraſ. Chokier tract. de aduocatijs. l. 1. q. 7. Burgund. ad Conſuet. Fland. tract. 8.* ſed quoniam quod ad defenſionis ſubſidium eſt inuentum, à quibuſdam ad depreſſionis diſpendiũ eſt retortum; *prohibemus*, inquit Concilium Lateranenſe *in c. in quibuſdam. X. de pœn. ne patroni, vel*
3. Ne præter olim reſeruatos reditus quid exigant. *aduocati, ſeu vice-domini de cætero plus vſurpent; quàm reperiatur in iure permiſſum.* reperitur autem in iure nihil permiſſum præter *antiques*, inquit Lucius III. *in c. præterea. 23. X. de iur. patronat.* & moderatos reditus; ab Epiſcopis inſtitutos: ſeu vt interpretatur Panormitanus *& alij ibidem* in erectione reſeruatos.

Sed, vt Saluianus *l. 5. de prouidentia Dei* ait quoſdam, vt onus exactionis euadant, tradere ſe tuendos, protegendoſque maioribus, deditioſque ſe diuitum facere: hos autẽ ſæpè hac lege tueri pauperes videri, vt ſpolient. ita Gail.
4. Non collectæ. *l. 2. obſ. 54. n. 6. aduocatus tutelaris* (inquit) *non collectare ſuos tutelares, ſed pro viribus defendere atque protegere debet. quia ius protectionis nullam*
5. Non ſubiectionem. *tribuit ſubiectionem. etſi in ea re quandoque perniciosè erretur: & ius aduocatia plus æque extendatur & ad quæſtum, atque priuatam vtilitatẽ transferatur.*
6. Nullum grauamen. nullum ſanè grauamen inferri vult ab aduocatis, ſeu patronis d. c. in quibuſdam *d. c. præterea.* quo etiam ſpectat Concilium *Trid. ſ. 22. c. 11.* quod generalius Concilium Lateran. *in d. c. non minùs* in ijs, qui poteſtatem habere videntur, reprehendit; quod eccleſia tot angarijs affligatur; vt ei quadrare videatur deploratio Ieremiæ, *Princeps prouinciarum facta eſt ſub*
7. Iuriſdictionis imminutionem. *tributo: iuriſdictionem etiam*, inquit, *& authoritatem prælatorum ita euacuent, vt nihil poteſtatis eis in ſuis hominibus videatur remanſiſſe.* vt non tantùm prouentus; ſed etiam iuriſdictionem ad ſe diuertant; ſeu, quod amplius eſt, quaſi iure aduocatiæ, in ipſas eccleſias, & prælatos iuriſdictionem vſurpent.

Quare idem Chokier *d. tract. q. 34.* negat ad-
8. Regium, albergariam, fodrum. uocatis ius eſſe collectandi, quod d. c. præterea vetari Interpretes intelligunt per verbum, *regium*; quod pro tributo accipiunt. ius etiã hoſpitij militum, & paſtum iumentorum, *in verb. albergariam, & fodrum:* & in *d. c. non minùs* foſſatam,
9. Foſſatam, expeditionem, &c. expeditiones, & alia: ſeu quę ad neceſſitates caſtrenſes pertinent, multò magis canum venaticorum nutrimenta, & expenſas, extra neceſſitatem publicam, in vſus aduocatorum priuatos. quamquam multis locis huiuſmodi vſurpatio, vel expenſarum redemptio inualuerit aduerſus canones, & etiamnum obtineat: etiam pacto illo adiecto, quod nihil vmquam exigetur aliud. quale pactum ex cauſa onerosa
10. Pacta ſuper his ne quidẽ ob neceſſitatẽ mutanda. natum reuocari non poteſt. vt aliquando priuilegiũ in mera liberalitate fundatum. *Euerard. conſ. 31. n. 18.* & in vectigalibus ne quidem in extrema neceſſitate admittit. Wameſ. *conſ. can. 519. n. 2.*

Et quoniam alia eſt affectio parentum naturalium erga liberos, quàm vitrici & nouercæ; vetitum eſt ne ius aduocatiæ, quocumque contractu in aliũ transferatur. *d. c. præterea.* niſi fortè cum vniuerſitate bonorum, cui adhæreat. **11. Aduocatia vt in alium nequeat transferri.** *c. ex literis. eod.* quod & Concilio Trid. innouatum eſt. *ſ. 25. c. 9. verſ. nec dictum.* nam vt ille dicebat, fieri nequit, vt, qui officia emerint, non vendant: ſic qui non ex fundatoribus deſcendunt, ſed pecunia aut ſimili modo aduocatias, **12. Niſi per conſequentiam bonorum.**
& patronatus acquiſiuerint, grauiores vtique exactiones inferant. præterquam quod patronatus, etſi non ſit ſpiritualis; tamen iuri ſpirituali annexus eſt; & ita pecuniaria acquiſitio ad ſimoniacam prauitatem vergit, eoque magis **13. Cur?**
damnatur illius acquiſitio ad finis ſpiritualis abuſum: *c. quia clerici. X. eod.* ambitionem aut cupiditatẽ. *c. ſiquis baſilicam. de conſecr. d. 1.* quamquam aduocatia armata, vice-dominatus, guardia, vel cuſtodia, nonnumquam merè aut magis temporalis ſit: tamen in genere *d. c. præterea* contractus ſuper illis facti damnantur, & **14. Contractus deſuper irriti.**
grauamina eccleſijs illata. quin & maximè vacatione illarum occurrente bonorum & iuriũ eccleſiæ vſurpatio. *d. c. in quibuſdam. c. generali. de elect. in 6.* quæ ferè eſt regalia. *quam tetigimus in Iur. pont. nou. anal. de elect. n. 3. & de iur. patronat. in fin.*

Conradus II. Imp. Ducibus Brabantiæ ius **15. Aduocatia eccleſiarum Brabantiæ.**
aduocatiæ concedit in omnes eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas: earumque bona in ſuo principatu exiſtentium; ſed in gratiam ipſorũ, quia nimis graue eis eſſet propter diſtantiam & paupertatem Regem ipſum adire. vbi & hoc ait, nulli licitum eſſe alicuius eccleſiæ aduocatiam vſurpare, niſi banno regio ad hoc eſſet inſtitutus. & infrà; mandat vt nomine Imperij ita tueantur, & defendant; ita *quod*, inquit, *ab ipſis nil per poteſtatem recipiant, aut exigant præter ius aduocatia: quia aduocati non debent eſſe* **16. Sine exactione.**
depredatores, ſed defenſores eccleſiarum, &c. Refert *Butkens aux Trophées de Brabant aux Preuues p. 39.* in diplomate autem Othonis Regis Lotharienſ. 948. *ibid. p. 16.* pro Abbatia Gem- **17. Subaduocatia.**
blacen. permittitur ſubaduocatus; ſed vnicus: qui *nihil aliud*, inquit, *iuris habebit, niſi per ſingulos annos de vnaquaque domo denarium vnum, gallinam vnam, auena ſextarium vnum.* cùm Duces **18. Quæ iura?**
Brabantiæ progreſſu temporis plura exegiſſent; ſub Iosn. III. an. 1336. eſt tranſactum; vt per omnes ſimul Brabantiæ pręlatos pręſtitis 1600. coreweïs, quas angarias vocat, & canum certorum dierum nutrimentis, ab omni vlteriori onere eſſent liberi: *ſaluis correweis recipi conſuetis in expeditionibus, & caualcaturis publicis, cùm eos guerram apertam habere contigerit.* quæ tamen damnat d. c. non minùs; ſed non ſatis antiquæ Impp. leges. quas plurimi ſequuntur qui clerum cum populo obligant ad commune bellum defenſiuum, ſeu cùm Princeps inuaditur: *citati à Mart. de Iuriſd. p. 3. caſ.....* alioquin omnia huiuſmodi ſeruitia incerta ſunt: ex pactis, & vſu pendent. *Vid. Miræum donat. Belg. l. 2. c. 51.*

RES-

RESPONSVM II.

De iure quaſi patronatus per territorium vniuerſali.

1. Contra communes regulas eſt.

IVs patronatus laicum vniuerſale, per totum territorium A. extenſum ad omnes paſtoratus, capellanias, matricularias, aliaque beneficia, quod ab immemoriali tempore competere aſſeritur Comiti I. videtur communes iuris regulas tranſilire; quæ ius patronatus nõ agnoſcunt, niſi in ijs, qui eccleſias, aut beneficia fundauerint, dotauerint, aut conſtruxerint. nec eſt veriſimile eccleſias omnes parochiales præſertim tam antiqui territorij, omniaque territorij beneficia fundata eſſe à prædeceſſoribus eiuſdẽ Comitis. & quamuis patroni eccleſiaſtici, quibus ius parochiale competit, per incorporationem eccleſiæ parochialis, perſonatus, aut alterius ſpiritualis iuriſdictionis, aut authoritatis multis in locis vſurpent prouiſionem beneficiorum; quamuis poſteà nec à ſe, nec anteceſſoribus fundatorum, vbi fundantibus alijs ius patronatus expreſsè reſeruatum non eſt; tanquã vniuerſale ius in parochia habentes. *c. quæſitum* 1. *q.* 3. *c. in apibus* 3. *q.* 1. *c. cum priori cum. ſeqq.* 13. *q.* 1. & Ordinarij: qui vt tales ibi fundatam habeant intentionem : *c. cum contingat. X. de for. compet.* & quibus accreſcit quod infra ſuum territorium de nouo emergit : vt capellæ intra terminationem parochiæ. *c. plures.* 16. *q.* 1. & nouæ parochiæ : *c. ad audientiam X. de eccleſ. ædif.* tamen, vt tales eccleſiaſtici propriè dictum ius patronatus non cenſentur habere, *vt in c. dilecta. X. de exceſſ. prælat.* ita in ijs, qui propriè dictum habent, ſeu eccleſiaſticis, ſeu laicis, non porrigitur illud ad capellas, oratoria, hoſpitalia, beneficia ab alijs poſteà in eccleſiarum, aut territoriorum diſtrictibus fundata. *arg. l.* 1. *D. commun. præd. non videtur*, inquit Rochus de Curte, *tract. de iure patron. in verb. conſtruxit. q.* 7. *ſub fin. rationabile*, *quod quis ſit patronus poſteà conſtruendorum, ex quo nondum ſunt in rerum natura, tempore quo ius patronatus acquiritur. &c.* quamquam *ibid. & q.* 16. *v. conſtruxit.* admittat conſtructorem eccleſiæ huius patronatum acquirentem, ſimul acquirere altarium, & capellarũ antè in ea exiſtentium, tanquam acceſſoriorum. quod vix hodiè conſtabit cùm c. 12. *ſ.* 14. *c.* 9. *ſ.* 25. *Conc. Trid.* & idem Rochus *q.* 10. & 15. *ſuper verb. eccleſiam fund.* benè diſtinguit inter habentes ius patronatus, & ius parochiale; & eos qui tantùm iuriſdictionem in diſtrictu habent, tametſi & confundatur ſæpè ius patronatus, primitiui parochi, ſeu perſonę, & ſæpè hæc vocabula *rectoria eccleſia parochialis, perſonatus, & ius patronatus* in diplomatibus coniungantur. vt & *in d. c. cum dilecta* abbatiſſa caput dicitur ſuæ eccleſiæ, & patrona. quæ vocabula in rigore ſimul non conſtant. vt res ſua nemini ſeruit, non patrona eſt, quæ caput eadem, & ſuperior. & huiuſmodi patroni, tanquam ſuperiores in loco, extendunt iura ſua ad omnia quæ naſcuntur in ſuo territorio. *arg. c. omnes baſilicæ.* 16. *q.* 2. & ad nouas eccleſias. *d. c. ad audientiam.* de quali patronatu diximus *in Conſult. can. de eccl. ædif. conſ.* 1. & *vid. Garciam de benef. p.* 5. *c.* 9. *n.* 56. ſi quid conferat matrix aut illius parochus ; aut noua ex neceſſitate ſtruatur, (vt etiam cenſetur peregrinorum obſequium. *c.* 1. *X. de celeb. miſſ.*) & in quibuſdam diplomatibus donantur eccleſiæ ſub his verbis, *libera ab omni perſonatu, & patronatu:* id eſt optimo iure: ſalua Epiſcopi ordinaria poteſtate.

2. Niſi in eccleſiaſticis quaſi paſtoribus primitiuis.

3. Propriè dictũ non porrigitur ad futura.

4. Sed ad præterita poteſt.

5. Qui iuriſdictionem tantùm habent diſtinguendi à perſonis. patronis eccleſiaſticis &c.

Itaque, cur hic videatur obtinuiſſe, vt laici patroni ius vniuerſaliter fuerit extenſum, etiam ad futura, aliò referendum videtur. neq; enim vſus immemorialis & præſcriptio hanc cauſam videntur dirimere: cùm non plus cenſeri poſſit præſcriptum, quàm doceatur poſſeſſum: poſſeſſio autem extendi non poſſit ad futura, & nondum exiſtentia. quia quod nondum eſt, haberi aut poſſideri non poteſt. non entis nullæ eſſe dicuntur qualitates: adeóque nec poſſeſſio. ſed & vſurpatio à d. c. 9. ſ. 25. Conc. Trid. in potentibus, ac iuriſdictionem habentibus præſumpta, nimis vniuerſalis in hoc caſu videtur, practicato poſt Concilium etiam Trid. per annos plus minùs octoginta. Credendum eſt igitur alio olim titulo hæc Comitis anteceſſoribus obueniſſe. veriſimile eſt, vt olim nimiùm frequentabatur, vt Epiſcopi, & Prælati collegia, eccleſias, earúmve bona ſubijcerent aduocatiæ Principum, aut potentum, nobilium perſonarum (quæ aduocatia etiam patronatus dicitur, & aduocati huiuſmodi patroni) quod ideoque deinceps prohibitum fuit in Concilio Lugdunenſi, *c.* 2. *de reb. eccleſ. non alien. in* 6. veriſimile eſt, inquam, huiuſmodi aduocatiam pro eccleſijs totius territorij ; & omnibus pijs locis cum facultatibus, in quarum poſſeſſione reperitur Comes, fuiſſe conceſſam. idque eò magis, quod dictus locus olim ſubditus fuerit Epiſcopatui Vltraiectino, cuius Præſules magni tum item Principes, non tantùm inſignia loca, terras, & bona, tunc alijs in feudum dederint ; ſed etiam eccleſias, & loca pia nobilium virorum aduocatiæ commiſerint.

6. Nec in futuris præſcriptio ſine poſſeſſione eſſe poteſt.

7. Sed aduocatia armata.

Hoc ſuppoſito, cùm huiuſmodi aduocatiæ titulus ſit pro d. territorio vniuerſalis, poſſeſſio & conſuetudo hactenus vniuerſaliter practicata ; dicendum videtur non poſſe eundem Comitem, eiúſve commiſſarium excludi ab ijs prærogatiuis exercendis in ſacello, de quo quæſtio; eiúſve bonis ; quas exercet vniuerſaliter in alijs piis cauſis per dictum territorium.

8. Vniuerſaliter etiã per territorium.

Præſertim cùm edictum datum ad Concilium *prouinc. Mechlin.* 1607. *art.* 23. 24. 25. ad audiendos computus, & adminiſtrationem curandam piorum quorumcumque locorum, præter Epiſcopos, vocet patronos, vel officiarios locorum, eoſque qui huc vſque iſti rei operam præſtiterunt, ſiue nomine ipſius Principis, ſiue vaſallorum : audiendis autem rationibus, & adminiſtrationibus curandis omnium

9. Cum pręiudigarius in alijs conſuetu.

piorum

piorum locorum dicti territorij A. hactenus interuenerunt idem Comes, & eius anteceſſores.

10. Vt audiendi computum &c.

Vel denique veriſimile eſt ius eiuſmodi eos obtinuiſſe conceſſione Comitum Flandriæ: Comites autem Flandriæ ex conceſſione Imperatoria. vt Conradus Imp. an. 1140. Godefrido Duci Brabantiæ ius aduocatiæ in omnes eccleſiaſticos, & eorum bona conceſſiſſe reperitur, & ſucceſſoribus; ita vt nihil per poteſtatem exigant, præter ius aduocatiæ. refert diploma Butkens *aux Trophées de Brabant. Preuues p. 39. alia ibid. p. 16. de Gemblaco. p. 24. de Niuella: p. 39. de Tongerlo: &c.* & quamuis aduocati regulariter ius ſuum in alios non poſſint transferre, *c. prætereà. X. de iur. patron.* tamen vſus aliquando admiſit ſubſtitutionem, vt in d. diplomatibus Impp. & in diplomate Gemblacenſi permittitur ſubaduocatus vnicus inſtitui. qualis fortè principio hic inſtitutus aliquis Comitis I. prædeceſſor. cùm & hic diſtrictus olim fuerit ſub Imperio.

In antiquis ante Concilium Lateranenſe.

Sed neque ijs, quæ de aduocatia diximus, aduerſari credendum eſt d. c. 23. quia facile creditu eſt antiquiſſimam hanc familiam; ſeu ipſam etiam Comitem Flandriæ illud ius obtinuiſſe ante d. Concilium Lugdunenſe. neque iterum quod Concilium *Trid. ſ. 24. c. 12. ſ. 25. c. 9. de reform.* ſuſtulerit omnes patronatus ex

11. An aduerſetur Concilio Trid.?

priuilegio, & ſic qui originem haberent ex conceſſione Epiſcoporum, qualem ſupra hunc dictum eſt eſſe præſumendum: quia in primis d. c. 2. tantùm de futuris priuilegijs agere viſum eſt Leſſio: *de iuſt. l. 2. c. 33. d. 5. n. 24. d. c. 9. ſub fin.* ea ſaltem videtur tantùm tangere, quæ à 40. annis ante Concilium impetrata eſſent. vt contra huius iuris origo non tantùm hominum memoriam excedit; ſed quatuor ſæcula. ac denique, eſto, detur ea Concilij loca etiam ad antiquiora referri, & olim conceſſa complecti; ob verba d. *c. 12. impetrare, vel obtinere;* & d. c. 9. *antiquiſſimum vſum, memoriam hominum* &c. tamen Concilium Trid. hîc tantùm receptum eſt citra imminutionem iuriſdictionis, & patronatus Regis, & vaſallorum;

12. Non loquitur illud in aduocatijs.

multò magis citra præiudicium huiuſmodi feudalis prærogatiuæ, aut etiam aduocatiæ. de qua etiam d. c. 9. non loquitur. lex autem noua, prioris non tantùm legis; ſed & iuris ſingulorum abrogatoria, extendi non poteſt vltra tenorem in illa expreſſum. *l. ſancimus. C. de teſtam.*

13. Neque in patronatibus impropriè dictis, vt ſunt Perſonarum, & parochorum primitiuorum.

Cæterùm in patronatibus in rigore nominis ſumptis obtinet, vt ex priuilegio ſint aboliti, ſaltem ad futura non porrigendi: ſed id non habet locum in ijs, de quibus ſuprà initio diximus, qui parochialem iuriſdictionem habent in loco vniuerſalem, quæ porrigitur ad futura. nam huic accreſcit quod de nouo emergit. *c. 3. X. de off. archipreſ. d. c. cùm contingat X. de for. comp. in v. ad to, vtpotè Ordinatum.* vt hærede ſimpliciter inſtituto, altero tantum dato in re certa, illi accreſcit; non huic. *l. quoties. C. de hæred. inſtit.* ſic ei, qui in territorio vniuerſalem habet iuriſdictionem, fit accretio; *Tuſc. v. iuriſdictio. concl. 547.* qualem habet rector, perſona, patronus, eccleſiæ parochialis: in quantùm generi per ſpeciem non ſit derogatum. atque huiuſmodi extenſio non dicitur fieri per priuilegium, ſed ius commune, neque in rigore nominis patronatus ille eſt, de quo agit d. c. 9. ſ. 25. Trid. quod in propria ſua ſignificatione eſt exaudiendum; ſed magis ius primitiui parochi. 14.

14. In quibus extenſio fit non per priuilegium, ſed ius commune.

Rector porrò eccleſiæ, & perſona, parochus vocatur *in d. c. ad audientiam*: & in filiali eccleſia pro patrono *ibidem* habetur. parochus idem, & presbyter eccleſiæ vocatur *in c. ad audientiam. X. de appell. c. cum eſſes. X. de teſtam. clem. 1. de iur. pat.* & perſona. *d. c. quæſitum. 1. q. 5. v. perſonas. c. bona. X. de app. c. audita de reſt. ſpol.* & qui parochiales eccleſias incorporatas habent, rectoriæ, & perſonatus iura, præſertim honorifica, ad ſe trahunt; & prærogatiuâ dignitatis, & vnitæ poteſtatis vicarium deputandi, patronatus iura imitantur: &, vt confuſionem rerum, ita nominum faciunt. ſed d. c. 9. ſtrictas, & diſtinctas vocum acceptiones exigit.

Quemadmodùm cùm an. 1404. Epiſcopus Cameracenſis conceſſit monaſterio T. rectoriam eccleſiæ parochialis D. perſonatum, ac ius patronatus, in beneficijs actu fundatis, & inpoſterum fundandis, infra metas d. eccleſiæ parochialis; ex ſtylo ac more loquendi tunc harum regionum: confirmarunt quidem huiuſmodi conceſſionem duo Romani Pontifices; rectoriam quidem & perſonatum exprimendo; vocabulum autem iuris patronatus omittendo; ne huiuſmodi loquendi modo propriè dictus patronatus comprehenſus videretur: cùm impropriè dictus ex conceſſis naſceretur: ſeu potiùs cum illis idem eſſet. impropriè autem dicto ea competunt, quæ diximus, propriè non item. *Conc. Trid. ſ. 24. c. 3. ſub fin.* tametſi edictum *ad Synodum prouinc. Mechlin. an.* 1608. *art. 23. & ſeqq.* quædam tribuat. illudque accipiendum ſit de vtriſque more communi hîc loquendi.

RESPONSVM III.

Quid hodiè ad acquirendum patronatum requiratur?

1. In acquirendo hîc ſeruandum Concilium Tridentinum.

QVod hîc in receptione Concilij Trid. Rex excepit iura patronatuū ſuorum, & vaſallorum; ad iam conſtitutos pertinet; non futuros: de iure quæſito non tollendo agit; futuri præiudicium non dicitur: vt non entis nullæ qualitates. In reſeruando igitur impoſterum patronatu obtinet *c. 12. ſ. 14. c. 9. ſ. 15. Conc. Trid.* vt titulus ſit ex fundatione, ſeu dotatione ex bonis patrimonialibus, ex neceſſitate eccleſiæ, cognitione, & decreto Ordinarij.

2. Ex fundatione, ædificatione, dotatione vt acquiratur?

Iure quidem veteri & fundum, & ſtructuram, & dotem conferebat, qui patronus dicebatur. *c. nemo de conſec. diſt. 1. c. pia mentis. c. ſeqq. 16.*

ſeqq. 16.q.7.c.filijs.c.decernimus. ibid. indulgentiùs agit d.c.12.*&* *d.c.9.* vt vel fundũ & ſtructuram, vel dotationem congruentem admittat : magis adhuc verſiculus vulgaris ;

Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus :

quaſi vel quippiam horum ſufficiat. & ſi plures alij fundum, alij fabricam, alij dotem dederint, partiales patronos fieri communiter receptum eſt. *Rochus de Curt.tract.de iur.patron. v.eccleſiam fundauit.q.3.* etiam inuito priori cõſtruentes, niſi is id præſtare maluerit.*idem ibid. q.4. v. conſtruxit. q.7.* & Concilium quidem Trid.d.c.9. admittit etiam augmentum dotis, nouam conſtructionem, vt d.c.12. vel aliam ſimilem cauſam. d. c.9. decem recitat Zerola. *in Prax. v. ius patronatus.* §.2. ſed non omnes omninò ſimiles. quales non ſunt quæ vel omninò ex priuilegio ſunt ; vel non omninò ex bonis patrimonialibus; fundatione, ſtructura, dotatione deductæ. quales patronatus, etiam quadantenus ſolùm priuilegiatos, d.c.9. abrogat. quod vt hîc inpridem conceſſis non obtineat : non tamen de nouo concedi poſſunt patronatus ; niſi cognoſcente Epiſcopo fundatio, ſtructura, & dos ſic congrua fuerit. alio-

3\. Congrua fundatio, ſtructura ſeu dos requiritur.

quin quod ita acceptum fuerit, neque ſatis dignum; in præteritum reſtitui mandat. d.c.9.*in fin.* minùs admittit ſub tali onere, nomine, ac ſeruitute deinceps recipi.

Igitur qui vilem dumtaxat fundum, paucorumque aureorum aream dederit, quam occu-

4\. Vilis areæ donum an ſufficiat?

pet ſtructura multorum millium, ex eleëmoſynis peregrinorum curata, non magis dicendus eſt fundator, ex ſolo alluſione vocis; quàm reſpondit S. Congregatio ex dote non congrua patronum non dici : ſed dumtaxat benefactorem. *apud Riccium in Prax. iuris patronatus decis. 140. facit gloſſ. in c.quicumque 16. q.7. in v.aliquid.*

Quidquid igitur olim fuerit, iam nec ratio, nec verba Concilij, neque primæuorum canonum, vt diximus, ſuffragantur, vt alijs quam condignè fundantibus, vel dotantibus ius patronatus reſeruetur.

5\. Fundatio ſtructuram ſimul & fabricam implicat.

Allegatur quidem c.nobis *X. de iur. patronat.* *&* *c.Abbatem in monaſterio in verb. poſſeßionis dominus. 18. q.2.* quaſi is ibi cenſeatur patronus, à *Rocho de Curte tract. de iur. patronat. ad verba & eccleſiam fundauit* : ſed verbum *poſſeßionis* magis ad dotem pertinet : vel ſi idem & monaſterium ſtruxerat, de quo loquitur, iam ibi & dotem habemus, & ſtructuram : vt pro vili dumtaxat area nihil arguat: ſed amplam poſſeſſionem & ſtructuram inſinuet. ſed neque d.c. nobis pro huiuſmodi areæ datore quidquam facit. *pro fundatione*, inquit, *eccleſia honor proceßionis fundatori ſeruetur* : non ait, pro area, aut fundo : ſed pro fundatione eccleſiæ. acceſſerat ergo & ſtructura. & fundare dicitur non qui fundum dat; ſed qui fundamenta iacit, adeò vt in d.*c.nobis* vnum & idem ſit quod ait in principio *conſtruere*, & in fine *fundare eccleſiam.*

Ibidemque non tam quæſtio eſt, quibus ex cauſis patronatus deferatur; quàm quæ ſint illius iura. quæ diuerſimoda ibidem referuntur.

Niſi quod quæſitum ibi fuerit à Clemente III. *vt habetur in ſupplemento ; ſi aliquis efficiatur ſola conſtructione patronus?* qui reſpondit, non fieri ; niſi eccleſiam conſtruxerit, cum aſſenſu diœceſani : ſed *ex eo*, inquit, *acquiris.* prout etiam in conuentuali eccleſia, ſi ita cum Epiſcopo in fundatione egerit : & *de ſua*, inquit, *iuriſdictione obtinuerit.* 6. Sola fundatio non parit ius patronatus.

Vt neque ipſo iure enaſcatur patronatus. 7. Sed cognitio Epiſcopi, & reſeruatio exigitur. quamuis multi *apud Garciam de benef. p.5. c.9. n.62.45.* id exiſtimarint : ſed ex conceſſione ipſius Epiſcopi. eodem namque modo loquitur c. ſi quis *Epiſcoporum. 16. q.5. in verb. ædificatori quoque hac gratia reſeruetur* : vt actu diſpoſitiuo Epiſcopi, ac reſeruatione opus ſit. & hæc etiam ſit gratia. *Tuſc. in verb. ius patronatus. concl. 596. & concl. 598. n.7.*

Quare & veteres canones inſequendo Trid, d.c.9. *in fin.* demandat Epiſcopis cognoſcere diligenter cauſas patronatus ; etiam acquirendi; & niſi in euidentem neceſſitatem repererint eſſe legitimè conſtitutos (nota) in totum vi reuocent; minùs permittit, vt de nouo in tales conſentiant, reſeruent, vel admittant.

Quare etiam d.c.9. conſtitutum eſt, vt probatio iuris patronatus fiat per authenticas ſcripturas, eaſque requiri pro forma cenſuit S. Congregatio *apud Riccium vbi ſup. deciſ. 141.* vt Epiſcopi cognitione, decreto, & literis ſit opus : non ex ſolo fundi dono, ſtructurâ, ipſo iure ſurgat patronatus. præſertim hodiè ob d. *c.9. ſ.25. & d.c.12. ſ.14.* quod & vetat deinceps cuipiam acquiri ius patronatus, *niſi eccleſiam*, inquit, 8. *beneficium, aut capellam de nouo fundauerit* (nota coniunctiuam) *& conſtruxerit: ſeu* (nota disiunctiuam) *iam erectam, quæ tamen ſine ſufficienti dote fuerit, de ſuis proprijs, & patrimonialibus bonis competenter dotauerit.* Reſeruatio non fit niſi conſtructio, vel dotatio ſit.

Qui ergo vilem tantùm aream dederit, nihil de ſuo aliud in dotem, vel ſtructuram contulerit, patronatum acquirere non poteſt : nec 9. Patronus non dicitur, ſed benefactor qui vilem aream tantũ donat. huiuſmodi nomen, magna nimis ſecum iura trahens, explicita in d.c. nobis, ei Epiſcopus reſeruare : benefactor quidem dici poteſt, & honor aliquis ſeſſionis, proceſſionis, ſepulturæ &c. ex arbitrio Epiſcopi ei deferendus decerni.

Sed neque recipiendum videtur quod ait 10. Azor. *Inſt. mor. p.2. lib.2. n.19. quæſt.6. poſt. gloſ. Innocent. & Panorm.* ſi aliquis fundum dederit, alter eccleſiam ſtruxerit, tertius dotarit, quamuis inæqualiter contulerint, æqualiter patronos fieri. non enim id conuenit cum Chriſti parabola, *Luc.7.* vbi ait Simonem rectè iudicaſſe eum plus diligi, qui plus donauit : ſed ex eo iudicio debet eccleſia inæqualiter tribuentes inæqualiter diligere, & remunerari per gratiam patronatus. nec enim in patronatu inæqualitas canonibus ignota eſt. ſed *in clem. vlt. de iur. patronat.* ſtatuitur inæqualitas ſuffragiorum: vt inter hæredes non per capita numerentur, ſed per ſtirpes. quomodo & accipiendum c. quoniam *X. eod.* & dicitur *in l.8. D. de pact.* maiorem eſſe partem pro modo debiti, non pro numero perſonarum. nec vlla cenſeri poteſt cõ-

Vbi plures fundant, dotant, dant, vel ſtructurã faciunt an æqualiter pro beneficio inæquali patroni fiant?

paratio

paratio muſcæ ad aquilam. adeoque nec eius, qui vilem aream paucorumque florenorum dederit, ad quadraginta millia florenorum, ex peregrinorum eleëmoſynis in ſabricam impenſa: vt talis areæ dator capellæ non poſſit dici ſimpliciter patronus: ſed dumtaxat ſecundùm quid: & quatenus nigredo reperitur in niue. minùs ab Epiſcopo ei tale nomen reſeruari: obſtante vndequaque d. c. 9. & d. c. 12. quod ſine congruis meritis ambitioſa iſtiuſmodi nomina reijcit. vt alias cupiditates abominatur c. ſi quis *baſilicam. de conſ. d. 1.*

RESPONSVM IV.

Cedi ſine ſolemnitatibus non poteſt ius patronatus.

1\. Non poteſt niſi ritè alienari, non donari.

ORdo Præmonſtratenſis inſtitutus ſpecialiter eſt à fundatore ſuo S. Norberto in ſubſidium apoſtolici muneris. eoque plures illi eccleſiæ, curata beneficia, & patronatus conceſſi. de quibus priuilegiũ quoddam Clementis ita habet; Inhibemus etiã ne eccleſias, aut terras, ſeu aliquod beneficium eccleſiæ veſtræ collatum liceat alicui perſonæ dari; ſiue aliquo modo alienari ſine conſenſu totius Capituli vel maioris & ſanioris partis eiuſdem: agitur inutilis alienatio eſt, ſine ſuperioris congrua authoritate tractata, & ſpontaneo plenoque aſſenſu Conuentus, per Prælatum facta ceſſio iuris patronatus. quippè non tantùm aduerſus ſpecialem huiuſmodi prohibitionem, ſed & iuris generalem. eoque imprimis quod in meram donationem incidit, omni iure vetitam. *c. 2. X. de donat.* grauiuſque etiam alijs vindicandam. *auth. qua res §. donatarius. C. de ſacroſanct. eccleſ.* neque enim res hæc exilis eſt, in qua benignior eſſe poſſit diſpenſatio. *c. 3. X. de donat.* quamuis de proprietate dubitaretur, *c. 8. X. de reb. eccleſ. non alien.* vt ne quidem ob dubium litis euentum tranſigendo cedi poſſint iſtiuſmodi iura. *c. ſtatuimus. c. veniens. X. de tranſact.* quæ non tantùm veniunt nomine bonorum. *l. bonorum. 49. D. de verb. ſignif. clem. exiui. §. annui eod. Conc. Trid. ſ. 22. c. 11.* ſed honorifica ſunt imprimis alienari vetita. *clem. 1. de reb. eccleſ. non alien.* vt & iuriſdictionem, etiam voluntariam, complectentia. *c. fin. X. de reb. eccleſ. non alien. d. c. 11.*

Quod ſi autem res ſingulares alienari ſint prohibitæ, multò magis tota eccleſia. *auth. multo magis. C. de ſacroſanct. eccleſ.* conformiter Innocentius III. in *c. 10. X. de reb. eccleſ. non alien. poſſeſſiones*, inquit, *alienare non debes, aut eccleſias, in quibus monachi miniſtrare conſueuerunt, clericis vel laicis aſſignare.*

2\. Ex conſenſu Conuentus, authoritate Patris Abbatis.

Qui à pupillo emit, inquit lex 23. de *public. in rem act. probare debet tutore authore, lege non prohibente ſe emiſſe.* adeoque ad exemplum tutoris, vel ſuperioris, oportet in immobilium alienationibus Patris Abbatis authoritatẽ interuenire. illum regulares vocant ex cuius monaſterio colonia ſua eſt deducta. & conſtitutionibus monaſticis iubentur in grauibus cauſis eius conſilio vti, & aſſenſu. quomodo & in *c. 1. de reb. eccleſ. non alien.* mentio eſt proprij Prælati, quem gloſſa *&* DD. *ibid.* Superiorẽ immediatum interpretantur: vt eius conſenſu ſit opus: non tantùm, vt illa d. clementina videtur loqui, vbi non eſt conuentus; ſed indiſtinctè. *vt ibidem Zabarella n. 28. 29.* ex rationis paritate; & argumento clem. *attendentes de priuil. c. Romano. §. ab Archidiaconis de appel. in 6. Silueſt. in Sum. V. alienatio n. 3. ſub fin.*

Qui igitur ceſſum ſibi allegat patronatum, docere debet lege non prohibente factam eſſe alienationem. adeoque interueniſſe omnia illa, quæ in alienatione bonorum eccleſiæ requiruntur. quæ hîc non apparent.

RESPONSVM V.

An regula Cancell. de infirmis reſignantibus obtineat in beneficijs iuris patronatus.

CVm verum beneficium à ſola manu patroni laici non poſſit obtineri: *c. 4. 10. 15. 22. X. de iur patronat. c. quod in dubijs. X. de renunc.* & hic vterque litigantium in vim ſolius prouiſionis patroni laici ſine inſtitutione canonica poſſeſſionem iniuerit, à ſolo etiam notario dicatur introductus; non videtur hoc beneficiũ eſſe verè eccleſiaſticum: imò neque officium eccleſiaſticum, extra conſiderationem obiecti & ſubiecti, in quo non interuenit eccleſiæ authoritas. ſed legatũ pium dumtaxat, annuum, ex nominatione, ſeu electione hæredis, ſeu ſucceſſoris obtinendum. 1. Beneficium verum ſola patroni conceſſione non poteſt obtineri.

Adeoque videri non poteſt eſſe comprehenſum ſub regula Cancellariæ, quæ dumtaxat loquitur de beneficijs eccleſiaſticis. eoque in capellanijs, ſimilibuſque fundationibus, quæ nõ ſunt beneficia, non obtinet. *Gomeſ. ad d. Reg. de infir. reſ. q. 22.* vt, quod ſemel placuit, ampliùs diſplicere non poſſit: vt deceat beneficium ſemel datum eſſe manſurum: vt optio, electio, ſeu prouiſio, hæredi commiſſa ſemel facta mutari non poſſit. quia optando ius omne ſuum conſumpſerit. *l. 2. 3. 4. 5. & 20. D. de opt. legat. d. c. 4. & 9. X. de iur. pat.* & conſequenter rata manere debeat prouiſio facta: & præferri qui eam obtinuit ex vero modo vacandi. *c. ſuſceptum. de reſcript. in 6.* vt nec l. quoties *C. de rer. vend* obtinet in beneficijs, *c. ibi qui. de reſcript. in 6. c. ſi tibi abſent. de præb. eod.* 2. Quod ſic collatum præſumitur non eſſe beneficiũ, nec ſubiectum d. regulæ. 3. Nec in hoc variare poteſt patronus.

Verùm ſi beneficium, de quo quæritur ſit verè beneficium, ſed iuris patronatus; contra communes iuris regulas, conceſſum eſt patrono laico, vt variare poſſit, & alios poſt alios nominare. *c. 5. X. de iur. patronat.* & tunc Epiſcopus eligit ex pluribus, quem putat eccleſiæ fore magis vtilem; eumque inſtituit: qui tunc 4. Vt in vero beneficio.

 irreuo-

irreuocabiliter retinet beneficium. *c.3.12.24. X. de iur. patronat.*

5. Sed præualet in hoc inſtitutus.

Adeò, vt ſi beneficium habeatur pro vero, eiuſque inſtitutio ab Ordinario poſtuletur, is præferendus ſit, quem Ordinarius inſtituerit. *c.20.29.X.de iur.pat.* niſi, re adhuc quoad Ordinarium integrâ, admittamus non tantùm patronum laicum variare poſſe plures cumulando; ſed etiam priorem vel ſecundam præſentationem reuocando, & adhærendo huic vel illi. vt plures DD. huiuſmodi reuocatoriam variationem admittunt.

6. Regula obtinet in beneficijs permutatis.

Supponendo autem verùm eſſe beneficium de quo quæritur, videndum eſt an Regula Cancellariæ Romanæ *de infirmis reſignant.* obtineat in caſu permutationis. & quidem Gomeſ. *ad eandem regulam quaſt.* 19. hoc *non videtur*, inquit, *habere dubium, cùm in regulis antiquis & modernis expreßè hoc dicatur.* ſed axindè contendit non in omni permutatione, ſed demum imparium beneficiorum habere locum. vt huiuſmodi verborum generalitas reſtringenda ſit ſecundùm cauſam legis, præſumptionemque fraudis, naſcentis ex imparitate. *iuxta d.c.2. de renunciat. in 6.* quod ait fontem & originem huius regulæ. neque verò infrequens eſt conſtitutionem nouam interpretationem capere ex anteriori. alij ajunt conſtitutionem indiſtinctè hîc loquentem eſſe indiſtinctè accipiendam. *Azor. Inſt. mor. p.2.l.7.c.28.q.5. Rebuff. in prax.ben. p.3. ad eam Reg. gl.4.n.55. gl. 14.n.6.*

7. Etiam patronatui ſubiectis.

Ad hæc pridem quæſitum eſt an regula locum habeat in beneficijs iuris patronatus? quod illa collationis dumtaxat faciat mentionem, quæ non habet locum in beneficio patronatus; ſed præſentatio dumtaxat & inſtitutio: & verba propriè ſint intelligenda in iuris correctione. *vide Gomeſ. ad d. Reg. q.17.* quamquam contrà dici poſſit regulam non eſſe iuri contrariam, ſed explicatoriam iuris prioris *in d.c.2.* & pro certiori rerum agendarum ratione, quod in d.c.2. indeterminatè dicitur de infirmo: ideoque arbitrium iudicantis exigebat; nouiter per hanc regulam determinari ad ſpatium 20. dierum; ideoque & quod

8. Eccleſiaſtico.

locutio ſit generalis, cum Azorio *vbi ſup. q.6. Rebuff. gl.2.n.39.40.* exiſtimem beneficia patronatus eccleſiaſtici non minùs cadere ſub hanc regulam, quàm reg. octauam reſeruatiuam menſium, omnimodò magis quàm hanc patronis præiudicialem. & ibi Rebuff. *gl.5. in fin.* ait hanc regulam obtinere in beneficijs, quæ Rex Franciæ confert ex indulto Papæ, in alijs legem aliam regiam.

9. An etiam laico?

Cæterùm beneficia patronatus laici ab omni diſpoſitione cenſentur exempta, quæ non tam fauorem, quàm grauamen aliquod inferre videatur. *per ea quæ citat Gomeſ. vbi ſup. & arg. Reg. Canc. de derogatione iur. patron.*

Adeoque examinandum videtur, an iſta regula fauorem contineat, an odium. vt fauores patronorum facilè amplientur; odia reſtringantur. Et quidem non eſſet veriſimile eam regulam Cancellariæ hîc eſſe receptam quoad patronos laicos, ſi cenſenda foret odioſa: cùm ne quidem Concilium Trid. hîc receptum ſit, niſi cum expreſſa reſtrictione, ne vllatenus aliquid imminutum cenſeretur circa iura patronatuum Regis, & vaſallorum.

10. Vt regula dicenda ſit fauorabilis?

Itaque hanc regulam eſſe fauorabilem rectè cenſuit Rebuffus *in prax. beneficiar. p.3. ad regulam de infirmis gloſſ.4.n.9. Azor. Inſt. mor. p.2.l.7.c.28. q.1.* ſed & Modernus, *auctor commentarij analytici in regulas Cancellariæ Rom. ad regulam de infirmis reſignantibus n.98. hæc*, inquit, *regula, quamuis nouam diſpoſitionem contineat, & quodam modo pœnalis ſit, actum annullando in odium fraudis: iuxta not. per Panor. Felin. Philip. Decium in c.2. de conſtitution. Bald. Iaſ. in l. non dubium C. de legib. non tamen odioſa eſt,*

11. Non tantùm ob fraudes vitandas.

nec exorbitans; ſed fauorabilis. vtpotè facta tum ad fraudes vitandas, ſaltem quadamtenus reſtringendas, quod è republica eſt, & ſic fauorabile. l. ita vulneratus. ad leg. Aquil. Bar. Alex. Iaſ. in l. ſi conſtante in princ. ſol. matrim. tum ad conſeruandum in hoc ſtatum, & libertatem ordinariæ poteſtatis. & infrà, *eadem regula*, inquit, *iuri communi iam conſona, quàm nouum remedium contra nimias vel nimis increſcentes fraudes, ad conſeruationem iuris communis inuenta.* quapropter cùm hæc regula fraudes reſignantium, & permutantium excludat, per quas etiam obrepi poſſit patrono infirmitatis ignaro, & ſic illi per hanc conſuli,

12. Sed & ſucceſſionē excludendam.

& magis eccleſiæ decreta ſeruari, quæ morituris ſucceſſorem in beneficijs ſibi conſtituere vetant, pro fauorabili habenda videtur tam patrono, vt diximus, vt eius deceptioni conſulatur, & publico inſuper eccleſiæ bono: quę huiuſmodi ſucceſſiones abominatur. *c. plerique. 8.q.1.c.1. de præb.* ex quo Rebuffus *gloſſ.4.n.7.* potiùs elicitam ait hanc regulam, quàm dumtaxat ex *c.2. de renunciat. in 6.* quod fraudibus huiuſmodi viam obſtruere voluit. porrò tam fraudes abeſſe à beneficijs patronatui ſubiectis, quàm alijs, & illicitam ſucceſſionem; boni publici intereſt. & tales eccleſiæ ordinationes etiam ad beneficia iuris patronatus laici extenduntur.

13. In quibus cauſis decreta obtinent etiam in beneficijs iuris patronatus.

vt *in c.15. X. de iur. pat.* Alex. III. dicit ſanctuarium Dei iure hæreditario teneri non poſſe: & ex eo *ibid.* decernit ſuper iure patronatûs. quemadmodum *in c. fin. X. de conceſſ. eccleſ. vel præb. non vacant.* Comitiſſæ Flandriæ ſcribitur, vt de beneficijs ſui patronatus, dum viuunt poſſeſſores, nemini ſucceſſionem promittat. quare & rectè dicitur Rota Romana apud Flaminium *referente Azor. vbi ſup. q. 7. verſ. Roget.* bis iudicaſſe diem vigeſimum inceptum, cùm eo moritur reſignans, haberi pro completo; ideo quod regula ſit fauorabilis; & in fauorabilibus dies inchoatus habeatur pro completo. *gloſſ. in §. minorem. v. momentum. D. de minor.*

14. Adeoque & hæc regula ...

Igitur cùm grauamen nullum patrono infertur, nec ius eius diminuitur, imò augetur, videtur regula in eo recipienda. non minuitur ius patroni laici, quippè ſtante regula ſiue beneficium dicatur vacare per obitum, ſiue per reſignationem, nominatio ſemper & præſentatio manet illi ſalua. neque

ab alio

ab alio quopiam ſine eius præſentatione poteſt conferri. *c. 14. X. de iur. patr.* augetur autem; quia ſi ſubticita fuerit reſignantis infirmitas, & patronus reſignatario prouiderit; ſi infra viginti dies moriatur reſignans, poterit patronus per obitum liberè prouidere. quod non facilè poſſet ſine auxilio iſtius regulæ. iterum ſi poſſeſſor valens procuratorem conſtituat, & ille reſignet, poſſeſſore iam infirmato, qui infra viginti dies moriatur; poterit patronus liberè conferre per obitum, beneficio huius regulæ; quod non poſſet ex iure communi. fauorabile itaque eſt patronis, & iuri publico, vt dicamus in beneficijs patronatui ſubiectis etiam regulam obtinere.

Cæterùm quod ſi non obreptum ſit patro-
15. Quamuis fuerit patronus conſcius infirmitatis. no, ſed conſcius ille fuerit infirmitatis, & nihilominus reſignationem permutationémve admiſerit; prouiderit; ſeu præſentauerit; grauis quæſtio eſt, an reſignante intra 20. dies mortuo, liberè poſſit quaſi per obitum alteri prouidere. in ſimili de ordinario collatore contraria referuntur Senatus Pariſienſis arreſta, & authores acriter digladiantur. & Rebuffus quidem *gloſſ. 12. n. 10. & ſeqq.* contendit ordi-
16. Vt Ordinarius. narium collatorem (eadem ratio eſt de patrono) qui contulit per reſignationem, eundem exinde conferre poſſe per obitum. ſequitur Azor. *vbi ſup. n. 9.* non tantùm vt eidem conferat, ſed & alteri. nec ob id dicitur, reprobare, quod antè probarit. *idem Rebuff. gloſſ. 2. n. 36.* nec teneri de euictione. *n. 37.* & d. gloſſ. 12. *n. 11.* conatur ſoluere arreſtum an. 1550. quo dictum fuit collatorem variare non poſſe. contenditque etiam illo, quod factum ſuum improbare non poſſit, excluſo; alijs tamen regulam prodeſſe. ita vt tempore exinde labente ſuperiores iure deuoluto conferre poſſint, adeoque, ſi de patrono agatur, Ordinarius iure libero. Modernus verò perſiſtit in illius arreſti ſententia. *qualia & Papan. citat. Arreſt. l. 3. t. 2. ar. 1. & 2.* multiſque Modern. contendit in Ordinario, qui infirmi reſignationem admiſit, contulitque, regulam locum non habere, vt aduerſus prouiſionem ſemel factam, quaſi per obitum rurſus poſſit diſponere; atque huiuſmodi, vt vocat, negotiationem in beneficijs iure eſſe illicitam. *vbi ſup. n. 22. & ſeqq. n. 30. n.* 71. 84. 99. 107. 331. quamquã *n. 32.* aliquos caſus excipit, ſi quis error aut defectus iuris interuenerit; vt reſignatio aut permutatio eſſet irrita; pœnitentia, & reuocatio procuratorij interuenerit; aut eidem reſignatario conferatur.

Controuerſia igitur hæc eſt grauis admodũ.
17. Regulæ Canc. an pro negocijs extra Cancellariam gerẽdis ſcriptæ? quod enim ait Modern. *n. 56. & ſeqq.* Regulã, vt ferè cæteras, pro rebus in Cancellaria Romana gerendis ſcriptam eſſe; quodque ferè innuit procemium Regularum, & ipſa regularum verba: tamen & locum habere in negocijs extra Curiam geſtis alij non minùs contendunt, & in prouincijs obligare. *Azor. vbi ſup. q. 4. Sarnen. latè q. 2. in procem. Reg. Canc.* & admittit ipſe Modernus in gratiam collarorum Ordinariorum *n. 37.* 285. 288. *apud nos,* inquit, *recepta eſt principaliter contra Papam, & curiales ſuas pro Ordinarijs. vt latè ſuprà n. 30. & n. 36. & ſeqq. &c.* videmus etiam ſi coram Ordinario facta ſit reſignatio, & reſignans moriatur intra 20. dies in menſe Pontifici reſeruato, Pontificem conferre per obitum. quamquam id in iudicio contradictorio firmatum hîc non memini. & in Gallia partitio menſium ex regula 8. Cancellariæ non obtinet. ſicè contrario etſi reſignatio fiat ad manus Papæ, & reſignans hîc moriatur in menſe Ordinarij, etiam hunc conferre per obitum. *Modern. vbi ſup. n. 285. Azor. vbi ſup. q. 9. Rebuff. Gomeſ. Flamin. Chokier ad d. reg. n.* 20. 21. 22. *vbi & plures citat.* neque rationabile videtur, vt pro parte dicatur recepta regula, pro parte non recepta. cæterùm eò videtur ſpectare maximè Modernus, vt Ordinarius, qui contulit, non poſſet contra ſuum ipſius factum venire, & collationem factam per reſignationem iterum facere per obitum: quod tamen alij dicunt fieri beneficio legis, ex qua non ſit arguenda inconſtantia; ſeu vt ille vocat, negotiatio.

Sed & quamuis fraudes ceſſent, non ceſſare 18. An hæc ceſſante fraude?
tamen illam ſucceſſionis cauſam arguit Rebuff. *gl. 4. n. 8.* quam & Azor. *vbi ſup. q. 11.* expendit; & ipſe Modern. *n. 36.* vnde & quamuis ſcienti & volenti patrono fraus non fiat; tamen eius conſenſus non poteſt facere, vt canonicæ leges ea de re latæ locum non habeant. & quod Modern. ceſſare velit huiuſmodi ſpeciem ſucceſſionum extra Curiam Romanam; ideò quod reſignatio in fauorem ab Ordinario admitti non poſſit; etiam reſpondetur non vbique id obſeruari: præſertim in reſignatione in fauorem, ſub reſeruatione penſionis; & permutatione etiam imparium beneficiorum; de qua agere etiam dictam regulam diximus. & quamuis dicantur reijci poſſe, quæ fiunt in fraudem: ex *d. c. 2. de renunc. in 6.* loquitur tamen illud in graui infirmitate, nec exigit 20. dies: & aliàs permutatio regulariter admitti debet. *c. vn. de rer. permut. in 6.* quare Chokier *vbi ſup. n. 16.* *ſi patronus,* inquit, *præſentauerit ad beneficium vacans per reſignationem, ſi reſignans moriatur ante 20. dies, poterit iterum præſentare: quia non præſentauit in caſum mortis; & prima præſentatio eſt nulla: ergo non præſtabit impedimentum alteri præſentationi. licet aliud conſuluerit Decius conſ. 224. cui reſpondet Rebuffus tract. de nominatian. q. 17. n. 5.* Ita Chokier. cõtrà verò Modernus *n. 333.* *ſi patronus,* inquit, *ex cauſa reſignationis infirmi præſentauit, & Ordinarius instituit; non poteſt patronus ſiue eccleſiaſticus ſiue laicus iterum præſentare ex cauſa obitus reſignantis intra 20. diem ſine præſentationis, ſiue inſtitutionis, ſecutum. quia hæc regula non habet locum in Ordinario.* Ita Modernus. & Choppin. *l. 1. c. 6. n. 3. de ſacra Polit.* ait regulam de infirmis reſignantibus non obtinere in Ordinarijs diuerſis Senatuſconſ. eſſe firmatum.

Ex qua opinionum contrarietate D. Conſulens perſpicere poteſt, quàm ambiguũ erit huius rei iudiciũ. & quamquam aliàs ſecutus ſim opinionem Moderni *in Iur. pat. non. anal. de renunt. n. 3.* tamen ob generalitatẽ verborũ d. regulæ, *ſi quis in infirmitate conſtitutus &c.* & ratio-

nes ſuprà deductas, agnoſcere oportet dubiã ſore, & ancipitem deciſionem. idq́; ſic proponere viſum eſt, vt D. Conſulens penitiùs rem ſuam introſpicere, deliberare, & ſtatuere poſſit.

De cenſibus.

RESPONSVM I.

De Viſitatione.

1\. Quo fine fiant.

Viſitationes ad corrigenda crimina, & auferenda ſcandala, bonos mores tuendos, & prauos corrigendos inductę ſunt. *Conc. Trid. ſ.* 24. *c.* 3. vtique illos, qui palam ſunt. *c.* 1. §. *ſanè. de cenſ. in* 6. de illis enim, de quibus dumtaxat eſt fama, viſitans non cognoſcere; ſed ad iudicium ordinarium inquiſitionis remittere debet. *ibid.* de occultis autem quia non iudicat eccleſia, nec coactionem nec iuramentum proponere debet. *d.* §. *ſanè.* quia tum Iudex ſine præuia fama vetatur inquirere; tum alius quiſpiam ſine præuia charitatiua monitione denuntiare. quod ex authoritatibus noui & veteris teſtamenti latè deducit Innocentius III. approbante Concilio œcumenico *in c. qualiter & quando* 24. *X. de accuſ.* quod innouat Concilium Trid. & ab omnibus obſeruari mandat. *ſ.* 24. *c.* 5.

2\. Praui mores corrigendi qui palam ſunt.

3\. Occulti non ita.

4\. De quibus fama, fit remiſſio ad iudicium ordinarium.

5\. Sine illa hoc non inſtituendum.

6\. Iuramentum de defectibus indicandis ad occultos non pertinet.

Quare etſi viſitans exegerit iuramentum ſuper quibuſcumque criminibus, ſeu exceſſibus ei aperiendis; non tamen, etiam qui iuramentum præſtiterit, occulta detegere poteſt. In hoc caſu inquiſitionis generalis viſitationum *interrogati,* inquit Leſſius *de iuſt. l.* 2. *c.* 29. *diſp.* 13. *n.* 109. *ſubditi non debent patefacere criminoſos occultos, qui nulla talis criminis infamia laborant. eſt communis ſententia DD. D. Thomæ. q.* 69. *a.* 2. *& Caietani in illum art. Soti de tegendo & retegendo ſecreto. membro* 2. *q.* 6. *Nauar. c. inter verba concl.* 6. *n.* 21. *& in Rubr. de indicijs. n.* 87. *& colligitur ex c. Qualiter & quando, ſuprà. Ratio eſt, quia id, de quo nulla adhuc eſt fama, cenſetur occultum, dum via inquiſitionis proceditur: atqui Iudicis poteſtas non ſe extendit ad elicienda occulta; maxima enim inde incommoda in rep. ſequerentur. Itaque etiamſi ſub iuramento, vel ſub pœna excommunicationis præcipiat, vt dicas veritatem de eo, quod noſti; tamen non teneris: ſed potes cum reſtrictione mentali dicere, te neſcire quicquam: intelligendo tacitè, te neſcire eo modo, vt tenearis patefacere.* ita Leſſius. & ex Concilio Agathenſi diſertè decernitur *in c.* 2. *X. de purgat. canon.* vbi Epiſcopus viſitans ſub iuramento, ſeu banno Chriſtianitatis, populum de facto adſtrinxerat, vtique de famoſis criminibus, vt apparet, non occultis delaturum; & populus infamiam preſbyteri patefecerat; accuſatoribuſq́ue deficientibus *admoneatur,* inquit, *primò ſeorſum ab Epiſcopo, deinde ſub duobus vel tribus teſtibus: &, ſi non emendauerit, Epiſcopus eũ publica increpatione admoneat. Si verò nec ſic ſe correxerit, ab officio ſuſpẽdatur, vſq; ad condignam ſatisfactionẽ, ne populus fidelium in eo ſcandalum patiatur.* vbi per viſitationem ne quidem infamatũ publicè increpat; ſed primò ſeorſim, deinde corã teſtibus, tertiò publicè; tum demum incorrigibilem ſuſpendit.

7\. Si tamen delati fuerint, occultâ pœnitentiâ ſunt eluendi.

Quin ſi fuerint detecta occulta, etiam quæ viſitati rei fuerint confeſſi, occultam poſſe imponi pœnitentiam, nullatenus publicam aiunt Stephanus Weymſ. *ad conſt.* 24. *Conc. Trid. ſ.* 24. *c.* 3. *n.* 11. *Zerola in Prax. ſua Epiſcopal. de viſitation. ca.* 5. *vbi citat Domin. Soto lib.* 4. *ſent. diſt.* 18. *q* 4. *t.* 5. *Didac. Couar. reſol. l.* 1. *c.* 2. *n.* 6. quod id ſatis innuat tam d. c. 1. §. ſanè. de *cenſ.* in 6. & Trid. d. c. 3. vt paternâ charitate, chriſtianoq́ue zelo omnes complectantur. *à quo,* inquit Weymſ. *abirent ſi contra occultè delinquentes correctionem ſuam publicè exercerent, aut ijs publicam aliquam pœnitentiam iniungerent. cùm per hoc illos palam quodammodo diffamarent contra benè ordinatæ charitatis regulas. d. Dominic. Gem in d.* §. *ſanè.* omitto nunc eos, qui non ad finem Concilij & canonum, correctiones aut crimina propalant.

8\. Ad iudicium deduci non debent.

Ne quidem detectum crimen occultum licere in iudicium inquiſitionis deducere; quamuis etiam duo vel plures iurati teſtes id deponerent, latè docet Leſſius *de iuſt. l.* 2. *c.* 29. *diſp.* 15. *n.* 123. niſi & rumor ſparſus ſit per maiorem partem viciniæ: *ex c. inquiſit.* §. 3. *X. de accuſat. reſpondemus nullum eſſe pro crimine, ſuper quo non laborat infamia; ſeu clamoſa inſinuatio non præceſſit; puniendum. quin imò ſuper hoc depoſitiones contra eum recipi non debent; cùm inquiſitio ſolummodò fieri debeat ſuper illis, de quibus clamores aliqui præceſſerunt.* & ex *d. c. qualiter innouato per Concil. Trid.*

9\. Praxis ſecularium contraria non debet trahi ad forum eccleſiæ.

Et quamuis *n.* 131. praxim ſæcularem contrariam aliquatenus excuſet; tamen *n.* 140. *abſque præuia infamia,* inquit, *Prælati non debent inquiſitionem inſtituere, præſertim contra perſonas eccleſiaſticas: tum quia harum infamia plus ſcandalizet ſæculares, quàm caſtigatio ædificet: tum quia faciliùs correctione fraterna emendari ſolent: tum denique quia Prælatorum potiùs eſt in ſpiritu lenitatis ſubditos quoſuis, etiam ſæculares corrigere; quàm aſperitate pœnarũ ſæuire.* vnde canones iubent, vt non ad primam famæ inſinuationem inquirant; ſed tum demum quando ſæpiùs eorum aures pulſauerit.

10\. Secreti huiuſmodi magna obligatio.

Ad vitanda etiam ſcandala.

Ne viſitanti adſint ſæculares, ſed duo canonici.

Magna ſanè eſt obligatio celandi ſecreti illius, ex cuius propalatione ſcandalum veniat. væ mundo à ſcandalo. vę homini illi per quem ſcandalum venit. homini, inquam, humano affectu illud danti. Et propterea non immeritò canones decreuerunt, vt in viſitatione regulariũ nulli adſint ſęculares; ſed duo tantùm canonici eccleſiæ Viſitantis; ijq́; in habitu decenti, cõpoſitiſq́ue moribus. *c. vt iuxta. X. de off. ord.* Ita in *c. non debet.* 30. *q.* 1. crimen commiſſum cum filia ſpirituali punitur quindecim annorum pœnitentiâ: ea tamen criminis grauitas non ſufficit, vt propaletur: ſed excipitur ſi non in conſcientiam populi venerit. Vt ipſa propalatione inductum ſcandalum criminis præponderet caſtigationi: quãto magis inutili manifeſtationi!

11\. Secretũ hoc proximum ſigillum confeſſionis.

Sed & ſecretum viſitationis, præſertim regularium, proximè accedit ad ſigillum confeſſionis.

ſeſſionis. de quo latè Malderus *tract. de ſigillo confeſſionis.* vbi *c.1. ex Leone* I. pro ſigilli cauſa citat & hanc rationem , *tunc demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari , ſi populi auribus non publicetur conſcientia pœnitentis.* quod ſuo modo applicando ad viſitationem ; vtilior erit, quò ſecretior : nullus fructus, ſi publicanda credetur.

8. Poſt ſigillum confeſſionis arcanum rei publicæ ponit Malderus *c.2.* tertiò loco ſecretum iniuſtè interceptum; vt alienis literis apertis , ac multò magis per coactionem & iuramentum à viſitante exactum. *contra d. §. ſanè.* & quarto gradu commiſſum ab amico : ad quod refert illud Eccleſiaſtici *c.27. Denudare amici myſteria deſperatio eſt animæ infelicis.* Prælatus viſitans viſitatis amicus eſt, & pater. eademque lege obligantur qui cum eo ſunt , vt in ſigillo confeſſionis alij participatiuè. de quibus ait *c.13.* & improbæ minas denudationis Rufini ex D. Hieronymo; *ſcire te iactas crimina , quæ tibi ſoli amiciſſimo ſim confeſſus , & hac in medium te prolaturum : meiſq; me coloribus eſſe pingendum , & debere meminiſſe , quod iacuerim ad pedes tuos, ne gladio oris tui amputares caput meum.* quadrat illud Prouerb. c. 15. *Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana ; Qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum.*

Quærit denique Malderus *d. c. 2.* an ſecretum naturale obliget ſub peccato mortali ; & aſſerit obligare in re graui. peccata autem alterius reuelare præſertim in eccleſiaſticis , eoque modo vt fiant publica. & graue in eccleſia ſcandalum oriatur; multò deterius eſt.

Quæ autem per cauſam viſitationis in notitiam viſitantium veniunt, non tantùm obligatione ſecreti naturalis , ſed & arcani amici, & propter Deum, eiuſque nomine amici , obſtringunt. Vt eo magis denudare eiuſmodi myſteria ab eccleſiaſtico , diceretur deſperatio animæ infelicis , & fraudulenter ambulantis.

Sed & Honorius III. author *d. c. vt iuxta.* alio argumento id perſuadet , vt in Corpore edito ex authoritate Gregor. XIII. ſupplementum illius ita legitur ; *Vt iuxta illius ſupremi poſt Chriſtum paſtoris edictum forma factus gregis , ex animo dignoſcatur non dominandi libidine , ſed amore rectè agendi , debet eum ſalubriter viſitare : ſic exceſſus delinquentium, quantum poteſt corripiendo , ne reuelet :* (nota) *ſic increpando , ne confundat. quia cùm iuxta ſapientis dictum ſecretò ſit arguendus amicus , amicitiæ legem violare videtur , ſi è contra palam arguat increpando.*

De Baptiſmo.

RESPONSVM I.

De baptiſmo extra templum non conferendo, niſi magnis Principibus.

1. Vetat ius commune, ſynodale: Rituale, niſi in magnis principibus.

BAptiſmus citra neceſſitatem extra templum conferri non poteſt, niſi Regum & Principum liberis. *clem. vn. de Baptiſmo. Conc. prouinc. Mechlin. 1607. tit. 3. c. 5.* Rituale Rom. à Paulo V. editum magnos Principes exigit; & vt tunc baptiſmus fiat in illorum domeſticis capellis, ſeu oratorijs, & clementinæ tranſgreſſionem , vt in re graui , mortalem exiſtimant plures *apud Syluium in reſol. v. baptiſmus. 4. conc. 1.* vbi & eos tantùm Principes intelligit , qui non habent ſuperiorem : ſed Tridentinum *ſ. 25. c. 9.* de talibus *ſublimes* , Inquit , *ac ſupremos Principes iura Imperij in dominijs ſuis habentes.* quales etiam intelliguntur *ſ. 24. c. 8.* ſub nomine Regum. *de quibus latè diximus in Iur. Pont. nou. anal. de religioſ. dom. n. 8. & ſeqq.* ſed & iterum Conc. *Trid. ſ. 24. de reform. mat. c. 5. in ſecundo* , inquit , *gradu nunquam diſpenſetur niſi inter magnos Principes , & ob publicam cauſam* : vbi non ita ſtrictè accipiendum eſt verbum *magnos.* & propterea Zerola *in prax. p. 1. v. diſpenſatio. §. 2.* videtur comprehendere Barones , & titulatos regni Neapolitani. ſed & praxis nunc diſpenſationes non ad nobiles tantùm ; ſed & viles perſonas non rarò deducit. itaque in d. Rituali magni principes non tantùm ſupremi, & his ferè proximi; ſed & titulis eminentes intelligi poſſe videntur. ſed neque ceremoniæ in baptiſmo ſunt omittendæ ; niſi fortè ob neceſſitatem , non pompæ; ſed quam explicat clementina ; *propter quam nequeat ad* eccleſiam abſque periculo acceſſus haberi. nec excuſat dignitas baptiſantis. *Syluius ibid. conc. 2. & 3.*

2. Qui dicendi ſint magni principes hîc ?

De ædificandis eccleſijs.

RESPONSVM I.

De erectione nouarum parochiarum.

1. Quando in proprijs terminis Concilij caſus occurrit potiùs parochia erigenda eſt quàm capella tantùm.

QVando ſumus in proprijs terminis Concilij Trid. *ſ. 21. c. 4.* vt *ob locorum diſtantiam , ſiue difficultatem ſine magno incommodo ad percipienda ſacramenta , & diuina officia audienda accedere non poſſint* incolæ ad eccleſias ſuas parochiales ; *nouas parochias etiam inuitis rectoribus* Epiſcopi *conſtituere poſſunt. & ex fructibus quomodocumque ad eccleſiam matricem pertinentibus* competenter dotare; & *ſi neceſſe fuerit* com-

compellere populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam noui parochi. *d.c.4.* nouas, inquam, **2.** *Alioquin hæc tantùm.* parochias: ita enim Concilium, alioquin vbi non ſumus in proprijs terminis Concilij, nec ex diſtantia, aut difficultate, eſt magnum incommodum; plures baptiſmales eccleſiæ in vna terminatione eſſe non poſſunt: ſed vna tantummodo cum ſuis capellis, *c. plures.* 16.q.1. quibus tamen aliquando omnia parochialia tribuuntur; ita tamen vt in ſummis ſolemnitatibus accolæ in ſua parochia comparere debeant. *c. ſiquis etiam. de conſec. d.1.*

Magno, inquam, incommodo: vtique Iudicis arbitrio; ſeu boni viri r non equidem delicata cenſura. & ne ſibi quidem commoditates ancupentur magis; quàm vt neceſſitati ſatisfiat. (cuius cauſæ aliquid ſubfuiſſe videri poteſt in ea deciſione quam retuli in Conſult. *can h.t.conſ.1.§.ſed & idem. cui conſonat §. vnde ſi*, ideoque reijciendam cenſui ad arbitrium Iudicis.) tam quod non omnia in capellis fiant, ad quæ parochiani tenentur ex iure communi, & Tridentino; quàm quod magna ſit diſtantia inter paſtorem, cuius ſunt oues propriæ; vt inſtituitur in nouis parochijs; & ſacerdotes qui in capellis, nec omnia præſtant; nec tanquam ſuis. plenius ergo ſatisfit magno incommodo per erectionem nouæ parochiæ, quàm per capellam. eaque in caſu magni incommodi mens eſſe videtur Concilij Tridentini.

3. *Neceſſitas non commoditas tantùm exigitur.* Sola quidem diſtantia, aut itinerum difficultas refertur *in d.c.4. & c.ad audientiam. X. hoc tit.* ſed *c.fin. X. hoc. tit.* generalibus vtitur verbis: *in locis*, inquit, *in quibus populi habitantes oratorijs egere videntur, ſuper baſilicarum inſtitutione ſtudeas ſalubriter prouidere.* quamquam ea generalitas ferè reducenda videatur ad d. diſtantiam, aut difficultatem: niſi fortè populus ita excreuerit, vt vetus eccleſia totum non capiat. tunc enim vel nouæ eccleſiæ ædificandę, vel veteres augendæ ſunt. *c. præcipimus.* 16.q.1. nam rerum mutationes vnionem, ſeparationémve poſtulant. *d.c. præcipimus. c. & temporis qualitas.* 16.q.1.

4. *Niſi de ſuo aliqui ædificare & dotare velint.* Atque hæc iterum, cùm ſecundùm terminos Concilij, noua parochia dotari petitur ex fructibus matricis; *iuxta d.c.4.* aut obuentiones eccleſiaſticas intra terminos nouæ parochiæ eidem aſſignari, *iuxta d.c. ad audientiam.* ſed ſi quis *in ſua proprietate voluerit eccleſiam ædificare, de Epiſcopi conſenſu licitum eſt.* ita tamen vt maneat matrici *ſua iuſtitia, & decima. c. quicumque.* 16.q.1. & ſic *in c.2. X. hoc tit.* leproſis propriam parochiam erigere permittitur: ita tamen *vt iniurioſi veteribus eccleſijs de iure parochiali nequaquam exiſtant.* quamquam ex pietate illis *ibidem*, conceditur, vt *de hortis, & nutrimentis animalium ſuorum decimas tribuere non cogantur.* quæ exceptio, ſeu priuilegium in reliquis iuribus parochialibus firmat regulam, ſeu legem communem.

5. *Aut ſaltem non de fructibus Rectoris matricis.* Sed quid ſi neque præſtò ſit aliquis, qui ædificare velit eccleſiam, vt *in d.c. ad audientiam. d.c.2.* ſed exſtet vetus capella, & in ea fundatum beneficium, ac decimis à fundatore dotatum: cui tamen ius patronatus non eſt reſeruatum; petaturque eadem capella in parochiam erigi? & Concilium Trid. generaliter inquit, *nouas parochias conſtituere poſſint*; nouam fabricam non deſiderat: ſua ergo matrici iuſtitia ſeruabitur, & decima. quare cùm rectori matricis nihil decedat; non capella tantùm; ſed & noua parochia erigi poſſe videtur. *d. c. fin. d.c.2. d.c. quicumque.*

Itaque vbi Epiſcopus iùdicat neceſſariò parochiam erigendam, ratio ſuffragatur, vt eidem prouidere poſſit ex fructibus matricis ſi abundat. *d.c. ad audientiam. VVameſ. de paroch. conſ. 437. n. 3.* aut alioquin ſecundùm c.13.§. *in paroch. eiuſdem Concilij Trid. ſ.24.* eoque erectæ ex capella parochiæ vnire beneficium in illa fundatum. cuius etiam decimæ, poſtquàm ad eccleſiaſticam fundationem redierunt, quadantenus cenſentur ad matricem pertinere; ad ſenſum d.c.4. ita tamen vt onera deducantur à fundatore impoſita. *l. mulier D. de iur. dot. l. fructus. D. ſol. mat. l.1. C. de fruct. & lit. exp. c. præſenti. §. fin. de off. ord. in 6.*

Sed poſito, quod ſimus in terminis Concilij Trid. an non poſſit tantùm; ſed & teneatur Epiſcopus erigere nouam parochiam? ſanè ita ſtatutum eſt *in c. ad audientiam in verb. mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet; eccleſiam ibi ædifices, & in ea ſacerdotem inſtituas.* **6.** *An non poſſit tantùm, ſed & debeat Epiſcopus hoc caſu erigere parochiam?*

Porrò Concilium Trid. *d.c.4.* non tantùm erectionem nouarum parochiarum iubet fieri ſecundùm d. formam d. c. ad audientiam, adeoque eius decretum innouat; ſed etiam ipſe contextus indicat præcipi ipſis Ordinarijs, vt neceſſitati populorum prouideant ſecundùm diuerſam ſingulorum exigentiam. Vtitur autem Concilium modo imperatiuo; *cogant*, inquit, *Epiſcopi*: quod non arbitrium liberum; ſed præceptum continet. *clem. exiui de paradiſo. §. item quia præterea. de verb. ſignif.*

Idem Concilium quidem vtitur in ſecundo membro verbo, *poſſint*; ſeu quod reſpiciat ad regularem prohibitionem erigendarum nouarum parochiarum; vt hoc caſu diſtantiæ, & aquarum poſſint: ſeu, quod addit, nec exprimebatur in d.c. ad audientiam, vt inuitis etiam rectoribus nouas parochias conſtituere poſſint; & portionem aſſignare ſuo arbitrio congruam. adeò vt, quamuis fere antè receptum erat erectionem nouæ parochiæ fieri debere ſine præiudicio poſſeſſoris; *Rebuff. in prax. benef. de erect. eccl. in curatam* non abſolutè id nunc obtineat; ſed, ſicut in primo membro cogunt paſtores ſuo ſumptu tot ſacerdotes aſſumere, quot neceſſitati ſufficiant; ita in ſecundo poſſint inuitis rectoribus nouas parochias conſtituere, & ex prouentibus illorum eas dotare. imò, ſi ob illorum defectum id fieri nequeat; ex alijs quomodocumque ad eccleſiam matricem pertinentibus: aut demum populum compellere ea ſubminiſtrare, quæ nouo parocho ſufficiant. *d.c.4.* adeò vt d.c.4. eadem ferè ratione de dotanda noua parochia loquatur, ſicut idem Concilium *ſ.24. c.13. §. in parochial.* in vetere.

Quod

Quod ſi ergo parochiani d. vici, qui vltimo demum loco tenentur, offerrent neceſſaria nouo parocho ſubminiſtrare, donec aliundè aſſignata erit congrua dos, per eos, qui de iure teneri declarabuntur; non manet iuſtum dubium quin ex nunc teneatur Ordinarius nouam parochiam erigere, & dotem partibus poſteà auditis aſſignare, ſuper prouentibus ad matricem eccleſiam, ſeu parochum pertinentibus, *iuxta d.c. ad audientiam.& d.c.*4. vel per aſſignationem decimarum, vel per vnionem d. capellaniæ, aut quam aliam commodiorem rationem prouidere. *iuxta d.* §. *in parochialibus.* quod ſi Epiſcopus citra iuſtam cauſam officio deſit, per appellationem aditus ſuperior ſupplebit. *VVeymſ. ad d.c. ad audientiam inter* 24. *Conſt. à. Concil. Trid. innouatas.*

Quod ſi Ordinario non videbitur caſum ſibi occurrentem ſpectare ad *d. c.*4.*ſ.*21. *Trid. d. c. ad audientiam* poteſt iuxta prius membrum d.c. 4. in capella ſtatuere ſacerdotem, qui parochi ibidem vices ſuppleat, dum incolæ ad parochialem accedere non poterunt. & beneficio illud onus imponere. *c. ſignificat.*11. *X. de præb.* quia omnia beneficia diœceſis ſubſunt ordinationi Epiſcopi. *c. omnes baſilicæ.*16. *q.*1. *c. ſicut vnire. X. de exceſſ. prælat.* Vtique ſine præiudicio poſſeſſoris: ſcilicet ne ipſi fructus minuantur, aut onus vita eius durante ab eo ſubeundum ſit. præiudicium autem, quod non æquè deinceps permutare poſſit, conſiderabile non eſt; quia ius ei non eſt permutandi. *c. quæſitum. X. de permut.* ſed arbitrium Epiſcopo. *ibid.*

De conſecratione eccleſiæ.

RESPONSVM I.

De ceremonijs poſitionis primarij lapidis non repetendis.

1. Eccleſiam quis conſecret, & quã? — Eccleſiam ritè conſtructam atque dotatam conſecrat, conſecratámve pollutam reconciliat ſolus Epiſcopus: *c. nemo. de conſecrat. diſt.*1. loci: *c. tua. X. de conſecrat. eccl.* præſertim hodiè: *c.*5.*ſ.*6.*Conc. Trid.* vt nec delegari poſſit ſimplex ſacerdos. *c. aqua. X. de conſec.* cùm ea res ſit Ordinis: quæ non niſi Epiſcopo delegatur. *ibid.* & *c. quamuis, diſt.*68. etſi (2. Quando?) praxis reconciliationem delegari alicubi permittat. *Syluius in* 2. *p. D. Thom. q.*83. *n.*3. quam (3. Cum miſſa.) tamen improbat d.c. aqua. die etiam non feſto: *d.c. tua.* ſacrificio miſſæ per Epiſcopum in conſecrata eccleſia peragendo: *c.*2. *in verb. ab Epiſcopis & non à chorepiſcopis. de conſecrat. diſt.* 1. ex eccleſiæ præcepto: tametſi alioquin non deſinat eſſe rata conſecratio. *Sylueſt. in v. conſec.* 2. *n.*1. quamuis hodiè Pontificale habet, vt Epiſcopus celebret, vel coram ſe faciat celebrari.

4. An dubiam de conſecratione? — Conſecranda autem eſt eccleſia; quæ ambigua eſt de conſecratione. *c. eccleſia. de conſec. diſt.*1. dum neque ſcripturâ, neque teſtibus illa probatur: *c. ſolemnitates. ibid.* (facilè autem ſcripturæ in pariete exaratæ, crucibus, alijſque ſignis creditur. *Panorm. in c. propoſuiſti. X. de conſec. eccl.*) vel ſi parietes ex toto vel maiori parte ſimul corruerint. *c. de fabrica. de conſ. d.*1. nam ſi per partes diuerſis temporibus lapſa & reſtituta fuerit eccleſia; inſtar ſæpiùs refectæ nauis *l. proponebatur. D. de iudic.* pro eadem habetur. quod pars reliqua conſecrata, vt dignior, nouam ad ſe trahat. vt oleum conſecratum mixtum non conſecrato. *c. quod in dubijs. X. de conſec. eccl.* Denique ſi parietes in eccleſia toti, vel maiori ex parte fuerint combuſti, vel abraſi. quod pars, quâ chriſmate fuerint inuncti, deciderit. *Panorm. in d.c. propoſuiſti.* non autem ſi tectum, aliáve ædificia lignea, parietibus illæſis, fuerint conſumpta. *c. ligneis. X. de conſec. eccl.*

5. Collapſam; an abraſam?

6. An ſæpiùs reſtauratã?

7. Altare quãdo iterũ cõſecrandum. — Altare autem iterum conſecrandum eſt, cùm tabula mota fuerit, vel enormiter fracta; lapis motus, qui ſigillum continet. *c.*1.3.4. *X. de eccl. conſec.* ſi manentem autem eccleſiam ſeu altare pollui contingat; reconcilianda tantùm eſt. *d.c.*4.*& fin. X. de conſec. eccl.*

8. An primario lapide manente, multis interim incommodis & annis lapſis ſit repetenda ſolemnitas poſitionis? — Quæſitum eſt, an poſito primario lapide, & fundamentis non parum promotis, opere per iniquitatem temporum interrupto; quin etiam loco per hæreticos in platæam publicam verſo; & illis pulſis iterum clauſo; poſt annos amplius 60. animo reſumpto ad opus olim cœptum, atque ex parte deſtructum, rurſus perficiendum, neceſſe ſit lapidem rurſus ponere ijs ceremonijs, quibus opus eſt ſecundùm Pontificale, in poſitione primarij lapidis? & non eſſe ſuadetur ex eo, quod conſecratio ſemel facta non ſit repetenda; *d.c. eccleſijs. d.*1. *de conſec.* & quod iuris eſt de toto, idem eſt & de parte. *l. quæ de tota. D. de rei vindicat.* atqui non eſt ambigendum, quin olim primarius lapis fuerit ritè collocatus: cùm aliter id fieri ſeuerè ſit prohibitum: *auth. vt nemo fabricet oratorij domos. c. nemo. diſt.*1. *de conſec.* & delicta non præſumantur; ſed pro actu licito fiat interpretatio. *l. merito. D. pro ſoc.*

Et quamuis poſteà pars aliqua murorum ſuper-ædificatorum diruta ſit; non tamen peruentum ſit ad fundamenta, ſed primarius lapis manſerit: neque deſierit conſecratio: quamuis ob delicta illic perpetrata, aliàs deberetur reconciliatio; ſi foret eccleſia. *d.c. propoſuiſti.* manſit enim lapis primarius immotus, conſecrationem retinens; eo modo, quo de altari deciſum eſt, *in c. ſi motum. d.*1. *de conſec.* vt ſi motum nullatenus ſit; quamuis tota eccleſia deſtructa, illud conſecrari denuò non debeat.

Sed an opus ſit reconciliatione loci, operi reſumendo præmittenda?

9. Vt polluatur eccleſiâ. — Polluitur eccleſia, (ita vt nec celebrare miſſam in ea liceat, *c. is qui de ſent. excom. in* 6. nec diuina officia, ſeu horas canonicas, *c. fin. X. de conſec. eccl. Hugolin. p.*2. *c.*29. §.7.) homicidio, aut vulnere intra eccleſiam facto, ſeu aliàs contra reuerentiam loci ſanguine fuſo: *d. c. pro-*

c.propoſuiſti. ſeu humano ſemine : *d.c.eccleſijs. c.ſignificaſti. X. de adult*, etiam inter coniuges; niſi fortè obſeſſos diu ad vitandam fornicationem. *Syluest.in verb.conſecratio.2. q.5.* excommunicato, aut pagano in ea ſepulto : *c. conſuluiſti. X. de conſec. c.eccleſiam. de conſec. diſt.1.* eijciendo, ſi diſcerni poteſt : *d.c. eccleſiam*: non tamen muliere prægnante cum prole ſimul extincta, ſine baptiſmo. quia tanquam pars matris ſepelitur, quæ nondum nata eſt. *c.ſi qua. d.4. de conſec.* conſecratione per Epiſcopum excommunicatum facta : *argumento d. c.conſuluiſti* à maiori. non autem polluitur eccleſia ex alijs delictis ibidem commiſſis. quia canones illa non expreſſerunt. neque ob illa reconciliationem præſcripſerunt. & iuris poſitiui hæc ſunt. ſed & eccleſia, quamuis nondum conſecrata, ſanguinis & ſeminis effuſione quaſi polluta aquâ exorcizata lauanda eſt. *c. vlt.X.de conſec. eccl.* quod poteſt fieri per ſimplicem ſacerdotem, aquâ à ſe benedictâ delegante Epiſcopo. *DD.ibid.*

10.
Non repetenda ſolemnitas, non moto lapide primario; ſed aliæ preces rectè adhibentur.

Porrò nihil hîc proponitur, ob quod locus hic, non moto primario lapide, ſit habendus pro polluto. ſed quoniam multis locis obtinuit; vt poſt alia etiam delicta fiat aliqua reconciliatio; rectè fundamenta primario lapidi ſuperſtructa aquâ benedictâ aſperguntur: noui etiam aliquot lapides, non precibus primario lapidi ſacrando proprijs, ſed communibus benedicuntur; & operi perficiendo ſupponuntur, cum benedictione aquæ; nec repetitâ poſitione crucis : quæ in prima deſignatione facienda eſt. *d.auth.& d.c.nemo.*

De celebratione miſſarum.

RESPONSVM I.

De modo rem diuinam peragendi.

1.
Statuta canonibus, Concilio Tridentino, Baſileenſi conformanda.

QVæſitum eſt de ſtatutis eccleſiæ collegiatæ circa rem diuinam peragendam à Diœceſano recognitis, mutatis, emendatis. longum eſſet ſingula referre, & cenſere. cùm ergo Concilium Baſilienſe ſ.21. latè & diſtinctè egerit, viſum eſt extensè illius decreta hîc referre : vt iuxta ſe poſita magis eluceſcant. nam Concilium Tridentinum *ſ.22. decreto de obſeruandis in celebratione miſſæ. & ſ.24.c.12. ſ.23.c.1.& 14.ſ.22. c.16. §. nullus. can. quanta §. deinde ſ.22.ſ.21.c.3. ſ.22.c.3. & alibi* recitare opus non eſt : cùm in omnium manibus magis verſetur.

2.
Quoad præparationem.

Grauiter igitur Concilium Baſilienſe ſ.21. officium diuinum facturos monet, vt, ſicut qui Principem ſæculi rogaturus habitu honeſto, geſtu decenti, prolatione non præcipiti, ſed diſtincta, attentâ quoque mente, ſeipſum, ac verba ſtudet componere; tantò diligentiùs in ſacro loco omnipotentem oraturus Deum hæc omnia facere debeat. quomodo & Innocentius III. *in c. dolentes. h. t. præcipimus,* inquit, *in virtute obedientiæ, vt diuinum officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis dederit Deus, ſtudiosè celebrent, & deuotè.* generalioribus quidem terminis, ſed idem Concilium Baſilienſe ſpecialius deſcribit; quomodo clerici ad rem diuinam ſe debeant componere; quomodo peragere. vtique vt in cathedralibus, collegiatis eccleſijs, *horis*, inquit, *debitis, ſignis congruâ pulſatione præmiſſis, laudes diuinæ Maieſtati per ſingulas horas non curſim ac feſtinanter; ſed tractim, & cum pauſa decenti, præſertim in medio cuiuſlibet verſiculi pſalmorum, debitam faciendo inter ſolemne, & feriale officium differentiam reuerenter ab omnibus perſoluantur.*

3.
Habitum & mores canonicorum, pſalmodiam.

Quoad habitum & mores; *horas* inquit, *canonicas dicturi cum tunica talari, ac ſuper pellitijs mundis, vltra medias tibias longis, vel cappis iuxta temporum, & regionum diuerſitatem, eccleſias ingrediantur; non caputia, ſed almutias, vel bireta tenentes in capite. qui cùm in choro fuerint, grauitatem ſeruent, quam & locus & officium exigunt : non inſimul aut cum alijs confabulantes, ſeu colloquentes, aut literas, & ſcripturas alias legentes, & cum pſallendi gratia ibidem conueniant, muta aut clauſa labia non teneant : ſed omnes, præſertim qui maiori funguntur honore, in pſalmis, hymnis, & canticis Deo alacriter modulentur : cùm dicitur gloria Patri, conſurgant : cùm nominatur nomen glorioſum Ieſus, caput inclinent. nemo ibidem, cùm horæ in communi cantantur, legat vel dicat priuatim officium. Decanus, vel cui diſciplina chori incumbit, diligenter inuigilet, ne quid inordinatè fiat, & tranſgreſſores mulctentur.*

4.
Tempus.

Quod pulſatis ſignis conueniendum dixerit conſequenter ſpecialiùs determinat; vt qui in matutinis ante finem pſalmi *venite exultemus*, in alijs horis ante finem primi pſalmi; in miſſa ante vltimum kyrie eleiſon vſque in finem diuino officio non interfuerit, niſi fortè neceſſitate cogente, ac petitâ & obtentâ à præſidente chori licentiâ, diſcedere oporteat, pro illa hora abſens cenſeatur. ſaluis eccleſiarum conſuetudinibus, ſi quæ fortè circa hæc arctiores exiſtant. idem in his obſeruetur, qui à principio vſque ad finem in proceſſionibus non permanſerint.

5.
Notatorem, distributiones.

Eaque res vt executionem habeat, deputari iubetur aliquis, qui notet perſonas ſingulas ſtatuto tempore non conuenientes; iuramento aſtrictus agere fideliter, & nulli parcere. & vbi ſingulis horis certæ diſtributiones ſtatutæ non ſunt, omninò etiam de groſſis fructibus, ſi opus ſit, deputari; vt iuxta menſuram laborum, plus minuſque quis capiat emolumenti. ſublato abuſu, quo in vna hora dumtaxat præſens totius diei diſtributiones vſurparet : aut nomine dignitatis, officijve alicuius dumtaxat, qui non actualiter pro vtilitate eccleſiæ abeſſet, quotidianas diſtributiones perciperet.

6.
De precibus extra chorũ dicendis.

Interſerit deinde qualiter extra chorum horæ dicendæ ſint. vt, *ſi orationes*, inquit, *ſuas*

Deo

Deo acceptas fore cupiunt, vt non in gutture, vel inter dentes, ſeu deglutiendo, aut ſyncopando dictiones, vel colloquia, vel riſus intermiſcendo, ſed ſiue ſoli, ſiue aſſociati diurnum, nocturumq́; officium reuerenter, verbiſq́; diſtinctis peragant, ac tali in loco, vnde à deuotione non retrahantur, ad quam ſe diſponere, & præparare debent: iuxta illud quod ſcriptum eſt; antè orationem præpara animam tuam: ne ſis quaſi qui tentat Deum.

7. Diſcurſibus. Pœnas exinde proponit illis, qui tempore diuinorum per eccleſiam, aut circa illam vagati fuerint, priuationis diſtributionis; non tantùm illius horæ; ſed totius diei, menſis, aut grauiori; ſi priori non corrigantur. vt tumultuoſis etiam diſcurſibus diuina officia non turbentur. Regulares etiam, qui in conuentualibus eccleſijs circa prædicta exceſſerint, graui pœna ſuperiorum arbitrio caſtigentur.

8. Tabula & deſcriptione officiorum. Inſuper, vt cuncta in domo Dei ordinatè procedant, & quilibet ſciat, quid ſibi agendum immineat; *ſtatuatur*, inquit, *tabula aliqua continuè pendens in choro, in qua quid per vnumquemque ex canonicis, vel alijs beneficiatis, in ſingulis horis, per hebdomadam, aut aliud tempus, cantandum aut legendum ſit, deſcribatur. qui autem ſecundùm quod ibi deſcriptum fuerit, facere per ſe vel alium neglexerit, pro qualibet hora diſtributiones vnius diei amittat.*

9 Vitandis in miſſa. Quoad miſſæ autem celebrationem ſtatuit, vt ſymbolum, præfatio, ſeu oratio dominica completè cantetur, nec cantilenæ ſæculares admiſceantur. neque miſſa etiam priuata ſine miniſtro, aut præter ſecretas orationes ita ſubmiſsâ voce dicatur, vt à circumſtantibus audiri non poſſit.

10. Capitulis ſub illa non habendis. Sed & prohibet, ne tempore miſſæ maioris, præſertim diebus ſolemnibus Capitula ſeu actus capitulares, aut alij tractatus per canonicos celebrentur. niſi fortè vrgens, & euidens ingrueret neceſſitas.

Qui verò ad talem horam Capitulum indixerit, à diſtributionibus quotidianis per hebdomadam ſit ſuſpenſus. neque ipſi canonici pro illa hora iſtas diſtributiones lucrentur.

11. Spectaculis, ludicris, cachinnationibus, comeſſationibus. Vetat denique ne ſpectacula in eccleſijs exhibeantur, aut quæcumque ludicra, quamuis ſpeciem pietatis repræſentantia r quibus homines ad cachinnationes moueantur. néue commeſſationes aut conuiuia fiant. iubet Ordinarijs, & eccleſiarum decanis, & rectoribus, ſub pœna ſuſpenſionis omnium prouentuum eccleſiaſticorum trium menſium ſpatio, ne hæc aut ſimilia ludicra, neque mercantias ſeu negotiationes nundinarum in eccleſia, quæ domus orationis eſſe deber, vel cæmiterio exerceri permittant. tranſgreſſores per cenſuram eccleſiaſticam, aliaque iuris remedia punire non negligant.

Denique omnes conſuetudines, ſtatuta, aut priuilegia, quæ ſuis huiuſmodi decretis non concordant, irrita eſſe decernit.

Ad hæc decreta, aliaque Pragmaticæ ſanctioni inſerta ſcripſit Coſmas Guiſmier, canones veteres conformes citauit. ſuperuenit Concilium etiam Trid. in locis ſuprà citatis, & quædam conſtitutiones pontificiæ. (*de quibus egimus in Iur. pont. nou. anal. de cleric. non reſid. n. 27. De celebrat. miſſa n. 99. 4. & in Iud. l. 3. c. 5. num. 7. vide latè Dianam & citatos p. 2. r. 12. & 14. vbi multis quæſtionibus excutit etiam decreta Vrbani VIII.*) & circa diuina officia, 12. Arbitrio diœceſani in forma ſeruitij cuiuſque præſcribendæ. horas canonicas, & diſtributiones ſatis conformiter ſtatuerunt. Præſcriptum tamen tempus quo adeſſe quemque oporteret, & ſeruitium quod præſtare, magis remiſit Trid. ſ. 22. c. 3. ad iudicium Ordinarij *in verb. perſonaliter competens ſibi ſeruitium iuxta formam ab Epiſcopo præſcribendam quolibet die ſtatuto non impleuerint.* &c. vt in Synodo 1. & 2. prouinc. Mechlin. à Sede apoſtolica approbata, ac alijs quædam circa diuinum officium celebrandum, præſentiam ac diſtributiones ſtatuta ſunt; quæ non verbotenus conſonent cum Baſilienſi; vt illius clauſula irritans eatenus ceſſet; nec vbique recepta erat: ſubſtantia tamen eiuſmodi decretorum, quatenus intacta ſunt, omninò eſt retinenda.

Et hîc reminiſcendum quod Concilium Trid. *ſ. 22. c. 3.* decreuerit, vt clerici ſeruitium præſtent in re diuina, iuxta formam per Epiſcopos præſcribendam, adeò vt quod in huiuſmodi ſtatutis mutandum emendandúmve dixerit, non obſtante exemptione, ſeu conſuetudine Immemoriali, priuilegio, ſeu iuramento, ſine difficultate recipiendum ſit: cùm eis deroget *d. c. 3. ſ. 22.* Conc. Trid.

Id quod multò magis dicendum eſt de ijs, 13. Præſertim in Synodis.
quæ Epiſcopi de diuino cultu decreuerint in Synodis diœceſanis; ac multò maximè quæ in prouincialibus; ac nominatim prouinciali Mechlinienſi an. 1607. à Paulo V. probata: Breui dato 4. kal. Maij 1608. in quo hæc verba leguntur: *quemadmodum etiam hortamur, atque Apoſtolica authoritate, quam à Dei benignitate licet immeriti accepimus, iubemus; vt eius Synodi decreta omnia, quæ ad ſacrorum canonum præſcriptum omnes iſtius prouinciæ Epiſcopos, omneſq́; eorum diœceſanos* (nota) *obſtringunt; ab omnibus quàm diligentiſſimè, & inuiolatè ſeruentur.* adeò vt & ipſi Ordinarij, ſuper hac re conſtituendo, contra illorum formam ordinare nòn poſſint, nec quicumque diœceſani ijſdem contrauenire.

Hiſce igitur omnibus iuxta ſe poſitis, quam rectè ſingula ab Epiſcopo mutata, emendata, probata ſint; facilè eluceſcet.

De immunitate eccleſiæ.

RESPONSVM I.

Miles literas ſalui conductus Principis diſcerpens an aſylo gaudeat?

IN conſtitutione Gregorij XIV. ſuper confugientibus ad loca ſacra extrahendis

edita,

edita , exceptum eſt crimen læſæ Maieſtatis.
Miles literas ſecuritatis , ſiue ſalui conductus,
diſcerpſit , & pedibus conculcauit ; cùm præ-
dabundo illi rure opponerentur. procul dubio
reus eſt læſæ Maieſtatis. *l. 1. D. ad l. Iul. maieſt.*
1. *Boër. deciſ. 179. VVeſenbec. in parat. D. ad leg.*
Reus eſt læſæ maieſtatis. *Iul. maieſt. & quos ibi allegat. n. 4. Tuſchus v.*
maieſtatis. concl. 7. num. 18. vt & qui ſtatuas,
vel imagines Principis conuellit , & deijcit.
l. non contrahitur. l. qui ſtatuas. l. famoſi. D. ad
2. *leg. Iul. maieſt.* nihilominus dicendum eſt ,
Sed ſolum maieſtatis in perſonam Principis crimen aſylo priuat. hunc militem gaudere immunitate. quippe
non omne crimen læſæ maieſtatis excluditur.
vt in *Iur. pont. nou. Anal. diximus tit. de immu-*
nit. eccleſ. numer. 10. in fin. ſed illud ſolum,
quod in perſonam ipſius Principis commiſ-
ſum eſt. atqui miles hic nihil in perſonam
3. commiſit , neque in ipſum Principis con-
Quale hîc non eſt. temptum primariò ; ſed petulans, furens, præ-
dabundus , & dolore , quamuis improbo at-
que iniuſto , incitatus , quod per conductum
illum prædam ſibi deſtinatam amitteret, lite-
ras fregit. Quæ circumſtantiæ valdè in cri-
mine læſæ maieſtatis conſiderandæ ſunt. *l.*
famoſi. §. hoc tamen. D. ad l. Iul. maieſt. VVe-
ſenbec. vbi ſup. num. 6. atque ita arbitrariè tan-
tùm puniendus eſt. *Boër. & citati à VVeſenb.*
4. *vbi ſuprà.* quamuis crimen maieſtatis facto ,
Quamvis in milite grauiùs. vel violatis ſtatuis , vel imaginibus maximè
exacerbetur in milite. *d. l. famoſi. in fin.* cùm
aliàs extremum ſupplicium læſæ maieſtatis
reis debeatur. *l. 1. 2. 3. 4. D. l. quiſquis C. ad leg.*
Iul. maieſt. Cæterùm ſi qui imagines , ſta-
tuas , arma , titulos Principis deijciunt , at-
que confringunt , quo oſtendant ſe ab eo
deficere ; & alterius fortè Principis arma re-
5. figunt , quem adſciſcunt ; cùm primariò ea
Perduellio aſylo an priuet. res tendat in Principis , & reipub. læſio-
nem ; non minùs ferè quàm ſi attentaretur
in ipſius perſonam ; procul dubio ad ſupre-
mum gradum læſæ maieſtatis id pertinet.
perduellionis & rebellionis crimen habet. *d.*
l. 1. D. ad l. Iul. maieſt. cùm opera ſint ea
rebellium , adeoque eorum pœnæ debeantur.
extrauag. qui ſint rebelles.

Sed quoniam maieſtatis reos extrahere ex
loco ſacro per dictam Gregorij XIV. conſti-
tutionem non licet , niſi in perſonam ipſius
Principis crimen commiſſum ſit ; obſtabit ea
conſtitutio: niſi fortè de primis rebellionis au-
thoribus agatur. cùm Reges & Principes, qui
reip. causâ ſunt , ſæpè minoris æſtiment com-
miſſa in perſonam ſuam , quàm maieſtatis ſuæ
repulſam, & reip. euerſionem.

RESPONSVM II.

De immunitate homicidarum non proditoriorum.

1.
Cædes per bombard. an vt ambigua. QVàm difficilis eſt inquiſitio an homici-
dium ex propoſito , induſtria , inſidijs,
& proditione ſit commiſſum ; tam periculo-
ſum eſt telum bombarda , ſclopletúmve , &
multis caſibus fortuitis obnoxium. Chriſto-
phorus Ioannem bombarda traiecit ; ad ec-
cleſiam confugit : quæritur an aſylo gau-
deat : & ex facto an fortuitum ſit homici-
dium, an præmeditatum ; an ex inſidijs, &
proditione ; & ex quali ex his ad eccleſiam
confuga immunitatem conſequatur ?

Ea de re diximus *in Iur. pont. nou. anal. h. t.* 2.
non proditorium homicidam , quamuis præ- Qui immunitate gaudeant ?
meditatum , induſtrium , atque inſidioſum
immunem eſſe : ex bulla Gregorij XIV. quæ
homicidas proditorios , aut aſſaſſinos , aut
homicidia in eccleſijs, aut cemiterijs commit-
tentes dumtaxat excipit ; & inſidiarum tan-
tùm meminit quoad latrones & graſſatores,
itinera frequentata , vel publicas ſtratas obſi-
dentes ; qui viatores ex inſidijs aggrediun-
tur. addit Diana *tract. de immunitat. eccleſia-* 3.
rum reſ. 33. non tantùm præmeditatum , *reſ. 5.* Non proditorium.
inſidioſum , *reſ. 35.* inimicum reconciliatum,
& vt videtur , venenoſum immunitate gau-
dere : quod bulla Gregorij proditorios dum-
taxat excipiat , vt diximus : adeoque corri-
gat ius commune: *c. 1. X. de homicid.* induſtrium
& inſidioſum repellens ; & reconciliatus ca-
ueri debuerit ; quaſi ſemper inimicus : & pro-
ditio non ſit , vbi vllus vmquam præceſſit
rancor : neque proditor , qui occidit inimi-
cum à tergo. *d. reſ. 5. & 35.* vbi in eam ſen-
tentiam Bartolum citat. *& plures alios.*

Et quamquam *vbi ſuprà n. 10.* induſtrios & 4.
inſidioſos homicidas non repelli exiſtimarim; An conſtitutio Greg. XIV. ius corrigat ?
non tamen id tribui iuris communis corre-
ctioni ; ſed interpretationi. cùm nullibi dicat
ipſe Gregorius ſe canones extractionem per-
mittentes reſtringere : ſed contra *aliquid ad ter-*
rorem , inquit , *delinquentium , & ad coercenda*
facinora vltra id , quod priſca illa maiorum noſtro-
rum diſciplina , & vetus ſacrorum canonum nor-
ma , præſcripſerat , in quibuſdam caſibus congrua
moderatione adhibita permittamus. Quod vt pla-
num ſit , legendum eſt c. inter *alia X. de im-*
munitat. vbi reſpondet Innocentius III. his
verbis , *quantumcumque grauia maleficia perpe-*
trauerit, non eſt violenter ab eccleſia extrahendus:
& infrà, *niſi* , inquit , *publicus latro fuerit , vel*
nocturnus depopulator agrorum ; qui dum itinera
frequentata, & publicas ſtratas obſidet aggreſſionis
inſidijs , ab eccleſia extrahi poteſt. quæ exceptio
facit vt in non exceptis ſtet regula. adeoque
illam patiatur d. c. 1. ex antiqua lege deſump-
tum. Ab hac autem regula vlteriùs excipit
Gregorius vltra antiquorum canonum nor-
mam , qui proditoriè proximum ſuum occi-
derint, aut aſſaſſini , vel hæreſis , aut læſæ Ma-
ieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei
ſint. & rurſus *quíve homicidia & mutilationes*
membrorum in ipſis eccleſijs , earúmve cemiterijs
committere non verentur quam exceptionem
poſt Innocentium dedit Gregorius IX. *in c. fin.*
X. de immunitat. ijſdemque verbis. qui , ſicut
ibi exempli , non reſtrictionis cauſa ponun-
tur ; ita excipi hic debere diximus. *vbi ſup.* vt
mancat

maneat iuris ibi probata ratio, quod in eo, in quo delinquit, puniri quis debeat; & fruſtrà legis auxilium inuocet, qui committit in legem.

5. Et verò quód Diana *reſ.* 1. contendit omnia à Gregorio XIV. ad vnam formam eſſe reducta; adeoque & ius commune; non rectè citat. ſed *omnia*, inquit Gregorius, *& quæcumque priuilegia, indulta, & gratias tam per prædictum Sixtum* &c. vt illa vniuerſalitas reſtricta ſit ad priuilegia, indulta, & gratias. nec aliter facit Gregorius mentionem iuris communis. & vbi ad finem agit de clericis (nam præcedentia expreſsè tantùm loquuntur de laicis) ſæcularibus, & regularibus, etiam militibus quorumcumque Ordinum; prohibet, ne laici etiam in caſibus exceptis ſe intromittant: etiam vigore priuilegiorum, indultorum, aut conceſſionum, *quæ* inquit, *omnia ad terminos iuris per præſentes reducimus*: adeoque ad terminos dicti c. inter *alia. d. c. fin.*

6. Neque verò his aduerſatur finalis clauſula, ne quid attentetur præter aut contra illius conſtitutionis tenorem, quouis prætextu; adeoque nec iuris anterioris: quippè iuris euidentia, prætextus non dicitur, ſed color quæſitus. vt foret derogatorum iam priuilegiorum, indultorum, gratiarum, conceſſionum; quin & conſuetudinum. quippè vel antiquiſſimus vſus ideo maximè ſuſtinetur, quod vim priuilegij habere cenſeatur: ſi ergo derogatur expreſſo priuilegio, videbitur præſumpto magis, & tacito eſſe derogatum. dum iuuant verba d. conſtitutionis, *approbata, innouata, ac vſu recepta.* mens etiam expreſſa illis verbis; *ac differentias huiuſmodi ad vniformem regulam reducere*, & iterum *ſublata penitus omni differentia.* vſuum vtique & conſuetudinum, de quibus etiam præfatus erat Gregorius.

7. Apparet autem Gregorium ita canones veteres intelligere, vt nulla crimina *in d. c. inter alia. & in d. c. fin.* non excepta excludant ab immunitate; vt nec ex paritate, identitate, aut maioritate rationis, vt olim ſcriptores, admittat extenſionem. alioquin non ipſe ad terrorem, quod ait, caſus extractionum non permiſſos moderatus eſſet; ſed reſtrinxiſſet; terroremque minuiſſet. neque breuia aut reſcripta quæ citat Diana r. 1. generaliter ſtatuere videntur; ſed ex particularibus loci antè priuilegiati, alijſque circumſtantijs: adeoque, exceptis caſibus delinquentium in eccleſia, Dianæ ſententiæ acceſſero ex hac iuris interpretatione, non correctione.

8. Eoque qui rei hodiè gaudent aſylo?

vt nec extractio ſit licita proditoriè tantùm lædentis, aut alapam nobili impingentis. quia Greg. homicidium actumque conſummatum requirit *de quo ille reſ.* 4. 24. 31. lædentis Principem de facto recognoſcentem (quia non habent maieſtatem, quam exigit bulla) *r.* 6. nec ſupremi Principis ſtatuas: *r.* 7. (quia bulla exigit perſonam) nec conſiliarios: *r.* 20. nec extractio licita eſt carcerum effractoris; falſarij *r.* 19. pagani, ſaraceni, infidelis: *r.* 22. (quia non perſona, ſed locorum reuerentia ſpectatur) apoſtatæ: *r.* 23. clerici: *r.* 24. ſi ad ſanguinem quæratur, non ſi ad correctionem. nam etſi bulla priùs loquatur de laicis, ad requiſitionem ſæcularium Iudicum extrahendis; tamen ad finem de clericis, & eccleſiaſticis perſonis vetat ſæculares ſe intromittere; priuilegia contraria reducit ad terminos iuris; quód indiſtinctè tribuit immunitatem religioſo. *r.* 25. *Marth. de iuriſd. part.* 4. *cap.* 59. non aufert hæretico in loco vbi hæreſis non punitur: *r.* 29. fraudulento decoctori. *r.* 32. occidenti clericum: *r.* 34. excommunicato: *ibid.* blaſphemo: *r.* 38. 39. damnato ad triremes: *r.* 40. Quoad autem delinquentes in eccleſia; cùm d. c. fin. & bullæ huius, vt diximus, eadem ſint verba; eandem eſſe mentem credendum eſt. nouamque legem capere interpretationem ex antiqua, illiuſque ratione: eoque non tantùm in eccleſia furantes, *vt diximus in Iur. pont. anal. de Immun. n.* 10. ſed & alia crimina committentes aſylo non gaudere dicendum eſt. ſecùs quàm exiſtimet Diana *r.* 2. 9. 10. 11. 13. 17. 21. 25. quare, etſi fraudulentus decoctor in narratiuis verbis à Greg. XIV. referatur; non tamen in diſpoſitiuis exceptus, gaudeat aſylo, vt diximus. ſi tamen manet in nequitia, bona codiceſque occultat, iam peccat in ipſa eccleſia; præſertim ſi de hoc monitus, pertinax maneat; eoque extrahi meretur hoc nomine: quamuis non publici latronis à Greg. excepti. qualem hic cenſeri rectè negat Diana *p.* 1. *t.* 2. *r.* 31. etſi à Pio V. vt fur publicus alioquin puniri iubetur. Id verò etiam noui iuris eſt in d. bulla, quod reorum extractio fiat remota appellatione. vt tamen omnis euitetur error, ſolis Epiſcopis, & eorum Officialibus, nullis autem inferioribus, quamuis Ordinarij ſint, extrahendi licentiam dare permittit. & ſolus cognoſcit Epiſcopus, ſeu ab eo deputatus, an crimina excepta confugæ commiſerint. & tunc per Iudicem eccleſiaſticum, & de mandato tamen Epiſcopi, conſignantur ſeculari.

Igitur dicendum eſt præmeditatum quamuis, induſtrium, & inſidioſum homicidam
dummodò non proditorium aut aſſaſſinum 9.
neque ex iure communi neque ex d. bulla, Homicidij
immunitate aſyli priuari. Reſtat ergo vide- qualitas hîc
re quod hîc genus homicidij interuenerit. ex- vt dignoſ-
actè Menochius *de arbitrar. caſ.* 361. diſqui- cenda?
rit, quo modo animus deliberatus in homicidio probetur: producitque aptiſſimum Ciceronis locum *l.* 2. *de inuent. cauſa diſtribuitur*, inquit ille, *in impulſionem & ratiocinationem. Impulſio eſt quæ ſine cogitatione per quandam affectionem animi facere aliquid hortatur. vt amor, iracundia, ægritudo, vinolentia, & omninò omnia, in quibus animus ita videtur affectus fuiſſe, vt rem perſpicere*

cum

cum conſilio & cura non potuerit : & id quod fecit impetu quodam animi potiùs, quàm cogitatione fecerit : ratiocinatio autem eſt diligens & conſiderata faciendi aliquid, aut non faciendi excogitatio. & l. 10. off. in omni, inquit, *iniuſtitia permultum intereſt, vtrùm perturbatione aliqua animi quæ plerumque breuis eſt, & ad tempus; an conſulto, & cogitatè fiat iniuria. leuiora enim ſunt ea, quæ repentino aliquo metu accidunt, quàm ea quæ meditata, & præparata inferuntur.* ita Cicero; quæ ſecundùm leges latè explanat Menochius. *caſ.* 361. *de arbitr.* & 20. coniecturas refert, quibus probetur meditatio, atque propoſitum. *quod etiam exactè cumulat Maſcard. de probat. verb. homicidium. conc.* 864. *idemq́; Menoch. de præſumpt. l.* 5. *præſ.* 40. & 10. vbi ait *num.* 3. *& ſeqq.* immunitate non

10. De homicidium committente ſpe immunitatis.

gaudere, qui ſub illius ſpe homicidium commiſit: & *num.* 16. ſpem præſumi, vbi reus ſtatim à perpetrato crimine ad eccleſiam confugit. ſed cùm Gregorij XIV. conſtitutio huiuſmodi ſpem non recenſeat; nec *in c. inter alia. nec in c. fin. de Immun.* excipiatur; ad-

11. Indicium propoſiti.

mittenda non eſt hæc exceptio. *Layman theol. mor. l.* 4. *t.* 9 *c.* 3. *num.* 7. *poſt Abbat. Ang. Nau. Zuar.* manet tamen præſumptio propoſiti: quam etiam recipit Martha *de iuriſdict. p.* 2. *c.* 51. *num.* 2. hæc noſtro confugæ obijcitur. aitque vnus teſtis exploſa bombarda fugiſſe ad eccleſiam ita ſtatim, vt ille diceret læſum apparere ab exploſione, & ad chirurgum currere. alius tamen teſtis contrà ait, exploſione facta perrexiſſe in ſuo itinere domum ſuam verſus; & demum poſteà vertiſſe ſe ad eccleſiam: & reus in examine ſe demum eſſe regreſſum ait poſtquam filius obuius ei nuntiauit aliquem eſſe læſum.

12. De genere armorum, & præſumptione animi ex bombarda.

Altera coniectura eſt ex genere armorum, de qua *in l.* 1. *§. diuus. D. de ſicar. Menoch. d. præſ.* 40. *& caſ.* 361. ſed rurſus nullum hodiè genus armorum magis eſt ſubiectus fortuitis caſibus, quàm bombarda.

Et quoniam quilibet natura bonus eſſe præſumitur, ſine dolo, & delicto: *Menoch. de præſ. l.* 5. *præſ.* 1. 2. 3. & accuſare non ſufficit; ſed homicidium meditatum eſſe probari debet: *c. ſignificauit. X. de homicid.* eoque vnus hic teſtis ait ſe, videntem bombardam vertere reum ad coronam militum, in qua ſtabat, dixiſſe quid deërit decurioni? in nos bombardam vertit: contrà alius teſtis ait ſe vidiſſe explodentem aduerſus foſſam, ſeu aggerem, & globum excitaſſe puluerem, & dixiſſe quod imperita eſſet, & periculoſa talis exploſio; reus ait in examine, ſe exonerare voluiſſe bombardam cùm domum iret; anteà oneratam cùm putaret ſe foras iturum: exoneraſſe autem aduerſus aggerem; & in ipſo actu poſteriorem bombardæ partem non nihil decidiſſe, anteriorem eſſe eleuatam; & ſic globum potuiſſe attingere ſuperiora aggeris, & verti in occiſum.

Arguitur contrà, quod in carcere rogatus à ſocio, reſponderit ſe voluiſſe honorariam exploſionem facere, *eenen eer-ſchut*; & incidiſſe in hoc infortunium: talem autem exploſionem non ſolere in foſſam dirigi: & more militari domum regredientes, vt exonerent bombardam, ſurſum in aërem explodere: ergo obtinere verſum vulgarem, *Omne malè factum prauè præſumitur actum. c.* 1. *X. de præſumpt.* at contrà rurſus ille teſtis progreſſum eſſe reum nulla corporis turbatione, quaſi non conſcium rei malè geſtæ. refertur etiam in actis immediatè antè fuiſſe in hoſpitio. vt non incredibile ſit titubaſſe; aut in exploſione non firmiter conſtitiſſe; & , quod allegat, bombardam anteriùs eleuatam poſteriori parte depreſſam; factum eſſe ex potu, quamuis non fuerit plena ebrietas.

Denique aſſerit idem teſtis, ſe vidiſſe in exploſione, reum nullatenus collimaſſe, vt fieri ſolet ab ijs, qui globum in ſcopum certum dirigunt, & ex plurium teſtium dictis conſtat difficilè fuiſſe in vnum ſingulariter explodere, ſine periculo aliorum, qui erant in corona; imò impoſſibile ſi duobus globis bombarda fuiſſet onerata: alios autem amicos fuiſſe rei, quod præſumptionem nocendi tollit: *Menoch. d. præſ.* 40. *num.* 15. *& ſeqq.* & pro reo facere, quod aduerſus eum ſuprà allatum eſt, dictum ſocio in carcere, tanquam à deplorante infortunium. *vt ex Grammat. idem Menoch n* 29.

Ad extremum allegatur pugna, quæ ante aliquot ſeptimanas contigerat inter reum & occiſum, reo tunc occiſum è domo ad pugnam euocante; vt ait, ob ſympoſium, & negationem vlterioris potus, ab vxore rei factam; & rixas tunc ſecutas. Sed & cùm ab aduocato rei reſponſum eſſet interueniſſe reconciliationem; replicatum eſt per hoc dilemma; ſi manſit rancor, præſumptio eſt præmeditati animi: ſi reconciliatio interuenit; proditorium eſt iam amicum nihil amplius mali cogitantem, aut cauentem, & qui eodem die paulò antè quaſi extituro reo felicem fortunam apprecatus fuerat, traijcere. Reus in examine dixit expreſſam non interueniſſe reconciliationem cum occiſo; ſed tantùm pluries poſt pugnam ſimul eos combibiſſe. de qua compotatione etiam ex teſtimonijs conſtat: eoque formatur contrarium hoc dilemma: ſi reconciliatio fuit vera, more Belgarum; præſumptionem eſſe pro reo, & infortunio; non præmeditato propoſito: ſi reconciliatio habeatur pro non vera; tunc eodem modo Italico dicendum, non videri proditorium homicidium inimici reconciliati: ſecundùm Dianam: præſertim quod accidit intra paucos à reconciliatione dies, *vt Menochius aliiq́; authores vbique.* quod tempus, etſi Menoch. *d. caſ.* 361. *n.* 18. *& alibi* arbitrarium facit; tamen ex ratione *legis ſi vindicari. C. de pœn. & c. cùm apud.* 11. *q.* 3. ad dies triginta, ſeu aliquot ſeptimanas ita durare dicendum videtur; vt impediat ſedatam cogitationem; tollatque omnem animi perturbationem; dum aliud non probatur. neque

13. De præuijs inimicitijs & reconciliatione.

enim

14\. *An accuſator propoſitum, an reus infortunium probare debeat?*

enim ſolum homicidium ſufficit. *d. c. ſignificauit. X. de homicid.* ideoque Maſcar. *d. conc.* 864. *n.* 27. *& ſeqq.* quærens an accuſator animi propoſitum, an reus infortunium probare debeat? concludit vtrumque probationes inducere: reum; vt abſoluatur: *l. 1. C. de ſicar.* accuſatorem; vt ille damnetur. *d. l. 1. §. diuus. D. eod. ex re*, inquit, *conſtituendum hoc. nam ſi gladium ſtrinxerit, & in eo percuſſerit, indubitatè occidendi animo id eum admiſiſſe: ſed ſi clauì percuſſit, aut cucuma, in rixa, quamuis ferro percuſſit; tamen non occidendi animo; leniendam pœnam eius, qui in rixa caſu magis, quàm voluntate homicidium admiſerit.*

15\. *An iuramento locus eſſe poſſit?*

Porrò in dubio quamuis coniecturæ proferantur pro accuſatore, & aliæ ſunt pro reo; nec iam indubitatè, vt loquitur Iuriſ-conſultus, occidendi animus probatur; fauorabiliores ſunt partes rei, quàm Actoris. adeò vt accu ato aliqui deferendum cenſeant iuramentum, ſuper animi intentione. *citati à Maſcar. vbi ſup. num.* 20. cùm Pontifex *d. c. ſignificauit* ſolâ aſſertione rei fuerit contentus. & circa grauia etiam crimina, quando veriſimiles tantùm ſunt coniecturæ, indicatur purgatio canonica. *c. 1. 4. & tot. tit. X. de purgat. canon.*

16\. *Præſertim in quæſtione immunitatis.*

Id quod in hac materia immunitatis eccleſiaſticæ eò magis eſt admittendum, non tantùm quod multi contendant pœna ordinaria homicidij puniendum non eſſe, qui tantùm præſumptionibus conuincitur: *Menoch. de præſumpt. l. 4. p. 97. lib. 5. p. 41. num.* 15. ſed ideo maximè quòd in dubio reſpondendum ſit prò eccleſia, adeoque illius immunitate. *c. fin. X. de re iud.* eademque immunitas non tam ſit conceſſa in gratiam criminoſorum; quàm ipſarum eccleſiarum; reuerentiæque diuinæ. eoque non tam in cauſa ſua reus, quàm eccleſiæ teſtari videatur. quod canones in monacho pro monaſterio admittunt. *c. cum nuncius. c. inſuper. X. de teſtib.*

17\. *Iterum de præmeditatione & inſidijs.*

Et quamuis daremus non leues tantùm inſidias, induſtriam & ſtratagema hîc eſſe, ſine quibus vix ſoleat eſſe homicidium præmeditatum, *Menoch. d. caſ.* 361. *numer.* 30. ſed & ſubtiliter cogitatas; iterum redit ſolutio hæc; inſidioſum homicidam à Gregorio XIV. non arceri ab aſylo. quem plures à proditorio malè non diſtinguunt.

Reſtat igitur inquiſitio proditionis, etiam poſitâ præmeditatione, & excluſo infortunio. & memoria repetendum eſt dilemma, quod ſuprà eſt poſitum; vt quamuis admittamus reconciliationem, per actus compotationum; nullibi tamen in actis ponitur, aut probatur, ſpecialis aliqua amicitia vera, aut ſimulata inter reum & occiſum; quæ ad qualitatem proditorij exigi videtur. *Menoch. d. caſ.* 361. *num.* 24. *Diana & citati vbi ſup. & alij paſſim.* vt oſculum Iudæ, cædes Abner, & Amaſæ à Ioab facta, Vriæ per Dauid, & aliæ ab authoribus *d. n.* 24. *citatis* allatæ. 18. *Proditorium vt ſit accipiendum?*

Proditorium quidem diuerſimodè accipitur: vt eſt apud Farinac. *quæſt.* 18. *numer.* 74. *& ſeqq. Tuſcum v. proditor. conc.* 896. propriè tamen reſpectu priuatorum proditor dicitur qui ſub clypeo, prætextu, colore amicitiæ offendit. cùm ergo de præiudicio priuilegij eccleſiæ minuendo agitur, verba nonæ conſtitutionis ſtrictè ſunt interpretanda de eo, qui dum ſe amicum oſtendit, ſeu fingit; aliud facit. *l. 1. D. de præuaricat. l. athletas. §. pen. D. eod. c. transferunt.* 24. *quæſt.* 3. *c. omnis. X. de pœnit. & remiſſ.* quamuis enim, qui eum, qui neque amicus eſt, neque inimicus, offendit ſine præuia diffidatione, vt loquuntur, accedere ad proditores videatur; pluriumque ea ſit ſententia; tamen axioma illud, *nemo volens percutere dicit, caue;* ſignificat latam illam eſſe acceptionem: in fauorem autem eccleſiæ mox diximus verba bullæ ſtrictè eſſe accipienda. nam ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit. & vbi diuerſæ ſunt Iudicum ſententiæ, ſtatur illi, quæ fauet piæ cauſæ. *c. vlt. X. de ſent. & re iud.* quanto magis id obtinere debet, vbi tantùm Interpretes diſſentiunt? niſi altera opinio eſſet euidenter iniqua. *Tiraquell. de priuileg. piæ cauſæ priuileg.* 147. ſed piæ cauſæ ſemper fauendum eſt, & ſecundùm illam in dubio iudicandum. *idem priu.* 146, 148. 19. *In dubio ſentiendum pro immunitate.*

LIBER QVARTVS.

De ſponſalibus & matrimonio.

RESPONSVM I.

De matrimonio inuito, nec intelligente parocho attentato.

QVod à Concilio Trid. ſtatuitur ſ. 24. *de reform. mat. c.*1.§. *qui aliter* accipiendum eſt, vt in l. coram *Titio D.de verb. ſignif. l. diem* §. *coram D. de arbit.* vt & ſcire debeant parochus & teſtes, & intelligere quid agatur. non etiam conſentire. *ſcire*, inquit d.l.coram, *non etiam velle debet : nam & inuito eo rectè fit quod iuſſum eſt.* in eamq́ue ſententiam Cardinales Concilij Interpretes ſæpiùs reſponderunt; validè contrahi matrimonium coram parocho, & teſtibus inuitis, mutuo contrahentium conſenſu intellecto. *d.c.*1. ſcire ergo, intelligere, videre, in conſpectu habere, oculis,audituq́ue percipere parochus debet actum, agenteſq́ue. *Barboſ.in Collect. ad Conc. Trid.d.c.* 1.*num.*79. *diximus in Conſult. can. de ſponſal. & mat. conſ.*3.*&* 4.

1\. Valet coram invito,modò intelligat.

Negat hic Paſtor ſe vidiſſe Iuuenem, negat ſe audiuiſſe reſpondentem filiæ dicenti, *accipio te in virum.* contrà aſſerunt teſtes duo,vterque parens filiæ ſe audiuiſſe, vidiſſe, intellexiſſe: parochum videre,audire, intelligere potuiſſe, & credere intellexiſſe, niſi ignorantiam affectarit. in hac diſſonantia valet diſcretio Iudicis; cui illa remittitur. *l.*21.§.*fin. & ibi DD. D. de teſt.*

2\. An pro intelligente habendus ſit cùm alij quod agebatur intellexerunt?

Numerus hinc teſtium, inde perſona parochi, vitâ laudabilis,fide digni; inde præſumptio, quod quis ſcire præſumatur quod omnes, qui adfuerunt, ſciunt: inde iuramentum contrarium,cauſam perplexam faciunt. & quidem ſi vnquam vnico teſti, cuius nihil interſit,credi poſſet,ex certa ſcientia deponenti; vt vult Faber *& ab eo citati def.*35. *C.de teſt.* id maximè recipiendum eſſet in parocho de actu ſui officij teſtante.*vt diximus d.conſ.*3.vt & parochialibus regiſtris omnem fidem tribuit edictum an. 1611.*art.*20. & præſumptæ ſcientiæ præualet ignorantiæ iuramentum. *c. vlt. X. qui matr.accuſ.* niſi grauis nimiùm eſſet præſumptio. *c. vidua.X.de regular.*vt nullatenus illa veriſimilis foret. *c. quia veriſimile. X. de præſ. Viuian.in Ration.ad d.c. vlt. Menoch. de præſ.lib.*1. *q.*77.

At hîc conſtat cùm per fraudem vocatus eſſet parochus, & contrahere L. & F. contenderent, magnos exortos eſſe clamores: parochum fugere; alios retinere conatos: bilem illi motam, mutatum vultus colorem, inter violentiam hinc ad erumpendum, inde ad retinendum: adeò vt apoplexiam ad ſex horas veritum ſe fuiſſe declarauerit. veriſimiles ergo hæ ſunt negotij circumſtantiæ, vt non vidiſſe, non audiuiſſe, non intellexiſſe poſſit credi.

Vt omninò diſtractis contingit,obuios non videre, ita vt agnoſcant: ſonos non audire, ita vt exaudiant: oculos quidem aureſq́ue percuti; viſa tamen, auditaq́ue non animaduerti: ad intellectum non penetrare: ita parocho hîc accidiſſe iurato credendum videtur; eius eximiâ probitate expenſâ.

At obijcitur affectaſſe parochum ignorantiam; eoq́ue perinde habendum, ac ſi intellexiſſet. *c.cum non ſtat.de reg. iur.in* 6.*à contrario ſenſu.c.imputari.ibid.*ſed hæc locum habent, cùm alicui incumbit quid facere, vel non facere; quando caſus illi adſcribitur, cuius culpa accidit; neque excuſari meretur; qui ſibi neceſſitatem iniecit. *Caniſ. & DD. in d.c.imputari.*at hîc nulla parochi culpa poteſt argui;nec ignorantia rectè vocari affectata; quod vitium ſonat, vt ex Eraſmo notat Spigel. *in Lex.v.affectare.* & de Tuberone ait lex 2. *D.de origin. iur.* Concilium Lateranenſe de clandeſtinè contrahentibus *c.*3. §.*ſi quis. X. de clandeſt.deſponſ.*

3\. An affectata hîc dici ignorantia & præſumptionem contra parochū parere poſſit?

Vbi *d.c.*3.*in princ.&* §.*fin* grauiter ſub pœna ſuſpenſionis ſacerdotibus prohibet,ne clandeſtinis matrimoniorum contractibus,ſeu quæ præuias non habent denuntiationes, interſint, vtique ad ſenſum d.l. coram, ne placido lumine videant, audiant, interſint. adeoq́ue teneantur, ſi poſſint, fugere, & euadere: non videre, non audire, non intelligere, ſi pœnas velint euadere.

Non ergo culpabiliter affectaſſe ignorantiam dicetur hic parochus: non quaſi in contumaciam affectantis præſumetur pro contrahentibus, ſed in officio ſuo incedenti per viam d. c.3. fides tribuenda erit; quæ eis debetur,qui ritè functiones ſuas obeunt. & ſic ad ſenſum Concilij Trid.præſentem non fuiſſe. & quamuis dicantur Cardinales Interpretes reſpondiſſe pro matrimonio, dum parochus ignorantiam affectauit; ad eam tamen declarationem reſpondimus *d.conſ.*3. præterquam quod Vrbanus VIII. iam decreuerit, ne vllis declaratio-

rationibus huiuſmodi in iudicio, vel extra fides habeatur; niſi appareant ſigillo Cardinalis præfecti munitæ, & ſecretarij manu ſignatæ. quod & tum æquiſſimum eſt, cùm non videntur cum iuris ratione conuenire: vt non illa

4. *An obſit partium cõfeſſio?*

cum d.l.coram.d.c.3.

Nihil etiam arguit confeſſio Iuuenis, quæ alioquin etiam in matrimoniali cauſa omnes probationes ſuperatei, *VVamẽſ.de ſponſ. & mat. conſ.*529.*num.*20. vt pro iudicato videatur habendus: *l.vn.C.de confeſſ.* quia confeſſio tantum valet quoad confitentem; neque recipitur, ſi naturæ, aut iuri repugnet. *l.*13.*D.de interrogat.act.* non ergo illius confeſſio probat parochi intelligentiam, ſine qua matrimonium conſiſtere non poteſt iure Concilij Trid. eius ergo confeſſio aduerſus huiuſmodi ius, & veritatem nihil probare, aut præſtare potuit. ſed eam Iudex ſequetur, quatenus ei nota erit eximia, quam diximus, parochi probitas.

RESPONSVM II.

De proprio parocho.

CONtrouertitur matrimonium, quod coram parocho contractum eſt, an validum ſit; quod Concilium Trid. loquatur de proprio, in verb. *ter à proprio contrahentium parocho*, & continuo ſenſu ſequitur §.qui aliter.qui in c. omnis X. *de pœnit.* dicitur proprius ſacerdos. ſub quo ſcilicet contrahentes domicilium habeant: *Triniſ.l.*1.*deciſ.*23. *n.*1. ſeu ſufficientẽ

1. *Filia illegitimè nata an extra domicilium maternũ rectè contrahat.*

habitationem; contrahentes autem eam hic non habuerint. ſed ſponſus ſub alia parochia; ſponſa autem umbram quidem aliquam ſub illo parocho fecerit; domicilium non habuerit. quia cùm legitima non eſſet; & hodiè ſtrictè liberi naturales non ſint; *Cuiac.l.*5.*obſ.*6.*in fin.* de familia non ſint; ſed extranei: *§.ſi aduerſus.inſtitut.de nupt.* patrem ſolæ nuptiæ demonſtrent. *l.*5.*D.de in ius vocand.* ideo matrem illi, non patrem ſequantur; *l.cum legitimè D.de ſtat.homin.* adeoque maternum non paternum domicilium, *Piaſcot.in prax. Epiſcopal.p.*1.*c.*1.*art.*2.*n.*2.*verſ.ratione domicilij. Gonſal ad reg.*8.*Cancell. gloſſa.*9.§.1. *num.*14. *& ſeq.* illudque non hoc ſit hîc attendendum, *l.*1. *in fin.l.eius qui D. ad*

2. *An illud mutare & aliud ſibi conſtituere poſſit.*

municipal. domicilium autem originis; vt hîc eſt maternum, dicatur immutabile, *l.aſſumptio. D.ad municipal. l.origine C.de municipal.l.*10. ac durare præſumatur, donec probetur mutatum; *Baldus in l.fin.n.*2.*verſ.ſed ſufficit. C.ſi à non compet.Iud.d.l.aſſumpt.& gloſſ.in verb. mutare.& verb.non domicilium. in fin.* eoque minus, quod pupilli ſine tutore nihil agere; adeoque nec domicilium conſtituere ſibi poſſint; vt opus fuerit titulis *D. & C.vbi pupillus educari, vel morari debeat*: adeoque ſponſa hîc minorennis domicilium maternum mutare non potuerit, & ſic nec parochiam aliam nanciſci, quámuis tunc, per aliam occaſionem miſſa, apud patrem ſub illo parocho moraretur.

Sed enimverò deciſum eſt filiumfamilias

3. *Iam pubes.*

conſtituere ſibi poſſe domicilium: *l.*17. *D. ad municipal.* & morari vbi debeant pupilli leges decernunt; non vbi minorennes: qui ſine curatore agere quod lubet, & contrahere poſſunt, imò nec curatorem inuiti accipiunt, niſi in litem. poterunt ergo ſibi conſtituere domicilium & habitationem parochialem. præſertim cùm puberibus permiſſum ſit contrahere matrimonium, illiuſque & ſpiritualium rerum reſpectu habeantur pro maiorennibus. &, quæ de materno domicilio dicta ſunt, non de quibuſlibet illegitimis, ſed de vulgò quæſitis dicta ſunt, qui ſpurij & apatores, quaſi ſine patre, dicuntur. & propterea Celſus in *l.*1.*D.ad muni-*

4. *Et quæ non ſit vulgò quæſita.*

cipal. cur vulgò quæſitus matris conditionem ſequatur; *quam enim*, inquit, *aliam originem hic habet?* & ibi gloſſa; *certè nullam.* ſi ergo illegitimus patrem habet, originem eius & conditionem ſequi poterit. ſed; vt id ex iure non diſputemus; certa hic conſuetudine inductum eſt, vt quæcumque illegitimæ proles à patre

5. *Vel & illa per mores.*

agnoſcendæ, alendæ, & educandæ ſint, natæ ex muliere, cum qua ille copulam habuiſſe ſe fatetur, vel probatur, illaque patrem illum eſſe iurauit. & eſt aſſidua hîc huiuſmodi mulierum aduerſus tales viros petitio, mille exemplis vſurpata his verbis; *vt proles pro ſuis agnoſcant, ad ſe recipiant, & pro ſuis deinceps alant.*

6. *Cõſideratio domicilij.*

Eoque hic magis hæc ſponſa patris domicilio adſcribenda fuit, quod tempore matrimonij contracti apud patrem morabatur; nec deſtinauerat poſitiuè ad matrem regredi: quod domicilio ſufficit. cui nec refragatur intentio manendi dumtaxat, donec cauſa fortè præbeatur mutandi; *l.ciues.in verb. niſi quid auocet. C.de incol.l.*10.

Igitur ſponſa vbi contraxit, domicilium habuiſſe cenſetur; aut, ſi non illud in ſummo

7. *Manſionis motuſæ.*

rigore; ſaltem talem habitationem, manſionémve, quæ contrahendo matrimonio ſufficiat. *per ea quæ deduximus latè in Conſult. can.de ſponſal. & mat.conſ.*13.

Neque mouet, quod initio dictum eſt, de immutabilitate domicilij originarij; ſeu quod conſuetudines A. habeant, quod nequidem ali-

8. *Mutabilitas*

bi nubens (quod iure ſecùs *l.vlt. C.de incol.*) deſinat illic eſſe ciuis: quia leges intelligendæ ſunt quoad munera loci originis; vt ſubterfugere illa migrando non poſſit ciuis. cæterùm luce clarius eſt; quod & alibi habitare, & domicilium conſtituere poſſit, *l.*3.4.6.*&* 21.*§.fin.l.*17.*§.patris & tot.tit. D. & C. ad municip. & de incolis.l.*10.

RESPONSUM III.

De milite mutante locum ad tempus expeditionis, non præſidium.

CEnturia deſtinata eſt ad cuſtodiam & præſidium fluminis N. diſtributa in diuerſas munitiunculas in ripis exſtructas, intra diuerſarum parochiarum limites: pars alio diducta ad limites alios cuſtodiendos, dum coït exercitus; quo rurſus in hyberna redeunte illa ad prius præſidium redire ſolet: contraxit matrimonium miles coram parocho prioris ſuæ munitiunculæ; centuria caſtrenſi ſacerdote carente; cum muliere, quæ cauponariam exercebat ſub alia parochia, in præcipua munitione centuriæ: nec ſatis conſtat, an is in priori munitiuncula fuerit aſſiduus; an alio deductus; obtento commeatu in paucos dies ad priora redierit; vt matrimonium hoc contraheret: & nunc quæritur an illud ſit validum; quaſi non contractum coram parocho habitationis mulieris; nec ſatis conſtet an ipſe tum in d. præſidio moratus fuerit, dum contraxit.

Neceſſitas quidem facultatem tribuit parocho adminiſtrandi peregrino ſacramenta neceſſaria. *c.1.X.de celebrat.* ſed matrimonij ſacramentum neceſſarium non eſt, & propterea

1\. Miles non poteſt vbilibet contrahere vt vagus.

Concilium Trid. *de reform.mat.ſ.24.c.1.* celebrari illud tantum permittit coram proprio parocho habitationis. niſi contrahentes ſint vagi, *c.7.ibid.* quales non ſunt milites. *vt diximus in conſult. can. b. t.conſ.7.* quorum ſacramentum vagationi aduerſatur: quamuis frequenter loca mutent; ſed ex ducum & centurionum iuſſu: dum dicunt huic, *vade; & vadit: illi; veni; & venit.*

2\. Sed coram parocho firmi præſidij.

Quare & miles, qui in firmo præſidio eſt, habitationem imitatur, & coram parocho præſidij matrimonium rectè contrahit. *l.19.§.2.& 3. De iudic.c.3.de ſepultur. in 6. l.23. §.1. D. ad municipal. miles*, inquit, *ibi domicilium habere videtur, vbi meret*: & adſcriptus munitionum ſuarum glebæ, cui datus eſt præſidio. *arg. l. 12.§.23.& 37.* quod ſi autem ad exiguum tempus alicubi ſubſiſtat, vt quaſi per modum tranſitus ibi ſit; non cenſebitur loci parochus

3\. Non vbi eſt per modum tranſitus.

illius proprius. *d. l.19. §. 3.* & propterea per Concordata Delegati exercitus declaratum fuit antiqua præſidia ſpectare ad Ordinarios locorum. & anno 1624. idem repetitum, adiectumque ab Ordinarijs ſolis curam animarum fixorum præſidiorum committi, exercentes approbari, & facultates recipere debere: & iterum, *non licere parochis aſſiſtere militibus, ſeu perſonis de exercitu matrimonium contrahere volentibus, niſi tanquam præſidiarij in eorundem parochorum parochijs reſideant.*

4\. Quid vbi mora nec exigua eſt, nec diuturna?

Sed dum mora eſt nec perpetua, nec momentanea; cauſa præſidij nec nata durare diu nimium, nec ſtatim ceſſare; ſatis eſt perplexa conſideratio: vt in mortuo ad tempus depoſito, aut in perpetuum ſepulto. *l.4.l.40. D. de religioſ.& ſumpt.fun.* &, dum fundus legatur, cum ijs qui ibi erunt, in pecunia, quæ ibidem eſt fœnerandi cauſa: *l.44. D. de legat.3.* aut præſidij: *l.79.§.fin.ead.* ad tempus vel ad futuras neceſſitates: *l.39.§.1.D.de aur.& arg.leg.* qui in villa eſt recreationis cauſa. *d.c.3.* in academia ſtudiorum: *l.2. C. de incol.* nam ſi maiori parte anni alibi habitet, contrahere hîc non poteſt matrimonium: ſi morali modo æqualiter vtrobique; poterit contrahere vtrobique. vt caſum vtrumque ſæpiùs à Concilij Interpretibus deciſum referunt authores.

5\. Poteſt in loco præſidij etſi ad tempus abfuerit expeditionis cauſa, ex eadem etiam mox receſſurus manente præſidio.

Igitur an miles eductus ex ſuo præſidio in aliam quaſi expeditionem ſtatariam ad cuſtodiendos alios limites, per æſtatem duraturam, an ex quaſi æquali ibidem habitatione, ſeu manſione; potuiſſet contrahere; non opus eſt ex facto hîc diſputare: ſed hoc dumtaxat, an obtento ad dies commeatu reuerſus ad priorem ſtationem, coram parocho ſuæ munitiunculæ? & dicendum videtur potuiſſe. quia centuria præſidia fluminis N. primitus deſtinata retinebat: quamuis rariori milite; paucis inde numeris aliò ad tempus tranſlatis; ſignis aquiliſque ad flumen remanentibus; vbi merere cenſentur: quamuis annona & ſtipendia regia ad expeditionem aliò comitentur.

Sicut autem in patria poſſeſſiones habens, retinet nihilominus prius domicilium: *d.l.23.* ſic etiam d.Concordata. *art.1.& 2.* Gubernatorem generalem, domeſticos vtriuſque ſexus, corporis cuſtodes, nobiles, & alios inferiores in his partibus habentes ſuos Ordinarios, dum ſub ijs, ſeu in domicilio agunt; eoſdem illis ſubijciunt; dum in exercitu, Delegato.

Similiter cenſendum eſt militem de quo quæritur, dum temporalem expeditionem ad tempus relinquit, reuerſum ad præſidium centuriæ deſtinatum, quamdiu centuria ibi hæret, meretque, retinuiſſe præſidiariam munitiunculæ habitationem; ſubiectionemque parochialem: &, ad imitationem ex villa reuerſi, potuiſſe hîc matrimonium contrahere; quamuis illo contracto reuerſurum ad numeros aliò ad tempus miſſos: adeoque matrimonium, de quo quæritur, validè fuiſſe contractum.

RESPONSVM IV.

De matrimonio contracto de licentia generali parochi coram alio ſacerdote.

QVoniam Concilium Trid. in matrimonij contractu exigit parochi præſentiam, aut alterius ſacerdotis, de illius ſeu Ordinarij licentia; frequenter in controuerſiam venit; an ſufficiat indefinita conceſſio ſupplendi vices parochi?

Et

1. Qualis generalis ſufficiat?

Et quidem ſpecialem licentiam non requiri rectè docet Sanchez *l.3. de mat. diſput.35. n.5.* cùm id Concilium Trid. non exigat: ſed ſufficere ea mandari quæ ad curam animarum ſpectant, ſeu parochi officium. vt deciſum ait Hurtado *apud Barboſ. in coll. DD. ad Conc. Trid. ſ.24. de mat. c.1. n.127.* imò Concilij Interpretes *apud Ceuall. in Spec. commu. op. q.604. n.114. Pontium. l.5. c.29. num.1.* *non ſufficit*, inquiunt, *tacita licentia, quæ reſultat ex tolerantia: requiritur verò vel commiſſio generalis adminiſtrandi ſacramenta; vel, ſi hæc abſit, expreſſa, vel ſpecialis licentia.* vbi Pontius *nu.2.* notat & generalem ſufficere; & verbo *ſacramenti* etiam aſſiſtentiam matrimonij intelligi. idemque ante illum docuit *Bonacina, Reginald. & Rebell.* denique *Sanchez vbi ſup. num.* 8. huiuſmodi aſſiſtentiam comprehendi admittit, ſi qua coniectura probabilis fuerit animi delegantis.

Generalis ergo licentia ſufficit. quamquam nec deſint qui, etſi expreſsè omnium vniuerſaliter ſacramentorum adminiſtratio conceſſa foret, id commodè contendant intelligendum, de neceſſarijs; non de matrimonio; cuius non eadem ſit ratio: atque ita multò magis indefinitam eſſe reſtringendam: & ita accipiendam eſſe bullam Cruciatæ declaraſſe Rotam. *quæ de re Sanchez de mat. l.3. diſp.35. n.8. & quos plures citat Barboſa vbi ſuprà.*

Denique Ægidius Coninck, *aliiq; ab eodem Barboſa citati num.* 129. negant mandato contineri aſſiſtentiam matrimonij ſub generali commiſſione adminiſtrandi omnia ſacramenta: quoniam præſentia, quam præſtat parochus matrimonio, non eſt miniſtratio ſacramenti, cùm ipſi matrimonium contrahentes ſint miniſtri, presbyter publicus tantùm teſtis: ſed in negocijs moralibus loquendum, iuxta philoſophum, vt multi. *c. humana aures.22. q.5.* vſus autem loquendi ſub adminiſtratione ſacramentorum comprehendit etiam miniſteriũ parochi matrimonio coniungentis. iuxta Trid. d. c.1. *in verb. & ego vos coniungo.* &c. quod quidam adeò extollunt, vt parochum matrimonij miniſtrum faciant. iuuanturq; illis verbis, *ego vos coniungo.*

Quinimò deciſum eſt, in matrimonio *c.7. X. de ſponſal.* vt ſi alter alterius verba non intellexerit, *ad communem*, inquit, *verbi intelligentiam recurratur. & cogatur vterque verba prolata in eo ſenſu retinere, quem ſolent rectè intelligentibus generare.* & conſonat *l. Labeo D. De ſuppell. legat.* communem ergo intelligentiam ſequemur: & quam ipſis Cardinalibus Concilij Interpretibus huiuſmodi verba generarunt.

2. Solutio obiectionum.

Opponitur tamen regula iuris; *in generali conceſſione non venire, quæ quis in ſpecie veriſimiliter non eſſet conceſſurus.* vt in generali mandato non continetur matrimonium, *c. fin. de procurator. in 6.*

Sicut etiam generaliter reſponſum eſt, ea quæ ſpeciali nota egent, niſi ſpecialiter deſignentur, omiſſa cenſeri. *l. item. §. ait. D. de iniur.*

Quin & veriſimiliter conceſſio in ſpecie præſumi non ſolet, cùm cara aliqua quis habet. vt in l. obligat. 6. *D. de pignor.* generalis obligatio non comprehendit ſupellectilem, veſtem, mancipia, quæ in vſu quis habet neceſſario, vel maioris momenti ſunt. *c. fin. de off. vic. in 6. l. ſi filiusfam. 7. D. de donat.* vbi generale mandatum non complectitur donationem: *c.2. de pœnit. & remiſſ. in 6.* vbi facultas eligendi confeſſarium, non continet facultatem abſolnendi à reſeruatis.

Sed iterum reſpondetur aſſiſtentiam nullam habere comparationem cum ipſo matrimonio, quo corpora in mutuam tradantur ſeruitutem, &, niſi ſit animorum conſenſio, perpetuam gehennam: vt ſub generalibus verbis quis ſeipſum non ita abdicare cenſendus ſit, cùm parocho ex ſola aſſiſtentia nihil decedat, vel accedat.

Quinimò & Clement. 1. *de priuileg.* eodem ferè gradu videtur ſtatuere, Vnctionis extremæ, vel Euchariſtiæ ſacramentum, viaticum miniſtrare, vel matrimonium ſolemnizare.

Igitur cui vices miniſtrandi viatici, pœnitentiæ, aliaque paſtoralia alijs prohibita, commiſſæ ſunt; & matrimonij celebratio cenſenda videtur etiam demandata, ſub generali ſeu vniuerſali locutione.

Sed an etiam ſub indefinita? & quidem pro iuris axiomate eſt receptum, vt dicatur indefinita locutio in iure æquipollere vniuerſali. in iure inquam; non vi logica verborum. ſuffragantur leges *ſi pluribus 44. in princ. D. de leg. 2. l. ſi neceſſarias §. ſi annua. D. de pignor. act. l. in vſu 158. D. de verb. ſignif. l. ſi plures 98. de leg. 3.*

3. An indefinita locutio matrimonij aſſiſtentiam comprehendat?

Sed imprimis indefinita cenſetur æquipollere vniuerſali, ſeu generali; in cauſis fauorabilibus. *Tuſcus vbi ſup. n.5. & 10.* fauorabile autem eſt matrimonium: *c. fin. de ſent. & re iudicat. Sanchez l.3. diſp.35. nu.19. in fin. l.1. diſput. 18. nu.5.* etiam quoad forum internum: neque tantùm quoad cauſam in facto dubiam; ſed etiam in iure probabiliter controuerſam; vt pro illo pronuntiari debeat. *ibid. n.6. & 7. Nauarr. conſ.15. de conuerſ. coniug. Malder. 2. 2. t.9. c.1. d.4. Siluius Reſol. var. v. mat. XI.*

4. Quando indefinita æquipolleat vniuerſali?

5. In fauorabilibus.

Indefinitam etiam in materia ſpirituali accipiendam pro vniuerſali, valde probat c. *vnam ſanctam. de maior. & obed. in extrauag. comm. in verb. dicente Domino ipſi Petro, paſce oues meas,* inquit, *& generaliter non ſingulariter has vel illas: per quod commiſiſſe ſibi intelligitur vniuerſas.* vbi disertè generaliter oues Dominum dixiſſe dicit, cùm dixit indefinitè; & intelligi vniuerſaliter. nec minùs latè illud verbum *paſce* accipitur, cùm inde & primatus, & tota authoritas Petri, & ſucceſſorum eius deducitur. vnde & hîc latè accipienda videtur facultas adminiſtrandi ſacramenta, ſecundùm facultates loquentis.

6. Etiam ſpiritualibus.

Enimuerò authores axioma æquiparans indefinitam vniuerſali, ita ſolent exaudire, vt habeat locum; vbi eadem omninò ratio eſt:

7. Vbi eadem ratio eſt.

M 3 quod

quod ſi illa fuerit diſpar ; non obtineat. *Tuſcus. latè Concl. pract. v. indefinita æquipollet vniuerſali, & quando ſecus. concl. 86. vbi multos authores, & conclusiones refert* : quarum ferè ſubſtantia eſt ; vt paritas & diſparitas rationis diſtinguat.

8. *An hîc paritas?*

Negant verò ſolemnizandi matrimonij, aliorumq́ue paſtoralium adminiſtrationum eandem eſſe rationem : ſed mox diximus in d. clem. 1. *de priuil.* ſatis comparari : atque ideo ex communi iuris ratione cenſendum, id, quod generaliter aut indefinitè conceſſum porrigitur ad alia ſacramenta, & paſtoralia, eſſe etiam intelligendum de ſolemnizatione matrimonij.

9. *Niſi circumſtantiæ aliud ſuadeant.*

Communi, inquam, iuris, ſermoniſq́ue ratione : contingit enim ex alijs cauſis aliud dici oportere. atque inprimis ſi mens mandantis contraria eluceat : *l. in ambiguis. D. De Reg. Iur.* quamuis verba impropriarentur, illa ſequenda eſt. *l. ſemper in ſtipul. 34. D. de reg. iur. l. inſulam 6. D. de præſcript. verb. tot. tit. C. plus valere quod agitur. l. in venditionib. 9. verſ. planè ſi in nomine D. de contrahend. emt. l. 1. §. conuentionis D. de pact. c. humana aures in fin. 22. q. 5.*

10. *Vt ſi deprehendatur contraria mens teſtantis.*

11. *Vt illa eluceat ex antecedentibus & conſequẽtibus.*

Elucere poteſt ſeu in alijs verbis, ſeu factis. attenduntur enim antecedentia & conſequentia dicta, & facta : *l. heredes. 21. §. ſed & ſi. D. qui teſtam. facere poſſ. l. ſed Iulian. §. proinde. D. Ad Macedon. ibi, intelligendum ab initio ſic accepiſſe. Menoch. de præſumpt. l. 6. pr. 35. à n. 23. vſque ad fin.*

12. *Fieri conſuetis.*

Iterum in ambiguis, quod ſolet fieri, actum cenſetur. *l. certi condictio. §. ſi nummos. D. ſi certum petatur.* & quod communiter fit, factum præſumitur. *Euerard. loc. leg. à communiter accident.* conſuetudo patriæ. & regionis attenditur. *l. ſi ſeruus plurium 50. §. vlt. D. de leg. 1. l. nummis 75. D. de leg. 3. l. ſemper 34. D. de reg. iur.*

13. *Aliàs ad ius referendum eſt.*

Si tamen de more delegantis, aut loci conſuetudine non apparet ; ad terminos iuris redeundum eſt. *l. 2. in verb. ad ius retulit. C. de hæred. inſtituen.* ſed & quando varius mos eſt, vtique non attenditur. *d. l. ſemper. 34. D. de reg. iur.* ſed & præter morem fuit hîc ægrorum & profugorum multitudo de qua mox infrà, vt extraordinario eguerit remedio : & quæ obſcurè dicta ſunt, etiam vbi de matrimonio quæritur, iuxta communem intellectum accipi debent. *d. c. 7. X. de ſponſal.*

14. *Etiam cùm mos eſt varius.*

15. *Cauſa limitata determinat effectum.*

Sed & contingit limitatam eſſe delegandi cauſam, quæ limitatum producit effectum : & indeterminatum ſermonem cauſa determinat. *l. 5. & ibi Barth. D. de admin. tut. l. cùm pater §. dulciſſ. D. de leg. 2. Gail. l. 2. ob. 88. n. 8.* ex cauſis dicendi aſſumitur intelligentia dictorum. *c. 6. X. de verb. ſign.* ideoq́ue delegatio interpretanda eſt ſecundùm terminos primordialis cauſæ. *l. 5. De adminiſtrat.*

16. *Fit interpretatio etiam contra eum qui legẽ dicere potuit apertiùs.*

Denique vbi rationabiliter hæſitatur, contra eum facienda eſt interpretatio, qui legem dicere potuit, debuitq́ue apertiùs. *c. contra eum. de reg. iur. in 6. l. veteribus. D. de pact. l. in contrahend. D. de reg. iur. l. cum in lege. D. de contrahend. empt.* contra proferentem : ergo tunc indefinita æquiualet vniuerſali ; ſecùs ſi pro eo faceret. *Tuſcus d. c. 98. n. 20. poſt Roman.* At verò, vt id obtineat, vbi inter aliquos de contractibus agitur ; ſed vbi tertij intereſt, non item : vt hîc cùm de validitate ſacramenti, vbi in vero dubio interpretatio facienda eſſet pro matrimonio. *d. c. fin. X. de re iud.*

Speciales ergo circumſtantiæ excutiendæ ſunt, an hîc communi iuris rationi aliquid detrahant. conſtat ergo hîc *datam eſſe iuriſdictionem, poteſtatem, & facultatem adminiſtrandi ſacramenta : ſed ſine diſtinctione, aut reflexione ad matrimonium* : verba ſunt ipſius parochi ; & his conformia ipſius ſacerdotis, qui matrimonium, vnde quæſtio, ſolemnizauit. mos non fuit parocho iſti, alijſve iſtius vrbis ita indefinitè committere, præter vice-paſtores : ipſe parochus, cùm primùm rogatus fuit, dixit ſe matrimonium iſtud pro valido habere, perinde atque ſi ipſe celebraſſet : alijs cùm ſimilem facultatem dedit, ſolitum ſe eſſe excipere matrimonium. 17. *Quid ſi ſine cogitatione matrimonij vices generaliter ſint delegatæ?*

Illud nonnihil propiùs inſpiciamus, an generalis locutio à cauſa ſua hîc determinetur. Cauſa ergo committendi fuit multitudo eo tempore ægrotorum, & aliorum ex omni vicinia armis gallicis infeſta eò confluentium : cui curandæ ſolus parochus, & vnus vicarius par non erat : eoq́ue teſtatur parochus *ex ea occaſione facultatem* eſſe datam, & Ordinarius ſe, ideo parocho mandaſſe, vt plures aſſumeret ſubſidiarios.

Sanè indeterminatè dictum determinatur ſecundùm ſuam cauſam : ſed vtique finalem. qualis in legibus ſuprà citatis proponitur : non ita ſecundùm ſuam cauſam impulſiuam ; quam diſpoſitio ſæpè excedit. & inter vtramque pulchrè diſtinguit lex *cancellauerat. 2. D. de his quæ in teſtam. delen. in ambiguo autem benigniorem interpretationem ſequi, non minus iuſtius eſt ; quàm tutius* inquit l. 3. *ibid. d. l. 2. in fin.* multò autem maximè in fauorabili cauſa, vt matrimonij, pro ea reſpondendum eſt ; quamuis dubium grauius ſit : vt in libertate ſerui, quamuis nomen inductum eſſet, conſtituit Antoninus, fauore libertatis *d. l. 3. in fin.* &, cùm argumentum eſt variationis, pro ſubſiſtentia actus præſumitur. vt cùm duo exſtarent inſtrumenta eiuſdem ſupremæ voluntatis, alterum teſtator cancellauerat, alterum integrum reliquerat. *l. 4. ibid.* 18. *Cauſa finalis non impulſiua determinat effectum.* 19. *Vt illæ diſtinguantur?* 20. *Pro fauorabili cauſa in dubio cenſendum.*

Ad hunc modum Tuſcus multis docet cauſam finalem regulare actum. *v. cauſa. conc. 135. & conc. 141.* quærit cauſa finalis quando dicatur ; & quando impulſiua ? & *nu. 21.* præſumi cauſam finalem cùm adijcitur à lege, vel Principe : *n.* autem 14. impulſiuam quando à teſtatore, vel contrahente, vel quando ad fauorem recipientis, vel tertij *n. 18.* 21. *Vt hæc vel illa cauſa præſumatur hæc vel illa hîc intelligatur?*

Vbi autem diſpoſitioni adiectum eſt verbum, *occaſio*, latè docet idem Tuſcus *conc. 318. v. dictio occaſione, quid importet.* denotare cauſam impulſiuam ; nullatenus autem finalem : *poſt Baldum, Corneum, Felinum, & Ioannem Andrea,*

dra, referentem obtentum in practica, quod cauſa, ſit finalis; occaſio, impulſiua.

Vnde multitudo profugorum, & ægrotorum fuiſſe cauſa hîc impulſiua videtur adlegendi ſubſidiarios; non finalis: præſertim addito hoc verbo *ob occaſionem* multitudinis ægrotorum, & aliorum, quo vſus eſt parochus, qui adminiſtrationem ſacramentorum commiſit, ideoque non vt profugis tantùm, & ægrotis ſubſidiarij operam præſtiterunt; ſed indifferenter omnibus, citra difficultatem.

Sed an ea expreſſio *occaſionis multitudinis ægrorum & aliorum egentium ſacramentis pœnitentia, viatici, & extremæ vnctionis*, impediat indefinitam locutionem comprehendere aſſiſtentiam matrimonij, quam adeò multi non exigunt infirmi, aut profugi? dubitatur nunc ex hoc facto: & pugnat tam verbum *occaſio*, quàm fauor matrimonij, contra reſtrictionem: impulſiua enim cauſa non reſtringit; ſed finalis dumtaxat: & de hac accipi tantùm poteſt quod ceſſante cauſa ceſſet lex, & diſpoſitio teſtantis: aut contrahentis; non autem vbi ceſſat impulſiua, ceſſat diſpoſitio.

RESPONSVM V.

De putatiuo paſtore.

QVamuis Concil. Trid. *ſ.24. de reform. mat. c.1.* omnes omninò matrimonium contrahere volentes inhabilitet ad contrahendum aliter, quàm coram proprio alterutrius parocho, vel alio ſacerdote, de illius Ordinarijve licentia, & duobus ſaltem teſtibus, contractuſque irritos atque nullos faciat: frequenti tamen ſententia receptum eſt, vt quamuis parochus interdictus, prohibitus, priuatus, iniuſtum titulum habens, aut propter aliquos iuris defectus nullum, atque etiam parochus putatiuus ſit tantùm, matrimonium tamen ſit validum. *citati à Barboſa in Collect. DD. ad Concil.*

1. Putatiuus ſufficit ex communi errore, non ſingulari.

Trid. ad d.c.1.n.87. & ſeqq. ſed tamen non quomodocumque putatiuus ſingulari quopiam priuati alicuius, ſed populari, atque communi errore; ex titulo ſaltem colorato, atque aliqua poſſeſſione. vt *in l. Barbarius Philippus. D. de off. prætor.* Barbarius ſeruus cùm eſſet in candidatorum numerum irrepſerat, à populo prætor fuit conſtitutus, officiumque exercuit; atque ob communem errorem, bonumque publicum acta eius ſuſtinentur. idem eſt *in l.2. C. de ſent. & interloc. om. iud.* cùm ergo error priuati vnius tantùm eſt; non idem receptum eſt. *l. nulla, qui & à quib. manum. lib. l. non idcirco. 44. §. 1. D. de iudic. optimè Cuiac. obſ. l.18. obſ. 33. Hotoman. quæſt. illuſt. c.17. quos ſequitur Buſum ad d. l. Barbarius.* vt in errore non probabili aliud obtinuit. *c.2 de conſtit. in 6. c. dudum cl. 2. de elect. Verſ. in multarum animarum.*

Porrò in præſenti cauſa error actricis priuatus eſt, ſuppoſiti caculæ, in vicem parochi, ſacerdotali veſte induti, perſonam non agnoſcentis.

2. An coram ſic putatiuo actus habeat vim ſponſalium?

Videamus, an actus coram perſonato parocho celebratus, ſaltem habeat vim ſponſalium? & quidem cùm omnis omninò abſuit parochus, eam controuerſiam in vtramque partem agitant doctores *citati à Barboſa vbi ſuprà num.* 150. 151. dum Concilium *d.c.1.* & contrahentes reddit inhabiles, & contractus nullos. & quidem ſubtiliter diſputari hæc poſſunt, quando contrahentes in nudis verbis ſubſtiterunt. Nam licet *in d. c.1. in verbis ad ſic contrahendum, & huiuſmodi contractus* partium inhabilitas & nullitas actus, vt talis, decernatur; non tamen alio quouis modo; vt idem Concilium *ſ.25. de regular. c.15.* profeſſio ante ætatis & nouitiatus annos ibi præſcriptos *ſit nulla*, inquit, *nullamq; inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcumque effectus.* & *c.16.* renuntiatio ſecùs quàm ibi præſcribitur facta *ſit irrita*, inquit, *& nullius effectus.* quæ adiectiones faciunt, vt cùm illæ deſint decreto d. c.1. non abs ratione dubitari poſſit, an nullitas illius extendatur ad omnes omninò alios effectus; præſertim illos, qui propoſito fini, intentionique Concilij non aduerſantur? quemadmodum ſæpè reſpondit S. Congregatio Interpretum Concilij Tridentini decretum d.c.1. non extendi ad ſponſalia de futuro; eo excepto, quod per copulam nunc non tranſeant in ſponſalia de præſenti. *vt retulimus in Iur. Pont. nou. anal. de ſponſal. in principio, & pleniùs citati à Barboſa vbi ſuprà. numer.* 146. 152.

3. In contrahentibus bona fide vt actus valeat vt poteſt.

Sanè authores *citati ibidem num.* 155. graues ſunt, neque rationes leues in defloratis bona fide, non aliqua erga decretum eccleſiæ *d.c.1.* contumacia contrahentibus. quantò magis dum ſub vmbra eccleſiaſtici miniſtri ſacrilegè decipiuntur; vt omninò actus, ſi non valet, vt agitur, valeat meliori modo quo valere poteſt. vt in impuberibus ſponſalia de præſenti vertuntur in ſponſalia de futuro. *c. fin. in fin. X. de deſp. impub. c. vn. §. 2. eod. in 6. in verb. quæ iuris interpretatione fuerint ſponſalia de futuro*, & in verb. *contractus valuit vt potuit; non ſicuti agebatur.* & cauſam vbique aſſignant doctores, fauorem matrimonij. qui vtique & hic deberi videbitur ei, quæ nulla erga eccleſiæ decretum contumacia fuit, ſed miſerabiliter decepta; & ſub ſpecie proprij parochi. & propterea Concilium Trid. *d.c.1. §. qui aliter.* dum vtitur verbo *attentabunt*, præſumptionem & contumaciam aduerſus eccleſiæ decretum denotat. quæ in hoc caſu non inuenitur, cùm perſonam proprij parochi, quis induit. adeò quidem, vt quamuis matrimonium omninò ſeriò *ante d. §. qui aliter* inculcauerit coram proprio parocho contrahendum, atque aliter validum eſſe nequeat; poſſe tamen videatur eam recipere fauoris interpretationem, vt vim ſponſalium habeat.

Enimverò *vt in Iur. Pont. anal. de ſponſ. n. 3. & 16. in fin. diximus* mero quidem contractuum iure, ſeu vi ſola conuentionum expenſa, verius

eſt non tranſire contractus huiuſmodi de præſenti in ſponſalia de futuro. *iuxta. c. is qui fidem. X. de ſponſ.* quia id quod nullum eſt, nullum producit iuris effectum. adeoque quod fit contra d. §. qui aliter, neque valebit vt poteſt: vt in impuberibus; quia ius diſertè reſiſtit: vt non facit in matrimonijs impuberum; ſed defectus materiæ ſeu perſonarum copulæ incapacium. tamen cùm deuentum erit ad copulam, non ex contumacia aduerſus eccleſiæ decretum, ſed ſeductione, errore, ignorantia; æquius eſt deceptis ſubuenire: ex ratione *c. 1. X. de adult.* adeoque in perſonis honeſtis eam ſpeciem ſednctionis præſumere, vt credantur verbis in præſens conceptis complecti voluiſſe & futurum; vt, ſi non valeant vt efferuntur; valeant vt valere poſſunt: atque ita ex intentione deceptarum ante honeſtè viuentium æſtimentur ſponſalia de futuro complecti: vt in illorum vim vitiatæ in vxorem duci ſe, ad vitij reſtaurationem, iuſtè poſtulent.

Sed quid opus eſt hanc ſponſalinm obligationem elicere argumentando, cùm Rei chirographum habeamus manifeſtum? quo fatetur ipſe ſe obligatum ad d. actricem in vxorem ſumendam; ſe fidem coram Deo ei dediſſe; imprecaturque, ſi eam fefellerit, vt gratia diuina excidat. ad obligationem huiuſmodi, fidemque exſoluendam actionem dari, dirarum imprecationum horribiles ſucceſſus promiſſa explendo vitandos eſſe, omnis ratio chriſtiana exigit. atque huiuſmodi promiſſa irretractabilia eſſe, neque pœnitentiæ locum dari, quando res ab altera parte non eſt integra; vtique copula ſubſecuta (ſicut in contractu facio vt facias, cùm alter fecit, alter non poteſt non facere) optimè ait Sanchez *de mat. l. 1. d. 10. num. 3. 4.*

Neque refert quod dicitnr chirographum illud, poſt copulam datum eſſe: neque enim, vt id verum foret, ideo fides flocci pendi, aut non præſtari poteſt. adeoque ſcrupuloſa fuit inquiſitio, per tot teſtes coniecturales, an datum illud fuerit anno 1635. an 1636.

Præſertim cùm illud etiam ex chirographo liqueat non tantùm fidem ibi promitti in futurum; ſed & confeſſionem ſcribi datæ iam pridem de præterito; renouari promiſſionem præſtandæ ad exonerationem conſcientiæ. &c.

4. Coacta matrimonia vt ius conſideret.

Scrupulum autem nullum mouere poteſt, quod coacta matrimonia difficiles ſoleant habere exitus: quia id ſcrupulum nullum iniecit Concilio Trid. *ſ. 24. de reform. mat. c. 6.* vbi decernit raptorem debere ducere, & dotare raptam, poſtquam extra eius poteſtatem conſenſerit: neque diuinis ſcripturis, vnde ſumptum eſt d. c. 1. *X. de adult.* vt ſeductor virginem ducat, & dotet. imò non poteſt Iudex non ſeruare ſacros canones, vel in dictanda ſententia ab illis recedere, vt ius ſnum cuique reddat. præſertim cùm dictamen iſtiuſmodi ſententiæ, quam proximè reparet honorem defloratæ: quod non facit ſola dotatio. In ipſa porrò executione huiuſmodi ſententiæ exſurgunt partes prudentiæ Iudicis. *Vide reſp. infrà de diuort. r. 3.* vt circumſpiciat hinc iuſtitiam læſæ; inde coacti matrimonij difficiles exitus: hinc fidei obligationem, iuramentique religionem; inde duritiam ceruicis inuoluntariæ: hinc quatenus iuſtitia coactionem exigat; inde quatenus prudentia, ne excedat: hinc illa pœnas & cenſuras velit infligi; inde expendi, ne ſi nimis din, & obſtinatè perſentantur, venenum fiant, quæ pro remedio ſnnt inuentæ. in ſumma, condemnare per ſententiam Iudex debet vt ducat; hanc exeqni, & cogere; ſed tamen cum prudentia, vt cogendo inuoluntarium, faciat tranſire ad liberum conſenſum, aut ſaltem ſententia aliàs ſic concipienda eſſet, ſi per anticipationem de difficultatibus iſtis ſint allegationes, probationeſque inductæ, vt actis conformis ſit ſententia, vt iudex declarat debuiſſe quidem rèum actricem ducere; ob incommoda tamen aliud tolerandum. nam ea formula nonnihil ſaltem conſulitur honori deceptarū: ne meretricio animo, ſed affectu quaſi coniugali, peccaſſe videantur.

5. Non vt ſententia non feratur pro obligatione.

6. Sed coactio prudenter temperetur.

Quare ceſſat hîc, quod demum quæritur. an Reus offerendo dotem, ad arbitrium Iudicis, obligatione ſua defungi poſſit? quamuis enim praxis forenſis tenorem d. c. 1. *X. de adult.* qui coniunctim ſcriptus eſt, vt ſeductor virginis ducat, & dotet, tranſtulerit ad ſenſum alternatiuum, vt ducat, aut dotet: propter varias ſeductionum ſpecies; & quod ſæpè promiſſa de ducendo non probentur: & in alternatiuis obligationibus debitoris ſit electio; ita vt vnam præſtando, ab altera liberetur? tamen cùm promiſſa de ducendo ſunt facta, eaque probantur; tenetur promiſſor; & in omnibus hodiè Belgij tribunalibus eccleſiaſticis condemnatur, vt ducat.

Quod ſi vnquam iuſtum, æquum eſt; in hac facti ſpecie ſanè iniquiſſimum fuerit ſacrilegum deceptorem remiſſiùs condemnari. præſertim cùm, vt diximus, de ſeductore id diuinæ literæ ſtatuerint: *Exod. c. 22.* & ſit plus quàm ſeductor hic: & in ſtupratore ex d. c. 1. vt *ſub tit. de ſtup. & adult.* iacet; & ſit plus quàm ſtuprator hic: in raptore Concil. Trid. *d. c. 6.* & ſit plus quàm raptor hic.

Sanè præter veterum legum auſteritatem aduerſus raptores, ſeductoreſque laudatur capitalis ſeueritas edicti Henrici III. Galliarum Regis contra eos, qui inſcijs parentibns, tutoribuſquè filios filiáſve familias, ſeu minorennes abducunt. & annales noſtri referunt, & Lipſius in Monitis Politicis extollit, Caroli Audacis egregium factum, quo iuridicum, qui deceperat ſpe liberandi mariti honeſtam eouſque matronam, & marito nihilominus mortem irrogauerat; deceptam iuſſerit vxorem ducere, hæredemque inſtituere; ac, poſt priuatam ſatisfactionem, ad vindictam publicam gladio ſubiecerat.

Neque quidquam mouet declaratio ſcripto facta ab actrice: eam ſiquidem per vim & metum extortam eſſe cenſendam, ſufficientiſſimis præſumptionibus, argumentiſque probatur, ea ſunt 7. Metus vt probetur in [illegible] aut negare promiſſa.

ſunt clamor, lacrymæ, ſæuitia, incluſio, detentio, (quam ipſe reus fatetur ſaltem talem fuiſſe, vt ne dominicis quidem aut feſtis diebus actricem permiſerit templum accedere) proteſtatio d. actricis, quod id cogeretur inuita ſignare, quod omninò aut verum non eſſet, aut ipſa nollet. ex qua ſola refertur irritata profeſſio *in c. 1. X. de hu qua vi aut met.* denique tenor ipſius extorti ſcripti, qui talis eſt, vt vix à meretrice ſponte obtineri poſſet. quod ſcilicet nullo matrimonio, nullo promiſſo præuio, Actrix reo ſui copiam fecerit. nam præter Rei chirographum euidenter contrarium, de tam honeſtè nata, tam probè educata, tam laudabiliter anteacta vita, talibus parentibus orta, conſanguineis & affinibus coniuncta, quî poſſit credi? aliter ſenſit Iuſtinianus *in l. vnic. C. de rapi. virg niſi etenim, inquit, eam ſolicitauerit, niſi odioſis artibus circumuenerit, non facit eam velle in tantum dedecus ſeſe prodere.* Et Romani veteres ſola profeſſione apud Prætorem facienda ſatis putabant coërceri poſſe fœminarum luxuriam. & pro monſtro habuerunt apud Tacitum, Veſtiliam honeſtè natam, ita pudorem ſuum vulgaſſe. Eamque adeò exilio damnarunt. & nos reus velit credere actricem natalibus, moribuſque hactenus laudatam, ſponte verecundiam omnem exuiſſe, atque vltrò ſe infra dedecus meretricum ſcripto huiuſmodi collocaſſe?

RESPONSVM VI.

An coniuges citra parentum aut tutorum aſſenſum coniuncti inuicem hîc alimenta debeant?

EDictis anni 1540. & 1623. ſuper minorennium matrimonijs citra conſenſum tutorum aut parentum initis, *quorum ſubſtantiam retulimus in Notitia Iuris Belg. tit. de ſponſal.* cùm decretum ſit, vt neuter ab altero quidquam lucri ſiue per contractum matrimonij, ſeu quomodocumque aliàs acquirere poſſit; quæſitum eſt, an vxor ali à marito vel contrà debeat, cùm ſic contraxerunt? quoad parentes expreſſum eſt diſertè, vt aduerſus illos etiam alimentorum nomine actio nulla detur: quoad coniuges inuicem; non æquè. videri tamen poteſt etiam *lucri* nomine excludi. verius tamen videtur *lucrum* ibi accipiendum eſſe iuxta ſubiectam materiam de qua ibidem agitur; de duarijs, legalibus, conſuetudinarijs & conuentitijs: iiſque quæ per cauſam matrimonij commoda merè lucratiua ſunt, *vt diximus vbi ſuprà.* conſequenter dicendum eſt obligationes, effectuſque coniugales per edicta nōn impediri. adeoque per mores maritum fieri mamburnum, & tutorem perſonæ, vxoris; & adminiſtratorem bonorum ipſius; caput mulieris & familiæ: vxorem debere marito reuerentiam, & ſubiectionem; leges ſocietatis coniugis vel per ſtatuta inductas, vel per contractum pactas & officia naturâ debita coniugibus, qui iam vna caro facti ſunt, ſeruari oportere; adeoque inuicem coniugalia obſequia deberi; & proinde alimenta alterum, cui ſatis eſt, præſtare alteri egenti debere. hæc enim ſunt non lucra; ſed reciprocâ coniugum debita: quæ à naturali æquitate fluunt. ad quæ proinde extendi non debet odioſa & pœnalis diſpoſitio. ſed lucra ſtrictè accipi, atque in rigore verbi debent: ſicut odia reſtringi, & fauores matrimoniales conuenit ampliari. ita vt contra ius vetus correctio & pœna non expreſſa non recipiatur.

1. Quid in edictis nomine lucri veniat, an & obſequia coniugalia?

2. Adeoque & alimenta.

Obtinet ergo alimentorum obligatio inter eos, qui ſunt coniuges. qualitas verò quæ obligationem parit, ineſſe debet agenti: quia ſine actione, adeoque matre illius obligatione, nemo poteſt experiri: at hîc matrimonium nullitatis accuſatur: an igitur præiudiciali illa quæſtione pendente alimenta addicenda ſunt? lite pendente nihil innouandum eſt: & hi coniuges fuerunt in mutua coniugij poſſeſſione, retinendi ergo ſunt in illa: adeoque alendi debito: donec ſuper nullitate ſuccedat definitio. *l. 5. §. ſi vel parens l. 7. D. De agnoſ. lib.* Accedit quod inſtrumenta contracti matrimonij ſecundùm apparentem formam Concilij Trid. ſint liquida: exceptio nullitatis, & non proprij parochi hactenus obſcura penitiorem indaginem requirens: adeoque illa inquiſitione pendente prouiſionalia alimenta ſub cautione addicenda ſunt. *d. §. ſi vel. d. l. 7.* quod & in apparenti tantùm præſumptione tenet Afflict. *deciſ. 152. Specul. tit. qui fil. leg. §. 1. nu. 32.* ſed quoniam rurſus tam ſuper nullitate, quàm alimentia cauſæ concluſæ ſunt; præiudicialis nullitatis coniugij quæſtio priùs eſt pronuntianda, *c. t. & tot. tit. X. de ord. cog.* & ſecundùm eam alimenta exinde; vel addicenda, vel neganda. *d. l. 7.*

3. An & lite pendente ſuper coniugio?

An autem præterita alimenta addicenda ſint, an tantùm futura? pluries reus Actricem aſſerit Pariſijs huc veniſſe, vt coniugalem actionem inſtitueret; adeoque inchoata aditio hæc Iudicis, primordium liti præſtat; ex eoque tempore ad effectum alimentorum lis inchoata cenſeri poteſt.

4. An & præterita?

Addicenda autem alimenta cenſentur ex quo peti cœperunt: præteriti autem temporis alimenta addicenda non videntur. quia cùm tantùm debeantur officio Iudicis, non via actionis; qui aliunde de præterito vixit, ea petere non poteſt. *Faber in Cod. ſuo l. 4. t. 7. d. 40. poſt Bart. in l. libertis quod §. 1. nu. 3. D. de alimen. leg. vbi* id aſſerit in filio reſpectu patris: *Rota deciſ. 305. in nou. inc. monachus profeſ.* in monacho reſpectu abbatis: *Decius in c. Epiſcopus X. de præb.* in ordinato ſine titulo reſpectu Ordinantis: *Alexand. vol. 4. conſ. 27. n. 2.* in vidua intra annum luctus non agente reſpectu hæredum: *Caſtrenſ. in l. diuortio 8. n. 6. D. ſol. mat.* & generatim Felin. *in c. ex parte X. de accuſ. in fin. Matth. Afflict. deciſ. 10. in fin.* & inſta eſt ratio, quia de præterito nemo viuit, ſed tranſijt

tranſijt ea cura. vnde leges de præteritis alimentis tranſigi permittunt, non de futuris. *l. alimentis. C. de tranſact.*

Alimenta, quæ à coniugibus inuicem præſtanda ſunt, officio Iudicis, non via actionis debentur. dum nullus eſt contractus qui eam pactionem habet; vel quaſi; non maleficium vel quaſi: ſine quibus non datur actio. *§. namq́; agit. Inſt. de act.* nec hæc, ſine obligatione *l. licet. §. 11. D. de procur.* ſed gignit hæc inſtinctus naturalis, & æquitas. & vbi hæc ſubeſt, & illa deeſt; datur officium Iudicis. *l. planè. l. fin. D. de petit. hæred. l. Quintum. §. Pompon. D. de alim. leg.*

5. Quid ſi maritus indotatam vxorē accipit?

Quod autem obijcitur maritum, qui indotatam vxorem accepit, non teneri ad alimenta, ſi patrem illa habeat ſufficientem: *arg. l. quod bi nulla. 28. D. de relig. & ſumpt. fun.* vbi id deciditur quoad ſumptus funeratæ vxoris. quin imò Fulgoſ. *ad d. l. 28.* contendit dari repetitionem marito, qui aluit vxorem, ſi aliundè habet ipſa, aut patrem opulentum. dixi indotatam: alioquin indubiè tenetur maritus: *l. dotis fructum. D. de iur. dot. l. fin. in fin. D. de iur. dot.* & non pater: *l. ſi quis. §. ſed etſi filius. D. de lib. agnoſ.* at verò patris legitimi officium eſt dotare filiam ſecundùm ſuam qualitatem: at hic non eſt pater legitimus; & adulterinam filiam iure ciuili nequidem alere tenetur. *l. 5. §. idem reſcripſit. D. De agnoſc. & al. lib. Auth. Quib. mod. nat. effic. ſui. §. diſcretu. §. fin. §. oportet.* vxor ſplendere dicitur radijs mariti, dignitatem & domicilium ab eo ſortiri. *l. vt C. de incol. l. 10.* ergo maritus pro ſua qualitate id præſtare debet, quod non debet pater. & quamuis iure canonum pater etiam ex illicito coitu natam prolem pro ratione facultatis teneatur alere: *c. 5. in fin. X. de eo qui duxit quam polluit per adult.* tamen id eò vergit, ne fame tales pereant: quia necare videtur qui non alit. *l. necare. D. de agnoſ. lib.* non vt auferat debita maritalia, quæ non tantùm pietatis, ſed & politiæ ratio induxit in ſocietate coniugali.

Qui filij ſint legitimi.

RESPONSVM I.

De natis ex matrimonio putatiuo.

1. Ex contracto in facie eccleſiæ matrimonio vt legitimi, ſi adſit bona fides.

LEgitimos filios naſci conſtat ex matrimonio legitimo, *c. 9. X. qui filij ſint legit.* non tantùm, ſed etiam ex nullo ſæpè, & irrito: cùm in facie eccleſiæ bona fide contractum fuerit. *c. 2. c. 21. c. 14. X. eod.* etiam ad effectum ſuccedendi in hæreditatem parentum. *d. c. 2. & c. 11.* etiam quoad feuda, excluſionemq́ue ſubſtituti. vereq́ue ſunt legitimi, non fictè pro talibus habentur dumtaxat. *Couar. de mat. c. 8. §. 1. n. 2. & ſeqq.*

Vbi & poſt Baldum ait præſumi bonam fidem, dum non probatur mala. quod & Hoſtienſis dixit. *eod. tit. §. legitimum in hac materia.* & probat lex *penult. C. de euict. l. quoties. §. qui dolo, D. de probat. l. bona. 110. D. de verb. ſignif.*

2. Quæ præſumitur.

3. Etiam in errante.

Eandemq́ue bonam fidem Alciat. *in d. l. bona* præſumi ait etiam in eo, *qui iuris*, inquit, *errore lapſus ſit.* & Couar. *vbi ſup. nu. 9.* etiam ad hunc effectum legitimandæ prolis. vt cum iuris errore conſiſtat bona fides, ſi modò error talis ſit, qui iuſtus habeatur. *vt in c. cum dilectus. X. de conſuet. & ibi DD.* quo dubio ait ſuſpenſum fuiſſe Abbatem. *in c. referente X. qui filij ſint legit.* & pro iuſto errore reſoluiſſe Baldum Nouellum. *in tract. de dot. p. 11. in cauſ. fin.*

4. Si non iniuſtus ſit error

Iniuſtus enim error fuit *in d. c. referente.* ſi tamen error, impedimenti publicæ honeſtatis, quod & contrahi vetabat, & contractum ſolui volebat matrimonium. *cum*, inquit, *filij nec per eccleſiæ permiſſionem, nec parentum ignorantiam excuſentur, per illud ad ſucceſſionem bonorum paternorum non videntur aliquatenus admittendi.* vbi ſanè iſtiuſmodi iuris error circa tale canonicum impedimentum obſtat bonæ fidei, legitimitati, & ſucceſſioni.

5. Examinatur l. qui in prouincia. D. de ritu nupt.

Adfertur tamen lex *qui in prouincia D. de rit. nupt.* qua excuſari iuris ignorantia videtur in ea, quæ nupſerat auunculo, & liberorum ſtatus in tali matrimonio quæſitorum approbari.

Sed primò dicendum, valdè ſpecialem caſum ibi proponi, plurium circumſtantiarum, quæ Imperatores mouerint ad ſic reſcribendum.

Mouemur, inquiunt, *& temporis diuturnitate, quo ignara iuris in matrimonio auunculi tui fuiſti, & quod ab auia tua collocata es, & numero liberorum veſtrorum: idcirco cùm hæc omnia in vnum concurrunt confirmamus ſtatum liberorum veſtrorum in eo matrimonio quæſitorum, quod ante annos quadraginta contractum eſt, perinde ac ſi legitimè concepti fuiſſent.* ergo iuuenis admodum, antè quadragiuta annos, & ab auia collocata erat in matrimonium, & auunculo, quos magis iuris gnaros credere poterat, nupſerat. quod culpam ius ignorantis valde minuit, & tolerantia Iudicum per tantum temporis, vt quam proximè à iuſto errore videatur abeſſe.

Deinde non dicunt Imperatores matrimonium ſe approbare, nec liberos legitimos eſſe; ſed ſe ſtatum illorum confirmare. quod perinde eſt, ac ſi legitimarent, vt Imperatores veteres latinè magis loquebantur.

Inſuper aiunt Imperatores, *perinde ac ſi legitimè concepti fuiſſent:* non ergo fuerunt legitimè concepti. & ſic ait Baldus legitimationem per reſcriptum imitari aurichalcum, quod videtur aurum, & non eſt. facit illa vox *perinde*, quæ ſimilitudinem arguit, non identitatem ordinariè, ac ſui natura. *Spigel. in Lex. v. perinde. v. quaſi. v. tanquam.* nullum enim ſimile eſt idem.

6. Sequendi hic canones

Deniqueſi in his ſalebris quis hæreat, omninò ſtatuendum eſt, in materia matrimonij, eſſe-

effectuumque inde ſurgentium canonibus hodiè ſtandum eſſe, non legibus. *Sanches & ab eo citati de mat. l.3.diſp.44. n.2.* adeoque iniuſtum iuris errorem obſtare, & matrimonio, & legitimitati, & ſucceſſioni. vt de his omnibus ſtatuit d.c. referente.

7. Quæ clandeſtinitas vitiet matrimonium?

Quærendum igitur hîc eſt, an clandeſtinitas reſiſtat validitati matrimonij? & decidit c.2. X. *de clandeſtin. deſponſat.* ſi contrahentes clandeſtina matrimonia voluerint *publicare*, inquit, *niſi rationabilis cauſa præpediat, ab eccleſia recipienda ſunt: & comprobanda, tanquàm à principio in eccleſiæ conſpectu contracta.* valida ſunt ergo. eademque eſt ſententia Concilij Trid. *de mat.c.1. dubitandum*, inquit, *non eſt clandeſtina matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, rata & vera eſſe matrimonia, quam diu eccleſia illa irrita non fecit.* dubitandum etiã non eſt matrimonio publicato, & ab eccleſia comprobato, legitimos filios eſſe, & hæredes. *d.c.9.X. qui filij ſint legitimi.*

8. Si poſteà detegatur impedimentum dirimens.

Quod ſi autem clandeſtinè contractum eſt, & poſteà detegatur impedimentum illud irritans, *ſoboles*, inquit Concilium generale *d.c.3. X. de clandeſ. deſponſ. de tali coniunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſeatur: de parentum ignorantia nullum habitura ſubſidium.* iungitque cauſam; *cùm illi taliter contrahendo non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur.* præſumit ergo ius in clandeſtinè contrahentibus malam eſſe fidem. eodemque modo procedit Concilium *Trid. de mat.c.5.* vt ſcientes impedimentum & ignorantes comparentur, *ſi quidem*, inquit, *ſolemnitates requiſitas in contrahendis matrimonijs neglexerint.* adeoque inquit, *ijſdemq́, ſubijciantur pœnis. non enim dignus eſt qui eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cuius ſalubria præcepta contempſit.* eoque vtroſque ſpe diſpenſationis carere iubet.

Ob ſimilem contumaciam erga eccleſiæ præceptum, *pari modo*, inquit d.c.3. *proles illegitima cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum, præter omne interdictum, etiam in conſpectu eccleſiæ contrahere præſumpſerunt.*

Fidem ergò bonam deſtruit clandeſtinitas, ſi irritum poſteà matrimonium deprehendatur: neque id mirum: cùm pro iuris regula traditum ſit, eum qui contra ius mercatur bonam fidem præſumi non habere. *c. qui contra de reg. iur. in 6.* & conformiter *malæ*, inquit lex 7. C. *de agricol. & cenſit. l.11. fidei poſſeſſorem eſſe nemo ambigit, qui aliquid contra legum interdictum mercatur.* quia *lex*, inquit Alciat. *ad d. l. bonæ ſpecialiter reſiſtit.* ibidemque ex communi DD. ſententia *ad d. l. ex conſenſ. D. de appellat.* ait bonam fidem tum non præſumi, cùm famoſa, & paſſim nota lex eſt.

Quare cùm Concilium Trid. *d.c.1. de mat.* declaret ſe inhærere veſtigijs d. Concilij, matrimoniaque iubeat celebrari in facie eccleſiæ, præmiſſis tribus denuntiationibus, ea quæ olim de clandeſtinitate ſtatuta ſunt, ob omiſſas denuntiationes etiam hodiè obtinent, niſi ſuper his fuerit diſpenſatum, quod permittit Concilium Trid. & dicit ſe veſtigijs Conc. Lateran. inhærere: quoniam autem olim ſtatuta, non ſufficiebant ad euitanda perpetua adulteria eorum, qui clam cum vna contrahunt, & inde palam in facie eccleſiæ cum altera;
non ſufficit hodiè matrimonij clandeſtinè contracti publicatio, ſed illud ipſum contrahendum nunc eſt coram parocho proprio, vel alio ſacerdote de illius, vel Ordinarij licentia, & duobus teſtibus. *d.c.1.§. qui aliter.* alioquin huiuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit. 9.

Aut hodiè coram non proprio parocho & teſtibus contrahatur.

Igitur qui nunc aliter contrahit, contra iura mercatur, quæ nunc contractui reſiſtunt, irritant, & annullant; & contrahentes ad ſic contrahendum inhabiles reddunt: & conſequenter bonam fidem præſumunt illos non habere: adeoque ſoboles *iuxta. d.c.3 §. ſi quis* illegitimas facit cenſeri, & contrahentes vel ex malitia, vel nimia inſipientia peccaſſe. *iuxta c.final. X. de celeb. miſſ.* 10.

Aliter contrahentes bonam fidẽ nõ cenſentur habere.

Et quoniam d.c.1. decretum famoſum eſt, tanquam in vnaquaque parochia publicatum, & tam ſerio prœmio, tam grauibus ſub pœnis ſeruari mandatum, cenſendum eſt omninò nullum eſſe excuſationi locum, pro iuris errore tam iniuſto, bonam fidem præſumi non eſſe, nec legitimitatem ſequi. 11.

Ob famoſum decretũ Concilij Trid.

Præſertim attentâ à contrario ratione *d. c. 2. X. qui filij ſint legit. cùm parentes*, inquit, *eorum publicè ſine contradictione eccleſiæ inter ſe contraxiſſe noſcantur.* quando ſiqui conſcij ſunt alicuius impedimenti denunciare illud tenentur. *c. tua nos. X. de cognat. ſpirit.*

Adeoque Couar. *vbi ſup. num.2.* iam olim contractum in facie eccleſiæ iuxta bonam fidem exigit, vt proles extra legitimum matrimonium nata ſit legitima, aut ſaltem clandeſtini publicationem & eccleſiæ approbationem *d. c.9.* Tridentinum autem nunc exigit à primordio matrimonium contrahi in facie eccleſiæ, vt diximus, adeoque ad prolis legitimam natiuitatem opus nunc eſt & bona fide & primordiali contractu ſic celebrato.

Facies eccleſiæ ſeu conſpectus eſt presbyteri parochialis teſtiumque præſentia. *c. aliter. 30. q.5.* nam alijs, ſeu regularibus, ſeu ſecularibus clericis, non parochis, & contrahentium proprijs, ſub grauibus pœnis prohibitum eſt matrimonia ſolemnizare. *clem. 1. de priuileg. & c.1. de matr. Trid.*

Quæ omnia applicando præſenti cauſæ, non eſt iuſtum ampliùs dubium, quin matrimonium, vnde proceſſit proles de qua quæritur, tanquam non contractum coram proprio parocho, vbi publicatum erat d.c.1. *de mat. Concil. Trid.* irritum fuerit: cùm ſententia pridem deſuper lata ita fuerit declaratum: eaque per multos annos tranſiuerit in rem iudicatam, citra appellationem, aut ſaltem talem, quæ proſecutionem habuerit, & non ſit deſerta.

Quamuis enim in cauſa matrimoniali ſententia dicatur numquam tranſire in rem iudicatam; eius tamen dumtaxat ratio eſt, periculum peccati; ideoque mortuis contrahentibus,

tibus, eorúmve altero, ceſſante iam illa ratione, nihil ſupereſt, quin huiuſmodi ſententia, vt aliæ, in rem tranſeat iudicatam quoad legitimitatem prolium, & parentum ſucceſſionem. *Sanches & quos citat de mat. l. 7. diſp 100. n. 11. Vide quæ diximus ſuprà de his qua vi. r. t. n. 22. & ſeqq.*

12. Cuius neglectus hodiè bonam fidē deſtruit. Bona autem fides, ex qua hîc prætenditur legitimitas prolium, deſtruitur à neglectu conſpectus eccleſiæ, quem diximus, ex quo contra iura mercantes, ſeu contrahentes, eóque modo quo iura reſiſtunt, contractus irritant, & annullant, & ſic contrahentes inhabilitant; bonam fidem tollunt: eam ſaltem quæ meritoria ſit beneficij iuris, & legitimitatis, vt diximus. neque enim affectata vel etiam vera, ſupina tamen, & non probabilis ignorantia eodem illo hîc gradu eſt. *d. c. 3 §. 1. X. de clandeſtin. deſponſat d. c. referente. X. qui filij ſint legitimi. d. c. fin. X. de celeb. miſſ.*

Arguitur quidem pœnalem diſpoſitionem d. c. 3. § *ſi quis. X. de cland. deſponſ.* extendendam non eſſe extra proprium caſum: at verò licet ſubiuncta ratio ibidem generalis, illam extendi ſuaderet; tamen non opus hîc eſt huiuſmodi pœnæ extenſione, ſed tantùm denegatione beneficij, quod eccleſia benignè impertit ijs, qui eius mandata venerantur; ideóque publicè contrahunt ſine illius contradictione: *d. c. 2. 11. 14. X. qui filij ſint legit.* vt illud extendi non debeat vltra ſuos terminos, & cauſam beneficij expreſſam: publicam vtrique celebrationem. quæ hodiè eſſe non poteſt in ijs, qui ſine proprio parocho contrahunt. qui non obſequuntur eccleſiæ, ſed participant de cauſa neglectus mandatorum eccleſiæ: de quo in d. §. ſiquis. eóque æquiùs eſt effectus obſeruantiæ ad eos non deriuari, ſed potiùs negligentiæ; ſi non & contumaciæ. vt cauſæ & effectus ſymboliſent reſpectiuè.

Qui accuſare matrimonia poſſint.

RESPONSVM I.

Periculum peccati, & fauor matrimonij facit ne tam facilè ſoluatur contractum, quàm impediatur contrahendum.

1. Vt impediri contrahendum & ſolui contractum poſſit differentia probationum. MAtrimonij fauor animæque ſalus, quæ in eo verſatur, facit; vt nec contrahi poſſit ſi denuntietur, quamuis nec plenè probetur, impedimentum: *c. ſuper eo el. 2. X. de teſt. c. præterea. el. 2. de ſponſal. latè Sanches de mat. lib. 1. diſ. 71.* nec diſſolui; ſi non omninò plenè. *c. 2. X. de conſanguin. & affin. idem Sanches lib. 2. diſp. 45. nu. 30.* vt & , quamuis ne contrahatur ſufficiat impedimenti confeſſio; *idem, d. lib. 1. diſp. 72.* non ſufficiat etiam vtriuſque, vt dirimatur. *c. ſuper eo, X. de eo qui cognouit conſang.* & tamen merum ſufficiat, vt contractum credatur: *c. ſufficiat. 27. q. 2. l. nuptias. D. de reg. iur.* & vt thorus ſeparetur. *c. ex literis. X. de diuort. c. intelleximus. X. de adult. Sanchez d. d. 45. num. 33. & ſeqq.* quia enim quod Deus coniunxit, ſuo conſenſu ſeparare coniuges non poſſunt; vtique dirimere ſua confeſſione matrimonium nequeunt; ſponſalia poſſunt, & thorum.

2. Teſtium & Iudicum grauitas. Cæterùm aliàs generatim grauitas cauſarum matrimonialium probationes exigit plenas, teſtes omni exceptione maiores, atque circumſpectos; Iudices etiam *diſcretos; qui & poteſtatem habeant iudicandi*, inquit *d. c. 1. & ſtatuta canonum non ignorent.* poteſtatem iudicandi rectè interpretatur gloſſa ordinariam vel delegatam. ex facto autem d. c. teſtes depoſuerant coram archipresbytero tantùm; cui iure non tribuitur poteſtas iudicandi; ſed præeſt præsbyteralibus tantùm officijs: *c. 1. & tot. tit. X. de off. archipresbyt.* ſed Archidiaconos *c. 1. 7. in verb. audire iurgia ſingulorum, & verſ. vt loco Epiſcopi &c. & tot. tit. X. de off. Archidiac.* quamuis & hoc ipſum nunc vetuit in matrimonialibus Concilium *Trid. ſ. 24. c. 20. §. ad hæc.* vbi cauſas matrimoniales non archidiaconorum aut inferiorum, adeóque neque arbitrorum, iudicio, ſed Epiſcoporum *examini, & iuriſdictioni* reſeruat. ſed loquitur d. §. adhuc, vt alibi diximus, in prima inſtantia; quamuis & iam antè ſtylum fuiſſe Curiæ Romanæ, vt cauſæ appellatiuum matrimonialium non niſi Epiſcopis, eorúmve officialibus delegarentur, ait Ioan. Andreæ *in c. ſtatutum de reſcript. in 6.* adeóque aduerſus idem Cap. poterat obtineri delegatus extra dioceſim; non tamen prouinciam. *c. neminem. c. 4. 5. 6. 14. cauſ. 3. q. 6.* quod ipſum renouat Concilium *d. c. 20.* vt nec in ſecunda, nec in tertia inſtantia extra prouinciam; adeóque nec Romam trahi poſſit cauſa matrimonialis: niſi tamen, ſi pars vna in prouincia verè paupertatem probauerit; altera & alimenta & expenſas litis velit ſubminiſtrare. *d. c. 20.*

3. Quales omninò teſtes neceſſarij? Enimuerò ſicut contrahendo probandóque matrimonio ſufficiunt parentes, conſanguinei, & aliàs non idonei: *c. videtur. X. qui mat. accuſ. poſſint.* niſi grandis eſſet imparitas; *c. ſuper eo. 22. X. de teſtib.* nec in eo quicquam mutauit Conc. Trid. *Sanchez de mat. l. 3 d. 41.* & quicquid videri poteſt fidei teſtium deëſſe, ſuppletur hodiè per parochi præſentiam. ſed & eo mortuo, nec libro reperto in quem relatum ſit contractum matrimonium, obtinent veteres probationes: ita in dirimendo matrimonio ex cauſa conſanguinitatis vel affinitatis rigidè ſemper proceſſum fuit; *c. conſanguineos. c. notificamus. c. de parentela, 5. & 8. cauſ. 35. q. 6.* & quidem olim in Synodo; *d. c. conſanguineos. c. multorum ibid.* & quamuis teſtes de auditu reciperentur, cùm ad ſeptimum vſque gradum naſceretur impedimentum; tamen hodiè cùm illud ad quartum reſtrictum

eſt,

eſt, id prohibetur. *c.licet.47. in verb. ſtatuimus ne ſuper hoc recipiantur de cætero teſtes de auditu. X. de teſt niſi fortè perſonæ graues extiterint, quibus meritò fides ſit adhibenda.* & oportet vt teſtes *perſonas deſignent, & ab vtroque latere ſingulos gradus clara computatione diſtinguant, & iurati deponant ſe vidiſſe perſonas, vel in vno prædictorum graduum conſtitutas pro conſanguineis ſe habere. d.c. licet.* eademque computatio à ſtipite aut fratribus ſaltem & ſororibus incipienda eſt: non ab auunculo & nepote, ſeu fratris aut ſororis filio. *c.ina. X. de conſanguin. & affin. nec eſt laxanda facultas; cum qua ratione computationem inciperent à gradu ſecundo; eadem ab vlterioribus inchoarent. d.c.ina.* tum quia *tolerabilius eſt aliquos contra ſtatuta hominum dimittere copulatos; quàm coniunctos legitimè contra ſtatuta diuina ſeparare d.c.licet.* quod omnimodo obſeruandum eſt in probatione per teſtes. *Barboſa in d.c.licet.* ſic tamen vt per inſtrumenta conſanguinitas probari etiam poſſit, per præſumtiones, & alia genera probationum. *Maſcard. de probat. vol. 1. concl. 409 410. Sanch. de mat. l.1. d.71.* ita tamen vt plena ſit probatio: & clara computatio: & finis idem obtineat in alijs probationibus, quem ſpectat d.c.licet. in teſtibus, in quibus illud loquitur dumtaxat.

Cùm ergo in actis præſentis litis computàtio clara non ſit; ſed teſtes in incerto vagentur; nec aliæ probationes vllam plenam conficiant; meritò dicendum eſt; *Non liquere.*

De Diuortijs.

RESPONSVM I.

De Sæuitia.

1\. Tranſactio præterita tollit; ſæuiendi conſuetudinem in futuris, nō impedit probari ex præteritis.

QVamuis per tranſactionem tollantur omnes priores ſuper ſæuitia querelæ; *l.10. & 16. C. de tranſact.* & actio perimatur; *l.31. eod.* & diſertè inſtrumento tranſactionis id comprehenſum ſit; adeò vt nec reſcripto Principis reſuſcitari poſſint: *d.l.10. & 16. C. de tranſ.* tamen non impedit illa, quin antè geſta faciant ad demonſtrandam ſæuiendi conſuetudinem, ſi iterum vir ſæuiat; & incorrigibilitatem, ac emendationis futuræ deſperationem, requiſitam ad diuortium: Sanchez *de mat. l.10. d.18. Baſil. Pontius de mat. l.9. c.13.* ſed & quamuis coniugalis copula ſecum vehat reconciliationem; *Sanchez de matrim. l.10. d.14.* tamen, quæ

2\. Reſtringitur pactis adiectis.

hîc interuenit expreſſa etiam reconciliatio, non eſt plena. & , quæ naſcitur ex copulâ præſumptio, reſtringitur hîc pactis tranſactioni inſertis. 1. quod inita ſit per modum probationis; 2. quod ſi maritus iterum trudat, verberet, ſeu aliàs malè tractet vxorem, liceat ei diuertere; 3. idque propria authoritate; 4. quodque ſuper factis ſæuitiæ iuramento eius ſtabitur; 5. quod Officialis puterit interponere deſuper decretum diuortij.

Huiuſmodi pacta, extra hypotheſim, non ſatis cum iure conueniunt. non enim ſine iudicio eccleſiæ licet diuertere. *c.porrò. X. de diuort.* niſi ſæuitia ſit nimia, & vitæ periculum, aut grauis mali. *c. literas. X. de reſt. ſpol. c. ex tranſmiſſa. eod. c.1. X. vt lit. non conteſt.* donec ſecuta cautio præſteiur. quando demum ſit ſpolij reſtitutio. quod ſi ſecuritas dari nequeat; manet ſeparatio. *Sanchez de mat. l.10. d.18. Pontius de mat. l.4. c.23.* At verò hîc ante tranſactionem prouiſionali decreto permiſſa fuerat vxori ſeparatio: quam facultatem pactum probationis præſeruare potuit: & porrò Iudex tranſactionem confirmans, cenſetur facultatem facere. *l.57. D. de re iud.*

3\. Vt ſine eccleſiæ iudicio non liceat diuertere.

4\. Niſi nimia ſit ſæuitia, nec vlla ſecuritas.

Secundùm pactum, quod de verberibus agit, vtique talia excludit, qualia anteceſſerant, ob quæ diſceſſum; litigatum, & tranſactum fuit. ſicut ſententia dicitur ex libello interpretationem capere: ita & tranſactio *l.31. C. de tranſact.* quæ ei æquiualet, *l.56. D. de re iud.* adeò vt, quamuis quidam ſentiant verbera non ſufficere diuortio, niſi ſint grauia: *Sanch. d.18. n.14.15.* nec atrocem ſæuitiam ſemel procedentem ex ſubito iræ motu, *ibid. n.14.* & niſi tanta ſit aſſuetudo, & ſæuitia, vt per cautionem prouideri nequeat: *n.31.* tamen hîc tanta tranſactioni ſufficiat, quanta fuit præterita; & contra quam ſponſio facta eſt.

5\. An verbera diuortio ſufficiant?

Tertium pactum, vt ſuper futuris ſæuitiæ actibus iuramento vxoris ſtetur; videtur fundari *in l.9. D. de iureiur. §. item ſi quis poſtulante. Inſt. de act.* tamen cùm anſa daretur peierandi à Iudice admittendum non eſt. *c. ille qui hominem 22. q.5. c. clerices. X. de cohabitat. cler. & mulier.* eiuſmodi autem videtur, ſi alteri coniugum permittatur ſolo iuramento probare ſæuitiam, & diuertere. nimia licentia inuitat ad malum. cùm & in cauſa ardua & actione famoſa illud deferre non liceat. *c.vlt. X. de iureiur. Caſtren. & DD. in l. admonendi D. eod.* cauſa autem matrimonij ſit ex grauioribus, adeoque reiecto huiuſmodi pacto, tanquam inutili, *c.5. X. de reg. iur.* non vitietur tranſactio, quatenus vtilis eſt, *c.37. eod. in 6.* ſed reſecetur quod inutile eſt. *c. conſtitutum. in fin. X. de tranſact. c. cum tempore. X. de arbit.* nihilominus quocumque pretio in rebus anxijs tranſigere licet. *l. tranſigere. C. de tranſact.* neque porrò d. leges prohibent partibus volentibus paciſci ſub huiuſmodi iuramento; præſertim placandis coniugibus malè exceptis; & malè tractantibus compeſcendis. quod hîc non inuitat ad malum; ſed diſſidio componendo, vt medium, inuentum eſt. finis autem media facit licita, dum ille bonus eſt.

6\. An pactum valeat vt iuramento vxoris ſtetur ſuper ſæuitia mariti?

Quartum pactum: vt decretum diuortij ex huiuſmodi iuramento poſſit Iudex interponere. poſſit, inquam; non teneatur. ita nempe diſertè ipſe conuentionem hanc dumtaxat probauit, *quantum partes ipſas contingit*, eas condemnando id poſtulantes. quarum voluntatem ſequi debet, niſi publica cauſa eum retineat. *l. ſi conuenerit. D. De re iudicat. l. ſi quis ſpontaneos. C. de decur. l.10.* eoque conuentio

7\. An Iudex huiuſmodi pactum ſequatur?

& condemnatio rectè ſtringit ipſos contrahentes; non autem Iudicem. qui ſimpliciter probare non poteſt huiuſmodi conuentionem. ſed antequam diuortij decretum poſſit interponere, videre debet an è re ſit publica, & ſalute contrahentium: &, vt diſcretio tum dictat, ita demum ſtatuere: ſeu noua concordiæ remedia proponendo: nam id ſemper ad eum pertinet. *c. fin. X. de tranſact. diximus latè in Iudic. l. 1. c. 26.* ſeu ex rigore iuris aliquid remittendo, *d. c. fin.* vt faciliùs inducat. præſertim vbi res alioquin diſpoſitæ ſunt ad decernendum diuortium. quia tunc, quamuis cum iure non ſatis conueniat tranſactio, & iniqua videatur pacis pactio; tamen lucro apponenda eſt; cum aliàs immineret damnatio.

Igitur hic ex tranſactione actum eſt: oblatum iuramentum ſuper actibus ſæuitiæ: petitum diuortij decretum: potuit Iudex illud interponere, quantum ad ius partium ex conuentione, attinet: non potuit ex iure publico. quod reſiſtit huiuſmodi ſeparationi. vt, *quod Deus coniunxit homo non ſeparet.* niſi ſæuitia ſit intolerabilis, & deſperatio in futurum

8. *Si ſæuitia ſit intolerabilis & deſperatio emendationis.*

emendationis. *Sanchez & Pontius vbi ſuprà.* rectè ergo ex vxoris iuramento nihil ſtatuit, neque illud admiſit; probationes recepit. & quamuis, vt dictum eſt, acta ante tranſactionem per illam ſint extincta; tamen ea non impedit, quo minùs arguatur in recidiuo conſuetudo ſæuiendi; & correctionis deſperatio, adeò vt quamuis iurgia tantùm forent; ſi tamen ſunt aſſidua, pro iuſta diuortij cauſa habeantur. *Sanch. d. d. 18. n. 11.* quæ hîc nimiùm frequentia ex cauſa bonorum, & expenſarum, rectè maritus redemerat offerendo maiorem prouentuum ſuorum partem in œconomiam pro diſcretione vxoris diſpenſandam: eoque Iudex petitionem diuortij reiecerat.

9. *An in ſecunda inſtantia ex tranſactione non tantùm agere, ſed & ius commune cumulare liceat?*

In ſecunda autem inſtantia vxor non tantùm ex tranſactione putat agendum; ſed etiam ex iure communi petitionem fundandam: ſed obiectum eſt id tantùm hic poſſe quæri, an in vim d. tranſactionis; benè an malè iudicatum ſit: ex qua actum fuit: & non poſſe excedi terminos d. tranſactionis; alioquin fore nouam actionem: cùm Concilium *Trid. ſ. 24. c. 20.* omnes actiones in prima inſtantia voluerit proponi coram Ordinario.

Et quamuis Vice-Nuntius cauſam delegauerit, *cum omnibus incidentibus, emergentibus, annexis, & connexis, totoq́ negotio principali;* & ſpecialibus inſuper literis facultatem fecerit, prout iuris, admittendi, vt non tantùm ex cauſa d. tranſactionis; ſed & ex iure communi poſtulari poſſit diuortium coram delegato; negat tamen maritus eſſe in poteſtate Vice-Nuntij derogare d. Conciliari decreto. conceſſionemq́ue ait ideo reſtrictam eſſe *prout iuris.*

10. *Poſt Concil. Trid.*

At verò d. Concilium cauſas omnes in prima inſtantia coram Ordinario tractandas decernit. cauſas, inquit; non actiones. *cauſa eſt*, inquit c. forus. *X. de verb. ſignif. materia & origo negocij nec dum diſcenſionis examine patefacta; quæ dum proponitur cauſa eſt; dum diſcutitur, iudicium; dum finitur, iuſtitia.* cùm ergo iure communi in ſecunda inſtantia, vbi omnia cenſentur reducta ad ſtatum litis conteſtatæ, liceat non allegata allegare, quamuis media ad petitionem varientur; atque decretum diuortij, quod ex tranſactione petitum eſt, ſimul nunc ex iure communi etiam, & nimia ſæuitia petatur; non ideo mutatur cauſa, ſeu negocium, & materia: non ideo ergo ad Ordinarium redeundum eſt; qui ſuper illa definitiuè pronuntiauit. nec Concilium aliquid ex iure vetere mutauit, quoad cumulationem actionum; vel ex iure communi, & tranſactione correctionem, ſeu mutationem petitionis; quæ fieri poſſit in eodem iudicio, ſeu coram eodem Iudice. vt loquitur gloſſa *in §. ſi minus. Inſt. de act. Mynſing. VVeſenb. & alij.* Id quòd multò magis in foro eccleſiaſtico obtinet. vbi factum ipſum & rei veritas dumtaxat attenditur; non formula actionis. *c. dilecti. X. de Iudic.* & Conſt. Zenonis, *de qua in d. §. ſi minus eſt mentio,* id recepit in gratiam minuendarum litium. *vt ibid. DD.* multò ergo minùs id Concilium Trid. reducere voluit. cùm d. c. 20. plura ad lites abbreuiandas, & *c. 10. ſ. 25.* ſtatuat.

Eoque minùs, quod cauſa matrimonialis, quamuis ardua ſit; quoad tamen ordinationem litis eſt ſummaria. *clem. diſpendioſ. de iud.* ideoque reiectis iuris apicibus ſolam inſpici rei veritatem *d. c. dilect.* nullo conſueti iuris ordine ſeruato illam inſtrui, & expediri cupit d. clem. *diſpendioſam. clem. ſæpè. de verb. ſignif.*

Dixi, quando definitiuè pronunciatum eſt: 11. *Quid ſi non definitiuè pronunciatũ ſit, an cauſa principalis delegari ſimul poſſit?*
quia ſuper mera interlocutoria nec cadit appellatio, nec delegatio. *d. c. 20.* cùm autem vim illa habet definitiuæ, aut per definitiuam eſt irreparabilis, admittitur *à d. c. 20.* & appellatio & delegatio. an autem tunc committi ſimul poſſit cauſa principalis? aiunt S. Congregationem reſpondiſſe eum caſum à Concilio omiſſum, diſpoſitionique iuris communis eſſe relictum; *Salgado de protect. p. 2. c. 1. n. 7.* ideoque docet ille clauſulam *totoq́ negotio principali* interpretationem eam capere, quæ ſit iuris. *c. cauſam quæ. X. de reſcript.* adeoque iuſtificato grauamine etiam cauſam principalem retineri poſſe: iuſtificatâ ſententiâ, non poſſe: *c. vt debitus. de appell. c. exhibita. X. de iud.* ita tamen vt ſi de mente contraria delegantis Papæ iuxta formam d. c. 20. planè conſtet, ea excipiatur. vt habet ſtylus commiſſionum quæ fiunt in Curia Romana. quando ergo appellatum eſt dumtaxat ab vno articulo, limitatus producitur effectus; vt in alijs non ſuſpendatur iuriſdictio; aut fiat vlterior delegatio. totius autem ſemper cauſæ tranſit cognitio, cùm ob Iudicis in definiendo negligentiam recurſum eſt ad ſuperiores poſt biennium, *iuxta d. c. 20. vide Salgado d. c. 17.*

Cæterùm exceptiones litis finitæ, vt tranſ- 12. *Quid ſi tranſactio nõ eſt propoſita, vt litis finitæ?*
actionis, iuriſiurandi, ſeu aliæ præiudiciales, quæ litis ingreſſum impediunt, *c. 1. Vt lite non conteſtat. in 6.* ſi reiectæ ſunt in cauſam prin-

principalem; rectè appellatur. *c. exhibita. X. de iud.* & delegato, ſi grauamen probetur, cauſa principalis cõmittitur. *ibid. in fin.* quod etiamnum hodiè admittitur. quia huiuſmodi grauamen manet irreparabile. *vide latè Salgado de protect. p. 2. c.* 18. contingit tamen huiuſmodi exceptiones & altioris eſſe indaginis; nec explicari facilè poſſe ſine cauſæ principalis examine: eoque vtramque cognitionem coniungi; vt pleniùs, planiuſque innoteſcat: & ne diuerſis iudicijs litigantes diſtrahantur, & protrahantur moroſiùs cauſæ. quas canones ſacri, etiam Tridentini, velociſſimè optant expediri. *d. c.* 10. *ſ.* 25. *d. c.* 20. *ſ.* 24.

Sed neque ex tranſactione hîc actum eſt, vt præteritæ litis finitæ, aut iureiurando deciſæ, quaſi actione iudicati: ſed de ſæuitia aduerſus tranſactionem admiſſa; & per iuſiurandum probanda: in cuius ſubſidium ipſa, pro qua eſt tranſactio, & cui deferendum ex ea iuramentum, aduocat cauſas ex iure communi, vt quæ non proſint ſingula, iuncta iuuent; tam pacta conuenta, quàm iure præſcripta; quo ſæuiendi conſuetudo, acerbitas, & correctionis deſperatio, ſimul diuertendi iuſtam cum tranſactione cauſam generent.

RESPONSVM II.

De cauſis non ſufficientibus ad diuortium, cenſura tamen iudicis tollendis.

COmmunem omnium tribunaliũ praxim oppugnat, qui, dum Iudex partes coram adeſſe iuſſit, negat eius ſe imperio teneri. aduerſante etiam titulo *D. in ius vocati vt eant*, & *ſi quis in ius vocatus non ierit. D. ſi quis ius dicenti non obtemper. l.* 5. *D. de Iudic.* poſſe autem iubere, vt perſonaliter compareat, liquet *ex l. iubemus.* §. *omnes. C. de Epiſc. & cler. c. paſtoral. X. de iudic. c.* 1. *de Iud. in 6. verſ. niſi. l. generaliter C. de iure iurand. l. vlt. C. de procur. verb. Iudicis vocabit authoritas. clem. ſæpè verb. interrogabit etiam partes. de verb. ſignif. c. præſentium de teſt. in 6. verb. ſufficienter facias ad inuicem reſpondere. V. ſup. reſp. 1. de Iudic.* præſertim in cauſa matrimoniali: in qua id ſtatuunt Statuta prouinc. Mech. *de modo procedendi. c.* 13. atque imprimis in controuerſia ſæuitiæ coniugalis, æquum eſt reſponderi pleniùs de modo formaque reconciliationis quærenti; dum ipſe appellatus propugnant prioris inſtantiæ iudicium, in qua partium vtraque eſt iuſſa perſonaliter reſpondere, & ſecundæ inſtantiæ Iudex ad d. articulum tantum pleniorem reſponſionem exigit, idemque decretum tertiæ inſtantiæ Iudex confirmauit. quidni ergo perſonaliter reſiduam partem expleat, qui in priori iudicio quaſi toti ſatisfecit? dum pars à toto, & acceſſorium à principali non debet differre.

1. Iudex rectè iubet litigantes coram ſe comparere?

Præſertim, inquam, in materia ſæuitiæ maritalis, & coniunctionis coniugalis. perperam enim exiſtimat appellatus, dum vxor in petito diuortio declarata eſt non receptibilis, nihil ſupereſſe, quàm vt illa ſupplex ad thalamum illius redeat. *l. ſi cum. dotem.* §. *Sin autem. D. ſolut. mat.* confirmata eſt enim, & in rem iudicatam abijt ſecundi Iudicis ſententia, non tantùm quâ petitio diuortij reiecta eſt; ſed & quâ ad illum articulum iniuncta plenior reſponſio; antequam declarauit Iudex ſibi de redintegratione thalami non eſſe ſtatuendum.

2. Præſertim in cauſa matrimoniali & ſæuitiæ.

Cur enim? ne coniuges tanquam canes ad vomitum reuertantur; ne momento vno litium, iurgiorum, pugnarum cauſa offenſi nimium animi ad ea tranſire cogantur, quæ ſunt ſummi amoris, ab vnoque extremo ad aliud ſine medio; à terra in tectum ſine gradibus. neque enim nihil medium eſt inter iuſtas diuortij cauſas, & reconciliationem.

3. Vt reconcilientur coniuges.

Summa & ineuitabiliter mortifera ſæuitia omnimodò diuortium admittit: alia grauis, cui tamen caueri poteſt, repellitur mediante fide-iuſſoria cautione; quam Tuſcus *v. vxor. conc.* 402. *ex Baldo conſ.* 176. *in fin. verſ. concludamus. l.* 1. *conſ.* 240. *l.* 3. ſemper exigit, quando vxor diuertit; ſiue iuſtæ fuerint cauſæ, ſiue non: & ex omnibus animum ſuum informare debet Iudex. *ibidem.* quid ſi hic Iudex nec iuratoriam quidem cautionem exacturus ſit; ſed promiſſum tantùm de non ſæuiendo, iurgando aſſiduò, vel pugnando; cenſuram morum interpoſiturus, ac vtrumque coniugem culparum ſuarum moniturus, ex earumque correctione conciliaturus?

4. Aut caueat qui ſæuit.

5. Et quo modo?

Peccatum enim vtrimque eſſe acta primæ inſtantiæ plus ſatis probant. iudicium hîc de moribus non eſt ſublatum. quamuis enim mortalis non fuerit ſæuitia, adeoque diuortio non ſuffecerit; ſufficit tamen ad exigendum imposterum ſecuritatis non tantùm; ſed ad amicè etiam coniugaliſque verè coniunctionis promiſſum: ſi non & cautionem iuratoriam, aut fide-iuſſoriam. ſicuti enim in graui ſæuitia non fit reſtitutio, niſi præſtita plena ſecuritate: *c. ex tranſmiſſa. X. de reſtitut. ſpoliat.* ita neque in minori, niſi aliqua proportionata ſecuritate data.

Neque verò tam leuis eſt appellati ſæuitia; quàm ille ſibi perſuadet; ideo quod declarata ſit non-ſufficere diuortio. frequentes enim rixæ, iurgia, & difficiles mores, vt muta, toruáve plurium dierum, hebdomadum, menſium conuerſatio, quibuſdam non leuibus authoribus *apud Sanchez de mat. l.* 10. *d.* 18. *n.* 11. ſufficere diuortio videtur. quod vt hîc receptum non ſit omninò; valdè tamen aggrauatur difficultas conuictus: ſi & ſæpiùs accedant verbera, & pugnæ, contemptus vxoris, prælatio ancillæ, ademptio authoritatis domeſticæ, compellatio ſtultæ, & vt talis in monaſterium incluſio. quamuis enim in actis hæc tanquam ex officio facta deſcribatur; plus valet tamen quod agitur quàm quod ſimulatè concipitur.

6. Vbi neque ad diuortiũ ſatis, neque nihil ſæuitum eſt.

nec appellatum acta quamuis ſic concepta, dum verè non ſatis iuſta cauſa ſubſuit, omnimodo excuſant. *c.3. & tot. tit. X. de colluſione deteg.*

7\. Animaduertendum eſt porrò appellatum in prima inſtantia reſpondentem non ſumpliſſe contrariam concluſionem, niſi ad non receptibilitatem diuortij; Iudicem autem ex officio extra concluſionem iudicaſſe de redintegratione matrimonij: item in actis huius inſtantiæ 4. Martij 1639. appellatam declaraſſe ſe ab appellatione receſſuram, ſi appellatus ad d. articulum reſponſionem dederit ſibi placentem. quod interpretandum eſt de placito boni viri: nec vnquam ſuper eo perſonaliter voluit appellatus comparere, & huiuſmodi contentio longa ſcripta non permittit; aut palam quædam efferri. præſertim cùm appellatus integrum & ſatis magnum proceſſum formari curauerit, quem ipſe in omnibus inſtantijs voluit manere ſecretum, in vim cuius facta eſt vxoris ſequeſtratio ſeu incluſio: & ex quo nunc Iudex verbaliter multa habere poteſt proponenda. præſertim ſi & ipſe abire ſæpiùs illam iuſſerit, & ſic poſſeſſionem videretur amiſiſſe. *l. ſi quis. 17. §. differentia. D. de acquir. poſſ.* cum amicis de illa perpetuò in monaſterio includenda tractauerit, & ſequeſtrari impetrauerit; nec in lite ad regreſſum concluſerit.

Nec ſatis à contumacia excuſat appellatum, quo minùs compareat, generalis reſponſio ad d. art. qua dicat ſe geſturum in omnibus, vt virum probum, & coniugem decet; dum Iudex coram ad ſpecialia vult deſcendere; & cenſere ſingula; & Iniungere ſingulatim quæ deinceps ſeruanda ſint; cum promiſſo ſecuritatis ſingulari: aduerſus omnia quæ ſuprà retulimus.

8\. *Viri erga vxores ſe habere debent vt Christus erga eccleſiam.*

Proterua eſt etiam excuſatio contumaciæ, quod appellatus iuſſum ideo Iudicis, iniunctamque comparitionem ſimultaneam exiſtimet poſſe contemnere, quod non plus illi poſſit iubere, quàm Chriſtus præſcripſerit. quid enim ille? *viri*, inquit per os Apoſtoli, *diligite vxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas. ad Coloſſ. 3.* & iterum *ad Epheſ. 5. viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus eccleſiam*; quis ergo

9\. *Qualiter ille?*

Chriſti fuit amor erga eccleſiam? *propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis: prior ipſe dilexit nos. 1. Ioann. 4.* relictis nonaginta nouem quæſitum abijt ouem vnam, quæ perierat, inuentam ſuſtulit in humeros, & ad caulam deduxit. *Luc. 15. Matth. 18.* igitur ex Chriſti præcepto ea agenda ſunt, quæ ſalua dignitate mariti, ſpectant ad redintegrandam charitatem, eamque intimam, ac coniugalem; quæ ſupereminet. quippe qua vniantur coniuges, & fiant vna caro. & velit hic maritus cyclopica tantùm authoritate exſpectare ſponte redeuntem, & in ſublimi ipſe throno ſedere, vt truculentus Aſſuerus cum virgula? cuius non vocantis mortalis erat acceſſus. *niſi fortè*, inquit, *lib. Eſther. c. 4. Rex auream virgam ad eum extendebat, pro ſigno clementia, vt poſſit viuere?* D. Petr. *ep. 1. c. 3. viri*, inquit, *cohabitantes ſecundùm ſcientiam* (notet qui vxorem ſtultam nominat) *quaſi infirmiori vaſculo muliebri impertientes honorem.* quod Malder. *in Meditation. theolog. dict. 27. de matrim.* ita dilucidat; *ſubnectit Petrus viros debere adhærere, & cohabitare in amore vxoribus ſuis, cum magna diſcretione; & honorare ipſas: vtpote quarum infirmitas requirat, vt honore præueniantur.*

Quid porrò diſſidentibus præcipit Chriſtus? vt quamuis detulerint munus ad altare, ibi illud omittant, & priùs reconcilientur fratri ſuo. & *poſteà rediens* inquit, *offeres munus tuum*. iubet non exſpectare; ſed ipſum accedere, & reconciliari: nec velit hic maritus in cauſa matrimoniali, quæ eſt perſonaliſſima, coram Iudice, vt cum vxore reconcilietur, comparere? abhorret ab eius conſpectu, nec viſu, nec ſermone, illam vult dignari? ſed cæca illam obedientia redire, ſub toruos oculos, ôs elingue, thalamum cyclopicum? cùm generatim Iudex à græcis dictus ſit meſodicos, tanquam medius inter litigantes interloquens, ius dicens, aut concordiam procurans, ex officio ſuo; *de quo diximus in Iud. l. 1. c. 26.* quod, ſiqua in cauſa, in matrimoniali ſummum locum habet. 10. *Offerre ſe ad reconciliationem.*

Quod ſi neque peccati venia datur niſi correctio: *c. 5. de reg. iur. in 6. legatur*, inquit Gelaſius Papa *24. quaſt. 2. c. 2. ex quo eſt Religio Chriſtiana, vel certè detur exemplum in eccleſia Dei, à quibus licet Pontificibus, ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo denique Saluatore veniam, niſi ſe corrigentibus, fuiſſe conceſſam*: & cùm vt diximus vtrimque inter hos coniuges peccatum ſit; & ſingulariter ab Appellato; qui tamen in ſua generali reſponſione ad d. articulum non tantum ſe quippiam peccaſſe non dicit; ſed ſponte ſub iuramento calumniæ ait, ſe numquam diuortio cauſam dediſſe; adeoque negare videtur; vtique ad agnoſcendam culpam eſt inſtruendus; cenſura Iudicis de moribus, & ad emendationem monendus. primus autem emendationis gradus eſt culpæ agnitio. ſine qua propterea non ſperatur facilè correctio: & ſic nec venia danda, niſi agnoſcenti & promittenti, & in ſpe correcto. Idemque de appellata dicendum: & vtriſque inculcandum *confitemini alterutrum peccata veſtra* ex D. Iacobo *c. 5.* & *honore inuicem præuenientes* ex D. Paulo *ad Roman. c. 12.* & Appellato illud itidem D. Pauli. *Viri diligite vxores veſtras*, & Appellanti ex D. Petro *1. ep. c. 3. Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis*: denique vtriſque ex D. Paulo *ad Epheſ. c. 4. ſupportantes inuicem in charitate.* hæc Chriſti præcepta ſunt; hæc ſi Appellatus ſatis impleuiſſet, meritò dicere poſſet ſibi non plus à Iudice imponi poſſe: cùm non fecerit, meritò vocatus coram eo adeſſe; cenſeri, & moneri debet. 11. *Culpam agnoſcere ad reconciliationem monendus à iudice & inſtruendus.*

RESPONSVM III.

De cauſis ſoluendorum ſponſalium.

QVod qui ſacrilego dolo ſuppoſiti caculæ, in vicem parochi ſacerdotali veſte induti, decepit virginem, vt euadat obligationem eam ducendi, nunc allegat fictas fuiſſe promiſſiones, chirographo quamvis & iuramento firmatas, altera improbitas eſt: ad atheiſmum vergens; vt illius;

Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

Deus non irridetur. ideoque huiuſmodi exceptio pro doloſo non præſumitur: nihil autem illius, prout oportuerat, probauit reus: habendum ergo eſt illius chirographum pro

1. Præſumptio eſt contra ſcribentem.

vero. & quamuis daretur ſcriptum eſſe etiam ad placandos parentes; verum tamen eſſe, quod in eo narratur; ac præextitiſſe, de ducendo actricem in vxorem, promiſſa; voluiſſe reum conſcientiæ ſuæ ſatisfacere; iuraſſe matrimonium ſe ſolemnizaturum; ex cauſis arcanum haberi ad tempus debuiſſe. *Non arbitror*, inquit l. labeo. 7. §. *Idem Tubero. D. de ſupellect. leg. quemquam dicere* (minùs ſcribere) *quod non ſenſit.*

2. Quę contrario iuramento non eluitur.

Neque poteſt elui huiuſmodi iuris præſumptio oblato in contrarium iuramento. *c. per tuas. X. de probat.* quia *nimis*, inquit, *indignum eſt, vt quod quiſque ſua voce dilucidè proteſtatus eſt, in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare. vide Menoch. præſ. l. 6. p. 35. l. 1. q. 22. l. 3. p. 1. n. 36. 37.* vnde in *c. tua nos. X. de ſponſal.* vbi allegatur quis fictè deſponſaſſe aliquam, vt illius copia potiretur, cùm aliter inducere illam nequiuiſſet ad copulam; reſpondet Pontifex; fore pro matrimonio præſumendum: *Niſi tu*, inquit, *nobis expreſſè ſcripſiſſes, quod ille non propoſuit, nec conſenſit illam ducere in vxorem; quod qualiter tibi conſtiterit non videmus*; vidiſſet autem facilè Pontifex, ſi id iuris eſſet, vt iuramento poſſet huiuſmodi fictio probari. habent Pontifices enim iura in ſcrinio pectoris. *c. 1. de conſt. in 6*

Duas autem profert reus cauſas elidendi obligationem ſponſalium: inæqualitatem ex humili actricis genere, quam ignorauerit; & ſecutas inimicitias.

3. Notitia inæqualitatis præſumitur in eo qui cū inæquali contrahit.

Quod pertinet ad notitiam qualitatis: Reus triennio & amplius quotidianus fuit procus in ædibus actricis: aduerſatur ei Vlpianus *in l. qui cum alio contrahit, vel eſt vel eſſe debet non ignarus conditionis eius. D. De regal. Iur.*, quod ſi vera hæc eſſe putetur ignorantia; ceſſat fictio; cui inæqualitas pro cauſa aſſumitur: neque contraria ſimul fingere reus poteſt: neque ob cauſam ignoratam fingere.

Quod ergo ſpectat generis vtriuſque ac qualitatum imparitatem; ſciendum eſt reum ex illa gente eſſe, vbi omnes hidalgui vocantur, ſeu nobiles, qui non ex infecto Maurorum ſanguine, nec vilium opificum nati ſunt; ſed parentibus, qui ſucco ſuo iam olim vixerint. *vide Gutier. pract. q. l. 3. q. 13.* vt neque hic reus aliqua nobilitatis maiorum diplomata profert: & ſuper factis, ex quibus elicere vult nobilitatem, nullos teſtes produxit: ſed aliqua Inſtrumenta dumtaxat; in quibus narratiuè quædam referuntur. cùm certi iuris ſit iſtiuſmodi non probare; ne quidem literas Papæ. *c. ſi ſummus. de ſent. excom. in Clement.* niſi quæ narrantur coram ſe geſta. *clem. liter. de probat.* quæ autem concepta ſunt in formam teſtimonij, nullius momenti ſunt: teſtibus ſiquidem non teſtimonijs eſt credendum. *l. 3. §. ideoq; D. de teſt.* vbi reiectus eſt actor: quia, inquit Adrianus, *non probabat, nec teſtes producebat; ſed teſtimonijs vti volebat, quibus apud me locus non eſt.*

4. Examinatur nobilitas & partium non nimis magna inæqualitas.

Et quamquam Bartholus *in l. 1. C. de dignitat. l. 12.* generatim dicat militiam nobilitare; non tamen id receptum eſt: & vix hîc ſi & magiſtratum militarem milites geſſerint; ac denique vt ſummum, non niſi quoad communem nobilitatem, quam actrix non negat. nam vt eximia ſit nobilitas, magni, pluresque magiſtratus requiruntur. vnde ille:

Auus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarunt.

& *in d. l. 1. C. de digni. ſi auum*, inquit, *conſularem, & patrem prætorium habuiſtis, claritatem generis retinetis.* vtique ſi maiorum virtutes retineant nepotes: alioquin ſi vitiorum mancipia fuerint, honoribus exuuntur; & inter plebeios cenſentur. *l. 12. C. eod.* vnde rectè dixit Socrates nullam eſſe differentiam inter baiulū & Alcibiadem, ſi virtus abeſſet. & propterea *l. 28. C. de nupt.* certamen competitorum procorū ex genere, & moribus tantùm admittit.

Inſuper conſiderandum eſt apud Hiſpanos auitum omne patrimonium primogenito deferri; alios ab eius liberalitate pendere; puberes gladio cingi, in regiam militiam mitti, omnium egenos.

Plautus autem iudicabat præſtare diuitem eſſe, & popularem; quàm nobilem & mendicum. & quamuis in rei veritate *fortuna non mutet genus*; neque paupertas, aut diuitiæ quoad nuptias; *l. 7. C. de inceſt. nupt.* ex iudicio tamen communi faciunt ad perſonarum inæqualitatem. vt apud ipſos Romanos dedit olim *cenſus honores. Auth. de defenſor. in princ. vide Tiraquell. de nobilit. c. 3. Borell. de magiſt. c. 13.* & ipſe Ariſtoteles etiam *lib. 3. polit. c. 6.* ſibi nobiles videri dixit, quorum maiores diuitijs & honore floruiſſent. adeoque vix in numero manent

—— *Quorum conatibus obſtat*
Res anguſta domi.

Nunc quod attinet parentes ipſos actricis; vixerunt ſine labe, ſine exercitio artis mechanicæ: quales multorum locorum iure conſuetudinario pro nobilibus cenſentur. & de iure etiam Romano tractat Tiraquel. *de nobilitat. c. 4. &* Hiſpani eo iure vtuntur.

Accedit quod actricis pater eâ vitæ & In-

duſtriæ laude ſe geſſerit, vt iuuenis diuerſas prouincias luſtraturus, poſtquam domeſticus fuerat alicui ex illuſtriſſima familia de Oſoria (quod nihil natiuitati nocet, *l.7. C. de inceſt. nupt.* quamuis ſeruilia obſequia prȩſtitiſſet *l.22. C. de probat.*) in Hiſpania adſcitus ſit in familiam Alberti Archiducis Principis noſtri; eique ad extremum vitæ domeſtico cubiculi miniſterio obſecutus: & *quis non putet*, inquit Nouella 8. *magno honore completi eum, qui Principis decreto, iudicioq́, ad cingulum venit?* nam & tales principalis lateris comitatus illuſtrat *l. vn. C. de prępoſ. labor. l.12. l.r.34. C. eod. lib. de præpoſit. ſacri cubiculi, & de omnibus cubicularijs.* vbi nō agitur de ſummis tantùm cubicularijs, qui hodiè non ſunt niſi magnates: ſed etiam ſua proportione de inferioribus. quippe lex 4. *ibidem.* decernit ſeruos etiam ad cubiculi officium admiſſos, eo ipſo liberos fieri non tantùm; ſed & ingenuos. fauet & *l.1. C. de domeſt. & quæ tradit Tiraquell. de nobilit. in princip.* Vt vt ſit iure Romano; negare nemo poteſt, quin apud eam gentem, quæ pro nobilibus habet omnes, qui nulli vili opificio fuerint addicti, multò magis inter tales recipi deberent, qui in domeſtico obſequio cubiculari Principum ſupremorum ſunt: plurimumq́ue apud illos veri habere illud; *Dignitas eſt ſeruum eſſe potentis.*

Sicut etiam ſi verum eſt, quod filia Comitis I. Burgundi nupſerit auo rei inferiori, claritatem generis amiſit. *d. l.1. C. de dignitat.* deinde quærendum eſſet, ſi ad rem noſtram faceret, qua natiuitate fuiſſet illa filia.

Sed & vitæ honeſtas, ſine vili conditione, aut exercitio, cum moderatis facultatibus, ſimplici nobilitati, ac pauperi, nec virtutibus deditæ, longè anteponenda eſt. pulchrè Gregorius in Paſtorali; *quis neſcit, quod in natura gemmarum carbunculus hiacyntho præfertur? & tamen cærulei coloris hiacynthus præfertur pallenti carbunculo? quia illi, quod ordo naturæ ſubtrahit, ſpecies coloris adiungit; & hunc, quem naturalis ordo prætulit, coloris qualitas deprimit.*

Demus ergo nobilitatem rei armis quæſitam, quamquam nulli maiorum vnquam magnis legionibus imperitarunt, paulò eſſe maiorem, quàm nobilitatem ex domeſticis Principum obſequijs; alijs vtrimque circumſtantijs illa inæqualitas compenſatur ſanè, aut ſuperatur: moribus, decore vultus, habitu corporis, omnibus alijs in virgine communiter æſtimatis gratijs, & virtute: nobili etiam affinitate per ſororem ipſius dominam pagi de G. contracta, alijſq́ue.

Sed eo maximè, quod Reus ſit homo exterus, nullam vllibi ſedem, aut larem habens, omnia ſua ſecum portans.

Quin nec hodiè lex XII. tabularum aut Papia obtinet: nec vlla qualitatum diſparitas impedit conſentientium matrimonium, aut diſſoluit. *c.1. & tot. tit. X. de coniug. ſeruorum.*

Et propterea qui tradunt inæqualitatem contrahentium obſiſtere ſponſalibus; accuſant vel defectum conſenſus; quaſi ioco quis procū egerit, & ioco agere intellexerit, aut intelligere debuerit ſponſa inæqualis *Sanchez. de mat. l.1. d.10. n.7.* vel quod ex inæqualibus nuptijs, ſcandala, odia, ſimiliáve incommoda oritura ſint, qualia euitare iubeat charitas; & quæ ſine peccato mortali admitti vix poſſint.

5\. Verùm agunt inprimis de inæqualitate, & diſtantia valde magna: vt ſi Comes ruſticam mulierem procetur. quamquam Sanchez *De mat. l.1. d.10. n.6.* non tantam diſtantiam velit eſſe neceſſariam; ſed remitti illam ad Iudicis arbitrium.

Inæqualitas magna eſſe debet, vt eius ratio habeatur.

6\. Deinde agunt de ſcandalis, odijs, inimicitijs omninò certis; nam certa contractus iuſtitia euerti non poteſt propter incertum minuendæ charitatis periculum; ſicut etiam magnum odium, ſeu capitale requiritur; & ſimilis cauſa valde grauis, antequam alicui auferri poſſit ius per contractum quęſitum. quod ne Princeps quidem poteſt, niſi magna admodum ex cauſa, & publica. quando damna priuata cedere debent bono publico. *quæ de re videri poſſunt authores citati à Fachin. controuerſ. iur. l.8. c.63.* nec verò quilibet Iudex ea in re, quod Princeps, poteſt: nec charitas communibus iuribus, & Iudicibus imperat; ſed iuſtitia: vt hanc Ordinarij non poſſint aduerſus illam liberè amplecti. quemadmodum traditum eſt, teneri quidem litigatorem ex charitate iuramentum remittere aduerſario, quem ſcit peieraturum; Iudex tamen tenetur illud huic iniungere, illo inſtante, ex iuſtitia. ſecundùm quam vnicuique ius dicit. quemadmodum etiam acerbus creditor, pauperi debitori commiſereri deberet, iuxta euangelicam, domini rationem ponentis cum ſeruis, parabolam; Iudex tamen pauperem condemnat, & omnia bona ſub haſta diuendit, vt creditori ſuum tribuatur, & iuſtitia ſeruetur: quamuis charitas à partibus lædatur. exceptis illorum caſibus, quibus leges priuilegium dederunt, ne vltra teneantur quàm facere poſſunt. Et quidē de periculi certitudine, ita rectè Sanchez *de mat. l.1 diſp. 14. n.3. cautè*, inquit, *conſiderandum eſt hoc ſcandalum; non enim quodcumq́; ſufficiet. ſæpè enim varia mina iactantur, terroreſq́; opponuntur, & diſcordiarum pericula intentantur; quæ tamen experientia teſte, vbi deferbuit ille impetus, & matrimonium celebratur, in nihilum recidunt, facileq́; animi conciliantur, ſedaturq́; omnis tempeſtas.*

Magna item ſcandala, odia, pericula quaſi certa.

7\. Vt auferatur ius ex contractu quæſitum.

8\. Quod eo magis in hac hypotheſi rationem habet, quod actrix decepta ſit per ſuppoſitionem caculæ, habitu ſacerdotali induti, credens eſſe proprium viri parochum; nec antè induci potuit ad copulam, nec credere fictum eſſe procationem: quod in imparibus requiritur, ſaltem in ſua cauſa. *Sanchez. de mat. l.1. d.10. n.21.* & inter Belgas facilior, & ſecurior ſit reconciliatio: & reus per ſcelus huc vſque peruenerit. lex autem 12. *C. de dignit. l.12.* decreuerit, vt qui ſceleribus ſe maculauerint, *honore*, inquit, *exuti inter peſſimos quoſque, & plebeios habeantur: nec ſibi poſthac de eo honore blandiantur, quo ſeipſos indignos iudicauerint.*

Imparitatem hic omnem tollit rei improbitas.

Quinimò

9. Et copula conditiones.

Quinimo cùm per carnalem copulam ſponſalia, ſeu promiſſa de ducendo ſecutam, cenſeantur ſponſalibus adiectæ conditiones remitti: *c.3. & 6. X. de condit. appoſit.* eamque præſumptionem gloſſa *in d.c.3.* dicat iuris eſſe, & de iure: multò magis in foro ſaltem externo, cenſebitur remiſſa tacita conditio hæc, *niſi nimiùm ſis inæqualis*: quia vis taciti huiuſmodi ſubintellectus, non poteſt eſſe maior quàm expreſſi: quidquid autem huiuſmodi expreſſum eſſet per copulam cenſeretur remiſſum; ergo & quidquid tacitè poſſet eſſe ſubintellectum.

10. Etiam hanc, *Niſi ſis impar.*

Et quamnis Sanchez & alij, etiam poſt copulam negent obligationem ducendi admodum imparem; tamen, cùm filia ſatis intellexit, aut intelligere debuit ſe decipi, ex nimia imparitate, dumtaxat intelligendi ſunt: præſertim in foro interno: nam in externo magis ſtandum eſt d. c.3. & 6. in quo etiam huiuſmodi conditio, *niſi inæqualis nimiùm ſis*, pro turpi reijceretur, cùm adijceretur cauſa obtinendæ copulæ ſponſæ. *c. 1. & vlt. eod.* vt optimè ideo in fingente reſpondit Pontifex *d. c. tua nos. X. de ſponſ.* quod ſine illius conſenſu nõ poſſet quidem eſſe matrimonium; ſed quomodo id in foro externo conſtitiſſet, ſe non videre. adeoque & hîc manendum eſt in d. iuris præſumtione, in externo hoc iudicio, cùm & Sanchez fingentem obliget ad ducendum deceptam, vbi non nimia eſt inæqualitas.

11. Pericula ſi ducat minora, quàm ſi nõ ducat ſic corruptam.

Vt omnibus iſtis expenſis, nec ſit vera inter litigantes imparitas; & ſi quam velimus imaginari ex parte rei, ſi actricem vxorem ducat; maiora occurrent ex parte actricis incommoda, ſi vxor non ducatur. timendum enim eſt ne ex illius parte non deſint conſanguinei, qui ad vindicandam illius, & familiæ ſuæ ignominiam incitari non iniuſto dolore ſe credent.

12. Inimicitiæ.

Nunc quod attinet ad inimicitias; quas procudit reus, pro exceptione altera aduerſus promiſſa; quaſi non teneatur eam ducere quis, quam odio habet; ne fortè deterius contingat: *c.2. X. de ſponſal.* cùm coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere. *c. 11. X. eod.* quod c. loquitur etiam in ſponſalibus iuratis. metus quidem non inſpicitur, cui metum paſſus cauſam dedit, *l. ſi mulier. D. quod met.* ſed videamus tamen allegatas inimicitias. diuiſit eas Intimatus in duas claſſes; in vna ponit cauſas à patre actricis; in altera ab ipſa actrice datas.

Ad patrem quod attinet; res inter alios actæ, quin etiam iudicatæ, de iure alijs non nocent; nec alterius per alterum iniquior poteſt fieri conditio, aut ius auferri; ſed & qui iure ſuo vtitur nemini dicitur facere iniuriam.

13. Non æſtimandæ naſci ab agente ex formula à iure propoſita.

Ad quid egit pater actricis? non criminaliter; ſed vt reus filiam ipſius in facie eccleſiæ pro vxore agnoſceret, aut prout iuris eſt puniretur: ſed hunc ipſum modum præſcribit c.2. *X. de adult. & ſtup.* decernitque nihilominus, vt ſtuprator habeat ſtupratam pro vxore; aut corporaliter caſtigatus, excommunicatúſve in monaſterium, in quo agat pœnitentiam, detrudatur; de quo nulla ſit egrediendi licentia. & agit d. c.2. de eo dumtaxat, qui ſimpliciter quandam virginem ſtupro decepit: vbi nec fides data de ducendo allegatur, minùs iuramentum; minimè tam impia fraus ſuppoſiti parochi ficti falſive matrimonij: & tamen detruſionem in monaſterium ſine egrediendi facultate, & pœnitentiam, & excommunicationem infligit, quæ homini benè chriſtiano grauior eſt, quàm mors naturalis.

Et verò dum concluſit pater alternatiuè, vt ducat, aut puniatur; talis actio, verè non eſt criminalis. ceſſat enim punitio, electo priori membro; ductâque vxore: quam ducere teneatur, vt dicitur ita *Deum munerasse hominem libero arbitrio, vt tamen terreret exitio*: eum tamen terrorem conſtat nullas potuiſſe inimicitias; non obfuiſſe libero arbitrio. nec verò ſuanius à patre agi potuit: niſi fortè in conniuentiæ, & taciturni lenocinij ſuſpicionem vellet incidere, & pœnam *l. vn. C. de rapt. virg. parentibus*, inquit, *ſi patientiam exhibuerint, ac dolorem remiſerint, deportatione plectendis*. ſi, quod debet, nolit facere reus; *imputari debet ei per quem ſtat, ſi quid non faciat quod erat ei faciendum. c. imputari. de reg. iur. in 6.* etiam illud, ſi quodcumque incommodum eum ſequitur, qui eſt in culpa. *c. damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non alijs* (nota) *imputare. de reg. iur. in 6. l. quod quis. D. eod.* 14. Et ſibi imputat, qui cauſam dat.

Quoad ſecundam, quam reus prætendit, cauſam inimicitiarum; producta eſt in teſtẽ actrix, iuſſa eſt rem edicere, debuit imperio Iudicis parere; & exacto iureiurando ſatisfacere; ne à vero deflectens peieraret. dixit ergo Actrix Iudici imperanti veritatem. *quod quis mandato facit Iudicis dolo facere non videtur, cùm habeat parere neceſſe. c. cùm quis de reg. iur. in 6. l. non videtur §. 1. D. eod.* imò, ſi non faceret, in dolo eſſe cenſeretur. *l. non poteſt. D. eod.* propter publicam authoritatem, quam non licet contemnere. *c. 2. 4. 5. 6. X. de maior. & obed. tot. tit. X. de teſt. cog.* 15. Qui obedit iudici non cenſetur cauſam dare inimicitiæ.

Quin etiam ſui cauſa debuit à Iudice iuſſa veritatem dicere: ne ſi illam negaſſet, infirmarentur probationes, pro ipſa in hac cauſa faciendæ.

Quin etiam actrici ſua ſponte agenti non minùs licitum eſt rei veritatem in iudicio proponere, vt adminiſtrationem iuſtitiæ poſſit conſequi; aduerſus inuitum, contumacemque debitorem. ideo enim leges latæ, & iudicia inſtituta ſunt, ideo obligatio dicitur iuris vinculum, quo neceſſitate adſtringimur alicuius rei ſoluendæ, ſecundùm iura. *Inſtit. de obligat. in princ.* actio autem nihil aliud eſſe, quàm ius proſequendi in iudicio, quod ſibi debetur. *Inſtitut. de act. in princ.* licet ergo filiæ ſeductæ, vt id conſequatur, quod ſeductori *in c. 1. & 2. X. de adult.* imponitur, agendo allegare ſeductionem: licet raptæ, vt conſequatur quod *Conc. Trid. ſ. 24. de mat. c. 6.* raptori imponit, allegare raptum: licet deceptæ per chyrographum, falſi parochi ſuppoſitionem, falſum teſtimoniũ contracti matrimonij, quo decepta eſt, & in 16. Nec qui ad ius ſuum tuendum veritatem rei geſtæ proponit.

copulam venit; vt conſequatur, quod ex iure communi, & Tridentino debetur ſic deceptæ.

17. *Quaſi raptum, vim, & metum hîc fuiſſe.*

Nam in rei veritate, ſi promiſſa, quæ diximus, ſuppoſitio parochi, & ſub parocho falſo contractum matrimonium, vera ſunt; huiuſmodi ſanè perſuaſio vim & metum continet, eíve æquiparatur; ſi vnquam importunæ preces, perſuaſionéſve, vi & metui æquiualeant. *perſuadere*, inquit l. 1. §. *qui bona fide. D. de ſeru. corrupt. eſt plus quàm compelli, & cogi ſibi parere, l. eum 5. C. de apoſtat. in verb. monitum ſeu ſuaſione. l. 3. verſ. ſi quis volentem. D. de libero homine exhibendo. l. vnic. §. pœnas. verſ. ſi enim C. de rapt. virg. in verb. hoc ipſum velle mulierem ab inſidijs nequiſſimi hominis, qui meditatur rapinam, inducitur. niſi enim eam ſollicitauerit, niſi odioſis artibus circumuenerit, non facit eam velle.*

Cùm ergo reo aduerſus actricem nulla procederent promiſſa ad impetrandam copulam, deuenit tandem ad huiuſmodi falſum matrimonium; ab huiuſmodi nequiſſimi hominis inſidijs, & odioſis artibus inducta, circumuenta, facta eſt velle; plus quàm compulſa, & coacta eſt. eamquè procul dubio conſiderauit

18. *Adeoque præciſam obligationẽ ducendi.*

rationem Conc. Trid. d. c. 6. vbi *ſi mulier iam libera illum*, inquit, *in virum habere conſenſerit, eam raptor in vxorem habeat, teneaturq́; decenter Iudicis arbitrio dotare.* vtrumque coniunctim; tam ducere, quàm dotare: & quidem præciſè ducere liberam, & conſentientem; non alternatiuè tantum vel dotare. vt vel ſolo hoc iure, ſepoſitis promiſſis, & chyrographis, reus præciſè obligatus ſit actricem ducere: idque in prima inſtantia rectè petitum, adiudicatumque ſit: in ſecunda autem perperam reformatum. quinimò non tantùm agere potuit actrix, ſed & condemnatum cogere per Iudicem, & cenſuras. *d. c. 2. X. de adult. d. c. X. literis. X. de ſponſal.* & quin etiam ante cenſurarum inflictionem ciuilibus coactionum modis, etiam carceris. *Marc. Anton. Genuen. in prax. Neapolitan. c. 14.* quia parcendum eſt cenſuris, quando executio per diſtrictionem perſonarum, aut rerum captionem, aut diſtractionem aliter fieri poteſt. *Trid. ſ. 25. c. 3. de reform.* vt nec huiuſmodi diſtrictio perſonæ rei, nec diſtractio rerum, nec cenſuræ, aut capturæ contumacis proficere ei poſſent ad elidendam actricis actionem, & commentandas inimicitias. quæ alioquin ſeductoribus virginum numquam deeſſe poterunt.

19. *Inimicitiarum qui eſt cauſa, diſſolutionem ſponſalium petere non poteſt.*

Et quoniam, quæ de matrimonio tradita ſunt, etiam ad ſponſalia transferuntur. *l. oratio. D. de ſponſal. c. quemadmodum. X. de iureiurand.* & in matrimonio receptum ſit, vt cùm inimicitiæ ſunt inter coniuges ortæ, diuortium ob illas petere non poſſit, qui illarum eſt cauſa. *Sanchez. de mat. l. 10. diſp. 18. n. 9.* quamuis fortè Iudex cohabitationem procraſtinare aliquantulum poſſit: vt ille animi fluctus interim componat; *vt Sanchez. ibid.* ita dicendum eſt diſſolutionem ſponſalium petere non poſſe illum, in quo ſolo illæ reſident. dum alij non aliud agunt, quàm vt vxor ducatur, & ceſſent inimicitiæ, cùm ſua cauſa.

Iterum quemadmodum in matrimonio non ſufficiunt ad diuortium quælibet rixæ, ſæuitiæ, vel inimicitiæ; ſed graues omninò requiruntur, atque capitales: *c. ex tranſmiſſa in verb. ſi autem capitali odio ita mulierem vir perſequitur, quod meritò de ipſo diffidat: c. literas in fin. X. de reſtitut. ſpoliat. in verbis, ſi verò ſit tanta viri ſæuitia, vt mulieri trepidanti non poßit ſufficiens ſecuritas prouideri, non ſolùm non debet ei reſtitui, ſed ab eo potiùs amoueri, alioquin ſufficienti* (ſi fieri poteſt) *ſecuritate prouiſa, profectò videtur eidem ante cauſa cognitionem reſtituenda marito*: vt hinc clarè conſtet requiri capitales inimicitias. vt & docet Baſilius *Pontius de mat. l. 12. c. 12. n. 7. citatq́; Hoſtienſem, Sanchez., Toletum, Ægidium, Seraphinum. vide iterum Sanchez. de mat. l. 10. diſp. 16. n. 6.* 20. *Et capitales alioquin requiruntur.*

Cùm igitur inimicitiæ, quas reus hic commentatur, demus vt veræ, & ab illo non ortæ forent; non ſint capitales: quoniam alternatiua ei permiſſa facit actiones omnes eſſe ciuiles, & criminalem ceſſare; ſi, quod facere debet, elegerit; impedimento nullatenus eſſe poſſunt executioni obligationis, pro qua actum erat: vt ſcilicet ſi matrimonium inter partes clandeſtinè contractum validum non eſſet, declararetur ſaltem validandum, ſeu ſolemnizandum in facie eccleſiæ. vt Iudex primæ inſtantiæ pronuntiauit: & rectè. quemadmodum *c. ex litteris X. de ſponſal.* mandatur Iudici cognoſcere de promiſſo ducendi, & iuramento, & *ſi*, inquit, *hoc tibi conſtiterit, eum moneas* (pronunties, ſeu definias) *& ſi non acquieuerit monitis, eccleſiaſtica cenſura compellas* (ecce executio pronuntiati) *vt ipſam, niſi rationabilis cauſa obſtiterit, in vxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.* ecce in executione, ſeu compulſione proponitur demum rationabilis cauſa. vt & in d. c. requiſiuit X. *de ſponſal.* de muliere inuita, *monenda eſt*, inquit, *potiùs, quàm cogenda.* monitio & coactio præſupponunt præuiam deciſionem: & in executione illam inquiſitionem; an coactio, vt ſæpè, ita in particulari difficilem ſit habitura exitum: vt rationabilis in executione proponi debet, facta fortè promiſſorum remiſſio, aut aliæ iuſtæ cauſæ, quæ ſuperuenerunt, v. g. capitales inimicitiæ, atque odia certò irreconciliabilia, non leui imaginatione concepta. vt ex Sanchez *d. diſp. 14. n. 3. in fin.* ſuprà retulimus: non quæ culpa tergiuerſantis aut natæ ſunt, aut non ſedatæ. vt mora, culpa, dolus tergiuerſanti non proſit.

21. *Quæ cùm hic non ſint, ſupereſt cognoſcere de promiſſis.*

22. *Pronunciare de obligatione ducendi.*

23. *Cogere ad implementum.*

24. *Niſi executioni obſtet cauſa rationabilis.*

Quinimò in c. quidquid. 32. q. 5. etiam ob accuſationem criminalem non toleratur inter coniuges diuortium; adeoque proportionaliter nec diſſolutio ſponſalium. *d. c. quemadmodum. d. l. oratio. quidquid*, inquit Nicolaus Papa, *mulier tua contra te cogitauerit, aut fecerit, vel ſi te accuſauerit, non eſt, excepta cauſa fornicationis, rejcienda, vel odio prorſus habenda, quæ eſt Apoſtolo præcipiente, ſicut eccleſia à Chriſto, diligenda. generaliora ſunt in c. 1. & ſeqq. 5. q. 5.* 25. *Ne quidem accuſatio criminalis cauſa eſſet rationabilis.*

26. *Intellectus c. 2. X. de ſponſal.*

Quod ergo ſuprà proponitur *ex c. 2. X. de ſponſal.* quod ob odium poſſint ſolui; de capitali

tali intelligendum eſt: vt ſuprà diximus, vel de diſſolutione quæ fiat communi conſenſu, vt fieri poteſt, *in verb. ſibi remittunt*, eoque maximè videtur ſpectare ob eadem verba, ac denique vbi nec iuramentum, nec copula interceſſit: cùm neutrius ibi ſit mentio, ſed fidei tantùm. & quidem iure ciuili etiam inuito alterò ſponſalia alter poteſt diſſolnere; ſed non iridem per canones. *d. c. ex literis.* quod autem d.c.2. ſponſalia ſocietati comparet, facit quoad communem conſenſum; non verò quoad renuntiationem vnius inuito altero. ſed etſi in eo comparari poſſent; non tamen intempeſtiuè ſocius renuntiare poteſt. *l. actioni. §. diximus. D. pro ſocio in verb. eo tempore, quo interfuit non dirimi ſocietatem. item qui ſocietatem, in tempus coit, eam ante tempus renuntiando, ſocium à ſe, non ſe à ſocio liberat.* quare renuntiatio poſt rem nō integram, & copulam fieri non poteſt; nec ante tempus, id eſt, finem vitæ, quo vſque ſocietas contrahi poteſt. *l. 1. D. eod.* & ſponſalia & matrimonium ſpectant indiuiduam vitæ ſocietatem, quæ finiri non poteſt; niſi per alterius mortem.

27. *c. requiſiuit. X. eod.* Alterum caput ſuprà citatum videlicet c. *requiſiuit. X. de ſponſal.* loquitur etiam de cauſis grauiſſimis, vt odio capitali, *vt Sanchez. ſentit poſt plures quos citat d. c. 14. n. 3. in fin. diſp. 58. n.* 3. alioquin vanus inimicitiarum timor non ſufficit. *vt ibidem Sanchez. in fin.* vbi de vano ti-
28. *c. veniens. X. qui clerici.* more accipit c. veniens X. *qui clerici vel vouentes.* quamquam fortè rectiùs de ſæuitia, quæ non ſit mortalis, aut ad inimicitiam capitalem ſufficiens. & propterea mulier ibi nolendo nubere, ſponſum à ſe liberauerat, iſque vxorem duxerat: iubet tamen Pontifex de fide mentita, quod in caſu capitalium inimicitiarum dici nequit, mulierem puniri. quod ſi vir aliam non duxiſſet, ſed illam fidem ſeruare voluiſſet; moneri illam, & compelli iuſſiſſet
29. *c. ex literis. X. eod.* Pontifex, *iuxta d. c. ex literis. 10. X. de ſponſal.* cùm illud ſit Alexandri III. & eiuſdem ſit d. c. veniens, adeoque conformiter vtrumque omninò ſit accipiendum.

Itaque cùm hic neque inimicitiarum origo; aut cauſa à parte actricis ſit; neque graues eſſe poſſint, aut capitales, vndecumque ſint; ſanè ſolemnizando matrimonio obeſſe iure non poſſunt. neque dubitandum eſt; poſtquam contractum illud erit, facilè bonis actricis gratijs reum leniendum: ſi quid adhuc in ſtomacho durioris ſuperfuerit digeſtionis. memorabuntur coniuges; Romæ, fuiſſe templum deæ Viriplacæ: in quod ibant coniuges, & ſi quid domi iurgii incidiſſet, locuti quæ volebant, conciliabantur: idemque inter hos litigantes ſucceſſurum. omnes cauſæ circumſtantiæ debent perſuadere.

Attentis his omnibus videtur omninò ſententiam per Iudicem vltimum latam eſſe retractandam; & à priori Iudice latam confirmando, reum ad ſolemnizandum cum actrice matrimonium condemnandum, prudenterque cogendum eſſe.

De ſecundis nuptijs.

RESPONSVM I.

Vt leges non retrotrahantur, & quid in negotio imperfecto?

TRitum eſt, leges futuris dare formam negotijs, non trahi ad præterita, niſi exprimatur. *l. leges. C. de leg. c. 2. X. de conſtit.* & ne tunc quidem ad negotia iam perfecta: per quæ partibus ius quæſitum, non præſumitur Princeps auferre velle.

Verùm vbi factum de præterito exſpectat perfectionem à futuro, tunc dicitur lex noua illud comprehendere. *Felin. ad d. c. quoniam X. de conſtit. n. 11.*

Sic interpretatiò 18. *oct.* 1611. *ad edictum* 1. *Vt in fidei-commiſſis?*
12. *Iulij* 1611. extendit diſpoſitionem *art. 16. illius edicti.* quod ſubſtitutiones, & fidei-commiſſa ter dumtaxat effectum habebunt, comprehenſa prima inſtitutione, & ad tres tantùm perſonas porrigentur. vbi & numerum faciet primus inſtitutus hæres; declarauit extendi ad fidei-commiſſa præterita, quæ nondum erant aperta, neque ceciderant tempore edicti. nam in nondum apertis nemini ius perfectè quæſitum eſt: & negotium ſubſtitutionis apertione ſuſcipit ſuam perfectionem: vt tunc ſecundus aut tertius heres incipiat eſſe. quoniā enim verba ſunt cum effectu intelligenda; ac tum demum fieri res dicatur, cùm effectum capit. *l. ſciendum D. ad l. flauiam. de plagiar. l. in tempus. D. de hæred. inſt. l. quia D. de don. inter vir. & vx. l. quod ſponſæ de donat. ante nup.* & maximè teſtamentum, quamuis à viuente fiat, ante mortem tamen ſine effectu eſt, *l. 1. & ibid. gloſſ. de teſtament. tutel.* hæc omnia Peckius *de teſtam. coniu. c. 29. n. 2. & 3.*

Eaque tum magis dicenda ſunt, cùm æqualis eſt ratio in negotio præterito, futurove, atque præterito nondum perfecto.

Atque tum præſertim obtinent, cùm lex noua magis eſt veteris iuris declaratoria, quàm noui conditoria. *DD. ad d. c. quoniam ibiq. Felin. n. 4. Papon. arreſt. l. 16. tit. de reſtitutions en entier. arreſto 1. 5. & additio ad Imbertum Inſtit. for. l. 1. c. 34. ad v. quinquennij in fin.* quando ex lege veteri finalis ratio nouæ, atque huius interpretatio ſumi poteſt. *Bart. & alij citati à Tiraquel. in tract. ceſſante cauſa lim. 1. n. 43.*

Ideo cùm teſtamento coniux ſuperſtiti le- 2. *Vt in ſecundò nubentibus?*
garat ante edictum 1611. eo loci, vbi lex fœminæ, *& ſubiuncta authentica, atque. l. hac. edictali. C. de ſecundis nupt.* vſu contrario erant ſublatæ; & ſuperſtes iterum ſecundas nuptias contraxerat ante idem edictum, adeoque iam perfectè ius ei quæſitum erat pleni dominij, & liberæ diſpoſitionis; dicendum videtur teſtamentum poſt edictum factum, quo fundum

lega-

legatum non prioribus liberis, ſed alijs reliquit, validum eſſe debere: ſecùs autem ſi poſt edictum ſecundò demum nupſiſſet. tunc enim demum perfectum eſſet negotium, in quod fertur edictum d. art. 28. ſi inquit, *alter coniugum moriatur, & ſuperſtes ſecundò nubat, bona à defuncto ad hunc profecta affecta & reſeruata ſint liberis prioris thori: ita vt in horum præiudicium coniugi alteri ex illis beneficium nullum conferri poſſit.* vbi affectatio & reſeruatio inducitur ex ſolo facto ſecundarum nuptiarum; cætera autem articuli verba explicationem tantùm continent effectus huiuſmodi reſeruationis.

Et ſic etiam loquitur d. lex fœminæ, *quæ*, inquit, *ad ſecundas tranſierunt nuptias.* & ratio addi poteſt, quod qui poſt legem nouam ad ſecundas nuptias tranſijt, facit id, de quo diſponit edictum; tanquam ſuper cauſa, & conditione; vt huiuſmodi affectatione & reſeruatione conſtringatur: qui autem ante edictum nupſit, nihil admittit, nullam iam cauſam præſtat: negotio quippe perfecto; ſine culpa aut pœna tunc obtinente, in quam feratur edictum poſteà futurum: ſed qui poſt illud nubit, habet quod ſibi imputet factum illud admittens, cui edictum reſeruationem illam infligit.

Et ſic apud Iulian. *Brodeau in addit. ad arreſt. louet. littera à n. 8.* fuit 27. *Martij* 1584. deciſum, cùm antiqua conſuetudo vſusfructum ſuperſtiti coniugi permitteret, noua auferret ſecundò nubenti coniugi; & ſub antiqua coniuge mortua; ſuperſtes ſub noua ſecundò nuberet, ei vſusfructum fuiſſe auferendum. vtique qui haberet quod ſibi imputaret, qui commiſerit poſt noui ſtatuti publicationem, quod ita per eam præmiaretur. quod non idem obtinet in perfecto iam negotio, factoque illo, quod noua lex ita perſtringit.

Quod autem dicitur leges circa teſtamenta quidpiam præſcribentes obtinere debere in illis, quæ poſt illas fiunt, ſanè intelligendum eſt; in quibus inuenitur ratio ipſa legum, quæ ſi ceſſauerit, leges ipſæ ceſſant. *Euerard. in loc. à ceſſatione rationis, à lege ceſſante.* hic autem ratio ceſſat in eo, qui nupſit ante edictum, & cui liberum ius plenè erat acquiſitum, vt liberè adeò poſſit de bonis diſponere, cùm ceſſet d. reſeruatio: vt diximus. in eo autem, qui poſt edictum ſecundò nubit non ceſſat ratio legis, factum illud perſequentis; & ex conditionis exiſtentia reſeruationem imponentis.

Accedit, quod edictum diſertè non renouet authenticam *lucrum. C. de ſecundis nupt.* à conſuetudine quam diximus, excluſam; & tantùm vetet vitricis, aut nouercis, ex bonis prioris coniugis benè fieri; non autem liberis ſecundi matrimonij: vt hîc accidit.

LIBER QVINTVS.

De accuſationibus.

RESPONSVM I.

De carceratione, & detentione clericorum.

1. Conſultò facienda.

QVàm tardo pede procedendum ſit ad capturam, & carcerationem clericorum, ſatis declarat Bonif. VIII. *in c. ſi clericos. de ſent. excom. in 6. & Conc. Trid. ſ. 25. c. 6. & diximus in Conſult. can. de accuſ. conſult. 2. & 4.* De relaxatione autem, *eoſdem quoque clericos*, inquit ibid. Bonif. *ſi de parendo iuri, tibi fide-iuſſoriam dederint cautionem; detinere non debes: niſi exceſſus enormitas, vel alia cauſa rationabilis, eos ſuaſerit detinendos.*

2. Ob exceſſus enormitatē.

exceſſus ergo enormitas detentionem permittit. & enormitas quidem Iudicis cenſuræ relinquitur. *Spigel. in Lex. v. enorme.* ſed Concilium Trid. preſſiùs ſtringit *d. c. 6. in verb. in atrocioribus delictis, depoſitionem aut degradationem requirentibus.* vt grauiſſima tantùm crimina ſpectare videatur. præter crimen incontinentiæ, de qua in decreto de concubinarijs; *ſcilicet c. 24. ſ. 25.* non ergo in crimine ſimplicis fornicationis. *vt decidit Rota apud citatos à Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. d. c. 6. n. 40.*

3. Arbitrio iudicis?

4. In atrocioribus ad degradationem & ſimiles pœnas vergentibus,

5. Rationabilis detinendi cauſa arbitrio iudicis,

Rationabilis etiam cauſa detentionem permittit: & hæc ad cenſuram etiam Iudicis pertinet. & exempla dari poſſunt quæ pro exceptionibus, quando relaxatio carcerati fieri non debeat, adferuntur à Menoch. *in arbit. caſ. 303. n. 23. & ſeqq.*

6. Dum cauſa adhuc agitur.

Loquitur autem d. §. *eoſdem* de captiuis, quorum adhuc cauſa agitur. *in verb. de parendo iuri &c.* nam poſtquam fuerint de crimine canonicè condemnati, ſub arcta cuſtodia detineri debent. cùm in monaſterijs non valeant cuſtodiri. *ita c. vt famæ. X. de ſent. excommun.* & crimina non debeant manere impunita. *ibid.*

7. Non poſt condemnationem.

Quare etſi in ſummo gradu non fuerint atrocia crimina, ob quæ clericus ſit incarceratus, & periculum ſit ne fugiat, & iudicium eludatur; vt conſiderat Trid. *d. c. 6. & d. c. ſi clericos* & fragilis cautio videatur, quando videtur imponenda pœna corporis afflictiua; arbitrio Iudi-

8. Quid in alia pœna corporis afflictiua?

Iudicis relinquendum videtur, an relaxatio facienda ſit. reſtringendum eſt tamen arbitrium, quantum fieri poteſt, ad terminos iuris communis. qui etiam hoc in caſu fideiuſſoribus reos committunt. *l.1.2.3.D.de cuſtod. & exhib. reor.l.eoſ.§.ſuper hn.C.d. appell.* optimè deducit Menoch.*d.caſ.*303.*n.*17.quanquam à communi contraria permittat non recedi.*n.*21.*& ſeqq.* & ſic conſtitutione regni Neapolitani relaxantur ſub cautione fideiuſſoria accuſati de criminibus, quæ, ſi vera forent, non vltra relegationis pœnam inferrent.

In relegatione poſt ſententiam?

9. Sed hîc quæritur an clericus iam per ſententiam relegatus, ab illa appellans, retineri debeat in carcere, donec probetur vel improbetur ſententia? & quidem lex inter *pœnas. §. præſides. D.de interdict. & relegat.* in deportato, de quo ad Principem ſcriptum eſt, vt æſtimet an ſequenda ſit ſententia; *medio,* inquit, *tempere dum ſcribitur, iubere eum* (præſes) *debet in carcere eſſe.* ſed deportatus mortui loco eſt. *l.4 §. ſi deportatus. D. de bon.libert.* deportatio Romanis inſtar mortis eſt, & vltimi ſupplicij. *§. publicorum. Inſt.de publ. Iud.* ideoque, vt nec morte afficere ciuem Romanum, ita nec deportare præſidibus ius erat. *d.l.inter princ.* relegatio autem minor eſt pœna. *l.capitalium.§.in exulibus. D.de pœn. Spigel. poſt Budæum in Lexic. v.relegat. & in verb.peregrini.* nam relegati nec libertatem, nec bona amittunt. *l.4.D.de interdict. & releg.* tametſi Iudex partem bonorum eis per ſententiam adimere poſſit. *d. l.4.in fin.* vt in clerico ablatio beneficij eſſe infra, non ſupra pœnam relegationis videatur. & ſic non eadem eſt cauſa relegatum, quæ deportatum in carcere retinendi. cùm pœna vna mortis cenſeretur, non altera. adeoque inæqualitas delictorum ſupponenda ſit, vt non quod in hoc; obtineat & in illo. deinde non idem in appellatione, quod in deportatione illa dicendum. quia ibi Princeps conſultus de damnato, mox reſcribere poteſt; quod mox exequendum ſit. & ſic in damnatis *d.c.vt fama* confeſſis, notoriiſque reis *l.5.l.3.verbo conſtet.D.de cuſtod.reor.* carcer obtinet: cuius pœnam appellantes, quorum cauſa per appellationem illiquida, & ad ſtatum litis conteſtatæ reducta diu durare poteſt, non ſic æquum eſt hanc ipſam carceris pœnam ante ſupplicium ſuſtinere. *l.3. in fin. D. de cuſtod.reor.*

10. Siquidem carcer inuentus eſt ad cuſtodiam, non ad pœnam. *l.carcer.§.ſolent.D.de pœn.* tametſi iure canonico etiam pro pœna infligitur; ſed damnatis. *c.quamuis.eod.in 6.* carcer anteà nihil pœnæ, præter cuſtodiam, debet habere. *l.1. C.de cuſtod. reor.* vt luce ſolari capti debeant vegetari, *ibidem.* non carcer ſubterraneus eſſe, non vincula, & compedes reis inijci. *ibid.* niſi ex rei enormitate: cuius cenſura, qualitatiſque carceris, & compedum ad Iudicis arbitrium pertinet. *Menoch. de arbit.caſ.*305. vt & nonnumquam captiuus prohiberi poteſt, ne cui loquatur, aut ſcribat. *Greg.Lupus.l.6.tit.* 29. *p.7.gloſſ.fin.* ſic ſtatuta eccl. prouinciæ Mechlinienſis ad captiuos acceſſum non faciunt, antequam perſonaliter examinati fuerint. ſed iuſta huiuſmodi prohibitionis cauſa eſſe debet, non in modum pœnæ ante damnationem imponi.

At iam hîc damnatus ad exilium, cuſto- 11.
dia opus non habet: ſed neque damnatus eſt ad carcerem, vt pœnæ loco in illo eſſe non debeat. controuertitur quidem, an quis de crimine inquiſitus, ob quod relegari debeat, carcerari, & detineri debeat? Salgado *de protect. reg.p.2.c.4.n.*166. 169.211. *in fin.*212. *p.*1. *c.*2. *§.*3.*n.*15. *& ſeqq.p.*2.*c.*4 *n.*158.159. *Farinac. de carcerat.quæſt.*33.*n.*38.55. & meritò: ne fugiendo, tergiuerſandoque iudicium fortè eludatur. quamuis alioquin qui ſic fugit, ipſemet quaſi voluntarium exilium præſumit. tamen cùm in exilium damnatus eſt, eludi iam amplius per fugam iudicium non poteſt. & fuga ipſa pro exilio, & quaſi executione ſententiæ eſt. cui enim iam bono ad exilium damnatum Iudex à quo contendat detinendum eſſe in carcere, ne exulet? Niſi fortè vt carceris tædio beneficium reſignet clericus, aut liti renuntiet? id quod Iudices inducit in laqueum cenſurarum. *clem.mult. de pœn.*

Quid de miſſo in exilium?

Quod ſi ergo relaxatio ad arbitrium Iudicis pertinet: *Menoch.d.caſ.*303. *Farinac. d.c.q.*33.*n.*71.72.73. iniquum ſanè videbitur plus pœnæ per carcerem lite aut appellatione pendente imponi, quàm per ſententiam ſit impoſitum, aut imponi petatur: idque ab eo, qui eandem ſuſtinet æquam eſſe, & in rem iudicatam abiuiſſe, aut ſaltem confirmandam eſſe.

Itaque vt carcerari, ita nec detineri debent 12.
clerici, niſi enormitas criminis, aut rationabilis cauſa ſuaſerit. & tam ſecùs detinens periculosè peccat, quàm incarcerans. de vtroque d.c. ſi clericos agit, & comparare videntur verba eoſdem *quaque. Vid. Farinac. & quos citauimus d. conſult.*2.

Carcerari & detineri quaſi paria, & in clericis vetita, niſi ſit criminis enormitas aut rationabilis cauſa ſub periculo cenſuræ.

Adeoque cùm Iudex, à quo prouocatum eſt, ex delictis impoſitis iam vidit reum non niſi in exilium damnari poſſe, & is ſub fideiuſſoribus petijt relaxari; emittere eum debuit; multoque magis iam damnatum ad exilium retinendũ contendere non debuit: ideoque per ſententiam dicendum videtur reum
fuiſſe, & eſſe relaxandum. Neque Iudicem à quo 13.
excuſat, quod reus non ſit proſecutus coram illo petitionem relaxationis; ſed appellauerit: debuit enim vel ex officio hoc facere. *l.1. D.de cuſtod.reor.Inſtructio criminal.* quam citauimus *d. conſult.*4. & reo appellante vti conſilio propoſito in cap. ſi à Iudice *de appell.in 6.*

Relegatus pronunciandus fuiſſe & eſſe relaxandus.

Dixi, *fuiſſe, & eſſe relaxandum,* ſeu excarce- 14.
randum reum; vt loquitur reſcriptum. ſi enim de præſenti tantùm excarcerandus dicatur, & de præterito nihil fuiſſe peccatum; controuerſia non exigua eſt an cauſa principalis nõ manſerit apud Iudicem à quo. *ex d.c.ſi à Iudice;* & clauſula reſcripti *cum annexis, tatoq; negocio principali* non ſit interpretanda ſecundùm ius; *c.cauſam. de reſcript.* adeoque tantùm obtineat prout iuris; cùm ſcilicet corrigitur ſententia interlocutoria Iudicis à quo. in qua re diſſidere

Seu excarcerandum, cur ita?

videti-

videntur Ruinus *conſ.* 114.*n.*2.3. & Marcheſan. *de commiſſ.*1.*p.c.*21.*n.*22.*p.*2.*de commiſſ.& null. c.*1.*n.*40. quando autem interlocutoria corrigitur d. clauſulam *totoq́ negocio principali* vires ſuas exercere, non controuertunt partes; vel eo caſu in principali cauſa delegatum fieri Iudicem competentem.

Animaduertendum eſt autem ſanctionem Clementis VIII. 1600. *incip. Ad tollend. ſuper controuerſijs iuriſdictionalibus* dum appellationem ab incarceratione permittit, vti verbo *indebita*, non *nullius*. adeoque ſi quid minus ex

15. Cur ſanctio ſtatuit de indebita carceratione, & non vocet nullam?

formula apicum iuris decretum eſſet, iuſta tamen eſſet cauſa decreti; ceſſare nullitatis querelam: *ex Clementu VIII. conſt. Incip. Iuſtum.* ſed etſi obſeruatis formulis, ſatis grauis tamen cauſa non ſubſit; fit indebita incarceratio. vt cùm non ſatis magnus eſt exceſſus, & qui non mereatur incarcerationem. & ſic bene hîc petitum eſt, non vt incarceratio declaretur nulliter facta; ſed perſona excarceranda, ſaltem ſub fide-iuſſoribus.

16. Vt quamuis Initio iuſta fuerit cauſa incarcerandi, iuſtumq́ue decretum; & poſteà non probatis criminibus, vel non grauiſſimis, aut ex temporis diuturnitate deſinat eſſe iuſta detentio; reſcripto locus fiat, & excarcerationi. & ſic Tridenr. *ſ.*25.*c.*6. magis vtitur vocabulo detentionis, & cuſtodiæ; quàm carceris. quam & decentem eſſe iubet pro dignitate clerici. alioquin fit indebita, & locus eſt excarcerationi, ſaltem quoad modum, ſeu decentiam. ſed verò hîc ſimpliciter; cùm nulla cuſtodia amplius ſit opus eius, qui in exilium eſt miſſus. & ceſſante fine ceſſent media. *Euerard. in loc. legal. ad fin.*

Itaque ſentio apprehenſionem, & incarcerationem, ex arbitrio & decreto Iudicis factam; validam fuiſſe: reum tamen exinde fuiſſe relaxandum, & eſſe. *Vide infrà reſp. proximum.*

RESPONSVM II.

De tranſlatione captiuorum.

SVper tranſlatione captiuorum criminalium Clemens VIII. *anno* 1600.*conſt. inc. ad tollend. ſuper controuerſijs iuriſdictionalibus* decreuit *ar.* 10. his verbis; *Cauſa appellationis pendente, appellans in eadem, quo reperitur, carcere permanebit, quoad Iudex, ad quem appellatum eſt, viſis actis, & cauſa cognita aliter decreuerit.* recedi hîc nonnihil videtur à veteri iure, quo captiuus mittebatur ad ſuperiorem, ad quem appellauerat, non exſpectato ſuperioris decreto. *tit. C. de exhib. & tranſmittendis reis. l.*6.*§. ſuper his. l. minimè. C. de appell.* vnde & illud in Actis Apoſtolorum *c.*25. Feſti ad D. Paulum; *Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis* & *c.*27. cum centurione Iulio, & cuſtodiis miſſus eſt in Italiam: humanè autem tractans Iulius Paulum permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

1. Fieri nô debet niſi ſuperiori decernente.

2. Secùs quàm olim.

3. Qualiter transferendus captiuus?

Itaque multo magis audiendus eſt Reus tranſlationem petens, eamq́ue ſuſcipere offerens non tantùm ſuo ſumptu cum cuſtodijs, Iudici arbitrarijs; ſed etiam pede ligato; ſiue cum vinculis: quod ius non admittit; niſi tamen captiui clerici violentia hoc exigat, nec aliter. *c. vt fama. in fin. X. de ſent. excom.* quanquam fideiuſſores tantùm exigant d. §. ſuper. d. *l. minimè.* & Ordinarius ad ſumptum teneri interim videretur. *Choppin. de ſac. pol. l.* 2. *t.*5. *n.*15.

4. Pendente cauſa principali vel ea decisa?

Sed & d. ſanctio loqui magis videtur caſu quo ab incarceratione tantùm eſt appellatum, nondum autem definitiuè pronunciatum. at hîc poſt deuolutam cauſam incarcerationis, pronuntiatum eſt in cauſa principali; & Reus paſtoratu priuatus eſt, & in exilium miſſus. Itaque eius cuſtodia vel præſentia deinceps nihil opus eſt Iudici à quo prouocatum eſt, qui nihil interrogandum, aut cum eo tractandum amplius habet; iam officio perfunctus: ſed demum Iudex ad quem eſt appellatum.

5. Decretum tranſlationis viſis actis, cauſaque cognita.

Decreuit porrò d. ſanctio, vt reus in priori maneat carcere, donec ſuperior Iudex aliud iuſſerit; ſed vt nec is iubeat aliud, niſi *viſis*, inquit, *actis, & cauſa cognita.* videnda ergo hîc ſunt acta, & cognoſcenda cauſa, an captura ritè facta ſit, præuijs ſufficientibus indicijs (quam Trid. *ſ.*25.*c.*6. vocat informationem, ſine qua eſt captura irrita. *German. Forget de perſon. eccleſ. l.*1.*c.*42. *Mynſ. cent.*5. *obſ.*69. quamuis Romæ ex ſola relatione ſatellitis Iudex clericum aliquando incarcerat. *Ant. Scorpus l.*5. *iuris non ſcripti c.*13. *n.*37.) & an proceſſum ſit ad illam ſeruata forma *c. qualiter & quando. X. de accuſ.* à *Concilio Trid. ſ.*24.*c.*5. innouata: & ſi nihil appareat in forma peccatum, an æquitas tamen carcerationi non aduerſetur; ex cauſa, vt ſi crimen non ſit enorme *d.*6.*c.ſ.*15.*Trid. c. ſi clericos de ſent. exc. in* 6. & grauiorem in pœnam exigens, quàm ſit ipſe carcer; & reus aduerſus indicia, ſeu ſummariam aut præparatoriam informationem teſtes producere pro ſua innocentia velit.

6. Quibus non ita opus poſt cauſæ principalis definitionem,

Enimuerò etſi acta videri, & cauſam cognoſci velit ſanctio, antequam ſuper tranſlatione quippiam decernatur; vt delictorum impoſitorum grauitas, veriſimilitudo, transferendique neceſſitas expendatur: tamen cùm hîc interim Iudex à quo proceſſerit ad definitiuã; & pœnam impoſuerit carcere mitiorem; ceſſat neceſſitas videndorum actorum, cùm Iudicis ſententia illius confeſſionem inferat, vt ceſſare poſſit carcer in eo, qui tam grauem pœnam non debeat exſpectare, quàm ſit ipſe carcer. *l.* t. 2.3. *D. de cuſt. reor.* neque enim remedia morbis debent eſſe grauiora, neque media perueniendi ad punitionem, ipſa punitione.

Lite autem principali pendente, cùm ſuper decreto vel executione incarcerationis tantùm appellatum eſt, non eandem rationem habet tranſlatio; quippe Iudex prior habet adhuc

quod

quod reum interroget, audiat, cauſam inſtruat, ac ritè definiat. eoque meritò ſanctio ad eius tranſlationem actorum inſpectionem, & decretum exigit ſuperioris.

Idemque decretum vt appellans maneat in eodem carcere regulariter etiam obtinet, vt caſus, quem hic & ſuprà proximè tractauimus, ſpecialis ſit ex ſua cauſa.

De ſciſmaticis, ſeu de ſeditioſis, & qui plebem colligunt.

RESPONSVM I.

Ad priuilegia communia defendenda an liceat conciuium auxilium implorare.

IVre prohibitum eſt cœtum facere, plebem colligere, clamoribus concitare, ad ſeditionem accendere: ita quidem, ſi dolo malo hæc

1. In cœtu faciendo modus, & finis conſiderandus. fiant. nullum enim delictum eſſe intelligitur, vbi abeſt dolus malus. vnde licet religionis cauſa coire *l. I. D. de collegijs illicit.* ære campano populum conuocare, commonere ad pœnitentiam, & vitam meliorem. & propterea lex *qui cœtu. D. ad legem Iuliam de vi publ. qui cœtu*, inquit, *concurſu, turba, ſeditione incendium fecerit, quiq́ue hominem dolo malo incluſerit*: dolum malum exigit, & titulus vim publicam ſeu finem cœtus concurſus, aut turbæ malum; titulus verò Codicis, *de ſeditioſis, & de his qui plebem contra rempublicam audent colligere*, notabiliter addit; *contra rempublicam*: & lex capitalium §. *ſolent. D. de pœn.* turbulentas acclamationes exigit: & lex I. D. *ad legem Iuliam maieſt. tenetur is*, inquit, *cuius opera, dolo malo, quo armati homines telis, lapidibusq́ue in vrbe ſint, conueniantq́ue aduerſus rempublicam, hominéſve ad ſeditionem conuocentur*, nec vllibi frequentiùs, quàm ad legem maieſtatis doli mali ſit mentio. vnde & Tuſcus *verbo ſeditio. concluſ. 98. ſeditio*, inquit, *eſt quando quis tractat facere proditionem, & nouitatem contra publicum, & bonum ſtatum ciuitatis alicuius, præter Romanam: vel facere guerram, vel quid ſimile, non nuda cogitatione, ſed perueniendo ad aliquem actum, puta faciendo coniurationem, vel rumorem. Bald. conſil. 59. licet eleganter. n. 2. & 3. ver. eſt autem ſeditio, lib. I.*

2. Vt aliquando nec tacere liceat. Porrò, vt tempus tacendi, ita etiam loquendi eſt. & propterea in reatum incidit, qui nouit conſilia agitari aduerſus Principem, aut rempublicam, nec ea defert. *l. quiſquis. §. id quod. C. ad leg. iul. maieſt.*

Adeóque, ad proportionem, qui ſcit periculum eſſe, ne quid de dignitate reipublicæ, iure, ac priuilegijs minuatur, & tacet; lædit rempublicam: qui videt incendium excitari; nec ad reſtinguendum vicinos prouocat: qui aggerem perrumpi; nec ad ripam muniendam proclamat; innoxius non habetur: qui videt ſocium iniuria affici, nec prohibet cùm poteſt; tam dicitur eſſe in vitio, quàm qui facit. quare aduerſus communes hominum, tempeſtatúmve iniurias etiam edictis principum permiſſum eſt ære campano conuocare populum ad obuiam eundum publico malo.

Porrò in caſu noſtro quid demum & quo fine eſt factum? rogati ſunt de clero ſeculari, & regulari præcipui, vt apud Capitulum cathedrale intercederent, quo optimo modo impediretur tranſlatio captiui ſacerdotis incolæ extra ciuitatem; ne ius ciuitatis ſeu priuilegium pessundaretur, quo vetitum eſt incolam quempiam inde captiuum aliò transferri, quo ciuium, incolarúmve priuilegio etiam clericum gaudere oporteat: *Vide ſuprà de foro compet. reſp. I.* aditi ſunt eodem fine opificiorum decuriones, vicorumque magiſtri, qui partem in hac republica habent; & ſine quorum iudicio, aſſenſuque grauiora negotia expediri non poſſunt: & porrectæ illis ſcedulæ, vt ſcirent quid agitaretur; reminiſcerentur priuilegiorum ſuorum, nec per illius extractionem præiudicium, & conſequentiam fieri permitterent, ne vſu contrario priuilegia perimerentur. in ſumma actum eſt nihil aduerſus rempublicam; ſed imò ne quod reſpublica caperet detrimentum. 3. Liceat conciuium implorare auxilium.

Porrò interpellatio eorum, qui authoritate & ſuffragio valent, iure permiſſa eſt non tantùm; ſed & ſi quid eo nomine promiſſum ſit, præſtari iuſſum. *l. vnica C. de ſuffragio.* vbi non tantùm patrocinia aduocatorum, ſed magnorum, & magnatum adiutoria intelliguntur ab Alciato, alijſque modernis. Enimverò nihil in hac vrbe frequentiùs immemoriali vſu receptum; quàm vt qui difficultatem aliquam patiuntur, ſi cauſa ad ſequelam pertineat, vt opificiorum decani, vicorum magiſtri, & alij qui membra ſunt concilij ciuici, eo quo dictum eſt modo, inſtruantur; & ab eo, ſeu eius nomine, qui difficultatem patitur, rogentur; vt publicum damnum præcaueant, dum priuatim patienti ſuffragium accommodant. hoc ipſo modo pagi, territoria, minores vrbes, ad Metropoles recurrunt; hæ ad communem Capitalium vrbium opem; hæ denique ad trium Ordinum Status vniuerſos. & verò, ſi quod omnes tangit, ab omnibus approbari debeat; vtique ab omnibus tractari, de eo informari, & interpellari poſſunt ſine dolo malo, inconcinno ſermone, neque aduerſus bonos mores.

De magiſtris.

RESPONSVM I.

Non rectè citra formam Concilij Trid. ſtatui de contributione ſeminarij. & quis de eo cognoſcat.

1. *De cauſis eccleſiæ ſuæ & ſeminarij cognoſcit Ordinarius.*

QVamuis non malè dicatur Epiſcopum in cauſa eccleſiæ ſuæ Iudicem eſſe poſſe. *ex gloſ. in c. ſi quis erga.* 2. *q.* 7. *Nauar. conſ.* 20. *n.* 9. *de reſcript.* ſicut deciſum eſt monachum in cauſa monaſterij ſui teſtari : *c. cùm nuntius. X. de teſtib. c. ſuper prud.* 14. *q.* 2. & conſequenter Concilium *Trid. ſ.* 23. *c.* 18. Epiſcopo facultatem tribuat Seminarium erigendi, ordinandi, dotandi; quin etiam ad indictam contributionem per cenſuras compellendi; adeoque ſi difficultas emerſerit, in prima inſtantia cognoſcendi; *iuxta idem Tridentinum ſ.* 24 *c.* 20. nec Seminarij cauſa Epiſcopi propria videatur; quamuis illius prouiſores à Concilio *Trid. d. c.* 18. conſilij tantùm cauſa adſciſcantur; tota autem actio ipſi Epiſcopo demandetur; vt non inſtar tutorum illi; ſed mandatariorum eſſe videantur.

2. *Non tamen poſtquam ſemel ſtatuit.*

Tamen non hic proprietas rerum Epiſcopi, eccleſiæ, aut Seminarij conſideratur; quæ ſunt diuerſæ : *c. res propriè. c. nullo.* 12. *q.* 2. ſed cauſæ, ortæ ex geſtis per Epiſcopum : vtpotè cùm ſemel officio functus eſt benè vel malè quippiam ſtatuendo, & quaſi iam conſumpta prima inſtantia, in qua ipſe ſtatuit, id quod actum eſt arguitur quaſi perperam actum; iam in partem vocatur, & ipſe pro aduerſario habetur; ipſiuſque geſta de formæ facultatiſque defectu, ſeu alio accuſata in litem veniunt. ius ergo naturæ obtinet à ciuili firmatum *tit. C. Ne quis in ſua cauſa ius dicat.* quod non abrogauit d. c. 20. *ſ.* 24. *Concilij Trid.* nec Ordinarium, qui ſemel quippiam ſtatuit, iterum iubet iudicare, & ſeipſum abſoluere, vel condemnare.

3. *Alios plus quàm ſe grauauit.*

Eoque magis præter agendi formam cauſa fit Epiſcopi propria. ſi & materia ad illius vtilitatem vergat : v. g. ſi pro contributione ſeminarij alij prægrauentur, ipſe ſubleuetur; nec ad talem ratam contribuat, qualem ab alio exigit : ne quod dicitur *in d. c. nulli. maiores enormiter locupletentur, & minores tali facto pauperes inueniantur.*

Non idem eſt, ſi quis penſionem ab Epiſcopo conſtitutam, dicat eſſe exceſſiuam; & de exceſſu ipſe cognoſcat. quia penſiones conſtituuntur de conſenſu partium, quæ ſuper quantitate fructuum decipi, & decipere poſſunt Epiſcopum : adeoque inter illas de eo cognoſcere ipſe poteſt : ſed taxa Seminarij conſtituitur ab Epiſcopo tanquam in re ſibi delegata, atque ex officio : ex quo nihil debet ſtatuere, niſi quod delegationi, æquitatique iam ipſe nouerit congruere, antequam officium expleat.

4. *Defectu formæ præſcriptæ delegationi Concilij ſ.* 23 *c.* 18. *inducitur nullitas.*

Porrò nullitas euidens eſt ex eo, quod forma delegationis, fineſque mandati non ſunt ſeruati. nempe lex 7. *D. de reb. cor. §. ſi prætor. mea fert*, inquit, *opinio, eum qui aliud fecit, quàm quod à prætore decretum eſt, nihil egiſſe*; & in c. cum dilecta *X. de reſcript.* quod contra formam delegationis geſtum eſt, irritum declaratur.

Itaque examinando inſtrumentum exhibitum; in principio aſſumit Epiſcopus hanc qualitatem *per ſacrum generale Concilium Trid. ad infra-ſcripta commiſſus & deputatus*, eoque ſe obligat ad formam, fineſque mandati ſeruandos; iiſque non ſeruatis nihil egiſſe conſtat. *d. § ſi prætor. d. c. cum dilecta. c. cui de non ſacerd. de præb. in* 6.

Mandat autem Concilium *Trid. d. c.* 18. ex omnibus bonis eccleſiaſticis, per Mendicantes aut equites Hieroſolymitanos non poſſeſſis, fieri proportionatam contributionem pro Seminario : hæc proportio ſeruata non eſt : nihil igitur iure actum.

5. *Improbatur pactum ſuper contributione quod initur tempore collationis.*

Quinimò cùm nec ante nec poſt peractum concurſum quidquam eſſet d. R. indicatum de huiuſmodi decreto, ſed demum cùm literas ſuæ inſtitutionis recepturus veniſſet, illæque negarentur, niſi ſignaret ſcedulam exhibitam promiſſoriam trecentorum florenorum annuorum pro ſeminario, eam perculſus ille, cùm reſponderetur non aliter dandas eſſe illi literas, ſubſignauit. ſanè improbato modo, & forma geſtum id videtur; & vergere nonnihil ad illud, quod dicitur *in c. vn. X. vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur, in fine, in verb. ſecundum autem dictum non licere : ne viam aperiamus his, qui prauitatem ſuam ſatagunt palliare.* vbi enim lege ac iure quid indici poteſt; ſpeciem mali habet, ſi tempore collationis ex pacto, & chyrographo petatur. adeoque extra formam & fines mandati d. c. 18. *ſ.* 23. *Trid.* atque aliud eſt actum, quàm quod Concilium iuſſit : adeoque nihil iure actum.

6. *Quatenus Epiſcopus ſecare, ſeu grauare beneficia poſſit?*

Verum quidem eſt, quòd Epiſcopus quandoque poſſit beneficium ſecare : vt in caſu *c. propoſuit. X. de fil. presbyt.* c. vacante. *X. de præb. vi & Barboſ. in Collect. DD. ad decret. in d. c. vacant.* ſed illa in ſuis proprijs terminis ſunt retinenda. *c. maioribus. c. cum cauſam. X. de præb.* non tantùm propter Concilij Lateranenſis decretum, *relatum in d. c. vn. & c. prohibemus. X. de cenſ. cui conſonat c. quia cognouimus.* 10. *q.* 3. quando ſuis vſibus, ſine conceſſione apoſtolica, *c. tua nobis. X. de verb. ſignif.* Epiſcopi prouentus applicant; ſed & quia aliàs, vt pergit d. c. vn. *& alibi cautum reperiatur in canone; quod eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione debent conferri. d. c. maior. d. c. Vacante. d. c. cum cauſam. c. ſi quis præbendas.* 1. *q.* 3.

Adeò vt ſtante generali lege prohibitoria diminuendi beneficia; qui caſum ſuum exceptum eſſe contendit, probare teneatur. neque enim hic de quo quæritur, is eſt, qui permittitur in d. c. propoſuit. c. *vaca. cum rationabili cauſa,*

cauſa, de vacante præbenda, duæ fuerant conſtituta, ac tot eſſent virtuſque prouentus, quod per vtramque virtque eſſet poſſeſſori prouiſum de beneficio competenti.

7. Quatenus pro ſeminario? At verò aiunt de Epiſcopi facultate non eſſe diſputandum; cùm iam expreſſa ſit in Concilio *Trid. d. c.* 18. *ſ.* 23. rectè quidem; ſeruata forma, & terminis d. c. 18: id eſt ſeruata omnium contributione, & æqualitate: ſed neque vt eccleſiaſtica beneficia cum tali diminutione conferantur; pacta, chyrographa tempore collationis de illa fiant: ſed ex quibuſcumque eccleſiaſticis reditibus Epiſcopi *partem*, inquit Concilium, *aliquam, vel portionem detrahant, & eam portionem ſic detractam etiam ante vacationem applicent, & incorporent*: extra hos terminos & formam, æqualitatemque omnium communem Concilium facultatem non dedit: illa ergo non ſeruata, nihil iure actum eſt.

Sed obijcitur, quod Concilium *Trid. d. c.* 18. *ſ.* 23. §. *poſtremò* tribuat Epiſcopis facultatem ibidem ſtatuta moderandi aut augendi. Verùm non ſimpliciter; vt ſ. 24. *c.* 13. §. *In parochialibus in verb. aut qua commodiori ei videbitur ratione*: ſed conditionaliter, *in verb. ſi difficultatem oriri contigerit*: nec qualemcumque; ſed *ob quam huius ſeminarij inſtitutio vel conſeruatio impediretur, vel perturbaretur*: & iterum, *ſi opus fuerit moderando, aut augendo*. talem autem tantamque difficultatem hic ortam fuiſſe; talem neceſſitatem vrſiſſe, ne quidem narrat inſtrumentum.

8. Aliter grauatis licet recurrere ad ſuperiores. Hi verò *clerici*, inquit d. c. *quia cognouimus.* 10. *q.* 3. *qui ſe ab Epiſcopo grauari cognouerint, querelas ſuas ad metropolitanum* (non ad officialem ipſius Epiſcopi) *deferre non differant: & Metropolitanus non moretur eiuſmodi præſumptiones coercere.* quod decretum Concilij III. Toletani Concilium *Trid. ſ.* 24. *c.* 20. non abrogat. adeoque euidens manet cauſam hanc ſuper huiuſmodi grauamine inſtitutam ad auditorium Ordinarij ſpectare, aut remitti non poſſe, ſed à Vice-Nuntio rectè alteri delegatam eſſe.

9. Præuia familiari requiſitione remittendi grauaminis. Eoque magis quòd d. c. ſi quis *erga.* 2. *q.* 7. non velit Epiſcopum rectà vocari ad ſuperiorem: ſed priùs eum iubet conueniri familiariter: vt Iudex rogatur vt interlocutoriam reuocet. *c. cum ceſſante. X. de appel.* idem hic factum pluries fuit à R. quod c. *ſi quis* ſatis conuincit Epiſcopum, qui grauauit, non iam vt Iudicem adiri; ſed reuerentiæ ergo priùs requiri, vt grauamen tollat: & quidem familiariter conueniri; vt loquitur d. c. ſi quis; & gloſſa de boneſtate; iudicialiter autem adiri ſuperiorem: vt ſtatuit d. c. quia *cognouimus.*

10. Nec opus coram eo recuſationem proponere. Ex quibus omnibus, & præſertim d. c. quia *cognouimus* conſtat huic negocio applicari non poſſe c. ſi contra *vnum. de off. deleg. in 6. c. ſi quis contra. X. de for. compet. c.* 2. *requiris.* §. 3. *X. de appel. c. cum ſpeciali. X. eod.* quæ loquuntur quando Epiſcopo, ſeu eius officiali competit iuriſdictio, ſed perſona ſuſpecta eſt: at hîc poſt rem; vt narrata eſt, geſtam, & ſemel decretam, cùm ſemel ſit officio functus benè vel malè; non amplius in eodem negocio competit iuriſdictio; ſed adeundus eſt ſuperior: eique querela exponenda. *d. c. quia cognouimus.* ſed retorta obtinent illa iuris loca, vt coram noſtro delegato proponi debeat recuſatio, & cauſa; probatio autem fieri coram arbitris ſeu condelegatis: de Officiali autem referri ad Epiſcopum, quando ei iuriſdictio competit, perſona autem in ſuſpicionem vocatur. 11. Sicut coram delegato.

Qua ratione etiam cognoſcendum foret an Delegato aliquid deëſſet de qualitate delegati. 12. Vbi & cognoſcitur ſi-qua defuiſſe ei qualitas arguatur. & vt demus eam tempore commiſſionis adeſſe debere, *iuxta Gutier. conſ.* 44. *n.* 7. *Cenallos com. contra com. q.* 693. *n.* 9. *& ſeqq. Velaſques Conſ.* 191. *n.* 8. *& cæteros quos allegant*; perperam aduerſarij imaginantur factam deſignationem iudicis ſynodalis Romam non eſſe miſſam ad S. Pontificem; quod exigit Concilium *Trid. ſ.* 25. *c.* 10. quia magis debebant præſumere Epiſcopum A. functum eſſe ſuo officio, præſertim poſt tot annos à dicta deſignatione. cùm Epiſcopi ſingulis triennijs debeant ſtatum ſuæ diœceſis perſcribere; & ſimilia in illum referre: & culpa ſeu negligentia numquam ſit præſumenda.

Quamuis autem nomen deſignati Iudicis Synodalis ad S. Pontificem non eſſet tranſmiſſum, non deſineret tamen deſignatus eſſe Iudex, cùm ſola deſignatio capacem illum faciat. 13. Deſignatio Iudicis Synodalis etſi Romam miſſa non ſit, non facit incapacem delegationis. vt ex textu d. c. 10. *ſ.* 25. *Conſilij Trident.* euidenter liquet. tranſmiſſio autem nominis non alio fine ibi præſcribitur, quàm vt eius notitia habeatur in Curia Romana. cui iam praxis communis prouidit; vt delegationum literæ inſcribantur Iudicibus Synodalibus generatim, & ſine ſpeciali nominatione; ſed cum clauſula, *& eorum cuilibet.* vt etiam notauit Garcias *de benef. p.* 9. *c.* 2. *n.* 352. dictam nominis tranſmiſſionem non vſquequaque ſeruari. nec verò eam præcipit d. c. 10. reſpectu Legatorum aut Nuntiorum; ſed tantùm S. Romani Pontificis. nec id vſus obtinuit. at hîc verſamur in delegatione à Vice-Nuntio facta.

Perperam dicunt aduerſarij Iudicem non agnitum tanquam Synodalem; ſed tanquam ſubdelegatum ab Epiſcopo A. principaliter delegato: quia ad totam cauſam ſubdelegari non poteſt niſi is, qui habet qualitates in principali requiſitas. *c. ſtatutum.* §. *in nullo. in verb. perſonis dumtaxat deſignatis ſuperius committat quomodolibet vices ſuas.* vt ſicut principalis debet, præter Ordinarium, eſſe Iudex ſynodalis. ſic etiam debeat ſubdelegatus: ſi ergo vt ſubdelegatus ritè eſt agnitus; conſequenter eſt vt ſynodalis. 14. Subdelegatus ad totam cauſam apoſtolicam debet eſſe Synodalis vt ſuus delegatus.

RESPONSVM II.

Priuilegia ſtudioſorum an extra Vniuerſitates obtineant?

1. Communiter non; VT quis priuilegio ſcolarum gaudeat, communiter creditur ſtudere debere in loco priuilegiato. *Rebuff. de priuileg. ſcolar. priuil.* 34. citatur c. tua X. *de cler. non reſiden.* ſed illud exigit tantùm, vt citra fraudem non in villis vel caſtellis, in quibus nullum eſt, vel minùs competens exercitium ſtudiorum, ſcolares agant. & c. fin. X. *de magiſt.* in qualibet

2. Sed percipiendorum fructuum in abſentia. metropoli theologiam docentes, vel in ea ſtudentes priuilegio fructuum percipiendorum fruuntur. ſic & leges, *quæ ſunt ſub tit. de profeſſor. C. lib.* 10. indefinitè loquuntur de profeſſoribus, & eorum priuilegijs. excipit autem Rebuffus *vbi ſup.* vt extra loca priuilegiata ſcolaris priuilegio gaudeat, ſi maioris ſtudij cauſa alibi ſit: quaſi efficacius finis priuilegiorum obtineatur. verùm authentica Habita *C. ne filius pro pat.* quæ ſubmittit ſcolares iuriſdictioni vel Rectoris, vel Epiſcopi; etiam loquitur de ijs, qui peregrè agunt: & titulus *C. de ſtudijs liberalibus Vrbis Romæ*, Procemium *Digeſtorum* tam regiarum vrbium, quàm Berijti ſingulariter meminit: in alijs legum profeſſionem vetat. vt & nuper à Rege hîc vetitum, ne extra Vniuerſitatem philoſophia, niſi quaſi inter priuatos parietes, doceatur. ſub qua exceptione etiam cenſere oportet ſeminaria. *iuxta Trid. ſ.* 23. *c.* 18. *in verb. grammaticos, aliarumq; bonarum artium diſciplinam diſcent.* & Chriſtinæus *in deciſ. ad d. tit. de ſtudijs liberal. Vrb. Rom.* ideo quærit, an hodiè ſciſſo Imperio Romano priuilegia Vniuerſitatum obtineant: quaſi non niſi priuilegiatis locis competant: ſeu habentibus ab Imperatore priuilegium. §. *hoc autem in proœm. D. & l. vnic. C. de profeſſ.* quæ in vrbe Conſtantin. præmium comitiuæ aſſignat ſolis Conſtantinopoli per 20. annos docentibus.

3. Cur Tridentinum exigat doceri publicè in ſcholis, & diſci? Concilium porrò *Trid. ſ.* 5. *c.* 1. *in fin.* vt priuilegio fructuum docentes ſacram Scripturam, & diſcentes fruantur, exigit; vt illi publicè in ſcholis doceant. non tamen illud intelligendum eſt de Vniuerſitatibus dumtaxat ſtudiorum generalium; per Papam, aut ſupremos Principes erectis: vt voluit Barboſa *& citati ab eo in Collect. DD. ad Conc. Trid. ad d. c.* 1. *n.* 50. 51. 52. 53. 54. 55. quia totus præcedens textus Concilij de omnibus cathedralibus, & Metropolitanis loquitur; & collegiatis inſignibus, cum numeroſo clero. vbique mandat haberi lectionem theologicam, non ſtudium generale; nec de priuilegijs per Papam, aut Principes Vniuerſitatibus conceſſis agit; ſed de priuilegijs *à iure* inquit, *communi conceſſis*: vtique *c. vlt. X. de magiſt.* quod generaliter loquitur de magiſtris *theologis*, inquit, *per ſingulas Metropoles ſtatuendis, vel Cathedrales.* vt c. 1. *ibid.* ex ipſo Lateranenſi deſumptum; & c. quia *nonnulli, ibid.* vt mouere non debeant verba illa Concilij Trid. *dum publicè in ſcholis docuerint, & qui in ipſis ſcholis ſtudent*: quia deſumpta ſunt ex d. c. vlt. adeoque eundem ſenſum habent. fit autem mentio ſcholarum, ad excludendos eos, qui in villis & caſtris, vbi nullum aut exiguum eſt exercitium, aut quaſi priuatim docent, aut ſtudent. *d. c. tua.*

Admittendum eſt etiam illud in his docentibus, aut diſcentibus; quod, ſicut idem Trid. *ſ.* 6. *c.* 2. vult in beneficijs vt reſidentiam requirentibus nulli priuilegia, ſeu indulta perpetua de non reſidendo ſuffragentur, locum non habeat in docentibus & ſtudentibus in vniuerſitatibus: ſed potiùs pars altera d. c. 2. quæ admittit diſpenſationes temporales. quippe tempus eſt in docentibus quàmdiu docent; & diſcentibus, quinquennium. *d. c. vlt.* 4.

Porrò hi docentes, aut diſcentes extra loca priuilegiata, non adipiſcuntur priuilegium d. Authenticæ *habita*: vt Iudicis ordinarij forum declinare poſſint. niſi fortè ſtudioſi delictum tam leue commiſerint, vt per præuenientis magiſtri correctionem ſatis purgatum cenſeatur. nec alia politica priuilegia conſequuntur. 5. Non competit declinatoria fori ordinarij extra Vniuerſitates.

Sed neque Vniuerſitatum priuilegia refragari queunt Concilij Tridentini decretis quoad parochorum competentiam: *ſ.* 7. *c.* 7. onera beneficiorum: *ibid. c.* 8. Conſeruatores illarum non ſunt quidem reuocati; *ſ.* 14. *c.* 5. *Trid.* vt nec regularium; ſed Iudicum conſeruatorum authoritas non extenditur ad ea, quæ requirunt iudicialem indaginem. *c.* 1. *de off. deleg. in* 6. quamuis Louanienſis Vniuerſitas ſpeciale priuilegium habeat; ne extra muros docentes, aut ſtudentes trahantur; ſed aduerſarios eò trahant. verùm vt illius Vniuerſitatis in eccleſiam & remp. merita; illud, aliaque impetrarunt, quæ retineri boni publici quàm maximè intereſt; ita tamen illud interpretationem eam exigit, vt concedentis intentio non fuiſſe cenſeatur, alicui concordiæ aut conuentioni derogare. *c. ex multiplici. X. de decim.* adeoque nec illi, quæ olim cum Ordinario Leodienſi inita eſt. *quam retulimus in Iur. pont. nou. anal. de off. deleg. in* 6. Ideoque Ordinariorum decreta Synodalia, ſeu alia ſuper beneficijs ſtudioſos non minùs, quàm alios abſentes ligant; & decernere ſuper ijs Ordinarij poſſunt, quod ius & ratio exigit. vt & fecit Concilium *primum Mechlinienſe prouinc. tit. de vit. & honeſt. cler. c.* 4. & conſequenter, vt onera beneficiorum ritè expleantur, decreta exequi. neque enim Epiſcopi, & ſuperiores, officium à iure ſibi iniunctum exequentes, nomine aduerſariorum veniunt, aduerſus quos eiuſmodi priuilegia ſunt conceſſa. neque mens concedentis eſt ſub eo prætextu dare occaſionem minuendæ hierarchicæ poteſtatis, aut ſoluendæ diſciplinæ eccleſiaſticæ, cùm Epiſcopis ipſis ſtudioſos aliàs non ſubditos ſubijciat d. Auth. *habita.* & reſcripta contra perſonas minores ſeu communes, aut de rebus 6. Nec in Vniuerſitate quarumdam cauſarum reſpectu.

bus minoribus impetrata, extendi non poſſint ad maiores, vt Epiſcopos; & res maiores. *c. ſedes X. de reſcript.*

RESPONSUM III.

An ſub nominationem academicam & prouiſionem Romanam cadat præbenda theologalis?

1\. Præbendam theologalem confert collator ordinarius.

PRæbendam theologicæ lectioni deputari omninò exigit Concilium Trid. ſ. 5. c. 1, ſed, quis impoſterum conferre illam debeat, non exprimit. eoque rectè reſponſum eſt, collationem ab eo faciendam eſſe, à quo anteà fieri ſolebat. *l. commod ß. me. D. de lib. & poſth. Garcias de benef. p. 5. c. 4. n. 128. 161. 166. 167. Gonſal. ad Reg. 8. canc. gl. 9. §. 1. n. 81. & ſeqq.* & in Concordatis Galliæ eſt expreſſum, vt ordinarius collator eam facere teneatur magiſtro, ſeu licentiato, vel baccalaureo formato in theologia: ſine alio additamento. Ex Concilio porrò Trid. electio perſonæ videtur ad Epiſcopum pertinere: ſolum quidem; *vt idem Garcias ibid. nu. 162.* quippe Concilium d. c. 1. ſoli Epiſcopo defert ſubſtitutionem non idoneo lectori faciendam: & ſ. 24. c. 8. etiam ſoli Epiſcopo defert inſtitutionem pœnitentiarij. ſed hæc non id conuincunt. ſeparata enim ſunt collatio præbendæ theologalis, & inſtitutio pœnitentiarij: neque ex ſeparatis quidquam rectè infertur. ſic & *ſ. 24. c. 18. Conc. Trid.* vacante parochiali Epiſcopus vicarium ſubſtituit, etſi parochum non conſtituit. magis vrget *d. c. 1. verſ. & ne ſub ſpecie*, vbi decernit neminem admittendum, *qui priùs ab Epiſcopo*, inquit, *loci de vita, moribus, & ſcientia examinatus non fuerit.* hæc ergo in partibus facienda ſunt, non Romæ.

2\. Perſonæ tamen ab Epiſcopo electæ.

3\. Cum Capitulo.

Et porrò Concilium d. c. 1. dicit ſe piis ſummorum Pontificum, & probatorum Conciliorum conſtitutionibus inhærere, eaſque amplecti; & adijcere: adeoque quæ quidem amplius expreſſit, pro adiectis ſunt habenda: quæ non expreſſit, d. conſtitutionibus relicta. atqui ex c. de quibuſdam & ibi DD. Epiſcopis ea cura incumbit de iure; & Innocentius III. in Concilio generali *c. quia nonnullis. X. de magiſt. conſtituatur*, inquit, *magiſter idoneus à Prælato cum Capitulo, ſeu maiori, ſeu ſaniori parte Capituli eligendus.* ſic & idem Trid. d. c. 1. in tenuibus eccleſijs, vbi haberi non poterit lectio theologica; iubet vt grammatica habeatur; *per magiſtrum ab Epiſcopo*, inquit, *cum conſilio Capituli eligendum*; quod tamen amplius eſt, quàm quod ſtatuit d. c. *quia nonnullis*, vbi conſenſu opus Capituli. Sed ſi Concilium velit magiſtrum grammaticæ eligi per Epiſcopum; multò magis videtur intendiſſe theologiæ lectorem; ſi & ideo grammaticæ; vt ſic formentur tranſituri ad theologiam, vt ait; multò magis theologiæ: quia finis magis quàm mediorum ratio valet. propter quod vnumquodque tale, & ipſum magis: & intereſt magis eccleſiæ, ſubijci electioni Epiſcopi theologum; quàm grammaticum magiſtrum. quia ille fidem, cuius cura propriè ad Epiſcopos ſpectat, tractat: non iſte. & valde hæc firmat S. Cong. interpretatio, ſi vera eſt quæ circumfertur, & dixit decretum d. c. 1. locum habere in præbendis etiam iuris patronatus laici; & perſonam præſentandi ab Epiſcopo loci eſſe deſignandam.

Et quidem adeò nonnulli fauent iſti Epiſcopali electioni, vt ſemper ei locum eſſe velint, quamuis in menſibus reſeruatis. *Zerola in Praxi p. 1. v. beneficium. §. 3. dicto 8. in eamq; rem citat Couuar. pract. quæſt. c. 36. n. 4. verſ. ſimiliter*, propter ſpecialem curam examinis, & approbationem d. c. 1. Epiſcopo commendatam. ſicut & Nauar. propter ſpecialem formam concurſus d. c. 18. ſ. 24. ordinatam etiam in menſibus reſeruatis illic decreta cenſet obtinere. *apud Gonzal. ad reg. 8. canc. gl. 8. n. 112.* vt & nominationes, & exſpectatiuas reſeruationes negant in præbendis lectoralibus habere locum. 4. An etiam in menſibus pontificijs, & omiſſis nominatis academicis?

Nituntur fundamento c. *cum in eccleſia & ibi gloß. in verb. d. conſuetudinem de præb. in 6. c. vn. de rer. permut. in 6.* hic reſcribitur exſpectatiuas non habere locum in permutatione: illic, per huiuſmodi mandatum non intelligi derogatum eſſe conſuetudini: & gloſſ. quod præbenda affecta magiſterio non debeatur exſpectanti. non tamen idem ſentit *Gonzal. & Garc. ibid. n. 167.* & Couuar. *vbi ſuprà* dubiam eſſe ait illam opinionem, ac conſuetudinem valde attendendam.

Et argumentatur quidem Garcias non malè, quod cùm Concilium de collatione nihil ſtatuat; priori iuri reliquiſſe cenſeatur. adeoque regulæ 8. Cancell. reſeruatiuæ menſium, quæ etiam derogat conſuetudini, atque etiam hodie immemoriali. ſed ſic nondum vbique recepta. ſed & reſponderi poſſet, Concilium, vt dictum eſt, amplexum eſſe conſtitutiones priores Pontificum, & Conciliorum: in d. autem c. quia *nonnullis. §. aſſignetur* Prælato & Capitulo eiuſmodi prouiſionem deferri. at vereor ne praxis Romana; ob d. reg. 8. generaliter loquentem, id nolit admittere. quamuis in Hiſpania per concurſum (quem tamen non exigit. d. c. 1. ſed tantùm Epiſcopi examen, & approbationem) quocumque menſe ab Ordinario prouideri conſueuerit. *apud Garciam vbi ſuprà.* ſed ait, quaſi per tolerantiam. niſi dicas rectiùs, quod illic Concilium mox à principio ita fuerit intellectum, & ob eccleſiæ vtilitatem praxi mandatum. adde & Garc. *p. 5. c. 1. §. 11. n. 179.* quod quę per viam legis fiunt, vt theologi conſtitutio, non cadunt ſub Reg. 8. vt ea quæ in vim priuilegiorum.

Fortè, ſicut decretum eſt in concurſu ad parochiales à Pio V. in bulla de concurſibus, vt, illis in menſibus reſeruatis vacantibus, fiat concurſus in partibus; ſed Romam dignioris

nomen tranſſcribatur; iſque ibi obtineat collationem: ita non minùs æquum videbitur lectorem in partibus eligi, deſignari, ab Epiſcopo loci examinari, & approbari, vt vult Concilium; ac eius Romam nomen mitti in menſibus pontificijs; ibidemque prouiſionis literas expediri. & minùs videbitur recedere id à mente Concilij, quàm ſi omnia Romæ fiant, vbi ſæpè perſonæ magis idoneæ ignotæ ſunt. dicitur quidem præbendæ theologalis collationem vt nec per concurſum, ita neque digniori neceſſariò eſſe faciendam; *ex deciſione Rota apud Garciam d.c.4.* ſed vereor mentem Concilij non omninò expleri, vbi negligitur manifeſtè dignior: etſi non mox actio tribuatur neglecto; vt ſ.24. c.18. Trid. ſed quicquid ſit, omitti non poteſt Epiſcopi examen præuium, & approbatio, quam exigit omninò Concilium. eoque ſatis quibuſdam videtur derogare Regulæ 8. Cancellariæ: ſaluâ imitatione eorum quæ diximus de collatione Romæ facienda poſt concurſum in partibus inſtitutum, in parochialibus beneficijs vacantibus in menſibus Pontificijs. & ſanè hoc Concilij decretum vt verbotenus ſeruetur, rei grauitas ſatis exigit. primum enim eſt quod edidit pro fidei & ſanæ doctrinæ conſeruatione, hæreſumque extirpatione: ad quem finem imprimis declarat ſe eſſe congregatum *ſeſ. 3. decreto de ſymbolo fidei. ſeſ. 3. decreto de canonicis ſcripturis.* receptum autem hîc eſt Concilium & à Rege ſeruari iuſſum vt ſonat, &, ſi quid ſecùs fiat, ei ſignificari mandatum.

Adde & loci Epiſcopum iudicare poſſe quanta doctrina in loco ſit neceſſaria; non Romanos; longè abſentes. aliam enim requirunt loca hæreſi infeſta, aut hæreticis vicina; quàm ea vbi non eſt ſatan. neque occurſus malus. ideo examen eo loco, & probatio fieri debet. qui rei fauor valde eſt attendendus hic, ſi etiam ſuperat fauorem patronatus laici.

5. Quid ſi nominatus illā ſibi petat?

Quod inſuper hîc quæſitum eſt, an mandatum de prouidendo, adeoque & nominatio academica locum habeat, in præbenda lectione theologica affecta in vim d.c.r. cùm auferat deſignationem per illud delatam Ordinario? & videtur *iuxta d.c. cum in eccleſia. & gloſſ. ibid.* mandatum eò, nominationémve non extendi: ſed qualitatem præbendæ impreſſam omninò retinendam eſſe. *iuxta Conc. Trid. ſ.25.c.* 5. vbi & vetatur derogari eiuſmodi qualitati.

6. Qui ſit idoneus?

Sed quid ſi nominatus ſit theologus? per accidens id euenit, nam & poſſet iuriſperitus eſſe aut philoſophus dumtaxat: ſecundùm diplomata Facultati Artium pro legentibus & regentibus, ſeu Vniuerſitati Louan. conceſſa: & ſi nominatus poſſet acceptare taliter affectā præbendam; quamuis ſit theologus, aduerſaretur nihilominus intentioni Concilij, quatenus deſignationem perſonæ, ſeu electionem dignioris tolleret Ordinario.

7. Vt nominatio nō extēditur ad curata, niſi in priuilegio exprimatur.

Sic etiam *in c. vlt. X. de præb. & c. ſi pro. eod. in* 6. reſcriptum eſt, mandatum de prouidendo non extendi ad curata: & *in d. c. vlt.* dicitur nec *ad talia*: talis autem videtur etiam præbenda lectoralis: cuius non eſt in priuilegijs qualitas expreſſa. argumentum autem à pari procedit in beneficialibus. *c. ſi poſtquam. in fin. de elect. in* 6. imò magis requiri videtur expreſſio qualitatis lectoralis, quàm curatæ. quia maior aptitudo, & doctrina requiritur ad lecturam, quàm ad curam. vt quamuis & hæc in priuilegijs exprimatur, argumentatio non procedat ad illam. quia mandati fines diligenter obſeruandi hîc ſunt. *c. cui de non ſacerd. de præb. in* 6. adeò vt mandata huiuſmodi *non debeant*, inquit, *ad alios caſus, quàm expreſſos, extendi.*

8. Sic neque ad theologalem præbendam.

Sic Steueneau *in Comment. ad Ordinat. l. 1. t. 2. ad art. 1. v. ſans pouuoir. poſt gloſſ. ad ſanct. pragmat.* in §. *item inſuper.* §. *item placuit.* ait huiuſmodi præbendas theologales non eſſe nominationibus comprehenſas. & Concordata Franciæ expreſſè habent, vt vltra præbendam theologo affectam collator ordinarius nominationes admittere debeat, ſecundùm alternationem menſium ibi præſcriptam. in præbenda autem theologo conferenda non eſt in Concordatis, vt diximus, aliud additamentum: adeoque libertas collatoris in hac non eſt reſtricta: dummodo theologi qualitas adſit. per Concilium autem Tridentinum ampliùs reſtringitur, per ea quæ loci Epiſcopo d. c. 1. deferuntur.

Sic iterum deciſum eſt *in c. quamuis. 4. de præb. in* 6. mandatum de prouidendo in aliqua eccleſia ciuitatis aut diœceſis, non extendi ad cathedralem. quia mandata ſuper obtinendis beneficijs, vt ambitioſa, debent reſtringi. *d. c. quamuis.* itaque nec eò extenderetur nominatio, niſi in priuilegio expreſſè diceretur. quare etſi exprimatur cathedralis generatim; non tamen complectetur præbendam theologalem ob d. qualitatem; vt diximus: quodque, quæ notabilia ſunt, niſi notentur ſpecialiter, omiſſa cenſeantur. *l. iniuriarum.* §. *prætor. D. de iniur.*

De adulterijs & ſtupro.

RESPONSVM I.

De regulari circa crimen carnis inquiſito.

SEcundùm ea quæ proponuntur, Caius, tanquam grauiter ſuſpectus, iure cogi poteſt ad purgationem canonicam: ſed in praxi hodiè rarò illa vſurpatur. illa quidem de iure in grauiter ſuſpecto, *c. 1. & tot. tit. X. de purgat. canon.* etiam regulari, *c. 3. ibid.* etiam electo in Epiſcopum *c. tam literis. X. de teſtib.* obtinet: ſed propter periurij pericula praxis abhorret.

1. Suſpicio grauis ſufficit ad purgationem canonicam, ſed hodie non practicatur.

Teſtimonia etiam ſingularia, vt hic, eam faciunt probationem communi opinione, cùm ad eundem finem tendunt, vt in ciuili cauſa, & correctionis, præſertim regularis; extra ordi-

ordinem rei condemnari poſſint; non tamen

2. *Coniungi quando poſſint, & ad quem effectum probi teſtes ſingulares?*

pœna ordinaria delictorum puniri; ſeu tali aliqua, quæ priuationem, depoſitionem, incapacitatem dignitatum officiorumque Ordinis directè aut indirectè inferret. *Farinac. in Oppoſit. contra teſtes. q.64. n.225.229. Vide quæ diximus ſuprà de Teſtib. reſp.1.*

In criminibus carnis, quæ obſcurè perpetrari ſolent, præſumptiuæ probationes ſolent faciliùs admitti (*vt idem Farinacius docet in prax. crim. p.5. tit.16. q.136. c.1.2. & 4.*) ſed tamen quando criminaliter ad pœnam ordinariam agitur, etiam in adulterijs euidentem probationem requirit lex *qui ſentent. C. de pœn.* & d.c.3. *X. de purgat. canon.* dicit moniales libidinis accuſatas, *ſi manifeſtè*, inquit, *detegi non valuerint*, non condemnandas, ſed ad purgationem cogendas. ſic ſiſtitur Chriſto *Ioan.8.* mulier in adulterio deprehenſa: & apud Danielem *c.13.* ſeniores teſtabantur ſe vidiſſe adoleſcentem & Suſannam commiſceri. *VVeſembec. in Paratit. D. Ad leg. Iul. de adult. n.18. Vide c. præterea. 27. & ibi DD. X. de teſtib.*

Et propterea quamuis probationes imperfectæ coniungi poſſint (vt hîc leuitatis ſigna, ſolitudo, oſcula, amplexus, tactus) requiri tamen volunt, vt ſingulæ in ſua ſpecie ſint perfectæ. *Mynſing. centur.2. obſ.100.* non tamen cùm criminaliter agitur etiam tales coniunguntur. *Gail. l.1. obſ.108. nu.13.* ſed vt tamen coniunctionem admittamus, in ijs quæ ſunt difficilis probationis; non tamen ad effectum criminalem, & certi criminis in ſpecie. *Farinac. d. n.225.156.*

3. *Qualiter delictum in genere probare dicantur non in ſpecie?*

Quare, quod in terminis quæritur, an Caius cenſeatur conuictus de fornicatione cum Sibilla, aut Alexia: dicendum eſt, quod cum neutra ad effectum, vt præcisè de hac, vel illa fornicatione poſſit puniri. & hoc eſt, quod dicunt doctores ſingulares teſtes in genere probare, non in ſpecie hoc vel illud delictum. etſi eiuſmodi probationem Simancha chimericam vocet, quaſi genus ſine ſpecie detur, *apud Farin. n.232.* ſed probabilior eſt aliorum opinio, qui genericam probationem admittunt, & per teſtes ſingulares fieri concedunt, dum tendunt ad eundem finem; v.g. ad probandam rem veneream: non tamen probent hanc, vel illam fornicationem, aut ſtuprum. eaque potiſſima ratio videri poteſt eſſe, quod pœna ordinaria infligi non poſſit delicto in ſpecie non ſatis probato; ſed tantùm in ſuo genere, præſumptiuè: vt pro grauitate præſumptionum, Iudex arbitrari tantùm poſſit extraordinariam correctionem: quod inquiſitus neque ſatis deprehendatur certi criminis reus; ſed tamen deprehendatur nec eſſe omninò innocens, *vide d. reſp.1. n.5. & ſeqq.*

Itaque, quò minùs Caius cum Sibilla vel Alexia de fornicatione conuictus cenſeatur, obſtat lex 8. *C. de teſt.* vbi ex Baldo formatur axioma, vt *vox vnius ſit vox nullius*: & teſtimonium vnius ne audiri quidem velit lex: & *nulla ſit cauſa, quæ vnius teſtimonio, quamuis legitimo, terminetur. c. licet c. Veniens X. de teſtib.* ſed omne verbum ſtet in ore duorum ſaltem. *c. in omni. X. eod.* atqui nulli hîc teſtes ſunt conteſtes vllius eiuſdem actus, ſiue cum Sibilla, ſiue cum Alexia perpetrati.

Quo minùs autem innocens habeatur; facit actuum & teſtium, quamuis de omnibus ſingularium, multitudo, probitas, & ſimplicitas. quam valde ponderat Couar. *var. l.3. c.3 n.4. & 5. Farinac. vbi ſup. n.314. Hippol. de Marſil. ſingul. 114.* ſpectatam virtutem maximi facit Specular. *in tit. de iud. deleg. §. ſupereſt. vt puta*, inquit, *ſi monachus ſit Ciſtercienſis aut Carthuſianus; vt non cadat in eum ſuſpicio mendacij.* quamuis alioquin Baldus *in d. l.8. C. de teſtib.* dixerit tantum probare mille teſtes ſingulares, quantum vnum: ſed alij rectiùs.

4. *Ad effectum extra ordinem emendandi, ſeu corrigendi.*

Poterit ergo Caio, extraordinario & religioſo modo, pœna aliqua extraordinaria imponi, quæ Superiori videbitur moderata, infra rigorem pœnæ ordinariæ à Iure, vel ſtatutis Ordinis præſcriptæ. eamque moderationem tantò faciet maiorem, quantò magis præterijt caſus cum prima. mitigat enim valdè, & de pondere huiuſmodi delictorum multum detrahit temporis lapſus. adeò vt cùm alia delicta viginti demum annis præſcribantur; de carnalibus tamen inquiri poſt quinquennium, aut rei condemnari non poſſint. *l. mariti. §. hoc quinquennium. D. de adult. l. adulter. C. eod.*

5. *Tempus tollit, aut mollit delicta præſertim carnis.*

6. *Niſi de ſtupro agatur criminaliter, vt vi publica.*

Et quamuis d. lex *mariti in fin.* dicat eum, qui per vim ſtuprum intulit, ſemper ſine præſcriptione temporis accuſari poſſe. & Caius hic primæ ante aliquot annos etiam vim intuliſſe narretur: tamen Gloſſa *ibidem, in v. hunc.* rectè monet id obtinere, cùm de vi actio inſtituta eſt; non cùm de ſtupro. & ratio eſt, quod talis ſtuprator vim publicam commiſerit, *vt ibidem dicitur*: & huiuſmodi crimen, vt tale, *legis Iuliæ de adulterijs poteſtatem excedat. l.5. in fin. D. ad l. Iul. de vi publ.* ſi autem ageretur criminaliter de vi; huiuſmodi teſtes vt hîc, ſingulares ſecundùm ea quæ diximus, nihil proficerent. quamquàm & rara in ſtupris abſoluta vis eſt. rarior probatio. nulla ferè illarum, quas conſtat non clamaſſe, ſi in vrbe ſtuprum paſſæ allegentur.

Ita vt omnibus expenſis Superior rectè arbitraturus ſit pro dictamine ſuæ conſcientiæ pœnam extraordinariam; non poſſit autem ordinariam imponere.

7. *Teſtatus monachus ſine licentia ſuperioris, an probet?*

Supereſt ſcrupulus, quod teſtes quidam regulares arguantur ſine præuia Superiorum licentia dixiſſe teſtimonium, eoque illud eſſe irritum. *Farinac. de oppoſit. contra teſtes. q.61. n.130. vbi plures citat, & nominatim Sacinum conſ. 17. nu.15. l.1.* quod contraria Abbatis opinio procedat, vel quando pars non opponit, vel teſtis adhibetur tantum in inſtrumentis, quibus caſibus valeat monachi depoſitio, etiam ſine Superioris licentia; aliàs ſecùs. dicendum eſt tamen Abbatis opinionem procedere generaliùs. vt quamuis multa fieri prohibeantur; facta tamen teneant. quod vtique eſt eliciendũ maximè ex cauſa prohibitionis; an prohibiti perſonam ſpectet, an rem ipſam. at hîc prohibitio

ſpectat ad perſonam monachi; non cauſam teſtimonij. cùm hoc ſolum requirat veritatem: monachi autem perſona in iudicium produci non debeat, ſæcularibus negotijs, vel foro immiſceri; minimè omnium cauſæ ſanguinis: & tamen ſi in cauſa ciuili, quis iure ſuo excideret defectu probationum, niſi monachus teſtetur; eiuſmodi neceſſitas ex iuſtitiæ regula obligat monachum ad dicendum veritati teſtimoniũ; & Superiorem ad dandam teſtandi licentiam. *c. 2. X. de teſt. cog.* eoque ſenſu excipiendi ſunt canones: & quorundam Ordinum ſtatuta religioſis ſuis teſtimonium interdicentia. *c. nuper. 51. X. de teſtib. cum ſupplemento ibid.* igitur ſuperiorum eſt diſcriminare, quando religioſus foro abſtinere, quando neceſſitati parere debeat: ipſe autem velle, aut nolle non habet. ſi tamen omiſſo Superiore teſtimonium dixerit; puniri ipſe poteſt; ob tranſgreſſionem legis ſuam perſonam ſpectantis: teſtimonium autem non corruet. quia legis ratio non eò ſpectat, vt veritati, & iuſtitiæ huiuſmodi teſtimonium ſubtrahatur: ſed vt monachi, qui ſui iuris non ſunt, Superiorum auſpicijs ducantur intra cardines rationis, & ſui inſtituti: quorum iudicium eſt penes Superiorem.

De Vſuris.

RESPONSVM I.

De vſuris ex forma chirographi & re geſta iudicandis, & in ſortem imputandis.

Contingit non raro viris etiam probis, & ſupra vulgus doctis, vt mentalem vſuram nullam faciant, realem tamen incautiùs mercando incurrant, adeoque crimine quidem vacent; ſed an ob bonam fidem tantùm retinere ex vſurario contractu licitè poſſint, quantum lucrati eſſent ex licito, examinare diligenter debent cum Leſſio *de Iuſtitia lib. 2. c. 20. d. 12.* ſed in foro externo ex actis & probatis, ipſiuſque contractus inſtrumento, iudicandum eſt: ex eoque contractus talis eſſe cenſendus eſt, qualis ſolet ea forma plerumque iniri. *l. certi condictio. in fin. D. ſi cert. pet.* nec hic ex edicto 1611. *ar. 19.* aliud actum quàm ſcriptum eſſe probare quis admittitur.

1. Quoad animam aliter aliquando de his quàm in foro externo iudicandum.

2. Imputandæ in ſortẽ, ſi chirographũ, aut res vt geſta eſt, vſura ſit.

Quare ſi chyrographum, ex quo actum eſt, vſurarium eſſe probetur; in hoc foro vſuræ receptæ in ſortem imputandæ erunt, ſeu repeti poterunt. *c. 1. 2. 8. 5. 9. 10. X. de vſur.* etiam iure ciuili, quæ illo ſunt illicitæ *l. eos. C. de vſur.* Et licet *c. 13. X. de vſur.* & pleriſque locis iubeatur Iudex cogere, & compellere debitorem ad reſtituendas vſuras; ideoque non dari actionem quidam putant debitori; ſed tantùm implorationem officij Iudicis: tamen *c. 11. X. de vſur. in verb. cùm aliquis eos conuenerit de vſuris,* ſecùs ſuadet. & ſolet tradi regula, vt condictio detur ex lege, & canone, ſi quid ſtatuat, nec aliter exprimat. ſed in reis ea quæſtio ceſſat, qui excipiendo in ſortem imputare poſſunt. adeò vt nec Iudex ad vſuras ſoluendas aliquem condemnare poſſit. *c. poſt miſerabilem. c. mi ibael. X. de vſur.* niſi fortè iuratas. *c. debitores X. de iureiur.* ita quidem vt quicumque ſtatuta ſcribunt, ſeruant, aut ex ijs iudicant, vſuras eſſe ſoluendas; ſolutas repeti, aut reſtitui prohibent; excommunicentur. *Clem. vnic. de vſur.*

3. Etiam datur actione.

4. Niſi iuratæ ſint.

5. Iudex ſecùs iudicans aut ſtatuens excommunicatur.

Porrò *vſura eſt vbi amplius requiritur, quàm datur. c. vſura. 14. q. 3.* qui plus, quàm dederit, accipit, vſuras petit. *c. ſi fænerabilis. ibid.*

6. Vſura quid.

7. Exceptiones, quando liceat accipere vltra quàm datum ſit.

Et quamuis caſus quidam excipiantur: vt cùm clericus beneficium, feudúmve eccleſiæ ſic recuperandum putat; *c. 1. X. de vſur.* vel dominus feudum à vaſallo; *c. 8. ibid.* vel re vendita non ob ſolam dilationem plus accipit venditor; *c. 10. ibid.* ſed ob dubium valorem tempore ſolutionis futurum; *c. 6. c. 19. ibid.* præſertim ſi aliàs non erat venditurus; aut propter periculum quod ſuſcipit nauigaturus, aut ad nundinas iturus, ſi verum eſt, & non fictum; *DD. ibid. & quos citat Azor. Inſt. moral. p. 3. l. 5. c. 6.* aut denique ratione eius quod verè intereſt; ſeu ne mutuans damnum faciat; *c. diſtricti. X. de for. compet. c. peruenit. X. de fideiuſſ.* aut lucrum amittat; *Malder. de iuſtit. tract. 5. c. 3. d. 13. Leſſius de iuſtit. l. 2. c. 20. d. 2.* vt plurium communior eſt opinio: quos citat Azor. *Inſtit. moral. p. 3. l. 5. c. 5.* nam id quod intereſt definit iuriſconſultus *in l. 13. D. rem ratam, quantum mihi abeſt, quantúmve lucrari potui.* ſed in hac lucri cauſa aliquæ requiruntur conditiones: de quibus infrà. Omitto venditorem qui rem emptori tradidit. *de quo egimus in Conſult. can. h. t. conſ. 1.*

8. In eiuſmodi exceptione ſe fundans debet probare.

Tamen huiuſmodi caſus, & ſi qui ſint alij, exceptiones ſunt; iuris regula in contrarium eſt. qui autem in exceptione ſe fundat, probare illam tenetur. *l. cum de indebito. §. ſin autem. D. de probat. in verb. ſecundùm generalem regulam, quæ eos, qui opponendas exceptiones affirmant, oſtendere exigit.* & quia qui pecuniam ſuam in vſuras collocant, aliorum contractuum pallijs obumbrare illas ſolent, ſtatuit d. Clem. *vnic. §. cæterum* vt teneantur edere libros ſuarum rationum vſurarij. qui vtique aduerſus ſcribentes probent, non pro ipſis.

9. Contractus ſocietatis, aſſecuratio ſortis, & redemptio incerti maioris lucri pro certo ſed minori à Sixto V. damnata.

Vſurarium ergo eſt chyrographum quod vltra ſortem promiſſionem continet quantitatis ſex in centum, finito anno cum ſorte ſoluendæ: ſed ſi liber mutuantis habet, *datam eſſe ſortem in negotiationem librorum mutuatario plus lucri dantem,* videbitur eſſe vſura ſine morſu: quippe Hebræi vſuram morſum vocant; *Nauar. in Manual. c. 17. n. 206.* aut ſaltem implicitum contractum ſocietatis, aſſecurationis, & redemptionis incerti lucri maioris pro certo minori: ſed licet ex ſola contractuum natura inſignes theologi & iuriſperiti eum licitum eſſe tradant; tamen damnauit Sixtus V. conſt. *Incip. deteſtabilis. quã Synodus Antuerpienſis 1610.*

10. Conſtitutione hîc publicata.

ſeruati

ſeruari hic iuſſit, huiuſmodi contractus: & edictum 1540. vetuit pecuniam dari ad lucrum, quamuis apud mercatorem; niſi *cum damno, & lucro.*

Adeò vt quamuis conſuetudines alicubi permittant mutuanti præter ſortem lucrũ paciſci certo die ſimul ſoluendum, niſi aliqua exceptio ſubſit; id vſura ſit, damnata à Concilio Nicæno. *c. quoniam 14. q. 4. & d. Clem. vnic. §. fin.*
11. adeoque huiuſmodi articulus ex libris ſtatutorum ſit eradendus ſub pœna excommunicationis. *d. Clem. vnic. in prin.* & Synodus Cameracen. *ann.* 1587. ne pupillares quidem nummos ita collocari poſſe, cum conditione eas reſtituendi, cùm minores ad ætatem venerint, declarauit: *tit. de vſur. c.* 4. & edictum regiũ *ad illã ar.* 21. huiuſmodi contractus prohibet, nullos & irritos facit; eoſque magiſtratus, qui exceperunt, iubet eos irritare; & impoſterũ authoritatem, præſentiámve non præſtare. adeò quidem vt quamuis vſurarij publici, ex permiſſu Principum fœnebrem menſam exercentes, tanquam ſocij, paciſcantur, vt alter menſam deinde exerceat retento omni lucro; niſi quod alteri ex ſua ſorte in menſa remanente maiores legitimis vſuris ſoluantur, reprobatũ & improbũ id fœnus ſit; nec ob antecedentem ſocietatem fœnebrem excuſatum; quin huiuſmodi vſuræ in ſortẽ imputentur. *vt decidit Concilium Mechlinien. apud Chriſtinæum vol. 4 deciſ.* 214. dum autem reuerà ſubeſt ſocietas licita, ex collata pecunia permittit edictum 1540. lucrũ percipi, ſi tamen & damnum feratur.

Statuta pro vſuris ex libris Vrbium eradenda.

12. Quod porrò ex diuturnis annuis præſtationibus, per decennium ſaltem, dummodo cauſatis, velit Modernus *tract. de vſur. q. 20. n. 206.* naſci; & iudicandum eſſe deinceps reditum; in dubijs admitti poteſt, vbi locus eſt coniecturis: non in claris. vbi in re iudicanda rei primordia ſunt inſpicienda. *l. procuratorem. D. mandati. in verb. vniuſcuiuſque enim contractus initium ſpectandum, & cauſa. l. ſi id quod. §. ſi filiusf. D. pro ſoc. l. 1. §. ſi ſeruus. D. depoſiti.* vt ſanè ex initijs, ſi ex chyrographo, & enchiridio conſtant, nihil trahi poſſit ad reditum perpetuum, ſed mutuum ſit annale. Vide generaliùs Menoch. *præſum. l. 3. p.* 131.

Nec interpretatione transformãtur vſurarij contractus in reditus quando de origine conſtat.

13. Et verò prolongatió mutui in annum ſub lucro dati tacitè facta, non poteſt cenſeri facta in perpetuum; ſed ad ſummum in parem terminum annalem. *l. item quæritur. §. qui impleto. D. locati.* præſertim cùm vetet illud edictum: & dubij actus interpretandi ſint facti modo licito. *l. merito D. Pro ſocio.* conſequenter manendũ eſt in natura, & regulis mutui; & vſuræ in ſortem ſunt imputandæ.

Vt eſt prorogatio mutui in certũ tempus cum lucro dati.

14. Quod autem ſub nomine intereſſe ſpecie tenus obijci poteſt; vix obtinet: vt de futuro liceat paciſci, determinata certa quantitate. & cũ illud petitur ex facto DD. volunt articulari. *Menoch. de arbit. l. 2. c.* 119. eo quod *quatenus cuiuſque intereſt in facto, non in iure conſiſtat,* inquit, *l. quatenus. D. de reg. iur.* probariq; præ manibus fuiſſe occaſionem lucroſam; ob mutuũ omiſſã. *Gamma deciſ.* 156. vt in iſtiuſmodi cauſis S. Cardinalium Congregatio 19. *ſeptemb.* 1608. Epiſcopo Antuerpienſi reſpondit his verbis; minimè quidem decerni poſſe quantũ ratione eius quod intereſt, ſiue ſit lucrum ceſſans, ſiue damnum emergens, liceat accipere vel mercatori vel alteri contrahenti: cùm id Iudex in vnaquaque cauſa, ex ſingulis circumſtantijs, & certè poſtquam lucrum iam ceſſauit, vel damnum emerſit, diiudicare debeat.

An excuſetur ſpecie eius quod intereſt quaſi lucro ceſſante?

Enimuerò id quod intereſt, cùm de lucro ceſſante quæritur, deſcribit iuriſconſultus, vt diximus, *quantum lucrari potui:* ſi ergo creditor non potuit tantum lucrari; ex mutuo non poteſt tantum accipere: atque hanc conditionem exigit Nauarrus *vbi ſuprà. n. 211. & ſeqq.* vbi examinat 12. conditiones, quas requirit Conradus: & breuiùs contrahit Azor. *Inſt. moral. p. 3. l. 5. c. 5. Leſſius de iuſt. l. 2. c. 20. d. 2. Malder. de iuſt. tract. 5. c. 3. d.* 13. denique requiritur, quod mutuatio ſit cauſa amiſſionis lucri, *ſecundùm omnes,* inquit Nauar. *n.* 212. illudque verè haberi potuerit. Porrò intereſſe lucri ceſſantis multò odioſius eſt damno emergente; propiuſque adſimilatur vſuræ: ideoque ad illud plures conditiones requiruntur; & in iure hoc multis caſibus negatur, quibus illud conceditur. *l. proculus. 26. D. de dam. Infect. l. 2. §. ſi nauis D. ad leg. Rhod.* 15.

Verè ob mutuationem lucrum abeſſe oportet.

Nec ſuffragatur, ſi vſura videatur eſſe ſine morſu; imò non tantùm non mordeat, ſed per quam mercator plus lucri faciat longè, quàm mutuanti retribuat: quam defendit Modernus: quia mutuum manens mutuum natura ſua ſterile eſt; ideoque contra naturam mutui mutuans ex eo exigit partum. quo nomine Græci vſuram vocant; adeoque contra iuſtitiam id, quod ex eo contractu oriri non poteſt. *Azor. vbi ſuprà c. 2. q. 4. & paſſim omnes.* quare nec huiuſmodi vſuras, tanquam compenſatoriæ commodi, ſunt admittendæ, vt *in l. curabit. C. de act. empt.* venditor vſuras rectè petit tanquam compenſatorias fructuum: quoniam ex re frugifera, quæ fuit venditoris, vel ob moram in bonæ fidei iudicio ei abſunt: mutuanti autem nihil abeſt ex pecunia infrugifera. 16.

An excuſetur quaſi nõ ſit mordax cùm mutuatarius lucrũ facit?

Neque verò conſiderari poteſt pecunia mutua, vt iam ſubiecta induſtriæ, & negotiationi mercatoris, cui datur; nam mutuum dumtaxat tantum adferre, & proficere poteſt mutuanti, quanti ei valere poteſt; non quanti accipienti: *Nauarrus vbi ſuprà n. 211. in fin. vbi citat D. Thomam. 2. 2. q. 77. ar. 1. & Scot. in 4. diſt. 15. q. 2.* alioquin non tantùm in mutuo mercatori dato videretur abeſſe morſus; ſed in omni eo, qui non prodigit, ſed fructuosè expendit. mordet ergo alienæ induſtriæ fructum, ſibi indebitũ; etſi non adeò tum pungat, vt ſi pauperem mutuatarium lancinet. Ideoque S. Ambroſius *in c. plerique. 14. q. 3.* etiam vſuram vocat in ijs, qui refugientes præcepta legis, cùm dederunt negotiatoribus aliquid exigunt. *de mercibus,* inquit, *eorum tanquam vſurarum emolumenta percipiunt;* & infrà, *quodcumque ſorti accedit, vſura eſt; quod velis, ei nomen imponas, vſura eſt.* 17.

An quia mercatori datur?

Et porrò ſi pecunia in ſocietatem data cer-

ſere-

18. Si dicatur Societas partes eædẽ damni quæ lucri præſtandæ ſunt.

ſeretur, cùm expreſſæ tantùm ſint partes lucri, tamen damni conuentæ eædem cenſerentur. *l. ſi non fuerint. D. pro ſoc. §. illud inſtitut. eod.* hic autem merces plus damni, quàm lucri tulerunt.

19. An pecunia mercatori data ſub d. triplici contractu implicitè data ſit cenſenda?

Enimuerò ſufficere videri poſſit, quod pecunia mercatori ſolùm detur, vt lucrum ex ea percipiatur: *ob c. per veſtras. X. de donat. inter. vir. & vxor. in verb. dotem alicui mercatori committi, vt de parte honeſti lucri vir onera poßit matrimonij ſuſtentare.* vbi nec nomen ſocietatis, nec aſſecuratio ſortis, nec venditio incerti lucri exprimitur: & mandat tamen Pontifex pecuniam dotalem ſic apud mercatorem collocari, & lucrum percipi. illiuſque decretalis argumento Nauarrus *d. c. 17. n. 256.* admodum vtitur pro ſtabiliendo triplici contractu; quaſi ipſe illam nouiter in eum ſenſum adducat; contenditque triplicem illum in iſta dotis collocatione apud mercatorem tacitè eſſe implicitum: ſed ſcripſit ille ante d. conſtitutionem *Sixti V. incipit deteſtabilis; equidem,* inquit, *optarem n. 257. vt ſaltem S. Pontifex declararet prædictam conſuetudinem eſſe iuſtam.* Agit de illa quæ conformis eſt huiuſmodi triplici contractui; quod ſi ergo ille ſcripſiſſet poſt Sixti V. conſtitutionem damnatoriam huiuſmodi contractuum; *In verbis damnamus & reprobamus.* &c. *ſtatuimuſq́; huiuſmodi contractus vſurarios & illicitos poſthac cenſeri debere; atque impoſterum non licere:* &c. eius iudicium ſecutus fuiſſet, non ſecùs quàm Pij V. quoad conſtitutionem de cambijs, in illiſque certum & determinatum intereſſe in principio, ſeu aliàs, non paciſcendo. *quam ibidem refert, atque explicat poſt n. 283. l. M.*

Videamus ergo quo ſit vſus argumento Nauarrus. *Papa iubet vt marito vergente ad inopiam, dos deponatur apud aliquẽ mercatorem, quo ex parte lucri honeſti onera matrimonij ſuſtentet, & ita intentio eius fuit, vt dos ſalua ſeruaretur, ſiquidem, ob hoc iubebat illam à marito auferri, & ita videtur noluiſſe, vt ad lucrum & damnũ mercatori traderetur, quod erat eam periculo obijcere: voluit item certum aliquod lucrum inde prouenire ad matrimonij onera ſuſtinenda. At hæc duo fieri non poſſunt ſine aſſecuratione, & lucri incerti pro certo redemptione; ergo Papa tacitè voluit illa fieri.*

Sed oon rectè argumentatur Nauarrus; quippe Pontifex in *d. c. per veſtras* agit de marito nõ tantùm ad inopiam vergente; ſed iam, vt vocat, paupere; apud quem ſecura dos eſſe non poterat: ſecuriùs autẽ poterat committi mercatori: neque porrò ex genere indefinitè prolato inferri poteſt ſumma ſecuritas; niſi & fideiuſſores & pignora adiungantur, & hęc, ſi velis, nulli infortunio ſubiecta; non incendio ędium, non inundationi agrorum, non incurſui hoſtium &c. alioquin non aderit omnimoda ſecuritas.

Iterum dicit Pontifex *vt de parte honeſti lucri vir poßit onera matrimonij ſuſtentare:* pars autem cùm aliter non explicatur, de portione & quota totius intelligitur. *l. nomen §. portionis. D. de verbor. ſignif.* ſex autem aut quatuor in centũ non ſunt quota totius: nec iterum ex genere indefinitè poſito rectè certa ſpecies, vt fit à Nauarro, infertur: non ergo certum, & determinatum lucrum; vt vult Nauarrus: ſatis eſt, ex circumſtantiarum aotitheſi ad intentionem Pontificis, marito pauperi non tradi dotem; ſed mercatori bonæ æſtimationis, & fortunæ: ſatis iterum partem aliquam honeſti lucri marito cedere, quã exitus & rationum ſubductio certam reddet; non opus eſt in ſpecie ſex in centum initio ſtipulari. De ſorte aliter aſſecurãda aut redemptione incerti lucri nulla apud Pontificem mentio; ex eo veriſimilius, quod in eadem tunc ſententia fuerit, in qua poſtmodum Sixtus V. non quod inferri voluerit, quod Nauarrus. quibus conformiter Tuſcus, *V. vſura concl. 337. n. 30.* vſuram eſſe cenſet in pecunia ſimpliciter data mercatoribus, *quia licet,* inquit, *præſumi poßit data in commercium & cauſam negotiationis; arg. l. fin. in fin. C. ad Macedoniãnum, & poßit honeſtum lucrum percipi iſto caſu; tamen intelligitur honeſtum eſſe, quando capitale non eſt certo reſtituendum ſaluum: Rom. conſ. 520. n. 5. & ſeq. vbi apoſtilla ſub n. 7. v. formaliter dat concordantias:* & extendit etiamſi ſocietas cenſeretur inita; præſertim ſi præſtationes plurium annorum eſſent vniformes. *per Roman. ibid.* dum contra operæ, & pericula, impendia, damna, & lucra, & conſequenter vera illorum æſtimatio, non ſunt vniformia.

20. Vſurarios contractus non excuſat præſumptio donationis, quia non eſt ea iuris.

Nec verò donatio mutuatarij hîc præſumenda eſt, qua actus fiat licitus; cùm in neceſſitate nemo dicatur liberalis, & voluntas huiuſmodi non ſit libera, qua quis cedat iuri ſuo, & donare præſumatur. *Malder. de iuſt. tr. 4. c. 3. d. 3. in fin. Leßius de iuſtit. l. 2. c. 20. d. 6.* ideoque c. conſuluit. *X. de vſur.* vſuram illic ſubeſſe decernit, etiã vbi illius pactum non ſubeſt. minùs taciturnitas conſenſum arguit, cùm de tacentis præiudicio agitur. *inuitum,* inquit *l. 8. D. de procurat. accipere debemus non eum tantùm qui contradicit, verùm eum quoque, qui conſenſiſſe non probatur.* nec *pro conſentiente habetur, qui tacet, ſciens ius ſuum durare. l. ſicut §. non videtur. D. quib. mod. pignor. Azor. Inſtitut. moral. p. 1. l. 1. c. 4. & 5. ſub fin. DD. in c. qui tacet. de reg. iur. in 6.*

Igitur timidè in hac materia iudici agendũ eſt; ne impingat in vllos canones ſuprà citatos. ne vſuras vllatenus adiudicet, niſi euidenter conſtiterit eſſe licitas, per aliquam ex ſuprà citatis exceptionibus. Aduerſus ſeptimum præceptum peccare eum mortaliter inquit Nauar. in *Manual. c. 17. n. 275.* qui iudex vſuras adiudicat; aut ad eas reſtituendas non cogit. non ergo vmbram iuris, & ſpeciem admittere ex ijs, quæ poſſint ſucum facere; ſed veritatem ſequi debet. alioquin vix quicquam eſt in huiuſmodi contractibus, quod palliari non poſſit. nec porrò pauca in hac lite allata ſunt; ſed inſtrumenta, & acta non conſonant: quæ ſequi iudicem in foro externo, canones, atque edicta oportet.

De priuilegijs.

RESPONSVM I.

De exemptione. quibus verbis inducatur.

1. Antiquis nulla, aut rara exemptio. EXemptionis ab Epiſcopi ſuperioritate viſus, aut nomen in veteribus Ordinibus ac monaſterijs vix agnitum fuit; vel ſaltem valde rarum. *c. Abbates.* 18. *q.* 2. *c. quidam. ibid.* adeò vt Paſchalis II. Epiſcopalia noluerit miniſtrari eiuſmodi monachis, qui nulli Epiſcopo ſubeſſe ſe profiterentur. *c. Abbatibus.* 18. *q.* 2. neceſſariū tamen eſt viſum D. Gregorio inprimis, alijſque S. Pontificibus, monachorum quieti proſpicere. 2. Niſi ad quietem, & à lege diœceſana, quæ qualia? *c. quam ſit. ibid.* vt nec liceat Epiſcopis monaſteria eccleſiaſticis conditionibus, ſeu angarijs, vel quibuslibet obſequijs ſæcularibus, aut canonicis iuribus ſubijcere. *d. c. quam ſit in fin.* nec vllius in illa poteſtatis, aut regiminis prætextu grauamina facere. *c. dudum. ibid.* vt viſitandi quidem, non ſemel, ſed ſæpiùs etiam in anno, exhortandiq; gratia ad monaſterium quoties placuerit ab Antiſtite ciuitatis accedatur: ſed ſic charitatis officium illic Epiſcopus impleat; vt grauamen aliquod monaſterium non incurrat. *ita idem Gregorius. in c. viſitandi c. non ſemel.* 18. *q.* 2. quare & miſſas publicas in cœnobijs idem fieri vetuit; vel cathedram ibi collocare Epiſcopum, vel quamlibet poteſtatem exercere imperandi, vel aliquam ordinationem faciendi, niſi ab Abbate loci fuerit rogatus. *c. luminoſo.* 18. *q.* 2. nihil, quod non præcipiunt canones, ibi vindicare. *c. hoc tantum. ibid.* nec ibidem conſtituere baptiſterium. *c. pridem. ibid.* nec inſolitam penſionem imponere. *c. Eleuterius. ibid.* quamuis ſeruitium antiquum exigi non vetetur. *c. ſeruitium. ibid.* vbi gloſſa explicat, vt in his valeat conſuetudo: & Gratianus d. quæſtionem concludens, *canonica ergo iura*, inquit, *quibus monaſteria ſubiecta non ſunt, Synodales exactiones intelliguntur. ſunt etiam quadam ſeruitutis officia, vel angaria operum, crebra receptiones, annua exactiones, multationes peccantium, à quibus omnibus monaſteria libera ſunt.* Atque ex his omnibus conficitur, quamuis monaſteria ſub poteſtate & iuriſdictione ſint Epiſcoporum, legemque iuriſdictionis agnoſcant; lege tamen diœceſana non obſtringi. *c.* 1. *X. de ſtat. monach.* vt apertè diſtinguit c. dilectus. *X. de off. ordinar.* vbi lata ſententia in vnâ, præiudicium non parit, aut rem iudicatam in alterâ, & Cuccbus *Inſt. mer. l.* 2. *c.* 6. *n.* 40. *& ſeqq.* plurima enumerat, quæ legis diœceſanæ ſunt, & ad quæ monachi iure non teneantur: vt nec recipiant quæ ſolitariam monachorum quietem poſſint interturbare. vt miſſæ publicæ, & ſimilia. tametſi in exemptis locis in Pontificalibus celebrare, & ordines conferre liceat. *clem. archiep. verſ. ſimili. de priuil.* vt in d. canonibus non exemptio; ſed quies monachorum ſpectatur.

Quare diligenter ſunt inſpicienda antiqua priuilegiorum diplomata. *c. porrò X. de priuil.* (nam certa verborum forma non eſt præſcripta. *c. ſi Papa. de priuil. in* 6.) an præter ea quæ legis diœceſanæ ſunt contineant etiam ea, quæ pertinent ad legem iuriſdictionis. nam ab alterutris non fit illatio. *d. c. dilectus.* & ſi aliqua exprimantur circa quæ concedatur libertas, v. g. quod excommunicari, ſuſpendi aut interdici non poſſint, & in ſignum huiuſmodi libertatis ſubiungatur præſtatio cenſus; extra illa capitula non inferetur exemptio. *d. c. ſi Papa §. idem dicimus. de priuil. in* 6. 3. Ab ijs quæ legis diœceſanæ, non fit illatio ad iuriſdictionem. 4. Niſi generaliter iuriſdictio exprimatur.

Vnde & deciſum eſt in protectionem ſuſceptos non cenſeri exemptos. *c. ex parte.* 18. *X. de priuil.* nec receptos in filios. *c.* 1. *in princ. de verb. ſignif.* neque per narrationem libertatis. *d. c. ſi Papa de priuil. in* 6. neque per prohibitionem inferendæ moleſtiæ. cùm ea tantùm ad legem diœceſanam pertineat. *c.* 1. *X. de ſtat. monach. c. quam ſit.* 18. *q.* 2. nec per cenſus præſtationem. *c. recepimus. ibid.* niſi in priuilegijs dicatur præſtari ad indicium perceptæ libertatis. *d. c. recepimus. §. inſpicienda. d. c. ſi Papa. de priuil. in* 6. 5. Quibus verbis nō detur exemptio?

Vbi latè referuntur verba, modique concedendæ exemptionis. v. g. ſi diſpoſitiuè dicatur eccleſiam fore exemptam, ſi iuris beati Petri exiſtere; ſi ad ius & proprietatem Romanæ eccleſiæ; vel ad Romanam eccleſiam ſpecialiter, aut ſine medio, vel etiam ſimpliciter pertinere; ſi diſpoſitiuè Papa exprimat quod eccleſia ſit libera; ſeu quod potiatur Romanæ eccleſiæ libertate; vel quod in hoc prærogatiua gaudeat ſpeciali; aut ſi dicat indefinitè quod eccleſiæ Romanæ annuum cenſum ſoluat, ad perceptæ indicium libertatis, ſiue quod ipſam eccleſiam eximat ab Ordinarij poteſtate; inſuper, ne audeat illic Epiſcopus cathedram collocare, aut imperandi, ſeu ordinationem quamuis leuiſſimam faciendi exercere aliquam poteſtatem: denique ſi aliqui recipiantur in proprios, & ſpeciales ſubiectos; non item ſi in proprios & ſpeciales filios. *d. c. ſi Papa. c. cum tempore. X. de arbitris. c.* 2. *§. nos igitur. X. de reſtitut. in integrum. c. cum olim.* 12. *c. ne aliqui. de priuil. in* 6. *in verb. à quorumcumque. vide Checkier de iuriſdict. Ord. in exemp. p.* 1. *q.* 9. vbi & plura proſequitur; & ſpeciatim *nu.* 6. cenſeri eccleſiam à iuriſdictione Ordinarij exceptam, ſi alicui conceſſa fuerit pleno iure. *c. cum & plantare. §. in eccleſijs. X de priuil.* ſed & *n.* 9. reſtringi libertatem per illa verba; *volumus autem quod in charitate priori cum ſuo Epiſcopo remaneat. arg. c. quanto. X. de cenſ. c. charitas. de pœnit. d.* 2. vt non extendatur ad iura Epiſcopo ſpecialiter competentia. & *quaſt.* 13. an exemptio conceſſa ſimpliciter, eximat vniuerſaliter? & *quaſt.* 12. vt hodiè exemptio non ſuffragetur obtenta poſt Concilium Lateranenſe ſub Leone X. ſ. 10. ob adiectam clauſulam irritantem, ſi fuerit conceſſa Ordinario non audito. 6. Quibus dotur?

Enimuerò *ne in monaſterijs cathedram collocet*

7. An his;ne ibi cathedram collocet, ne ordinationes faciat?

cet Epiſcopus, aut ordinationem ibi faciat; ſtatuerat Gregorius. *d.c.luminoſo.18.q.2.*& quamquam gloſſa *ibid. in verb.ordination.* id exaudiat in exemptis; non tamen videtur ea mens fuiſſe Gregorij: qui idem *in c.cognouimus. ibidem* Epiſcopis in monaſterijs tribuit iuriſdictionem. cuius eſt etiam illud; *ſi ſua vnicuique Epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur, quid aliud agitur niſi vt per nos, per quos eccleſiaſticus cuſtodiri debet, ordo, confundatur? c.peruenit.11. q.1.* ſed quietem ibi ſpectauit Gregorius;ne cathedram in monaſterijs collocaret Epiſcopus; vt *ibi exerceat iudicia*, inquit gloſſa,quibus quies monaſtica turbetur. quam exaggerat idem *in d.c. quam ſit. 18. q. 2.* ob quam etiam Hieronymus *in c.ſi cupis.16.q.1.*monaſteria magis rure,quàm in vrbibus indicat collocanda. & idem Gregorius *d.c.luminoſo miſſas* publicas ibi fieri prohibet; *ne in ſeruorum Dei*, inquit, *receſſibus, & in eorum receptaculis vlla popularis conuentus præbeatur occaſio; vel mulierum fiat introitus.* ſed & gloſſa admittit *in d. c. luminoſo* ordinationem Epiſcopi, ſaltem negligente Abbate. *ex c.cum ſimus.9.q.3.* vt ordo iuriſdictionis exercendæ; non autem neceſſariò inferatur exemptio. ſicut totius orbis praxis habet, vt monaſteria Benedictina non ſint exempta;niſi ſpecialia producant priuilegia: quod contrà tamen eſſe deberet,cùm d.c. *luminoſo* ſit generale, & à D. Gregorio emiſſum imprimis eius ordinem ſpectare debeat. quamquam Bonifacius VIII. *d.c.ſi.Papa.verſ. vel quod non audeat. de priuil. in 6.* nunc ex huiuſmodi verbis exemptionem induci declarèt: & videtur reſpexiſſe ad d.c. *luminoſo*, cùm eadem verba referat. ſenſum autem ſeu energiam mutaſſe ſecundùm mutationem temporum: quibus iam inualuerat, non vſurpata antiquis, exemptio.

8. Antiqua diplomata vix pertinent ad exemptionē, & ambigua contra illam interpretanda.

Igitur cùm antiquiſſimum argueretur diploma ex quo exemptio prætenderetur, rectè reſponſum eſt,inſpiciendum illud eſſe diligenter. *d.c.porrò.c.recepimus. X. de priuil.* neque ex verbis ambiguis inſerendam exemptionem; *c.1. in princ. de verb. ſignif. in 6.* aduerſus Ordinarium; cuius iuriſdictio eſt fauorabilis. *d. c.peruenit.11.q.1.* exemptio odioſa. *Conc. Trid. ſ.24.c.11.Chockier de iuriſdict.Ordinar.in exemp. p.1.q.4.*præſertim in Ordine Benedictino. cuius Regula c.62.&c.64. Ordinarium agnoſcit; & ex ea deductum iuramentum: quod olim etiam Ciſtercienſes præſtabant. *c. ne Dei. X. de ſimon.* & ex quo Ordine erat Gregorius; qui vnicuique Epiſcopo ſuam ſeruari voluit iuriſdictionem. *d. c.peruenit.* vt à Concilio Chalcedonenſi excommunicantur monachi; qui Epiſcopo ſubeſſe nolunt. *c. quidam.18. q.2.* vt aduerſus huiuſmodi exemptionem iam obrepentem ex eodem Ordine per Robertum reformato Bernardus ad Eugenium *de conſiderat.lib.3.c.8. & ſeqq.* valde inuehitur. niſi fortè fundatio ſit contraria. ob quam immunitatem monaſterij Cluniacenſis Petrus Venerabilis tuetur. *epiſt.28. l.3. ad Ciſtercienſes.* eoque, quo antiquius eſt diploma, propiuſque accedit ad tempora Gregorij; magis in dubio reſpondendum eſt pro Ordinario: & verba ambigua pro quiete, quam diximus, monaſtica ſunt interpretanda; & libertate à lege diœceſana; non iuriſdictionis. aut, ſi qua iuriſdictionalia exprimantur, reſtringenda ad expreſſa. *d.c.1.de verb.ſignif.in 6.d.c.ſi Papa. §.idem diximus.* niſi clauſula quædam generalis ſubiungatur, ſuper libertate ab omni iuriſdictione. nam & hæc generaliter accipi poteſt. quamuis ſpecialiter acceptæ iuriſdictionis lex diſtinguatur à lege diœceſana. *d.c.dilectus.X. de off.ord.vide Cucchum Inſt. maior. lib.2.c.6.n. 28.& ſeqq.*

9. Et actus geſti ambigui.

Actus etiam ab Ordinarijs, vel exemptis geſti, eodem modo ſunt accipiendi, quo iuris interpretationem accipiant. quare quod Epiſcopus, qui publicauerat in monaſterio ſacramentum Confirmationis ſe collaturum, &, cùm eò perueniſſet monitus à monachis, ad parochialem vicinam receſſerit, ambiguùm eſt; & accipiendum ſecundùm cauſam d. c. *luminoſo*: vt populoris illic conuentus, & fœminarum vitaretur introitus, vt in adminiſtratione iſtius ſacramenti ſolet eſſe frequentior conuentus popularis. quemadmodum de cenſu diximus; vt ambigua præſtatio non capiat interpretationem pro exemptione: niſi adiecta ſit cauſa, eam præſtari ad indicium perceptæ libertatis. *d. c. recepimus. d. c. ſi Papa. c. conſtitutus. X. de religioſ. dom.* adeoque ſimile eſt iudicium de alijs verbis actibuſque ambiguis. ita vt nec ad fundandam aliquam exemptionis quaſi poſſeſſionem proficiant. vt videtur ſignificare arreſtum quod citat Choppin. *monaſt. l. 1.t.2.n.22. in fin.*

10. Niſi præſcriptio ſit contraria.

Si tamen iam pridem verba ad exemptionis ſenſum accepta ſint,& talia ſint, vt cauſam ſaltem præſcribendi præſtare poſſint;& acceſſerit poſſeſſio quadragenaria;eo caſu ad exemptionē inducendam proficiunt; atque ſufficiunt. *c. audi tis.c.cum olim. X.de præſcript.c. cum olim.14.X. de priuil.*ita tamē vt probatione præſcriptionis pendente ſecundùm Ordinarium iudicetur. ſi ſuper ſola præſcriptione exemptio fundetur, & priuilegium non exhibeatur: ſecùs ſi illud exhibeatur,quamuis per ſe inſufficiens. *c.ſunt perſona §.quod ſi tales priuilegio & præſcriptione. de priuil.in 6.Vide etiā c.2.in fin. & ibi gloſ. & DD. de reſt.in integ.*quanquam nuper Senatus ſupremus Mechlinienſis pro Abbate Amandino contra Ordinarium iudicauit: ſed poſſeſſio nimis erat diuturna.

11. Verbo immunitatis non conceſſa exemptio.

Secundùm ea, quæ diximus, examinando diploma quod refert Choppin. *monaſt.lib.1.t.2. n.19.* à S.Germano datum monaſterio ſui nominis,quaſi eo emancipatum ſit ab omni ſuperiore,præterquam Romano Pontifice; dicendum eſt non videri ita rem ſe habere: ſed immunitatem tantùm concedi à lege diœceſana. eoq; vtitur verbo immunitatis: quod vacationē à muneribus,ſeu oneribus ſignificat. *l. vlt. D. de cenſ.tot.tit.D.de vac.mun.& de iure immunitat.* lex autē iuriſdictionis eo nomine nō reijcitur.

l.cui

l. cui muneris. D. de muner. quia, vt ſubiungitur, magis ad honorem, quàm ad munera pertinet. eoque D. Germanus *ſub fin.* quidquid monaſterio fuerit *donatum*, inquit, *vt ad integrum habeat, volo, rogo, contiuro:* & præfatus erat Regem Childebertum fuiſſe illorum *immunitatem, ſecuritatem, ac ſequeſtrationem ab omni ciuili negocio.*

12. Nec prohibitione ingreſſus.

Nec obeſt inſerta diplomati clauſula, *ſancimus vt nullus Metropolitanus aut alius ſuffraganeus eius, cauſa alicuius ordinationis illud ingredi præſumat, niſi ſolummodo ab Abbate eiuſdem loci vocatus venerit, ad ſanctitatis miniſterium celebrandum, aut ad eccleſias conſecrandas, aut ad benedictiones clericorum, vel monachorum inſtituendas:* quia hæc eadem ferè verba recitantur in d. c. luminoſo. §. *nec audeat.* & *d. c. dudum.* §. *hortamur.* in *verb. quatenus nullam deinceps in eis ob aliud, niſi hortandi tantummodo cauſa accedendi habeant licentiam, aut ſi fortè ad peragenda ſacra miſſarum fuerint inuitati myſteria.* quæ vtraque cc. ſunt D. Gregorij: quem mox diximus Ordinem ſuum per illa non feciſſe exemptum; adde & finem in d. c. luminoſo expreſſum exemptionem non ſperare, niſi quoad legem diœceſanam. quibus conformiter Paſchalis II. *literis, quas recitat idem Choppin. monaſt. lib. 2. tit. 1. num. 4.* confirmans diploma D. Germani *libertatem* vocat ab eo collatam, vtique à iuribus lege diœceſana Ordinario competentibus: & ſubijciuntur quædam ſpecialia à D. Germano non expreſſa; & in fin. ne quis ipſos interdicere, excommunicare, vel ad Synodum vocare poſſit: qualia omnimodam exemptionem non inferunt. *d. c. 1. de verb. ſignif. in 6.* & ideò refert Choppin. *d. num. 19. ad marg.* idem monaſterium ab Alexandro IV. alias literas obtinuiſſe. veriſimile eſt illum progreſſum eſſe ad plenam exemptionem. quæ iam tum inualuerat. quod pluribus alijs locis accidit: quorum antiqua priuilegia nondum illam plenè tribuebant; vel intellectus priuilegiorum præſcriptione prorogatus eſt. *iuxta d. §. quod ſi tales. c. cum olim. 14. X. de priuileg.*

Sic monaſterio A. à Martino I. conceſſum eſt priuilegium, quo vetatur Epiſcopus cathedram ibi collocare, aliaque plura agere, qualia ſuprà expreſſa ſunt: Paſchalis II. dicit Martinum priuilegium libertatis contuliſſe: & *nos*, inquit, *ſub tutela apoſtolicæ Sedis omninò liberum in gremio S. Romanæ eccleſiæ excipimus.* vltima verba obſcura ſunt, an huiuſmodi gremium faciat ſpeciales filios, an ſubiectos; ſed illa verba; *omninò liberum*, clariùs pro exemptione faciunt. *d. c. ſi papa.* dum verbum omninò ſignificat abſolutè, ſimpliciter, indiſtinctè. *Tuſcus. V. Dictio omninò. concl. 322.* vt libertas ſignificari videatur quoad vtramque legem: diœceſanam non tantùm; ſed & iuriſdictionis. *vt in d. c. cum olim. X. de priuil.*

In Conſtituto, vt vocant D. Gregorij, *quod refert Baron. in Annalib. eccl. ad an. 601. ex actis Concilij*, & vbi vetantur inter cætera Epiſcopi cathedram collocare &c. *ad fin. Vniuerſi, Patres* inquit, *reſpondere; libertati monachorum congaudemus; & quæ nunc de his ſtatuit beatitudo veſtra, firmamus.* ecce verbum libertatis: ſed non vtique plenæ; ſed quoad hæc tantùm quæ pertinent ad legem diœceſanam: nam iuriſdictioni detractum noluit Greg. *d. c. peruenit. c. 1. X. de ſtat. monach.* quod eiuſdem Greg. 1. eſſe ibi aſſeritur *in Corpore iuſſu Greg. XIII. edito.* vbi hæc verba; *ne præter diligentiam diſciplinæ, aliquid moleſtiæ monaſterio inferatur.* diſciplina ad iuriſdictionem; alia ad legem diœceſanam, quietemque pertinent: de quibus *in c. pro utilitate. 16. q. 1. in nullo diœceſana lege ab Epiſcopis contingantur* monaſteria aliàs ſubdita. *c. cum Vener. X. de relig. dom. & quæ ſuprà citauimus.* quare & praxis, vt diximus, Benedictinos in vim d. Conſtituti non agnouit exemptos: & perperam D. Bernardus inuectus fuiſſet *d. c. 8. & ſeqq.* in exemptiones, ſi eas D. Gregorius iam olim principio Ordinis tribuiſſet; quem & ipſe ſub reformatione profitebatur, tametſi aliqui ex eo Conſtituto arguant omnes monachos fuiſſe exemptos, ſed vſu receptum illud non fuiſſe. quod nullam habet veriſimilitudinem; cùm Concilium vniuerſos Patres dicat & congauiſos fuiſſe; & illud firmaſſe: & D. Bernardi inuectiua, vt rem nouam, oppugnat exemptionem; illiuſque ratio, & dicendi modus tam eſt vehemens, quod cum reuerentia D. Gregorij non ſatis conſtitiſſet.

RESPONSVM II.

Quæſtuationes Mendicantium quæ prohiberi poſſint ab Ordinarijs.

ADuerſus prauos quæſtores diuerſa Concilia prouidere voluerunt. *c. cum ex eo. X. de pœnit. & remiſſ. c. abuſionibus. eod. in clem.* ſed malum remedia ſuperauit. Concilium *Trident. ſ. 21. c. 9. ſ. 25. decreto de indulgent.* ſecurim miſit ad radicem, illos penitus abolendo. 1.

Trid. ſ. 21. c. 9. non loquitur de Ordinibus mendicantibus.

ſed decretum huiuſmodi non ſpectat ad Ordines mendicantes. qui, ne iuxta Inſtitutum ſuum mendicent, prohiberi non poſſunt. *Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. d. c. 9. poſt Eman. Sanchez, Rodrig.* ideoque nec prohibuit Concilium Trid. mendicitatem; ſed conceſſit quidem Mendicantibus, quibuſdam exceptis, *ſ. 25. de regular. c. 3.* vt bona immobilia poſſidere eis liceat. vbi paulò antè c. 1. præcepit, vt omnes ad Regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant. quare nec tenentur petere licentiam mendicandi ab Ordinarijs locorum: quippe iure conceſſam: quæque tacitè admiſſa ſit per erectionem monaſterij; vt reſpondiſſe S. Congregationem *ex Aldan.* refert Barboſa *in Collect. DD. ad Conc. Trid. d. c. 9. num. 6. vide quæ diximus in Conſult. can. de priuil. conſ. 5.* Quod ſi porrò extra locum monaſterij eleëmoſynas quærant, nec ab Ordina- 2.

Extra diœceſim tamen exhibent ſuperiorum liceentiam.

rio impediri poſſunt; ſed tantùm exhibere debent literas licentiæ ſuorum Superiorum. *Barboſ. ibid. n.5. poſt plures, & nominatim Piaſcet. in Prax. part. 2.c.3. n.47.* vbi is citat declarationem Interpretum: aitque licentiam exigendam ad eleëmoſynas petendas pro monaſterio extra diœceſim ſito. bullam Pij V. per Gregor. XIII. reuocatam eſſe ad terminos iuris communis ait Zerola *in prax. v. quæſtores.* eoque extra quam admiſſi ſint, opus habere licentia, ſeu apoſtolica, ſeu diœceſani: *iuxta d. clem. abuſionib.* cuius formam refert Barboſa *vbi ſup. n.* 2. & conditiones Zerola *vbi ſup.* & conuenit cum d. c. *cum ex eo. d. clem. abuſionib.* ideoque ſi Mendicantes vitia exerceant quæſtorum; Ordinarij poſſunt obſiſtere. & quidem ſi ſcandala diſſeminentur in populum per prædicatores; à Conc. *Trid. ſ.5. c.2.* committitur, vt prædicationem interdicant. ſed & Conſt. Gregor. XV. *incip. inſcrutabili. Non. Feb.* 1622. vlteriùs puniendi tribuit authoritatem. ſed & d. clem. *abuſionib. §. fin.* Ordinarijs facit facultatem quæſtores delinquentes, non obſtantibus priuilegijs, puniendi. ſed cùm d. clem. agat de quæſtoribus propriè dictis, non mendicantibus ex inſtituto pro ſua ſuſtentatione; non videtur pœnalis diſpoſitio extra proprium caſum extendenda. ideoque extra caſum prohibitæ prædicationis, potiùs eſſe locus decreto Concilij *Trid. ſ.15. de regular. c.14.* vt regularis, qui extra monaſterium ſcandaloſè deliquerit, niſi à ſuo ſuperiore ſeuerè punitus fuerit, intra tempus ab Epiſcopo præfigendum, ab ipſo puniri poſſit. *d. conſt. inſcrut.* niſi eiuſmodi mendicatio fuerit, vt quæſtorum nomen tribuere ei poſſit; nam tunc locus erit d. §. fin.

3. Seu vbi non ſolent mendicare, nec olim permiſſi ſunt.

4. Niſi vitia quæſtorum exerceant.

5. Qui puniuntur non obſtantibus priuilegijs.

6. Vt quæſtuationes ſtationariæ impediri poſſint.

Cùm itaque duo conuentus Mendicantium in oppido T. ritè eſſent admiſſi, iuxta Clementis VIII. conſtitutionem *inc. quoniam* 23. *Iulij* 1603. *de qua egimus in Iur. pont. nou. anal. de regular. nu.* 35. & iam antè aliorum Ordinum Mendicantes alibi monaſterium habentes, ibi ſtationarias conciones, & quæſtuationes annuas habere ſoliti eſſent, ijque oppido iſti nimis fierent graues, prouiſo iam de duobus Mendicantium conuentibus ibidem habitantibus, & in populo ſpiritualia ſeminantibus, quos æquum eſt metere temporalia; ad requiſitionem populi Ordinarius vetuit, ne aliqui exteri conciones, & quæſtuationes impoſterum ibidem haberent: conſtitutio quidem Clementis admiſſiones nouorum conuentuum fieri iubet ſine præiudicio anteriorum; ſeu *illo in loco*, inquit, *priùs exiſtentium.* ideoque quod iſtius oppidi ciues, cum omnibus non ſufficiant, temporalia ſua communicent operarijs in ſua vinea laborantibus, iuſtum æquumque eſt: ne autem exteri domeſticorum præmia auferant, aut populum iniuſtè grauent; rectè Ordinarius quæſtuationes externis interdicit: ſtationariaſque conciones, ob id olim admiſſas ſine obligatione perpetuandi. vt diximus *ſup. de paroch. reſpon.* 4. &, ſi cum ſcandalo pergant, ritè apud illorum ſuperiorem inſtare poteſt, vt ſeuerè corrigantur: idque niſi præſtitum fuerit; ipſe Ordinarius punire poteſt, extortaſque eleëmoſynas conuentibus illic laborantibus attribuere. *arg. d. c.9. verſ. quibus etiam eleëmoſynas. c. videntes.12. q.1. c. præcepimus. ibid. c. nullus omninò. 17. q.7. c. Epiſcopus. 12. q.2.* & ſi in prædicatione exceſſerint, ſeu mendicatio in quæſtuationem, de qua in d. clem. *abuſ.* inciderit; ipſe etiam via regia punire, vt diximus. Secundùm hæc quæ diximus, Ordo S. Trinitatis Redemptionis captiuorum habet priuilegium à Clemente VII. quo declarantur eſſe exempti à decreto Concilij Viennenſis: tanquam viri religioſi: eoque nec cenſendi ſunt aboliti per decretum Concilij *Trid. ſ.21. c.9.* quod dicit ſe inſiſtere prioribus decretis Conciliorum, atque ita Ordo cum ſuo inſtituto, & priuilegijs, confirmatus eſt à diuerſis Pontificibus hoc Concilium ſecutis. & tamen hi religioſi non pro ſuo tantùm victu, & amictu; ſed & pro captiuis quæſtuationem faciunt; ac ſtipem quærunt.

RESPONSUM III.

De ſubiectione ordinaria parochorum regularium.

APoſtolicum munus ſeu Epiſcopale potiſſimùm elucet in prædicatione, ac functione paſtorali: adeoque ſubſidiariorum parochorum aſſumptione, & miſſione, & proinde miſſorum reuocatione. *eius qui populum regit*, inquit c. 1. *X. de capell. monach. ex ſolius Epiſcopi arbitrio tam ordinatio, quàm depoſitio, & totius vitæ pendeat conuerſatio. conſonat c. in Lateranenſi. X. de præb.* vbi Innocentius III. ſtatuit, quatenus regulares in eccleſijs, quæ ad ipſos pleno iure non pertinent, iuxta eiuſdem Concilij (Lateranenſis) ſtatuta, Epiſcopis inſtituendos presbyteros repræſentent, vt illis de plebis cura reſpondeant; ipſis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem: inſtitutos verò remouere non audeant, Epiſcopis inconſultis. conſonat iterum c. vn. *de capell. monach. in 6. c. cum plantare. §. in eccleſijs. X. de priuil. cap. 3. X. de off. vic.*

1. Epiſcopale munus prædicatio, miſſio, inſtitutio, deſtitutio parochorum.

2. Etiam regularium, qui qualiter prælatis regul. reſpondeant, de temporalibus?

Perperam credunt aliqui huiuſmodi verbis, quæ & in priuilegijs eorum referuntur, facultatem talem concedi prælatis regularibus, vt ad eos ſolos ſpectet cura temporalium parochialium eccleſiarum, ſeu beneficiorum, quæ illis incorporata ſunt. Siquidem ea verba, *de temporalibus reſpondere.* non eò pertinent, vt ſoluant regulas eccleſiaſticæ diſciplinæ: ſed iuris communis ea ſunt, & vniuerſalia in regularibus, & ſæcularibus præſematis. *d. c. in Lateranenſi. X. de præb. c. ſanè. & ſeqq. 16. q.2. c. cum & plantare. §. in eccleſ. X. de priuil.* vbi, niſi pleno iure conceſſæ ſint illis eccleſiæ, inſtitutio & deſtitutio, & cura plebis Epiſcopis tribuitur: &

3. Non vt excludant authoritatem Ordinarij.

de

de exceſſu reprehenduntur ſecùs attentantes de temporalibus etiam ratio prælatis competens reddenda dicitur.

4. Sed cenſus, portio ſua ſeruetur prælatis regul.

Quæ autem illa ſit, non ibi refertur; ſed pleniùs in *gloſſ. in d. c. ſane. in verb. temporalibus.* vbi quærit in quo debeat eis reſponderi de temporalibus? & ait, vtique vt cenſum poſſint exigere; ſed antiquitus impoſitum non augere. vt *in c. prohibemus. X de cenſ. idemq́; eſt in clem. vn. de ſupplend. negl. prælat. §. eadem.* vbi iubentur Epiſcopi ne permittant etiam exemptos eccleſias, adminiſtrationes, beneficia applicare menſis ſuis: *penſioneſq́;,* inquit, *nouas ne eis imponant, aut veteres augeant, ſiue quod ipſis de nouo impoſita ſiue aucta ſoluantur. vide quæ diximus in Iur. pont. nou. anal. de regular. n. 46. in fin. & in Conſult. can. de inſtit. conſ. 1.* ita vt hæc verba nihil ad hoc faciant, vt omnis cura & poteſtas in temporalibus ad prælatos regulares pertineat. cùm præcitata iuris loca, quæ idem habent, etiam obtineant cùm præſentati à regularibus ſæculares inſtituuntur: & illi tamen votum paupertatis non habeant; & rationem reddere aliam non teneantur; quàm vt portionem ſuam, cenſúmve prælati habeant.

5. Non denudentur parochialia beneficia.

6. Epiſcopus determinat portionem congruam parochi.

Quare & iudicio Epiſcopi competens inſtituto portio aſſignanda eſt: *c. extirpandæ. X. de præb.* etiam à regularibus: *c. de monachis. X. eod.* & tanta; vt inde *iura*, inquit, *Epiſcopalia poßit perſoluere, & congruam ſuſtentationem habere.* ita vt non tantùm quæ ſunt iuriſdictionis; ſed etiam quæ legis diœceſinæ, in huiuſmodi temporalibus reſeruentur Ordinarijs; quamuis reliqua vtilitas monaſterijs cedat: & paſtoratus monaſterijs incorporati, non minùs quàm ſæculares, iuriſdictioni ordinariæ maneant ſubiecti: quamuis monaſteria ipſa ſint exempta. quare & ſic incorporati paſtoratus ab omni memoria ſoluunt iura cathedratica, charitatiua ſubſidia, aliaque quæ ſæculares.

7. Quæ ſine eo minui non poteſt.

Ideoque & Epiſcopis cura incumbit, ne prouentus olim pro congrua portione parochorum relicti depereant, aut minuantur. ſicut *in c. 3. X. de off. vic.* ſemel conſtituta portio minui vetatur: vt & c. auaritiæ *X. de præbend.* loquitur de regularibus.

8. Nec pars bonorum auferri.

Quare nec partem decimarum aliorúmve fructuum auferre, poſt conſtitutam ſemel portionem congruam, Prælati poſſunt. *d. clem. vn.* quæ etiam diſtingui iubet vniones prælaturæ factas, ab ijs, quæ factæ ſunt monaſterio, ſeu conuentui: vt & ex hoc fine inſpiciendæ ſint: nec vlterior poſſeſſio à Prælatis eſt apprehendenda ſine ſcitu Ordinarij: quamuis vnio facta ſit à Sede Apoſtolica. *c. paſtoralis, X. de priuil.* niſi, vt hodiè ſolet, iſti decreto in literis derogetur.

9. Ne cura animarum periclitetur.

Quæ ſummam etiam habent rationem. ne Prælati denudent paſtoratus, & eos nimis attenuatos nulli idonei poſteà velint acceptare; & ſic iacturam, aut periculum patiatur cura animarum. *vide quæ diximus in Conſult. can. de Inſtit. conſ. 1.* cùm ergo cura animarum omnimodò Epiſcopis demandetur; non poteſt non cenſeri ad eorum cognitionem pertinere, quidquid ad illam neceſſarium eſt; *c. præterea. X. de off. deleg. l. 2. D. De iuriſdict. omn. iud.* adeoque catalogus & ſpecificatio bonorum per eos exigi poteſt à regularibus, ſicut à ſæcularibus: vt in archiuis Epiſcopalibus conſeruetur; ad iuris poſſeſſioniſque parochialis probationem: ſi quando neceſſitas eam producendi contigerit. vt iam olim edi catalogus à parochis etiam regularibus ſolet. & indiſtinctè decretum eſt à Synodo prouinciali Mechlin. 1608. *tit. 17. c. 2. à Paulo V. probata & ſeruari iuſſa.* 10. Inſpicere bona, & catalogũ exigere Epiſcopus poteſt.

11. Ne ſolitarij in parochijs regulares eſſe permittantur.

Animaduertendum etiam eſt in priuilegio Clementis V. Præmonſtratenſibus conceſſo ſtatui, vt in paſtoratibus quatuor vel tres ponantur; aut, vt canones habent, ſaltem duo. quippe regulares ſoli in illis conſtitui prohibentur. *c. 3. & 4. X. de cappell. monach.* & tamen videmus multis in locis vnicos & ſolitarios eſſe. veriſimile tamen eſt tempore veterum vnionum, cùm canones ſtrictiùs obſeruarentur, pingues ſatis fuiſſe paſtoratus, vt ex illis duo religioſi alerentur: & prouentus dilapſos eſſe ad monaſteria, relicta portione vnici ſacerdotis.

Et quamuis in aliquibus locis duo ponantur; tamen id fit quaſi per modum gratuitæ liberalitatis: & ideo pro alendis huiuſmodi ſubſidiarijs adiunguntur etiam prouentus capellaniarum, quamuis ſæcularium, & ab alijs fundatarum.

Quæ veriſimilitudo augetur ex eo, quod in aliquibus diplomatibus huiuſmodi incorporationum v. g. vbi incorporantur ſimul & perſonatus & paſtoratus eiuſdem eccleſiæ, adiecta reperiatur conditio, vt pro ſingulis ponantur ſinguli vicarij: quod tamen nec vbique factum fuit; nec impræſentiarum fit, ſaltem non ponuntur ut tales; neque ſub eo nomine ab Epiſcopo approbantur: vt exigit Concilium *Trid. ſ. 6. c. 2. ſ. 7. c. 7. ſ. 23. c. 1.*

12. Inſpicienda cura, & vita curatorum per Ordinarios, & corrigenda.

Conſiderandum eſt inſuper, vt Bulla Clementis V. parochos regulares iubet prælatis reſpondere de temporalibus: ita & de Ordinis obſeruantia, ſeu regularibus inſtitutis; quæ ſunt cum cura plebis compatibilia: non ait de omni eccleſiaſtica diſciplina, extra curam animarum: pertinet ergo etiam ad Ordinarium inſpectio vitæ parochi regularis; quoad communia crimina: exceſſuum contra Ordinis obſeruantias, ſeu culparum regularium prælato regulari emendatione relicta. *dignum eſt*, inquit c. recolentis. *X. de ſtatu regul. vt qui ſimilem cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. vide quæ diximus in Iur. pont. nou. anal. de priuil. num. 3. & 4. de apoſtat. num. 10.*

Non enim rectè curam gerere, oues paſcere, fidem prædicare dicetur; ſi verbo vitæ æternæ prædicet fidem operibus mortuam: ſi quod verbis ædificat, operibus deſtruat: ſi paſtum venenatis vitiorum ſuorum exemplis inficiat: ſi curam lupi arcendi non tantùm

negligit; ſed ipſe lupus fiat; exempla prauitatis præbeat.

Hæc quo minùs Epiſcopis curare, remediumque adſerre, ne populi ſalus capiat detrimentum, liceat; videri non poteſt eſſe intentio priuilegia concedentium, prohibere. cùm nun tantùm legamus *in c. quoniam. X. de priuil.* datum monachis priuilegium, ne ſynodari, aut excommunicari poſſint, tantùm intelligi de ijs, qui in monaſterio reſident: aut in eccleſijs pleno iure ad monaſterium ſpectantibus: & exemptos, qui ponuntur in loco non exempto, quamdiu ibi ſunt, ſubdi Ordinario: *c. 1. §. fin. de priuileg. in 6.* ſed etiam Concilium *Trid. ſ. 21. c. 6.*

13. Iuxta Concil. Trid.

indiſtinctè in parochos turpiter viuentes tribuat Ordinario poteſtatem, non obſtante appellatione, aut exemptione, amouendi: & generaliùs *ſ. 6. c. 3.* in regulares foris degentes: d. §. fin. in exemptos degentes in prioratu non exempto.

Nec reſtringenda eſt ea authoritas ad caſum *c. 11. ſ. 25. de regul.* quod loquitur de parochis eccleſiæ parochialis, quæ ſimul conuentualis eſt. ſicut in d. c. quoniam. 21. *X. de priuil.* priuilegium quod diximus reſtringitur ad monaſterium aut eccleſias vtroque iure ſibi ſubiectas, ſeu pleno iure, vt loquitur c. 3. *§. in eccleſ. eod. vide quæ diximus vbi ſuprà de Inſtit. conſ.* 1. Neque retragatur etiam cap. 8. *ſ. 21. Conc. Trid.* ſed illud loquitur de beneficijs commendatis; & Ipſis etiam regularibus conuentibus per Epiſcopos, vt delegatos, reformandis. de quibus hîc non agitur. vt modus d. c. 8. præſcriptus non quadret caſibus d. c. 3. *ſ. 6. & c. 6. ſ. 21. Trid.*

14. Cui cedunt ſiqua, ſecùs vetera priuilegia ſtatuant.

Accedit quod in priuilegio Iulij II. narretur ſolere Præmonſtratenſes in Inſtitutione paſtorali promittere ſeruare mandata Ordinariorum; quod non reprehendit: ſed quod inde argumentarentur ſe ab obedientia Prælatorum fieri exemptos. retineri ergo vult ſubiectionem regularem; non excludi aliam. & ſi quid amplius alijs diplomatibus fuerit conceſſum, nec in antiquis quidem hîc curijs eccleſiaſticis videtur receptum: & quatenus vllo modo minuit iuriſdictionem Ordinario per Concilium Trident. tributam; cenſetur reuocatum per Pij IV. conſtitutionem eiuſdem Concilij confirmatoriam, priuilegiorumque contrariorum derogatoriam. vt, quamuis monachus à prælato regulari non eximatur; tamen nec Epiſcopi iudicium declinet: non tantùm in ijs, quæ ſpectant curam animarum; ſed neque in ijs quæ reſpiciunt communem vitam, extra obſeruantias regulares. *d. c. 1. X. de capell. monach. d. c. 3. ſ. 6. d. c. 6. ſ. 21. Trident. d. c. 1. §. fin. de priuil. in 6.*

Ex his etiam ſequitur, vt quamuis mulctæ pecuniariæ monaſterijs imponi non debeant, ſecundùm ea quæ ex Gratiano recitauimus *ſuprà h. t. reſp. 1. num. 2.* parochi tamen regulares, ſecundùm rationem d. c. recolentes, pecunia multari poſſint, quæ pijs cauſis applicetur. cùm eam rationem magis quàm cenſurarum probet Concilium Trid. ſ. 25. c. 3. cùm illi beneficiorum adminiſtrationem habeant. & ſic non monaſterio quicquam auferri, ſed vt ſummum illos cogi parciùs paulò viuere, culinæ ſubtrahere, quod in expiationem piæ cauſæ detur, cenſendum ſit.

Hæc de ſtabilienda authoritate ordinariorum. porrò, vt generatim dicitur, quod vna iuriſdictio non debet aliam impedire, ſed iuuare; ita & hîc vſu venit, vt Epiſcopus inſtitutis regularibus non obſiſtat: quæ proprietarium religioſum reſpuunt non tantùm; *c. cum ad monaſterium in fin. X. de ſtat. monach.* ſed *nec alicui,* inquit idem c. *committatur aliqua obedientia perpetuò poſſidenda tanquam in ſua ſibi vita elocetur, ſed cùm oportuerit amoueri, ſine contradictione qualibet reuocetur.* adminiſtratio ergo regularis beneficij à ſuperiori regulari poteſt reuocari. ſic etiam clem. *vn. de ſupplend. negl. præl. it. adminiſtratores,* inquit, *huiuſmodi liberè poſſint ad claustrum, cùm oportuerit, reuocari.* vbi illud verbum *oportuerit,* non neceſſitatem; ſed boni ſuperioris arbitrium, ac honeſtatem potiùs, quàm cauſam omninò legitimam ſignificare rectè ait Sanchez *tom. 2. oper. moral. lib. 7. c. 29. nu. 110.* quippe verbum illud, *liberè,* facit; vt cauſa non deſideretur: alioquin non eſſet libertas. in hanc ſententiam citat Sanchez omninò multos. Et ſpeciatim pro Ordine Præmonſtratenſi Wameſius *de regular. conſ. 456. n. 23. 465. per tot.* aſtruit regularibus ſuperioribus reuocandi poteſtatem, etiam in curatis regularibus: cùm in huiuſmodi vnitis religioſi inſtar vicariorum ſint. vt & in bulla Gregorij XIII. *inc. quam grata. 24. Maij* 1578. in hoc Ordine parochialia beneficia monaſterijs ſic vnita, parochiales vicariæ vocantur. & *in Synodo diœceſana Mechlin.* 1609. *tit.* 22. *c. 4. & Gandauenſi* 1613. *tit.* 22. *c.* 9. ſingulatim declaratur, religioſum promotum ad beneficium curatum, monaſterio ſuo non vnitum ſeu ſubiectum, inuitum & ſine diœceſani conſenſu domum reuocari, & paſtoratu priuari non poſſe; *niſi prælatus contrario legitimo priuilegio fulciatur.* à contrario ergo ſenſu, remoueri poteſt ab vnito; aut ſi quod priuilegium ſit contrarium. vnitum enim ſemper manet regulare; ac proinde manuale. ac ſic deputatio, præſentatio, & inſtitutio ſecundùm ſubiectam materiam fieri videntur Riccio *in prax. reſol. 334. n. 1. & 2. vid. quæ diximus de Inſt. d. conſult. 1.*

15. Nec tamen auſertur debita prælatis reg. authoritas: & ſpeciatim reuocandi parochos regulares ex vnitis ſibi eccleſijs.

Quod porrò attinet ad priuilegia, citatur conſtitutio Benedicti XII. *in conſt. can. regular. tit. de obtinent. à Sede Apoſtol. quæ eadem inſeruntur conſtitutionibus monachorum nigrorum c. 32.* inſuper quoad Præmonſtratenſes Honorij III. Nicolai IV. Ioannis XXIII. Sixti IV. Iulij II. per quas Prælatis liceat regulares ſuos à parochialibus vnitis reuocare, & Epiſcopi debeant in amotorum locum ſurrogatos, ſi idonei reperiantur, inſtituere. quæ

15. Priuilegia per quæ liceat prælatis parochos reuocare.

eadem

eadem renouata ſunt per Gregorium XIII. *bulla incip. Romanus. ann.* 1572. *& bulla incip. quam grata.* 1578. & hîc inſuper allegatur, decretum Guidonis Epiſcopi Cameracenſis ſuper huiuſmodi reuocandi facultate ab annis trecentis editum. denique & formula reformationis Ordinibus Imperij per Carolum V. propoſita, & in Synodo Cameracenſi 1550. exhibita, ac ſatis approbata, vtpotè ſimul impreſſa, in qua inter cætera proponitur, ut monachi ad curam animarum miſſi nihilominus maneant ſub Prælatorum ſuorum obedientia, qui eos corrigere, & reuocare poſſint.

Vt & alia forma reformationis Statibus eccleſiaſticis per eundem Carolum V. Imperatorem Auguſtæ propoſita an. 1548. *cap. de monach. de religioſis ad curam animarum miſſis*, de ſtatuum illorum numero, erat etiam Epiſcopus Leodienſis: qui eodem an. celebrata Leodij Synodo, id cum prælatis ſuſcepit.

17. Non reuocata, quia & ipſi liceat per Trid. dummodo & Ordinario ſua conſtet authoritas.

Hæc priuilegia, quatenus iuriſdictionem Ordinario à Concilio Trident. tributam non minuunt, reuocata non ſunt: imò in caſu c. 11. ſ. 25. *de regul. Concil. Trident.* conformiter ſtabilita: quatenus autem eum caſum excedunt, & ſpectare poſſunt ad c. 6. ſ. 21. c. 3. ſ. 6. eſto, ſint per illud reſtricta, ne excludi poſſit Ordinarius, vt diximus: non tamen reuocata ſunt, quatenus cumulatiuè debita etiam prælatis regularibus competat authoritas.

18. In concurſu præualet decretum Ordinarij.

Sed in concurſu, in ijs, quæ ſub vtriuſque cognitionem cadunt, meritò erit præuentioni locus: in alijs quiſque ſuo fungetur munere. non cadunt ſub cognitionem Ordinarij, propter exemptionem Ordinis, culpæ commiſſæ aduerſus obſeruantias regulares:

19. In quibus locus non ſit præuentioni?

non cadunt ſub cognitionem prælatorum regularium illa crimina, quæ degradationem ſimileſque pœnas exigunt, quæ excedunt œconomicam regularium poteſtatem: qui auferre non poſſunt Ordinum honorem, quem dare non poſſunt. quæ eadem ratio facit, vt in rigore terminorum deſtituere non poſſint, quos nequeunt inſtituere: titulum ſpiritualem, & curam animarum auferre; quem nequeunt conferre: exceptis eccleſijs vtroque iure ſibi ſubiectis, vt ſuprà initio propoſuimus, tametſi per viam reuocationis, & obligationem obedientiæ votiuæ; dum huic dicitur, *vade; & vadit: huic, veni; & venit*: ſubtrahitur perſona exercitio demandatæ adminiſtrationis parochialis: quaſi nomine monaſterij habitæ, & per euentum conditionalis reuocationis reſolutæ.

20. Reuocatio per Prælatos ritè facta non impedienda per Ordinarium.

Huiuſmodi reuocatio, ſi à prælato regulari fiat ſeruato iuris & conſtitutionum regularium ordine, in parochialibus vnitis; non videtur congruere Ordinario, vt iuriſdictionis regularis curſum impediat. cùm & parochus ſæcularis illo inuito poſſit ad monaſterium tranſire. *c. duæ ſunt.* 19. *q.* 2. & dummodo condignè puniatur delinquens *arg. à maiori c.* 14. *ſ.* 25. *de regular. Concil. Trident.* vbi etiam in monaſterio degens, ſi extra illud delinquat, certior reddi debet Epiſcopus de condigna punitione; vel, etiam *ex conſtitutione Gregorij XV. in c. inſcrutabili* poſt monitionem, & tempus Concilij lapſum, ipſe punit.

21. Inordinatè facta, qualiter prouidendum?

ſed ſi Inordinatè procedatur, non tantùm cum parochi regularis, ſed cum totius Ordinis clericalis dedecore; meritò impediet populi ſui ſcandalum Ordinarius.

Sed qua via? quidam regulares ſuſtinent adeundos ſuperiores Ordinis; ſecundùm illius conſtitutiones vſque ad S. Pontificem incluſiuè, non alios: ne quidem Nuntium; minùs Ordinarium. at rectiùs dicemus, quamuis ipſi regulares ſuas conſtitutiones ſeruare teneantur, nec extra Ordinem litigare; alios tamen illis non obſtringi.

22. Recurrendo ad ſuperiores.

adeoque non tantùm Ordinarium, eiuſque miniſtros recurſum poſſe habere ad Nuntium, qui etiam in litigijs exemptorum iuriſdictionem exerceat; ſed etiam ipſum populum parochialem, conſanguineos, alioſque quorum intereſt, parochum clerumque non indebitè infamari.

23. Prohibendo ne parochus parochiam deſerat.

Quinimo ipſe-met Ordinarius mandare poteſt parocho, ſub cenſuris, ne eccleſiam parochialem, curamque populi ei ab ipſo demandatam deſerat. *iuxta c. admonet. X. de renunc.* & in hoc concurſu tenetur parochus regularis maiori poteſtati obedire. *c. qui reſiſtit.* 11. *q.* 3. *l. vlt. C. de iuriſd. omn. iud.* reuerenter tamen apud Prælatum regularem ſe excuſando.

Neque porrò ipſe Epiſcopus pro exercitio functionis ſuæ Epiſcopalis, & in quo Spiritus S. eum *poſuit regere eccleſiam Dei*, *Act.* 20. debet ire litigatum apud ſuperiores regulares:

24. Cedit œconomica reg. poteſtas Epiſcopali.

ſed præualet hierarchica ipſius in eccleſia poteſtas œconomicæ regularium authoritati. vt publici magiſtratus præceptum, iuſſui parentis, aut domini. *d. c. qui reſiſtit.*

25. Vt iuri publico priuata authoritas.

Quemadmodum *in l.* 4. *D. de colleg. illicit.* ita permittuntur ſeruari ſtatuta collegiorum licitorum, *dummodo ne quid ex lege publica corrumpant.* non ergo eiuſmodi conſtitutiones proderunt ad eneruandas leges publicas, & regimen publicum eccleſiæ: niſi quatenus diſertè ipſis priuilegijs expreſſum ſit. quo tunc caſu obtinebit c. porrò *X. de priuil. in verbis, inſpice, &, ſecundùm quod inueneris, ita obſerues.*

26. Epiſcopus de cauſa cognoſcit an locus ſit priuilegio quod iuri publico deroget.

adeoque ab Ordinario & priuilegium inſpiciendum, & cauſa cognoſcenda eſt: an ſecundùm illud ritè & rectè procedi inueniat; & priuilegio locum eſſe. ſicut & prælatus, à quo monachus vult ad aliud monaſterium tranſire, cognoſcit de ſpiritu tranſeuntis; & an locus ſit facultati tranſeundi. *c. licet. X. de regular.* neque aliter tenetur Epiſcopus à iure publici ſui regiminis diſcedere. & vt in d. c. licet. ſi tranſire volens non acquieſcit Prælato, ad iudicium Superioris illius prouocare debet; ita & hîc ad Superiorem Ordinarij res deferenda eſt.

27. In remotione hac an leges publicæ ex ſtricta ſint ob-

Meminiſſe tamen oportet; in proceſſibus criminalibus ſeruandum eſſe c. *qualiter & quando. X. de accuſ.* à Concilio Trid. innouatum,

ſeruandæ, an regulares, quæ in adminiſtrationibus regularibus?

eamque quam exigit cautelam, *ne per leue compendium*, inquit, *ad graue diſpendium veniatur. hunc tamen*, inquit, *ordinem circa regulares perſonas non credimus vſquequaque ſeruandum: quæ, cùm cauſa requirit, faciliùs, & liberiùs à ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoueri.* de regularibus ibi adminiſtrationibus agit, de quibus d. c. cum *ad monaſterium d.clem. vn. de ſupplend.negl. prælat. c.2. ſ.25. de regular. Conc. Trid.* ſub quibus an parochialis adminiſtratio comprehendenda ſit? meritò dubitetur. & quidem, quantiſper reuocatio manet in terminis regularibus; rectè comprehenſam dicemus; ſed cùm tractatur, vt functio publica; tum de publica parochi clerique infamia, populique ſcandalo auerruncando, meritò publica cognitio exigitur; publicus ordinariuſque Iudex, non regularis; publicus iuris ordo, non œconomicus, atque monaſticus, adeoque cùm hæc incurrunt, cenſenda eſt cauſa cognitionem Epiſcopalem exigere: monaſticâ non eſſe contenta: in hac locum eſſe priuilegijs: in illa; legibus publicis: ad has ſpectare functionem, inſtitutionem, deſtitutionem paſtoralem; ad illa, perſonam voto adſtrictam: adeoque, vtrique tribuendo quod ſuum eſt, iuſtitiam impleri.

Nihilominus, quia ibi ſalus, vbi multa conſilia; non inconſultò fecerint Ordinarij & regulares Prælati, quando de parocho regulari amouendo, deſtituendóve ex delicto agendum eſt; ſi deliberationes ſuas communicauerint: imò communi conſilio proceſſerint. ad exemplum eorum, quæ ſtatuit Concilium Trid. ſ. 25. c. 6. in Epiſcopo & Capitulis Cathedralibus, & maioribus. & *ſ. 25. de reg. c. 19.*

RESPONSVM IV.

De arreſto ſub religioſo facto.

1\. Perperam ſuperiores citantur quorum licentia executionem vltimæ voluntatis ille curauit.

PErperam in ius vocati ſunt ſuperiores religioſi, qui adminiſtrationi bonorum defuncti fratris ſui ſe immiſcuit, quaſi ex eorum præpoſitione, iuſſu, mandatóve. *ex tit. D. de exercit. de inſtit. act. Quod iuſſu* (cui ratihabitio comparatur. *l. 1. §. 2. D. quod iuſſu*) non enim id actum eſt, vt religioſus ille iuberetur eiuſmodi negotia tractare, tanquam ſuperiorum ſuorum. neque enim ad illos pertinebant, vt in d. titulis: ſed aliena erant. & culpa non caret, qui rei alienæ ſe immiſcet. & actus intelligendus eſt eo modo eſſe geſtus, quo eſt licitus. *l. merito. D. pro ſocio.*

2\. Iuſſus hic aut præpoſitio non eſt vt in re propria.

3\. Actus ſumendus eo modo quo licitus eſt.

Igitur defunctus religioſi frater in vltimo elogio curam rerum ſuarum, ſeu quandam ſuperintendentiam, ſub certo modo, religioſo commendauerat: ſuſcipere hanc non poterat, *niſi*, inquit clem. *vn. de teſtam. à ſuperiore ſuo petita, & obtenta licentia.* ad hanc ergo pertinet, quod egerunt ſuperiores. quam antequam concedant, inquirere debent, an aliter res expediri poſſit, an pietas exigat religioſi operam.

4\. Religioſus ſine licentia ſuſcipere executionem non poteſt.

literæ ſic habent, *negocia quadam maximi momenti, ſumma charitatis, atque extrema ferè neceſsitatis relicta fratris germani &c. facultatem concedimus &c. modo & medijs, qua bonum deceant religioſum, noſtrumq; inſtitutum &c.* adeò vt etſi iuſſum hic diceremus; extra hoc præſcriptum iubentes non obligaret. conditio enim iuſſus, ſeu præpoſitionis ſeruanda eſt. *l. ſed ſi pupillus §. conditio. § de quo palam. l. 5. §. non tamen l. 16. l. 17 § fin. l. fin. §. fin. D. de inſt. act.* certam enim hæc legem dat contrahentibus *l. 1. §. igitur. D. de exercit. act.*

5\. Quæ ob quam cauſam concedatur?

6\. Iuſſus extra terminos non obligat.

Eſt inſuper hoc iuſſum primordialiter teſtatoris; licentia autem ſuperiorum illius acceſſoria eſt, & naturam ſequitur ſui principalis. ideoque quamuis ſuperior religioſo iuberet; eiuſmodi iuſſus in religioſo operaretur quidem obligationem obedientiæ; ad creditores autem nihil pertinet, quibuſcum nihil ille egerit. & ſic lex 1. *D. quod iuſſu*, ita explicat; *quod volee cum Sticho ſeruo meo negotium gere, periculo meo*: nihil hic ſimile inter ſuperiores & creditores propoſitum narratur.

7\. Iuſſus hic eſt teſtatoris, non ſuperiorum reſpectu creditorum.

Arguitur religioſus quod arreſtum mobilibus defuncti, authoritate Iudicis militaris iniectum, violauerit; eoque teneatur ſicut qui arreſtum violat: quod carceris fractioni comparant. *Pecq. de iur. ſiſt. c. 28. De eo qui arreſtum violat.* & mobilia, quorum etiam conſeruationem ſuſceperat, in monaſterium intulerit.

8\. Arreſtum violans, & carcerem frangens comparantur.

Ait ipſe religioſus, arreſti præceptum ſibi religioſo exempto à Iudice incompetente eſſe factum, adeoque nullum, nec obligatorium: & eius quod nullum eſt, nullam eſſe violationem: non entis nullas eſſe qualitates. verùm d. clem. *vn. de teſtam.* in teſtamentaria executione exemptionem tollit; fraudem, & negligentiam correctioni loci Ordinarij ſubijcit. ſed vtique eccleſiaſtici. ſed hic arreſtum eſt rebus ipſis defuncti militaris inijci iuſſum. *vt conſtat ex acta Iudicis militaris 27. octob. 1641.* ea eſt prælecta religioſo, ab eoque in qualitate executoris ſeruari promiſſa. *ex relatione graphiarij. 30. oct. 1641.* addunt apparitores in fundo, ſeu ipſa domo mortuaria arreſtum à ſe mobilibus eſſe iniectum.

9\. Executio exemptionem tollit, ab Ordinario mala verſatio punitur;

Itaque arreſtum hoc reale eſt, iniectum rei iſti Iudici ſubiectæ. proinde rectè illud ſeruare promiſit religioſus. dum nemini illud violare licet. *arg. tit. nequis eum qui in ius vocabitur, vi eximat. & de eo per quem factum erit quo minùs quis iudicio ſiſtat. & qua plura habet Pecquius de iur. ſiſt. c. 33. De his qui arreſtatos eximunt, aut in præiudicium creditorum occultant.* vbi ex *l. fin. C. de oper. libert. in verb. eum qui alienum libertum occultat, loco ipſius ad operarum præſtationem teneri: & l. fin. C. de ſeru. fugit. in verb. non ſolùm eum reſtituere, ſed etiam duodecim libras argenti pœna nomine &c. l. 3. C. de aſſeſſor.* aſſerit ex ſola occultatione in debitorum locum ſuccedere, ad indemnitatem, & pœnas teneri. vt eos, per quos factum erit, quo minùs arreſtum effectum habeat. *ex l. quoties. C. de exact. tribut. lib. 10. l. ſi per alium. §. fin. D. ne quis eum, qui l. 1. §. 2. D. de eo per quem factum erit.*

10\. Arreſtum rebus iniectum quemlibet tenet ſi res arreſtanti ſubſunt.

11\. Et malè verſantes & occultantes obligat.

12\. Ad indemnitatem.

rit. l. & eleganter. §. idem labeo. D. de dol. mal.

13. *Siquis dolus ſit quo creditor fallatur.*

Quin & ex dolo malo quem ſimiliter teneri latè docet idem *Pecquius nu. 2.* ſi quid actum erit, quo creditor fallatur, vt ſi quis equos commodauerit vt debitor fugiat, & arreſtum anteuertat; & ſimilia. quantò minùs excuſabitur hic religioſus, qui arreſtum acceptauit, ſeruareque promiſit, ſi ſuperuenienti alteri executori non tantùm arreſtum non indicauit; ſed ad mobilia in conuentum transferenda iuuit? debuit ſuperuenienti executori non tantùm ipſi indicare; ſed & ipſis creditoribus, aut Iudici ſe curam deponere, executori cedere, alioqnin negligentiæ nomine tenetur. ſicut

14. *Vt ſi non denunciet partis ſeu iudici ſe curam deponere, noque per arreſtatæ auferuntur.*

depoſitarius, mandatarius, procurator denuntiare ſe impoſterum cuſtodiam, aut diligentiam præſtare nolle. *l. ſi mandauero. 22. § fin. D. mandati.*

Enimuerò ſi quid per dolum, fraudem, negligentiam religioſi executoris eſt geſtum perperam; *quos*, inquit d. clem. *vn. de teſtam. deliquiſſe receperint Ordinarij, in altorum exemplum pœna debita, quocumque non obſtante priuilegio, puniant.* pœna, inquit: non enim ob delictum

15. *Punitur religioſus executor.*

monachi tenetur monaſterium, niſi quantum fortè in rem verſum ſit. *ex titulo. D. de in rem verſo.* neque ex ciuili contractu. quia monachus executor defuncti procurator ſeu mandatarius eſt: is eum rei ſuæ præpoſuit: ſuperiores Ordinis permittunt, iubéntve, ſi ex pietate eis videtur, mandatum defuncti exequi. eum in ſuā executione ille repræſentat; non Ordinis ſuperiores: non hos ergo; ſed defunctum obligat: aut ſeſe ex culpa, ſeu delicto. nec enim præiudicare monaſterio poteſt: vt nec ſeruus domino. *latè Euerardus in loc. legal. à ſeruo ad monach. num. 30. & ſeqq.* quo modo etiam licentia ſuperioris requiritur per canones, vt monachus teſtimonium dicat: ſi tamen teſtando damnum dederit, peierauerit; puniri poteſt monachus: pœna ſuum authorem tenet: non autem monaſterium. Superiores ergo hîc abſoluendi ſunt: religioſus puniendus, quatenus malè eſt verſatus; & ad indemnitatem procurandam tenetur, ſi quo modo poteſt.

16. *Monaſterium qō̄n tenetur, niſi ex verſo in rem illius.*

RESPONSVM V.

De Minoritarum priuilegijs quoad ſepulturas.

1. *Super his pacta conuenta, concordata ſeruanda.*

MVlta ſunt priuilegia Ordinibus mendicantibus conceſſa quoad ſepulturas, inter partes conuenit ſeruanda eſſe ſuper his pacta, conuentiones, & concordata, ſi quæ olim interuenerint. quod & Leo X. *in Conc. vlt. Lateranenſi* decreuit. & iam antè Bonifac. VIII. *in c. vlt. de pact. in 6.* porrò nō inueniuntur quidem concordata aliqua ſub eo nomine hîc olim conuenta, vt etiam in ſcripturis partium dicitur; ſed tamen in reſcripto Sixti IV. dato 7. id. Maij 1572, quo permiſit Minoritis in oppido H. conuentum inſtitui, disertè adijcitur, vt *fiat ſine præiudicio cuiuſcumque; & iure parochialis eccleſiæ, & cuiuſlibet alterius in omnibus ſemper ſaluo.* reſcriptum illud dirigitur ad Officialem Cameracenſem tunc Ordinarium: eique executio delegatur: illius ſi literæ executoriæ exhiberentur; veriſimiliter recenſeretur, quid cum parocho actum, transactumque eſſet, ſuper eodem iure parochiali conſeruando, idque pro concordato hîc habendum eſſet. & decidit aliquando Rota ceſſare priuilegia huiuſmodi quando erectio facta eſt cum clauſula *ſine præiudicio iurium parochialium. Barboſ. de pot. paroch. c. 25. n. 11.*

2. *Quæ ſi in terminis verborum non extant vnde eliciantur?*

Sed eas literas dum non ſubet exhibere, aut non extant; facta poſt ſecuta, quæ fuerit vel partium conuentio, vel parochi conſenſus, vel mens delegati exequentis, probare poſſunt. *l. ſed Iulianus. §. proinde. ibi, intelligendumq́, ab initio ſic accepiſſe. D. ad Maced. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. D. de leg. 1. Menoch. de præſumpt. l. 6. p. 35. n. 23. & ſeqq. vbi plura citat.*

Igitur ex computibus antiquiſſimis, qui reperiuntur, conſtat per annos circiter 80. apud eoſdem Minoritas potuiſſe eligi ſepulturam: ſed nihilominus vel ante vel poſt officium ſolere fieri in eccleſia parochiali; illique, & miniſtris iura conſuetā perſolui. quibus conformia eſſe præſumuntur anteriora tempora: quorum computus non extant. *Menoch. de præſ. l. 1. q. 24. n. 44.* adeoque à principio ita fuiſſe vſu ſeruatum. *d. §. proinde.* vt immemorialis huiuſmodi conſuetudo non tantùm habeat vim priuilegij; ſed etiam pacti: imò pacto fortior ſit. *Menoch. præſ. l. 3. præſ. 131. nu. 43. 44. poſt Bald. Crauett. Oldrad. Siguerol. &c.* ex hac ergo conſuetudine inferendum eſt, eam fuiſſe partium conuentionem, mentem parochi conſentientis, ſenſum delegati exequentis; adeoque hic locum eſſe decreto Leonis X. & Bonifacij VIII. *in d. c. vlt.* & quamuis idem Sixtus IV. poſteà ſcilicet ann. 1486. alijque Pontifices diuerſa conceſſerint priuilegia, etiam derogatoria clementinæ *dudum de ſepult.* quæ ſaluam omninò eſſe vult portionem parochialem; nulla tamen cenſentur derogare pactis, conuentis, & concordatis; niſi expreſſè de illis faciant mentionem. *c. ex multiplici. X. de decim.*

3. *Immemoriali conſuetudine impertinis, actis antè & poſt ſecutis.*

4. *Pactis non derogatur à licet conſuetudini.*

Quamuis etiam olim idem Bonifacius expreſſè abrogauerat pacta, & conſuetudines; *in conſtitutione ſua ſupra cathedram in extrauag. commun. de ſepultur.* tamen Benedictus XI. Bonifacianam abrogauerat: & rurſus Clemens V. *in d. c. dudum* Benedictinam: tamen iterum & aduerſus hanc clementinam Leo X. *in vltimo Concilio Lateranenſi* ſtatuit, pacta & conuenta eſſe ſeruanda; quod admittunt Minoritæ, vt diximus.

Igitur exhibitum quidem priuilegium Sixti IV. ann. 1486. derogat conſuetudinibus quibuſcumque contrarijs; ſed non pactis. vt neque immemoriales conſuetudines, qualis hic aſſeritur, abrogatæ cenſentur communi verbo *conſuetudinis*, niſi & immemorialis expreſſa ſit. *Garcias de benef. p. 3. c. 2. n. 190. vbi plures citat. vt hîc non eſt.*

5. *Non tamen immemoriali.*

Confirmat idem Sixtus omnium præcedentium Pontificum priuilegia, ipſius bullæ, quæ inde *mare magnum* dicitur, inſerta. per quæ etiam quartæ parochiali, à d. clem. dudum ſtabilitæ, videtur derogari: & Nicolaus V. per conceſſionem Carmelitis factam, *apud Rodrig. tom. 1. q. 39. art. 2.* diſertè derogat d. clementinæ. (cum his eſt alijs mendicantibus communicatio priuilegiorum) quibus etiam ſucceſſit confirmatio Pij V. Greg. XIII. Sixti V. Clementis VIII. & Pauli V. ſuper qua etiam hic acceſſit placitum Archiducum 21. febr. 1613. ad inſtantiam Confeſſarij ſui, Commiſſarij generalis Minoritarum.

6. Hodie priuilegiorum confirmationes quartæ Concilio Trident. non contrariantur.

Verùm Pij V. confirmatio per Gregorium XIII. reducta eſt ad terminos Concilij Trid. & ſubſecuti Pontifices deinceps hanc clauſulam, *quatenus priuilegia decretis Concilij Trid. non aduerſentur*, confirmationi ſuæ adiecerunt.

7. Quid illud de quarta parochiali?

Illud ergo T. 25. c. 13. decernit, *quibuſcumque in locis, iam ante annos quadraginta, Quarta, quæ funeralium dicitur, cathedrali aut parochiali eccleſiæ ſoluta eſſet perſolui, ac poſtea fuerit ex quocumque priuilegio, alijs monaſterijs, hoſpitalibus aut quibuſcumque locis pijs conceſſa, eadem poſt hac integro iure, & eadem portione, qua antea ſolebat; cathedrali, ſeu parochiali eccleſiæ perſoluatur: non obſtantibus conceſſionibus, gratijs, priuilegijs, etiam mari magno nuncupatis, aut alijs quibuſcumque.* quem locum quidem Pius V. *bulla incip. etſi Mendicantium ann.* 1567. interpretatus eſt loqui tantùm de monaſterijs ante annos quadraginta ante tempus d. canonis fundatis, non verò de pòſt fundatis: quod in illis nondum exiſtentibus non poterat eſſe conſuetudo, de qua in d. c. 13. verùm d. c. 13. quamuis antiquum hoc ſit monaſterium, non ſpectat ad caſum noſtrum. neque enim vnquam exacta hîc aut ſoluta eſt à Minoritis parocho quarta funeralis, vt fatentur: ſed ſimpliciter ipſe parochus officia in parochia præſtitit; &, parochialis eccleſia, & miniſtri iura ſua conſueta receperunt pluſquam à 40. annis. vt ipſi fatentur; &, vt paſtor probat ex vetuſtis libris, circiter ab annis 80.

Et licet dixerimus ad caſum noſtrum non ſpectare d. c. 13. *ſ. 25. Concil. Trid.* & manifeſtet tamen Concilium ſuam intentionem pro quarta funerali parochis ſeruanda: vt dum abrogat conceſſiones infra 40. tunc annos contrà factas; multò minùs laudet impoſterum faciendas: tamen dici non poteſt quoad præſentem caſum illa priuilegia contrariari Concilio Tridentino; cùm in alio caſu loquantur.

8. Priuilegia in caſu immemoriali vſu contrario eneruata.

Quàmuis igitur ex priuilegio Ioannis XXII. Prædicatoribus conceſſo, & Minoritis communicato, nec ab ipſis religioſis, nec ab hæredibus, nec à teſtamentorum executoribus quidquam poſſit exigi; neque illi ex d. bulla Sixti IV. an. 1486 cogi, vt corpora defunctorum ad parochiales eccleſias deferantur: & cum illis, vel ſine illis, ibidem celebrentur diuina, ante vel poſt ſepulturam: atque, extra cauſam quartæ funeralis, nihil à Concilio Trid. mutatum ſit; tamen dicendum eſt nulla iſtiuſmodi priuilegia vſu hîc eſſe recepta; ſed contrario eneruata. ita vt Minoritæ quidem non ſoluant quartam; hæredes tamen curare officia in eccleſia parochiali fieri, & iura ſolui ab omni memoria conſueuerint. vt nullus eſt locus in tota Brabantia, quæ eſt patria conſuetudinaria, vbi Minoritæ puris priuilegijs, vt ſonant, vtantur: imò id ipſum ſatis fatentur.

9. Illum obſtare illis, qui vſum admiſerunt priuilegio contrarium, etſi non Ordini.

Nec ſufficit contrà arguere, non perdi priuilegium per non vſum eius, qui expreſsè illi non poſſit renuntiare; idque priuatus non poſſit, nec Prælatus, nec Capitulum: quia imò iure permiſſum eſt, in materia ſepulturarum fieri pacta & conuentiones. *d. c. fin. de pact. in 6.* eaque & Leo X. iuſſit ſeruari. conſequenter pro vtilitate temporum & locorum licet renuntiare huiuſmodi priuilegijs, non tantùm expreſſis pactis; ſed etiam tacitis: vt non vſu. quemadmodum *in c. accedentibus. X. de priuil. & in c. ſi de terra. X. eod.* non vſu amittitur priuilegium, quoad non vtentes; quamuis toti Ordini ſit conceſſum. vt ibidem agitur de priuilegio Ordini Ciſtercienſi, & Templariorum conceſſo; & vtrobique tamen additur cauſa; *quod liberum ſit vnicuique ſuo iuri renuntiare.*

10. Priuilegia derogantia conſuetudini non loquuntur in immemoriali.

Iterum non ſufficit arguere aduerſus conſuetudinem oppidi H. priuilegium d. Sixti IV. derogatorium eſſe conſuetudinis: quippe ſub eo nomine ſimplici non comprehenditur conſuetudo immemorialis, vt dictum eſt.

11. Et agunt de præterita.

Deinde eſto, abrogauerit Sixtus conſuetudines contrarias: de præteritis tantùm egit: ſubſecutæ autem conſuetudines & vſus contrarij Sixtinum, aliaque priuilegia abrogarunt. *d. c. ſi de terra. d. c. accedens.*

12. Nec per noua priuilegia reſuſcitantur.

Neque ea reſuſcitant noua Pontificum diplomata confirmatoria, aut placita Principum; ſed intelliguntur illa *quatenus ſunt in vſu.* neque enim intentio Papæ aut Principis eſt tollere ius alicui quæſitum. *c. dudum. X. de priuil. c. 2. de decim. in 6.* vt etiam in regulis Cancellariæ Romanæ expreſſum eſt *reg. 17.* quę conſuetudines eò magis hîc ſunt fauorabiles, quod illa clauſula in priuilegijs apponi ſolita, *ſalua iuſtitia illarum eccleſiarum à quibus mortuorum corpora aſſumuntur*, intelligi debeat *ſecundùm rationabilem conſuetudinem regionis.* vt inquit c. certificaſti. *X. de ſepult.* quia *vnaquaque prouincia in ſuo ſenſu abundat.* porrò ſenſus incolarum H. qui omnes ſingulariter vocati, olim conſenſerunt in admiſſionem Minoritarum, vt ſuprà diximus, & copia cum libello Syndici exhibita refert, videtur ille fuiſſe, quem ſecutus hactenus vſus oſtendit: vt quartam quidem non ſoluant Minoritæ; hæredes tamen ſoluant iura parochialia conſueta.

13. Clauſula, *ſalua iuſtitia eccleſiarum &c.* intelligenda ſecundùm rationabilem conſuetudinem regionis.

14. Quæ vt hîc ſit.

Rationabilis etiam hîc ea conſuetudo viſa eſt, vt vtrique, à quo populus ſpiritualia acciperet, ſua carnalia tribueret. vtique quoniam nullum tunc erat in illo oppido virorum monaſterium à quo in ſpiritualibus incolæ iuuarentur; adeoque non obligati Minoritæ ad

quar-

quartam, ali magis congruè poſſent: &, ſi fabrica atque miniſtri parochiales ſua iura reciperent, nihilominus nimium etiam præiudicium non paterentur; neque ad nimiam paupertatem deuenirent. eo enim caſu etiam ceſſare debent iuſta priuilegia *c. ſuggeſtum. X. de decim.* & in caſu neceſſitatis tam fabricæ ſuę parochiali, quàm illius miniſtris populus ſuccurrere deberet.

15. Quare cùm Minoritis, nihil eis datum, ſeu oblatum auferatur; cura eis eſſe etiam non debet de populo, qui olim ita in eorum admiſſione cenſendus eſt conſenſiſſe, nec ipſi querelam habere poſſunt, quibus ius nullum competere poteſt, ſed vſus tantùm facti, pro nimia Ordinis paupertate, & incapacitate cuiuſlibet dominij, aut iuris. *de qua in c. exijt, qui ſeminat. de verb. ſignif. in 6. & clem. exiui eod.* nam *proprietatem*, inquit *d. c. exiui. §. proinde, & dominium Pontifices & Romana eccleſia in ſe receperunt. dimiſſo ipſis fratribus vſu facti ſimplicis rerum omnium* oblatarum, conceſſarum, donatarum. ita vt fratres ipſi *pro nulla* inquit d. c. *exijt d. §. proinde verſ. veruntamen, re temporali poßint in iudicio experiri.* & conſequenter perperam hic petitum eſt, *vt manuteneantur fratres ipſi, ſeu illorum conuentus* (nam nec in communi bona poſſidere poſſunt; *d. c. exijt. d. clem. exiui. Concilium Trid. ſ.25. de regular. c.3.*) *in poſſeßione ſepulturarum, & iurium inde recipiendorum.* adeò vt nec liceat ipſis in Curijs aſſiſtere procuratoribus, & aduocatis. *d. §. proinde.* & ſimiliter neque tranſire de domo in domum ad commendandam cauſam quaſi ſuam Curiarum ſectatoribus; ſed dumtaxat *tanquam peregrini*, inquit d. §. proinde, *& aduena in hoc ſaculo in paupertate & humilitate Deo famulantes vadant pro eleëmoſyna confidenter.*

Quibus cùm nihil auferatur, hic curā eſſe non debet de populo qui ſic admiſit grauari.

16. Vt Minoritarum paupertas. ipſis nihil iure ad lici permittat.

Quibus omnibus rectè expenſis cùm appareat hanc, de qua agimus, conſuetudinem eſſe rationabilem; quæ & paupertati eccleſiæ parochialis, & ſimul Minoritarum prouidet: vtique dicendum eſt etiam à Principe ſartam tectam eſſe ſeruandam, ac manutenendam. vt omnibus incolis Brabantiæ addicitur *in læto*
17. *Introitu art. 57.* qui ſenſum prædicti etiam Placiti debet interpretari. cùm etiam iure Princeps non poſſit auferre, quod alieni præſcriptione, præſertim immemoriali, eſt quæſitum. *Couar. in p. 3. vol. 5. c. poſſeſſor de reg. iur. c. 1. §. 1. n. 5.* tametſi parocho parochialia commoda iure etiam ipſo competant. *tot. tit. de ſepult.* per priuilegia alijs communicentur: & res omnis facilè dicatur redire ad naturam ſuam: vt priuilegijs facilè derogatur. *d. c. ſi de terra. d. c. accedent.* & ius fauorabile ſit; priuilegia, odioſa. & in cauſa hac poſſeſſoria interdictum dari non debeat aduerſus annalem poſſeſſorem. *l. 1. in princ. v. intra annum. D. vti poſſ. ordinat. Conc. Brab. art. 438.* quanto minùs aduerſus triennalem, decennalem, immemorialem?

Ius conſuetudine competens vt hic à Principe auferri non poſſit.

Neque porrò recipi poteſt, quod obiectum eſt, quod Minoritæ ignorantes fuerint huiuſmodi conſuetudinis: tum quia etiam vera ignorantia aduerſus vſum immemorialem nullum pondus poſſet adferre: tum quia dum in omnium conſpectu officia funeralia facta ſunt in eccleſia parochiali, toties & à tanto tempore, huiuſmodi allegatio tam exiguæ eſt fidei, vt nec audiri poſſit. *c. cum in tua. X. qui matrimonium accuſare.* nec deſuper recipi probatio. *c. quia veriſimile. X. de probat.*

Enimuerò quia, vt diximus, Minoritæ 18.
tantùm habent vſum facti, nihil iuris; Innocentius IV. & Martinus IV. & alij ſtatuerunt, vt eſſent Syndici, aut œconomi qui nomine Romanæ eccleſiæ actiones proſequi poſſent: ſed ea forma & modus hic ex integro non eſt ſeruatus. Syndicus quidem non Minoritæ ſunt in lite; ſed tamen idem Syndicus nullatenus hic fecit mentionem eccleſiæ Romanæ; nec de illius proprietate, dominio, iure ſeu poſſeſſione egit; ſed concluſit; vt ipſe *conuentus Minoritarum manuteneatur in poſſeßione ſepulturarum, & receptionis iurium ſepulchralium, etiam ad excluſionem parochi.* quæ eadem iura dicit peti, aut recipi non per modum eleëmoſynæ; ſed iuris, ac 19.
iuſti pretij phyſici laboris in ſepultura præſtiti. dicit quidem Regula; quod fratres de mercede laboris pro ſe & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant; ſed hæc ipſa verba Nicolaus III. *in d. c. exijt. §. nec quidquam. in fin.* interpretanda declarat de vſu facti dumtaxat; quoad ipſos fratres: vſus autem facti dumtaxat non ſufficit, vt alicui concedatur interdictum: ſed requiritur vt quis nomine ſuo, non alieno poſſideat: non tantùm in poſſeſſione ſit: *l. 3. §. creditores. §. cum inquilinus. D. vti poßidetis.* quia poſſidere non cenſetur, nec præſcribere poteſt, qui ſuo nomine non poſſidet. *l. 1. §. per procur. D. d. acquir. poſſ. l. 2. C. de præſcript. 30. an.*

Etiam Syndici agere non poſſunt, vt ipſis fratribus aut Conuentibus proprietas aut poſſeſſio adiudicetur.

Vt potiùs nomine eleëmoſynæ debeant accipere quæ offeruntur etiam intuitu laboris per eos præſtiti.

Sed & canones vix ſic loqui permittunt etiam ipſis parochis; dum pecuniam exigi vetant. *c. ſuam. & tot. tit. X. de ſimon.* ita tamen vt cogantur per officium Ordinarij illi, quibus ea obſequia præſtita ſunt, *obſeruare laudabilem*, inquit c. 42. X. de ſimon. *conſuetudinem, erga ſanctam eccleſiam, pia deuotione fidelium introductam.* quæ periphraſis eſt eleëmoſynæ. à quo verbo non debent Minoritæ abhorrere: quibus *in d. §. proindè.* dicitur, vt vadant pro eleëmoſynis confidenter. tametſi non neſciamus operæ ſtatui pretium poſſe; ſed & tamen nec ipſis deberi; nullamque in perſonis ipſorum conſiſtere poſſe obligationem. *d. c. exijt. d. c. exiui.* quæ tamen mater eſt actionum omnium, & ſine qua illæ naſci non poſſunt.

RESPONSVM VI.

De naturalibus & diœceſanis.

1. Priuilegium eccleſiarum Belgicarum cathedraliũ nouarum quoad præbendas nobilibus diœceſanis affectas an oriundos admittat, an ortos dumtaxat?

IN erectionibus nouorum Belgij Epiſcopatuum nouem præbendæ in ſingulis cathedralibus eccleſijs afficiuntur perſonis graduatis; tres Theologis; tres Iuriſperitis; tres nobilibus *eius diœceſis*; ſiue in iure, ſiue in theologia lauream adeptis. quæſitum eſt an hæc verba, *eius diœceſis*, ortos requirant, an oriundos admittant; vel fortuitò alibi natos, cùm parentes illorum in diœceſi domicilium haberent: quod filij ſortiantur originem patris? vt qui ex Campanis parentibus natus eſt, Campanus eſt. *l. aſſumptio. D. ad municip.* tametſi aliàs *prouinciales*, inquit lex 190. *D. de verb. ſignif. eos accipere debemus, qui in prouincia domicilium habent: non eos, qui in prouincia oriundi ſunt.* vtique dum alibi conſtitutum habent domicilium.

2. Liberi originem patris ſequuntur.

Quare *ibid.* Alciatus *& in l. qui in continentibus. 147. D. ead.* ortos diſtinguit ab oriundis: ibidemque quærit quid ſi lex eum, qui Romæ natus non ſit, à dignitatibus excludat; an is cuius mater extra domicilium peregrè peperit recipiendus ſit? & verbis legis ait excludi: interpretatione tamen recipiendum. *arg. legis huiuſmodi. 84. §. legatum. D. de legat. 1.* ſi lex oriundum exigat, etiam ortum comprehendi. ſed Cuiacius *ad d. l. 190.* negat à iuris authoribus ortorum oriundorúmve diſtinctionem ſeruari. prouinciales ait diuerſimodè dici. vtique iuxta diuerſitatem cauſæ, quam ſpectant leges. ſed in d. l. 190. non ſufficere originem; ſed requiri, & ſufficere domicilium: & *ad d. l. 2. D. de verb. ſignif.* quærit quid requiratur, vt quis ciuis ſit?

3. Peregrè natus fortuitò, domi natus cenſetur.

4. Quis prouincialis?

Additque idem Alciatus *ad d. l. 190.* prouincialem quem eſſe, & de prouincia idem videri; niſi quod illa verba, *de prouincia*, magis ad originem referri videantur: *DD. in c. 1. X. de ſponſ. in verb. de Francia quidem nobilem mulierem de Saxonia.* adeoque hæc verba, *eius diœceſis* (quæ dicitur quatenus Epiſcopus ius adminiſtrandi ſacra habet, ſicut territorium quatenus Iudex ius terrendi, *Spigel. in Lexic. v. diœceſis.*) eandem energiam ſortientur. & *de diœceſi* originem, ſeu ortum habentes, intelligentur: vt domicilium hîc non ſufficiat. quamuis reſpectu Ordinum quis diœceſanus habeatur, qui in diœceſi domicilium, beneficium, vel originem habeat. *c. cum nullus. de temp. ordinat. in 6.*

5. De prouincia?

6. De diœceſi?

7. Domicilium hîc non ſufficit.

8. Ratio.

Sed eius ratio eſt, quòd Ordinum collatio ſolam ſubiectionem ſpectet, ius externos ordinari tantùm vetet: at hæc Bulla aliò reſpiciat. vt nobiles ſint eius diœceſis: vtique, qui conſanguineos, & affines nobiles ibi habeant, ad eccleſiæ ſplendorem, tuitionem, vbi opus erit; iurium, immunitatumque defenſionem per eoſdem agnatos, & affines politicis magiſtratibus vndique impoſitos; & in republica potentes. vt hic erat nobilitas bullæ datæ tempore: & quo reſpexiſſe illam veriſimile eſt.

9. Nec ſufficit quod quis Regni naturalis ſit.

Eoque & amplius hîc continetur, quàm quod multis in regnis conſuetudine, priuilegioque exigitur; vt naturalis regni quis ſit. *de quali naturalitate latè Garcias de benef. p. 7. c. 9.* vbi huiuſmodi naturales ortos, & oriundos exteris iure præferendos docet. & n. 19. in communibus negotijs cum dici illius diœceſis, quem admittit d. c. cum nullus.

10. Sed clericus alicuius diœceſis dicatur.

Verùm *n. 21.* in ſupplicationibus beneficialibus *poſt plures quos citat*, ait intelligi quem eſſe de tali diœceſi, qui ex illa originem habeat: & oriundum etiam pro orto accipi. ideoque ei qui ſe narrauit clericum Abulenſem, ſufficere demonſtrare originem paternam; & oriundum ſe eſſe: non autem beneficium, aut domicilium habere. quod verba ſint naturaliter, & propriè, non ciuiliter tantùm intelligenda. *l fin. C. de his qui veniam ætatis.* & ideo in literis poni ſolere oriundum ex tali diœceſi, eumque hodiè ſtylum ſeruari.

11. Verba hîc propriè intelligenda, vt ortus hîc exigatur.

Enimuerò d. bulla erectionis, priuilegium, ſeu ſtatutum huiuſmodi continens, maximè in propria ſignificatione verba retineri ſuadet, vt nec ſub orto oriundus comprehendatur: nec illius diœceſis dicatur, in qua pater dumtaxat natus fuit, quem is tranſlata domicilio alibi genuerit.

12. Niſi reip. cauſa parentes abfuerint.

Niſi fortè Principis ſeu reipublicæ cauſa abſens fuerit. qui cum familia iuris fictione abeſſe non cenſeatur: eodem loco habendi ſunt liberi, ſic alibi nati; ac ſi in patria orti eſſent. *arg. l. 1. & 2. C. de vxor. milit. & eorum qui reip. cauſa abſunt.* vbi vxores & familia patrisfam. priuilegia nanciſcuntur. quod hic ſæpiùs declaratum eſt in ijs, quorum parentes in his tumultibus Regem ſecuti erant, aut ab eo reip. cauſa vocati, miſſi, officijs impoſiti.

13. Aut fortuitò, quis extra domicilium natus ſit.

Eodem ferè loco ſunt habendi, qui fortuitò peregrè nati ſunt. *arg. d. §. legatum. Alciat. & ab eo citati. & Leonin. conſ. 54. ſub. fin.* quippe, vt ait Alciatus *ad d. l. 147.* in eo quis loco eſſe intelligitur, in quo domicilium conſtituit; neque receſſiſſe videtur, qui animum reuertendi habuit. *l. plerique. D. de rit. nupt.* ſeu planiùs Leonin. d. conſ. 54. quod paterna origo & domicilium magis ſpectatur, quàm fortuita natiuitas. *l. filias. C. de municip. & de origin.* vt caſualis natiuitas quoad honores, & priuilegia non obſit; quo minùs quis in paterno domicilio natus cenſeatur. ex ijs quæ habet idem Leoninus *latiùs ibid.* & ſic videmus quoſdam præbendas nobilibus *eius diœceſis* affectas poſſidere, qui extra diœceſim nati ſunt, dum ab hæreticis ditio occuparetur, & parentes regias partes ſecuti eſſent.

14. An nobiles hi ex vtroque parente nobili nati eſſe debeant?

Aliud quæſitum eſt, an hos nobiles ex vtroque parente nobili natos eſſe oporteat? cæteris paribus hos præferendos rectè dixerimus;

mus; tanquam ea qualitate magis imbutos, & in quos finis Bullæ potentiùs influit: attamen ſolius patris nobilitas filios nobiles facit, *l. cum legitimè. D. de ſtat. hominum. l. filium. l. liberos D. de Senat. l. exemplo. l. eos C. decur. l. 10. l. 1. C. de dignit.* eaque hîc ſufficit: cùm bulla non aliud exigat. *arg. l. 1. §. ſi ſeruum. ibi non dixit prator. l. vnic. §. vbi autem in fin. ibi, nam ſi contrarium volebat, nulla erat difficultas coniunctim ea diſponere. C. de cadue. toll. r. ad audientiam. verſ. nam ſi. X. de decim.* ſatis eſt enim verba propriè intelligi. *l. 1. §. ſi is qui nauem. D. de exerc. act.* & regula eſt quod lex generaliter loquens generaliter ſit intelligenda; & quæ non diſtinguit; non diſtinguenda.

15. Denique eſt quæſitum; cùm bulla deſerat electionem Epiſcopo, & ſuperſtitibus graduatis, cùm quis graduatorum moritur; ſi inter ſuperſtites aliquis ſit nondum in ſacro ſubdiaconatus Ordine, an ad electionem admitti debeat? Concilium quidem Trid. *ſ. 22. c. 4.* innouans Clementinam *vt ij de atat. & qualitat. praſic.* ſtatuit, vt, qui non eſſent ſaltem ſubdiaconi, non haberent vocem in Capitulo: & quæſitum eſt à gloſſ. *in d. clem. vt ij in verb. Capitulo* an illud obtineat in actibus non capitularibus? ſeu qui non exercentur collegialiter: & reſoluit negatiuè. illam ſequitur Zabarella *ibid. num. 14. & aly.* vt generaliter ad actus expediendos vt à ſingulis, non ſe extendat hæc priuatio. & rectè. noui enim iuris eſt, & pœnalis. qualis diſpoſitio non debet extendi ad non expreſſa. quare etiam ita accipienda ſunt Statuta Capituli: quæ interpretanda ſunt in dubio conformiter iuri. quod aufert conſequenter vocem actiuam nondum ſubdiacono in electionibus canonicis ſeu capitularibus. ſed hæc graduatorum electio non eſt capitularis: ſed neque graduati faciunt ſeparatum collegium: non ergo in illa obtinet priuatio vocis, quoad nondum ſubdiaconum. ſed & Capituli Statuta mutare quidpiam, aut reſtringere non poſſunt diſpoſitionem bullæ Apoſtolicæ. quia inferior nullatenus legi ſuperioris derogare poteſt. bulla autem hîc ad electionem generatim atque indiſtinctè vocat cum Epiſcopo omnes graduatos ſuperſtites; nec quemquam excludit.

An non ſubdiaconi admittantur ad electionem graduatorũ?

RESPONSVM VII.

De priuilegiarijs regularium monaſticarum mitigationibus.

CVpit Concilium Trid. *ſ. 25. de regular. c. 1.* veterem regularem diſciplinam inſtaurari, & confirmari, & regulares ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituere: & *ibidem c. 22.* quæ decreta ſunt in omnibus omninò monaſterijs obtinere, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs. quamuis *ibidem c. 20.* Ordinum priuilegia in alijs, quàm quæ ibi ſtatuuntur, firma voluerit eſſe, & illæſa.

Procul dubio per hæc reſtauranda eſt vetus, & primæua diſciplina; quæ ſuperiorum negligentia, & ſubditorum languore lapſa eſt. *c. recolentes. X. de ſtatu regul.* cæterùm ſi quid per apoſtolica priuilegia mitigatum eſt, non mox ſublatum id omne cenſetur. *Nauarr. Comment. 3. de regular. num. 33. Rodrigues tom. 2. q. reg. quaſt. 74. art. 4. & 5. vide qua diximus in Conſult. can. de regular. conſ. 15. 20.* ſic D. Benedictus Reg. c. 39. eſum carnium ſuis interdixit: c. cum ad monaſterium. *X. de ſtat. monach.* & quædam priuilegia apoſtolica, aut vſus alicubi immemorialis, illud mitigarunt: *de quo egimus in Conſult. can. de conſuet. conſ. 1.* non eſt ergo veriſimile abolita hæc eſſe omnia per Concilium. cùm videamus Ciſtercienſes, alioſque integros Ordines vti priuilegiaria mitigatione; quod veriſimiliter non toleraret eccleſia; ſi talia priuilegia eſſent abrogata. adeoque neque poſſunt Superiores profeſſis mitigatam regulam, inuitis imponere primæuam auſteritatem, contra receptum taliter Concilij intellectum vt & rectè ſcripſerit Sa *v. religio* Romæ probatus, Concilij intentionem non fuiſſe legitimè relaxata, aut mutata per d. c. 1. prohibere. quod & iuuant verba d. c. 1. *vbi collapſa eſt vetus, & regularis diſciplina, inſtauretur, & conſtantiùs, vbi conſeruata eſt, perſeueret:* vbi enim per priuilegia non ſubreptitia eſt mitigata; non poteſt dici collapſa. ibi ergo d. c. 1. non præcipit inſtaurari: eò ergo non porrigitur derogatio priuilegiorum quæ eſt ſubiecta in d. c. 22. quæ afficit tantùm in ſuperioribus decretis contenta, vt inquit. 1.

Priuilegia mitigatoria primæuæ auſteritatis vt non ſint abrogata.

Quare etiam, quod generatim traditur, hîc debet obſeruari; vt fortiter & ſuauiter reformatio lapſæ diſciplinæ fiat. ne nimiùm emungendo eliciatur ſanguis. *Prouerb. 30. Nauarr. Comm. 3. de regul. num. 30. 34. Rodrig. tom. 2. q. 74. art. 4.* & tum porrò perſuadeantur paulatim, ſi fieri poteſt, benè currentibus, non abſolutè vel intempeſtiuè præcipiatur, aliquid remittere de mitigatione. inuitis enim vſus immemoriales non damnati, & per Concilium non reuocata priuilegia, vt diximus, auferri non poſſunt. *c. cum in cunctis. r. ex parte. X. de his qua fiunt à maiori parte Cap. c. 1. 2. & tot. tit. X. de his qua fiunt à pralat. ſine conſ. Cap.* vt & ſuperioris & paucorum renuntiatio alijs nocere non poſſit. *Mirand. p. 2. q. 43. artic. 2. concl. 6. Rodrig. tom. 3. q. 51. artic. 5. Portel. v. priuilegium num. 52.* nec, ſi quid ille in ſua electione vlteriùs promiſit, reliquorum conditionem deteriorem facere potuerit. 2.

Reformatio vt fortiter & ſuauiter inducenda.

De exceſsibus prælatorum.

RESPONSVM I.

De exercitio pontificalium.

1. Non licet extra diœceſim. niſi ex conſenſu diœceſani.

EPiſcopus in aliena diœceſi cuiuſuis priuilegij prętextu pontificalia exercere non poteſt, niſi de Ordinarij loci expreſſa licentia; & in perſonas ei ſubiectas *Conc. Trid. ſ. 6. c. 5.* non ergo ſufficit authoritas Patriarchæ, vel Metropolitani, nec facultas Papæ generalis promouendi à quocumque. *c. 11. ſ. 7. Trident.* quo caſu nec ſimplicem Ordinarij licentiam, ſed vicariam ſubrogationem quidam exigi volunt, per illa verba, *aut pro ea pontificalia exercente.* quare nec in loco exempto pontificalia exercere licet.

2. Ne quidem in loco exempto.

ne quidem ex conſenſu prælati exempti; niſi & adſit Epiſcopi, intra cuius fines eſt locus exemptus. niſi ſit nullius

3. Sed ſi ſit nullius diœceſis licet.

diœceſis. quando neque vicinior Epiſcopus id poteſt. quamuis ibidem ſæcularia ab eo viſitari poſſint. *ex c. 9. ſ. 24 Concilij Trid.* eoque

4. Ne quidem viciniori hîc niſi de licentia prælati loci.

nec Epiſcopus in loco, qui nullius ſit diœceſis, ſemel in Concilio prouinciali à prælato illius loci electus, vtique ad effectum de quo in d. c. 9. extra quem nec viciniori; nec ſic electo eſt inuito prælato facultas conceſſa. quare & ſuffraganeus, qui pro defuncto Epiſcopo pontificalia exercuit, cuius per mortem ea

5. Nec ſuffraganeo defuncto Ordinario, niſi de licentia Capituli.

facultas exſpirauit, iam ſine conſenſu Capituli pontificalia exercere non poteſt. nec, cùm ex eius conſenſu, intra primum annum Ordines conferre. *Trid. ſ. 7. c. 10. c. 10. ſ. 23.* ſed neque eam licentiam Epiſcopi vicarius dare poteſt, in vim commiſſionis generalis; cùm hæc tam ſpecialibus notis per canones communes, & Tridentinos inſigniantur. *Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ. 6. c. 5.*

6. Licet Archi-Epiſcopo viſitanti.

Dixi, prætextu priuilegij; quo nec Archi-Epiſcopus pontificalia poteſt exercere; ſed ex iure communi pontificalia permittuntur Archi-Epiſcopo viſitanti. *clem. fin. de priuil. c. romanus. de cenſ. in 6.*

Quod autem aiunt nec Nuncios in eccleſia Archi-Epiſcopi ſine eius licentia debere pontificalia exercere, *citati à Barboſ. vbi ſup. n. 18.*

7. Et Nuncio in ſua prouincia.

magis exiſtimo honeſtatis causâ dici. nam ferè ſunt cum facultate legati, qui eſt in ſua prouincia etiam Ordinarius. *c. 2. de off. deleg. in 6.* d. autem c. 5. loquitur de Epiſcopo in alterius diœceſi exiſtente: Legatus autem per totam ſuam prouinciam non cenſetur eſſe in aliena diœceſi; imò ſuperat diœceſanum, & propterea vbi concurrunt, debet diœceſanus in illius præſentia inducere manteletum, & obſcurare rochetum.

8. An pontificalia liceat celebrare extra diœceſim liceat?

Pontificalia exercere inquit Concilium: quare ſatis problematica eſt quæſtio an nec miſſam celebrare Epiſcopus in pontificalibus poſſit; vtique cum mitra & baculo: & latè citat Diana *p. 3. tract. 6. miſcel. r. 36.* vtrimque authores, & quia clementina 2. *de priuil.* celebrationem Pontificalem etiam tantùm intra diœceſim permittit, magis probabile eſt & miſſæ celebrationem *d. c. 6.* prohiberi. tametſi verba Concilij de ordinibus ſingulariùs videantur loqui. cùm adiungunt & ordinatos fore ſuſpenſos. non videtur tamen vbique quoad pœnam ſuſpenſionis ex ſola celebratione eſſe certo vſu receptum. Sed & Abbates pedo & mitra inſigniti tantùm in eccleſijs ſuis, ſeu pleno iure ſibi ſubiectis, poſt ſollemnem miſſam, aliaque diuina à ſe celebrata, populo ſollemniter benedicere poſſunt. *c. abbates. de priuil. in 6.* alio celebrante ipſi id præſtare non poſſunt, nec alibi; ſed neque tunc ſibi conſtituere capellam, ſeu vti pontificalibus. *Syluius in Reſol. p. 1. V. Abbas. IV.*

RESPONSVM II.

Vniti beneficij onera, vt antè, explenda.

QVæritur de ſenſu clauſulæ expreſſæ in literis vnionis monaſterij A. anno 1560. factæ Epiſcopatui B. *volumus autem quod propter vnionem, annexionem, & incorporationem huiuſmodi diuinus cultus, ac ſolitus monachorum & miniſtrorum numerus in d. monaſterio nullatenus minuatur, ſed eius & conuentus prædictorum congruè ſupportentur onera conſueta.*

Res manent tranſeuntque cum ſuis oneribu *c. paſtoralis. X. de decim.* neque fructus dicuntur, niſi deductis expenſis. *l. fructus. & ibi DD. D. ſol. mat. l. 1. C. de fructib.* 1. Res tranſeunt cum ſuo onere.

Porrò generalis hæc clauſula eſt in omnibus vnionibus; vt onera antè incumbentia non minùs poſt illas expleantur. *c. expoſuiſti. X. de præb. c. ſi propter. de reſcript. in 6. c. præſenti. de off. ordinar. in 6.* vt enim non intelliguntur bona niſi deducto onere: *l. mulier. D. de iur. dot.* ita & ordo charitatis incipit à ſeipſo: *c. ſi non licet. 23. q. 5. c. cum in officijs. X. de teſtam. nimis,* inquit lex *præſes C. de ſeruitut. & aq. durum eſt ex tuis prædijs aqua agmen, ſitientibus agris tuis, ad aliorum vſum vicinorum propagari.* ideoque ab vnito beneficio non permittitur auferri, quod ad curam fabricæ, & congruam religioſorum, & ſufficientem ſuſtentationem, & onera illius requiratur. *c. de monachis. c. auaritia. c. exſtirpanda. X. de præb.* ita rem temperat Innoc. III. *in c. apoſtolica. X. de donat.* vt cui tribuitur, competens ſubſidium conferat; & cui tollitur, damna grauia non infligat. quò etiam minùs alterentur fundatorum voluntates. quod *non niſi,* inquit Concilium *Trid. ſ. 22. c. 6. ex iuſta & neceſſaria cauſa fieri debet.* adeoque ea diſcretione, vt cooperiendo vnum altare, non diſcooperiatur alterum, vt dici conſueuit. ſed illius neceſſitati prouideri debet de eo, quod alteri ſupereſt. *d. c. præſenti.* & ſic in vnionibus vnito ante omnia portio congrua reſeruatur: *poſteà,* inquit Rebuf. *tract. cong. port. n. 103. Papa reliquos fructus donat, & vnit. vt ibi proſequitur.*

2. Onera vt antè ita poſt vnionem explenda.

3. Vnio vt alijs prodeſſe, ita alijs nocere non debet.

Adeò

4. *Sed imprimis cultus diuinus nullatenus per eam minui debet.*

Adeò quidem, vt & Concilium *Trid. ſ.* 23. *c.* 18. quamuis ad ſanctiſſimam inſtituendorum ſeminariorum cauſam permiſerit vniri, atque incorporari beneficia ſimplicia; adiecerit tamen clauſulam; *ſine cultus diuini præiudicio;* & in alio neceſſario caſu *ſ.* 24. *c.* 15. *ita tamen*, inquit, *vt iet ſuperſint, quæ diuino cultui celebrando, ac dignitati eccleſiæ commodè valeant reſpondere* at hic ſolitum monachorum, multò magis taxatum, numerũ minui vetat. ſiquidem taxatus numerus ſine ſpeciali Sedis apoſtolicæ authoritate minui expreſsè prohibetur. *c. cum acceſſiſſent. c. M. ferrarienſis. X. de conſt.*

Et ſingulariter quoad prouiſionem Epiſcopatuum *ſ.* 24. *c.* 13. aliqua fructuum acceſſione tenues vult augeri; non monaſteria vniri. quæ ſeſſio habita quidem fuit ann. 1563. & ſic poſt bullam d. vnionis; attamen eius ratio, vtique, quo minùs cultus diuinus minuatur, in eccleſiæ intentione explicanda, magnum momentum adferre debet.

5. *Ad hunc pertinet ſolus vni o:ũ numerus.*

Ad cultum autem diuinum inprimis pertinet numerus religioſorum; præſertim ſacerdotum. dum fundatores amplas facultates contulerunt, vt à multis iugiter pro illis ſacrificia, & preces diu noctuque offerrentur. quæ indeterminata obligatio, cum arbitrio boni viri remiſſi intelligeretur, cenſenda eſt determinata eſſe, ſeruatâ certa facultatum, & numeri religioſorum proportione, cùm anno 1301. inuenitur religioſorum numerus, præter laicos, taxatus ad 31. à Capitulo generali Ciſtercienſi; ac deinde an. 1305. ex præcepto Benedicti

6. *Eſque non minuendus.*

XII. vt & in contrario Concilium *Trid. ſ.* 25. *c.* 4. huiuſmodi determinationem in Synodis, & Capitulis generalibus fieri voluit. & valde anxiè procedit *d. c.* 4. in imminutione ſacrificiorum, ac miſſarum: vt conſequenter eodem reſpicere oporteat, dum aliquid agitur, ex quo ſequi poſſit imminutio numeri ſacerdotum: adeoque & ſacrificiorum, & officij diuini. ſed & clauſulæ verba, *volumus vt cultus diuinus, & ſolitus monachorum numerus nullatenus minuatur;* quia clara ſunt; nec per alia relaxantur; omninò ſunt ſequenda: nec poteſt ab eis

7. *In eoque clara clauſula nõ diſtrahenda.*

recedi *l. non aliter. 69. D. de leg.* 3 præſertim auctis non parum poſt d. an. 1301. & 1305. eiuſdem monaſterij facultatibus. *d. c. cum acceſſiſſent. d. c. M. ferrar.*

8. *Congrua onerum ſupportatio, extra taxatum numerum, arbitraria.*

Porrò illa verba; *ſed monaſterij & conuentus prædictorum congruè ſupportentur onera conſueta;* arbitrium boni viri admittunt: ſed extra numeri religioſorum taxationem pridem factam. vbi enim lex certa eſt, ceſſat arbitrium. *l. non poſſunt. D. de legib. Menoch. de arbitrar. in proœm.*

9. *Adiecta in gratiam vnitorum.*

Adiecta ſunt autem illa; non, vt quidam perperam interpretantur, in gratiam Epiſcopatus, cui fit vnio; ſed in gratiam monaſterij, quod vnitur. vt patet ex omnibus iuris locis ſuprà citatis. quippe & ſacri canones, vt in ſæcularibus neminem volunt promoueri ad Ordines ſacros, ſine ſufficienti ad ſuſtentationem titulo; ita nec religioſos in aliquo monaſterio ſuſcipi; niſi qui congruè ex prouentibus ali poſſint: adeò ſeuerè; vt in monaſterijs monialium, ſi penuriam paterentur, profeſſionum adiecerint nullitatem. *c. periculoſo §. ſanè, de ſtat. regul. in* 6. & nouiſſimè *Conc. Trid. de regular. c.* 3. etiam in exemptis ab Ordinario numerum taxari voluerit, qui commodè ali poſſit, vt hîc taxatus eſt.

Congruum autem dicitur, quod congruit, conuenit, competit, ſufficit: & iſtis vocabulis vtuntur capitula, quæ ſuprà citauimus: & pleniùs refert *Rebuffus in tract. de cong. port. quæſt. 1. n. 6.* 10. *Quid congruum?*

Congruè ergo ſuſtentandi ſunt religioſi, ſecundùm numerum taxatum, Ordinis & monaſterij qualitatem, & ſtatum ſuum. *l. ſed etſi. §. 1. D. de vſufruct. l. 1. §. in honorarijs. D. de var. cogn. l. quæro. D. de iur. dot. c. non cogantur. diſt.* 41. vt dignitati eccleſiæ congruè reſpondeant, *d. c. 15. ſ. 24. Trid.* vtique ergo præter illorum alimentorum onera, & ea quæ rebus incumbunt; reſtauranda eſt & ſarta tecta ſeruanda fabrica, & ædificia monaſtica. quantum porrò his congruat; ſpectat rurſus arbitrium boni viri. & Concilium quidem *Trid. ſ. 25. c.* 8. vt de hoſpitalitate, *quantum*, inquit, *per prouentus licebit.* ita antiqui canones prouentuum quartam partem fabricæ; aliam quartam pauperibus aſſignabant. *c. de reditibus. cum ſeqq. 12. q. 2.* quæ etſi hodiè non æquè obtineat; habet nihilominus etiam hodiernus ſtylus Curiæ Romanæ, vt in literis, quibus in commendam dignitates, aut monaſteria dantur, inſeratur clauſula; vt commendatarij erogent in vſus pauperum quartam fructuum portionem. *Azor. Inſt. mor. p. 2. l. 12. c. 11.* 11. *Pro ſtatu monaſterij & religioſorum.* 12. *Ex arbitrio boni viri.* 13. *Proportione prouentuũ.* 14. *Quarta pauperum, Fabricæ, &c.*

D. Paulus hoſpitalitatem vetat obliuiſci. *ad Hebreos c. 13. ad Tit. c. 1.* & ſacri canones, quos Gratianus conglomerat *diſt. 42. c. offerebat. 32. quæſt 7. c. quoniam. 16 q. 1. & c. volumus. diſt 89. c. quia. 12. q. 1.* ſed & regula S. Benedicti, ſub qua eſt Ordo Ciſtercienſis; & hoc monaſterium, c. 53. adeoque & Concilium *Trid. ſ. 25. c.* 8. admodum deſiderat exerceri *hoſpitalitatis*, inquit, *officium, à ſanctis patribus frequenter commendatum.* & Clemens VIII. *conſt. an. 1594. incip. religioſè.* vbi largitiones munerum in regularibus ſeuerè prohibuit, eleëmoſynas tamen in pauperes, & hoſpitalitatem in peregrinos, exerceri omninò voluit: etiam *ſeruato*, inquit, *charitatis ordine.* 15. *Onere imprimis hoſpitalitas ex ſacris literis, & iure.* 16. *Regula S. Benedicti.* 17. *Concilio Tridentino.* 18. *Conſt. Clẽ. VIII.*

Verum quidem eſt, & Epiſcopo ſuam partem tribuendam; patrem illum pauperum, & hoſpitalem; adeoque & congruè dotatum eſſe oportere: ſed illius pars olim vndique colligebatur, non ex vnico loco. & quartam ſuam habebat per totam diœceſim. & verò quando per prouentus beneficij onera vniti, & illius cui vnitum eſt, non poſſint ſimul congruè ſuſtineri; potiorem eſſe cauſam vniti, quàm eius cui vnitum eſt, deciſum per Senatus-conſultum Allobrogum refert Anton. Faber *in ſuo Codice l. 1. tit. 2. def. 52. Rebuff. vbi ſuprà num. 103. 104. vbi & plures citat.* & apertè ſtatuit Pius V. *in bulla data Cal. nouemb.* 1567. & d. lex præſes. adeo- 19. *Si prouentus pro oneribus vniti, & cui vnitur non ſufficiunt; potior eſt cauſa vniti.*

que & in re anguſta, cùm dos & Epiſcopatui, & monaſterio non poteſt eſſe ſatis congrua; oportet alterum alterius onera portare; compati defectui, & fundatorum intentionem ſequi, extra quam exigat neceſſitas. *d. c. 6 ſ. 22.* & in anguſtijs vndique ſe offerentibus rectè dixit Iauolenus *l. 200. D. de reg. iur. quoties nihil ſine captione inueſtigari poteſt, eligendum eſſe quod minimum habeat iniquitatis*: & captionem interpretatur gloſſa iniquitatem: vt quando in rebus agendis nihil ſe offert, quod non habeat aliquid ex iniquo; tum id eſſe eligendum, quod à iuris tramite minùs alijs recedat.

Congruam eſſe dotem & Epiſcopatui oportet. Ioannes XXII. erectis quatuor nouis Epiſcopatibus *in c. ſaluator. de præbend. in extrauag. comm. ſingula quinque millia librarum turon. vnicuique*, inquit, *illarum, ſuiſq́; Pontificibus dignitate, & onere, & circumſtantijs alijs attente penſatis, debere ſufficere credimus.* Cardinales pro negocio erectionis nouorum Epiſcopatuum Belgij deputati tria millia ducatorum ſingulis ſufficere cenſuerunt. Paulus IV. ſingulis ea per ſeparationes bonorum aſſignanda in Bulla vniuerſali decreuerat: Pius IV. monaſterium vniens cauſatur quod per vnionem minùs læderetur cultus diuinus, quàm per bonorum ſeparationem: cùm ergo per hanc tantùm lædi poſſet ad tria millia, quamuis à ſolo hoc monaſterio deſumi illa potuiſſent; non poteſt per illam amplius exigi: quia alioquin ſic amplius læderetur: contra quam ait Pontifex. ſalua tamen monetæ mutatæ ad veterem valorem ſupputatione: iuxta quem iam tunc bona ſeparari decretum à Paulo IV. fuerat. atque hic finis atque intentio moderari debet verba vnionis vniuerſalia, vt dicitur indeterminatum ſermonem cauſa determinare. *l. 5. & ibi Barth. D. de adminiſt. tut. l. cum pater. §. dulciſ. D. de legat. 2.* & in ambiguis antecedentia & conſequentia, facta dictaque ad interpretationem facere. *l. heredes. 21. §. ſed & ſi. D. Qui teſtam. fac. L. Iulian. §. proinde. D. Ad Maced. ibi. intelligendum ab initio ſic accepiſſe.*

RESPONSVM III.

De Vnione reuocanda.

1. Cùm fieri ſatis alicet poteſt fini ob quem facta eſt.

QVæſiuimus aliàs de diſſolutione vnionum pro dotandis Epiſcopatibus Belgij factarum; an cùm res permittit, ſatiùs ſit eam fieri? *in Conſult. can. de exceſſ. Prelat. conſ. 8.* ſatiùs eſſe, cenſuimus; ob rationes antiquorum canonum ſuper pluralitate beneficiorum curatorum, ac reſidentia, atque aliàs latorum: vt & diuerſam profeſſionem conſiderat c. 10. ſ. 14. *Concil. Trid.* dum naturâ lubentiùs *volatilia ad ſibi ſimilia conueniunt. eccle. 27.* in collatione: diuerſa in ſpiritualibus, & temporalibus detrimenta in commendis: *ſ. 25. c. 21. de Regul.* & in vnione: *ſ. 24. c. 13. & 15.* & ob talia *in c. 1. X. ne ſed. vac.* monaſterij Epiſcopatui vniti diſſolutio petitur, & releuatio dicitur: differtur tamen, donec eccleſiæ vacanti prouiſum erit de ſucceſſore; non donec eiuſmodi detrimenta euenerint. ob quæ deinceps euitanda Trid. *d. c. 21.* decernit, vt quæ monaſteria inpoſterum vacabunt, non niſi regularibus conferantur.

2. Quamuis nō contineat ſingulares abuſus.

Neque porrò admittit diſſertationem Concilium Tridentinum quod ab abuſu non ſit argumentandum; ſed tollendum abuſum, permittendum vſum: ſiquidem *cupit*, inquit, *S. Synodus monaſteria ad congruam monaſtica diſciplina vitam omninò reuocare.* vbi eſt admodum aduertendum ad emphaſim verbi *omninò*, quod iuxta Interpretum traditiones nullam modificationem, aut limitationem recipit. *vt ex Zaſio ait Spigel. in Lex. verb. omninò. Tuſcus in verb. dictio omninò. conc. 322. DD. in c. licet canon. de elect. in 6. in verb. viribus. omninò carere. & in c. cum contingat. X. de reſcript. in verb. nihil omninò.*

3. Sequendi canones conciliares potiùs, quàm expeditiones Curiæ in deliberatione, quid factiùs ſit.

Igitur in deliberationibus rerum agendarum non poteſt conſultior, ſecuriórve ratio iniri, quàm quæ conformis ſit conciliaribus decretis eccleſiæ: quæ, præſertim in rebus fidei, & morum, dicitur errare non poſſe. *c. ſi ille. 5. nemo diſt. 50.* dicunturque eiuſmodi eccleſiæ decreta, canones, ſeu regulæ; ſecundùm quas dirigendæ ſint eccleſiaſticæ actiones. *c. canon. c. regula. d. 3. c. nulli. d. 12. in verb. à cuius* (matris eccleſiæ) *regulis nullatenus vos conuenit deuiare.* non verò eadem ratio eſt expeditionum Curiæ Romanæ; ſeu Datariæ: quæ multis ſubreptionibus, artibus, & importunitatibus eſt ſubiecta: per quas ſæpiùs gratiæ impetrantur derogatoriæ ſacrarum regularum. atqui eccleſiæ decreta in Concilijs Conſtantienſi, Lateranenſi vltimo, & Tridentino admodum vniones auerſantur: &, niſi iuſtæ & legitimæ cauſæ fuerint, pro ſubreptitijs habent. *Conſtantienſe ſ. 43. Trid. ſ. 7. c. 6.* & hodiè Cancellariæ regula 12. ſeu 13. tales cenſet, quæcumque non ſint conformes Concilio Trid.

Enimuerò idem Concilium ſ. 24. c. 13. vetat pro dotandis Epiſcopatibus vniri monaſteria, in quibus regularis diſciplina ſeruatur; ſed iubet illis ſubſidium ferri per acceſſionem aliquorum fructuum, ſeparationemq́ue bonorum à dignitatibus, ſeu beneficijs, aut etiam per ſimplicium vnionem. eodemq́; modo pro dotandis ſeminarijs procedit. *ſ. 23. c. 18.* per ſubtractionem alicuius partis prouentuum à quibuſuis beneficijs, ſeu aliquot ſimplicium dumtaxat vnionem.

4. Ex facto Curiam decipi poſſe.

Neque mirum eſt decipi quandoque in negocijs tractandis Pontifices: cùm facti ſint, & in facto conſiſtant. vt ait Boniſ. VIII. *in c. 1. de conſt. in 6.* circumſtantias illorum non ſciant; vt iura quidem in ſcrinio pectoris gerunt. *d. c. 1.* quare ſcrupulum ſibi non mouent Pontifices dum regulas Cancellariæ edicunt; atque inter illas reuocatorias 12. ſeu 13. vnionum; 14. 15. 62. 63. diuerſarum facultatum. Conciliorum autem œcumenicorum

corum canones, etſi quandoque, non tamen tam facilè mutantur; quàm quæ fiunt in Curia. patienter ergo ſuſtinent Pontifices de reſcriptis ſuis reuerenter quæri. *l. ſi quando. X. de reſcript.* quamquam nec hic quæritur an vnio olim benè facta ſit; ſed an ſeparatio nunc potior ſit, cùm, rebus & temporibus mutatis, fieri ca commodè poteſt.

5. *Concilij Trid. decretum c. 13. ſ. 24 non retrotrahitur in cathedralibus, quibus vnita ſunt monaſteria, cùm tamen ſolui vnio poteſt, meritò attenditur.*

Verum quidem eſt quod c. 13. ſ. 24. *Conc. Trid.* loquatur de vnionibus futuris, neque iam antè de monaſterijs Epiſcopatui factas ritè irritet: etſi alias reuideri velit: verum eſt etiam, quod legem non ponat Pontifici: non item verum; quod alloquatur tantùm Epiſcopos, ſeu Concilium prouinciale. cùm in ipſo principio quidem mandet Concilio prouinciali examen, *quas propter anguſtias*, inquit, *tenuitatemq́ inuicem vnire, vel nouis prouentibus augere expediat. confectaq́ de præmiſſis inſtrumenta ad ſummum Rom. Pontificem mittat,* (hæc ad Conciliũ) *quibus inſtructus ſummus Pontifex ex prudentia ſua (prout expedire iudicauerit) aut tenues inuicem vniat, aut aliqua acceſſione ex fructibus augeat.*

6. *Dirigit etſi non ligat S. Pontificem.*

(hæc ad S. Pontificem) Inuicem inquit (prout in tenuibus paſtoratibus *ſ. 21. c. 5.*) non autem monaſteria. quod prohibet mox Concilio prouinciali: nec hîc permittit; ſed vel Epiſcopatuum tenuium vnionem tantùm; vel acceſſionem ex fructibus. etſi ergo legem non ponit Pontifici; inſtruit tamen, & dirigit; & ſuam ſententiam indicat. quæ eadem fuit Pauli IV. poſt ſeptem Cardinalium examen, & relationem, totiuſque Conſiſtorij: cùm Paulus IV. generali bulla omnes nouos Belgij Epiſcopatus erexit, & ſic dotandos decreuit.

7. *Ratio decreti tam obtinet in nouo Epiſcopatu dotando, quã vetere augendo.*

Sed & illud verum eſt, non loqui Concilium Trid. d. c. 13. in Epiſcopatu nouo, & originaliter dotando; ſed de tenui augendo: ſed tamen eadem eſt vtriuſque ratio deciſiua. vt per leges reſolutum eſt, quæ ſtatuta ſunt de donatione antenuptiali, locum habere in propternuptiali. §. *eſt aliud genus. Inſt. De donat.*

Quod autem objicitur *ex Barboſa, & ab eo citatis ad c. 6. ſ. 7. Conc. Trid. in Collect. & ad d. c. 13. ſ. 24.* excipi vniones, quæ fiunt pro fundatione, dotatione &c. priori quidem loco diſertè loquitur Barboſa de Regula 12. vel 13. Cancellariæ, quæ expreſsè & has reuocat, ſi non ſint ſortitæ effectum; alioquin quacumque cauſa factas, vel authoritate. *non tamen*, inquit, *Concilij Trid.* vt meritò excipiantur, quæ pro neceſſaria dote fiant. nam & has admittit d. c. 10. ſ. 21. communiter quidem; ſed tamen eiuſmodi generalitas reſtringitur per d. c. 13. ne pro dote Epiſcopatus vniantur monaſteria, vt & alibi beneficia diuerſarum diœceſium *c. 9. ſ. 14.* & libera cum ſubiectis patronatui, *ſ. 25. c. 9.* ſimiliter vniri prohibet; aliaque alibi: quæ tamen ea generalitas non mutat. cùm *generi per ſpeciem derogetur, non contrà.* Secundo autem loco Barboſa loquitur etiam, non de noſtro caſu; ſed diſertè de vnione eccleſiarum dumtaxat parochialiũ, quas d. c. 10. permittit ob paupertatem vniri. vt & pauperes inuicem cathedrales, d. *c.* 13. non tamen his monaſteria.

8. *Obtinet decretũ etiam in neceſſaria dote cathed.*

Rurſus verum non eſt per præd. c. 13. Ordinarijs licere vt dotent tenues paſtoratus quacumque ratione, quæ commodior eis videatur; vt proinde licere debeat Pontifici Epiſcopatum per monaſterij vnionem dotare: non enim permittitur id Ordinarijs ſimpliciter; ſed demum extra dotandi rationes ibidem expreſsè prohibitas. id enim ipſe contextus ſatis ſignificat. *curabit*, inquit, *Epiſcopus ſi per beneficiorum vnionem, non tamen regularium* (nota) *id fieri non poßit, vt primitiarum vel decimarum aßignatione, aut per parochianorum ſymbola & collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro rectoris aut parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat.* commodiori, inquit: hoc verbum comparatiuum vtique exigit poſitiuum; qualis Concilio non videtur prouiſio per vnionem beneficiorum regularium: & iterum rationem à poſitiua diuerſam ſignificat; eoque, vt vnio d. beneficiorum pro paſtoratu dotando Ordinarijs non permittitur; ita ceſſat argumentum ad ſummum Pontificem ductum. quamuis & in eo ſit imparitas, quod Pontifici competit plenitudo poteſtatis, legibus ſoluta; quæ non Epiſcopo: neque quærimus quid poſſit S. Pontifex; ſed quid ſatius ſit.

9. *Ordinario non permiſſa, quæcumque lubet ratio tenues Eccleſias dotandi. nec d. c. 13. in S. Pontifice probat.*

10. *Diſmembrationes tamẽ in his permiſſæ.*

Iterum objicitur d. regulam 12. ſeu 13. Cancellariæ, vt vniones, ita & diſmembrationes reuocare, ſeu prohibere: cùm hanc tamen illi intendant, qui hîc illam ſolui deſiderant. ita quidem eſt: ſed illas Regula excipit, quæ fiunt authoritate Concilij Trid. diſparitas ergo in eo eſt; quod Tridentinum d. c. 13. pro dotandis Epiſcopatibus admittit acceſſiones fructuum, ſeu diſmembrationes; vetat monaſteriorum vniones.

11. *Nec dignitas Epiſcopalis monaſteriorum vnioni proficit.*

Denique objicitur, quod Epiſcopi ſuper omnes gradus conſtituantur: *Con. Trid. ſ. 24. c. 1. de reform.* & ad ordinem hierarchicum præcipuè pertineant: *ſeſſ. 23. c. 4.* eiſque debeatur prima ſedes, & præcipua rerum agendarum authoritas: *ſeſſ. 24. c. 6.* quos proinde ſummus Pontifex ſolet fratres vocare: vt illud ſimpliciter melius, Deoque gratius in hac materia iudicandum ſit, quod Epiſcopatui eſt melius; non eſſe autem Epiſcopatui melius, eam ſeparationem fieri.

Sed hoc argumentum oppugnat ſententiam Concilij Trid. d. c. 13. vetantis monaſteria vniri Epiſcopatibus: *nemo*, inquit Hormiſda *in c. ſi ille, diſt. 50. mihi alia qualibet contra auctoritatem Sedis apoſtolicæ, vel 318. Epiſcoporum, vel reliquorum canonum conſtituta objiciat. quia quicquid contra illorum definitionem (in quibus Spiritum ſanctum credimus locutum) dictum fuerit, recipere non ſolùm temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe non dubito.* quomodo & Hieronymus *in Parabol. Noli inniti prudentiæ tuæ: prudentia ſua innititur, qui ea, quæ ſibi agenda vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit. c. 5. X. de conſtit.* quare & negandum eſt id melius eſſe; quod fortè ſecundùm quid, & quædam temporalia melius eſſe poſſit: ſed id melius eſt, quod ſalubriori eccleſiæ di-

rectioni magis expedit. iuxta leg. XII. tab. *ſalus populi ſuprema lex eſto.* at pro illa ſatius eſt ſingulas eccleſias ſingulis eſſe commiſſas. & iuri diuino conformius: ob reſidentiæ obligationem. *Conc. Trid. ſ. 23. c. 1. in princip. aliaq; Vid. d. conſult.* 8.

12. *An Concilij decretũ non obtineat, quaſi hîc nõ vigeat regularis obſeruantia?*

Si obijciatur d. c. 13. loqui de monaſterijs in quibus viget regularis obſeruantia; at hîc aliquos fuiſſe exceſſus circa tempora vnionis: erit dicendum loqui Concilium de monaſterijs, ſicut *in c. 21. ſ. 25. de regul. quæ ſuos*, inquit, *conuentus habent*, & ſ. 21. c. 8. vbi Epiſcopo omnis cura committitur, vbi *non viget regularis obſeruantia*, ſeu conuentus non habent: vbi autem viget; vt Epiſcopi monitionibus paternis agant, vt debitam viuendi rationem obſeruent, & niſi id intra ſex menſes fecerint, ipſi corrigant. vt, ſi fiat correctio, ſiquis exceſſus contingat, non ideo dicatur ceſſare regularis obſeruantia. Sic S. Bonauent. *de ſex alis Seraph. c. 3. poſt medium in hoc*, inquit, *differunt laudabiles religiones, & iam dilapſa; non quod nullus peccans in laudabilibus reperiatur; ſed quod nullus impunè peccare ſinant, & peccandi aditus ſtudioſè præcludantur. &c.* quæ eſt cura Superiorum; & hîc hactenus obtinuit. &, quo poſſit obtinere obſeruantia regularis, nihil eſt efficacius ipſius prælati reſidentiâ.

Vrget præſentia Turni.

eoque cùm hoc monaſterium conuentum habeat, & quidem numeroſum, ac diſciplinæ amantem; domeſticum, & aſſiduum inſpectorem ei dari expedit.

13. *Non expectandus euẽtus incommodorum, vt conſulta dicatur vnionis diſſolutio.*

Quod denique ad c. 1. X. *ne ſed. vac.* dicitur non eundem eſſe caſum noſtrum, qui ſit d. c. 1. neque poſſe dici incommoda illic expreſſa, hîc obtinere; ſed ſi quando hîc illa contingerent, indultum iri, vt queri liceret: iam ſuperiùs etiam diximus finem præcauendorum incommodorum ſufficere, non exſpectandum euentum. *ex d. c. 21. ſ. 25. de regular. Conc. Trid.*

14. *Non poteſt non eſſe incommodum carere prælato reſidente.*

Sed & illud nemo rectè diffiteatur, non poſſe monaſterium, præſertim in ſpiritualibus, non capere detrimentum ex continua prælati ſui abſentia: ſi rectè adeò ſeuerè tam multi Conciliorum canones, & Pontificum decreta, Prælatorum reſidentiam exegerunt. vt quamuis non omnia in d. c. 1. narrata incommoda hîc locum ſibi nunc vendicent; non poſſit tamen non aliqua ex parte dici releuatio monaſterij, diſſolutio vnionis.

15. Sic & Sixtus V. in diplomate, quo Nuncio ſuo mandauit diſſolutionem abbatiæ Tongerloenſis ab Epiſcopatu Buſcoducenſi, poſt narrata incommoda ex vnione ſuborta, *Epiſcopo*, inquit, *Buſcoducenſi apud ſuam eccleſiam reſidente, & à monaſterio abſente & alijs grauioribus negocijs occupato, & infrà, quare d. monaſterio per diſſolutionem vnionis, & ipſi menſæ Epiſcopali per applicationem congruæ partis illius redituum prouidere volentes, ac d. conuentus precibus inclinati, atque adducti exemplo aliorum monaſteriorum alibi ſimilibus menſis in illis partibus vnitorum, quibus de ſimili remedio conſultum eſt; mandamus* &c. ecce remedium Pontifex vocat, & conſultum dicit monaſterijs per diſſolutionem vnionum; & Epiſcopatibus per congruam dotem velle prouideri.

Sed neque, quamuis turbatiſſimo illo tempore an. 1585. Sixtum acerrimi iudicij Pontificem remorari potuit argumentum illud, quod ſatius & Deo gratius videatur, quod magis expedit Epiſcopatui: vt plenius & ſecurius eſſe dotatum per incorporationem totius monaſterij, quàm applicationem partis bonorum: ſed temporalem illam conſiderationem poſtpoſuit ſpirituali bono, vt mederetur incommodis vnionis. 16.

17. *Conſultior vnionum ſolutio vbi fieri poteſt.*

Neque porrò hæc dicuntur vt oppugnetur vnio ſuo tempore, vt res tum ferebant, ritè, & rectè facta; ſed vt conſtet mutatis temporum circumſtantijs, rem ſuo tempore benè actam, in melius permiſſu temporum reformari; ad normam ſacrorum canonum, cùm res pro integra haberi, ſeu reſtitui poteſt, ſecurius, conſultius, Deoque gratius eſſe.

18. *Mutatâ ratione temporum quãuis olim cõſultò facta.*

Quamuis enim Pius IV. in Bulla vnionis, de qua agimus, ſe omnia cum maturitate, & Cardinalium Conſiſtoriali conſilio cenſuiſſe dicat, ſatiùs fuiſſe à Pauli IV. Bulla, quæ per ſeparationes bonorum Epiſcopatibus prouideri cupiebat, recedere, quod cultus diuinus ſic minùs læderetur; tamen cùm difficilia eſſent illa tempora, nec in bonorum ſeparationem publicè priuatímve daretur conſenſus; deuentum fuit ad vnionem; non autem generatim determinatum eſt, & in theſi, ſatius eſſe per vniones prouideri Epiſcopatibus; contra Concilij Trid. d. ſ. 24. c. 13. Pauli IV. & S. conſiſtorii iudicium, pro dotandis generatim nouis Epiſcopatibus per ſeparationes bonorum: ſed ex hypotheſi ſpeciali iſtorum temporum. Cùm autem iam conſentientibus partibus facilè nunc prior Pauli IV. via obtineri poteſt, & Concilij Tridentini: & ſic in alijs diſſolutionibus Vnionum Vaucellenſis, Tongerloenſis, Douſmæ Pontifices etiam ſumma referunt maturitate eſſe proceſſum; rectè ad hanc idem inferetur; *l. non poſſunt. D. de legib. Menoch. de arbit. caſ.* 64. & à Pij IV. mutatione recedetur, tam conſultò, quàm piè, laudabiliterque: redibitque res ad priorem ſtatum iam inde à Philippi Boni & Caroli V. tempore conceptum; & Paulo IV. decretum in d. Bulla generali erectionis nouorum Belgij Epiſcopatuum. Rerum enim mutationes, vniones, ſeparationéſve, pro temporum qualitate, exigunt. *c. præcipimus. c. & temporis qualitas, 16. quæſt. 1.*

De

De purgatione canonica.

RESPONSVM I.

Clericus an torturæ ſubijci poſſit; quâ cauſâ, & modo?

1. Capitalis pœna aduerſus iudicem ſeu de cauſa torquentem.

PEriculoſum ſanè probandi genus eſt tortura: eoque grauior illius abuſus. *tormenta illa gubernat dolor*, inquit Cicero pro Sylla, *regit quæſitor, flectit libido, corrumpit ſpes, infirmat metus, vt in tot rebus & anguſtijs nihil veritati loci relinquatur.* Igitur ne facilè Iudices ad quæſtiones & tormenta proſilirent, capitalem pœnam in eos ſtatuerunt Imperatores, qui aliquem per iniuriam aut torqueri prohibitum tormentis ſubiecißent *l. decuriones. 6. C. de quæſtion.* quam pœnam plerumque DD. mitigant, vt arbitraria ſit; ſi abſit malitia.

2. Clericus torqueri an poßit?

Primò igitur quæſitum eſt an clericus torqueri poßit? in qua re quàm diſſidentes & diſtinguentes ſint opiniones, videri poteſt apud Farinacium *de indicijs, & tortura q. 41.* plurium eſt, vt non poßit. argumento militis, de quo id iure deciſum eſt. *in l. deſertorem. §. 1. D. de re militar. l. milites. C. de quæſt.* argumentum autem huiuſmodi validum eſſe multis docet Euerard. *in loc. legal. à milite armata militia ad militem cæleſtis militiæ, & in terminis n. 10.* clericum non poſſe torqueri, ex priuilegio militis; quod ei communicatur. nec ſanè argumentum hoc facilè reijci poteſt, ſicubi contrarium in iure non ſit deciſum. Non eſſe autem per canones id diſertè permiſſum rectè dixit Abbas antiquus. (vt plures referunt *in c. 1. X. dep*, niſi in infamato) patebitque ſi examinauerimus ea iuris loca, quę in contrarium citantur. videlicet d. *c. 1. X. de poſſ. c. ſi conſtiterit. X. de accuſ. c. illi qui. 5. q. 5. l. presbyteri. & Auth. ſeq. C. de Epiſ. & cler.*

3. Excutiuntur canones qui videntur permittere.

Igitur d. c. *illi qui* ne iota quidem habet de clerico. & dicit tantùm quod veritatem religioſus (alij legunt rigoroſus) tortor diuerſis cruciatibus è tenebris exigere debet.

Dices agi ibi de accuſatione Epiſcoporum; hos, vti & communes clericos, à laicis accuſari non poſſe. *c. vt pluribus. X. de accuſ.* agi ergo de clericis in eos torquendis: Reſp. 1. plures pati exceptiones id quod pro maiori aſſumitur. 2. de torquendis ob teſtimonium, non ob ſuum crimen: 3. in alium torqueri numquam poſſe hominem liberum, niſi vacillet. *l. 15. D. de quæſt.* & *in d. l. presbyteri* expreſſè diſponitur ſacerdotes non torquendos in alium. vt illud ademptum eſſe priuilegium obſcuris verbis dicendum non ſit. ita vt ſanè hic locus nihil contineat.

Sed neque *in d. c. 1. X. depoſit.* clerici mentio eſt. ſed vir Belial dicitur ibi furtum feciſſe; loculos habens conueniendus; non eccleſia. & dicit Pontifex ſe mandaſſe illum ſub quæſtionibus ad rationem poni; etiam, ſi oportuerit, vinculis alligatum: aiunt gloſſ. Panorm. Sabar. alij furem fuiſſe hunc canonicum, nomine Belial: non id dicit Pontifex: ratio deciſionis facit, vt dicendum ſit fuiſſe eccleſiæ miniſtrū, ſeruum, mancipium; apud quod depoſitum; perſonam eius obligare, non eccleſiam dicatur. vt refert Sabarell. in ciuitate Senenſi hoſpitale fuiſſe, in quo aliquis ad hoſpitum depoſita conſeruanda fuerit conſtitutus, & primis ſæculis penes eccleſias, præſertim collegiatas hoſpitalia erant: præſidentibus ibidem clericis. tales miniſtros fuiſſe apud Londonenſem eccleſiam cuius Epiſcopo ſcribit Alex. III. (cuius tempore eccleſiæ ſeruos & mancipia affatim adhuc habebant) fuiſſe, de quo ibidem agitur. clericum autem aut canonicum fuiſſe non conuincit textus. nominatum autem fuiſſe Belial quàm minimè veriſimile eſt, cùm nomen dæmonis ſit. quæ conuentio Chriſti ad Belial? 2. *Cor. 6.* hinc Scriptura ſæpiùs filios Belial, viros Belial nominat. Semei Dauid maledictione peſſima 2. *Reg. 16.* virum ſanguinum, & virum Belial nominat: quod rapuerit regnum Saul. eo modo procul dubio accipiendus eſt Alex. *in d. c. 1.* virum Belial nominaſſe eum, qui Epiſcopi theſaurum furatus erat. Dici etiam poteſt iuſſu Pontificis, non ex lege ſeu canone factum, quod in d. c. refertur. quod quid opus, ſi lege & via regia indici poterat? ſed in torqueri prohibitis conſulitur, & decernit Princeps. *l. nullus. C. ad leg. Iul. maieſt.*

In d. c. ſi conſtiterit *X. de accuſat.* agitur de ſacerdote quidem; ſed de facto tantùm, quærendo dicitur, ſi ad rationem poſitus, ſine coactione fuerit confeſſus: non autem permittitur ibi, vt quæſtioni ſubijciatur. quin imò ſenſus verior videtur, vt oſtentata ei tantùm fuerint tormenta ad terrorem, vt in minoribus ſolet *l. 1. §. impuberi. D. ad. Syllan.* & in torqueri prohibitis admittit Farinac. *numer.* 104. nam additur, *ſine coactione fuerit confeſſus.* cùm tormenta cogant, & exigant. vt in *d. c. illi* dicitur. ſed & *ibid. §. cæterum.* caſu quo non ad tempus commendata, ſed perpetuò collata eccleſia dicitur, de crimine non conuictum iubet in pace dimitti: non quæſtioni ſubijci. & dicere Interpretes ſolent purgationem canonicam in vicem quæſtionis à canonibus introductam videri.

Denique d. lex presbyteri diſertè ſacerdotem in alium non torquendum dicit: in inferioribus clericis leges communes vult obtinere. & *in Auth. ſeq.* ſacerdotes periuros in monaſterium vult detrudi: inferiores legitimis, ſeu communibus pœnis ſubdi. ſed multa huiuſmodi de clericis à Iuſtiniano ordinata canones non receperunt: nec vllus vſus hodiè admittit clericum vt teſtem torqueri: & hîc de crimine ſacerdoti impoſito quæritur, nec eſt aliquis canon, qui diſertè ſatis admittat, aduerſus argumentum *d. l. milites.*

4. Clericus turpiter vitiatus an priuilegio exuatur?

Enimuerò quoniam miles ignominiosè miſſus poteſt torqueri; *l.milites.C.de quæſt.* etiam clericum turpitudine vitæ maculatum poſſe cenſet Sabarella. *in c.cum in contemplat.X. de reg. iur.* quamuis fortè rectiùs compararet clericum depoſitum, & priuilegio exutum, vt in doctore exigit Farin. *n.*44. quali caſu ſaltem iuriſdictione abuſum non eſſe iudicem eccleſiaſticum ad eculeum quem damnantem aliàs iudicatum ait Choppin.*de ſac.pol.l.*2.*t.*3. *n.*11.

Quod enim aiunt eos, qui ſcelus committunt, dignitate excidere, priuilegioque; non obſtat: quia dum quæſtio inſtitui per tormenta debet, nondum conſtat eſſe tales, vt aliàs oporteret. *l.*1.§.*ſi quis dicatur. D. de quæſtion. c. cum ſecundum.*19. *De hæret. in* 6. nam alioqui ratio hæc petit principium, vt dici ſolet, & pro cauſſa aſſumit id ipſum, quod quæritur.

Porrò & ex alio capite infamiam clerici communiter requirunt. quia non præcedente infamia inquiri non poſſunt. *de qua re in c.qualiter. X.de accuſ.* ſed non ideo quicumque infamati, vel inquiſiti torqueri poſſunt. nam nec ſine infamia non priuilegiati inquiri poſſunt: debet tamen differentia manere inter priuilegio donatum, & eo carentem.

5. Cauſa torquendi capitalis.

De cauſa nunc & modo torquendi vt agamus; capitalem eſſe oportet. *l.*1.*l.*8.*D.de quæſt.* vt homicidij in laico *l.*1. § *ſi quis eod.* porrò clericus etiam conuictus ob homicidium præſertim non qualificatum, degradari realiter per canones non poteſt; & curiæ ſeculari tradi, vt morti detur; ſed presbyter annis 12. pœnitet. *c.ſi quis homicidium d.*50. *c.ſi quis viduum, c.voluntate. ibid.* niſi fuerit incorrigibilis. & *hoc omnes admittunt,* inquit Farinac. *de inquiſit. l.*1. *t.*1.*q.*8. *n.*80. non igitur torqueri poteſt, ne modus probandi grauior ſit præſcripto puniendi. quod abſurdiſſimum foret. *VVeſenbec. in paratit.n.*5 *.de quæſt.*

Sed quoniam communius itum eſt in eam ſententiam, vt in cauſa capitali criminali non tantùm; ſed & tam Panorm. quàm Sabarell. *in d.c.*1.*X.de poſ.* etiam in ciuili cauſa clericum torqueri permittant; vt ibi factum aiunt; cùm tamen de furto tantùm quæreretur, & quidem ciuiliter, ad reſtitutionem pecuniæ furto ablatæ: in ſpeciali hac cauſa tamen homicidij non qualificati æquiorem dicemus opinionem Farinacij, vt torqueri ſacerdos non potuerit; præſertim vitæ hactenus inculpatæ, imò laudabilis. *Farin.de indic. & tort. q.*41. *num.*9. ſaltem tanta ſæuitia: quamuis in genere ille rigidè loquatur.

9. Modus lenis, & leuis.

De modo igitur torquendi videndum eſt. Iudex qui clericum vltra modum iubet torqueri, creditur excommunicatus. *gloſ.& Panor.in c. vniuerſitatis. de ſent.excom.* & fuiſſe hîc dicitur ſacerdos per triginta quinque horas extenſus, & collari ferreo indutus. *vide Sabarell. in d. c.cum in contempt. n.*9. vbi grauiora tormenta non admittit. & plures *apud Farinac. d.q.*8.*n.*17. etſi ipſe ſatis aſperè ſentiat; & leuem quæſtionem admittat *id.num.*104. in torqueri prohibitis. ſed ſublimitat. *n.*107.*& ſeqq.* ſed profectò d.c.1. *X. depoſ.* cùm iuſſit Pontifex furem ſub quæſtionibus ad rationem poni, tanquam ſupremum, addit etiam (ſi oportuerit) *vinculis alligatum:* atqui vincula longè abſunt ab equuleo, tormentiſque, de quibus quæritur.

Accedit illud D. Pauli quo iubet Epiſcopum, iudicemque eccleſiaſticum, eſſe *non percuſſorem:* & quæ eo citat Gratian. *d.*45. *c. non liceat. d.*86. Quare & D. Auguſtinus *in c. circumcelliones.*23.*q.*5. poſtquam laudauit Marcellinum, quod cognitionem inſtituiſſet *non extendente equuleo, non ſulcantibus vngulis, non vrentibus flammis, ſed virgarum verberibus;* ſubdit de eo modo, *etiam iudicijs ſolet ab Epiſcopis adhiberi.* ſed gloſſa id accipit in punitionem & pœnam; non cognitionem & torturam. & tunc neque ad diſciplinam per laicum; ſed clericum aut monachum *iuxtà d.c.vniuerſ.* non carnificem verbera adhibentur. Sed liceat id etiam ad torturam: lenis tamen debet illa eſſe: quod illic Auguſtinus commendat. *ad hoc enim,* addit, *& mitiſſimi homines facinus occultatum diligenter, atque inſtanter examinant; vt inveniant quibus parcant.* quia, vt idem *ibid. c. vnum. & plectendo & ignoſcendo hoc ſolum benè agitur, vt vita hominum corrigatur.*

Igitur vt admittamus clerici torturam (quam admitti videtur præſupponere ſanctio *pragmatica Clement. VIII. inc. ad tollendas ar.*10. dum appellationem ab ea admittit, inhibitionemque; ſed non niſi viſis actis, ex quibus euidenter appareat de grauamine; cùm ſi tortura iure vetita omninò eſſet; mox appellatio foret recipienda, & inhibitio concedenda: imò ſententia nulla eſſet, ob expreſſum iuris errorem) lenis tamen debet eſſe: vt diximus. Ideoque Theologus Romanus *in Cautione criminal. ſeu de proceſſibus contra ſagas dub.*20. de torturæ tempore *licet Paulus III. Pontifex,* inquit, *in bulla quadam quæ continetur in Bullario* 1. *part. fol.*471. *prohibuerit reum detineri in tortura per longum ſpatium, vt vnius horæ: nunc tamen mitiſſimi iudices (nam de ſeuerioribus ne loqui quidem lubet) tam minimè hic peccare hodiè timent, vt ad horam vnam aut duas dimidias torquere planè ſolemne fecerint. adeò vt inſufficiens nominetur, quæ id tempus non expleuerit. quis hîc ſubſiſtet? quis non mori malit, & vel ſexcentis mendacijs tantas pœnas redimere?* ita ille; & agit tamen cùm quæritur de ſagis. quantum exclamaret de clericis, vitæ anteactæ innocentia puris, ſacerdotali ordine auctis, & theologiæ laurea claris, de homicidio inquiſitis, ad 35. horas continuò extenſis? Miſeriam ſanè iudicialium quæſtionum eleganter & Chriſtianè plangit D. Auguſtinus *de ciuitate Dei l.* 19.*c.*6. *Quid enim,* inquit, *in ſua cauſa quis torquetur, & cùm quæritur vtrùm ſit nocens cruciatur, & innocens luit pro incerto ſcelere certiſſimas pœnas: non quia illud detegitur; ſed quia non commiſiſſe neſcitur? ac per hoc ignorantia Iudicis plerumque eſt calamitas innocentis. &, quod eſt intolera-*

tolera-

tolerabilium, magiſq́, plangendū, rigandumq́, ſi fieri poſſet, fontibus lachrymarum: cùm propterea Iudex torqueat accuſatum, ne occidat neſciens innocentē; fit per ignorantia miſeriam, vt & tortum & innocentē occidat, quem, ne innocentem occideret, torſerat. Si enim ſecundùm iſtorum ſapientiam delegarit ex hac vita fugere, quàm diutiùs illa ſuſtinere tormenta, quod non commiſit, ſe commiſiſſe dicit. quo damnato, & occiſo, verum nocentem an innocentem Iudex occiderit, adhuc neſcit: quem ne innocentem neſciens occideret, torſit: ac per hoc innocentem, vt ſciret, torſit, & dum neſciret, occidit. quod ergo Auguſtinus ait adeò deplorandum plangendumque, quid eſt quod Iudicem eccleſiaſticum cogat iudicijs ſuis exhibere? cui non eſt commiſſa vindicta criminum publica; cui etiam canones iubent ſeriò, nec dicis tantùm cauſa, intercedere etiam pro ijs, quos ſummorum criminum reos ab honorum ordinumque gradibus deiectos tradit Iudici ſæculari? cui nec inquirere quidem permittunt, niſi ex præſcripto; *c. qualiter & quando. X. de accuſ.* à Concil. Trid. innouato *ſ. 24. c. 5.* denique cui non alius iudiciorum ſcopus eſt, quàm ſalus animarum; quæ equuleo non inſidet.

De pœnis.

RESPONSVM I.

An obtineant pœnæ taciti fideicommiſſi accommodati incapaci; cùm alteri relinquitur, quod reſtituatur monaſterio?

VT indigno auſertur, quod quis ex tacito fidei-commiſſo ſuſcepit reſtituendum ei, quem leges capere vetant. *l. 18. 23. 25. D. de his quibus vt indig.* ſed, *vt diximus ſuprà de teſtam. reſp. 4.* quæ olim fiſcus auferebat, hodiè agnatis cedunt, vt & agit hic dumtaxat hæres ab inteſtato proximus. & dicit per edicta cæſarea hic prohibitum eſſe manibus mortuis hæreditates, ſeu immobilia bona acquirere, actus omnes & diſpoſitiones eò vergentes declarari nullas; vt, *cum quid prohibetur, cenſentur omnia prohibita, per qua peruenitur ad illud*: & *quod non licet via rectâ, non eſt licitum indirectâ. c. 39. & 84. de reg. iur. in 6.* prætérquam quod ex Concordatis an. 1541. initis inter Carolum V. Imperatorem, vt ducem Brabantiæ; & Epiſcopum Leodienſem *§. in cauſis merè.* conuentum ſit, vt huiuſmodi edicta in ſuo robore permaneant: donec aliter fuerit ordinatum.

1\. Hodiè agnatis cedunt, quæ indignis olim fiſcus auferebat.

2\. Non licet hic immobilia monaſterio relinquere.

Infert ergo agnatus irritum eſſe teſtamentum, quo reus ſcriptus eſt hæres; homo omninò extraneus, omiſſo viciuo ſanguine, à moniali antè ingreſſum monaſterij; ſub tacito promiſſo; atque fiducia de reſtituenda, ſeu relinquenda monaſterio hæreditate: ſeu, ſuppoſito tantùm hæredis nomine, bonis diſtrahendis, & precio monaſterio reſtituendo, & in eam rem multas ex facti circumſtantijs præſumptiones adducit.

3\. Ideoque ſimulatè quàmuis ei relicta ſibi cedere contendit agnatus.

Enimuerò de prohibitione hac cæſarea diximus *in Iur. pont nou. anal. de for. compet. n. 10. & ſeqq.* ideoque in foro videbitur *plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur*: adeoque ſuppoſitum hæredis nomen non prodeſſe, vt hæreditas, aut immobilia penes manum mortuam maneant: non magis, quàm ſi ipſi expreſsè eſſent relicta, quo caſu an precium debeatur manui mortuæ, an ad tempus momentaneum illi acquirere; & mox diſtrahere poſſit, ibidem quæſiuimus.

Cæterùm hoc in caſu quæ adferuntur præſumptiones, eò ſolùm faciunt, vt videatur inſtitutus hæres, vt bona diuendat, & ex precio ſoluantur impenſæ templi monaſtici, ſub ea fiducia ædificati cœnobio ſanctimonialium *iuxta Concil. Trid. ſ. 25. de regul. c. 5.* in vrbem tranſlato, quod in admiſſione Concilij hic exceptum non eſt; ideoque ſi qua id viderentur vetare edicta, hodiè obſtare hic non poſſent, & ne quidem expreſsè teſtamento mandari immobilia vendi, & precia monaſterio numerari prohibent. quæ ſimplex via eſt, & minùs calumniæ, quàm parit ſimulatio, ſubiecta: præſertim in cauſam huiuſmodi fabricæ. ideoque nec tacitum fidei-commiſſum precij, nec ſimulatio aliqua hîc poſſet obeſſe, cùm res non penes monaſterium remanere; ſed diſtrahi, & precia dumtaxat in permiſſas neceſſitates monaſticæ tranſlationis conuerti intenditur.

4\. Sed pro templo monaſterij monialium, iuxta Conc. Trid. in vrbem tranſlati, via recta & indirecta vt relinqui licet, vendenda.

Conſequenter dicendum eſt, omiſſis ijs, quæ ad d. præſumptiones pertinent, validum eſſe teſtamentum pronuntiandum. ſed an agnatus ex eo legatum ſibi factum conſequi poſſit, quod niſus eſt impugnare? *quoniam de iure diſputauit*, inquit lex 24. D. *de his quib. vt indig. non indignum impugnauit aut accuſauit, retinet defuncti voluntatem.* nam neque falſum teſtamentum dixit, neque factum contra officium pietatis. *vide qua citantur ibid. & in l. ex eo. de reg. iur. in 6.* Quippe arguit dumtaxat conditum eſſe aduerſus legum edictaliuin prohibitionem, ſub pœna nullitatis latam; & formam edicti ann. 1611. ar. 12. ſub eadem pœna præſcriptam, non eſſe ſeruatam: vtique quod in inſtrumento non habeatur teſtatricem teſteſque interrogatos eſſe, an ſcirent ſcribere? cùm edicti forma ad malignitates euitandas præſcripta, ita ſit ſeruanda; vt minimæ rei omiſſio actum nullum reddat; neque per æquipollens expleri poſſit. *Roland. à Val. vol. 3. conſ. 30. n. 1. 2. 3. 4. & ſeqq. Dec. conſ. 466. num. 19.* & in caſu non ſeruatæ formæ, teſtamento ab edicto præſcriptæ, etiam quoad huiuſmodi interpellationem. Charond. *Reſp. l. 3. reſp. 49. l. 4. r. 13. l. 10. r. 86. l. 13. r. 63. Pandect. Iur. Gall. l. 3. c. 1.* hæc enim de iure tantùm eſt diſputatio an iuſta ac ſollemnis ſit ea mentis teſtatio; iniuria non afficit teſtatricem; neque eius iudicium

5\. An hic agnatus legato excidat?

6\. Nullitatem inſtrumenti arguens iudicium defuncti non oppugnat.

7\. Nullitatem obiecto, quod teſtatrix teſteve rogati nō referantur an ſcribere poſſent qui à notario eſſe ... ſubſcripſiſſe, vt non obie.

dicium vt inofficioſum, aut aduerſus iuſtitiam peccans, accuſat. & quidem interrogationis omiſſionem ex Principum interpretatione ad nullitatem facere diximus *in Iur. pont. anal. de teſt. n. 26. In Conſult. con. conſ. 4. eod.* ſed & *ſuprà de teſtam. r. 3.* diximus certam formam interrogandi, vt in ſtipulationibus, ſeu verborum obligationibus, præſcriptis verbis non eſſe mandatam: ſed neque iuſſa eſt annotari teſtatoris, teſtiúmve reſponſio: ſed tantùm ſiue ſciant ſiue neſciant; ſiue queant ſiue nequeant ſcribere; id annotari. quare ſufficere in vno caſu hæc verba; *declarauerunt ſe neſcire ſcribere*: in altero; *teſtatorem teſteſq́; cum notario ſubſcripſiſſe.* priori enim ex reſponſo inferri interrogationem: poſteriori; ex actu inferri potentiam. quare qui interrogat, an placeat ſcribere; ſimul implicat, an poſſit: & non tam per æquipollens, quàm re ipſa hîc ſubeſt interrogatio, & illius annotatio in vtroque caſu: & ſatisfactum eſt fini edicti, quem proloquitur, *vitandi dubij, & falſi.* quem imprimis ſpectandum, non verborum aucupia, etiam probant

8. Agnatus qui defuncti iudicium non accuſat legato non excidit.

arreſta à Charunda vbi ſuprà citata in hac ipſa materia. itaque hæc diſputatio de iure eſt, non accuſatio iudicij defuncti. qui cùm non poſſit facere quin leges in ſuo teſtamento locum habeant; non præſumitur velle: ideóque non iudicium illius agnatus oppugnat; ſed ſcripturæ formam: non illi iniuriatur; ſed, an leges ſecutus ſit quærit: eóque in illa diſputatione victus, legato non excidit. *d. l. 24.*

De pœnitentiis & remiſſionibus.

RESPONSVM I.

De approbatione ſacerdotum, ad audiendas confeſſiones, & reprobatione.

1. Non approbatus nõ poteſt confeſſiones excipere ſæcularium.

DEcreuit Concilium Trid. *ſ. 23. c. 15.* nullum ſacerdotem niſi parochiale beneficium obtinentem, aut ab Epiſcopo approbatum poſſe confeſſiones audire ſæcularium. De approbatione loquitur Concilium; de approbationis reuocatione nullam facit mentionem. illius ergo deciſio ex iure communi ſumenda eſt. eo declaratum eſt *in c. accepimus. X. de ætat. & qualitat. præficiendor.* Epiſcopum qui aliquos approbauit, eoſdem reprobare non poſſe; *niſi fortè*, inquit, *poſtquam promoti fuerint, reddiderint ſe indignos.* quæ exceptio cauſæ cognitionem requirit; non ex libito permittitur. *vt diximus in Conſult. can. de priuil. conſ. 5.* cùm etiam maximè amouibiles regulares ab adminiſtratione remoueri non poſſint ex cauſa infamante, & tanquam indigni; niſi cauſâ cognitâ, probataque *vt latè diximus in Iur. Pont. non. anal. de regul. n. 46.* vt Rei hîc di-

2. Nec hodiè regularium mulierum.

3. De reuocatione Cõcil. nõ loquitur, ſed de ea ex iure reſpondendum.

4. Quod vbi eſt permittitur?

miſſi pro ſuo demerito vbique contenduntur; ſed cauſam cognitam eſſe, probatamque nullibi adiungitur. ſed omnis fuiſſe videtur defenſa monaſterij exemptio. quæ indignum quem non reddit. cùm vnuſquiſque ad defenſionem iuris eccleſiæ ſuæ naturâ obligetur. ſi autem moderamen inculpatæ tutelæ exceſſum eſt; non mox ideo quis ſit indignus; ſed & hoc cauſæ cognitionem, & Iudicis arbitrium exigit. & propterea *apud Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ. 23. c. 15. n. 50.* Vrbanus VIII. 5.
decreuit, vt noua reprobationis cauſa, non quælibet aſſumatur; ſed quæ ipſam confeſſionis materiam concernat. *per Breue. 30. Ian.* 1629. quòd tamen reduxit S. Cong. 30. *Aug.* 1630. ſi ſcandaloſè & inhoneſtè viuant approbati, aut delictum committant. *Barboſ. ibid. n. 61.*

5. Quid hodiè de cauſa reuocandi ſtatutum ſit ab Vrbano VIII.

De approbationum huiuſmodi reuocatione ſæpè apud Interpretes Concilij Trid. quæſitum eſt: & quidem feruidè admodum diſputatum in diœceſi Toletana, cùm illius Vicarius pluribus ſimul regularibus approbatis ſine nouo examine, ſeu reprobatione, auditionem confeſſionum interdixiſſet. ſuper qua re Diſcurſus exſtat *ex Hiſpanico in latinum verſus à Petro du Fay Doctore theologo prædicatore editus Gandani* 1636. In eo diſcurſu referuntur plurima regularium priuilegia: atque inter cætera Clementis VII. vt ſemel præſentati non teneantur amplius præſentari: Pij V. bulla *incip. Romani volumus*, inquit, *eos, qui ſemel ab Epiſcopis ſuis prauio examine approbati fuerint; ab eodem Epiſcopo iterum non examinari: ab Epiſcopo autem ſucceſſore, pro maiori conſcientiæ ſuæ quiete, examinari de nouo poterunt.* quæ bulla reuocata non eſt per Gregorium XIII. vt ad illam docet in compendio Bullarij Flauius *Cherubin. & Quaranta in ſum. bul. v. confeſſor.* vbi citat declarationem Interpretum hanc; *Congregatio Concilij cenſuit, Regulares ad audiendas in ciuitate & diœceſi ſæcularium confeſſiones ſemel ab Epiſcopo prauio examine approbatos, iterum ab eodem Epiſcopo non eſſe examinandos. Cæterum à ſucceſſore poſſe vtique examinari, iuxta conſtitutionem ſanctæ memoriæ Pij V. datam id. Auguſti. Pontificatus illius anno ſexto, quæ à felicis recordationis Gregorio XIII. non eſt reuocata, per reductionem priuilegiorum regularium ad terminos Concilij Tridentini.* quippe *vt diximus*, Tridentinum de approbationis reuocatione non ſtatuit.

6. Quæ interpretatio Cardinalium?

Plures alias interpretationes in eandem ſententiam idem Diſcurſus recitat: ſed præ ceteris eximiam *relatam à Piaſecio in prax. non. p. 2. c. 1. §. 2. in fin. his verbis; Cùm ſacra Congregationi Cardinalium, negocijs Epiſcoporum, & regularium præpoſitorum, innotuerit confeſſarios regulares grauiter conqueri, quod ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, locorum Ordinarijs, ab audiendis confeſſionibus quauis de cauſa indiſcriminatim ſuſpendantur, & propterea ſæpè contingere, vt ab ijſdem Archiepiſcopis, Epiſcopis, & locorum Ordinarijs, omnibus ſimul vnius conuentus confeſſarijs, confeſſiones audiendi facultas adimatur; Illuſtriſſimi*

7. Non ſimul vnius loci omnes reuocari poſſunt?

ſimi eiuſdem ſacræ Congregationis Patres, rati vix fieri poſſe, vt hæc ſine ſcandalo, magnaq́; animarum pernicie contingant; re maturè perpenſa, ad omnem ſcandali materiam ſubmouendam, & quo magis ſpirituali piarum mentium conſolationi conſulatur: ſtatuunt & decernunt; Archiepiſcopis, Epiſcopis aliiſq́; locorum Ordinariis, ad quos confeſſores approbandi ius ſpectat, confeſſarios regulares aliàs ab ipſis liberè approbatos, ab audiendis confeſſionibus ſuſpendere minimè licere; niſi ex noua cauſa; eaq́; ad confeſſiones ipſas pertinente: aut ob non ſeruatum interdictum ab ipſis Ordinariis poſitum. Statuunt inſuper eoſdem Archiepiſcopos, Epiſcopos, locorumq́; Ordinarios confeſſiones audiendi, omnibus ſimul vnius conuentus regularibus confeſſariis, eadem ſacra congregatione inconſulta nullo pacto adimere poſſe. Quod quidem decretum; vt iidem Illuſtriſſimi Patres oportunum & neceſſarium duxerunt, ita inuiolabiliter iubent obſeruari. Romæ 20. Nouembris 1615.

Quod porrò ibi dicitur de interdicto non ſeruato; refertur ad c. 12. ſ. 25. *de reg. Conc. Trid.* non verò ad abrogandum c. cum *dilect. de relig. dom.* vbi cenſuræ nullæ declarantur, latæ ab Ordinariis in exemptos, aut poſt appellationem. Reuocatio porrò, de qua agitur, eſt omnium ſimul eiuſdem Conuentus confeſſariorũ.

Habet & alteram declarationem *adductam ex Confectio in ſum. tit. 17. c. 4 Regulares*, inquit,
8. *qui ad confeſſiones audiendas generaliter ab Ordinariis, eorumq́; examinatoribus idonei reperti & approbati fuerint; generaliter quoque abſque aliqua limitatione temporis, certorúmve locorum, aut generis perſonarum admittantur in diœceſi propria. De cæteris verò, qui non adeò idonei reperiuntur, ſi petierint ſe admitti; arbitrio Ordinarij relinquitur.*

Simpliciter idonei ſunt ſimpliciter approbandi.

9. Eſt & alia *apud Barboſ. vbi ſup. n. 54.* debere Epiſcopum ſimpliciter idoneum, ſimpliciter approbare. Idem Diſcurſus §. *vnic. fol. 41.* latè deducit clauſulam conceſſæ facultatis *ad beneplacitum* duraturæ, ex ſtylo & conſuetudine inſeri ſolitam, nihilominus eſſe perpetuam.

Approbatio ad beneplacitum vt ſit intelligenda?

10. quod ſaltem recipi poteſt, vt ſubſit arbitrio boni viri, quod non niſi ex cauſa noua, & numquam ex infamante, niſi cognita & probata, reuocationem admittet.

In exemptis functus officio Ordinarius eos approbando, an dein reprobare poſſit?

Sed & ipſum Concilium Trid. *d. c. 15.* approbationem, qualis ibi requiritur, dum quis idoneus iudicatur, dari iubet: *gratis*, inquit, *detur.* vbi duo coniunguntur: vt & detur, & gratis. quod Concilij mandatum quoad exemptos delegationem facit: delegatus autem mandati fines diligenter ſeruare debet. *c. ſuper. & tot. tit. X. de off. deleg. l. 5. D. mand.* & delegati officium exſpirat cùm functus eſt officio: *c. venerabili. c. literis. X. de off. deleg. v. cùm iam ſuo functus eſſet officio.* ideoque poſt approbationem finitum eſt diœceſani officium in exemptis; nec iam poteſt probatos reprobare: & probationis commiſſæ fines ita debet ſeruare; vt ſimpliciter idoneos approbet ſimpliciter: neque conditiones vllas ſibi non commiſſas adiiciat. *d. c. ſuper &c.*

Quod autem hîc inſuper de Confeſſore generali monaſterij Ordinis S. Saluatoris dicitur eſſe argumentandum, ſicut de ſacerdotibus ſæcularibus; cùm accipiat Iuriſdictionẽ in moniales, & approbationem ab Epiſcopo; non ſicut de Mendicantibus, qui à Papa: delegata autem iuriſdictio ſit reuocabilis à delegante: Reſpondeo claudicare talem Confeſſoris generalis, & ſacerdotis ſæcularis delegati comparationem: & rectiùs illius comparationem inſtitui cum ſæculari parocho, imò prælato; cuius approbatio, niſi ex ſecuta indignitate, reuocari; aut iuriſdictio, quæ ex officio tanquam ordinaria competit, nequit auferri; niſi ex cauſis iure expreſſis, ritè cognitis. *c. ſi conſtiterit. c. accedens. X. de accuſ.* ſed neque ſubſtitui quilibet poteſt huiuſmodi Confeſſori. ſicut neque beneficium regulare, *c. cum cauſam. X. de elect* prioratus *c. ea quæ. 8. X. de ſtat. monach.* aut prælatura infrà Epiſcopatum, *c. nullus. 28. de elect. in 6. clem. 1. eod.* vel præbenda regularis conferri poteſt niſi regulari: *Trid ſ. 14. c. 10.* vbi neque arandum dicitur in boue & aſino. *d. c. 10.* & porrò ſi negetur hunc, de quo agitur, Confeſſorem fuiſſe titulo beneficiali; ſed ſola delegatione; delegati iuriſdictionem ceſſare ex arbitrio delegantis: *l. Iudicium. D. de Iud.* redit tamen ſolutio; vt iuſtum illud eſſe debeat; ex cauſa noua, ad confeſſionem pertinente; non infamante, niſi cognita & probata: & quæ de exemptis mox diximus, & de non omnibus ſimul reuocandis. *Vide quæ diximus ſuprà de maiorit. & obed. r. 1. de Regular. r. 8.*

11. Regular curatum beneficium habentes comparandi parochis.

RESPONSVM II.

Mulieri vt prædicatio ſit interdicta?

VT ſoluere & ligare ſuper terram, quod in cœlo ligatum ſit, aut ſolutum; ita & prædicare euangelium, & docere omnes gentes apoſtolis ſucceſſoribuſque demandatum eſt. *Marci c. vlt. Matth. c. vlt.* ita quidem vt non tantùm laicis interdictum ſit publicè de fide diſputare: *c. 2. §. 1. de hæret. in 6.* & prædicare: *c. ſicut. X. de hæret.* ſed etiam neque omnibus clericis id ſit permiſſum. *c. adiicimus 16. q. 1.* niſi cuipiam ſpecialiter delegetur. *Nauar. conſ. 7. de off. deleg.* hodiè ſolis ferè ſacerdotibus vſitatũ. *iuxta d. c. adiicimus.* olim quàm nunc frequentiùs diaconis commiſſum, ſed commiſſum. nam *quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* iuxta apoſtolum. *c. cum ex iniuncto. X. de hæret.* fuit nonnunquam & laicis olim, ſed clericis tamen rogantibus, docere permiſſum. *c. mulier. d. 23.* at verò ex Bulla Leonis X. nulli hodiè; niſi ex licentia ſuperiorum. & ex Concilio *Trid. ſ. 5. c. 2. ſ. 24. c. 4.* nemini, niſi ab Epiſcopo approbato, conceſſum prædicare. 1.

Quibus prædicare permiſſum?

Quare multò maximè interdictum eſt mulieribus, quamuis doctis, id ſibi muneris arrogare; docere, aut prædicare. *d. c. mulier d. 23.* vt 2.

Nullatenus mulieri.

23. vt D. Paulus 1. *ad Corinth. c.* 14. *mulieres*, inquit, *in eccleſijs taceant. non enim permittitur eis loqui. turpe eſt enim mulieres loqui in eccleſia.* quocirca & Clemens V. *in clem. de relig. dom.* mentis inſaniam vocat quod beginæ quædam Alamanicæ de ſumma trinitate, ac diuina eſſentia diſputarent, & prædicarent: eaſque idcirco damnat. & itidem *c.* 1. *in extrauag. Ioann.* XXII. *eod. tit. & demum Ioann.* XXII. *in c.* 1. *eod. in extrauag. commun.* beginas, quæ, præter cæteras virtutes, curioſitatem diſputandi, & authoritatem, ſeu temeritatem potiùs prædicandi nullo modo ſibi vſurpant, demum admittit.

3. Quamvis abbatiſſis.

denique Innoc. III. *in c. noua de pænit. & remiſſ.* damnat abbatiſſas quæ legentes euangelium præſumunt publicè prædicare, & criminum confeſſiones audire. quia *licet*, inquit, *beatiſſima virgo dignior & excellentior fuerit apoſtolis vniuerſis; non tamen illi, ſed iſtis Dominus claues regni cælorum commiſit.* quippè & iure ciuili ob honeſtatem publicam fæminæ ab omnibus officijs publicis remotæ fuerunt. *l.* 2. *D. de reg. Iur.*

4. Non tamen priuatam inter ſuos monitionem facere.

Dicitur autem *publicè*, ne quis exiſtimet ſuperioribus monialium priuatas v.g. in Congregatione capitulari vetari adhortationes ad virtutes, ac reprehenſiones vitiorum: quorum in ſubditis etiam correctio ipſis competit; œconomica authoritate: qua pater & mater-famil. liberos & famulitia rudimenta fidei docent; vitia corripiunt, virtutes inſtillant: qua præceptores diſcipulos; magiſtri ſcholares erudiunt. *Sylueſt. in ſumma. V. prædicare.* alioquin Innoc. III. in Concilio Lateran. etiam priuatim prædicare prohibuit ſub pæna excommunicationis, illis qui prohibiti, vel non *miſſi* fuerint; præter authoritatem à Sede apoſtolica, vel catholico loci Epiſcopo ſuſceptam.

Ex quibus liquet temerè præſumpſiſſe L. ſuperiorem beginarum in eccleſia, in Sede, ianuis apertis, neutrius ſexus perſonis excluſis, multis non ſuis præſentibus, ex libro tam impreſſo, quàm manuſcripto, ſcedis & compoſitione propria, atque etiam memoriter dixiſſe: exceſſa vtique forma priuatæ ſuarum commonitionis: & propterea ad terminos acceſſiſſe beginarum in d. Clem. 1. damnatarum. præſertim cùm nec in pulpito liceat legere, niſi ijs, qui ab epiſcopo lectores ſunt ordinati. *c. non liceat. d.* 92.

RESPONSVM III.

De correptione publica, atque pro concione.

1. An parocho permiſſa?

CONuenitur parochus iniuriarum, atque ad palinodiam; quod pro concione dixerit adeſſe quoſdam, qui iurauerint iura eccleſiæ, viduarum, pupillorum defendere; qui ipſi bona eccleſiæ inuadant: alios, qui etſi ex iuramento teneantur obſiſtere: tamen tolerent. vt, etſi neminem nomine tenus expreſſerit; nemo tamen neſciret agi de Burgimagiſtro: quo cum quæſtio erat de finibus agri illius, & eccleſiæ; & ſepe tranſplantatâ, vt contendit parochus, in fundum eccleſiæ: & ſcabinos deſignari, qui debuerint impedire motum terminorum; ſeu curare reſtitui illos in priſtinum locum. Reſpondit parochus non intendiſſe ſe in alium dicere, quàm in Burgimagiſtrum: eumque pluries à ſe monitum eſſe, nec emendatum: publicè peccaſſe; eoque peccatores publicos publicè eſſe corripiendos; adeoque pro concione. feciſſe id Chriſtum *Matth. c.* 2. *ad fin. & c.* 23. & facere debuiſſe oſtendere D. Thomam 3. *part. q.* 42. *art.* 20. feciſſe & Ioannem Baptiſtam: *Marci c.* 6. Chryſoſtomum Eudoxiam monuiſſe, ob ademptum Calitropæ agrum: & Staniſlaum Boleſlai notam libidinem publicè arguiſſe: ſe ſi idem ex officio feciſſe; non iniuriandi animo.

Monet ſanè Apoſtolus 1. *Tim. c.* 1. publicè peccantes palam eſſe corripiendos. & D. Auguſtinus, *corripienda ſunt*, inquit, *coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus; ipſa verò corripienda ſunt ſecretiùs, quæ peccantur ſecretiùs. c. ſi peccauerit. verſ. ergo.* 2. *q.* 1. Vnde ira Dei prouocari dicitur, cùm prædicator delinquentes palpat, non corripit; &, ſacerdotalis veritatis immemor, non vult complere, quod ſcriptum eſt; *peccantem coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant. c. ſed iſtud. diſt.* 45. quare & *in c.* 1. *X. de pæn. & remiſſ. manifeſta*, inquit, Alexander *peccata non ſunt occultâ correctione purganda.* quibus inhærens Concil. *Trid. ſ.* 24. *c.* 8. publicè peccanti condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè vult iniungi: vt quos exemplo ſuo ad malos mores prouocauit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam reuocet vitam. ſpecialiter tamen permittit Epiſcopo, vt hoc publicæ pœnitentiæ genus in aliud ſecretum poſſit commutare, quando ita magis iudicauerit expedire. 2.

Publica peccata palam corripienda.

3. Confeſſarius an publicam pœnitentiam imponere poſſit?

Quamuis autem illum Concilij locum rectè Nauarrus *in Man. c.* 8. *num.* 10. cenſuit non ſpectare ad pœnitentias ſacramentales; neque agere de confeſſarijs, qui inuitis etiam pro publicis delictis non poſſint imponere pœnitentiam publicam; idque latè probat *in Comment. ad cap. ſacerdos. de pœn. diſt.* 6. *n.* 86. *& multis ſeqq.* ſed intelligendum illud eſſe in foro mixto exteriori; non verò interiori: eoque compellari ibidem Epiſcopos; non confeſſarios: quoniam tamen Concilium *ibid.* ſubiungit de inſtituendis pœnitentiarijs; per cauſæ continentiam non videntur excludi omninò confeſſarij, vt conſentientibus, prudenterque perſuaſis publicam poſſint imponere pœnitentiam, *vt Nauarr. d. n.* 10. *&* 98. *&* 100. *in dictis locis*, vel extra confeſſionem in inuitos. vt procedit c. in capite *quadrageſ. diſt.* 50. *ibi*, inquit, *adeſſe debent decani, id eſt Archipresbyteri parochorum, & presbyter pænitentium, qui eorundem conuerſationem diligenter inſpicere debent, & ſecundùm modum culpæ pænitentiam per præfatos gradus iniungere. vide Canones pænitentiales, & Auguſtinum hom. vlt. lib.* 50. *homil.*

homil. nam & parochis quadantenus externa iuriſdictio tributa eſt. *c. cum eccleſiarum. X. de off. ordin. vid. Cucchus in Inſt. maior. de presbytero paroch. n. 11. & ſeqq.*

4\. *Prædicator in concione poteſt publica peccata corripere.*

Tamen rectè D. Pauli locus de prædicatoribus accipitur: vt in peccata publica publicè inuehantur. ex eo quidem zelo, cui non deſit prudentia: nec alia paſſio miſceri videatur; ſed appareat odio tantùm peccati; nullatenus autem peccatoris ſermonem inſtitui: malos mores argui, bonos tueri, virtutes prædicari, vitia reprehendi. vt exigit Concilium *Trid. ſ. 5. c. 2. ſ. 24 c. 3. 4. 7.* & quamuis aliqui pungentur, qui malle deberent veriores, quàm diſertiores audire ſermones; *c. ſedulo. diſt. 38.* eoque inſeſtent Doctores; non tamen hi propterea debent à recta æmulatione, & bona intentione recedere: ſcientes quia beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. *c. ſcimus, diſt. 43.*

5\. *Sed prudenter.*

Enimuerò prædicatorem, parochumque publicè peccantes redarguentem, prudenter & circumſpectè verſari oportet. *arg. c. 3. ſ. 6. Conc. Trid.* quamuis enim officij ratio & diſciplinæ cauſa quem excuſet, vt iniuriarum non teneatur: *l. item queritur. §. Iulianus. D. locati.* præſertim dum rei-publicæ intereſt delicta corripi: *l. 33. D. de iniur. vbi gloſſa in verb. contumelia plures citat, & ſpeciatim l. 13. §. quæ iure. D. de iniur. quæ iure,* inquit, *poteſtatis à magiſtratu fiunt, ad iniuriarum actionem non pertinent;* tamen *ſi quid magiſtratus per iniuriam fecerit, vel quaſi priuatus, vel fiducia magiſtratus; iniuriarum poteſt conueniri. l. nec magiſtratibus. D. de iniur.* adeoque & qui diſciplinam voluit exercere, de exceſſu punitur. *l. 7. D. ad leg. Aquil. l. 7. §. 1. & tot. tit. D. eod ad legem Aquil.* Quomodo Nauarra *de reſtitut. lib. 2. c. 4. n. 64. & ſeqq.* tradit,

6\. *Ex zelo, non admixto alio affectu.*

quando correptioni admiſcetur ira, & deſpectus in proferendo, ſi graue eſt quod profertur, ex verbis, & modo loquendi, ira, & deſpectu proximus notabiliter contriſtetur, & iniuſtè; rarò excuſari à mortali. *ex D. Thoma, Nauarro, Caietano. ſi quis iratus,* inquit Fabianus, *crimen aliquod cuilibet temerè obiecerit; conuicium non eſt pro accuſatione habendum. c. ſi quis. 2. q. 3. omnis,* inquit Cicero, *animaduerſio & caſtigatio contumelia vacare debet.* & multò maximè dum ſuperiores alicuius crimen corripiunt, ſi nō in illud ipſum crimen dicant, ſed aliud improperant; conuiciari eatenus cenſentur. *Nauarra ibid. n. 67. cùm enim,* inquit, *de eo vitio nō agatur, eo tempore, iam non vt Iudex, ſed vt priuata alia perſona dehoneſtat ſubditum in eo, in quo non eſt ſubditus, nec eius foro ſubiectus.*

7\. *Alioquin pœnis ſubiacet.*

Quare *clem. 1. §. 1. de priuil.* proponit maledictionem æternam ijs, qui prælatis detrahunt in concione. & Concilium *Lateranenſe ſub Leone X. ſeſſ. 1. decret. incip. ſupernè.* eoſdem excommunicat. & S. Carolus Borromæus *p. 1. Inſtruct. paſtor. c. 11.* monuit ne concionatores magiſtratus ciuiles obiurgent, aut aſperiùs inſectentur. idem ſtatuerat Concilium *Colonienſe an. 1539. art. 16. Vitanda,* inquit, *eſt manifeſta reprehenſio vtriuſque poteſtatis, tam eccleſiaſtica, quàm ciuilis. Dijs non detrahes, & Principibus populi tui nō maledices. Exod. c. 22.* & Nauarr. *in Man. c. 25. n. 42.* cauendum tradit concionatoribus, ne in aliquē nominatim dicant. nominatim autem in aliquē dici etiam intelligitur, quando ita quis deſcribitur, vt facile dictum de eo intelligatur. *§. nominatim. Inſt. de exheredat. lib. 1.*

8\. *Peccator vt publicus ſit & ſcandaloſus & incorrigibilis requiritur.*

Ad eum modum vt in aliquem dicatur, rectè doctores exigunt, vt peccator ſit publicus; & ſcandaloſus. Haræus *ad D. Pauli locum ex Theophyl. peccantes coram omnibus argue, hoc eſt perſeuerantes in peccato, & quos inquirendo deliquiſſe inueneris, argue ſeuerè: quomodo igitur Dominus, ſi peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum? atque & illum in peccatis perſeuerantem permittit publicè argui. imò & generatim offenduntur, ſi is, qui ab omnibus peccaſſe cognoſcitur, non arguitur. ſic Theophyl.*

9\. *Correptio ſeuera ſit.*

Sic & Chryſoſtomus *ad Apoſtoli locum, vt temerè,* inquit, *& indiſcuſſo iudicare pernicioſum eſt, ita manifeſta peccata non proſequi viam aperit ad audenda facinora. argue,* inquit, *non vtcumque; ſed ſeuerè: ita enim & alij metuant.*

10\. *Præſertim in pluries correptis nō correctos.*

Seuerè ergo reprehendendi ſunt publicè, qui pluries priuatim moniti, emendare ſe nolunt. quaſi incorrigibiles demum, ſi tamen ſic ſperetur emendatio. *Homobonus de Bonis tract. 15. c. 2, q 2. v. 4. de exam. eccl.* vt de Cretenſibus Paulus *ad Titum c. 1. increpa illos durè; vt ſani ſint in fide.* & Iſaias *c. 58. clama, ne ceſſes; quaſi tuba exalta vocem tuam: & annuncia populo ſcelera eorum.*

11\. *Certa ſit delicti veritas.*

Sed & oportet vt ſit & certa veritas, & publica. nam ſi aliqua tergiuerſatione celari poſſit iniquitas; de ea cognoſcendum & decidendum eſt, antequam publicè vel Iudex quidquam ſtatuat, vel concionator debacchetur. *c. nouit. X. de iud. ad fin. in verb. cognoſcant vtrùm iuſta ſit querimonia, quam contra eum proponit coram eccleſia Rex Anglorum, vel an* (Regis Francorum) *exceptio ſit legitima, quam contra eum per ſuas nobis literas duxit exprimendam.* ſic etiam in denuntiatione aduerſus matrimonium de exceptionibus & cauſa cognoſcitur. *c. ad diſſoluendum X. de deſponſ. impub.* neque ante ſententiam abſtinendum eſt ab eo, quem reum putamus. *22. tot. q. 3.* vide Auguſtin. *d. c. ſi peccauerit. & ſeqq. & homil. vlt. l. 50. hom.* vbi ait eccleſiam neminem excommunicare, niſi ſponte cōfeſſum aut in iudicio conuictum: & ſermonem inſtituit de publicis correptionibus. adeò, vt quamuiſper quis ſe negat peccaſſe, rem alienam inuadere, *vt in d. c. nouit.* & paratum ſe offert ſubire iudicium eccleſiæ, mandatum, ac Iudicis ſententiam ſequi; nondum locus eſſe videatur prædicationi, & correptioni publicę. quia nondum certum eſt publicè peccatum, dum adhuc ſub Iudice lis eſt.

12\. *Soluitur obiectio ſcandali.*

At ſcandalum exiſtimant ſequi quidam, ex huiuſmodi publica prædicatione; ſed dicendum eſt, ſuppoſitâ certâ veritate delicti, & per illud ſcandalo, & ſolo in concionatore zelo, eoq; prudente, & circūſpecto; exemplū Chriſti ſolutionem adferre. *Matth. 15.* vbi diſcipuli dixerunt Chriſto; *ſcis quia Phariſæi audito*

verbo hac ſcandalizati ſunt? & ille reſpondet; *ſinite illos; cæci ſunt, & duces cæcorum.* nónne, inquit Chryſoſtomus loco mox relato, *maxim ſcandalum facit coram omnibus arguere. minimè id quidem; magis enim ſcandalizantur, ſi peccata non ignorantes nullum inferre videant cruciatum.*

13. Inſolitæ praxis. Videbitur etiam hæc publica concionatoris reprehenſio eſſe contra praxim hodiernam; neque hæc tempora ferre veterum canonum, & antiquæ diſciplinæ medicamenta: ſed S. Carol. Borom. *in Orat. Concil. prouinc. 6. imò verò ardentiùs,* inquit, *progrediamur, quandam hac vna medicina præſtantiſſima eſt, maximeq́; opportuna ad remedium, vt quibus olim rationibus diſciplina chriſtiana ſata, & propagata fuit, iiſdem ipſis & inſtauretur, & conſeruetur.*

14. Modò adſit grauis & inſolita cauſa. Nihilominus hodiè concionatoribus magna publicæ correptionis anſa ablata eſt; dum, magis quàm initio eccleſiæ, liberè & palam iudicia eccleſiaſtica exercentur: vt ſic inquiſita per Iudices puniantur. eoque in multis locis ſtatuta ſunt Synodalia, vt parochi ſi quos habeant in ſuis parochijs publicos peccatores, eos deferant; vt à Iudicibus eccleſiaſticis corrigantur lite inſtructa, ad ſententiam, & pœnas oportunas perueniatur. *In corripiendis magiſtratibus*, inquit d. Concil. Col. ar. 17. *correctioni quoque fraterna locus eſt, quemadmodum Ioannes reprehendit Herodem: dicebat enim Herodi, non populo, Non licet tibi habere vxorem fratris tui. quod ſi nihil promoueas, poſtulanda, & exſpectanda prouiſio Prælatorum, ac maiorum magiſtratuum eſt. qui ſi diſſimulent, etiam conſultum magis, vt vltra remittatur ad Deum; quàm vt tantùm ſcandalum inde deterius ſubſequatur.* adeò vt ſi quis eo præſcripto omiſſo ſine inſolita cauſa pro concione debacchatus fuerit; nonnullum argumentum præbeat zeli ſaltem indiſcreti; ſi non animi iniuriandi, in nondum euidentibus delictis. *ex d. c. nouit. X. de iud.* & faciliùs teneatur probare abeſſe animũ conuiciandi. *arg. legis ſi non conuicij. C. de iniur. vide Nauarrum d. c. 4. diſt. 7. n. 95. & ſeqq.*

15. Quando in dubio excuſatio ſit ab iniuria. Id quidem verum eſt, eum qui in officio, dignitate, functione publica eſt, non præſumi iniuriæ, ſed functionis cauſa quid dicere, vel facere. *vt latè diximus etiam in parocho in Conſult. can. de iniur. conſult. 2.* præſertim in ſuggeſtu (quia eſt cathedra veritatis, non locus iniuriarum) ſed in dubio: at verò ſi exceſſus deprehendatur, ſi nulla officij neceſſitas; oportunitáſve, nec aliæ iuſtæ cauſæ exegerint; abeſſe cõuiciandi animum probare debebit. *d. l. ſi non conuicijs. diximus ibid conſult. 1.*

16. Non præbito ſcandalo ſeu offendiculo, an ita hic proceſſum? Itaque parochus noſter officij limites exceſſit, qui in prædicatore exigunt, ne qua ſcandala ſeminet. *Con. Trid. ſ. 5. c. 2.* neque dicat, quod rendere poſſet ad offendiculum aut ruinam. exceſſit in eo, quod modum corripiendi non ſeruauerit. quippe neque certum crimen, eſt, neque notorium illius, in quem inuectus fuit. contenditur ſiquidem ſuper limitibus, & adhuc ſub Iudice lis eſt, vter ſuos in agrum vicinum protenderit. & quamuis parocho quidam iuriſconſulti reſponderint, vicinum inuaſiſſe limites, partémve agri eccleſiæ; non tamen illorum reſponſum rem facit iudicatam, aut certam; minùs notoriam. cùm & actor Iuriſperitorum pro ſe habeat reſponſa. & plerique teſtium aſſeruerint ſe neſcire à cuius parte ſtet iuſtitia. aliter ſe habebat correptio Ioannis Chryſoſtomi, cum certò conſtaret, & palam, Callitropæ agrum eſſe, quem ademerat Eudoxia.

Accedit quod Epiſcopus de diſſenſione & controuerſia informari voluerit per Archipresbyterum; qui viſitato agro cum agrimenſore, & pluribus teſtibus vtrimque ſubminiſtratis, iudicauerit apparentius ius eſſe aduerſus eccleſiam; eoque Epiſcopus componi negotiũ voluerit: ſi autem certum & manifeſtum erat delictum Actoris; debuit iubere publicè illum corripi potiùs, quàm rem componi. niſi per hoc etiam iudicauerit hoc in caſu non expedire publicam correctionem; ſed vertendam illam eſſe in priuatam monitionem. quod Epiſcoporum iudicio committit Conc. *Trid. d. c. 8. ſ. 24.* & Concilium prouinciale Mechlin. 1. *de ſacram. c. 6.* compellat Epiſcopos, non parochos; vt in notoriis delictis publicam pœnitentiam in vſum reuocent. vt omittamus exilitatem rei, quæ vix aſcendat ad tres florenos, & peperit quàm maximas turbas. vt ad Dei honorem non profecerit huiuſmodi publica correptio; quod requirit vbi ſuprà Homobonus; neque ſatis ſit delatum Superiori ſeu eccleſiæ; quæ potiùs elucet in Epiſcopo, quàm parocho. præſertim cùm illius ipſius cum correpto eſt controuerſia, etſi de bonis eccleſiæ.

Quod ſi autem requiſita certi, publici, & ſcandaloſi delicti deficiant in principali quæſtione; quæ tangit Burgi-magiſtrum; multò magis deficiunt in ſcabinis correptis de tolerantia delicti, quod ex iuramento deberent impedire. quippe & coram illis lis adhuc pendebat; multò minùs probatum eſt illos certiores fuiſſe redditos; minùs quaſi de publico & ſcandaloſo, lite nondum integrè inſtructâ. imò potiùs contrà, cùm viderent Archipresbyterum magis ſentire pro actore; & Epiſcopum compoſitionem ſuadere. ideoque quàm primum reſpondit parochus ſe non intendiſſe in ſcabinos dicere; ſed alluſiſſe ad modum dicendi S. Pauli, qui ad Corinthios *epiſ. c. 5.* de inceſtuoſo eos reprehendit, his verbis; *& vos non magis luctum habuiſtis, vt tolleretur de medio veſtrûm qui hoc opus fecit.* ſed intereſt; nam inceſtuoſi crimen & certum, & publicum, & ſcandaloſum erat; publicè ducta vxore patris, quod nec facerent gentes; quod excuſationem nullam habebat. hic delicti certitudo non eſt, minùs publica, quamuis factum non ſit in occulto; ſed iuſtitia, vel iniuſtitia facti.

Exceſſit ergo parochus. Concilium Trid. 17. Prædicatores defendẽdi à calumnia.
quidem *ſ. 5. c. 2.* rectè iubet vt Epiſcopi *curent, ne quis prædicator vel ex falſis informationibus, vel aliàs calumniosè vexetur*, ideoque quamuis hic deprehenſus eſt exceſſus parochi: cùm tamen

men & in aduerſarijs quoad modum inſtitutæ actionis, & multiplicandos ſumptus, etiam eſt aliqua vexatio; ſi non calumnia: illa etiam eſt punienda. *l. vlt. §. 1. C. de appell.*

17. *Si tamen exceſſerint, quomodo corripiendi?*

De modo igitur ſatisfactionis videamus. clericus maledicus cogitur ad poſtulandam veniam. *c. clericus. diſt. 46.* &, vt non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum; ita neque crimen infamationis. *Anchoran. in reg. peccatum de reg. iur. in 6.* quia raptoribus deteriores ſunt detractores: & damnum famæ maius, quàm bonorum. *c. deteriores. c. ſumma. 6. q. 1. l. Iul. D. ſi quis omiſſ. cauſ. teſt. l. infamia C. de decret. lib. 10.* ſi ergo falſum crimen fuit obiectum; vix eſt vt ſine palinodia fieri poſſit reſtitutio. ideoque vſu vbique frequentiſſimo; & etiam Ordinatione Caroli V. in Imperio recepta eſt actio reclamatoria; ſeu qua petitur reuocatio

18. *Si falſum dixerint, omninò palinodiâ.*

iniuriæ. *Mynſing. ad §. in ſumma. Inſt. de iniur. & cent. 2. obſ. 98.* quæ etſi iure ciuili non adeò ſit expreſſa; canonico tamen videtur agnita. *in c. quidam maligni. in verb. ſin autem patuerit docere quæ dixit, vel certè ſciens ſe non poſſe, quæ ſcripſit oſtendere, errorem ſuum fuerit apertè confeſſus. 5. q. 1.* & quamquam Marcus *Anton. Gennen. in Prax. Neapol. c. 30.* neget nobiliores, & clericos teneri ad palinodiam, aut petendam veniam in publico; ſed dumtaxat in cubiculo ſeu tribunali Iudicis eccleſiaſtici; & de ſuperioribus Nauarra *vbi ſup. dub. 6. n. 96. & ſeqq. & citati* negant prælatum à ſubdito veniam petere, genu flectere, &c. & parochus reſpectu incolarum ſuo modo ſit ſuperior: tamen ſi falſum ſit crimen ab eo obiectum; ſine reuocatione vix eſt vt poſſit ſatisfacere; & ad reuocationem non damnari: ſed in modo diſtinguendum eſt.

19. *Etiam pro concione.*

Itaque quæ pro concione dixit, pro concione reuocanda ſunt: verbis quidem ita honeſtè conceptis, vt & innocentia non maneat læſa; & dignitas parochi quàm minimè deteratur. nam publicè facta iniuria publicè reparanda eſt. *d. c. ſi peccauerit. Nauarra vbi ſup. n. 90. ex Syluest.* ad exemplum D. Pauli *Act. 16. caſos nos,* inquit, *publicè miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos eijciunt: non ita; ſed veniant, & ipſi nos eijciant.*

Sic & in *c. inter. X. de purgat. can.* qui publica conuerſatione cum hæreticis ſcandalum dederat, pro concione hæreſes deteſtari iuſſus eſt. quare hîc offenſio per concionem facta per eandem reparanda eſſe videtur; modo quo diximus: vexatio autem per multiplicatos inutiliter ſumptus; compenſatione aliqua expenſarum reſarcienda.

20. *An cum tali palinodiâ Iudex præſeruare famam poſſit?*

Clauſulam ſalutarem Iudex primæ inſtantiæ adiecerat, ne per palinodiam in ſuo conſiſtorio ſeu pro concione faciendam induceretur infamia: quæſtus eſt parochus de infami palinodiæ modo; & clauſulam porrò actus contrariam, & inefficacem, & extra Iudicis poteſtatem eſſe contendit: ſed communiter receptum eſt pro cautela, vt præſeruare famam Iudex in ſententia poſſit. *VVeſenbec. in Paratit. D. de his qui not. infam. num. 9. ad fin. poſt Bart. Bald. arg. l. 13. §. pœna. D. eod.* iuſta tamen ex cauſa, non regulariter. vt *in l. non poterit. D. de furt.* non poteſt quidem Iudex efficere, ne furti damnatum non ſequatur infamia. *l. ordine. 55. D. ad municip.* neque famæ reſtituere. *latè Panorm. in c. cum. a 3. X. de re Iud.* nam & in integrum reſtituere aduerſus legem non poteſt: ſed in damnando poteſtatem habet. *d. § pœna. d. l. Ordine.* at iuſta ex cauſa. ſed an exprimenda in ſententia? ait Weſenbec. arg. c. ſicut. *X. de re iud. & ibi DD.* ſed locus iſte potiùs contrariatur, vt non debeat. Sola etiam palinodia ſui naturâ non parit infamiam. quia non tam pœna eſt, quàm debitum: & ſine dolo, ſed imprudenter, ac citra iniuriandi animum dicta eſſe aliqua poſſunt, quæ tamen reuocanda ſint. *Malder. de iuſtit. tract. 7. c. 2.* vt etſi quis iniuriarum damnari non poſſit; poſſit tamen pro reſarciendo damno ad palinodiam. vnde & titulus iuris canonici *X. de iniurijs*; habet annexionem, *& de damno dato.* ſed & id in ſententia exprimi oportet: vt nec verba illius, nec reuocandi modus infament.

RESPONSVM IV.

Literæ Iubilæi tribuunt electionem confeſſarij ab Ordinario approbati: quæritur quis hic ſit?

Reſpiciunt procul dubio literæ ad decretum Concilij *Trid. ſ. 23. c. 15.* itaque ad pœnitentium ſæcularium, quamuis ſacerdotum, confeſſiones audiendas nullus, niſi ab Epiſcopo approbatus, aut parochiale beneficium obtinens, idoneus reputatur. *per d. c. 15.* de confeſſionibus regularium non loquitur Concilium relinquit ergo priori iuri; ſcilicet vt fiant ſuperiori regulari, aut ab eo deputato. iuriſdictio enim neceſſaria eſt in confitentem. *d. c. 15. c. 7. ſ. 14. de ſacr. pœn. Conc. Trid. c. omnis vtriuſque, X. h. t.* 1. *Beneficium parochiale aut Ordinarij approbationem habens quoad ſæculares.* 2. *Quoad regulares deputatus à ſuperiori reg.*

Parochiale beneficium habens eo ipſo, quo ab Epiſcopo inſtitutus eſt, approbationem & iuriſdictionem conſequitur. *arg. l. 2. D. de iuriſdict. om. Iud.* prout etiam parochiale beneficium cenſetur eſſe, quod vicariam curam ſibi incumbentem habet; & ad ſupplendas parochi vices tenetur. cuius adeoque poſſeſſor etiam eo ipſo, quo inſtituitur, approbationem & iuriſdictionem nanciſci eſt cenſendus. vtique in ſuos iuriſdictionem: approbatio autem tum parochi, tum vice-parochi etiam quoad eos prodeſt, qui confeſſarium approbatum poſſunt eligere, vel priuilegio ſpeciali, vel generali Iubilæi, aut ſimili. ſed an extra parochiam an per totam ciuitatem, imò diœceſim approbantis? controuertitur: & veriùs eſt, reſpectu priuilegij pontificij per totã diœceſim probantis eligi poſſe. magis 3. *Tale beneficium aut approbatio quouſque ſe extendat?*

dubium,an parochus alterius parochiæ illi vices ſuas poſſit committere; cùm inſtitutio beneficij non videatur inferre vniuerſalem approbationem, ſed magis localem. *citati à Barboſ.in Collect.DD.ad Conc.Trid.ad d. c.*15. *ſ.*25. *n.* 19. quare poſt dimiſſum beneficium rurſus reſpectu pontificij priuilegij approbatum manere etiam verius eſt parochum quondam, & vice-parochum. quin etiam vt à ſucceſſore deputari poſſit eo loco; ſed non alibi. *ibid. n.*17.*&* 21.*& ſeqq.*indeterminata autem approbatio per totam diœceſim approbantis porrigitur.

4. Superiores multò magis comprehenduntur decreto c. 15. ſ.23. Trid.

Multò magis parochiale beneficium cenſetur habere ipſe Epiſcopus: cuius diœceſim canones ſæpè eius parochiam vocant; pœnitentiarius diœceſanus; & cuicumque annexa eſt actualis cura animarum,non habitu vtique; ſed exercitio prædita.

Regulares prælati iuriſdictionem etiam habent in ſuos omnes, totamque familiam. ideoque & equites S.Ioannis Hieroſolymitani,qui veri religioſi ſunt, ſuis ſuperioribus confiteri poſſunt.

5. Reipſa idoneus ſine cenſura Epiſcopi non reputatur approbatus.

Qui beneficium non habet, ſine approbatione nullus idoneus reputatur; quamuis notorietate facti,& doctrina,& moribus, & prudentia ſit idoneus.exigit enim Concilium pro ſacra eccleſię politia ipſius Epiſcopi cenſuram. quod tamen & ad ipſius vicarium extendi receptum eſt: & ad Capitulum Sede vacante; & Archiepiſcopum ſuffraganei diœceſim viſitantem;alioſque qui quaſi Epiſcopalem habent iuriſdictionem. vtique quam ſpectat d.c.15.

6. Cenſura vt reſtringitur intra territorium approbantis.

Adeoque & reſtringitur approbatio intra territorium approbantis. extra illud approbantis ſubditus an confiteri poſſit approbato? referunt deciſum negatiuè.quamuis parochiale beneficium habens, etiam foris ſuos audire poſſit. vt generaliter voluntaria iuriſdictio extra territorium exerceri. quare & negant licere Epiſcopo eligere confeſſarium non ſubditum, ſi extra diœceſim confiteatur, ab illius diœceſano non approbatum. quod etiam derogetd. c. 15. priuilegijs. quod tamen durum videtur, cùm Epiſcopis eiuſmodi electio permittatur *à c.fin. de pœnit. & remiſſ.* idque non

7. Quid de electione Epiſcopis iure conceſſa.

tam priuilegium quàm ius commune videatur,cùm Corpori iuris inſertum eſt: ſubiungiturque tanquam exceptio d.c.omnis:quod iubet quemlibet confiteri ſuo ſuperiori.vt huiuſmodi acceptio non aduerſari videatur d. c.15. cùm d.c.fin.etiam deferat cenſuram Epiſcopo eligenti an prouidus ſit,& diſcretus ille,quem elegerit: & incommodum, ob quod illa electio Epiſcopis conceſſa eſt, redire poſſit per huiuſmodi reſtrictionem: & priuilegia ferè communiter ea nominentur,quę extra Corpus iuris vagantur; & quæ ſpeciali iure conſtituta ſunt,ſpeciali nota egere videantur,vt reuocata cenſeantur.vti ſolet dici priuilegia in Corpore iuris clauſa non cenſeri reuocata niſi expreſſa mentio fiat. *Paſqualig. & quos citat dec. mor. tr. de altar.d.*56.vbi per id infert nō ſublatum priuilegium Epiſcopo altaris portatilis à iure cōceſſum etſi priuilegijs deroget Trid.*ſ.*22.*decr. de obſ.in celeb.*Omitto quod d.c.15.regularibus permittit non approbato ab Ordinario confiteri; Epiſcopus autem ſit in gradu perfectiori quàm regularis:ideoque id ei magis permiſſum videri debeat. & idem c. 15. cùm extendit ſe ad ſacerdotes: clarè, non loquitur de Epiſcopis. tempore tamen iubilæi, cuius verba ſeruanda ſunt, quodque dum iubet confiteri approbato ab Ordinario; videtur & tali vti debere Epiſcopus.Zerola *in prax.V.Abſolut.q.*12. *p.*2. *poſt.Nauarr.*

8. Examen Epiſcopi nemo ſubterfugit.

Examen Epiſcopi exigit Concilium. adeò vt illud nemo poſſit ſubterfugere;quamuis palam idoneus: ſiquidem Epiſcopo neceſſarium videatur:aut,illius gnarus ſatis,perperam illud exigat,& iniuſtè approbationem neget. Mendicantes tamen à ſuperioribus *ſecundùm clem. dudum de ſepult.*præſentatos,& iniuſtè reiectos ab Epiſcopo,nanciſci à Pontifice ſeu iure ipſo approbationem & iuriſdictionem; eſt veriſimile:ex ijs quæ mox de Epiſcopo diximus:vt facultati,iure d.clementinæ competenti,in caſum iniuſtæ recuſationis,derogatum non cenſeatur. etſi conſultum hodiè non ſit eo priuilegio vti,ob Conc.Trid.ſ.5.c.2.*Vide quæ diximus in Conſult.can.de priuil.conſ.*5. quamquam expreſsè prohibitus obedire teneatur: vt ibi diximus: & à prohibito videri poſſit differre recuſatus dumtaxat.

9. Mendicantes præſentati iniuſtè reiecti ex iure clementinæ dudum hodiè vtantur.

10. Approbatio ſufficit ſine ſcriptis.

Approbationem verè obtineri ſatis eſt quāuis ſine ſcriptis. cùm illa non exigat Concilium. etſi alicubi decreta ſynodalia pro certiori politia illa exigant. verè,dixi:quia ſi Epiſcopus tantùm dicis cauſa approbet, quem credit inidoneum;approbatus non poteſt cenſeri. *plus valet,quod agitur; quàm quod ſimulatè concipitur.* ſi tamen quamuis moleſtiæ vitandæ cauſa probet,etſi ſic approbans peccet; reuerà tamen valet probatio,& actus ab eo geſtus. quia eccleſia non iudicat de occultis, ſed ſequitur palam geſta.

11. Approbatio, & iuriſdictionis conceſſio vt differant?

Et nuda quidem approbatio d.c.15.ſatisfacit,non tamen tribuit iuriſdictionem:ſi non ea mens ſit approbantis. cui nuda approbatio tribuitur, de conſenſu parochi audire poteſt confeſſiones:cui inſuper iuriſdictio; etiam ſine illius aſſenſu. approbatio & iuriſdictio perpetua eſt,&, vt gratia,non exſpirat per mortem concedentis:dum ſatisfactum eſt ſemel decreto d. c. 15. quantiſper non reuocatur. ideoque approbatus,qui aliò migrauit,& reuerſus eſt; noua approbatione non eget. agimus autem de approbatione ſimplici.nam ad tempus data per illius lapſum exſpirat: ad certum genus perſonarum; ad aliud non extenditur:loco circumſcripta,illius terminos non excedit:indeterminata ad moniales non porrigitur *ex conſtitutione Gregorij XV.inc.inſcrut.* quæ ſpecialem exigit approbationem.ſimplicem dare debet Epiſcopus ſimpliciter idoneo: vt decretum loquitur ſimpliciter: iuriſdictionem dare non tenetur, niſi cui placitum fuerit: ſalua d.clem. *dudum,*& ratione cap. fin. *X. de off. Archipreſ. in verb.quia & ſi valde idoneus ſit, decet tamen vt ſua onera partiatur,*

partiatur, vt ſatisfiat plebi: & in nulla titubet eccleſiaſtica ſolicitudo: & Concilij *Trid. ſ. 21. c. 4. in verb. ſibi tot ſacerdotes ad hoc munus adiungere; quot ſufficiant ad ſacramenta exhibenda.* &c.

12. *Nulla priuilegia aut conſuetudines d. c. 15. tollunt.*

Neceſſitati examinis & approbationis non obſtare Concilium voluit priuilegium, vel quamcumque conſuetudinem, etiam immemorialem. quare abrogata eſt illa, qua olim quilibet ſacerdotes ſibi inuicem confi ebantur, vel parochi non approbatos ſubſtituebant: quod vſus multorum ſæculorum receperat. priuilegia autem, præſertim in Corpore iuris non clauſa, etiam abrogata ſunt; in Corpore iuris clauſa, iura magis hodiè videntur & exceptiones; adeoque partes legum, quàm priuilegia. *vt diximus.*

13. *Approbatus regularis & quoad moniales quis?*

Quoad regulares diximus per d. c. 15. nihil mutatum: vt probatione Epiſcopi non egeant, niſi confeſſarij monialium. Itaque illorum reſpectu probatus cenſendus eſt, qui illis, vt oportet, deſignatus eſt à ſuperioribus regularibus. quippe illorum Ordinarijs. monialium tamen reſpectu videtur dicendum requiri approbatum ab Epiſcopo, vt diximus, ob conſtitutionem Gregorij XV. *incip. inſcrutabili.* quamuis enim vſu recepta vbique ea nondum ſit, ita vt vbique obliget; tamen, quia Pontifici integrum eſt modum præſcribere liberalitati ſuæ, quem velit: & eadem conſtitutio velit omnes monialium confeſſarios ab Epiſcopis eſſe probatos; veriſimile eſt Pontificem Iubilæum concedentem, loqui quoad moniales de huiuſmodi approbatione. *arg. c. ſolite. §. verum. X. de maior. & obed.* Imò referunt declaraſſe Clementem VIII. vigore electionis per Iubilæum conceſſæ, non poſſe à regularibus aliquem eligi approbatum non eiuſdem Ordinis. *De his omnibus citati à Barboſa in Collectan. ad Concil. Trid. d. c. 15. ſ. 23.*

14. *Electio confeſſarij an iterabilis ex Iubilæo.*

An autem durante Iubilæi tempore iterari electio confeſſarij, & bis obtineri gratia Iubilæi poſſit? negatiuè reſponſum dicitur à Clemente VIII. & S. Congregatione. ſed quantiſper de eo authenticè non liquet, ſi non poteſt bis confeſſarium probatum quis eligere, & opera præſcripta explendo bis Iubilæum conſequi: ſaltem eſt certum ſemel poſſe efficacius. *c. 1. de pænit. & remiſſ. in extrauag. commun.* vbi Bonifacius VIII. poſt opera præſcripta, & conceſſionem Iubilæi, *vnuſquiſque tamen*, inquit, *plus merebitur, & indulgentiam efficacius conſequetur, qui baſilicas ipſas ampliùs & deuotiùs frequentabit. vid. Dianam. p. 1. t. 12. r. 31. & p. 2. tr. 3. r. 49. & vbi ſup. & p. 5. tr. 12. reſol. 28.* & verius in rigore dicendum videtur Iubilæi conceſſionem diſiunctiuè pro vnâ vel altera ſeptimana conceſſam, vna optione conſumi. *l. apud. D. de opt. legat.* Qui ſemel in Iubilæo confeſſus recordatur peccati reſeruati omiſſi, ab eo poteſt abſolui, quia poſterior confeſſio eſt perfectio primæ, & reſeruatio ſemel ſublata eſt per confeſſionem primam. *Zerol. in prax. V. Abſolutio. ſ. 7. p. 2.*

RESPONSVM V.

De altari priuilegiato.

1. *An qualibet miſſa ad priuilegij effectum legi poſſit?*

QVando illud conceditur, & præſcribitur vt miſſa legatur *de requiem*, conditio impleta omninò eſt. *Nauarr. de pænit. & remiſſ. conſ. 38. arg. legis cui fundus D. de cond. & demonſt. & per text. extrauag. vnigenit. de pæn. & remiſſ.* dum non præſcribitur; ſatis eſt illam dici de Sancto, vel de tempore. *Nauar. de pæn. & remiſſ. conſ. 37.* ſi intentio eſt ſuffragari defunctis.

2. *De numero miſſarum expectatarum.*

Conditio priuilegio adſcripta, *dummodo in ea eccleſia quindecim miſſa quotidiè celebrentur*, non deficit ſi quando contingat non tot celebrari fortuitò, non communiter. quippe hæc accipienda ſunt moraliter, vt frequentius accidunt. *l. 3. 4. 5. 6. D. de leg.* nam alioquin nullibi obtinerent, cùm feria 5. cœnæ Domini, & ſabbatho ſancto vnica tantùm debeat fieri miſſa, & in paraſceue non fiat conſecratio.

3. *De clauſula, ſacerdos eiuſdem eccleſiæ.*

Verba hæc, *vt quandocumque ſacerdos eiuſdem eccleſiæ dumtaxat ad ipſum altare celebrabit &c. anima indulgentiam conſequatur:* in proprio ſenſu accipienda ſunt. vt, quamuis religioſi iſtius Ordines hoſpites ſubijciantur ſuperiori loci, vt ab eo corrigi, & abſolui etiam à reſeruatis poſſint; non tamen hanc indulgentiam conſequi. quia ſacerdotes non ſunt iſtius eccleſiæ; ſeu ad ibi reſidendum à ſuperioribus deſtinati, capaces electionis, & ſimilium actuum, qui religioſis illius conuentus proprij ſunt. fruſtrà alioquin adiecta fuiſſet reſtrictio.

4. *Similis priuilegij negatiua.*

Hec autem verba; *ſimili ad præſens priuilegio minimè decorata*, an ſubreptitiam faciant gratiam, cùm nondum finitum eſſet ſeptennium, ad quod iam antè ſimile priuilegium erat conceſſum, ſatis dubia videntur. quamuis enim ſignificatum dicatur quando aliud priuilegium eſſet datum, & intelligi ex eo poſſet nondum eſſet finitum; ſolent tamen frequenter formularij ſolicitatores, libellos ad ſe miſſos mutare, ſecundùm verba priuilegijs inſeri ſolita: & quamuis etiam dici poſſit eccleſiam non habere priuilegium pro eo tempore, quo petebatur; non tamen ſenſus ille obuius eſt, nec ſolent eum intellectum illa verba communiter generare; ſecundùm quem intelligenda videntur. *arg. c. 7. X. de ſponſ.* eoque magis eſt dubius, quod, etſi quidam indulgentias exiſtiment, vt fauores ampliandas; tamen alij *vt Nauarr. d. conſ. 38.* cenſent ſtrictè eſſe interpretandas. *arg. c. 1. X. de priuil. poſt. gloſſ.* quam dicit receptam, & rurſus *conſ. 35. n. 3.* quippe tanquam diſpenſationes, eoque ſtrictè accipiendas. ideoque ſecurum non videtur eas ſine alio Pontificis beneplacito publicare.

5. *Duratione temporis præſcripti.*

Dubiæ etiam huic clauſulæ, *volumus quod ſi in dicta eccleſia alia indulgentia perpetuò vel ad tempus nondum elapſum duratura, conceſſa ſunt; præſentes nulla ſint*, diuerſi intellectus dabantur. eoque iuſſit Vrbanus VIII. an. 1642. dubij tollendi cauſa addi hæc verba, *in quocumque anni*

die d. eccleſiam ſiue capellam aut altare in ea ſitum viſitantibus perpetuò vel ad tempus nondum elapſum duraturam conceſſerimus, præſentes nullæ ſint. Vid. Syluium reſol. p. 2. v. 1.

Vbi etiam animaduertenda ſunt illa verba, *ad tempus nondum elapſum*, quippe videntur pro ijs, quæ de ſeptennio ſuprà dicta ſunt, arguere: lapſi ſeptennij intellectum, tribuere eundem, qui hic exprimitur verbis, *ad tempus nondum elapſum duratura.*

6. Septennio. Iterum hæc verba; *præſentibus ad ſeptennium tantùm duraturis:* quamuis publicari indulgentiæ non poſſint ſine Ordinarij licentia, *Conc. Trid. ſ. 21. c. 9.* & ſic computandum videri poſſit ſeptennium à die publicationis, cùm aliàs obtineri non poſſet indulgentia per ſeptennium, præſertim in remotis partibus; quod tamen velle videtur concedens: nihilominus ſecurum illud non videtur. per rationem d. c. 7. *X. de ſponſ.* mens Pontificis expreſſa eſt, ne valeant vltra ſeptennium: vt totùm illum expleant, expreſſa non eſt. vt neque de qua fiat interruptio inter primi & ſecundi ſeptennij priuilegium, incongruum non eſt animaduerti interruptionem, vbi voluntas eſt ne ſit perpetua; ſed tantùm ſeptennalis: & propterea in alijs hæc verba adijciuntur; *à die publicationis.*

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti.

RESPONSVM I.

Non facilè conſulendæ cenſuræ, ſed circumſpectè; & non niſi in extrema neceſſitate, cùm ſperantur probabiliter profuturæ.

1. Aſſeſſor rectè conſulere debet ne de imperitia teneatur.

CVm aſſeſſorum officium ſit recta conſilia Iudicibus, quibus aſſident, dare; *l. 8. D. l. 3. C. de off. aſſeſſor.* alioquin de imperitia teneantur: *l. 2. D. quod quiſque iur.* malè gloriatur aſſeſſor quidquid ſeuerè actum eſt, ſe authore à Prælato T. eſſe decretum: peius queritur omiſſa quædam conſilia, quaſi iuxta mortem acerba, aduerſus quoſdam regulares, de competentia iuriſdictionis cum illo litigantes: peſſimeque adeò illum inſtigat vt eos fulmine anathematis feriat; diriſque omnibus deuotos, publicis programmatibus promulget. rectiùs D. Benedictus *in Reg. c. 27. De Superiore, nouerit,* inquit, *infirmarum ſe ſuſcepiſſe curam animarum, non ſuper ſanas tyrannidem.* Sic inter cætera D. Pauli ad Timotheum epiſcopalia monita & illud refertur; oportet Epiſcopum non eſſe percuſſorem; non litigioſum: *ep. 1. c. 3. ep. 2. c. 4.* arguere, obſecrare, increpare; ſed *in omni patientia.* quæ Gratianus *diſt. 45. 46. 90.* per ſanctorum ſententias diducit: & Conc. Trid. *ſ. 13. c. 1.* ferè contrahit: vt *Epiſcopi paſtores ſe non percuſſores eſſe meminerint: atque ita præeſſe ſuis ſubditis oportere; vt non in ijs dominentur; ſed illos tanquam filios & fratres diligant: elaborentque, vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant: ne vbi deliquerint debitis eos pœnis coërcere cogantur. quos tamen, ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apoſtoli ab eis eſt ſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent, increpent in omni bonitate, & patientia. cùm ſæpè plus erga corrigendos agat beneuolentia, quàm auſteritas; plus exhortatio quàm comminatio; plus charitas quàm poteſtas.*

2. Paſtores non percuſſores vt Prælati eſſe debeant.

quatenus, inquit Gregorius *c. 4. diſt. 45. per ſpiritum charitatis & pacis omnis materia ſcandalorum, & præſumptio inuidorum, atque oppreſſio ſimplicium fratrum, de Eccleſijs Domini auferantur.* Hi, inquit Leo *c. 6. diſt. 45. qui quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti; facilè ab hac lege diſcernuntur, & dum dominari magis, quàm ſubditis conſulere quærunt; placet honor, inflat ſuperbia, & quod prouiſum eſt ad concordiam tendit ad noxam.* quare *ibidem c. 8.* ex Concilio Braccarenſi, ſeu quodam ſapiente, *Leuiter*, inquit, *caſtigatus reuerentiam exhibet caſtiganti; aſperitatis autem nimia increpatio, nec correctionē recipit, nec ſalutem: vera iuſtitia compaſſionem habet; falſa dedignationem. Ibid. c. 15. talis loquela non illuminat cæcum; non ſanat ægrotum, non curat infirmum: ſed magis occidit, & in deſperationem periclitantem mittit. boni etenim rectores magis per humilitatis & manſuetudinis leuamentum ſtudent peccantes ab erroris laqueo eruere; quàm per auſteritatem in foueam perditionis nutantes propellere.*

3. Abſit charitas; abſit ſimplicium fratrum oppreſſio!

4. Vt proſit caſtigatio lenis.

His applicat Gregorius *diſt. 46. c. 1.* illud Prophetæ; *vos autem cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. cum auſteritate & potentia imperant, qui ſubditos ſuos non tranquillè ratiocinando corrigere; ſed aſperè inflectere dominando feſtinant.*

5. Sine auſteritate.

6. Sine indignatione repetitur etiam per appellationem.

De ciuili quæſtione agitur; maioritate & obedientia; iuriſdictione, ſubiectione, atque exemptione: eoque aſſeſſor inſtigare prælatum debebat, ad amicam, tranquillamque diſceptationem: iuxta c. cùm *perſonæ de priuileg. in 6.* non ferro amare, & fulmine, atque ira perpetua aduerſus appellantes: quin ſuggerere monitum Concilij Sardicenſis conueniebat: *Epiſcopus*, inquit, *qui aut iuſtè aut iniuſtè aliquem eiecit, patienter accipiat, vt negotium diſcutiatur, vt vel probetur ſententia eius à pluribus; vel emendetur:* ſolus enim Deus impeccabilis eſt, & errare non poteſt: & Innocentij; *graue*, inquit, *non oportet videri cuiuſcumque retractari iudicium, quia veritas exagitata ſæpiùs magis ſplendeſcit in luce, & pernicies reuocata in iudicium grauiùs & ſine pœnitentia condemnatur. nam fructus diuinus eſt iuſtitiam ſæpiùs recenſeri. c. graue. 35. q. 9.*

7. Sobriè & circumſpectè.

Quamuis autem excommunicatio ſit neruus eccleſiaſticę diſciplinę; ſobriè tamen magnaque circumſpectione exerendus eſt, cùm experientia doceat, ſi temerè incutiatur, magis contemni, quàm formidari; & perniciem potiùs parere, quàm ſalutem. *Trid. ſ. 25. c. 3.* & propterea circumſpicere vndequaque oportet quem finem apparenter ſit habitura; obedientiam, & medelam; an contemptum, & venenum. *c. nemo epiſcoporum. 11. q. 3.*

Adde

8. Ob crimen indubiè mortale.

Adde excommunicationem non niſi ob crimen mortale poſſe infligi. *d. c. nemo. c. nullus* 11. *q.* 3. in hac autem cauſa claſſicos eſſe authores, qui id, ob quod excommunicandi forent, volunt licere. ideoque probabilitas huiuſmodi opinionis excuſabit errantes à mortali, adeoque malè Prælato conſulitur, vt ad excommunicationem procedat. conſilia lenia errantibus, ſeuera contumacibus debentur: qui ſcientes, prudentes inſurgunt aduerſus indubitatos ſuperiores. expendendum etiam eſt calamum quaſſatum confringendum non eſſe; lignum fumigans non extinguendum; & illud Dauidis, *virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt.* Baculus paſtoralis non propter paſtorem datur; ſed propter oues. vt errantes in rectam viam cogat; non vt diſpergat; ſed colligat, quod quamdiu ſperari poteſt, quod confractum eſt alligare, non vrere & ſecare bonus paſtor debet. ideoque Origenes *homil.* 12. *in Matthaeum* de principatu Epiſcopi, *in dilectione,*

9. Ex zelo charitatis, non poteſtatiuè atque diſcretè.

inquit, *ſubditorum eſt poſitus, non in timere corporali.* & Leo *epiſt.* 89. *c.* 5. de excommunicatione ait, quod *ad indignantis Sacerdotis arbitrium fieri non debeat; quod in magni reatus vltionem initus & dolens debet inferre animus vindicantis. iudicare dignè nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſuum vel odium, vel gratiam ſequuntur. c. iudicare.* 11. *q.* 3. *imò ligandi facultate ſe priuant, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non ſubditorum moribus exercent. c. ipſe ibid.* Quare Chriſtus *Luc.* 22. *Apoſtolos inſtruens, Reges gentium,* inquit, *dominantur eorum; & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur: vos autem non ſic.* Vbi Chriſtus modum tradit, quo Prælati Eccleſiæ iuriſdictionem exerceant. Vt, & ſi Reges dominentur in ſubditis; Prælati non dominentur in cleris: ſed meminerint, vt ſint ſerui ſeruorum Dei: forma facti gregis ex animo: vt non mox omnia errata vindicent; vt Reges & Magiſtratus gladium portant; ſed arma ſua in ſalutem dirigant, oues erraticas in humeros ſuos tollant; vt, quos dedit eis Pater, non perdant ex eis quemquam. In quam rem inſignis locus eſt Chryſoſtomi *lib.* 2. *de Sacerd. equidem,* inquit, *complures recenſere poſſem quos conſtat in extrema mala adactos, nō ob aliud; niſi quod digna ab eis pœna, & quæ peccatis perpetratis par eſſet, exigeretur. Neque enim temerè ad delictorum modum oportet & mulctam ipſam adhibere; ſed tanquam coniecturis quibuſdam explorandus eſt delinquentium animus: ne quā fiat, vt dum conſuere vis, quod interruptum eſt, ſciſſuram deteriorem facias: ac dum eum, qui lapſus eſt, erigere, atque emendare ſtudes; caſus ipſe maior per te reddatur.* & infrà. *Humanus enim animus poſtquam verecundiæ fines ſemel tranſire coactus eſt, in indolentiam dilabitur; tum autem neque blandis verbis paret, neque minis flectitur, neque beneficijs mouetur.* Agnouit & Ouidius;

Curando fieri quædam maiora videmus
Vulnera, quæ meliùs non tetigiſſe fuit.

Cenſet idem;

Temporibus medicina valet, data tēpore proſunt,
Et data non apto tempore vina nocent.

Hæc tempora diſcernere boni iudicis, boni aſſeſſoris eſt. diſcretio mater virtutum eſt. D. Benedictus in Regula, c. 64. ſuperiorem monet vt *in correptione prudenter agat.* eam prudentiam in quatuor conſtituit Haftenius *diſquiſ. mon. l.* 8. *t.* 2. *d.* 5. quos, quamobrem, quando, & quomodo corripiat. eaque explicat. & quo prudentiùs & circumſpectiùs procedatur in re ſummi momenti, vt eſt excommunicatio; quod exigit Concilium *Trid. d. c.* 3. iam olim à Concilio Carthaginenſi 4. conſtitutum fuerat, vt Epiſcopus conſilium ſuorum ſacerdotum adhiberet: alioquin irrita eſſet ſententia. *c. ſi Epiſcopus.* 15. *q.* 7. etſi verò conſuetudo valeat, vt Epiſcopus non in omnibus adhibeat Capituli ſui conſenſum; *c.* 2. *de conſuet. in* 6. tamen in tanto negotio matura circumſpectione opus eſt; & ibi ſalus, vbi conſilium.

RESPONSVM II.

De clerici percuſſore, compotatore, in cenſuram incidiſſe declarato, denuntiato.

1. An contumax aut negligens probare exceptionem, poſſit declarari incidiſſe in canonem ſi quis ſuadente?

At ſententia, excommunicationis incurſæ declaratoria; reum ſecluſum à probatione. Et quidem excommunicatio ab homine plerumque ob contumaciam delinquentis fertur. *c. cum non ab homine. & ibi gloſſ X. de iud. c. reprehenſibilis. X. de appell.* eoque trinæ monitiones prærequiruntur. *c. conſtitutionem. de ſent. excommun. in* 6. ſed canonis excommunicatio ex ſecuta contumacia mutationem nullam accipit, ſed oritur ex ipſo facto; v. g. iniectionis manuum violentarum: quæ ſi vera non ſit; ſecuta contumacia veram non facit: non ergo Iudex poterit procedere ad declarationem talis veritatis; niſi ſibi conſtiterit de veritate; non de contumacia. poteſt quidem ob contumaciam excommunicare; ſaluo hodiè decreto d. c. 3. ſ. 25. Trid. non poteſt declarare incidiſſe in d. canonem, qui non reipſa inciderit. longè diſtat, quæ ex canone incurritur; & quæ ob contumaciam infligitur excommunicatio: reſeruata illa eſt Papæ; ab hac ipſe Iudex poteſt abſoluere.

2. In factum iudex inquirere etiam ex officio debet quando ex facto incurſam cenſuram vult declarare.

Oportuit ergo antè Iudicem cuncta rimari. *c. iudicantem.* 30. *q.* 5. & rei geſtæ etiam ex officio inquirere veritatem. *Clem. ſæpè de verb. ſignif. verb. non ſic tamen verſ. interrogabit etiam. c. oblata. §. ſuperior. in verb. neutro proſequente, vt periculum enitetur. X. de appell.* & ſpecialiter in materia excommunicationis Iudicem ex officio debere defectum ſupplere deciditur *in c. exceptionem. X. de except. Vid. l. ſi non defendantur. D. de pæn. in v. & qui cognoſcit, debebit de innocentia eorum quærere.*

3. Eoque & in exceptionē, non ſuadente diabolo percuſſionem factam eſſe,

Cùm ergo exceptum fuerit, id quod factum eſt, non ad iniuriam inferendam actum eſſe; ſed vim depellendam, aut præueniendam eius, qui conſueuit & cultris, & gladio, & bombar-

da in alios inſilire; ad eumque magis procul à corpore rei, ne & in illum inſiliret, remouendum: (quæ prouida eſt defenſio, & ſub canonem *ſi quis ſuadente.* 17. q. 4. non cadit) ſeu aliàs, non ſuadente diabolo, ſed alio motu; ſi volebat Iudex ad declarationem canonis procedere, ac denuntiationem; debebat etiam ex officio ſuper exceptionis veritate ſe informare; ac teſtes audire. ſicut dicitur conſtare debere de corpore delicti, antequam reus, etiam confeſſus, damnetur. *l. 1. §. ſi quis vltro. D. de quaſtion.* idque eo magis, quod, ex teſtibus contra reum productis, conſtiterit rem geſtam eſſe in taberna publica; cum iurgio, ſeu iniurioſis verbis; &, quod etiam addit ſententia, à potitante. Siquidem à loco, potu, iurgijs, acta ijſdem conformia iure præſumuntur. Et per mores quorundam Flandriæ locorum, vti vbi hæc geſta ſunt, tam vehementer; vt nulli contractus, in taberna initi, ſola pœnitentia poſtridie ſolui non poſſint.

4. Præſertim in compotatoribus.

Iniuriæ, iurgia, & pugnæ, ebrietatis effectus ſunt in potitantibus; magis, quàm ſuaſionis diaboli: cuius iam non ſunt perfectè capaces. Symbolicè, inquit Malder. *in meditat. Theolog. die 13. n. 6.* dicitur Noë quatuor animalium ſanguinem miſcuiſſe vitis, dum eam plantaret, radicibus: ſimiæ, leonis, porci, & agni. Ebrij enim forma exteriori ſolùm ſunt homines: aliqui inſtar ſimiarum ridiculi, & moriones; alij feroces, vt leones; alij lubrici, vt ſues; alij denique pij, boni, blandi, vt agni.

Sic in vite latent ſimius, leo, porcus, & agnus.

Vini virtus enarratur 3. Eſdræ cap. 3. inter cætera; *ſeducit mentem*, item, *Regis & orphani reddit mentem vanam.* & infrà, *& non meminit regem, & magiſtratum:* & infrà, *& cùm à vino merſerint & ſurrexerint, non meminerunt, quæ geſſerunt.*

5. Ex quibus circumſtantijs pendet declaratio.

Igitur an excommunicatus ſit, percuſſor clerici; pendet à circumſtantia, ſeu cauſa: an ſuadente diabolo, an Baccho percuſſerit. *d. c. ſi quis ſuadente.* 17. q. 4. an ſeducta & vana mente, quando iam magiſtratus, aut clerici perſona non diſtinguitur: quando ſurgunt iræ, & pauper cornua ſumit. an inſtructionis, an defenſionis cauſa: *c. 2. & 10. X. de ſent. excomm.* an ſubito motu, iuſto dolore, affectus iniuria. *Vide Nauarrum in Manual. cap. 27. num. 75. & ſeqq. num. 80. & ſeqq. Marc. Anton. Gennen. in prax. cap. 24. num. 9. DD. paſſim.* irritatione percuſſoris, ſeu inuitatione ad illum percutiendum, vt hîc ſub his verbis; *percute, ſi auſis*; & ſimilibus, quæ potiùs ipſum percuſſum irretirent. quia incidit etiam in canonem clericus, qui ſuadente diabolo ſeipſum percutit. *Vid. Nauarr. in Man. c. 27. n. 75. & ſeqq.* adeoque & qui mandat *Nauarr. ibid.* ſeipſum ſuadente diabolo percuti. niſi hæc verba ea mente proferantur, vt contineant monitionem conſiderationis, qualitatis perſonæ ſacroſanctæ, & tangi prohibitæ; eoque ſono dicantur; vt non iurgantis; ſed monentis vocem habeant.

6. Quid ſi percuſſor in fo-

Præter hæc allegauerat reus, (vt piarum mentium eſt timere culpam etiam vbi culpa non eſt) ſe ſacerdoti, facultatem à Sede Apoſtolica habenti, confeſſum, & ab eo abſolutum eſſe: idque illius ſyngraphâ docuerat.

ro conſcientiæ ſit abſolutus & in externo à Iudice ſeculari præuentus?

Verum quidem eſt acta in foro conſcientiæ non præiudicare foro externo; & propterea in hoc non prodeſſe abſolutionem etiam ex vi Iubilæi in foro pœnitentiæ obtentam tradit Couarr. *in c. alma mater. §. 11. n. 16.* ad tollendos effectus fori iudicialis, inquiſitionem Iudicis, aut accuſationem partis, alioſque pluresq́; *citat Zerola prax. p. 1. v. abſolutio. q. 2.* at verò cùm foro pœnitentiæ ſatisfactum eſſe conſtat; ſi in externo vlteriùs agatur, ſpectandus eſt admodum finis, quo vergat externa hæc actio. *cùm medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis: diſciplinans, non eradicans. dum tamen is in quem lata fuerit non contemnat: cautè prouideat Iudex eccleſiaſticus, vt in ea ferenda oſtendat ſe proſequi, quod corrigentis fuerit & medentis.* ita Concilium œcumenicum ſub Innocentio IV. *c. 1. X. de ſent. excommun. in 6.* ita & Paulus 1. *Cor. c. 5.* inceſtuoſum excommunicandum cenſuit: *vt ſpiritus*, inquit, *ſaluus fiat.* at hic in reo non eſt contumacia erga Eccleſiam, aut contemptus: quinimò probauit ſe recurriſſe ad claues Eccleſiæ, renuntiaſſe diabolo, reconciliatum ſe Chriſto, quatenus culpa ſubeſſe poterat; ac reconciliationem publicam fecit, eam producendo in iudicio.

At inquies opus eſſe exemplo: vt ſciat populus punitum eſſe delictum: eoque ſpectare puplica iudicia; & excommunicationem ad continendos in diſciplina populos ſalutarem. *d. c. 3. ſ. 25. Trid.* eoque ait Couarr. *in rubric. d. c. alma n. 13.* medicinam eſſe excommunicationem, cùm ſaltem populus remedium per eam capiet: ſed caſum non proponit Couarr. cùm iam per Iudicem ſæcularem præuentione ad vindictam agitur, & cui ſic abſolutus, tamen, ſi reus deprehendatur, pœnas dabit.

Ait ſententia; eum pro tali denuntiandum eſſe promulgari per parochias excommunicationes & excommunicatorum nomina exigit. 7.
c. debent 11. q. 3. ſed cui nunc bono aut medicinæ? cùm neque populus ſatis hîc capit quomodo ad dominum reuerſus, Chriſti & eccleſiæ membrum iterum factus, è diaboli poteſtate aſſertus, iterum diabolo traditus declaretur? is enim dicitur effectus excommunicationis. *c. omnis chriſtianus.* 11. q. 3. quia, inquit, ibid. Auguſtinus, *extra eccleſiam diabolus eſt; ſicut in eccleſia Chriſtus: ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab eccleſiaſtica communione remouetur.* non ſatis capit vulgus diſtantiam vtriuſque fori. liquidis exemplis opus eſt pro inſtructione vulgi, & diſciplina.

An ſaltem denuntiatio tunc conueniat.

Sed hîc priuatim iam emendato, confeſſo & abſoluto, denuntiatio hæc, medicinalis non apparet; neque populo, vindictam à Iudice qui præuenit, exſpectanti; neque conſiſtentiam abſolutionis ſacramentalis, cum hac denuntiatione, ſatis capienti, vtilis: neque ad vitationem neceſſaria: cùm denuntientur hîc hodie tam pauci ex multis, qui excommunicationes à iure latas notoriè incurrunt. Vt finis medicinalis

dicinalis

dicinalis ac ſalutaris ſatis hic deprehendi non videatur; ſeu quod ea denuntiatio ad finem dumtaxat ab eccleſia propoſitum dirigatur. Sic Marc. Anton. *Gen. in praxi. c.27.* ait Neapoli obſeruari, vt in foro conſcientię abſolutus non inquietetur in iudiciali: neque tum conſiderari publicam vtilitatem *poſt Nauarr. & Henriquez.* præſertim vbi pars non inſtat, ſed iudex agit ex officio, ſeu promotor, qui hîc in illud quoad inquiſitionem ſubrogatur. Quod multo maximè obtinere debet, cùm & iudex ſæcularis criminis vindictam pro populo eſt curaturus.

Sanè D. Paulus, poſtquam inceſtuoſum illum Corinthium, quem *ep. 1. ad Cor. c. 5.* excommunicatione terruerat, cùm *ep. 2. c. 2.* correctum cognouit; Corinthios ipſe hortatur, vt ei condonent, & conſolentur: *ne fortè*, inquit, *abundantiori triſtitia abſorbeatur*: & iterum; *obſecro vos, vt confirmetis in illum charitatem.* non aggrauauit cenſuram aduerſus iam pœnitentem.

8. Ex quali modo? Sed & Couarr. *in d. rubric. n. 13.* admittit tum non eſſe procedendum ad excommunicationem; cùm excommunicatus non ad pœnitentiam conuertetur veriſimiliter; ſed indurabitur. *per c. prodeſt. verſ. quod ſi. 23. q. 5.* Vbi & cauſa additur; quia *& plectendo & ignoſcendo hoc ſolum benè agitur, vt vita hominum corrigatur.* & iterum; *ſiue ſeueritate, ſiue lenitate non niſi officium dilectionis impleatur.* hæc tantùm ſpectari hîc, nec reus, nec vulgus capiet. præſertim cùm, negligente cauſam procuratore, nec monitus quidem ſemel ſit reus, vt culpam agnoſceret, aut emendaret; aut ſe de contumacia aut crimine purgaret; exceptionémve, qua innocens haberetur, probaret: cùm ſecurus ipſe iuxta vxorem audiret concionem, ſub qua anathema illud denuntiabatur. non ſic medici ſuas ægris potiones propinant, magis auſterè imperantis ſpeciem hæc habere, quàm compatientis vulgo videntur; & fortè magis perniciem parere, quàm ſalutem. quo reſpici imprimis deſiderat Concilium *Trid. d. c. 3. ſ. 25. vera iuſtitia compaſſionem habet: falſa dedignationem. c. 55. diſt. 45.*

9. Cùm verè incurſa non eſt, rectè appellatur, & quo effectu? Rectè ergo mox à tempore d. notitiæ appellauit denuntiatus à declaratoria, à qua cadit appellatio, quæ omnia ſuſpendit, cùm exceſſus, vt hic, non eſt notorius. *c. peruenit. X. de appell.* eoque retrò reddit irrita, quæ medio inter ſententiam & legitimam appellationem tempore acta ſunt. *c. non ſolum de appell. in 6.* quamuis lata ab homine non ſuſpenditur; ſed executionem ſecum trahit; & promulgari poteſt. *c. paſtoralis §. verùm X. de appell.* & timenda eſt, quamuis ob nimium rigorem multum habeat ex iniquo. *c. quibus. c. ſi Epiſcopus. 11. q. 3.* ſed an etiam nulliter lata? ſi intolerabilis in forma ſit error, aut poſt appellationem lata ſit, non obeſt. *c. per tuas 40. X. de ſent. excomm. c. 46. X. de app. c. ſacra X de ſent. exc. c. non debet 11. q. 3.* in alijs nullitatibus, vt etiam cùm ſententia ex toto iniqua eſt, grauis inquiſitionis eſt; *c. cui eſt. 11. q. 3. d. c. per tuas. vide latè Mattham de iuriſdict. p. 3. c. 15. 14. 18.* & hodie per Sanctionem Clem. VIII. 1600. *incip. ad tollend.* nullitas declarari non poteſt, niſi auditis partibus, & cauſa cognita. *§. cenſura.* ſed in *§. ſeqq. in eadem ſanctione. §. abſolutio in verb. cum dubitatur de nullitate; item ſi occurrat dubium facti, vel probabile dubium iuris* videtur nullitatem, quæ palam ſit, non obſtare; ſed quæ dubia. neque mox notorium quid euadit ex actis: quia hoc tolleret diſtinctionem notorij, vel non notorij percuſſoris clerici appellantis. *in d. c. peruenit.* dixi rectè appellaſſe: quamuis procuratorem habuerit: quia res hæc eſt inæſtimabilis, nec vnquam procurator ſoluendo; tunc autem conceſſa eſt appellatio. *Gail. lib. 1. obſ. 45.*

RESPONSUM III.

De abſolutione pœnitentiali.

Abſolutio ſacramentalis pœnitenti data à quibuſdam caſibus; & cenſuris reſeruatis, in vim facultatum confeſſario conceſſarum, in foro interno tantùm ſuffragatur; ſed ſic abſolutus cenſurarum effectus patitur in foro exteriori. *Zerola in prax. epiſcopal. p. 1. v. abſolutio quæſt. 2.* vbi multos allegat & nominatim ſolemnia verba literis Iubilæi inſeri ſolita, hæc; *in foro conſcientiæ, aut pœnitentiali, tantùm; & ad effectum conſequenda huiuſmodi Iubilæum*: Sic & ſtylus eſt Curiæ Roman. vt in literis diſpenſationum matrimonialium, vbi interuenit inceſta copula, Officiali; ſeu Ordinario mandetur, vt diſpenſandos in vtroque foro abſoluat: in literis verò ad confeſſarium directis, dum impedimentum eſt occultum, vt pro foro conſcientiæ tantùm abſoluat, & diſpenſet: & vt poſt rem peractam literæ lacerentur ne allegari poſſint aut prodeſſe in foro externo. ſecundùm hunc rigorem eadem dicenda ſunt de abſolutione in mortis articulo data: quantum eſt ex parte huiuſmodi facultatum: quantum verò eſt ex parte iuris communis, concedentis cuilibet ſacerdoti moribundum abſoluendi facultatem, nominatim in caſu Canonis *ſi quis ſuadente*, ea tanquam publici iuris in vtroque foro obtinet: ac demum reincidit tantum ille; qui non paret iniunctis, quamprimum valetudine recuperata: *c. quod de his 26. X. de ſent. excomm. c. eos. eod. in 6.* adeoque debet ſic abſolutus in caſu d. canonis ad Romanam Eccleſiam in perſona peregrinationem ſuſcipere, *d. c. de his in fin.* mandatum illius recepturus, & ſatisfacturus; *d. c. eos.* niſi fecerit; non euadet rigorem in foro externo; quin reputetur rurſus incidiſſe. quia illa ſpecialis, & liberior abſoluendi facultas, non reſtricta ad formam facultatis abſoluendi conceſſa ſacerdoti cuilibet in mortis articulo, etſi mutare poſſit peregrinationem Romanã in aliam pœnitentiam: eaque imponere quæ Pœnitentiarius Romanus iniungeret agenda abſolutio, non operatur, vt diximus, extra forum pœnitentiæ.

1. In foro interno non externo prodeſt à Sacerdote in vim Iubilæi aut ſimilis facultatis data.

2. Quid de data in mortis articulo?

3. *An ſi ſic abſolutus communicans appellet reincidat?*

Sed quid ſi per ſententiam declaratus, & denunciatus appellet poſt abſolutionem, aut appellationem antè interpoſitam reſumat; an dicetur reincidere? tanquam qui non pareat. præſumitur enim iniunxiſſe confeſſarius, quæ iure ſunt iniungenda. adeoque peregrinationem Romanam, ad ſuſcipiendum mandata Eccleſiæ: cum quibus non videtur ſubſiſtere appellatio. at verò qui appellat, contendit ſe iniuſtè eſſe condemnatum: ideoque locum non eſſe canoni: & ſententia ſacramentalis inuito pœnitente non poteſt publicari: & fieri poteſt, vt caſus fuerit iuris dubij, neque exactum à pœnitente ampliùs fuerit, quàm in genere, quod pareret mandatis eccleſiæ: iuſtis vtique: adeoque non teneatur ius ſuum relinquere indiſcuſſum, vel non proſequi appellationem. qui autem iure ſuo vtitur, nemini dicitur facere iniuriam: ideoque nec qui proſequitur appellationem, in controuerſia d. canonis permiſſam. *c. peruenit. X. de appell.* ſed neque confeſſarius poteſt iniungere pœnitentiam publicam, niſi in publico crimine; & non inuitis. *c. pœnitentes. c. in capite, cum ſeqq. diſt. 50. Trident. ſ. 24. c. 8.* dum ergo neque publicum eſt; & reſeruatum appellans negat; quamuis aliquis eſſet exceſſus; argui non poterit in foro externo in excommunicationem recidiſſe; donec conſtiterit incidiſſe. quod finis appellationis docebit.

RESPONSVM IV.

De abſolutione ad cautelam.

EXcommunicatus appellans ad cautelam debet abſolui, etiam antequam cauſa principalis incipiat cognoſci. *c. per tuas 40. c. porrò vbi gloſſ. X. de ſent. excommunicat.* ſi cauſa appa-

1. *Qui olim dicetur.*

reat probabilis; quamuis nondum conſtet eſſe veram. *ibidem §. ſed ſi & §. ſimiliter gloſſ. & Ioan. Andrea ibid.* & conſonat *c. 16. X. de appell. d. c. 40.* etiam quamuis ſententiam excommunicationis dicat eſſe nullam, & aduerſarius ſe opponat. *c. ſolet de ſent. excommun. in 6. gloſſ. ibid. in v. ſolet.* imò non obſtante appellatione aduerſarij *d. c. ſolet, & ibi gloſſ. de appell. in 6. ne quis,* inquit, *in excommunicatione diſcedat, & in v. illud,* non obſtante appellatione eius, qui excommunicauit, eademque gloſſa *in c. ſacro 48. X. de ſent. excommun.* propter periculum moræ addit quempiam ſubijci Iudici non ſuo, & *in c. 16. X. de pœnit. & remiſſ. in v. periculum* dari abſolutionem ſtatim, quæ aliàs non daretur. vt generatim, vbi periculum eſt in mora, à iuris regulis receditur. *l. 1. & in l. ſolet. D. de ferijs. in l. de pupillo § ſi quis riuos. D. de noui oper. nunciat. cum allegatis ibidem.*

2. *Quæ hodiè requirantur.*

Cæterùm ſuperuenit Sanctio Clementis VIII. 1600. ſuper controuerſijs iuriſdictionalibus, quæ *ar. 14.* ita habet, *Abſolutio ad cautelam non niſi parte citata, & viſis actu, (cum dubitatur de nullitate excommunicationis ab homine prolata. vel à iure ſi occurrat dubium facti, vel probabile dubium iuris) concedenda erit, tuncq́; ad tempus breue, cum reincidentia; & præſtita per excommunicatum cautione de ſtando iuri, & parendo mandatis eccleſiæ tantùm: & ſi iuxta formam à iure præſcriptam apparebit quem ob manifeſtam offenſam excommunicatum, fuiſſe, debitam etiam ſatisfactionem præſtare; & ſi ob contumaciam manifeſtam, expenſas pariter ſatisfacere, & cauere de iudicio ſiſti coram excommunicatore quis tenebitur, priuſquam ad cautelam abſoluatur.* Vnde apparet ab illa ſanctione additum eſſe non parum prioribus canonibus.

Sed quoniam decretum iſtud emanauit à S. Congreg. Epiſcoporum non Cong. Regularium, non videtur ſpectare ad regulares, quod & iuuant verba proëmij *ad tollendas ambiguitates, & controuerſias iuriſdictionales.* Item art. 2. 4.
verba *Metropolitani, Archiepiſcopi, Primates, Patriarcha, Suffraganei:* ar. 3. *Nuncij, legati, Curia Ordinariorum, tribunalia,* &c. quæ non ſunt vocabula regularium. adeoque nec d. art. 14. decreti ad eos videtur ſpectare quoad formam ibidem, pro abſolutione ad cautelam, præſcriptam. quod & ſuadent verba ibidem *expenſas pariter ſatisfacere, &c.* quæ non cadunt in regulares, non habentes proprium.

Deinde, eſto in regularibus obtineat, & 5.
forma ibi præſcripta ſeruata non ſit; valet tamen abſolutio. *c. 7. §. ſanè in fin. de excomm. in 6.* quippe cùm iure veterum canonum, quos mox citauimus, illa præſcripta non ſit; & hic adiecta non ſit pœna nullitatis (quam Clemens VIII. adeò oderat, vt omnes ſuſtulerit *conſt. inc. litium* 1592. exceptis tribus ex defectu iuriſdictionis, citationis, aut mandati naſcentibus) à qua mente ſi receſſiſſet, nullitatem vtique hic adiecíſſet: vt fecit art. 6. ad conformitatem Conc. Trid. vt & hactenus plura in eodem decreto præſcripta à regularibus non ſolent ſeruari. in quorum Capitulis neque hæc publicata eſt Sanctio. ſed nec in regularibus labyrinthi litium, aut ſcrupuloſus iuris ordo de iure ſeruatur. *c. qualiter in fin. X. de accuſ.*

Inſuper ſententia Commiſſarij in fine reſtringitur *donec Generalis, protector, vel Pontifex aliter ordinauerit, vel diſpenſauerit:* ideoque etſi non fuiſſet nulla, expiraſſet adueniente alia ordinatione, aut diſpenſatione; & tamdiu ſolùm obtineret. *l. fœmina. D. de ſenator.* reſtrictio autem ſententiæ nuda eſt; contrariam facti ordinationem, aut diſpenſationem contexens; non ad formulas dicti Decreti Clementis VIII. reflectens. vt, etſi verbum *donec* acciperetur pro conditione; iam illa purificata haberetur.

Denique ſententia illa notoriè eſt nulla ex defectu iuriſdictionis, & citationis. ex ipſius enim tenore liquet, nec citationem, nec cauſæ examinationem; nec acta vlla habita eſſe, &
pronuntiatum eſſe poſt lapſum ſemeſtris, in 6.
quod dumtaxat datus erat Commiſſarius; adeoque poſt finitam illius qualemcumque iuriſdictionem, in notorijs autem iuris ſolemnia

non exiguntur. *Tuſcus v. notorium. conc.* 110. 111. *& v. nullitas.conc.* 139. 140.

Porrò idem ar. 14. partis citationem requirit, & actorum inſpectionem, *cum dubitatur*, inquit, *de nullitate excommunicationis*: at hîc non poteſt eſſe dubitatio ſuper ipſa nullitate, quæ ex notorio defectu citationis, vt dictum eſt, & iuriſdictionis liquet.

Enimuerò loquimur, de litibus, quæ inter Regulares coram ſuperiori regulari diſceptantur; quæ liberiori ſtylo omninò peragendæ ſunt: non autem de ijs, quæ ad Curias Ordinariorum delatæ ſunt. quæ etſi ſummariè, & de plano expediantur; illi tamen decreto vt ſubſint, verba & ratio conuincunt.

RESPONSVM V.

De interdicto.

1. Non ferendum niſi à iudice & modo competente.

SVmma maturitate tractare Iudices oportet cauſas cenſurarum *c. 1. de ſent. excomm. in 6. Trid. ſ.* 24. *c.* 3. & iuris ordine exactè ſeruato. *c. 1. de exceſſ. prælat.* eoque in primis inſpicere, an ſua ſit iuriſdictio. quia, vt generatim quod à non competenti Iudice fit, irritum eſt; ita & cenſura. *c. nullus 9. q. 6. c. reprehenſibilis. X. de appell.* eoque non poteſt Ordinarius exemptos interdicere: niſi in caſibus, quibus ceſſit exemptio. *c. cum dilectus X. de relig. domib. c. 1. de verb. ſign. in 6.* huc etiam pertinet, vt ſententia interdicti ab Epiſcopo proferatur intra ſuam diœceſim; quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur. *l. fin. D. de iuriſdict. om. Iud.* perperam ergo nulliterque Bruxellis lata eſt ſententia interdicti, ab Epiſcopo alterius diœceſis: & impunè non paretur. ea nullitas, cùm in ipſa ſententia euidenter appareat, appellatione non eget. *l. 1. §. item cum contra. D. quæ ſententiæ ſine appellatione reſcindantur. l. vlt. C. ſi à non competenti Iud.* quomodo *in c. per tuas. X. de ſent. excomm.* dicitur cenſuram nullam eſſe, cùm in literis intolerabilis error eſt expreſſus. vt eſt, cùm Epiſcopus in illis exprimit latam illam eſſe in loco, qui non ſit ſuæ diœceſis. eademque etiam hodiè vires habet, non obſtante Clementis VIII. conſtitutione de non attendendis nullitatibus. quoniam ad defectum iuriſdictionis ea pertinet; ab illa exceptum.

2. Ex cauſa graui omninò.

Iterum rationabilem cauſam exigit. *c. 3. X. de Iud.* ſed & grauiſſimam debere eam eſſe cauſam interdicti rectè tradit Miranda *in Manual. Prælat. p. 2. q. 37. a. & plures ab eo citati.* adeoque debet eſſe liquida. *c. nemo Epiſcoporum 11. q. 3. in verb. certa & manifeſta*: & quæ culpam mortalem contumacis contineat. *d. c. nemo. in verb. & non niſi pro mortali debet imponi crimine.* at hîc non alia cauſa adfertur, quàm inobedientia; & abnegatio ſuperioritatis; facta ab ijs, qui allegant priuilegio Apoſtolico ſe eſſe exemptos: quæ præiudicialis quæſtio, dum doctorum virorum iudicia pro ſe habent, talis culpæ reos illos facere non poteſt: & priùs decidenda erat. nam *cum exceptione probata quæſtio principalis perimatur, ante eſt cognoſcendum de illa, quàm ad definitionis articulum procedatur.* Ita Clemens III. *in c. 1. X. de ord. cognit.* quod in omnibus præiudicialibus cauſis obtinet. aliter agere *nihil aliud eſt, quàm diuerſis proceſſibus intricare negotium, & confuſione quadam iudicij ordinem perturbare.* Ita Honorius III. *in c. tuam. X. de ord. cognit.* Vbi rectè hanc adijcit ad Regem Franciæ monitionem; *donec iam dicta cauſa Apoſtolico iudicio finem acceperit, patienter exſpectes.* multo magis eam patientiam Pontifex exegiſſet ab eo, cuius iuriſdictio per priuilegia Apoſtolica controuertebatur, quæ exhiberi offerebantur. *iuxta c. cum perſonæ. de priuil. in 6.* eaque oblatione, & appellatione, ac ſuſpecti recuſatione reiecta progredi, quaſi iam in cauſa ſua ſibi ius dicendo, *iuxta d. c. 3. de Iud.* rationabile dici non poteſt. *c. peruenit. 11. q. 1. tit. C. vt nemo in ſua cauſa ius dicat.* cùm etiam tam appellatio cauſam deuoluat ad ſuperiorem; quam priuilegij quæſtio Papæ reſeruetur. *c. cum veniſſent. X. de iud.* eoque deciſum eſt, irritum eſſe interdictum, quod vel aduerſus priuilegium, vel poſt appellationem conſtiterit eſſe latum. *d. c. cum dilectus X. de religioſis dom. d. c. per tuas. X de ſent. excomm.* adeoque & poſt recuſationem. *Martha & ab eo citati de iuriſdict. l. 3. c. 14. n. 35.* quia donec deciſa ſit illius quæſtio, æquiualet impedimento appellationis. *c. 13. X. de off. deleg.*

3. Ordine cognitionum ſeruato.

Porrò c. 12. ſ. 25. *de regular. Concil. Trid.* interdicendi facultatem non tribuit Epiſcopo in exemptos; ſeu qui priuilegium habent ne interdici poſſint: neque ad hunc caſum pertinet, vt ſeruare illud teneantur, qui nulliter interdicti ſunt: ſed renouat ius commune *editum in Clem. 1. & 3. de ſent. excomm.* ſic vt tollat tantùm ea priuilegia, quæ ſimpliciter quibuſdam regularibus permittebant interdicta non ſeruare: non illa; quæ certis tantùm temporibus illa moderantur, aut ſuſpendunt. *vt latè deducit Miranda vbi ſup. art. 12.* & quomodo d. clementina 1. procedit, *cum moderatione*, inquit, *decretalis alma*, quæ eſt Bonifacij VIII. *in c. vlt. de ſent. excommun. in 6.* quæ priuilegiatos dies continet, quibus ſuſpenditur interdictum, & poſteà reſumitur. ſicut & per priores canones, ſemel in ſeptimana, ianuis clauſis, interdictis excluſis, celebratio Miſſæ permittebatur. *c. permittimus. X. de ſent. excomm.* & aliàs quædam ſacramenta, & ſacramentalia miniſtrari. *c. non eſt vobis. X. de ſponſ. c. reſponſo. X. de ſent. excomm. c. quod in te X. de pœnit. & remiſſ. c. quoniam eod. in 6.* & vt hæc iure conceſſa non impediunt, quo minùs iuxta d. c. 12. cenſuræ, & interdicta dicuntur ſeruari; neque per illud c. 12. ſunt abrogata: ita dicendum eſt de priuilegijs regularium, non ſimpliciter illos ab interdicto abſoluentibus; ſed illud moderantibus tantùm: ideoque quamuis c. vlt. *Conc. Trid. de regular.* deroget ampliſſimè contrarijs priuilegijs, aduerſus decreta ab eodem Concilio de regularibus; tamen dicendum eſt illa non contrariari, &

4. Concilium Trid. ſ. 25. c. 12. de regul. vt non det ordinarijs poteſtatem in exemptos.

5. Quæ priuilegia tollat c. 12. ibid.

& propter illa dici non poſſe interdicta non ſeruari : ſed moderamen tantùm recipere, vt loquitur d. clementina 1.

Ex quibus patet neutri partium d.c.12 ſuffragari : non Ordinario; quia non tribuit authoritatem interdicendi exemptos: non regularibus; quia etſi abrogata non ſint priuilegia ipſorum, ſecundùm ſenſum quem diximus; tamen quo caſu Epiſcopus poſſet Iuriſdictionem exercere in exemptos, ſi ipſimet interdicti ſint, priuilegijs excluderentur : ſaluo d. c. alma mater, &c. *Nauarr. Manual. c.27 n.180.*

6. Cæterùm præter cauſam efficientem, atque
Finis cenſuræ medicina, vt hic deeſt. materialem; de qua egimus; etiam finalis interdicti hic deficere videtur. eſt enim finis omnis cenſuræ, vt ſit medicinalis *d.c.1.de ſent. exc.in 6.* & quæ *ibidem* vlteriùs requiruntur: at in ea, quæ hic eſt, maioritatis & exemptionis quæſtione, via interdicti non poteſt videri tendere ad medicinam: ſed modus præſcriptus d.c.cum *perſonæ. c.peruenit.* 11.q.1.vel d.c.3. X. *de Iudic.*

Cauſa formalis interdicti, eatenus ſeruata eſt
quidem; vt præmiſſa ſit monitio trina, quam- 7.
uis vnis literis per interualla dierum præſcrip- Ex forma.
ta; ſi corticem inſpiciamus: non tamen dicitur adhibita ea forma, quam deſiderat ex ſacris monitis Concilium Trid.ſ.23.c.1.& ſingulatim *verſ.vt illos arguant.&c. verſ.cum ſit diligentis,&c.* imò cùm non de exceſſibus, & defectibus commiſſis, & corrigendis hîc ſit actū; ſed de iuriſdictione ordinaria agnoſcenda, & exercēda, & exemptione obiecta; in qua aliam formam præſcribit d.c.cum *perſona, d.c.1. de ord. cognit.* & poſt appellationem d. c. *dilectus*, & extra diœceſim. *d.l.fin.* liquet nec omnem formam eſſe ſeruatam; quam iſtæ rei circumſtantiæ exigebant : eoque illis perſpectis, & expenſis; pluribus omninò ex cauſis interdictum, de quo agitur, nec ritè, nec rectè eſſe latum.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIORVM.

Abbas qui poteſt ordinare in minoribus ſuos regulares, an poſſit remittere interſtitia? 11

Abbatum regimen monarchicum. 110

Abbate mortuo an conuentus nouitios ad profeßionem recipiat? ibid.

Abbates, decani, præpoſiti, presbyteri eſſe debent: dataq; eis in ſubditos clauium poteſtas, ſed an hac obedientia votiua rationem mutauit? 99. & ſeqq.

Abbatiſſa, quo ſenſu dicatur habere iuriſdictionem? 100. & 101

Abbatiſſa Rom. Pont. immediatè ſubiecta an confirmanda ab Epiſcopis vt Apoſtolicæ Sedis delegatis per Concil. Trid. 9. *An eis in eas tribuat iuriſdictionem?* 9

Abbatiali Sede vacante, an Conuentus nouitios ad profeßionem admittat? 110

Abbatiſſa ſolita benedici intra annum à confirmatione benedicenda. 9

Abbatiſſa non eligenda iuuencula. 90

Abbatiſſa præſertim exempta à quo confirmanda. 9. *Benedicenda.* 9. *quid de ſubiectis immediatè Papæ?* ibid.

Abbatiſſa an ex clauſura extrahi poßit. ex cauſa inobedientiæ & incorrigibilitatis? 91

Abbatiſſa accuſata, interim manet in regimine. 92

Abbatiſſæ regimen an ſpirituale? 101

Abbatiſſa in ſpiritualibus an ſuperior eſſe poßit? 97

In Abbatiſſam an eligi poßit corrupta. 90. & ſeqq. *an electa conſentire.* ibid. *& confirmari.* ibid. *quæ Abbati competunt in regimine, quatenùs eadem Abbatiſſæ?* 101. 98

Abbatiſſa vt non prædicare, ſed conuentum priuatim hortari poßit. 190. *De abſolutione pœnitentiali* 198. 199. *Quid de data in mortis articulo?* ibid. *An ſi ſic abſolutus conualeſcens appellet, reincidat?* ibid. *De abſolutione ad cautelam.* ibid. *Quæ olim daretur.* ibid. *Quæ hodiè requirantur.* ibid. *In foro interno non externo prodeſt à ſacerdote in vim Iubilæi aut ſimilis facultatis data.* ibid. *De interdicto.* 201. *Non ferendum, niſi à Iudice & modo competente.* ibid. *Ex cauſa graui omninò.* ibid. *Ordine cognitionum ſeruato.* ibid. *Concilium Trid. ſ. 24. c. 12. de regul. vt non det Ordinarijs poteſtatem in exemptos.* ibid. *Quæ quoad priuilegia tollat cap. 22. ibi.* ibid. *Finis cenſuræ, medicina, ne deſit.* ibid. *aut forma.* ibid.

qui Accuſare matrimonia poßint. 147

Accuſatione ſuperioris pendente, manet illi iuriſdictio. 91. & ſeqq.

Actus præſumitur alium præceßiſſe qui debet. 40

Actus agentium non operantur vltra voluntatem. 86.

Actore non probante quando reus non ſimpliciter abſolui, ſed iureiurando onerari poßit. 41

Adminiſtratores monaſtici ad nutū amouibiles. 69.

de Aduocatis. 117. *Aduocatia in quo vſque ſe extendat.* ibid. & ſeq. *in alium transferri nequit contractu.* ibid. *Aduocatia eccleſiarum Brabantiæ.* ibid. *Subaduocatia quæ iura?* ibid.

Aduocatia an per Conc. Trid. ſublata? 119. *Aduocati Eccl. ne quid exigant, præter veteres reditus.* 117. *Non collectum, ſubiectionem, iuriſdictionem, regium, albergarium, forum, foſſatam, expeditionem, aut quoduis grauamen.* 117. *Subaduocatia principum olim Eccleſiæ, & bona ab Epiſcopis ſubijciebantur.* 118. *Aduocatia eccl.* ibid.

Adulterij confeßio ex pacto. 44

Adulterij indicia. 43

Adulterium quomodo probetur ad effectum ciuilis cauſæ, diuortij, dotis. 43

Agnatus qui defuncti iudicium non accuſat, legato non excidit. 188

De altari priuilegiato. 195. *An qualibet miſſa ad priuilegij effectum legi poßit.* ibid. *De numero miſſarum expreſſarum.* ibid. *De clauſula, ſacerdos eiuſdem eccleſiæ* ibid. *Similis priuilegij negatiua.* ibid. *Duratione temporis præſcripti.* ibid. *Septennio.* 196

Ambigua vocis ſignificatio vt accipienda? 108

Anarchia regularium vitanda. 95. 96. & ſeqq.

de Annexis connexis. 6

de Anno probationis. 88. *annus probationis ad validam profeßionem & ea ipſa facta probatio requiritur.* ibid. *Debet eſſe continuus.* ibid. *Item requiritur continua habitus delatio.* ibid. *Annum probationis an interrumpat longus morbus.* 89. *Anno probationis ante Trid. renuntiare licuit.* ibid. *Anno probationis hodiè renuntiari nequit.* 27

Annulus Prælati. 51

Antiquitus ſtatuta mutari non debent. 93. 94. 96

Antiquitatis fauorabilis probatio. 85

Antuerpienſes extra Marchionatum in iudicium trahi non poſſunt. 35. *Origo huius priuilegij.* ibid. *An huic priuilegio renuntiari poßit?* ibid. & ſeqq.

Apologeticum an appellanti vulgare licet. 50

de Apoſtolis, eos petere negligens cenſetur appellationi renuntiaſſe. 49. *An Apoſtolorum vſus obſeruetur in praxi ciuilium tribunalium.* ibid.

Apoſtoli vt petendi, probandi, vt detur reſcriptum. ibid.

Apoſtolorum neglectus omninò inducit appellationis deſertionem. ibid.

an Appellatione aut inhibitione ſuſpendatur ſententia reuocatoriâ attentatorum? 45. & ſeqq. *Appellari non poteſt, an ſi à definitiua ſen illius* vim

vim habente, aut per illam irreparabili. 46. & ſeqq. *Appellari non poteſt à ſententia noui operis attentati.* ibid. *In appellationibus quid attendatur hodiè, vt admittantur.* 47. *An appellatione & inhibitione non obſtante Iudex progredi poſſit ſuper reuocatione attentatorum, an ſuperior cauſam principalem penes ſe retinere, ſaltem allegata nullitate.* 47. *An per appellationem ab interlocutoria vt eſt reuocatoria attentatorum cauſa deuoluatur ad ſuperiorem.* 47. *An appellari poſſit ab interlocutoria, quando deprehenditur nullitas, & exceſſus iudicis à quo.* 47. & ſeqq. *Appellare non licet in cauſis viſitationis, aut correctionis morum.* 48

Appellationes ab interlocutoria non admittuntur niſi probabili cauſa expreſſa. 39. in fin.

Appellationi renuntiat, qui comparet coram Iudice à quo. 49. in fin. *An appellanti quaſi pro ſua defenſione apologeticum vulgare liceat.* 50. *Appellatio an ſemper executionem remoretur.* 45. in fin. *& quibus caſibus non.* ibid.

Appellatione pendente quando innouare liceat. 45. 46. 47. & ſeqq.

Appellatio à Iudice incompetente. 7

Appellatione non obſtante quando fit executio. 45. 47. *An in tali cauſa ſuperior cauſam principalem retineat.* 47

Non appellatur à congrua portionis taxa. 78

Appellatio ceſſat in viſitatione. 103

Appellatio friuola. ibid.

Appellatio friuola de incompetentia contemnenda. 8

Appellatio friuola, aut lis, non aufert iuriſdictionem. 88.

Appellans Iudici non debet conuiciari. 50

de Appellantibus reis tranſmittendis. 49. in fin.

Approbatus ad audiendas confeſſiones ſecularium eſt, Beneficium parochiale aut ordinariè approbationem habens, quoad ſeculares. 193. *Quoad regulares deputatus à ſuperiori reg.* ibid. *Tale beneficium, aut approbatio quouſque ſe extendat?* ibid. *Superiores multò magis comprehenduntur decreto c.15. ſ.23. Trid.* 194. *Re ipſa idoneus ſine cenſura Epiſcopi non reputatur approbatus.* ibid. *Cenſura vt reſtringitur intra territorium approbantis.* 194. *Quid de electione Epiſcopis iure conceſſa.* ibid. *Examen Epiſcopi nemo ſubterfugit.* ibid. *Mendicantes præſentati iniuſtè reiecti an iure clementina dudum hodiè vtantur.* ibid. *Approbatio ſufficit ſine ſcriptis.* ibid. *Approbatio & iuriſdictionis conceſſio vt differant.* ibid. *Nulla priuilegia aut conſuetudines d. c. 15. tollunt.* 195. *Approbatus regularis & quoad moniales quis?* ibid.

de Approbatione ſacerdotum, ad audiendas confeſſiones, & reprobatione. 188. *Non approbatus non poteſt confeſſiones excipere ſecularium.* ibi. *Nec hodiè regularium mulierum.* ibid. *De reuocatione Concilium non loquitur, ſed de ea ex iure reſpondendum.* ibid. *Quod vbi eam permittat.* ibid. *Quid hodiè de cauſa reuocandi ſtatutum ſit ab Vrbano VIII.* ibid. *Quæ interpretatio Cardinalium.* ibid. *Non ſimul omnes loci omnes reuocari poſſunt.* ibid. *Simpliciter idonei, ſunt ſimpliciter approbandi.* 189. *Approbatio ad beneplacitum, vt ſit intelligenda.* ibid. *In exemptis functus officio ordinarius eos approbando; an eos reprobare poſſit.* ibid. *Regulares curatum beneficium habentes comparandi parochis.* ibid. *De approbatione conditionali confeſſariorum.* 93 *Vt idonei pura debeatur.* ibid.

Approbare teſtamentum an cenſeatur, qui dimiſit hæreditatem ignarus nullitatis. 72

De Archipresbytero. 21. *eſt Epiſcopi Vicarius.* 22. *alius ciuitatis, alius ruralis.* ibid.

Archipresbyter an habeat ius parochiale. 23. *Quæ Archipresbytero cathedralis conceſſa, an competunt eadem & ruralis.* 23. *Archipresbyteri iuriſdictio quomodo differat à iuriſdictione decani chori.* 21. & ſeqq. *Archipresbyteri officium in quo conſiſtat.* 22. *Archipresbyter ruralis eſt paſtor paſtorum.* ibid. *Archipresbyteri vniuerſalis iuriſdictio præualet ſpeciali parochorum.* ibid.

de Arreſto ſub religioſo facto. 174. *Perperam ſuperiores citantur, quorum licentia executionem vltima voluntatis ille iteravit.* ibid. *Iuſſus hic aut præpoſitio non eſt, vt in re propria.* ibid. *Actus ſumendus modo quo licitus eſt.* ibid. *Religioſus ſine licentia ſuſcipere executionem non poteſt.* ibid. *quæ ob quam cauſam concedenda.* ibid. *Iuſſus extra terminos non obligat.* ibid. *Iuſſus hic eſt teſtatoris, non ſuperiorum reſpectu creditorum.* ibid. *Arreſtum violans, & carcerem frangens comparantur.* ibid. *Executio exemptionem tollit, ab Ordinario malè verſatio punitur.* ibid. *Arreſtum rebus iniectum quemlibet tenet, ſi res arreſtanti ſubſunt.* ibid. *Et malè verſantes & occultantes obligat.* ibid. *Ad indemnitatem.* ibid. in fin. *Si quis dolus ſit quo creditor fallatur.* 175. *Vt ſi non renuntiet parti ſeu Iudici ſe curam deponere, eoque res arreſtata auferuntur.* ibid. *Punitur religioſus executor.* ibid. *Monaſterium non tenetur, niſi ex verſo in rem illius.* ibid.

in Articulo mortis abſolutus. vid. abſolutio pœnitentialis.

Aſſeſſor ſectè conſulere debet, ne de imperitia teneatur. 196

Aſylo qui hodiè gaudeant. 130. & ſeqq. *Homicidij qualitas proditoriè, ſeu alia, vnde dignoſcenda. Genere armorum, prauis ſummeſijs, &c.* 132. ibid. *Homicida ſub ſpe immunitatis.* ibid. *Aſylo gaudere volens an probare debeat qualitatem homicidij, an accuſator.* 133. *An Aſyli cauſa ingredi clauſuram liceat?* 92. *Aſyli iure non priuat praua culpa.* 93. *Aſylo an gaudeat miles literas ſalui conductus principis diſcerpens?* 129. in fin. *Saluum conductum principis diſcerpens læſæ maieſtatis reus eſt.* 130. *Aſylo an priuet omne crimen læſæ maieſtatis?* ibid. *Aſylo an priuet perduellio?* 131

de Attentatis. 3. in fin. 5

Attentata ante omnia reuocanda, & in integrum reſtituendum. 45

Attentare an eligentes, & electa cenſeantur, cùm per attentatum amouetur aliqua? 5

Attentata omnia reuocanda, etiam facta poſt expeditionem reſcripti. 3. *De attentatis quis cognoſcat.* ibid.

Attentatum an inducat quaſis inhibitio? 49

B.

de Baptiſmo. 125
Baptiſmus extra templum non conferendus niſi magnis Principibus. ibid.
Begina an damnata. 105. non habent formam vitæ regularis. ibid. permiſſæ ſunt, non approbatæ. 106
Beginæ an rectè diaconiſſis, aſcetrijs, comparentur. 109. an clericæ. ibid. Beginæ an ſint perſonæ eccleſiaſticæ. ibid.
Beginagium ingreſſa & illius more profeſſa, an ad ſtatum perueniſſe dicenda ſit. 105
Beginæ an peruenerint ad ſtatum. 106. In ſtatu eſſe qui propriè dicantur. ibid. Teſtator qui legatum reliquit alicui, cùm ad ſtatum peruenerit, quo ſenſu ſtatum vocaſſe cenſendus ſit. 107. ſtatus perpetuitas diuerſa in voto ſolemni & ſimplici. ibid.
Beneficia non conferenda ex affectu carnali. 54
Beneficia diminuere an liceat. 158
Beneficium viuentis acceptantis pœna. 6
S. Birgita ordo. 13. & ſeqq. 93. & ſeqq.
Brabantus extra Brabantiam in iudicium trahi non poteſt. 35
S. Brigitta regula à Chriſto Saluatore dictata. 93

C.

Caduca legata pia in cauſam proximam vertenda. 112
Canonicorum habitus. 52
Canonicorum veſtes chorales ſæcularium debent eſſe vniformes. ibid.
Capituli maior & ſanior pars. 104
de Captiuorum tranſlatione. 156. Fieri non debent, niſi ſuperiori decernente. ibi. Secùs quàm olim. ibid. Qualiter transferendus captiuus. ibid. Pendente cauſa principali, vel ea deciſa. ibid. Decretum tranſlationis viſis actis cauſæ, cognita. ibid. Quibus non ita opus poſt cauſæ principalis definitionem. ibid.
Carceris pœna infamiam ad fert. 44
de Carceratione, detentione, relaxatione, excarceratione, &c. clericorum. 154. & ſeqq. In carcere manet appellans. 36. Non ideo dimiſſus redintegrat. ibid.
de Carceratorum tranſlatione. 156. & ſeqq. cognoſcit Ordinarius, quando non. 158
Excarcerandus cur quis pronunciandus? 155
Cur ſanctio Clem. VIII. ſtatuat de indebita carceratione, & vocet nullam. 156
In carcere facta nullius ſunt momenti. 18. An iuſtitia carceris ſufficiat, vt acta valeant. ibid.
Caſtrenſes ſacerdotes. 24. Delegatio, & ſubdelegatio in cauſis criminalibus. 26
Caſtrenſes. 24
Carthuſianorum ſtatuta approbata tanquam regula. 86. 87
Caſſationis vſus quare inuentus. 39
Cauſa finalis non impulſiua determinat effectum. 138. Vt illa diſtinguantur. ibid.
de Cauſis ſoluendorum ſponſalium. 149
Cauſa continentia non diuidenda. 8. & 4
Cauſæ criminales in c. 2. ſeſ. 13. Trid. de quibus criminalibus intelligendæ. 27
de Cœlitis. 99. Qui hic ſunt, non ſunt damnati. ibi. priuilegijs apoſtolicis donati, & nominatim facultate eligendi confeſſarium. ibid. Superior eorum vtpote laicus, an iuriſdictionem habeat in ſubditos? ibid. & ſeqq.
de Cenſibus. 124
Cenſura vt debeant eſſe medicinæ, &c. vid. excommunicatio, interdictum.
Cenſuræ grauiſſimi tormenti vicem habent. 18
Cenſura an diuidua. 44
Choriſtæ an fratres laici regul. 87
Citatio ne quidem in iudicio ſummario omitti poteſt. 88
Citatio etiam in ſummario iudicio neceſſaria. 30. vt probetur. ibid. an facta ad domum ſufficiat. ibid.
Citatio facit litiſpendentiam. 6
Certo loco qui promiſit ſoluere vbi conueniendus. 36
Quæ clandeſtinitas vitiet matrimonium. 143
Si poſteà detegatur impedimentum dirimens. ibid. Aut hodiè coram non proprio parocho & teſtibus contrahatur. 143. Aliter contrahentes bonam fidem non cenſentur habere. ibid. Ob famoſum decretum Concilij Trid. ibid. Cuius neglectus hodiè bonam fidem deſtruit. 144
Claues eccleſiæ difficilè præſcribuntur. 97
Clauſula, manente oratore in eodem carcere, non habet locum in dimiſſo. 36
Clauſura. 93
ad Clauſuram moniales cogendæ per Ordinarium, etiam inuocato brachio ſæculari. 93
Clauſura monialium exequenda, non obſtante appellatione. 45
Clauſuram monialium ingredi non licet, niſi ex iuſtis cauſis arbitrio Ordinarij relictis. 92. quid de egreſſu. ibid. ex clauſura an abbatiſſa poſſit extrahi, tanquam incorrigibilis. ibid. Clauſuram ingredi aſyli cauſa an liceat. ibid.
Clauſura egredi non licet ad ordinandum nouum opus. 91. 92
Clauſuræ ingrediendæ licentiam quis det. ibid.
Clauſura ingredienda, & egredienda cauſæ. ibid.
Clauſuram monaſterij monialium exemptarum ingredi licentiam quis dare poſſit. 92. An & confeſſor generalis Ordinis S. Saluatoris. ibid.
Clericis poſteris quomodo moribus noſtris ſtatur. 77
Clerici habitus in eccleſia. 52
Clerico aduena quis ſacra miniſtret. 21
De clerici percuſſore, compotatore, in cenſuram incidiſſe declarato, denunciato. 197
Clericis communicatur priuilegium Laicorum. 35. 92
Clericus in alium iudicem eccleſiaſticum ſine Epiſcopi ſui licentia conſentire non poteſt. 35
An non in Interimentium. 36
de Clericorum carceratione, & detentione conſulto facienda. 154. Ob exceſſus enormitatem. ibid. Arbitrio Iudicis. ibid. In atrocioribus ad degradationem & ſimiles pœnas vergentibus. ibid. Rationabilis detinendi cauſa arbitrio Iudicis. ib. dum cauſa adhuc agitur. ibi. Non poſt condemnationem. ibid. quid in alia pœna corporis afflictiua. ibid. in fin. In relegatione poſt ſententiam. 155. Quid de miſſo in exilium. ibid. Carcerari, & detineri quaſi paria, & in clericis vetita, niſi ſit criminis enormitas, aut rationabilis cauſa, ſub periculo cenſuræ. ibid.

Cœlibatu. 108

Cœlibes ſtatum an habeat. 108. *Cohabitatio decorum, & laicorum, præſertim mulierum.* 93. *Monachorum, & monialium.* ibid. *Dormitorium commune reg.* ibid. *Refectorium commune reg.* ibid. *Regularium commune Dormitorium, & refectorium.* ibid. *Cleri olim & Epiſcopi commune refectorium, dormitorium.* ibid.

Colligantium ſurrogatio. 58

Commenda monaſtica à Trid. vetita. 56. *De commenda.* 54. *commendari eccleſia parochialis non poteſt, non conſtituto in ſacerdotem.* ibid. *Commenda quamdiu durare poſſit.* ibid. *Commenda perpetua olim ignota.* ibid. *An commendari poſſint Abbatiæ priorat. non religioſo.* 55

Commendatarius parochus ad quid teneatur. 55. *De commendatario Regulari.* ibid. *De commendatario cathedrali.* ibid. *quæ ille in ſpiritualibus & temporalibus poteſtas.* ibid. *Aſſimulantur hodie veris prælatis.* 56. *Commendatarij iuriſdictio.* ibid. *quos fructus percipit.* ibid.

Commendatarij in ordine Ciſtercienſi nullam habent iuriſdictionem, ibid. *An commendatario cedat peculium morientis monachi.* 56

Commiſſiones in curia Romana ſignatæ ſemper manent Curiales. 66

Commiſſio apoſtolica nullatenus excedenda. ibid. *ſub pœna nullitatis.* 69

Comparere iuſſus debet parere. 147

Competens ſit qui ab aliquo poſtulatur, quoad ipſum. 27

Conciones ſtationariæ Mendicantium. 79

Concordata Germaniæ reſcripto an obſint. 3. *an in Brabantia ſeruentur.* 3. in fin.

Concurſus quando & à quo inſtituendus. 8

Concurſui, ſi parochia ſit iuris patronatus, vt ſubſit. 8. *Si pleno iure competat.* ibid. *Si iure quaſi epiſcopali.* ibid. *Si iure primitiui parochi.* ibid. *Hæc in alijs vt obtinent.* 9

Concurſus an Melitenſium parochiæ ſubſint. 9

Concurſus priuilegia contraria abrogata per Trid. 9. & 2. *Commendatarius titulos edere debet.* 9

Confeſſarius an publicam pœnitentiam imponere poſſit. 190

Confeſſio legi, priuilegio, veritati contraria. 17.

Confeſſio per malas artes non elicienda. 18

Confeſſarius debet habere ordinariam vel delegatam iuriſdictionem, vel abſolutio eſt nulla. 97

Confeſſarij approbatio, reuocatio. 95

Confeſſores monialium qualitercumque exempti ab Epiſcopis approbari debent. 20

Confirmatio confeſſoru, exemptio & alia ab Ordinario poſtulanda in Ordine S. Saluatoris. 17

Confirmatio abbatiſſæ exempta. 9

Condemnari ſine probatione, aut confeſſione nemo poteſt. 38

Conditionis per copulam remiſſio. 151

Congregationum an ſint capaces regulares non exempti, & in eis officiorum. 102. 103. *In cauſa congregationis appellatio quæ friuola.* ibid. *Congregationum præſidibus, viſitatoribus generalibus, competit iuriſdictio quaſi Epiſcopalis.* ibid. *In congregatione præcipuè intenditur circa reformationem, regularis obſeruantia.* ibid.

Congregationes citra votum ſolemne, tenentur eligere vnam ex religionibus approbatis, quam profiteantur. 51

in *Congregatione quod maior & ſanior pars ſtatuerit, vires habet.* 104. *In congregatione, quod ſi tantùm conuenerint duæ partes, an eæ Capitulum celebrare poſſint.* ibid. *An coniuges citra parentum aut tutorum aſſenſum coniuncti inuicem ſibi alimenta debeant.* 141. *Quod in edictis nomine lucri veniat, an & obſequia coniugalia.* ibid. *An & lite pendente ſuper coniugio.* ibid. *An & præterita.* ibid. *Quid ſi maritus indotatam vxorem accepit.* 142

Congrua portio à quo præſtanda. 75. *Qua actione petenda.* 76. *Coram quoquo ordine litis, quanta.* 76. 77. *Quibus in rebus.* 78. *Quid in eam imputetur.* 77

Coniuges cenſura morum, vt corrigendi, etiam in ijs quæ diuortio non ſufficiunt. 147. & ſeqq.

Conſuetudo immemorialis. 114

Conſuetudinis verbo non venit immemorialis. 175. 176.

Conſuetudine quomodo ius parochiale acquiratur. 22.

de *Conſecratione eccleſiæ.* 127. *De cerimonijs poſitionis primarij lapidis non repetendis.* ibid. *Conſecratio eccleſiæ fit à ſolo Epiſcopo.* ibid. *Eccleſia, altare quando iterum conſecranda.* ibid. *Eccleſia vt polluatur.* 127. *De celebratione miſſarum.* 128. *Eccleſiam ſine deſignatione Epiſcopi ædificare non licet.* 128

de *Congrua portione parochorum, & vicariorum.* 75.

Contractus Societatis, aſſecuratio ſortis, & redemptio incerti lucri. 164. & ſeqq.

in *Contrahentibus bona fide vt actus valeat vt poteſt.* 139

Conuerſus an ſit monachus. 86

Conuerſi in Belgio an ſint religioſi. 87

Conuicium non pudicum, nullatenus licitum. 50. *Quid Corpus iuris.* 59

Correlatiuorum eadem ratio. 6

Correptio publica V. Pœnitentia publica. 190

Correptio publica an parocho permiſſa. ibid. *Ex zelo non admixto alio affectu.* 191. *Alioquin pœnis ſubiacet.* ibid. *Peccator vt publicus ſit, & ſcandaloſus, & incorrigibilis requiritur.* ibid. *Correptio ſeuera ſit.* ibid. *Præſertim in plures correptis, non correctis.* ibid. *Certa ſit delicti veritas.* ibid. *An retardare debeat ſcandalum.* ibid. *Inuſitata praxis.* 192. *Modò adſit grauis, & inſolita cauſa.* ibid. *Quando in dubio excuſatio ſit ab iniuria.* ibid. *Non præbito ſcandalo, ſeu offendiculo.* ibid. *Prædicatores defendendi à calumnia:* ibid. in fin. *Si tamen exceſſerint, quomodo corripiendi.* 193. *Si falſum dixerint, quomodo palinodia.* ibid. *Etiam pro concione.* ibid. *An cum tali palinodia Index præſeruare famam poſſit.* ibid.

Corrupta, quæ virgo putabatur, validè eſt profeſſa neque dimittenda. 90

Criminum præſcriptio. 156. 157

D. De

D.

Decanus an ſit prælatus. 51
Decanatus an dignitas ſtrictè accepta. ibid.
Decimæ agnotum an ſequantur conditionem prædij. 80
Decimarum nonalium immunitas. 82. *Olim omnibus regularibus conceſſa.* 83. *Decimarum immunitas vt reſtringenda.* ibid.
Decimas regulares antiquitus nullas ſoluebant. ibid.
Decima animalium an ſoluenda vbi ſtabulantur, an vbi paſcuntur. 81. & ſeqq. *Decimæ animalium an ſint prædiales, an perſonales.* ibid. *Decimæ hodiè an via permutationis in laicos transferri poßint.* ibid. *Decima olim etiam in perpetuum laicis in feudum dari ſolita.* ibid. *Decimæ qualiter à laicis in monachos transferri poßint.* ibid. & ſeqq. *Decima poſt Conc. Lateranenſe in feudum conceſſa, ne quidem de conſenſu diœceſani poſſunt donari.* ibid. & ſeqq. *Decima nullo titulo alienationis in laicos transferri poſſunt, quamuis conſentiat diœceſanus.* 82. *Decimarum permutatio cum laicis irrita.* ibid.
Defenſio inculpata eſſe debet. 50
Delegatio ſpectat ad omnia ad cauſam pertinentia. 6
Delegatio exhibenda. 67
in Delegationibus extra Romanam Curiam an ſanctio & regula Cancellariæ. 37. *obtineat.* 48.
Delegatus cognoſcens de attentatis, an de electione ac ſurrogatione per attentatum amoti cognoſcat. 45
Delegatus acceptare, & parere mandato debet. 41
de Delegato exercitus Belgij. 24
De breui iuriſdictionis eius in omnes quoad copias in Germaniam & Galliam miſſas. 24. *Quæ eius facultas in ſubdelegando ſacerdotes.* ibid. *& quæ ſubdelegatis facultas.* ibid. *habet in ſacerdotes caſtrenſes omnem iuriſdictionem.* 24. *qualem in laicos?* ibid. *An delegato ſubſint ſacerdotes caſtrenſes, quando ſunt in propria diœceſi?* ibid. *Vt delegato exercitus & Ordinario caſtrenſes ſubſint in functionibus ſuis.* ibid. *Ordinarius an caſtrenſem ſacerdotem puniat.* ibid. *Si delegati decreta & ſynodalia pugnent quæ ſeruanda.* 24. & ſeqq. *Vt delegato & Ordinario milites diuerſimodè ſubijciantur.* 25. *Delegato ſubſunt perſonæ caſtra ſectantes.* 24. *Coram delegato vt milites rectè contrahunt matrimonia.* 25. *Quid de præſidiarijs.* ibid. *Miles ſimul atque libris regijs inſcriptus eodem iure cenſetur, quo reliqua centuria.* ibid. *Delegatus habet in ſacerdotes voluntariam & contentioſam iuriſdictionem, an & quoad milites?* 25. & ſeqq.
Depoſitio ex fornicatione occulta. 91
Deuolutio & reſeruatio beneficiorum an differat. 59. & ſeqq.
Diaconiſſarum olim quale votum. 109
Dicere quis præſumitur, quod ſentit. 15
Dietarum computatio quomodo facienda. 39. in fin.
Dignior an ad præbendas graduatas aſſumendus. 53. *An ad pœnitentiariatum.* ibid. in fin. *Dignior quis hic ſit?* 54
Dimiſſoria primo anno vocationis. 10
Dimiſſorias vt Capitulum det arctatis primo anno. ibid. *Arctatis ratione portionis monachalis.* 11. *Congregationi S. Ioannis Euangeliſtæ conceſſum à Clemente VIII.* 10. *Item Societati Ieſu.* ibid.
Diœceſis parochia Epiſcopi. 21
Diœceſim propriam quæ faciunt. 24
Diſpenſat, qui cenſetur inhabilitatis alicuius & eum promouens, quatenus poteſt, & habilitat. 12
Diſpenſatus ſuper ætate quoad ordinem, an eo nondum accepto promoueri poßit ad præbendam, cui ille annexus eſt. 61. 62
Diſſonantia inter cap. paſtoralis X. de iudicijs & cap. 1. de iud. in 6. ſoluitur.
in Diuiduis capitulis, vt executio ſit iuſta. 44. in fin. *Diuidua an ſint cenſura, an teneant pro pluribus capitulis inflicta, quorum quædam iuſta, quædam iniuſta.* 45. *Quid de executione.* 44.
Diuidua in ſententia, iuramento, executione, vt ſeparanda ſint. 44. 45
De diuiſione bonorum per teſtatorem facta. 70
De diuortijs. 145
Diuertere non licet ſine iudicio eccleſiæ. ibid. *quales ex ſæuitia, pacto.* ibid. *An ob verbera?* 146
Diuortio cauſæ non ſufficientes. 147. *Quid tum agendum?* ibid.
Ad diuortium de cauſis non ſufficientibus, cenſura tamen iudicis tollendis. ibid. *Iudex rectè iubet litigantes coram ſe comparere.* ibid. *Præſertim in cauſa matrimoniali, & ſæuitiæ.* ibid. *Vt reconcilientur coniuges.* ibid. *Aut caueat qui ſæuit.* ibid. *Et quomodo.* ibid. *Vbi neque ad diuortium ſatis, neque nihil ſæuitum eſt.* ibid. *Viri erga vxores ſe habere debent, vt Chriſtus erga eccleſiam.* 148. *Qualiter ille.* ibid. *Offerre ſe ad reconciliationem.* ibid. *culpam agnoſcere ad reconciliationem monendus.* ibid.
Domicilium. 135. *Menſis ad matrimonium ſufficiens.* ibid.
Donati an ſint veri religioſi? 86
Donati vbi profitentur ſecundùm regulam, ſunt veri religioſi. ibid.
in Dubio is ſenſus recipiendus, qui pro cauſa pia facit. 108
Dubia verba ad ius referenda. 138. *In dubio pro cauſa fauorabili cenſendum.* ibid.

E.

de Eccleſijs ædificandis. 125
in Eccleſijs ne ludicra fiant. 129
Eccleſiæ facies. 143
Eccleſiæ immobilia vt hic non relinquantur. 187
de Electione. 8
in Electionibus pro non adiectis habentur conditionalia ſuffragia. 19
An eligi in Abbatiſſam corrupta occultè, confirmari, conſecrari, aut illa conſentire poßit? 90
Electus ante confirmationem adminiſtrans priuatur. 9

Electionis confirmatio petenda ab immediato ſuperiore. 9. Sicut & benedictio. ibid.

Epiſcopi iuriſdictio in regulares. vid. Regulares.

Epiſcopi viſitantis regulares ord. S. Saluatoris ordinationem quis exequatur. 16

Epiſcopus loca pia poteſt mutari in regularia. 112

de Exceptionibus. 40

de Exceſſibus prælatorum. 180

de Excommunicationis ſententia. 196. Non facilè conſulenda cenſura, ſed circumſpectè; & non niſi in extrema neceſſitate; cùm ſperantur probabiliter profutura. ibid. Aſſeſſor rectè conſulere debet, ne de imperitia teneatur. ibid. Paſtores non percuſſores, vt Prælati eſſe debeant. ibid. Adſit charitas, abſit ſimplicium fratrum oppreſſio. ibi. Vt proſit caſtigatio lenis. ibid. Sine auſteritate. ibid. Sine indignatione ob repetitum examen per appellationem. ibid. Sobriè & circumſpectè. ibid. Ob crimen indubiè mortale. 197. Ex zelo charitatis & prudenter, nō poteſtatiuè. ib.

An contumax aut negligens probare exceptionem, poſſit declarari incidiſſe in canonem ſi quis ſuadente. ibid. in factum iudex inquirere etiam ex officio debet, quando ex facto incurſam cenſuram vult declarare. 197. Eoq; & in exceptionem non ſuadente diabolo percuſſionem factam eſſe. ibid. in fin. Præſertim in compotatoribus. 198. Ex quibus circumſtantijs pendet declaratio. ibi. Quid ſi percuſſor in foro conſcientiæ ſit abſolutus, & in externo à Iudice ſæculari præuentus. ibid. An ſaltem denuntiatio tunc conueniat. ibid. Et quali modo. 199. Cùm verè incurſa non eſt rectè appellatur, & quo effectu. ibid.

Excōmunicatus declarari non poteſt ob clerici percuſſionem per contumaciam. 197. vid. An contumax. Excommunicatus declarari an poſſit, & denuntiari in foro interno abſolutus. 197. 198

Executio iuſta an ſit in capitulis dimidiis. 44. in fin.

Executionem non habens iuriſdictio. 16

Executio teſtamēti monacho commiſſa. 174. & ſeq.

de Exemptione quibus verbis inducatur. 167. Antiquis nulla aut rara exemptio. ibid. Niſi ad quietem & à lege diœceſana, quæ qualis. ibid. Ab ijs quæ legis diœceſanæ, non ſit illatio ad iuriſdictionem. ibid. Niſi generaliter iuriſdictio exprimatur. ibid. Quibus verbis non detur exemptio. ibid. An his; ne ibi cathedram collocet, ne ordinationes faciat. 168. Antiqua diplomata vix pertinent ad exemptionem, & ambigua contra illam interpretanda. ibid. Et actus geſti ambigui. ibid. Niſi præſcriptio ſit contraria. ibid. Verbo immunitatis, non conceſſa exemptio. ibid. in fin. Nec ex prohibitione ingreſſus. 169

Exemptio quomodo probanda. 19. Non verbis narratiuis, niſi ſuper illis gratia fundetur. ibid.

Exemptionis litera Ordinario qualiter oſtendenda. 16. in fin.

Exemptio ſeu ſubiectio parochorum regularium exemptorum. 170. & ſeqq.

Exempta abbatiſſa immediatè Papæ ſubiecta, à quo confirmanda. 10

Contra Exemptionem quid ſtatui, primaeuò lædit Sedem Apoſtol. 96. 97. Exemptorium grauamina, quæ aliquando ab Ordinarijs circa confeſſiones, &c. ibid.

Exemptioni an obeſt contraria confeſſio, fides promiſſa. 17

Exemptum non eſt hoſpitale vnitum loco exempto. 116.

de Exemptione Ordinis S. Saluatoris. 13. & ſeqq. vbi multa de eorum priuilegijs. ibid.

Exemptio heteroclita Ord. S. Saluatoris. 14. 17. in fi. Pater quis. 15. Index quis. ibid. Viſitator. ibid.

In Exemptos quæ exequi Ordinario permiſit Greger. XV. non obſtante exemptione & appellatione? 45

de Exemptione ante cognoſcendum, quàm de crimine inobedientiæ, & infracta clauſura. 38

Exemptio an ſemper executionem impediat. 45. Et quibus caſibus non? ibid.

Exemptio an ceſſet ob omiſſas congregationes, quas canones & Trid. exigit. 20. An exemptionis priuilegio Abbatiſſa iuramento renuntiare poſſit. 17. & ſeqq. An ſaltem ipſa obligetur. 18

Extrauagantes ſub Corporis iuris nomine non comprehenduntur. 59

F.

Facies Eccleſiæ. 143

Fama bonum. 91. & ſeqq.

Fatalia in cauſis matrimonialibus labuntur, quoad vtilitates priuatas. 31. Et poſteà ſola ſupereſt via querela. ibid.

pro Fauorabili cauſa in dubio cenſendum. 138. Vt hæc vel illa cauſa præſumatur: hæc vel illa hic intelligatur. ibid.

de Ferijs. 36. Quæ feſta hodiè obligent ex præcepto, & quid de ea re ſtatuerit Vrban. VIII. 37. Feſta Domini præcepta quæ. ibid. Quæ Virginis. ibid. Quæ Sanctorum. ibid. Feſta quæ non ſunt ex præcepto ſeruanda. ibid. Feſta noua ordinarij inducere non debent. ibid. Feſtis diebus quæ ſeruanda in concedendis licentijs laborandi. ibid. de Vrbani VIII. diplomate de feſtis quid dicendum vbi publicatio non ſit. ibid. & ſeqq. in Feſtis nihil mutatum circa iudicia. ibid.

Feudi vnius an plures domini eſſe poſſint? 63

Fidei profeſſio. 1. Symbolum Apoſtolorum. ibid. Athanaſij. ibid. Fidei profeſſionem quam faciunt promoti ad epiſcopatum, dignitates, beneficia, &c. ibid. & 2. Fidei profeſſionem formula Iuſtiniani, Concilij Lateran. Lugdun. Florentini, &c. Pij quarti. ibid. Qui ad eam tenentur. ibid. An obſeruetur quoad regulares. ibid. De eo qui formulam non ſeruauit, ſed ſubſtantiam iuxta Concilium Trid. ibid.

Filia illegitimè nata an extra domicilium maternum rectè contrahat. 135. An illud mutare, & aliud ſibi conſtituere poſſit. ibid. Iam pubes. ibi. Et quæ non ſit vulgò quæſita. ibid. Vel & illa per mores. ibid. Conſideratio domicilij. ibid. Manſionis moroſa. ibid. Mutabilitas. ibid.

Qui filij ſint legitimi. 142. De liberis natis ex matrimonio putatiuo. ibid. Ex contracto in facie eccleſiæ matrimonio, vt legitimi, ſi adſit bona fidès. ibi. Quæ præſumitur. ibid. Etiam in errante. ibid. Si non iniuſtus ſit error. ibid. Examinatur L. Qui in prouincia D. de rit. nupt. ibid. Sequendi

quendi hic canones. ibid.
Fornicatio occulta ſi detegatur, an ſufficiat depoſitioni. 91
de Foro competenti. 35
Fori priuilegium laicis conceſſum communicatur clericis. ibid.
Forum contractus tribuit, ſed ſi ibi inueniatur. 35.
S. Franciſci tertiam regulam qui profitentur, an fiant religioſi. 86. *Tertiaria an ſint religioſa.* ibid.
Friuola appellatio non curanda. 8. *Quæ vnde neſcenda.* ibid.
Fundatio ſtructuram ſimul & fabricam implicat. 120.

G.

Generalis conceſſio quæ non comprehendat. 137.
Generalis Ordinis in exemptis iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habet in negotijs religionis. 68
Graduatis affecta præbenda. 177. 178
de Graduatis. 53. & ſeqq. *quales graduati eligendi, & quare.* ibid.
Gratia vt non ſubdito fieri poſſit. 52
Gubernatio tributa Epiſcopo in exemptas quò ſpectet? 10. 20. 21
vox Gubernatio cap. 9. ſeſſ. 25. *Trid. quomodo accipienda.* 10

H.

Habitus. 103
Habitus cleri in eccleſia. 52
Habitus cleri ſæcularis, & regularium grauis materia. 53. *De eo plura decreta.* ibid. *Habitus delatio in nouitio vt requiſita.* 89. *Nouitius maiori parte anni æger, an ſatis probatus?* 89. & ſeqq. *Anni nouitiatus lapſum hodiè præuenire non licet.* ibid.
de Homicidarum non proditoriorum immunitate. 130.
Hora canonica publicè & priuatim vt recitanda. 128.
Hoſpitale olim exemptis vnitum non fit exemptum. 116.
Hoſpitalium fructuum diuerſio, latè examinatur. 110. & ſeqq.
Hoſpitalia religioſorum an ſubſint diſpoſitioni c. 8. ſeſſ. 25. Conc. Trid. 112. & ſeqq. *in hoſpitalibus regularium quid ſtatuat Trid.* 113. & ſeqq.
Hoſpitalium pro certis infirmis inſtitutorum, ſi tales non inueniantur, fructus ab Ordinario in alios pios vſus conuertendi: ſed an perpetua alienatione? 111. *in hoſpitalibus ſeruanda hoſpitalitas, & alia à fundatoribus præſcripta.* ibid. & ſeqq. *in hoſpitali pro certo morbo laborantibus inſtituto, ſi illi deſint, proximiori morbo laborantes recipiendi.* ibid.

I.

Immunitas vid. aſylum.
de Immunitate Eccleſiæ. 129
Immunitatum priuilegia à decimis quomodo reſtringenda? 83
Immunitas regularibus olim ferè omnibus conceſſa à decimis laborum ſuorum, poſteà reſtricta ad nouales. 82. *vox laborum quid?* ibid.
Immunitas à decimis quomodo præſcribatur? 84
Impedimentum in ordine morbus ſonticus qualis. 89.
Impedito agere quid faciendum? 57
vt Impediri contrahendum & ſolui contractum poſſit differentia probationum. 144. *Teſtium & iudicum grauitas.* ibid. *Quales omninò teſtes neceſſarij.* ibid. *Periculum peccati, & fauor matrimonij facit, ne tam facilè ſoluatur contractum quàm impediatur contrahendum.* ibid. & ſeqq.
Inæqualitas magna eſſe debet vt eius ratio habeatur. 150. *Examinatur nobilitas & partium non nimis magna inæqualitas.* 149. *Notitia inæqualitatis præſumitur in eo qui cum inæquali contrahit.* ibid. *Magna item ſcandala, odia, periculum quaſi certum.* 150. *Vt auferatur ius ex contractu quæſitum.* ibid. *imparitatem hic omnem tollit rei improbitas,* ibid. *Et copula conditiones.* 151. *Etiam hanc, niſi ſis impar.* ibid. *Pericula ſi ducat minora, quàm ſi non ducat ſic corruptam.* ibid. *inimicitia.* ibid. *Non æſtimanda naſci ab agente ex formula à iure propoſita.* ibid. *Et ſibi imputat qui cauſam dat.* ibid. *Qui obedit iudici non cenſetur cauſam dare inimicitiæ.* ibid. *Nec qui ad ius ſuum tuendum rei geſtæ veritatem proponit.* ibid. *raptum, vim, metum; vnde educat præciſam obligationem ducendi.* 152
Incidentalis quæſtio ſpiritualis à iudice eccleſiaſtico cognoſcendo. 38. *Vt ibi plures quæſtiones incidentales ſpirituales.* ibid. *An appellatum ſit coram quo quæſtio terminanda.* 39. & ſeqq.
Incompetentis petitio, partis non qualificatum poſtulantis, incompetentiam quoad illum tollit. 27
ab Incompetente iudice vt appellandum? 7
Incorrigibiles quæ? 92
Indefinita æquipollent vniuerſalibus. 26 *Quando indefinita æquipolleat vniuerſali.* 137. *in fauorabilibus.* ibid. *Etiam ſpiritualibus.* ibid. *Vbi eadem ratio eſt.* ibid. *Niſi circumſtantiæ aliud ſuadeant.* 138. *Vt ſi deprehendatur contraria mens teſtantis.* ibid. *Vt illa eluceat ex antecedentibus & conſequentibus.* ibid. *Fieri conſueuit.* ibid. *Aliàs ad ius referendum eſt.* ibid. *Etiam cùm mos eſt varius.* ibid. *Cauſa limitata determinat effectum.* ibid.
Indignis quæ auferuntur fiſco non applicantur moribus noſtris. 72. 73
Indulgentia. 195. *illarum clauſula.* ibid.
Inferior legi ſuperioris non derogat. 52
Inferior non tollit legem ſuperioris. 96
Inhibitio quamuis iniuſta ot timenda. 49
an Inhibitio qualibet inducat attentatum? ibid.
Inhibitiones non ritè facta, vt curanda negotio deuoluto. 8
Inimicitia. vid. Inæqualitas.
Inimicitia quæ ſoluant ſponſalia vide ſponſalium diſſolutio.

Inimicitiarum quis cenſeatur cauſa? 151
ab Iniuria vt quis in dubio excuſetur. 192
In piorum locorum computu, qui eſſe debeant. 119.
In prima Inſtantia vt ſit iudex qui ordinarius, vt generalis locutio temperanda. 3. Inſtantiam 1. edicta Belgica Ordinario deferunt, ſed exceptiones admittunt. 3
Inſtantia 1. cognitio non ſpectat ad Ordinarium ſi eſt ſuſpectus, aut ſua intersſit. 2
In 1. inſtantia cauſa omnes, ſed non omnes actiones coram Ordinario agitandæ. 146
an In ſecunda Inſtantia ex tranſactione non tantùm agere; ſed & ius commune cumulare liceat. ibid. Poſt Concil. Trid. ibid. Quid ſi non definitiuè pronuntiatum ſit, an cauſa principalis delegari ſimul poßit. ibid. Quid ſi tranſactio non eſt propoſita, vt litis finita. 147
de Inſtitutione librorum, & bonorum diuiſione per teſtatorem facta. 70
Inſtitutiones pro duplicibus monaſterijs. 114. Cauſa quando non amouetur, interdictum an cenſeatur amotum. 5
In interdicto prælatus adhibere debet conſilium Capituli. 34. 35
Internuntius delegare non poteſt, cùm ab ipſo appellatum fuit. 67
Internuntio iuriſdictio tribuitur, quæ ex officio competit: non quæ ex ſpeciali conceßione aliquando data fuit. 66
Internuntius non poteſt recipere appellationes interpoſitas à delegatis ab ipſa ſede. 66. Niſi ſpecialiter ſit conceſſum. 67
Internuntius, cui iuriſdictio contentioſa demandata, an poßit conſtituere vicarium aliquot conuentuum. 87. & ſeqq.
Interpratatio facienda ſecundùm ius. 17
Interpretatio fit etiam contra eum qui legem dicere potuit apertius. 138
ſuper Interſtitijs quibus ex cauſis Epiſcopus diſpenſet. 11
Interſtitia an regularibus ſeruanda, quoad minores. 10. & cuius arbitrio. 10
Priuilegiatus vt adeat alienum Epiſcopum an ideo diſpenſatus eſt ſuper interſtitijs? ibid.
Iubilæi litera tribuunt electionem confeſſarij ab Ordinario approbati: quæritur quis hic ſit? 193
ex Iubilæo confeſſarij electio an iterabilis. 195
de Inducijs. 32
Iudex ius, non facta ſupplet. 36
Iudex an inducere poßit comparationem ipſorum litigantium. 32. Quibus ex cauſis. ibid.
in Iudicio ſummario qui omitti poßint. 34. In eo omnes exceptiones ſimul proponendæ. ibid. & 35 non tamen litis ingreſſum impedientes. ibid.
Iudex ſynodalis in cauſis criminalibus ſubdelegari poßit. 26
de Iudice ſynodali. 26. Hodiè quomodo conſtituatur. ibid.
Iudicis ſynodalis deſignatio. vide Synodalis Iudicis.
Iuramentum cui & quando deferendum. 41. ſi Iurare nolit reus an actori deferri poßit. 42. Iuramentum an ſponte offerens ideo reijciendus ſit. ibid. Iuramentum Iudex rectè defert etiam nemine petente. ibid.
Iuramentum quando deferendum. 41. 42
Iuramentum de defectibus iudicandis, ad occultos non pertinet. 124
Iuramentum rectè reo impoſitum aduerſus quem non probatum ſatis, ſed aliqua præſumptio eſt. 41.
Iuramentum quod continet plura capita vt diuidatur. 44
Iuramento partis, vt ſtetur, pactum. 45. Iurare cogi non poteſt, qui plenè probauit. 41. Iuramentum deferri an poßit ei qui nihil probauit. ibid.
Iurans parte aut Iudice non deferente, ſibi ſolum iurat. 42
Iuramentum egregijs perſonis & nobilibus mulieribus domum mittitur. 33
Hodie quis hic ſit vſus. ibid.
Ius patronatus. vid. patron.
de iure patronatus. 116
ad Ius patronatus acquirendum quid hodiè requiratur. 119
Ius patronatus an ſola fundatione acquiratur. 120 opus eſt reſeruatione Epiſcopi ibid.
Ius patronatus impropriè dictum quomodo differat à propriè dicto. 119. & ſeqq. & quodlib. ibid. De iure patronatus impropriè dicto non loquitur Trid. ſeſſ. 25. c. 9. quaſi patronatus per territorium vniuerſale. 118. & aduocatia. ibid. Ius patronatus an ad futura extenditur. ibid. Ius patronatus eccleſiaſticum, ſeu parochi primitiui extenditur. ibid. Ius vniuerſale cenſetur, cui alia accreſcunt. ibid. Ius patronatus an ſine ſolemnitatibus cedi poßit? 121. In iuris patronatus regularis ceßione conſenſus conuentus, & patris Abbatis, ſeu proprij prælati authoritas requiritur. ibid. & ſolemnitates alienationum. ibid. In iuris patronatus beneficijs an Regula Cancell. de infirmis reſignantibus obtineat. ibid. & ſeqq.
Iure ad ſedem Apoſtol. deuoluto ſi conferat Ordinarius an coloratum titulum tribuat. 59
Iuriſdictioni vniuerſali nouus caſus accreſcit. 22
Iuriſdictio illa nullius momenti, quæ non habet executionem. 16
Iuriſdictioni vniuerſali accedit caſualis. 22
Iuriſdictio contentioſa non ſubinfert voluntariam. 87.

L.

Legati mandatum exhibendum. 67
Legatus per viam querelæ hodiè vbi aditur. 31
Legati pro monachatu, an begina ſit capax? 108
Leges abrogatas citans tenetur pœna falſi. 14
Legis aut priuilegij interpretatio cuius? 17
Legum latio iuriſdictionem exigit. 15
vt Leges non retrotrahantur, & quid in negotio imperfecto. 153. Vt in fidei commiſſo. ibid.
Vt in ſecundò nubentibus. ibid.
Leproſorum monaſteriorum bona an alio diuertenda, quia iam pauci aut nulli ſunt. 110
Lex generalis poſterior qualiter ſpeciali priori derogare poßit.
de Libello famoſo.
Liberorum nomine quando veniant naturales. 10. 108.

Licen-

Licentiam ingrediendi monaſterium monialium quis dare poßit? 92
Licito modo quid fieri præſumitur. 17
Limitata cauſa. 138
Lis pendere incipit per ſolam citationem. 6
Lite pendente facta, nulla eſt electio. ibid.
Lite pendente non facienda noua electio. 58
Loqui quis creditur quod ſentit. 15
Lucri nomen quid? 141

M.

Mandatum exhibendum. 66.67
Mandati exceſſus inducit nullitatem. ibid.
Mandati fines ſeruandi. 67. 87
Mandatum de prouidendo non porrigitur ad beneficium poſt creatum. 6. 7
Magni Principes qui cenſendi? 125
Maiori poteſtati & legi parendum. 41
Matrimoniali in cauſa vt fatalia labuntur. 31
Matrimonialis cauſa lapſu decendij vt transeat in rem iudicatam. 30. & ſeqq. *In matrimoniali cauſa ſententia lata an via querela an appellationis oppugnanda?* 30
Matrimoniales cauſæ non ſolent committi niſi Epiſcopis. 32
Matrimonialis cauſa in prima inſtantia ad ſolos Ordinarios pertinet. 104
Matrimonij impediendi, aut ſoluendi quæ probatio. 144. *Vide impedit.*
Matrimonia coacta vt ius conſideret. 140. *Non vt ſententia non feratur pro obligatione.* ibid. *Sed coactio prudenter temperetur.* ibid.
Metus vt probetur in remittente aut negante promiſſa. ibid. in fin.
de Matrimonio contracto de licentia generali parochi coram alio ſacerdote. 136. in fin. *Qualis generalis ſufficiat?* 137. *An indefinita locutio matrimonij aßiſtentiam comprehendat?* ibid.
de Matrimonio contracto cùm ſine cogitatione matrimonij vices generaliter ſunt delegatæ. 138
de Matrimonio inuito, nec intelligente parocho attentato. 134. *Valet coram inuito, modo intelligat.* ibid. *An pro intelligente habendus ſit, cùm alij quod agebatur intellexerunt.* ibid. *An affectata hic dici ignorantia, & præſumptionem contra parochum parere poßit.* ibid. *An obſit partium confeßio?* 135
Melitenſium parochiæ an ſubſint concurſui? 8
de Mendicantium prædicatione in parochijs. 79
Metu ordinatus characterem ſuſcipit. 28
Metus quomodo probetur. ibid. *An iuramento.* ibid. *An proteſtatione præuia.* ibid.
de Metu reuerentiali in Ordine. ibid.
Metus in profeßione tacita, qualiſcumque ſufficit ad tollendam illius præſumptionem. ibid. *Metus qualis fuerit diligenter inquirendus.* 29. *Metus an iuſtus relictum arbitrio iudicis.* ibid. *Metus iuſtus quis.* ibid. *Metus amißionis bonorum exheredationis, eiectionis an ſufficiat.* ibid. *Metus reuerentialis patrui.* ibid. *Metu ordo ſuſceptus valet quoad Sacramentum, ſed non quoad obligationes annexas.* 30. *Metu ſuſceptus ordo non rectè per ſententiam declaratur nullus.* ibid.
Militaris iuriſdictio eccleſiaſtica. 24
Militarium regula, & modus viuendi, quare debuerit à Sede Apoſtolica approbari. 115
de Milite mutante locum ad tempus expeditionis, non præſidium. 136. *Miles non poteſt vbilibet contrahere, vt vagus.* ibid. *Sed coram parocho firmi præſidij.* ibid. *Non vbi eſt per modum tranſitus.* ibid. *Quid vbi mora nec exigua eſt, nec diuturna?* ibid. *Poteſt in loco præſidij, & ſi ad tempus abſuerit expeditionis cauſa, ex eadem etiam mox receſſurus manente præſidio.* ibid.
de Minoritarum priuilegijs quoad ſepulturas. 175. *Super his pacta, conuenta, concordata ſeruanda* ibid. *Quæ ſi in terminis verborum non exſtant, vnde eliciantur?* ibid. *Immemoriali conſuetudine imprimis actis antè & pòſt ſecutis.* ibid. *Pactis non derogatur, licet conſuetudini.* ibid. *Non tamen immemoriali.* ibid. in fin. *Hodiè priuilegiorum confirmationes quatenus Conc. Trid. non contrariantur.* 176. *Priuilegia in caſu immemoriali vſu contrario eneruata.* ibid. *Illum obſtare illis qui vſum admiſerunt priuilegio contrarium, etſi non Ordini.* ibid. *Priuilegia derogantia conſuetudini, non loquuntur de immemoriali.* ibid. *Et agunt de præterita.* ibid. *Nec per noua priuilegia reſuſcitantur.* ibi. *Clauſula ſalua iuſtitia eccleſiarum, &c. Intelligenda ſecundùm rationabilem conſuetudinem regionis.* ibid. *Quæ vt hic ſit?* ibid. *Quibus cùm nihil auferatur, hic cura eſſe non debet de populo, qui ſi admiſit grauari.* 177. *Vt Minoritarum paupertas ipſis nihil iure addici permittat.* ibid. *Ius conſuetudine competens vt hic à Principe auferri non poſſit.* ibid. *Etiam Syndici agere non poſſunt, vt ipſis fratribus aut conuentibus proprietas, aut poſſeßio adiudicetur.* ibid. *Vt potiùs nomine eleëmoſynæ debeant accipere, quæ offeruntur etiam intuitu laboris per eos præſtiti.* ibid.
de Minoritarum paupertate, Syndico, &c. ibid.. & ſeqq.
Miſſa parochialis audienda quanta olim obligatio. 75.
Miſſæ plures vt permiſſæ. ibid. *an neceſſariæ?* ibid.
Monacho commiſſa executio teſtamenti. 174. & ſeqq.
num Monachus in monaſterio an ſuperior eſſe poſſit? 97
pro Monachatu relicti, an capax ſit beata, Bizocha, tertiaria? 108. & ſeqq.
Monachus ſine licentia ſuperioris, non poteſt ad aliud monaſterium tranſire. 98. *Petita tamen ſufficit, licet non obtenta.* ibid. *Monaſterium ſi dubitetur an arctius, ſuperioris iudicium expectandum.* 98. *Monachus, qui ſpreto iudicio ſui ſuperioris tranſiuit ad laxiorem religionem, vel de qua dubitatur, ei reſtituendus donec cognoſcatur.* ibid.
Moniales intra clauſuram aliquem admittentes ſolùm pœna arbitraria mulctandæ. ibid.
Moniales exemptæ quoad clauſuram & quadam alia Epiſcopo ſubiecta. 20. *& in quibus Epiſcopis in eas iuriſdictio competit.* 20
Moniales à regularibus regi conſuetæ ſub eorum cura relinquuntur. 95

Moniales immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiecta. 10. 20. in fin.
Monialis immediatè ſubiecta ſanctæ Sedi ab Epiſcopis gubernanda. 21
Monialium ordinis S. Saluatoris an confeſſor generalis cenſeatur ſuperior. 21. *Moniales à quo gubernentur, quæ immediatè ſubſunt ſanctæ Sedi ad ſenſum* Trid. c. 9. ſeſſ. 25. *de regul.* ibid.
Monialibus ſub conditione ſi diſpergantur, vt relinqui poßit. 102
Monachorum & clericorum cauſa ſummariè decidenda. 34
de Monaſteriorum duplicium diſſolutione. 95
Monaſteria omnia Epiſcopis ſubiecta, niſi doceantur exempta. 13
Monaſteria monialium immediatè S. Apoſtol. Sedi ſubiecta, ab Ordinarijs tanquam d. Sedis delegatis gubernanda. 95
Monaſteria vniri, transferri Ordinaria poteſtate iuſta de cauſa (vt hæreticorum violentia) poſſunt. 68
Monaſteriorum vetita ſunt ſuppreßiones, diſmembrationes, niſi verificatis cauſis, & auditis partibus. 96. 116
Monaſteria noua Epiſcopi authoritate fundanda. 114. *Monaſteria duplicia.* ibid.
Monaſteria Ordinis S. Saluatoris duplicia. 93
ex Monaſterio vt non eijciendi incorrigibiles. 91
Morbus contagioſus an obſit nouitiatui? 89. 90
Mulieri vt prædicatio ſit interdicta. 189. *Quibus prædicare permiſſum?* ibid. *Nullatenus mulieri.* ibid.

N.

NArratiua verba ſaltem præſumptionem aliquam faciunt. 19
de Naturalibus & diœceſanis. 178
Naturales liberorum nomine quando veniant? 108
Nobiles diœceſani. 178
de Noualium immunitate à regularibus cultorum. 82.
Nouitiatus à receptione valida inchoatur, & de poteſtate recipientis. 87
Nouitij receptio eſt nulla facta à non habente poteſtatem. ibid.
de Nouitiorum receptione, 18. & ſeqq. *An Epiſcopi conſenſus & authoritas requiratur in receptione nouitiorum.* ibid. & ſeqq. *Nouitiorum examen ad Epiſcopum ſpectat.* ibid. *In quo illud ſpectet quoad exemptas.* ibid. & ſeqq.
in Nouitiorum profeßione an conuentus conſenſum, aut conſilium abbas requirere debet. 110
Nouitius gaudet priuilegijs ordinis. 40
Nouitius omnes auſteritates an teneatur experiri? 90.
Nouitiatui an obſit manſio extra monaſterium? 89
Nouitiatus an peragi debeat intra monaſterium? ibid.
Nullam profeßionem dicens, vxorem ducens, ad cuius cognitionem ſpectet? 104
Nullitatis allegatio quando non impediat executionem? 48. 49
Nullitas an retrotrahendo ſanari poßit? 87
Nullitatis profeßionis quæſtio coram ſuo ſuperiore & ordinario deducenda. 40
Nullitas interlocutoria an faciat locum appellationi? 48
Nullitatem profeßionis inducere poteſt is, cuius eſt incorporare, propter ſuum diſſenſum. 88
Nullitatem inſtrumenti arguens iudicium defuncti non oppugnat. 187. *Nullitas obiecta quod teſtatrix teſteſue rogati non referantur an ſcribere poſſent, qui à notario aſſeruntur ſubſcripſiſſe, vt non obſit.* 184
Nuntijs an ſit facultas in cauſa alij delegata. 36
Nuntij commißionem debent exhibere. 66. in fin.
Nuptiarum conditioni an ſatisfaciant, qui monaſterium ingrediuntur? 109

O.

ab OBedientia ſuperiorum religioſus non debet eximi. 88
Obedientia præſtanda, ſed ei cui debetur. 13
Obedientia quæ debetur Epiſcopo, & quæ ſuperioribus regularibus, quomodo differat? 114
Obedientia omnis, à religioſo debita, eſt ſecundùm regulam. 100
Obedientia accipienda plano modo loquendi. ibid. 101.
Occultum crimen an publica pœna puniri poſſit? 124.
Odia ſponſorum. vid. inæqualitas.
de Officio diuino. 128. *In choro quoad habitum, pſalmodiam, tempus conueniendi quæ ſeruanda?* ibid. *Vagorum pœna ſub diuino officio.* 129. *Spectacula ludicra ne in eccleſijs exhibeantur.* ibid. *Officiorum tabula in choro pendenda.* ibid. *Capitula ſub officio non tenenda.* ibid.
Ordo iudicij ſeruandus in cenſuris inferendis. 34. in fin.
Ordinarius an regularibus ord. S. Saluatoris ſtatuta præſcribere poßit. 15
Ordinarij abſque patroni collatio, vt conualeſcat. 58.
Ordinarij iuriſdictio in regulares. vid. Regulares.
Ordinarius conſcius infirmitatis, ſi permutationem admiſerit, an reſignante intra 20. *dies mortuo poßit quaſi per obitum alteri prouidere?* 122. 123. & ſeqq.
Ordinarius in prima inſtantia quando non cognoſcat de contributione Seminarij. 158
Ordinarij quibus caſibus conferant beneficia Sedi Apoſtolicæ reſeruata. 59
Ordinum dies vt computandi. 11
Ordines minores & ſubdiaconatus an ſuſcipi poßint eodem die? 11
Ordines vacante Sede primo an. quando à non proprio ſuſcipi per Regulares poßint. 10
Ordinari regulares à quo poßint. 10
Ordinem præbendæ annexum poſt 1. *annum reſidentiæ in collegiata accipiendum, an Trid. mutarit in annum à tempore collationis?* 62
de Ordine cognitionum. 38
de Ordine iudiciorum. 38
de Ordinis ſancti Saluatoris priuilegijs. 44
Officio diuino Epiſcopus formam vt præſcribere poßit. 129
de Ordinis S. Saluatoris diſſolutione duplicium monaſteriorum. 95

de

de Ordinis S. Saluatoris ſuperioritate, & præfectura. 93. In ordine S. Saluatoris Abbatiſſa, & confeſſor generalis, ſuperiores. ibid. Confeſſor generalis quis, & quomodo eligendus? ibid. Quem electum confirmat diœceſanus. 94. Debet eſſe perpetuus. ibid. Confeſſor generalis ex arbitrio Ordinarij reuocari an poſſit. ibid. An non ex pacto? ibid. Confeſſor eſt prælatus, & non ad nutum amouibilis. 95. De Ordinis S. Saluatoris confeſſorum generalium dimiſſione, ibid. de Ordinis S. Saluatoris diuiſione Martini quinti qualis permiſſio? 96. & ſeqq. Quid alij Pontifices ea in re ſtatuerint? ibid. & ſeqq. Ex Ordinis S. Saluatoris diſſolutione, quæ incommoda? 97. S. Saluatoris monaſterijs diſſolutis, an ſtatui ab Ordinario poſſit alius confeſſor? ibid.

De ordine præbendæ annexo non mox, ſed intra annum reſidentiæ ſuſcipiendo ex ſtatuto. 12. An dilatio ex hoc ſtatuto proueniens ſit reſtricta per Trid. ibid. An non ſaltem per indirectum. 13. Ordinem præbendæ annexum promotus debet intra annum ſuſcipere. 12. In collegiatis eccleſijs an idem obtinet. 13

Orti, oriundi. 178

P.

Pacificus non eſt cui mota lis in poſſeſſorio. 57 Pacificus an turbetur per litem motam tertio? 58.

Pactio vt inferat confeſſionem adulterij. 56

Palinodia. 193. Etiam publica. ibid. an ſemper infamet? ibid.

Papa totius orbis eſt ordinarius. 3

à Papa ſtatuta mutari non debent. 93. 96

Parentibus an facultates ſuas declarantibus ſtandum ſit? 79

de Parochijs 74. Parochus aut decimarum poſſeſſor, an teneatur, præter ſummum ſacrum ad aliud pro populi commoditate? 74. 75

Parochialis miſſa. 68. De Parocho putatiuo. 139.

Parochum an eligat filia illegitima. vid. filia illegit.

Parochiarum diſtinctio non excludit Epiſcopos, eorúmve vices gerentes. 23. Superiores parochis vt non excludantur. ibid.

Parochis inuitis mendicantes an poſſint concionari? 79 Nec ſine licentia Epiſcopi. ibid.

Parochus ſi mendicantes, vltra priuilegia allegent licentiam ordinarij generalem, an adhuc eos impedire valeat? 80. aut antiquas ſtationes? ibid.

de Parochiarum nouarum erectione. 126. Parochia noua potiùs erigenda, quàm capella dum ſumus in terminis Trid. ſeſ. 21. cap. 4. aliàs non. ibid. Parochia noua vnde dotanda? ibid. & ſeqq. An ex fructibus rectoris matricis? ibid. Capella in nouam parochiam quando erigi poſſit? ibid. Parochiam nouam erigere quando Epiſcopus teneatur? ibid. Parocho in officio ſuo teſtanti vt præ cæteris credendum? 134. Etiam de partium conſenſu non intellecto, aduerſus alios teſtes, & illas ipſas. ibid.

Parochiarum fines ex finibus pagorum præſumuntur. 78. An præſcribi poſſint? ibid. Parochiæ fines ſi omnimodò incerti, quomodo diſcernendi? ibid. & 79. probandi? ibid.

Parochia militis. vid. de milite.

Parochi regularis. vide de regularium parochorum ſubiectione.

Parochi regulares. vide regulares parochi.

de Parochorum congrua portione. 75

Parochiarum fines ſtatuendi, vt cura animarum exigit. 78. 79

Pater, viſitator, Iudex, quid ſignificet in regula Ordinis S. Saluatoris. 14. 15. & ſeqq. An viſitationem Epiſcopus alteri hic committere poſſit. ibid.

Patronatus. vid. ius patronatus.

Patronatus omnes ex priuilegio ſuſtulit Trid. 119

Patronati beneficij abſque patrono collatio vt conualeſcat? 58

Patronus non eſt qui non congruè fundat. 120

Patronus ſi conſcius infirmitatis permutationem admiſerit, an reſignante intra 20. dies mortuo poſſit quaſi per obitum alteri prouidere? 122. & ſeqq.

Patrono laico in præſentando vt variare liceat? 121

an Patroni qui inæqualiter contulerunt æqualiter patroni fiant? 120

Paupertas vt conſiſtat cum peculio. 102

Paupertatis votum an lædat relictum ſub conditione beneplaciti ſuperiorum adminiſtrandum? 101. & ſeqq.

de Pœnitentijs & remiſsionibus. 88

dignior ad Pœnitentiariatum aſſumendus. 53. 54

Pœnitentia & communio paſchalis à quo ſuſcipienda. 21

Pœnitentiarius an poſſit eſſe minor quadraginta annis. 53. 54

Pœnitentialis abſolutio. vid. abſolutio.

An Pœnæ taciti fideicommiſſi obtineant accommodati incapaci; cùm alteri relinquitur, quod reſtituatur monaſterio? 187. Quæ indignis olim fiſcus auferebat, hodiè agnatis cedunt. ibid. Monaſterio non licet hîc immobilia relinquere? 187. Ideoq́ʒ ſimulate, quamuis ei relicta, ſibi cedere contendit agnatus. ibid. Sed pro templo monaſterij monialium iuxta Conc. Trident. in vrbem tranſlati, via recta & indirecta, vt relinqui liceat vendenda. ibid.

Peregrino clerico quis ſacramenta miniſtret. 21

Peregrinus quibus modis ſortitur parochiam. 22

Peregrini longinqui ſepeliendi in parochia in qua moriuntur. ibid.

Permutari vicariæ perpetuæ an poſſint? 67

Perſonæ induſtria quando electa cenſetur. 27

Piæ cauſæ, quando effectum ſortiri non poteſt, rectè ſuccedit religio. 112

Plus exequens, & minùs debito offerens expenſis mulctandus. 44. Plus petentium pœna. ibid. Plus petitiones. ibid. Plus exequens. ibid.

de Pontificalium exercitio. 180. Non licet extra diœceſim, niſi ex conſenſu diœceſani. ibid. Ne quidem in loco exempto. ibid. Sed ſi ſit nullius diœceſis, licet. ibid. Ne quidem viciniori hîc, niſi de licentia Prælati loci. ibid. Nec ſuffraganeo defuncto Ordinario, niſi de licentia Capituli. ibid. Licet Archiepiſcopo viſitanti. ibid. Et nuntio in ſua prouincia. ibid. An pontificaliter celebrare extra diœceſim liceat? ibid.

Portio congrua an poſtulanda, & à quo? 75

Portio congrua à Pio quinto non minor constituta ſcutis quinquaginta, nec maior centum. 76.77
in Portionem congruam quæ imputentur. ibid. & ſeqq.
Portio congrua ſemel rectè conſtituta minui, aut augeri non debet. ibid.
Portio congrua ſuppletur vnione ſimplicium beneficiorum & minorum eccleſiarum parochialium, ſaluis tamen oneribus. ibid.
Portio congrua quibus in rebus aſsignanda? 78
à Portionis congruæ aſsignatione non appellatur. ibid.
de Poſſeſſore triennali. 57
ad Poſſeſſorium iudicium redire licet vſque ad cauſam concluſam. 85. in fin.
in Poſſeſsione quadragenaria probandum principium, & finis, & aliquid de medio. 85
Poſſeſſorio finito an incipi poßit triennium. 57
Poteſtati maiori & legi parendum. 41
Præbenda Theologalis an ſub nominationem academicam, & prouiſionem Romanam cadat? 161. *Præbendam Theologalem confert collator Ordinarius.* ibid. *Perſona tamen ab Epiſcopo electa.* ibid. *cum Capitulo.* ibid. *An etiam in menſibus pontificijs & omißis nominatis academicis?* ibid. *Quid ſi nominatus illam ſibi petat?* 162. *Qui ſit idoneus?* ibid. *Vt nominatio non extendatur ad curata, niſi in priuilegio exprimatur.* ibid. *Sic neque ad theologalem præbendam.* ibid.
an ad Præbendas graduatis affectas dignior ſit aſſumendus. 53
Prædicator in concione poteſt publica peccata corripere, ſed prudenter. 191
Præiudiciales quæſtiones priùs cognoſcendæ. 38
Prælati vt non debeant eſſe percuſſores, ſed qualiter corrigere. 196
Prælatorum veterum laicorum poteſtas. 99. & ſeq.
Prælato ordinario an extraordinario viſitatori ſit parendum. 104
Prælatorum inſignia. 51
Prælatus laicus, vt olim monachorum, quàm iuriſdictionem habeat? 99
Prælatus laicus quomodo ſuperior? ibid.
Præpoſitus quis? 93
Prærogatiua an gaudet ſubreptitiè promotus? 11.12
Præſcriptio nulla obſtat viſitationi. 116
Præſcriptio ſine poſſeſsione non procedit. 118
Præſumitur actus præceßiſſe qui de iure præcedere debet. 40
Præſumptio eſt contra ſcribentem. 149. *Quæ contrario iuramento non eliditur.* ibid.
Prima inſtantia ab Ordinario cognoſcenda. 35
Primordia rerum ſpectanda. 100
Principium, quando inſpiciendum. 6
Priores qui per electionem promouentur, non ſunt ad nutum amouibiles. 95
Priuilegia & conſuetudines. 175.176
Priuilegia exhibenda & inſpicienda. 13. *à nullo temeranda.* ibid.
Priuilegio an gaudet ſubreptitiè promotus. 12
Priuilegia concurſus contraria. 8. *illa edenda.* ibid.
Priuilegia ſtudioſorum an extra Vniuerſitates obtineant? 160. *communiter non.* ibid. *ſed percipiendorum fructuum in abſentia.* ibid. *Cur Tridentinum exigat docere publicè in ſcholis, & diſci?* *Non competit declinatoria fori ordinarij extra Vniuerſitates.* ibid. *Nec in Vniuerſitate quarundam cauſarum reſpectu.* ibid.
Priuilegia regularium pro ordinibus adeundi alienos Epiſcopos an ſublata per Trid. 10. *Diœceſanus quid ſi abſit, aut non det ordines, aut ſedes vacet.* ibid.
de Priuilegiarijs regularium monaſticarum mitigationibus. 179. *Mitigatoria priuilegia primæuæ auſteritatis, vt non ſint abrogata.* ibid. *Reformatio vt fortiter & ſuauiter inducenda.* ibid.
Priuilegium eccleſiarum Belgicarum cathedralium nouarum, quoad præbendas nobilibus diœceſanis affectas, an oriundos admittat; an ortos duntaxat? 178. *Liberi originem patris ſequuntur.* ibid. *Peregrè natus fortuitò, domi natus cenſetur.* ibid. *quis Prouincialis?* ibid. *de Prouincia.* ibid. *de diœceſi.* ibid. *Domicilium hic non ſufficit.* ibid. *Ratio.* ibid. *Nec ſufficit quod quis Regni naturalis ſit.* ibid. *Sed clericus alicuius diœceſis dicatur.* ibid. *Verba hic propriè intelligenda, vt ortus hic exigatur.* ibid. *Niſi reip. cauſa parentes abfuerint.* ibid. *Aut fortuitò, quis extra domicilium natus ſit.* ibid. *An nobiles hi ex vtroque parente nobili nati eſſe debeant?* 178. in fin.
Priuilegij Apoſtolici ad Sedem Apoſtolicam ſpectat interpretatio. 17
an Priuilegia regularium Conc. Trid. decretis contraria per Conc. Trid. ſint abrogata. 20
Probatio re ipſa in nouitio requiritur. 88. *qualis illa?* ibid. *Ex reg. D. Benedicti.* ibid.
Probatio nouitij re ipſa requiritur. ibid.
Probationes imperfectæ quomodo & ad quos effectus coniungendæ? 43.44
Probatio ad impediendum aut ſoluendum matrimonium? 144
Procurator in quibus caſibus admittatur. 33
per Procuratorem an præſtetur iuramentum de calumnia. ibid.
Profeßionis & matrimonij quæſtione incidente, quid de poſſeſsione alterutrius ſtatuendum? 104.105
Profeſsionis quæſtio terminanda ante petitionem hæreditatis. 38
Profeſsionem ſuperior recipit. 19
Profeſsio an nulla ad regularem ſuperiorem & Ordinarium ſpectat. 104.105. *Quid ſi incidenter tractetur?* ibid.
Profeſsioni an obſit morbus ſonticus. 89
Profeſsio non facta ſecundùm regulam. 86
Profeſſa corrupta in abbatiſſam electa. 90
Profeſſus egreſſus, ſi vxorem duxerit, vbi ea de re inſtituenda cognitio. 104
in maſculino ſermonis Pronuntiatio ad vtrumque ſexum porrigitur. 9
de Proprio parocho. 135
ſi in Poſſeſſorio eſt iudicatum ſuper regula de triennali, tollit cauſam petitoriam. 60
Promiſſus de præbenda tenetur intra annum ſuſcipere ordinem ei annexum. 12. in fin.
Prouinciarũ diuiſio non poteſt fieri niſi à Papa. 88
Publicam pœnitentiam an confeſſarius imponat? 190.
Publica peccata poteſt concionator corripere, ſed prudenter. 191

Publica

Publica peccata palam corripienda. 190

ad Purgationem canonicam ſuſpicio grauis ſufficit, ſed hodiè non practicatur. 162. in fin.

de Putatino paſtore. 139. *Putatiuus ſufficit ex communi errore, non ſingulari.* ibid. *An coram ſic putatiuo actus habeat vim ſponſalium?* ibid.

ex Putatiuo matrimonio nati. 142

Q.

QVaſtio profeſsionis terminanda ante quaſtionem hareditatis. 38. *Quaſtio incidentalis & neceſſaria manet apud iudicem quaſtionis principalis.* ibid.

Quaſtuationes mendicantium, qua prohibere poſſint ab Ordinarijs? 169. *Trid. ſeſſ. 21. cap. 9 non loquitur de Ordinibus Mendicantibus.* ibid. *Extra diœceſim tamen exhibeant ſuperiorum licentiam.* ibid. in fin. *Seu vbi non ſolent mendicare, nec olim permiſsi ſunt?* 170. *Niſi vitia quaſtorū exerceant.* ibid. *Qui puniantur non obſtantibus priuilegijs.* 170. *Vt quaſtuationes ſtationaria impedire poſsint.* ibid.

R.

RAptor, vim, metum virgini inciitiens, vt ducere vxorem praciſè teneatur. 119

Rationes piorum locorum quibus reddenda. 119

Recuſationis Iudicis cauſa allegari debet coram Ordinario, & arbitris. 3

Receptio inualida an poſteà ratificari, & retrotrahendo computari ab ea tempus nouitiatus poſsit? 87

Reconciliatio coniugum. 147

Recuſari an poſsit Iudex, qui ſemel aliàs damnauit? 41.

de Recuſatione Iudicis. 40. in fin. & ſeqq. *Recuſationis cauſa non eſt, non recipere appellationes, vbi ius ita decreuit, aut aliàs reſcripti formam ſeruare.* ibid. & ſeqq. *Recuſari iudex etiam ſuſpectus non poteſt dum formam literarum ſeruat.* 41. *An recuſari poſsit qui in alia cauſa aliquem damnauit?* ibid. *An recuſari poſsit Iudex qui in eadem cauſa interlocutoriam tulit?* ibid. *Recuſationi deferens iuriſdictionem abdicat.* ibi. *Recuſatio initio litis proponenda.* ibid. *Iudex cum alijs delegatus recuſatus remittit ad conindices, non arbitros.* ibid.

in Reformatione ſcandalum abeſſe debet. 103

Reformatio omnis fieri debet ad primauum inſtitutum. 95

de Regularibus. 86

Regula religionis immutabilis. 115. & ſeqq.

Regulares per regulares gubernanda. 20. 21. *Regularium ſuperiores qui ad ſenſum c. 9. de Regul. Trid. Conc.* ibid.

Regula Cancellaria de infirmis an habeat locum in beneficijs iuris patronatus laici. 122

Reg. Canc. de infirm. reſig. an in negocijs extra curiam Rom. obtineat? 123

Regula Cancell. an pro negotijs extra Cancellariam gerendis ſcripta? 125

Regula Cancellaria de infirmis habet tantùm locum in veris beneficijs, 121

in Regula Cancellaria de infirmis à quo tempore computandi ſunt 20. dies, an à die praſtiti conſenſus, an à die admiſsionis. 60. 61

Regula de triennali, an obtineat vbi eſt ſpecies mali? 60

Regula Cancellaria de triennali poſſeſsione. 56. in fin.

Regula Cancellaria de infirmis an ſit odioſa an fauorabilis? 122. *In regula Cancell. de infirmis dies inceptus pro completo habetur.* 122. 123. *Regula Cancell. de infirmis reſign. quomodo fauorabilis eſt patrono?* ibid.

Regula contraria liquidius probanda. 17

Regula non eſt, modus viuendi tertiariarum, &c. 86.

ſtatuta Regulam non vitiant, etſi illa à Sede Apoſtolica non ſint approbata. 114. & ſeqq.

Regulares parochi. 170

de Regularium parochorum ſubiectione ordinaria. ibid. *Epiſcopale munus pradicatio, miſsio, inſtitutio, deſtitutio parochorum.* ibid. *Etiam regularium, qui qualiter Pralatis reg. reſpondeant de temporalibus.* ibid. *Non vt excludant authoritatem Ordinarij.* ibid. *Sed cenſus portio ſua ſeruetur pralatis reg.* 171. *Non denudentur parochialia beneficia.* ibid. *Epiſcopus determinat portionem congruam parochi.* ibid. *Qua ſine eo minui non poteſt.* ibid. *Non pars bonorum auferri.* ibid. *Ne cura animarum periclitetur.* ibid. *Inſpicere bona & catalogum exigere Epiſcopus poteſt.* ibid. *Ne ſolitarij in parochijs regulares eſſe permittantur.* ibid. *Inſpicienda cura, & vita curatorum per Ordinarios, & corrigenda.* ibid. *Iuxta Concil. Trid.* 172. *Cui cedunt ſi qua ſecùs vetera priuilegia ſtatuant.* ibid. *Nec tamen auferetur debita pralatis reg. authoritas. & ſpeciatim reuocandi parochos regulares ex vnitis ſibi eccleſijs.* 172. *Priuilegia per qua liceat pralatis parochos reuocare.* ibid. in fin. *Non reuocata, quin & ipſis liceat per Trid. dummodo & Ordinario ſua conſtet authoritas.* 173. *In concurſu praualet decretum Ordinarij.* ibid. *In quibus locus non ſit prauentioni.* ibid. *Reuocatio per pralatos ritè facta non impedienda per Ordinarium.* ibid. *Prohibendo ne parochus parochiam deſerat.* ibid. *Cedit œconomica reg. poteſtas Epiſcopali.* ibid. *Vt iuri publico priuata authoritas.* ibid. *Epiſcopus de cauſa cognoſcit, an locus ſit priuilegio, quod iuri publico deroget.* ibid. *In remotione hac, an leges publicè ſtrictè ſint obſeruanda. an regulares, quà in adminiſtrationibus regularibus?* ibid. in fin.

Regularis amotus ab officio redactus eſt in ordinem obedientia. 88. *Regularis vnde dicatur.* 86. *Regularis non fit, qui ſe & ſua offert.* ibid.

de Regularium congregatione. 102. *An congregationes celebrare ſolis competat exemptis?* ibid.

Regularem an faciat promiſsio obedientia? 86

Regulares vt amouibiles. 95. *Qui non* ibid.

Regularis obſeruantia ſi non viget. 113

Regularia ſtatuta regulam non vitiant. 114

Regularibus ſacularis, nec alterius Ordinis praponendus. 97

Regularium priuilegia poſt Conc. Trid. 20

Re-

Regulares à quo ordinari poßint. 10
Regularium officia ad nutum amouibilia. 88
Regularium officia non mutantur, quamuis ſuperior manum admouet. ibid.
Regularium immunitas à decimis quibus maximè probetur. 83.84
Religioſus vt quis ſit, requiritur vt vota faciat ſecundùm regulam, non ſtatuta tantùm. 86
Religiones ab Epiſcopis olim probatæ qualiter ſolemne votum, & matrimonij diremptiuum continuerint? 88
Religionum non approbatarum damnatio antiqua. 105.
Religiones attentatæ damnatæ. ibid.
ad Religionem an requirantur præter regulam inſtitutiones à Sede Apoſtolica approbatæ. 113
Religiones militarium, vt approbatæ. 115
Religio approbata, an requirat regulam & inſtitutiones eſſe approbatas? 113
Religionis approbatæ indicia. ibid.
Religiones veteres ante Apoſtolicas confirmationes an vota ſimplicia tantùm habuerint? 116
de Religioſis domibus. 110
Renuntiatio canonica facienda coram ſuperiore. 4
Renuntiatio iuris, vt metu facta præſumatur. 140. in fin.
Res inter alios acta alijs non præiudicat. 6. Exceptiones ab hac regula. ibid.
de Reſcriptis. 2. Reſcripto an obſit triennalis poſſeſſio ſubiicita. ibid. An concordata Germaniæ. 3. in Reſcriptis iuſtitiæ, cùm reducuntur ad formam communem, quis ſubreptio non obſit. 2
Reſcripta ſtrictè interpretanda. 7. Non trahenda ad futuras controuerſias. ibid. Nec ad perſonas in illis non nominatas. ibid.
Reſcriptum appellationis, vt non dandum, niſi conſtet de apoſtolis. 49
Reſcripta qualiter ad futura porrigantur. 7. Quomodo non ad perſonas in illis non nominatas. ibi. & ad formam in alijs literis expreſſam. ibid. Quomodo ad cauſas futuras. ibid.
Reſcripto quæ vitia obſtent, an ſubiicita amouibilitas Confeſſariorum. 4. An amotionis cauſa. ibi. An litis pendentia. ibid. An res iudicata. 5. An ſubmißio & concordia. ibid. An expreßio falſa exemptionis. ibid. An allegatio interdicti: quod tamen iam erat amotum. ibid.
Reſeruatio beneficiorum, & deuolutio. 59
Reſeruata quando Ordinarij conferant? ibid.
de Reſeruatione beneficiorum in corpore iuris clauſa. ibid. An ſub eam reduci poßit deuolutio beneficiorum per negligentiam Ordinarij. ibid.
Reſeruationes in corpore iuris clauſæ quæ? ibid.
à Reuocatoria attentatorum an appelletur? 46.47
de Rocheti delatione. 51. vnde vox illa deriuatur. ibid. Qui illud ferre poßint. ibid. An & decanus. ibid. & ſeqq.
Rocheti vſum an Epiſcopus alicui concedere poßit. 52.
Rubricæ miſſalis non vbique omnes receptæ. ibid.

S.

SCandalum ſponſorum vid. inæqualitas.
ob Scandalum quædam omittenda. 103. in fin.
cū Scandalo, litibus &c. nihil permittendum. 52.53
Secreti naturalis quanta obligatio. 125
Secreti viſitationis obligatio. 124. & ſeqq.
de Secundis nuptijs. 153
de Seditioſis, & qui plebem colligunt. 157. Ad priuilegia communia defendenda an liceat conciuium auxilium implorare. ibid. in cœtu faciendo modus & finis conſiderandus. ibid. conciuium licet implorare auxilium. ibid.
de Seminarij contributione non rectè citra formam Concilij Trid. ſtatuis: & quis de eo cognoſcat? 158. De cauſis Eccleſiæ ſuæ & Seminarij cognoſcit Ordinarius. ibid. Non tamen poſtquam ſemel ſtatuit. ibid. Alios plus quàm ſe grauauit. ibid. Defectus formæ præſcriptæ delegationi Concilij ſ. 23. c. 18. inducitur nullitas. ibid. improbatur pactum ſuper contributione, quod initur tempore collationis. ibid. Beneficia quatenus Epiſcopus ſecare, ſeu grauare poßit pro ſeminario. 159. Aliter grauatis licet recurrere ad ſuperiores. ibid. Præuia familiari requiſitione remittendi grauaminis. ibid.
de Sententia & re iudicata. 44
Sententia reuocatoria attentatorum an ſit interlocutoria. 48
Sententia quando extenditur ad non nominatum in illa. 6
Sententia plura capita continens vt diuidenda. 44
Sententia ſuper votorum aut ordinum validitate aut lapſu decennij an tranſeant in rem iudicatam. 30
Sentire quis creditur, quod dicit. 15
Sepultura peregrinorum. 23
Sepelienda vbi ſint coniuges? 74
de Sepulturarum priuilegijs Minoritarum. 175
Sepeliri an maritus poßit in ſepulchro maiorum vxoris, in quo illa ſepulta eſt? 74
Sequeſtrato puellæ. 33
an ad Sequeſtratam ſponſo dandus acceſſus. 34
Sequeſtratio de libertate vbi quæſtio dubia debet fieri. 33. in fin. tanto tempore donec ſententia valeat executioni mandari. ibid.
de Sæuitia. 145. Tranſactio præterità tollit ſæuiendi conſuetudinem in futuris, non impedit probari ex præteritis. ibid. Reſtringitur pactis adiectis. ibid. Vt ſine eccleſiæ iudicio non liceat diuertere. ibid. Niſi nimia ſit ſæuitia, nec vlla ſecuritas. ibid. An verbera diuortio ſufficiant. ibi. An pactum valeat, vt iuramento vxoris ſtetur, ſuper ſæuitia mariti? ibid. An iudex huiuſmodi pactum ſequatur? ibid. Si ſæuitia ſit intolerabilis & deſperatio emendationis. 146
Simoniaca monialis expellenda, an etiam hodiè? 91. in fin.
Societatis Ieſu ſtatuta approbata tanquam regula. 86.
de Sponſalibus & matrimonio. 134
in Sponſalibus condemnatio ducendi & executio. 152. & ſeqq.
Sponſus vt cogendus ad implementum. 140
Sponſalium diſſolutionem petere non poteſt qui inimicitiarum eſt cauſa. 152. & capitales alioquin requiruntur. ibid. Quæ cùm non ſunt, ſupereſt cognoſcere de promiſsis. ibid. pronuntiare de obligatione ducendi. ibid. Cogere ad implementum.

tum. 152. Niſi executioni obſtet cauſa rationabilis. ibid. Ne quidem accuſatio criminalis cauſa eſſet rationabilis.ibid. Intellectus c.2.X, de ſponſal.ibid.in fin. c.requiſiuit X.eod.153. c. Veniens X. Qui clerici. ibid. c. ex literis X. eod.
Spolium in reſignante præſumitur. 4. De ſpolio priuſquam de renuntiatione cognoſcendum.ibi.
Status vocabulum, valde æquiuocum. 106
Status virginitatis, cælibatus, matrimonij. ibid.
Status approbatus quis? ibid.
Status ſecundùm totam conditionem conſiderandus. ibid. & 108.
Cùm quis ad ſtatum peruenit, legatum quando debeatur? 111. & ſeqq.
Stationaria conciones mendicantium. 49
Studioſorum priuilegia. vid.priuilegia ſtudioſorum.
de Subdelegato Epiſcopi. 26
Subdelegatus ad totam cauſam Apoſtolicam debet eſſe ſynodalis, vt ſuus delegatus. 159
Subdelegatus quando habere debeat qualitates delegati. 26
vt Subdelegatio facta ab habente poteſtatem qualitatem dandi, pro conceſſione ſit. 27
Subdelegare non poteſt cum electa eſt induſtria. ibid.
Subiectio an ex confeſſorum approbatione reſultet. 20. an ex cura, officio, &c. ibid.
Subdiaconatus & minores ordines an ſimul ſuſcipi poſſint. 11
Subdiaconatui hodiè annexus cælibàtus. 28
Suffragia conditionalia in electionibus reſoluuntur in pura. 94
Summaria cauſa clericorum & monachorum. 34
Summarium iudicium. 34
Superior quis? 93
Superioris legi non derogat inferior. 52.in fin.
de Sub & obreptione. 4
Sub & òbreptionis quæſtio ad quem ſpectet. 39
Subreptio an litis ingreſſum impèdiat. 4
Subreptitiè promotus an gaudet prærogatina. 12
Superpellicio vti debent in eccleſijs omnes Cathedrales. & collegiati canonici. 52
Super ætate diſpenſatus, an promoueri poſſit ad præbendam, ordinem annexum habentem? 61. in fin.
Surrogatio collitigàntium. 58
de Surrogatione in beneficium collitigantium vno mortuo. ibid.
Suſpecti Iudicis recuſatio. 40.41
Suſpicio non præualet mandato ſuperiorum. 41.
Suſpectus Iudex non ob grauamen, ſed iniquum animum. ibid. Vt ſuſpectus an recuſetur qui in alia cauſa grauauit. ibid.
Synodalis Iudex. 26
Synodalis Iudicis deſignatio etſi Romam miſſa non ſit, non facit incapacem delegationis. 159

T.

TAcere vt aliquando non liceat. 157
in Templo ne ſint diſcurſus, aliáve indecentia. 129
Tempus tollit, aut emollit delicta, præſertim carnis. 163. Niſi de ſtupro agatur. criminaliter, vt vi publica. ibid.
Tertiariæ debent recipere regulam app. 86.87
Teſtatoris verba quomodo accipienda. 108
qui Teſtari aliquos prohibuerit qua pœna iure romano? 73
Teſtari ſi quis aliquem prohibuerit an hodiè pœnæ legales obtineant? 72. & qua pœna fiſco aut quæſitori criminali teneatur? 73
Teſtatus monachus ſine licentia ſuperioris an probet? 163
de Teſtatoris patris, hæreditatis diuiſione 70. De teſtatoris patris vltima voluntate inter liberos, forma, & vitijs. ibid. Libon. ſeu Claudian. Senatuſconſultum hodiè conſiderandum? 71. An ad ſolemnitates tantùm pertineat? ibid.
Teſtis cauſam ſimilem habens. 17
Teſtes in rebus occultis non omnimodò idonei ſufficiunt. 28
Teſtes domeſtici, olim ſcilicet famuli, an probent? 85.
Teſtis monachus in cauſa eccleſiæ poteſt eſſe. ibid.
Teſtes ſingulares coniungi quando poſſint & ad quem effectum probent? 163. Qualiter delictum in genere probare dicantur, non in ſpecie.ibid. Ad effectum extra ordinem emendandi, ſeu corrigendi. ibid.
Teſtes ſingulares an fidem faciant. 42. Teſtimonio vnius nulla cauſa deciditur.43. Teſtes ſingulares ad eundem finem tendentes an probent. ibid. an non ſaltem in genere.ibid. Teſtes ſingulares an probent adulterium aut ſtuprum. ibid. Teſtes ſingulares in genere, an faciant ad condemnationem in genere. ibid. Teſtes ſingulares an probent aliquem manifeſtum vſurarium.ibid. Teſtes ſingulares quantum probent. 43 Teſtes inhabiles quomodo habilitentur.ibid. Teſtes ſingulares non ſunt qui vnum actum inchoatum, alij conſequentiam viderunt. ibid.
Teſtamento ſi exæquatas portiones teſtator narret an diſponere cenſeatur? 70. & ſeqq. Narratio vel enuntiatio an faciat in Teſtamentis diſpoſitionem? ibid.
an Teſtamentum, in quo hæres cohæredum nomina & vncias ſcripſit, valeat? 70.71
Teſtamentum quod quis notario tantùm ad ſcribendum dictauerit, an pro eo valeat? ibid.
de Teſtamento à notario, teſtatore, & teſtibus ſignato quidem; ſed in quo nec ſignationis, nec interrogationis, an ſcribere poſſint, eſt mentio. ibid. & ſeqq.
in Teſtamento cæci requiritur octauus teſtis, quid hodiè? 72
de Teſtamentis. 68
de Tranſlatione monaſterij & bonorum.ibid. Monaſterium ſi loco præſcripto ædificari non poteſt, ex iudicio Epiſcopi alio ædificabitur. ibid.
Tranſactio matrimonialis. vide de ſanitia.
Tranſactio vt inferat confeſſionem adulterij. 93
de Tranſitu de monaſterio in aliud. 98
an in Tranſlatione monaſterij transferendorum opus ſit conſenſus? ibid.& ſeqq.
in Triennali poſſeſſione titulus quis requiſitus. 58. & ſeqq. An collatio facta ab Ordinario poſt ius ad ſedem Apoſtolicam deuolutum titulum tribuat. 59

Triennalis præſcriptio quomodo interrumpatur. 57
Triennalem poſſeßionem an libellus Principi oblatus interrumpat, in quibus cauſis litis conteſtationem faciat. ibid. Aduerſus triennalem proteſtationem de impedimento quis effectus. ibid. Contra poſſeſſorem triennalem agens an iuuari poßit ex proſecutione per tertium facta. 58. Triennalis poſſeßio an reſcripto obſtet. 2. Regula 36. de triennali Cancellar. ſeruatur in Francia. ibid.
Torqueri an clericus poßit? 185
Aduerſus Torquentem Iudicem leui de cauſa, capitalis pœna. ibid. Clericus torqueri an poßit? ibid. Clericus turpiter viuens an priuilegio exuatur. 186. Cauſa torquendi capitalis. ibid. Modus lenis & leuis. ibid.
Tutela moderamen. 50

V.

VAſallus villicus aduerſus dominum non præſcribit. 63
Vaſallus obſiſtens domini vtilitati, feloniam committit, & feudo priuatur. ibid. in fin.
Velum. 19
Velum, ſignum voti ſolemnis. 113
Velatio virginum ad quem ſpectat. 19
Velari non niſi virgo debet. 90.91
Velari non niſi 40. an. debet. ibid.
Venatio ad quem pertineat. 64. Venatio ferarum ad quem ſpectet. ibid. Venatio perdicum. ibid. Frederici conſtitutio de venatione. ibid. Venatio in Germania ſeruata Principibus. ibid. Aucupium nobilium volucrum, vt ſpectet ad ſupremitatem Principis, aut cauſam ab eo habentium. ibid. Venatio in Brabantia paßim permiſſa. ibid. Venatio an poßit prohiberi. ibid. & ſeqq. Venatio ceruorum, aprorum, &c. inter regalia habetur. 65
Venatio in fructu eſt. ibid.
Verba intelligenda vt communiter, 137
Veriſimile quod non eſt, reijcitur. 90. 91. Nec ad probandum admittitur. ibid. Nec ad iuramentum. ibid.
Vicario ſede vacante conſtituto à Capitulo, cum facultate qualis de iure competit, an commiſſa omnis iuriſdictio, ſic vt nulla penes Capitulum remaneat. 63. & ſeqq.
Vicarius ſimpliciter conſtitutus, & Vicarius in contentioſis, vt inter ſe habere ſe debeant. ibid.
Vicarius ſede vacante, an habeat iuriſdictionem contentioſam. ibid.
Vicarius ad rationes reddendas quomodo teneatur? 76.
Vicaria perpetua permutatio an fieri poßit ſine aſſenſu parochi primitiui? 67. Si in permutatione patronus diſſentiat, Ordinarius eam admittere poteſt. ibid. Sed an opus ſit neceßitate eccleſiæ. ibid. An ſufficiat vtilitas. ibid.
Vidua an in monaſterio recipienda. 90.91
non Virginem emens, vxorem ducens, in monaſterium admittens, per errorem. ibid.
Virginitatis ſtatus matrimonio præfertur. 106. Cœlebs quis? ibid.
de Viſitatione. 124. Viſitans non cognoſcit de occultis. ibid.
de Viſitatione Ordinarij. 44
Viſitatori, an prælato parendum? 104
Viſitationum finis. 124. materia, forma, ſecretum. 124. & ſeqq.
Viſitatoris reg. officium 104. De reg. obſeruantia, habitu, tonſura inquirere. ibid. An vera, an prætexta reformatio. ibid.
de Viſitatione monialium. 17. Quando & quomodo viſitatio facienda. ibid. pœna non ſeruantis præſcriptum modum in viſitatione? ibid.
Viſitanti regulares nulli adeſſe poſſunt ſæculares. 123. Viſitationis ſecretum proximum ſigillo confeßionis. 124. & ſeqq.
Viſitatio an tribuat iuriſdictionem? 15
Viſitationi nulla obſtat præſcriptio. 116
Viſitationis decreta an obſtante appellatione exequenda. 45
Vis & metus quomodo ordinationem impediant. 28
Vis præciſa impedit Ordinis & characteris impreſſionem. ibid.
Vis & metus in ſpoliato præſumuntur. 6.7.
de Vita & honeſtate clericorum. 51
Viuentis beneficium inuadens. 6
de Vnione reuocanda. 182. Cum fieri ſatis aliter poteſt fini ob quem facta eſt. ibid. Quamuis non eueniant ſingulares abuſus. ibid. Sequendi canones conciliares potiùs, quàm expeditiones Curiæ in deliberatione, quid ſatius ſit. ibid. Ex facto Curiam decipi poſſe. ibid. Concilij Trid. decretum c. 13. ſ. 24. Non retrotrahitur in cathedralibus, quibus vnita ſunt monaſteria, cùm tamen ſolui vnio poteſt, meritò attenditur, 183. Dirigit etſi non ligat S. Pontificem. ibid. Ratio decreti tam obtinet in nouo Epiſcopatu dotando, quàm vetere augendo. ibid. Obtinet decretum etiam in neceſſaria dote cathed. ibid. Ordinario non permiſſa, quæcumque lubet ratio tenues eccleſias dotandi. Nec d. c. 13. in S. Pontifice probat. ibid. Diſmembrationes tamen in his permiſſa. ibid. Nec dignitas Epiſcopalis monaſteriorum vnioni proficit. ibid. An Concilij decretum non obtineat, quaſi alicubi non vigeat regularis obſeruantia. 184. Non exſpectandus euentus incommodorum, vt conſulta dicatur vnionis diſſolutio. ibid. Non poteſt non eſſe incommodum carere prælato reſidente. ibid. Conſultior vnionis diſſolutio, vbi fieri poteſt. ibid. Mutata ratione temporum, quamuis olim conſultò facta. ibid.
Vniti beneficij onera, vt antè, explenda. 180. Res tranſeunt cum ſuo onere. ibid. Onera vt ante, ita poſt vnionem explenda. ibid. Vnio vt alijs prodeſſe, ita alijs nocere non debet. ibid. Sed imprimis cultus diuinus nullatenus per eam minui debet. 181. Ad hunc pertinet ſolitus miniſtrorum numerus. ibid. Eoq; non minuendus. ibid. In eoq; clara clauſula non diſtrahenda. ibid. Congrua onerum ſupportatio, extra taxatum numerum arbitraria. ibid. Adiecta in gratiam vnitorum. ibid. Quid congruum. ibid. Ex arbitrio boni viri. ibid. Proportione prouentuum. ibid. Quarta pauperum fabrica, &c. ibid. Onere imprimis hoſpitalitatis ex ſacris literis, & iure. ibid. Regula S. Benedicti. ibid. Concilio Tridentino.

dentino. 181. *Conſt. Clem. VIII.* ibid. *Si proventus pro oneribus vniti, & cui vnitur non ſufficiunt, potior eſt cauſa vniti.* ibid.
Votum ſolemne & ſimplex natura rei an differant? 107.
Votum ſolemne vt ante approbationes Apoſtolicas fuerit. 115. in fin.
Voti effectus an extra intentionem venentis? 90
Vox religioſi in ampliori ſua ſignificatione ques comprehendat? 113
Vocis acceptio. 108. *In ambiguo.* 108
de Vſuris. 164
de Vſuris ex forma chirographi & rei geſta iudicandu, & in ſortem imputandu. ibid. *Quoad animam aliter aliquando de his, quàm in foro iudicandum.* ibid. *Imputanda in ſortem, ſi chirographum, aut res, vt geſta eſt, vſura ſit.* ibid. *Etiam data actione?* ibid. *Iudex ſecùs iudicans aut ſtatuens excommunicatur.* ibid. *Vſura quid?* ibid. *Exceptioner, quando liceat accipere, vltra quàm datum ſit.* ibid. *In eiuſmodi exceptione ſe fundans, debet probare.* ibid. *Contractus ſocietatis, aſſecuratio ſortis, & redemptio incerti maioris lucri pro certo ſed minori, à Sixto V. damnata.* ibid. *Conſtitutione hic publicata.* ibid. in fin. *Statuta pro vſuris ex libris vrbium eradenda.* 165. *Nec interpretatione transformantur vſurarij contractus in reditus.* ibid. *Quando de origine conſtat.* ibid. *Vt eſt prorogatio mutui in certum tempus, cum lucro dati.* ibi. *An excuſetur ſpecie eius, quod intereſt, quaſi lucro ceſſante?* ibid. *Verè ob mutuationem lucrum abeſſe oportet.* ibid. *An excuſetur quaſi non ſit mordax, cùm mutuatarim lucrum facit?* ibid. *An quia mercatori datur?* ibid. *Si dua:ur ſocietas, partes eadem damni qua lucri praſtanda ſunt.* ibid. *An pecunia mercatori data, ſub triplici contractu implicitè data ſit conſenda.* ibid. *Vſurarios contractus non excuſat praſumptio donationis quia non eſt ea iuris.* ibid.
Vxorem praciſè ducere vim, metum, raptum faciens, tenetur. 152

FINIS.